

A KANADAI MAGYARSÁG TÖRTÉNETE

Írta és kiadja: Rúzs Jenő ev. lelkész.

ELSŐ KIADÁS
2000 példány.

Toronto, Ont. Canada
1940

Az utánnomás és fordítás jogát a szerző fenntartja magának.

őfelsége VI. György angol király a brit birodalom uralkodója.

Vitéz nagybányai Horthy Miklós, Magyarország kormányzója.

ELŐSZÓ

Örömmre szolgál, hogy a kanadai magyarság történetét összefoglaló első munka megjelenése alkalmával itt élő honfitársaimat üdvözölhetem, akiknek e könyvet szíves figyelmébe és jóindulatába ajánlom.

A munka szerzője Rúzsa Jenő torontói evangélikus lelkész, aki a külföldre származott magyar véreink minden öröme és bánatát, sikerét és csalódását, lelkézpályáján szerzett tapasztalatai alapján ismeri s aki maga is azt a nehéz és megpróbáltatásokkal teljes utat járja, amely annyi honfitársunknak jutott osztályrészül.

Odaadó lelkes munkájáért, amellyel a mű összeállításán fáradozott, elismerésemet ezúton is kifejezem s remélem, hogy az olvasók — magyarok és kanadaiak egyaránt — e könyvet azzal a szeretettel és elismeréssel fogadják, amelyet fáradságot nem ismerő, értékes teljesítményéért bizonnyára megérdemel.

Művének megírását a magyar fajtája és fogadott hazája iránt érzett szeretete sugalmazta s annak anyagát kitartó nehéz munkával évek során gyűjtötte egybe. Régi magyar telepek, egyházközségek, iskolák, egyletek és újságok alakulása, mindmegannyi mérföldkövei a kanadai magyarság történetének s úgy ezekből, mint az egyes bevándorló családok és egyének életleírásaiból az olvasó tanulságot és biztatást meríthet.

Kanadai és magyarországi honfitársaink megismerik a könyvből azt a küzdelmes és eredményes munkát, amely a kivándorolt magyarságnak itt osztályrészül jutott, míg a kiadás előtt álló angol nyelvű fordítás Kanada lakossága és a magyarság között fog értékes kapcsolatot teremteni. Én hiszem, hogy a magyar ősi erények, a magyar jellem, törvénytisztelet és munkaszeretet, melyet a kanadaiak az együttöltött évtizedek során bizonyára megismertek és értékelték, párosulva mindazokkal az ismeretekkel, amelyeket e könyvből merítenek, közelebb hozza a két népet és egyengetni fogja a két nemzet közti megértés útját is.

Magyar testvéreimnek — mint a múltban mindenkor tettem — most is csak egy utat jelölhetek ki, amelyen haladva csalódás nem érheti őket. Tiszteljük az isteni és emberi törvényeket egyaránt, legyenek hű polgárai fogadott hazájuknak és ne feledjék a magyar hazát, ahol bölcsőjük ringott.

Boldogulást és jó egészséget kívánva, Isten áldását kérem a kanadai magyarságra.

Dr. WINTER KÁROLY

rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter,
m. kir. főkonzul Kanadában.

HAZÁM...

Minél tépettebb rongy lesz szép ruhád,
Minél csapzottabb tiszta homlokod,
Nagypéntekednek égő kínjait
Minél fáradtabb vállal vonszolod,
Minél árvább s lenézettebb leszel;
Hogy érted ujjal mutatnak reám,
Annál pogányabb daccal hirdetem,
Hogy az a koldusasszony az ANYÁM!

Jakabfy Ferenc.

Tiszteld, szeresd, segítsd fogadott új hazádat!
De ne feledd, ne vesd meg, nagyon szeresd a ré-
git, az édest, a szülőházát, mert ha nem. . . becs-
telessé és értéktelenné válsz mindkettő előtt!

A MAGYAR KIVÁNDORLÁS ELŐZMÉNYEI

Úgy az Egyesült Államokba, mint Kanadába egy és ugyanazon okból vándorolt ki a magyarság. Bár voltak kivételek (szabadságharc emigránsai) mégis megállapított tény, hogy a nehéz gazdasági helyzet volt az oka annak, hogy a hazáját rajongásig szerető magyar, vándorbotot vett kezébe és idegen országban keresett emberségesebb megélhetőségi lehetőséget. Amíg azonban az Egyesült Államokba kimondottan rövid tartózkodásra pénzt ment keresni a magyar, hogy évek múltával visszatérjen hazájába családjához, az elhagyott földhöz, ahol mint a saját ura és nem mint a más cselédje szeretett volna gazdálkodni —, addig a Kanadába való kivándorlásnak egészen más okai és előzményei voltak.

Az Egyesült Államokba jó pár évvel a kanadai kivándorlást megelőzően, főképen földnélküli nincstelen gazdasági munkások, napszámosok, konvenciós cselédek, vagy az adóktól és egyéb terhektől roskadozó pár holdas gazdák vándoroltak ki. Mint a földnek szerelmesei, akik nem válthatták valóra álmaikat, a szükséges anyagiakat Amerikában akarták megszerezni, hogy visszatérve nyugodtabb és függetlenebb jövőt biztosíthasson maga és családja számára. A nehéz elhatározást megkönnyebbitették a különböző érdekeltségek és hajóstársaságok ügynökei, akik megmutatták az irányt a gondjaiktól szabadulni akaró és szebb jövő után vágyakozó magyarnak. Elenyészően csekély volt a száma azoknak, akik mint ipari szakmunkások, vagy intellektuelek mentek ki a kezdet kezdetén.

A kivándorlók legnagyobb része kölcsön pénzzel, nagy adóság hátrahagyásával lépte át az újvilág küszöbét s így bármilyen nehéz is volt a kezdet, meg kellett birkóznia minden megpróbáltatással, a szokatlan és egészségtelen gyári és bánya munkával, idegen szokásokkal, a nyelv nem ismerésének minden nehézségével, megalázással és keserűséggel a cél érdekében. Ha nagy is volt a csalódás, ha látták is, hogy irtózatos az ár amit fizetniük kell a jobb jövőért, maradniok kellett, mert ott volt a nagy teher és a dollárt váró éhes család. Lassan beletörődtek a szokatlan nehéz munkába s mivel érezték az anyagiak bírásával járó kellemes függetlenséget, kitartottak és küldték haza a megtakarított dollárokat mindaddig, amíg erőt nem vett rajtuk a honvágy, a család után való vágyakozás. Ha haza megy, vége a gyönyörű terveknek. Egyedül nagyon lassan megy és kibíratatlan. Egyik a másik után hozatta ki a családját, hogy könnyebben és gyorsabban gyűljenek a megváltó dollárok. Hogy az élet elviselhetőbb legyen, szervezetekbe tömörültek, egyházakat alapítottak s próbáltak az óhazáihoz hasonló egyházi, társadalmi életet élni. Sokan gazdálkodni is kezdtek, mert kitellett a szorgos kéz a családból.

Az 1886-ot megelőző nehéz évek, gazdasági pangás, szárazság egyes helyein az Egyesült Államoknak, volt a tulajdonképeni előzménye s egyben

oka a magyarság Kanadába való kivándorlásának. Az a pár Amerikából áttelepedett magyar család volt az elindítója a későbbben érkező tízezreknek. Itt is mint az Egyesült Államokban két időszakot kell megkülönböztetnünk. A háború előtti és utáni. A háború előtt csak a már említett előzmények és okok miatt jöttek Kanadába, részben mert jó hírekkel teli leveleket váltották már az Egyesültekből, másrészt pedig az ingyen föld a "Home-
stead" volt az ami kergette a földtelen magyart az ígéret földjére.

Az 1914-18.-iki világháború előtt még volt számottevő visszavándorlás és rengeteg volt azoknak a száma, akik számítottak visszatelepedni. A világháború szomorú befejezése után azonban úgy az Egyesült Államok, mint Kanada magyarságának legnagyobb része megváltoztatta elhatározását legalább addig, amíg teljesen megváltozik és biztonságossá válik a helyzet Európában.

A háború utáni kanadai kivándorlásnak az előbb említett okok mellett, előzménye és indító oka a Trianoni Békeszerződés és annak következménye — Magyarország feldarabolása volt. Rengetegen hagyták ott ősi földjüket, csak azért, mert nem akartak idegen elnyomatás alatt élni. A kis csonka haza a megszorodott menekültekkel megoldhatatlan probléma elé került. Napról-napra nőtt a munkanélküliek száma úgy a gazdasági, iparmunkások, mint az intellektuelek táborában. Sokan csak rövid átmeneti idejűnek tartották a helyzetet, amelynek elmúltával visszatérhetnek az elhagyott ősi földre. Éheztek, fáztak, ruhátlankodtak, túrtek és reméltek. Ugyanez volt a helyzet a csonka hazabeli illetékeseknél is. ők is abban reménykedtek, hogy régi területeinket mielőbb visszakapjuk s azután megváltozik, könnyebbé válik minden. Amikor azonban látták, hogy mind tartatatanabbá válik a helyzet, kilátás pedig nincs a helyzet belátható időn belüli való megjavulására, nemcsak a csonka haza nincstelenjei, de igen nagy számban a megszállott területek magyarsága is, tekintetét a külföldi elhelyezkedési lehetőségek felé irányította. Egy részének még sikerült az Egyesült Államokba kijutni korábban kivándorolt hozzátartozói és ismerősei segítségével, de amikor az Egyesült Államok megszigorította s későbbben csaknem elzárta határait a bevándorlók előtt, Kanada pedig megnyitotta kapuit a földmunkások előtt, kezdődött meg a nagyobb arányú kivándorlás úgy a csonka haza nincstelenjei, mint a gúzsba kötött idegen uralom alatt nyögő magyarság köréből.

A Kanadába való tömeges kivándorlásnak előzményei és oka tehát előszörban a Trianon-szülte igazságtalan békeszerződés — Magyarország feldarabolása —, s azután a megszállt területek magyarságának kíméletlen üldözése és elnyomása volt. Ezeket a tényeket megerősíti az édes szülőhazát 14—18 éve elhagyni kényszerült, de azt ma is szerető és szabadhazába visszavágyó ezer és ezer kivándorolt kanadai magyar.

AZ ELSŐ BEVÁNDORLÓK

Bár jóval korábban is éltek már magyarok igen kis számban Kanadában, akikről nem emlékszik meg a történelem, a Kanadába kivándorolt magyarságot hivatalosan 1886 óta az első kanadai magyar telep megalapítása évétől tartják nyilván az illetékes kormány hivatalok.

Az első telepítés Eszterházy Pálnak a nevéhez fűződik, akinek eredetét és későbbi tevékenységét homály fedi. Úgy az Egyesült Államokban, mint Kanadában a gróf Eszterházyak egyenes leszármazottjának adta ki magát, propaganda és személyes természetű levelezéseiben is használta a "grófi" rangjelzést, de hivatalosan sohasem lett megállapítva, hogy tulajdonképpen ki is volt és mit is keresett Amerikában. 1885-ben érkezett New Yorkba, ahol irodát nyitott és ott kezdte meg a Kanadába való vándorlás propagálását. Kanada kormánya ebben az időben kezdte meg a nagyarányú telepítését és óriási kedvezményeket helyezett kilátásba a leteleplő új bevándorlók részére. A telepítés érdekszférájába tartozott a Canadian Pacific vasúttársaság is, mely vállalatnak nagykiterjedésű földjei voltak Nyugatkanadában műveletlenül. Eszterházy úgy a kanadai kormánnyal, mint a C.P.R. vasúttársasággal felvette az üzleti érintkezést és sikerült is neki magyar bevándorlók számára települési engedélyt szerezni Assiniboia (jelenleg Saskatchewan) tartományban.

A nagyszabású telepítési propagandának meg is lett az eredménye az Egyesült Államokban. A gyári és bányamunkák szokatlanságától, gyilkos iramától megundorodott és sok másban is csalódott magyaroknak, akik különben is vágyakoztak vissza a földhöz, nem sok biztatás kellett, hogy áttelepüljön az ígért földjére, ahol ingyen kaphat olyan birtokot, amilyenről odahaza még csak nem is álmodhatott.

Az első csoport 1886 júliusában érkezett Eszterházy Pál és Lord Mount Stephen vezetésével a C.P.R. vonalán fekvő Whitewood, Sask. állomásra számszerint 35 család s innen mentek az első magyar telepítés színhelyére, amely 25 mérföldre fekszik északra Whitewoodtól, és a szülőhazára való visszaemlékezéssel elnevezték a telepet Kaposvárnak. Eszterházy még egy csoportot telepített ide Magyarországból 1888 tavaszán, amikor is szemé-

lyes vezetésével húsz család érkezett Kaposvárra. Ez a két csoport volt a tulajdonképeni magva a kanadai magyar bevándorlóknak s innen indul meg az a magyar történelem, amely megörökítésre érdemes.

Maga Eszterházy Pál sohasem telepedett le Kanadában. Sokkal többet nem is igen tudunk életéről. Ha volt is benne üzleti számítás az az *egy* nem vitatható el tőle, hogy nagyon sok nincstelen magyarnak megmutatta a boldogulás lehetőségének útját. Nem egészen rajta múlt, hogy sokan váltak csalódott emberekké, mert sok-sok virágzó nyugatkanadai magyar telep igazolja, hogy akármilyen nagy volt is az áldozat, de meg volt a lehetőség.

Eszterházy Pál állítólag New Yorkban halt meg és ott is van eltemetve. A nyugatkanadai első telepesek még ma is kegyelettel emlékeznek vissza telepítőjükre. Nevéről keresztelték el a Kaposvárral szomszédos kis községet "Eszterházy"-ra.

ÚTTÖRŐ ÉLET NYUGATON

Az, aki nem járt Nyugatkanadában az el sem tudja képzelni, milyen akadályokkal kellett megküzdeni azoknak, akik itt kerestek maguknak új hazát, akik a soha meg nem munkált erdőkkel, sziklával és mocsarakkal borított területekből voltak kénytelenek termőföldeket, kerteket, legelőket s később mesterséges vízfolyókat és tavakat elővarázsolni. Szinte minden talpalatnyi földet külön kellett elhódítani az őstermészettől, kezdetben a legprimitívebb eszközökkel. Hihetetlen, milyen akaraterő kellett hozzá, megbirkózni a kezdet nehézségeivel, a rettenetes hideg idő viszontagságával, a beláthatatlan távolságokkal, mely távolságok és nem utak kötötték össze az új telepet a sokszor 20—30 mérföldnyi távolságra fekvő legközelebbi faluval, várossal.

Amikor elindult a Kanadába telepedni akaró magyar, akkor csak azt tudta, hogy 160 aker ingyen földet kap, ahol csak dolgozni kell és a saját ura lesz. Maga elé képzelte a délibábos rónát, a legelésző gulya ménessel, a hullámzó gyönyörű zöld vetést, a kertes tanyaházat, majorságot, disznókat a bodri kutyával. És ez mind az övé lesz, csak indulni kell. Nem lesz többé a más cselédje, nem lesz lenézett nyomorgó munkanélküli, jövőtlen csavargó, vagy nem lesz egy számozott rabszolga a forró bányák mélyén, vagy a füstös, életet rövidítő gyárakban, ahol állandóan a sarkában ólálkodik a halál. De amikor megérkezett, ott állott előtte az élő valóság. Ott állott előtte az imádott föld, a régi szerelme, de reá volt írva íratlan betűkkel: "Harcolj meg értem, ha bírni akarsz."

A kezdet kezdetén még kaptak segílyt is az új honfoglalók, kis házat építtetett a kormány, egy évre való élelemmel, állatokkal és gazdasági eszközökkel is ellátta őket, amit hosszújéjártú kölcsönként kellett visszafizetni, de a későbbben érkezetteknek minden nehézséget maguknak kellett leküzdeniük.

Bizony nagyon sokan voltak, akik már a kezdet kezdetén megriadtak a szinte megoldhatatlan problémáktól, a nélkülözéstől és a hideggel járó szenvedésektől és ott hagyták. Voltak, akik egy két évi szenvedés és meg-

próbáltatás után vették a vándorbotot újra a kezükbe és mentek más megélhetési lehetőség után.

A legtöbb ingyenföldes magyar pénztelen ember volt s így kálváriájuk is hasonló volt. Amikor megmutatták neki melyik is lesz a földje, az első dolga volt hajlékot építeni. Primitív eszközökkel a többi nincstelen szomszédok segítségével építtették a földkunyhókat, hogy védve legyen, vagy legyenek legalább az időjárás viszontagságai ellen. Ha már ott volt a család, úgy egyik része elment napszámba dolgozni, oda, ahol munkát kapott, sokszor száz és száz mérföld távolságra, hogy a legfontosabb dolgokra, élelmiszer, gazdasági eszközök, állatokra és vetőmagra valót megszerzzék. Az otthonmaradottak pedig megkezdték az erdőirtást, kőrobbantást, földtakarítást, hogy rövidesen vetni is lehessen. Bizony az első években nem volt piros betűs ünnep, nem nézték mikor kel és nyugszik a nap. Dolgozni hajnaltól-vakulásig ez volt a jelszó. A betakarított termést és eladásra kényszerült állatokat 2—3 napi távolságra kellett ökrös szekéren bevinni, vagy lábon behajtani, hogy egy kis pénzhez jussanak. Télen 50—60 fokos hidegben erdőt irtottak és viselni kellett a szenvedést, mert kellett a föld. Vadállatokkal, melyek nagy csoportokban tanyáztak még akkor az erdőségekben — nem egyszer kellett megverekedni és megvédeni az állatállományt.

Évekig nem gondolhattak arra, hogy társadalmi életet éljenek, egyházakat alapítsanak, vagy egyesületeket szervezzenek. De idők multával megkezdték a valláserkölcsön alapon való szervezkedésüket is, amelyet követett a kultúrigényük kielégítését szolgáló egyesületek alakítása, biztosító intézmények megalapítása nemzeti alapon.

Elismerést érdemelnek ezek a derék magyarok, azért a leírhatatlan nehéz munkáért, amellyel becsületet szereztek a magyar névnek.

TELEPEK ALAPÍTÁSA

Kanada magyarságának tartományok és helységek szerinti csoportosítása.

Az első magyar telepek Nyugatkanadában alakultak, de már Kanada csaknem minden tartományában vannak kisebb-nagyobb magyar telepek. A régiek közül nagyon sok telepnek megszűnt a magyar jellege, viszont alakultak újak, amelyek máshonnan ide vándorolt magyarok és azok leszármazottjaiból verődtek össze. Nagyon sok új telep alakult az utolsó tíz évben, amikor is a nehéz gazdasági és rossz termésviszonyok, valamint a nagy munkanélküliség következtében megkezdődött a nagy népvándorlás. A nyugati gazda társadalom egy része, különösen a fiatalabbak a már itt

születtek, Manitoba és Saskatchewanból, részben még nyugatabbra British Columbia felé, részben pedig kelet felé orientálódtak. A keleti magyar munkanélküliek pedig nyugat felé mentek új munkamezők után kutatni s így a legcélszerűbb a kivándorolt kanadai magyarsággal tartományok és helységek szerint külön-külön foglalkozni, hogy egy áttekinthető egész kép táruljon az olvasó elé.

Kanada területe nagyobb mint Európa. Területe 1.528.921 négyszög-mérföld. Lakosainak száma felül van a 11 millió. Amerikának északi részén terül el. Határai északon az Északi jeges tenger, keleten az Atlanti Oczeán, délen az Egyesült Államok, nyugaton pedig a Csendes Oczeán. Kanada területe vizekben (egyres helyeit kivéve) gazdag. Sok tava és folyója van. Hegyekben gazdag, óriási szántóföldekkel és legelőkkel. Rendkívül gazdag arany, ezüst, szén, vasérc, só, réz, nickel, ólom, azbest, graphit, petróleum, fa és állatállományban. Kanadának a két legnagyobb vasúttársasága a Canadian Pacific és a Canadian National Railway. Vonalaik kettészelik szelvében az egész kontinenst.

ALBERTA

Területe 253.500 négyszögmérföld. Foglalkozási ágazatok: Állattenyésztés, földművelés, bányászat, erdőkitermelés, kismérvű halászat. Ipar és kereskedelem. A tartomány fővárosa Edmonton.

A magyar település ebben a tartományban egyike a legrégebbieknek. Még a múlt század vége felé kezdődött a letelepülés, különösen a déli részén a szénmedence körül, ahova jobbra Hont és Nógrád megyei szakképzett bányászok telepedtek le. Egy kis csoport az Egyesült Államokból jött át azzal a céllal, hogy az egészségtelen gyári és bánya munka helyett itt gazdálkodni fognak.

Tipikus nyugatkanadai magyar templom.

Honfitársaink vasúti útmunkán Albertában.
Egy kis pihenő a nagy munka után.

Régebben volt sok virágzó magyar telep Albertában, de a rossz gazdasági viszonyok miatt a legtöbb telep magyarsága elszéledt és más telepek magyarsága közé telepedett, vagy még ma is a vándorlás országútját járja. Számottevő magyarság csak pár helyen van, ahol rendes szervezeti életet élhetnek. Meglehetősen nagy azoknak a száma, akik idegenek közé ékelődtek és teljesen elszigetelve élnek a magyar közösségtől. Legalább 150 olyan albertai kisebb község van, amelyek mindegyikében él pár család részint mint önálló gazdálkodó, részint mint gazdasági vagy ipari munkás.

CALGARY

Egyik legszebb városa Albertának. Völgyben fekszik, sziklás hegyekkel körülvéve a Bow és Elbow folyók találkozásánál. Hirtelen fejlődő ipari város, rendezett utcákkal, modern és hatalmas középületekkel, fényes üzletekkel. Van múzeuma, könyvtára, alsó és felsőbbfokú iskolái. Gyönyörű parkok és játszótérek díszítik ezt a rohamosan fejlődő várost. A magaslati helyek tele vannak szebbnél szebb villákkal, ahonnan különösen este, feledhetetlenül szép látvány megtekinteni a fényárban úszó utcasorokat. Sok oldalú ipara s így sok gyára is van. Többek között vas, aoél és rézgyár, vasöntödék, gáz- és szurokgyár, fűrésztelepek, hatalmas húsfeldolgozó gyárak, gabonátárolók, szerszám és gazdasági gépgyár, konzervgyár, cipő és asztalosárúgyár, cement, olaj és ruhagyárak.

A magyarság, amelynek a lélekszáma meghaladja az 1500-at, 1923-ban kezdett letelepedni Calgaryban. Volt már itt pár család és magános pár évvel korábban is, akik mint előőrsök érkeztek kipuhatolni a helyzetet, hogy alkalmas időben hírt adhassanak azoknak, akik indulásra készen, munkára éhesen várták a jelt. A tömegesebb letelepedés azonban 1924-25-26 és 1928-29-ben történt. Legnagyobb részük a különböző gyárakban mint gyári munkás dolgozik, vannak szép számmal ipari szakmunkások is, akik méltóképen el tudtak helyezkedni szakmájukban. Sokan dolgoznak és dolgoztak a szurok- és vasgyárakban, a vasöntödékben, fűrésztelepen és húsgyárakban, de van több önálló iparos és üztember is. Több asszony dolgozik a tüiparban, mosódákban és házaknál.

Százsámra rúg azoknak a magyaroknak, főképen magánosoknak a száma, akik csak ideiglenesen tartózkodnak Calgaryban, amikor szünetel a bányá, vasúti és répa munka. Ezek az emberek igen nehéz körülmények között élnek. A letelepedett magyarság legnagyobb része azonban rendes életkörülmények között él. Több mint 100 háztulajdonos van már a calgary-i magyarság között.

A CALGARY-I MAGYAR ÉLET

Római Katolikus Egyház:

Calgaryban ép úgy mint általában minden magyar telepen, a magyar élet az egyházak és egyletek keretei között zajlik le. Addig amíg nem volt szervezett egyház és egyesület, addig magyar életről nem lehetett szó, mert addig kimondottan csak a családi és baráti látogatások jelentettek valamit véreinknek, ahol az óhazából kapott hírek kicserélése után másról sem folyt a tanácskozás, mint a szervezkedésről, tömörülésről. Először egyházzal, majd társadalmilag. Mindjárt a település évében próbálkoztak egyházközségbe tömörülni Calgary katolikus magyarjai, de lelki vezető nélkül ez sem sikerült mindaddig, amíg meg nem érkezett körükbe 1926-ban Vodiczka Imre címzetes apátplébános, akinek a vezetése mellett megalakult a Calgary-i Magyar Római Katolikus Hitközség. Éveken keresztül áldásos munkát fejtettek ki a hívek s bár magyar lelkivezetőjük jelenleg nincsen, mégis meg van a gyülekezet magyar jellege. Minden reményünk meg van arra, hogy az idők jobbra fordultával kapnak helybenlakó magyar lelkészt, akinek vezetése mellett virágzó gyülekezetté fejlődhetik, hiszen meglehetősen nagy számú a calgary-i katolikus magyarság.

A Calgary-i Magyar Református (Presbyterian) Egyház

Már jóval a megalakulás előtt történtek próbálkozások az egyházközségbe való tömörülésre, mert élt a hívekben az óhazából magukkal hozott vallásos érzés. Házi istentiszteleteket tartottak, amelyre felfigyelt a Presbyterian egyház és az akkor még kisszámú magyar kálvinistákkal lépéseket tettek, hogy az anyaegyház segítségével magyar lelkipásztort kaphassanak.

1930-ban szentelte pappá Bucsin Bélát a torontói Knox College volt növendékét a calgary-i egyházmegye s egyben ki is nevezte Calgary és környéke magyar lelkipásztorává. Bucsin Béla nagy ügybuzgalommal fogott hozzá az egyházszerzés nehéz munkájához és még abban az évben a hívek fáradtságát nem ismerő munkája eredményeként, meg alakították a CALGARY-I MAGYAR REFORMÁTUS EGYHÁZAT. Bucsin Béla nyolc éven keresztül szolgálta nemcsak Calgary, de az egész környék református magyarságát, nagy harcot vívott a kezdet nehézségeivel, amely korán felőrölte munkaerjét és egészségét. Elég fiatalon 53 éves korában elszólította őt munkahelyéről az Isten 1938 július 16-án.

Helyét a gyülekezet népe által nagyon szeretett, a calgary-i magyarság köztiszteletét élvező, nagytehetségű Dr. Tóth Kálmán ref. lelkész vette át,

akit az Egyesült Államokból hozatott át az egyházmegye. 1938 június hó 26-án volt a beiktatása, amely időtől kezdve minden erejével és tudásával a gyülekezet építésén dolgozott. Nagy segítségére volt az egyház érdemes vezetősége Báthory István gondnokkal és Mátyás Ferencsel az elén. Meg abban az évben megalakították az egyház keretén belül a Lorántffy Zsuzsanna Női Kört és a Kálvin Ifj. Egyletet, mint az egyház segítő szerveit. Telket is vásároltak az építendő templomuk számára, amelyet azonban szerencsétlen körülmények között fennálló adóhátralékuk miatt elveszítettek. Ez a veszteség azonban csak felvillanyozta az egyház vezetőit és tagságát és csak növelte a saját templom utáni vágyakozásukat. Dolgoztak, gyűjtöttek és a jó Isten meg is áldotta fáradozásaikat mert már 1939 április 1-én meg volt a kifizetett gyülekezeti ház. A templomszentelés feledhetetlen ünnepe április 23-án lett megtartva. Időközben, ahogy az egyház leekszámban is növekedett, megalakították a Bocskay Férfi Kört is, hogy teljes harmóniában a nők, férfiak és az ifjak, együtt vihessék előre az egyház ügyeit.

Gyönyörű munkát végzett ez az ifjú lelkész minden téren. A vasárnapi iskolában nagyszámú gyermekcsoport részesült vallásos oktatásban, a látogatott istentiszteleteket az énekkar szereplése tette ünnepélyesebbé. Valláserkölcsi előadások, ünnepélyek, gyülekezeti vacsorák emeltek az egyház jóhírnevét. Minden szociális segítő munkából közérdekű magyar és

A Calgary-i Magyar Ref. Egyház tanácsosai és a Lorántffy Zsuzsanna Nőegylet tagjai.

kultúrmunkából kivette részét az egyház. A minden téren való fellendülés időszaka volt az az egy év, amíg Dr. Tóth szolgálta a gyülekezetet.

Nagy volt az öröm, amikor megtudta a gyülekezet népe, hogy szeretett lelkipásztoruk megnősül, mert így remélhették, hogy mint nős lelkész véglegessé teszi calgary-i állomáshelyét és a leendő Tiszteletes Asszony segítségével még szebb munka végzésére lesznek képesek. 1939 májusában jelentette be a gyülekezet népének, hogy megnősül és egyházi felettes hatósága engedélyével feleségével pár hónapi szabadságra Magyarországra utazik. Amikor a búcsú istentisztelete volt sírt a gyülekezet népe a lelkipásztorral együtt. Ez volt a legszebb bizonyítéka annak, hogy lélekben és szeretetben összeforrtak, hívek és a jó pásztor. Talán érezték előre, hogy az örömteljes napok után szomorú napok következnek. Dr. Tóth megnősült, feleségül vette a windsori ref. egyház, érdemes diakoniszáját Antal (Campbell) Juliskát, aki hatalmas munkát fejtett ki a windsori gyülekezet életében hosszú időn keresztül, aki a városi könyvtár tisztviselője volt. Hazautaztak az esküvő után abban a reményben, hogy pár hónap múltával visszatérnek a calgary-i gyülekezet élére, de ezen tervüket nem valósíthatták meg, mert a közben kitört háború megakadályozta őket a visszatérésben.

Dr. Tóth Kálmán helyét ideiglenesen a Lethbridge-i gyülekezet lelkipásztora Parragh Dezső vette át, aki viszont ez év február 26-án tanulmányai tovább folytatása és vizsgái miatt hagyta el állomáshelyét és New Yorkba távozott.

Így maradtak lelkipásztor nélkül a calgary-i reformátusok, de a munkát nagy ügybuzgalommal folytatják a megmutatott ösvényeken. Az érdemei

A Calgary-i Magyar Református Egyház első vasárnapi iskolája. Tanítók: Sándor Gábor és

Ft. Bucsina Béla a Calgary-i Magyar Ref. Egyház elhunyt alapító lelkésze.

Ft. Dr. Tóth Kálmán és neje szül. Antal Juliska tiszteletes asszony. A Calgary-i Magyar Ref. Egyház lelképásztor. 1939-ben visszatért Magyarországra.

A Calgary-i Magyar Református Egyház Gyülekezeti Háza, melyben istentiszteleteiket tartják.

egyháztanácsnak és az egyház szervei vezetőinek igen nagy segítségére van a megboldogult Bucsina lelkész hitvestársa özv. Bucsina Béláné (Bottka Olga), aki mint férje életében, ma is nagy szorgalommal fáradozik az egyház minden irányú munkájában.

Az egyház jelenlegi tisztikara a következő: gondnok Kiss Sándor, jegyző Komlódy Mihály, pénztárnok Jakab Mihály, iratterjesztő és presbiter

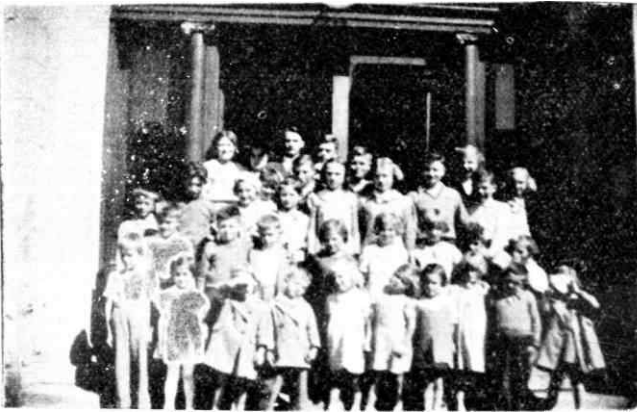
Mátyás Ferenc, ellenőrök, Máthé Gyula és Szabó István, presbiterek, Oláh Mihály, Török Lajos és Csorba Lajos. Az egyházmegyei közgyűlésen Bucsin Zoltán képviseli az egyházat.

A Lorántfy Zsuzsanna Női Kör tisztviselői: Elnök Tiszt. Bucsin Béláné, alelnök, Török Lajosné, jegyző Mátyás Ferencné, pénztárnok Balogh Mihályné, ellenőrök, Jakab Mihályné és Szabó Istvánné. A női kör taglétszáma 30.

A Bocskay Férfi-Kör elnöke Komlódy Mihály, alelnök Ósz Antal, jegyző Báthory István, pénztárnok Virágh József.

A vasárnapi iskola kiváló tanítónője: Albert Amália. Templomi orgonista: Domokos Boriska.

Ez évben ünnepelte az egyház népe áhítatos lelküettel a templomszentelés egy éves évfordulóját s ugyanakkor leplezte le megboldogult szervező lelkészük Bucsin Béla arcképét is.

A Calgary-i Magyar "Református Egyház jelenlegi vasárnapi iskolás növendékei. Tanítók: Sándor-Gábor, Jakab Irénke és Albert Amália.

Bucsin Béla, ref. lelkész.

Munkácson (Mármaros m.) 1885-ben született. Iskoláit is ugyanott végezte. Élete első szakában mint tanító tevékenykedett, mely hivatásától először a világháború szólította el, majd az idegen megszállás miatt kellett a katedrától megválnia. 1924-ben jött Kanadába s itt rövid idő multával a Presbiterian Egyház szolgálatba lépett. Lelkészi kiképzését a torontói Knox College-ban szerezte, felszentelése után nyolc évig szolgált az általa szervezett calgary-i magyar református egyházat korán bekövetkezett haláláig. Temetésén 1938 július hó 8-án az egyházmegye lelkészei végezték a szolgálatot és résztvett a végtisztelet adáson Calgary és vidéke össz-magyarsága.

A Calgary-i Magyar Egylet.

1932-ben alakult meg a Calgary-i Magyar Egylet, hogy a magyarságot társadalmilag egy táborba tömörítse. Kimondottan nemzeti alapon működik és célul tűzte ki a magyar ház felépítését, az ifjúság magyar szellemben való nevelését, nyári magyar iskola létesítését, önszegélyező temetkezési egyelet alapítását, kapcsolatok megteremtését egyrészt a benszülött kanadaiak, másrészt az óhazái magyarsággal. Ezen törekvések legkiválóbb munkása volt Bánffy János honfitársunk, aki éveken keresztül szívósan dolgozott az ügy érdekében. Rövid 8 éves működés után minden célkitűzésüket valóra váltotta az egylet vezetősége és érdemes tagsága részben vagy egészben. A rossz gazdasági viszonyok dacára szívós és fáradhatatlan munkájuk eredményeképpen ebben az évben avatták fel és adták át rendeltetésének a gyönyörű egyleti helyiségüket feledhetetlen ünnepség keretében.

Van Önszegélyező Temetkezési Egyletük, mely elhalt tagjai hozzátartozóinak kifizeti a teljes temetési költséget. Koszorút küld és halottvivőket állít ki az egylet részéről.

Segítő szervei a magyar egyletnek a kitűnően megszervezett Női és Ifjúsági Csoport és a nagyszerű Vigalmi gárda, melyek a vezetőség irányítása mellett gyönyörű munkát végeznek úgy társadalmi mint kulturális téren. Nemzeti ünnepeket rendeznek minden előírt alkalommal és különösen most, hogy saját egyesületi házuk is van minden reményük meg van arra, hogy a teljes együttműködést fel tudják venni a többi helyi szervezetekkel, egyházakkal is.

Évenként tartanak 8-hetes nyári magyar iskolát, ahol Bánffy Erzsébet tanítja nagy szorgalommal a kis növendékeket.

A Női Csoport sikeres vacsorák, tea és kávéestélyekkel igyekszik kiélelyíteni a barátságot a magyar testvérek között, míg az Ifjúsági csoport a vigalmi bizottság irányítása mellett színelőadásokat, kultúrestélyeket, táncmulatságokat rendez, ahol nem egyszer fordulnak meg az egylet angol barátai és jóakarói is.

Nagyszerűen felszerelt könyvtára is van az egyletnek, ahol a legkiválóbb magyar írók műveit találhatja meg az olvasni vágyó magyar közönség. Könyvtárukat évről évre gyarapítják új könyvekkel, hogy elősegítsék az önművelés lehetőségét.

Fizető taglétszáma az egyletnek százon felül volt az 1939-es esztendőben, valószínű azonban, hogy ez a szám megkétszereződött azóta, amióta felépült saját egyesületi házuk.

A Calgary-i Magyar Egylet jelenlegi tisztikara a következőkből áll: elnök Bánffy János, alelnök Berke Márton, titkár Sári István, pénztárnok Csiki Árpád, bizottsági tagok, Bakos Péter, Jakab Géza, Ábelé Ferenc, Bíró

Ferenc, Kelemen Menyhért, Vavrik Tivadar. Vig. biz. elnök, ösz Béla, vig. biz. tagok, Jaksa József, Lakatos József, Gaál János, és Vastag Pál.

Díszelnöke az egyletnek Dr. Szelle Lajos m. kir. konzul.

A Női Csoport 1940-re megválasztott tisztikara a következő: elnök Domokos Lajosné, pénztárnok Vittmann Péterné, titkár Ósz Béláné, alelnök Bakos Péterné, ellenőr Lenkey Istvánná, és Abele Ferencné, bizottsági tagok, özv. Papp Endréné Bárdy Józsefné, Bánffy Jánosné, Vastag Pálné, Berke Mártonná, Csiki Árpádné és Klement Györgyné. Díszelnök Bánffy János.

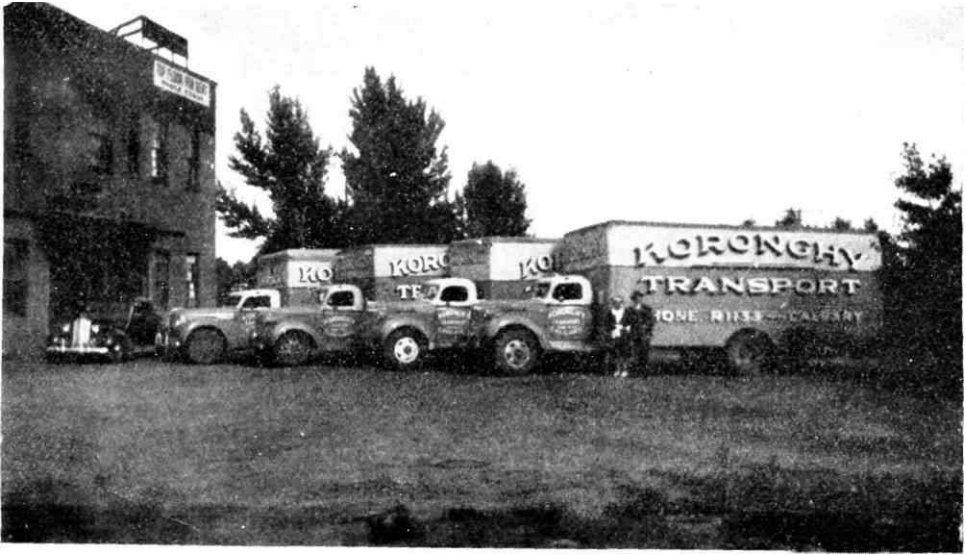
Az Ifjúsági Csoport vezetősége a következő: elnök Bánffy Erzsébet, alelnök Jaksa Annuska, titkár Domokos Boriska, pénztárnok Bárdy László, bizottsági tagok, Pelyhe Sári, Migyu Magdolna, Migyu Ilona, Bakos György, Szabados Margit és Vékony József.

Calgary magyarsága nagyobb részben Szabolcs, Szatmár, Zemplén, Gömör, Nógrád, Borsod és Békés megyékből vándorolt Kanadába. A legelőbbin letelepedett magyar Léderer Lőrinc és a mindenki által ismert Schwartz bácsi volt, aki a kivándorlók között tevékenykedett éveken keresztül és a jelenben is van adás vételi irodája Calgaryban Több magyar üzletember is van Calgaryban, akik közül megemlítendő Koronghy de Gyula, aki küzdelmes és nagyon nehéz munkával küzdötte fel magát Calgary egyik legkomolyabb autó-fuvarozási vállalat tulajdonosává.

KORONGHY GYULA

Egészen fiatalon, szülei ellenzése dacára cseh megszállt területről, a cseh hadseregbe való besorozás elől jött ki Kanadába 1927-ben, amikor is egyenesen két nagybátyja, Csávóssy József és Endre bárók Cochrané, albertai gazdaságába ment ahol alkalmazást kapott mint gazdasági munkás Odahaza az erdőszetben dolgozott. Két év multán szülei kérelmére ismét visszament az óhazába, de úgy látta, hogy csak olyan nehéz, ha még nem nehezebb a boldogulás cseh megszállott területen, mint két évvel azelőtt s így elhatározta, hogy újból visszajön. Visszaérkezése után határozta el magát, hogy fuvarozási vállalatba kezd, önállósítja magát. Elhatározását tett követte és hozzá is kezdett egy régi Chevrolet teherkocsival a fuvarozáshoz, kezdetben csak magánosoknak dolgozott, gabonát, jószágot és szenet fuvarozott. Változó szerencsével cserélgette kocsiját, hol jobban ment, hol rosszabbul. 1934-ben már két kocsival dolgozott, majd 1935-ben eladta a két kocsit és Oshawán a gyárból vett egy új Maple

Leaf nagy teherkocsit, amit kanadai úton maga hajtott fel Albertába. Hogy ez az út mit jelent azt csak az tudja, aki már megjárta;. 1936-ban megnősült. Feleségül vette néhai Bucsin Béla ref. lelkész leányát Jolánkát, aki jobbkezévé vált az üzletben, mert iskoláit itt végezte és tökéletesen beszélt az angol nyelvet. Ettől az időtől kezdődik tulajdonképpen Koronghy Gyula karrierjének felfelé ívelése. Alig egy pár hónap múlva a Robin Hood Malom calgary-i fiókjánál mint szállítót figyelmes és pontos munkájáért le is szerződtették. A malommal kapcsolatos munkálatai közben több új ismeretségre tett szert és ma már öt hatalmas nagy teherautó szalad a "Koronghy Transport" cégjelzés alatt Saskatchewan, Alberta és British Columbia országútjain. Ezek között van kettő, amely jégűt és és fűthető teherautó a legmodernebb szellőztető berendezéssel, amelyekkel hús és gyümölcs szállítás van lebonyolítva. Hetenként van járata E'dmontonon keresztül Vancouverbe és Moose Jaw-ra Saskatchewanba. A Robin Hood malom vállalaton kívül a legnagyobb kereskedelmi cégeknek dolgozik, így többek között a Swift hús üzem, Jenkins fűszer nagykereskedő, Weinstein gyümölcs szállítási R. T., stb. Tíz embert foglalkoztat állandóan ez a fuvarozási vállalat, amelynek tulajdonosa megérdemli az elismerést, mert sikere becsületes, kitartó magyar szorgalmának az eredménye.

Koronghy Gyula honfitársunk hatalmas szállítási vállalata. Calgary Állam.

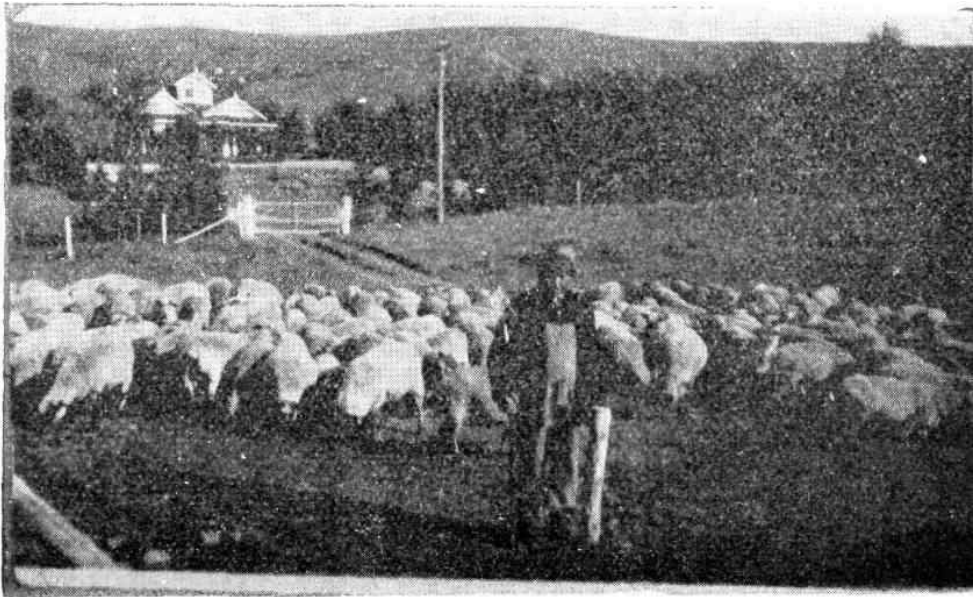
Nagyon sok jóra való magyar ember él Calgary-ban, akiknek életéről külön történelmet lehetne írni. Sok viszontagsággal és megpróbáltatással teli évek előzték meg a nyugodtabb jelent, a házvételt, a kedves kertés otthont. Nagyon sok közülük kivert kutya módjára csavargott Kanada országútjain amíg emberségesebb megélhetési lehetőséget talált. Bizony könnyű szökik a hallgató szemébe, amikor egy-egy közülük bepillantást enged élete regényébe és beszél a múlttól.

Megemlítésre méltó családok és magánosok, akik a calgary-i magyar egyházi és közéletben tevékenykednek s akiknek nevét sikerült feljegyezni a következők: családosok, Mátyás Ferenc, Balogh Mihály, Borbély Pál, Bánffy János, Oláh Mihály kis fia Mihály az óhazában. Komlódy Mihály, Lipták Jenő családja az óhazában van. Önálló asztalos üzem tulajdonos, 8-9, nagyobbára magyar munkást foglalkoztat üzemében. Báthory István családja az óhazában van. Kiss Sándor, Ábelé Ferenc, Zakár Antal, Szabó Bálint, Virág József, Bárdi József, Ősz Antal, Sándor Gábor, Ősz Béla, Stern János, Lakatos József, Kalas István, Barnoczky Mátyás, Illésy István, Berke Márton, Kádár József, Simon György, Király Jánosné, Hangó István, Király János, Adrán János, Kovács István, Vencel János, Domokos Lajos, nagyon értékes művész ember. Jakab Mihály, Boros Kálmán, Jakab Gyula családja az óhazában, Berky József, Csák József családja odahaza, Bakos Páter, Jakab Károly családja az óhazában van, özv. Papp Endréné, Sári István, Gulyás Géza, Csíki Árpád, Bottá Gáspár, Maruzs István, Illés Ferenc, Vizi István családja odahaza, Angi Ambrus családja az óhazában van, STabados Mihály, Balázs Pál családja az óhazában, Czene Vilmos, Török Lajos, Kovácsics Kálmán, Jakab Géza, Palócy Mihály, Veres János. Magánosok: Bucsin Zoltán, Rontó András, özv. Jakab István, Györffy Kálmán, Ádám István, Jakab Endre, Máthé Gyula, Kazsuk Bertalan, özv. Király Jánosné, Harvich Ernő, Ádám József, Braun Vilmos, Juhász Antal, Csorba Lajos, Erdődy István. Benyovszky István, Bódi József, Csákány István Faragó György, Hegedűs Barna, Nagy János, Györfi Kálmán, Künn István, Szabadkövi József, Szedlák István, Vida György, Vastag Pál, Repesi János, Papp József, Winter Lajos, Ober György, Penyicska Pál, Genző János.

CHOCRANE, ALT A. (Bow River Ranch).

Még 1925 elején érkezett Kanadába Báró Csávossy József román megszállt területen Torontálban lévő birtokáról, ahol is a megszállás után elvesztette otthonát, hogy itt Kanadában nézzen új lehetőségek után. Meg is vásárolt itt Albertában Chocrane mellett a nagy sziklás hegyek aljában egy hatalmas, már évek óta nem használt birtokot, úgy nevezett RANCH-

ot, amely nem földművelésre, hanem állattenyésztésre volt úgy ahogy berendezve. Még ugyanabban az évben hazautazott és magával hozta családját és testvéröccsét Endre bárót, valamint óhazái birtokáról négy magyar családot is kitelepített kanadai birtokára. Megérkezésük után először az elhanyagolt kastélyszerű házat kellett rendbehozatni, mert az lakhatatlan volt abban az állapotában amelyben találták. A kitelepített gazdasági munkások házeit kellett felépíteni s csak azután kezdődött meg az ős prairie feltörése. Hosszú évek fárasztó munkájával Csávossy báróék a vidék legszebb mintagazdaságává fejlesztették kanadai birtokukat. Kastélyuk a legmodernebbül van berendezve. Egészséges tiszta munkásházak, hatalmas gazdasági épületek sorakoznak a belsőségén. Gazdasági felszerelésük a legtökéletesebb. Gyönyörű állatállományuk, különösen juhászatuk messze földön híres. A gazdasági munkások legnagyobb része magyar. Valamikor nem is hallatszott más szó a birtokon s ha látogató ment Csávossyékhoz, ott elfelejtette látogatása ideje alatt, hogy Kanadában van. Magyar volt ott minden. Valószínűleg ma is az.

Br. Csávossy József juhászata, Choerane Albertában.
Háttérben a gyönyörű kastély látható.

EAST COULEE.

Több magyar bányász család és magános lakik ebben a kis bányászfaluban. Soltész Lajos magyar üzletembernek üzlete van, Iván Mihály a C.P.R. ügynöke. Ismertebb magyarok, Szarka József, Kéry Lajos, Brezsila András, Szilágyi Ferenc, Wentz János, Csontos József.

EDMONTON.

Alberta székesvárosa kb. 85.000 lakossal. Hatalmas kiterjedésű város, széles utcákkal, sok szép középülettel, parkokkal. Mint általában a nyugatkanadai városokat — ezt a várost is megállította fejlődésében a depresszió.

A magyarok 1926-ban kezdtek itt letelepedni és pedig nagyjából Abaúj, Zemplén, Hont és Nógrád megyesiek, akik a közeli bányákban reméltek elhelyezkedni. Egy részének sikerült is, de mert a munka nem állandó jellegű a bányában, állandó lakásuk Edmontonban van s innen járnak ki dolgozni. Az edmontoni magyarság lélekszáma négyszáz-négyszázötven körül mozog. Legnagyobb részük alkalmi napszámos munkával tartja fel magát, részben a városban, részben a városon kívül, vasúti és út munkánál. Csak igen kevés azoknak a száma, akik mint ipari szakmunkások gyárakban helyezkedtek el. Edmontonban a magyarság nincsen szervezve. Sem egyházuk sem egyesületük nincsen, aminek az oka főképpen a nehéz elhelyezkedési lehetőségben rejlik. Nagyon kevés az állandó letelepedett magyarság száma s így eddigi minden kísérletük hajótörést szenvedett szervezkedést illetően.

Egyik legrégebb s egyben legértékesebb magyar ember Leskó József, nős öt gyermek édesapja. Homerogd, Abaúj megyéből vándorolt Kanadába. Minden nemes magyar megmozdulásban kivette a részét s általában a legbátrabb s legbuzgóbb harcosa minden magyar ügynek. Gyűjtöttek többek között a felvidéki ínségeseknek is Boray Ferenc, Nóvák András, és Bury Lajos közreműködésével, melyért köszönőlevelet is kaptak Imrédy Bélánétól. Magyarságukért áldozatot hozó jó magyarok közül egy pár: Lukács Lajos irodája volt. Struck György és családja, Hoskó András és családja, Halassy Mihályné, Márton Mihály és családja, Kovács Ferenc és családja, Nóvák András és neje, Korenda József és neje, Csitray István, Boray Ferenc és családja, Hojcska Jánosné sz. Franó Judit, Strifler Ferenc, Csonka György Szemán Mihály, Prészing János és családja, Heller József és családja, Páczes József, Bolló István és Turcsányi Lajos. A legrégebb edmontoni magyarok Szilágyi, Vad Károly, Varga Szilárd és Vajda családok voltak. Itt vannak eltemetve Novák Ferenc, Barcs Ferenc, Nóvák

András és a Meszelényi tragédia két áldozata, Meszelényi és neje. Nóvák Mihály megrendült elmeállapottal kórházban várja sorsa jobbra fordulását, hogy visszatérhessen családjá körébe.

GENESEE.

Csak pár magyar család gazdálkodik itt, többnyire a saját földjükön. Ismertebb családok, Kucsera János, Tóth András, Czizmadia András, Liba László, Enyediék, Lászlóék, Pintér, Faragó és Kerekések, Takács Sándor, Sas Ernő, Kovács Ferenc és Halasy György. A három utóbbi magános ember.

LETHBRIDGE.

Eredetileg, csaknem a 19 század végéig, indiánok tanyáztak ezen a vidéken s csak 1885-ben kapott nevet William Lethbridgeről, aki a szételepeket felfedezte kutatásai alapján ezen a vidéken. Várossá azonban csak 1909-ben deklarálták. Szép rendezett és tiszta bányaváros, fényes üzletekkel, modern nagy középületekkel, parkokkal. Nagyon élénk a kereskedelme is, mert a közelében elhúzódó hatalmas bányák állandó keresetet nyújt a munkás csoportoknak. Ennek következménye, hogy hirtelen fejlődött forgalmas várossá. A határában és a környékén fekvő földek elsősorúak, különösen a kalászosok és a cukorrépa az, amely kifizetődő a gazdálkodásban. Azonban a vegyes gazdálkodást is megtaláljuk itt. Van három hatalmas cukorgyára, sok gabonátároló.

A magyarság már a múlt század végén kezdett itt letelepedni részben az Egyesült Államokból, részben az óhazái szénbányák vidékeiről. Egy nagy részük a puhaszén bányákban dolgozik, de vannak sokan, akik a cukorgyárakban, a közeli farmokon és a vasúti munkánál helyezkedtek el.

Honfitársaink már a kezdeti időktől szépen szervezett társadalmi életet élnek. Van egy megszervezett egyházuk a Presbyterian Egyház kötelékébe tartozó Református Egyház. Két nyáron keresztül Apostol János, jelenleg Braziliában működő református lelkész szolgálta ki az itteni református híveket. 1929-ben Tiszt. Kovács Károly állott a gyülekezet élén 1939-ben állandó helybenlakó lelkészről gondoskodott az egyházi felettes hatóságuk, amikor is kinevezte lelkészükké Tiszt. Parragh Dezsőt. Szépen haladt is az egyházi munka, de ifjú lelkészük ez év tavaszán tanulmányai folytatása végett visszament az Egyesült Államokba s így a jelenben ismét kiszolgáltatlan a gyülekezet. Remélik azonban, hogy lelkészük nem végérvényesen hagyta magára kis egyházukat, hanem rövidesen ismét vissza-

tér, hogy gazdag eredménnyel szolgálhassa a Lethbridge és Környéke magyarságát, közelebbről a református híveket.

Társadalmi téren, már 1901-ben szervezve volt a telep magyarsága. Ugyanis ebben az évben, október hatodikán, a 13 aradi vértanú emlékülnepe-
n alakították meg a LETHBRIDGEI ELSŐ MAGYAR BETEGSEGÉLY-
ZŐ EGYLETet. Alapító tagjai voltak Dávid Ferenc, Széles Tamás, Va-
liczkó József, Czakó József, Szakács Károly, Köteles István, Rutkai Fe-
renc, Szabó Péter, Bozsik András, Szálai János, Szanyi János, Czakó Mi-
hály, Petha Ferenc, Kardos Sándor, Galyas József, Ladnájczki János, Papp
József, Helenbaji János, Zagray Ferenc és Kovács József. Az első év-
tizedben a tagság soraiba lépők közül a következők tagjai megszakítás nél-
kül az egyletnek, sőt az idők folyamán gyermekeik is tagjaivá lettek: Tami
András, Andrejkovics András, Lengye Imre, Szarka József, Kaszás Ba-
ázs, Gál András, Vojtko István, Kaszás Gyula, Petha László, Slezsák Mi-
hály, Lengyel János, Csenger Mihály és Csenger László. A mindenkori
vezetőség és a tagság rengeteget dolgozott, hogy az egyletet szebbé és
virágzóbbá építse. Intézménynek lett megszervezve, de természetesen
minden szociális és társadalmi munkából kivették részüket. Hazafias ala-
pon álló szervezet volt s így mindenkor segítette úgy az óhazát, mint min-
den hozzájuk forduló kanadai magyar szervezetet és magyar testvért, aki
kéréssel fordult hozzájuk. Kezdetben gyűléseiket, összejöveteleiket ma-
gán házaknál tartották s így mélyítették ki a testvéri szeretetet nemcsak
a tagság, de az egész lethbridgei összmagyarság között.

1936-ban felépítették új otthonukat, mely az összes nemzetiségek helyi-
ségei között az első helyen áll. Tagjai 5-10 napokat dolgoztak önzetlenül,
hogy ezzel is hozzájáruljanak a költségek fedezéséhez. Példát vehet ezek-
től a pioneer apáktól az ifjabb nemzedék s büszkéek lehetnek arra az alko-
tásra, amelynek részben már is, későbbben pedig teljesen örökébe lépnek.

Az utóbbi években az ide is leszivárgó idegen tanok magyar terjesztői
egyenetlenséget szítottak a tagság s általában a lethbridgei magyarság
között s nem kevesebbet akartak, mint ezt a magyar végvárat elkönfiskálni
és keleti mintára a Független Betegsegélyző tulajdonába bekebelezni. A
jó szokás szerint belülről kezdték meg a bomlasztó munkát, hogy adott al-
kalmossal a félre vezetett és immár többségben lévő tagság, szavazattöb-
bességgel szabaduljon meg a becsületes és verejtékes munkával megszerzett
és tisztázott ingatlanaitól. Azonban voltak nyitott szemmel járó, értelmes
és hazafias érzésű, valláserkölcsi alapon álló komoly tagok, akik idejekorán
átlátták a helyzetet annak minden veszélyével és hosszú kemény harc után
meghiúsították a merényletet. A nehéz gazdasági viszonyok és az áldat-
lan viszály következtében az egylet megváltoztatta nevét és alapszabályait
is. 1939-től Első Lethbridgei Jótékonycélú Egyesület nevet vett föl és az-

óta is folytatja önzetlen emberbaráti tevékenységét a szépszámú tagságon keresztül. Jelenleg tagjainak száma 114. Az 1940.-ik esztendőre megválasztott tisztikar névsora a következő: Elnök Nagy Péter, alelnök Andrejkovics András, jegyző Gajdos József, pénztárnok Szakács Gábor, ellenőr Rohály András, háznagy Mikla János, bizottsági tagok, Rohály Ferenc és Berze Pál, beteglátogatók Fórizs János és Kaszás Balázsné, küldönc Puncsák Mihály. Érdemes, szép magyar munkát végeztek a vezetők a tagsággal együtt és meg van minden remény, hogy munkájuk a jövőben is felfelé ívelő lesz.

A legrégebbi letelepülők Lethbridgen Czako Mihály, Rátkay Ferenc, Lengyel János, Papp József, Kovács József, Tóth János voltak. Meglehetősen nagy számban vannak háztulajdonosok, egy szép magyar kolónia épült fel a város egyik helyén, üzlet emberek is kerülnek ki magyarjaink közül, akik között első helyen van Szarka József. Szintén régi kanadás jó magyar ember. Sokat dolgozott önzetlenül a magyar lapoknak s valamikor egy pár honfitársával lapot is akartak kiadni. Jómódú ember, akinek egy hatalmas épülete van az üzleti negyedben, de azonkívül is van több más ingatlanja. Jó hírnévnek örvend a Boros József féle magyar vendéglő az állomás mellett. Megbecsült szabó mester Gádor Géza. Régi kanadás Tóth István aki 1926-ban költözött ide családjával Békevárról. Pócs János, aki már 30 évet dolgozott lenn a bányában. Szakovics Imre bányász, aki 5 évig volt elnöke a Betegsegélyző Egyletnek. Közismertebb magyar családot és magánosok Alexa László, Bartku Pál, Bauer Mihály, Beké István, Beké Dezső, Béres György, Berze Pál, Bodzsár József, Bohus Pál, Czeglédi János, Czink György, Dicsházi András, Farkas István, Furi Mihály, Gajdos

Násznép a Velejty lakodalmon, az elmaradhatatlan cigány zenekarral.

József, Gulyás András, Izrok István, Józsa Sándor, Kiss Bertalan, Kovács Tibor, Kovács János, Lukó András, Lukács Menyhért, Maki János, Mezei István, Morvái L, Nagy Péter, Radics János, Rohály András, Szimeister Bálint, Szkiba János, Tóth Antal, Kergir János Koleszár János C.P.R.-ügynök és Tóth Ferenc. Nem messze van a várostól a vendégszeretetéről híres derék magyar, Velejty Ferencék gazdasága, akiknek otthonában már nem egy óhazából jött hivatalos vendég fordult meg.

Van a lethbridgei idősebb magyaroknak egy kis csoportjuk, akik "Old Timers Club"-ot alakítottak. A magyarság szempontjából fontos tevékenységet nem igen fejtenek ki. Elnökük Szarka Ferenc.

A Lethbridgei Magyar Műkedvelő Egylet.

A lethbridgei magyar élet egyik legkimagaslóbb alakja Hermann István honfitársunk az elnöke ennek az egyletnek s egyben vezetője az ifjúságnak, akik rajongva szeretik ezt a bátor, de szerető szívű jó magyar embert. Hermann honfitársunk nőtlen ember, aki minden idejét az ifjúságnak szenteli, bár már negyven körüli. Nagy áldozatok árán szervezte meg a magyar iskolát, ahol magyar szellemű nevelést és oktatást kapnak a gyermekek. Csaknem mind itt született, de kifogástalanul beszélnek magyarul. Az ifjúság nagy lelkesedéssel veszi ki részét a magyar kultúr munkából. Ők rendezik a hazafias ünnepélyeket, estélyeket, ők teremtik meg a kapcsolatokat a kanadai körökkel és megismertetik azokkal a magyar értékeket, ők szórakoztatják nemcsak Lethbridge, de az egész kör-

Nyoszolyólányok és vőfélyek a Velejty lakodalmon 1929-ben Lethbridge, Alberta.

nyék magyarságát, mert nekik van a környék legjobb műkedvelő gárdájuk. Színelőadásokkal nagyon sok sikert arattak, mulatságaikra messze vidékről is szívesen jönnek magyar honfitársaink, mert az ő körükben igazán érezhetik a magyar barátság és szeretet melegét.

A műkedvelő egyesület fáradhatatlan munkásai s egyben a színelőadások legjobbjai a következők: Mikla János, Szántay József, Pócs Jolánka, Tasi Annuska, Visóczky Mariska, Tóth Mariska, Papp Gyula, Gaál Jolánka, Nagy Gyula, Tóth István, Szákovics Irma, Berze Mária, Kerger Mária, Kondás Annuska, Gaál Irma, Pósnán Ferenc, Czirják Endre és Visóczky István. A fentiek egy része be van választva az egyesület tisztikarába is.

RAYMOND.

1901-ben alapították Raymond és William Knight, akik az Egyesült Államokból jöttek erre a vidékre. Maga a város nem nagy, inkább egy nagyobb falu benyomását kelti, de lassan szép ipari városa fogja kinőni magát. Hatalmas cukorgyára van a Canadian Sugar Factories Limited-nek és valószínű, hogy a már meglévő kisebb gyárak mellé a háború befejezése után még több nagy gyár is épülni fog. Ezen a vidéken vannak a legjobb Öntözött cukorrépa földek s annak termelése és feldolgozása ad legnagyobb-részt megélhetési lehetőséget a okosságuknak.

A magyarok 25-26 évvel ezelőtt telepedtek itt le, amikor egyszerre 300 magyar munkás érkezett dolgozni az Utah-Idaho amerikai társaság itteni cukorrépa földjeire. Létszámuk azonban tetemesen megnövekedett. Az is igaz, hogy sok időszerű magyar munkás is megfordul Raymondon, akik nem számíthatnak törzslakosoknak. Cukorrépa, bányá és a vegyes gazdálkodás nyújt számukra megélhetési lehetőséget.

A raymondi magyarok hamar megkezdtek a szervezkedést társadalmi téren. Van betegsegélyző egyesületük, melynek jelenlegi elnöke az örökké tevékeny Némedy Gyula. Nagyon szép és értékes munkát fejtenek ki szociális és kulturális téren egyaránt. A másik társadalmi szervezetük a Raymondi Első Magyar Ifjúsági Kör. Titkára ifj. Csabay József. Dicséretes kultúr munkát fejtenek ki a magyarság között, valamint építik a kapcsolatokat és öregbítenek a magyarság jóhírnevét a kanadaiak között.

Megszervezett egyházuk nincsen. A lethbridgei lelkész missziós körzete. Alapító telepések voltak, Szkiba János, Kutya István, Nagy Béla, Timár Péter, Bagsán Béla, Fújtó István, György János, Bálint Miklós, Matyinkó Mihály, Gazdag Ferenc, Tóth István. Ugyancsak régebbiek Obajt Ferenc, Szarka György, Balogh István, Zubek Ferenc és az Orosz-család. A jelenleg is itt élő magyarok közül a már említettek mellett ismertebb családok

és magánosok Beresnyák Ferenc, Kovács Géza, Halinda János, Gyórrfy Lajos, Séra K. Ferenc, Séra Gáspár, Trembiczy József, Remiás András, Halász Lajos, Kormos János és Kovács József. Mint érdekességet jegyezzük fel, hogy az egész szénmedencének a felfedezése a véletlenül alapszik s így ennek a véletlennek köszönhetik a környék városai és telepei keletkezésüket. Nick Seran volt az első bányász Albertában, aki először talált szenet 1872-ben az úgynevezett "Coal Banks"-ben. Tulajdonképpen aranyat keresett és fekete gyémántot — szenet talált.

TABER.

Raymondhoz hasonló kisebb bányaváros, valamivel későbbben 1907-ben alapították. A magyarság létszáma 150 körüli. Szervezett egyházuk nincsen, az itteni magyarságot is a lethbridgei lelkész szokta kiszolgálni, ha ott állandó lelkész van. Társadalmilag azonban szervezve vannak a Taberi Magyar Egyletben, amelynek titkára Csomány József. Szép társadalmi életet élnek. Színdarabokat rendeznek, társas összejöveleteket, vacsorákat, tea-estélyeket és bálakat rendeznek, s azon kívül minden segítő munkából kiveszik részüket.

Ismertebb családok és magánosok a következők: Dorogi Imre, Horváth Ádám, Kocsis Mihály, Dallos Mihály, Ballá Imre, Ottmár Ignác, Béres Zsigmond, Asztalos Imre, Asztalos Pál, Panczák János, Rác József, Soltész Péter, Preczener Sándor és Urbán Ferenc.

ROSEDALE.

Szintén bányaváros. A környék bányáiban 150 körüli magyar bányász dolgozik. Sem egyházuk, sem társadalmi szervezetük eddig nincsen, aminek oka, részben a rossz (munkaviszonyok, amely miatt az állandó letelepedés meg volt nehezítve. Régi kanadás közöttük Faragó József, ismertebbek: Földi András, Szemánszky János, Takács András, Kucsera József, Ablonczy István, Gecsó János, Jaskó Ferenc és Orosz József.

Alberta tartományában a felsoroltakon kívül nagyobb számban nem élnek magyarok, de rengeteg kisebb hely van, mondhatnánk, hogy csaknem minden albertai községben, ahol él jó pár magyar család. Itt felsoroljuk az ismertebbeket, az ott tudott magyar honfitársak neveivel.

Kisebb csoportokban a következő helyeken élnek magyarok Alberta tartományban: ARDMORE. Persely István. ARROWOOD. Vladár Dániel. ATHABASKA. Cifra András. BASHAW. Domokos Mihály, Kiss József, Németh György. BARONS. Sütő Imre, Kostyál András és Kuliska István. BARNWELL. Bodnár Mihály, Csizmadia Imre, Dudás

Sándor, Kern János, Krizsán András, Molnár, József, Papp Ilonka és Varga Károly. BENTLEY. Balog János. BEVERLEY. Durbak Gergely. BOWELL. Balog István. BOWDEN. Veres András. BRANT. Asztalos Lajos és Berecz László. BROOKS. Barát András, Bothi István, Körösi Lajos, Kozma Dezső, Lánzos Mihály, Liszkay József, Mertinyák József, Némedy Károly, Pingor József, Piros Dávid, Somodi Antal, Stucz András, Vékásy Péter, Toplenszky Andrásné. BYEMOOR. Fodor Antal. BRETON. Horváth Imre, Ertl János, Meiczinger J., Vidok Imre és Zám Jánosné. CARDSTONE. Kacsinkó József. CARBON. Lakatos Lajos, Hervolt Gyula, Ferkó József, Bassa István, László Dénes, Marin János, Tóth András és Varga Béla. CARBONDALE. Székely Lajos. CARMANGAY. Bakó Antal és Habdy Tamás. CHAMPION. Nagy János, Sípó Sándor és Zony András. CHINOOK VALLEY. Egyed Ferenc. COALDALE. Bakos István, Diószegi János, Kecán György és Kelemen István. COALHURST. Baranyai K., Csenger Mihály, Kovács Smith J. és Orosz János. COWLEY. Papp Miklós. DIAMOND CITY. Szatka Gábor és Tóth Miklós. DRINNAN. Hoskó András. DRUMHELLER. Paray Lajos, Géczi András és Gyergyák György. EAST COULEE. Soltész Lajos, Brezsila András, Szilágyi Ferenc, Gerlinger Ferencné és Wentz János. EDGERTON. Speker Sándor, Szabados István, Kovács József és Szekrényes István. FABIAN. Laczkó István és Krózsér György. FAIRVIEW. Kiss Ferenc. FOREMOST. Lengyel József. GENESEE. Takács Sándor, Csizmadia András, Hallasy György, Liba László, Lőrincz György és Tóth Andrásné. GLYDE. Nyúl Pál. GRAINGER. Rózsa Imre. GRANTHAM. Kovács Ferenc és Rácz József. GRANUM. Veres József. HADDOCK. Antal Sándor és Polyák Mihály. HANNA. Márta Gedeon. HARDIEVILLE. Peta Ferenc, Vigh Pál, Horváth József és Köles József. HERRONTON. Szabó Sándor. HILLCREST. Ulehla Elek és Berze Imre. HILL SPRING. Kapocs István és Szabó Augusztin. HUXLEY. Czigli Gábor. IRÓN SPRINGS. Némedi Sándor és Costola Kálmán. IRMA. Pongó László, Baska Ferenc, Dubasz János, Fucskó Andrásné és Pásztor István. LEGAL. Vas August, Jaritas Mihály és Kondrat András. MACKKEY. Biró János. McVALLEY. Varga József, Boros Ferenc és Rechner János. MELEB. Onodoy István. MAGRATH. Csató Irma, Huszár Gábor és Kovács József. MANNVILLE. Sustrik Sándor, Kovács S. Z. és Piatrik Pál. MARWAYNE. Tóth Gyula. MASINASIN. Berta Péter és Erős Péter. MEDICINE HAT. Szondi Gusztáv és Huszár János. MILK RIVER. Fabrik Sándor, Kelemen Pál, Bingesz István, Obbágy János, Szabó István, Székely István, Juhász József és Gyuricza Imre. MINNEHIK. Molnár János, Hlavoy Ferenc és Poraczky Gyula. MONARCH. Pusznák Pál, Majorovics Mihály és Serke István. MULHURST. Bodócs Mihály és Bodor Imre. MECMMINE. Orbán István,

Bodor János, Berze István, Buzsik Béla, Munkácsi Pál és Tóth Lajosné. NISBET. Szemerédi Kiss István, Gyöngyör István és Oszli György. NOT-IKEWIN. Tarr József, Bacsó Imre, Juhar János és Kover István. OPÁL. Óry László. PICTURE BUTTE. Bobor Pál, Szlovák György, Hermán György, Lösz János, Dohi Vince, Trembiczki Károly, Vasas C., Tóth Ferenc, Jager József és Szmetyani István. RAINIER. Schweitzer József és Tóth Irma. RED DEER. Buga János és Csizmadia D. RENO. Marosi András. RICHDALE. Pásztor Károly. RIMBEY. Dobos Valentin, Deák Mihály, Mitró Istvánné és Tirpák Mihály. ROSEMARY. Szarka Imre. RUMSEY. Fodor István. ROSEDALE STATION. Kucsera József, Ablonczy István, Szemánszky János, Orosz József, Gecsó János, Földi András, Jaskó Ferenc és Takács András. ST. FRANCIS. Boros Pál. SANGUDO. Nagy Dezső, Karakó János és Barsi Mihályné. S.CANDIA. Szladics István. SHAUGHNESSY. Vargó Imre, Visosky Sándor, Kovács János, Magyar István, Tasi Anna és Urbán Elek. STAVELY. Lengyel János. STIRLING. Nagy János. SUNNYBROOK. Rátz István, Fritz Ferenc Márkus Béla és Szafkó József. THORSBY. Fodor János. TORRINGTON. Fülöp Vilmos. TWINING. Lizák Sándor. TURIN. Virág Gyula. TILLEY STATION. Berdnarik 3VL, Patkó János, Asztalnok J., Koi Balázs, Takács Gábrriel, Kovács István, Bozó Pál és Juhász Sándor. VERMILION. Shamel Ferenc, Gelley István és Pál István. VIKING. Tóth Zsigmond. WALSH. Iván Ferenc és Kun Róza. WARBURG. Piri Ferenc, Haksztón János, Tubavincze és Pásztor József. WARNER. Németh József. WARRENSVILLE. Orosz Imre, Bliska István, Izsóf Károlyné és Pálinkás István. WAUGH. Molnár András. WELLING. Forrai Gáspár. WRENTHAM. Peta Károly.

A C.P.R. mesterségesen öntözött gazdasága, Brooks, Alta.

BRITISH COLUMBIA

Kanada legnyugatibb tartománya, Alberta és a Csendes Óceán között fekszik. Természeti kincsekben rendkívül gazdag. Hatalmas arany, kemény- és puhaszén, ezüst, ólom, réz, acél, cink lelőhelyei vannak. Fő foglalkozási ágazatok: állattenyésztés, gazdálkodás, tehenészet, bányászat. Nagykiterjedésű erdőségei rengeteg munkaalkalmat biztosítanak. A vadászat és különösen a halászat igen fejlett.

Lakosai között a népfajok majdnem mindegyike képviselve van. Igen nagyszámban vannak, kínaiak, kiket a vasútépítésekhez hoztak ki, továbbá japánok, hinduk és nagyszámú európai is. Az indiánoknak nagyon sok törzse él ebben a tartományban. Nevezetesebbek a Tongas, Senya, Henya, Kuiu, Kake, Sundum, Stikine, Taku, Auk, Hutsnuwu, Huna, Sitku, Chilkat, Yakutat, Kwakiutl és Nootku törzsek. Gyönyörű természeti szépsége, kitűnő klímája és nyaraló helyei előnyösen befolyásolják az idegenforgalmat. A fejlődés tulajdonképpen csak most az utóbbi években vette kezdetét és egészen bizonyos, hogy a jövőben főképpen ebben a tartományban lesz nagyarányú letelepedés, különösen ha ismét megnyitja Kanada a bevándorlás előtt kapuit. Fővárosa Victoria.

Számottevő magyar telepünk nagyon kevés van még ebben a tartományban, de szétszórta, mint mindenütt Kanada területén, itt is nagy számmal találunk honfitársakat.

ABBOTTSFORD.

Egyike a legszebb telepeknek egész Magyarkanadában. 14-15 évvel ezelőtt érkeztek az első magyarok erre a vidékre. A legnagyobb részük a kis városon kívül gazdálkodik, de van jó pár család, aki bent lakik a városban. Gyönyörű kis rendezett városka kb. 2000 lakossal, akik között ir, skót, lengyel, olasz, ukrán, macedón, hindu, néger és magyart találunk. Rendezett tiszta város 9 templommal, középiskolával, könyvtárral.

A magyarság példásan van megszervezve egyháziilag és társadalmilag is nem hiába olyan embernek a kezében összpontosult a szervezés munkája mint Herperger Elemér, aki a legjobban megszervezett katolikus magyar telepről, Stockholmról származott ide s akinek ezen a téren már nagy tapasztalatai voltak. Tulajdonképpen nemcsak az abbottsfordi, de a környéki magyarság és huntingdoni telepeseink is ide vannak kapcsolva, egyháziilag- és társadalmilag.

Az Abbottsfordi Magyar Róm. Katolikus Egyházközség.

Ahogy a telep magyarsága növekedni kezdett lélekszámban, azonnal szükségét látták annak, hogy egyháziilag szervezkedniök kell. Nagy segítségére volt itteni honfitársainknak Herperger Elemér és neje, akik hitbuzgó katolikusok s akik az előbbi állomáshelyük egyházi életében is maradandó nyomokat hagytak áldozatos munkájukkal. Mint általában minden magyar megmozdulás alkalmával, most is a Herperger-hajlék volt az, ahol ezeket a terveket kidolgozták és meg is valósították. Már évekkel előbb missziós szervezetbe tömörültek az Abbottsford és Környéke katolikus magyarsága, sőt állandó lelkészük is volt Ft. Dr. Csáky Benjámint személyében, akinek vezetése mellett nagyon szép munkát végeztek az egyház vezetői és tagjai. Sajnos, lelki vezérüknek más munkabeosztást adott püspöke s így ezt a lendületes szép és eredményes munkáját abba kellett hagynia. A hívek remélik, hogy ez csak egy munkamegszakítás lesz és rövidesen visszatér körükbe, hogy nemes munkáját magyar hívei lelki gyümölcsöztetésére folytathassa. 1930-ban misét tartott itt Ft. Eckner Jenő new yorki misszionárius is. Herperger Elemérék házába, mely olyan mint egy kis kápolna, most is összejön nemcsak a katolikus, de másfelekezeti magyarság is. Velük együtt lenni maga is Istentisztelet, mert ők mindenkinek felett Istenhez akarnak közel élni, amit komoly vallásos életükkel is megbizonyítanak. Jelenleg angol lelkész szolgálja ki a magyar híveket rendszeresen, s ideiglenesen egyházszervezetileg ehhez az egyházhoz is tartozik a magyar katolikus misszió.

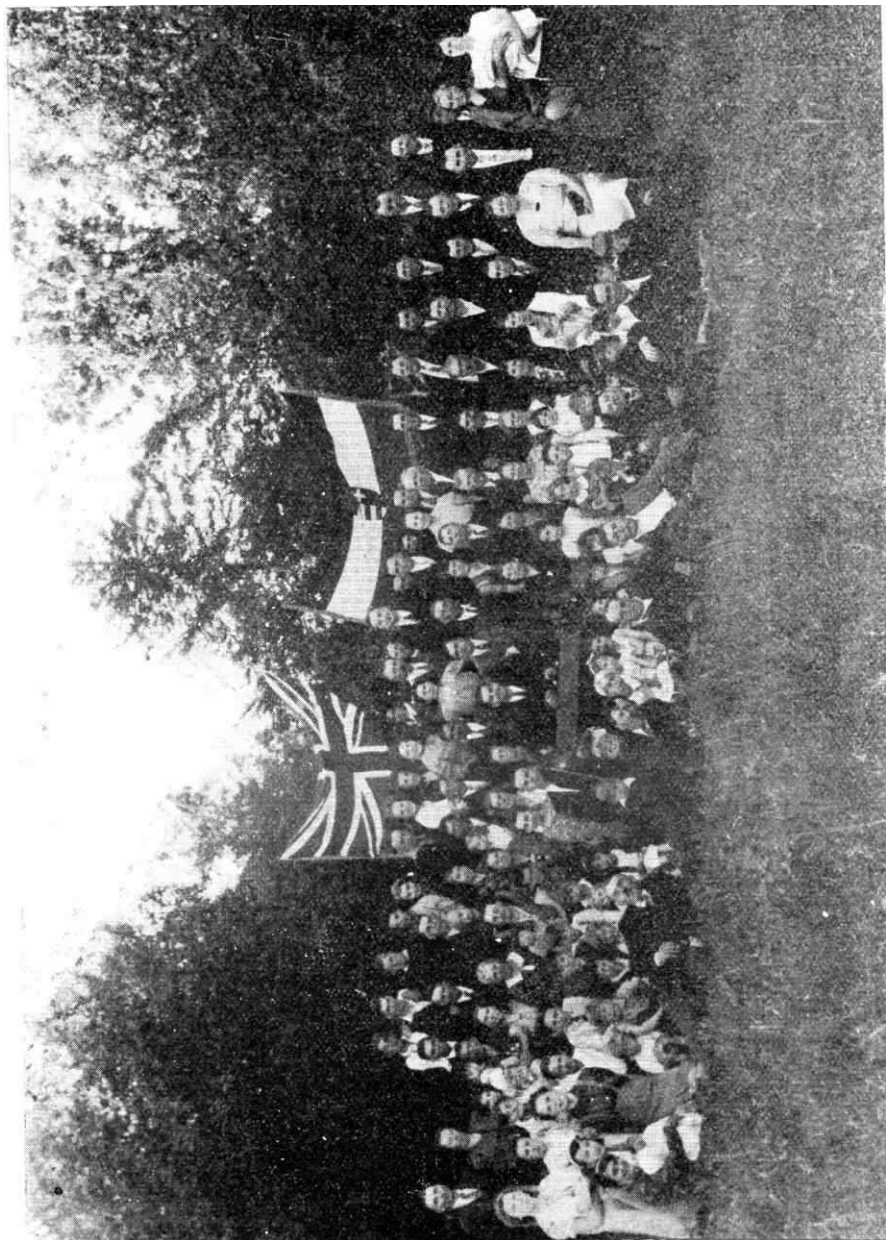
Az Első Abbottsfordi Betegsegélyző Egylet.

1936 januárjában alakították meg ezen egyesületet azzal a céllal, hogy tagjait betegség esetén támogathassák, halál esetén pedig elhunyt honfitársuk tisztességes eltemetetéséről gondoskodhassanak, valamint társadalmi és kultúrigényüket kielégíthessék. Két magyar honfitársunké az

elhatározás és előkészítő munka érdeme, akik bejárták a telep és környéke magyarságát, hogy meg magyarázva tervüket, megnyerjék az ügynek. Nemsokára az előzetes munkák után összehívták a magyarságot Herperger Elemér lakásán, ahol megfontolva a dolgokat azonnal ki is mondták az egyesület megalakulását, a következő alapító tagsággal: Zsomár József, Zsomár Béla, ifj. Zsomár József, Terepócki András, Terepócki Lajos, Terepócki József, Terepócki Mihály, Herperger Elemér, ifj. Herperger Elemér, Ferenc József, Egry József, Egry Ernő, Molnár Mihály, ifj. Molnár Mihály, Kaszonyi Péter, Matyi István, Herperger László, Zagyva Gábor, Kiss Lajos és Mór János.

Nagy lelkesedéssel fogtak hozzá a munkához, hogy minél szilárdabb alapokra fektessék az egyesület jövőjét és minél jobban szolgálhassák a telep magyarságát. Rövidesen szükségét látták annak, hogy megfelelő helyiség nélkül nehéz lesz eredményes munkát végezni és mindenben kielégíteni a magyarság kultúrigényeit s így elhatározták, hogy mielőbb megépítik British Columbia első magyar kultúrházát. Nagyon bátor vállalkozás volt ilyen rövid működés után, de nem vallottak szégyent. Isten megsegítette a nemes törekvést. Egymás közt összeszedett kölcsönökből 1937 február 26-án már készen állt az első, minden igényeket kielégítő hatalmas magyar kultúrház. Megérdemlik, hogy követendő példaként megörökítsük ezen áldozatos lelkű honfitársak nevét, akik lehetővé tették, hogy valóra váljon a telep magyarságának álma: Herperger Elemér és fiai, Molnár Mihály, Molnár Sándor, Egry Ernő, Kertész József, Pordán Mihály, Molnár János, Malovits János, Forgó Mihály, Katona Zsigmond, Papp Ignác, W. W. Johnston, Szentes Péter, Forgó Antal, Herperger László, Palásthy István, Kaszonyi Péter, Csoborkó János, Egry József és Matyi István voltak azok, akik nem sajnáltak sem fáradságot sem anyagi áldozatot hozni, hogy a magyarságnak otthona legyen. Egyesületük a kölcsönadott összegeket azóta már mind visszafizette, sőt anyagiakban is haladt előre. Jól sikerült estélyeket, táncmulatságokat, vacsorákat és színelőadásokat rendeznek, növelve egymás iránt a barátságot, tiszteletet és megértést. Rendeznek továbbá hazafias ünnepélyeket is, hogy ébren tartsák a magyar érzést és a magyar haza iránti szeretetet. 1938 szeptember 5-én magyar zászlót szentelt a telep magyarsága, amelyet Dr. Szelle Lajos winnipegi magyar kir. konzul közbenjárására a Magyarok Világszövetsége budapesti irodája küldött ajándékba az egyesületnek. Megható és felelthetetlenül szép ünnepély volt, amely a telep magyarsága lelkében maradandó nyomot hagyott.

Az egyesület jelenlegi tisztikara a következőkből áll: elnök: Herperger Elemér; alelnök: id. Molnár Mihály; pénzügyi titkár: Matyi István; jegyző: Egry József; ellenőrök: Terepócki András, Herperger László, Sztuhár

Az Első Abbotsfordi Betegsegélyző Egylet egy csoportja. Dr. Szelle Lajos Winnipégi m.
kír. konzul legutolsó látogatása alkalmával. Abbotsford, B. C.

József; beteglátogatók: Riskó Pál és Molnár Sándor; aljtóór: Kertész József.

Tagja lehet egyletüknek vallásfelekezeti különbség nélkül minden 16 életévet betöltött, jóerkölcsű, az egyesület alapszabályait elismerő, 55. évét még be nem töltött egyén. Beállási díj 1 dollár, havi tagsági díj 25 cent. Betegség esetén a kilencedik naptól kezdve, évente nemtöbb mint 12 héten keresztül a tag heti 3 dollár betegsegélyben részesül. Haláleset alkalmával minden tag 1 dollárt fizet a hátramaradottaknak, hogy a temetéssel járó költségeket megkönnyítsék.

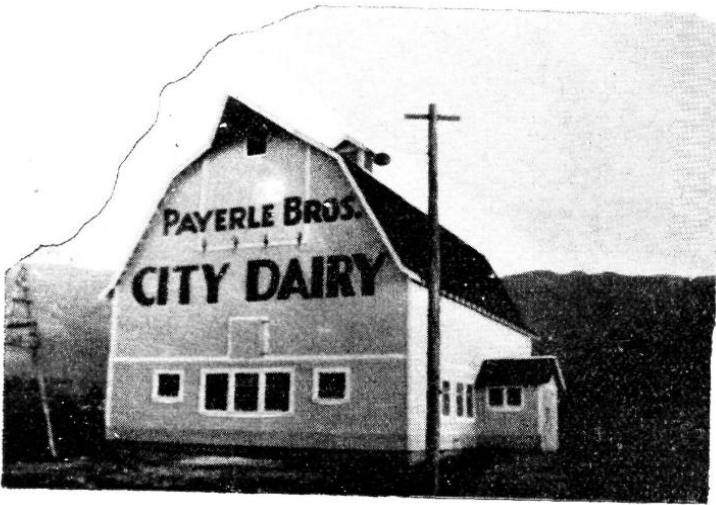
Abbotsford magyarsága kevés kivétellel gazdálkodó Legtöbbnek saját gazdasága és szép háza van. Magyar gazdák voltak az elsők, akik ezen a vidéken megpróbálkoztak a dohánytermeléssel és ma már virágzó dohánytermelés folyik a magyarok földjein. Vegyes gazdálkodással, juh-tenyésztéssel, cukorrépa-, gyümölcs- és fakitermeléssel is foglalkoznak sokan. Rendezett, nagyon szép magyar gazdaságok sorakoznak a kitűnően épített utak mentén. A telep magyarságának helyzete általános szempontból előnyös és szép reményekre jogosító. Lélekszámuk meghaladja a négyszázat. Az első magyarok, akik a dohánytermeléssel kísérleteztek és azt meg is honosították: Molnár Mihály, Kocsis Imre, Kéri Mihály, Kertész József, Egry József, Király Kornél, Matyi István, Molnár János és Babjak Mihály voltak.

Jóraláló magyarok, akik a magyar közéletben is szerepet játszanak többek között a következők: Herperger Elemér e telepnek a lelke. Fáradhatatlan, jó hazafi, aki minden magyar megmozdulásból elsőnek veszi ki részét. Megbecsült régi munkása a vasúttársaságnak. Isten szép családdal és anyagiakkal is megáldotta ezt az értékes házaspárt, akiknek vendégszerető otthona mindig nyitva áll a magyar honfitársak előtt. Matyi István köztiszteletben álló magyar, különösen az egyesületi életben tevékenykedik nagy ambícióval. Dicséretére válik, hogy amerikai születése ellenére érzésben és nyelvben is megmaradt jó magyarnak. Apósával, Molnár Mihállyal voltak az elsők, akik itt telepedtek le. Kezdetben tenyésztéssel foglalkoztak s jelenleg tejüzemük van és ők látják el az egész környék lakossága tejszükségletét. Egry József, Stadler Mihály, Bernáth Mihály már itt született Kanadában. Édesatyja még 1885-ben érkezett Montrealba s az első telepesek egyike volt Kaposváron. Bartha Gyula, Zsomár József, Kiss Gyula, Terepócky András, Brózer Pál, Terepócky Mihály, Kerekes Sándor, Vály Ferenc, Herperger László, Szigeti József, Jankó Pál, Kertész József, Mayer István, Mayer Sándor, Lukács Mihály, Süveges István, Kiss József, Sztruhár József, Szabó András, Süveges István, Schwitzer József, Stefán József, Somogyi Sándor, Bodzás István Keis Gyula és Riskó Pál.

ARMSTRONG.

Az Okanagan völgyében fekszik ez a kis helység. Magyar szempontból annak népességét tekintve nem sokat jelentő, mert eddig csak pár család telepedett le ezen a vidéken annak ellenére, hogy éghajlata legjobban hasonlít Közép-Európa éghajlatához. A lakosság zöme skót és angol, míg az idegenajkúak közül ukránok élnek nagy számban.

Az első magyar telepesek egyike volt Payerle Nándor, aki 1925-ben érkezett Kanadába családjával együtt. Payerle Nándor a szerbek által megszállt Újvidék utolsó magyar rendőrkapitánya volt. Kierkezésük után jóidéig farmon, majd városban, később ismét farmon dolgozott a család, majd 1935-ben megvették jelenlegi gazdaságukat. Teljesen elhanyagolt állapotban került kezükre, amelyet öt év szorgalmas munkájával a környék legrészebb mintagazdaságává fejlesztették. Rövidesen letelepedésük után, két fiával, Ákos- és Lászlóval megalapította a Payerle Bros. & Co. Armstrong City Dairy-t, amely ma már a környék legmodernebbül felszerelt tejüzeme. 1939-ben teljesen új és modern hatalmas istállót építettek, amelynek megnyitása alkalmával a város vezetőinek az élén 350-en voltak jelen. Ez alkalommal műsoros táncmulatságot is rendeztek az új, villanyvilágításos, vízvezetékes, betonos helyiségben a Vörös Kereszt javára, amelynek itteni osztályát szintén ezen az estén szervezték meg. Tejüzemük szükségletét saját tejjgazdaságuk látja el. Tanulmányi szempontból nagyon sokan látogatják ezt a modern tejüzemet nemcsak magánosok, de

A Payerle Testvérek tejjgazdaságának modern istállója. Armstrong, B. C.

számos iskola növendékeivel együtt. Hatalmas és dicséretes munkát végez a Payerle-család minden egyes tagja, növelve a magyarság jó hírnevét. Payerle Nándor tagja a helybeli Horticulture Egyesületnek. Gyönyörű kertjének rengeteg csodálója van. Az is igaz, hogy nem kímél az öreg úr sem időt, sem fáradságot, hogy büszkeségét — a kertjét—, minél szebbé tegye.

A Payerle-család Dr. Kovács Árpád, egyetemi tanár vendégükkel
Háttérben az új tejház. Armstrong, B. C.

VANCOUVER.

Hatalmas kikötő és kereskedelmi város; impozáns középületekkel, közép- és felsőiskolákkal, színház és könyvtárakkal. Lüktető nagyforgalmú üzleti negyedében szebbnél-szebb üzletek sorakoznak egymás mellett. A fűrésztelepek és gyárak tömkelege az ipar fejlettségéről tanúskodik, óriási idegenforgalma van, mely az üzleti életre előnyösen hat. Nagy látogatottságnak örvend az indián emlékekkel díszített nemzeti vagy Stanley Park, gyönyörű virágos kertjével fekvésének és rendezettségének szépségével. A hídépítés remeke a Golden Gate, melyet egyetlen idegen sem mulaszt el megtekinteni. A várossal szemben fekszik Vancouver Island, szebbnél-szebb kiránduló helyekkel. Délszaki kertészete* világhírű. Vancouver kereskedelme túlnyomó részben kínai, japán és hindu kézben van, kik főként a gyümölcs-, hal- és étteremüzletben vezetnek. Rengeteg keleti származású dolgozik a gyümölcstermelés és fakitermelési telepeken is. A várost Vancouver György kapitányról nevezték el.

A magyarok 1926 táján kezdtek letelepedni Vancouverben s ma már

közel ötszáz az itt letelepedettek száma. Legnagyobb részük a város minden részében működő fűrésztelepein dolgozik, de van közöttük sok ipari munkás és más üzleti vállalatoknál dolgozó napszámos is. Van azonban pár önálló iparos- és üzletember közöttük, akik jó nevet és előnyös életkörülményt teremtettek maguknak.

Egyházilag nincsenek szervezve, de legnagyobb részük bekapcsolódott felekezetük angol gyülekezetébe. Nagy számmal álltak az angol református egyház tagságába, ahol szeretettel karolták fel ügyüket. Magyar misszionárus mindössze kétszer kereste fel őket s így bizony magyar nyelvű lelkigondozásuk teljesen el van hanyagolva. Társadalmi szervezkedésük is nagy nehézségekbe ütközött, mert a magyarság teljesen szét-szórva él ebben az óriási kiterjedésű városban.

Hosszú próbálkozás és előkészítő munka után, végre sikerült társadalmilag tömöríteni a magyarságot, bevonva a New Westminster- és Lulu Island-i honfitársakat is.

1935-ben alakult meg a VANCOUVERI MAGYAR ÖNKÉPZŐ EGYESÜLET, amikor is a tisztkarba a következőket választották be: elnök: Fogarassy Márton; tisztviselők: Molnár Sándor, Östereicher István, Kocsis Imre; vigalmi elnök: Molnár Dénes és Benis Péter ellenőr.

Dicsérendő érdemes munkát végeztek az egyesület és a magyar társadalmi élet terén Domokos György és neje valamint leányuk Domokos Juliska, akit ez évben a Folk Festival Society titkárnőjévé választottak meg. Szép elismerés, hogy az angolság választása erre az értékes magyar leányra esett. Ugyancsak áldozatos munkát végez az egyesület keretein belül Kakas János westminsteri honfitársunk. Domokos Juliska nagyon sok esetben képviselte díszmagyarban a vancouveri magyarságot. Nemzeti táncaival sok barátot szerzett népünknek. Résztvettek a királyi pár

A Magyar Önképző Egyesület egy magyarruhás csoportja a királylátogatás alkalmával 1938-ban. Vancouver B. C.

Jordán Tamás nőtlen, Burgenlandból ide származott magyar honfitársunk temetése 1939-ben. A vonat a felismerhetetlenségig összeroncsolta testét, és napokig feküdt a háttérben látható autó színben közszemlére kitéve, hogy személyazonosságát megállapíthassák. Onnan is temették el az áldozatos szívű vancouveri honfitársai. Vancouver, B. C.

A Magyar Önképző Egylet ezen három derék leánytagja sokszor képviselik gyönyörű magyar ruhájukban a vancouveri magyarságot. Domokos Juliska, Utz Irénke és Alacsony Juliska.

A Vancouveri Magyar Önképző Egylet által bemutatott magyar lovas jelenet szereplői: Domokos Juliska és Cselószky András.

fogadtatásán szervezetileg s egyik legszebb csoport volt a nemzetiségek között. 1939-ben képviselve volt az egyesület a nemzetiségek négynapos ünnepélyén is a Domokos Györgyné által betanított magyar szülő és csárdás táncscsoporttal s ott első díjat nyertek. A csoport tagjai Domokos Juliska, Utz Irénke, Don Iluska, Schreiner Teruska és Mariska, valamint Erős Magduska voltak. A Vörös Kereszt Egyesület számára tartott nemzeti-ségi tánc alkalmával 1939 tavaszán ismét diadalra juttatta Domokos Juliska a magyar színeket. Az egyesület társadalmi és kulturális téren ért el megbecsülendő sikereket, de minden segítő munkából is kiveszik részüket. Féltekenyen örködnek a magyarság jó hírneve fölött. Állandó összeköttetést tartanak fenn az óhazával a Magyarok Világszövetsége szervezeti irodáján keresztül, ahonnan egy gyönyörű magyar díszzászlót is kaptak ajándékba. Van magyar könyvtáruk, mellyel a magyarság szellemi igényeit igyekeznek kielégíteni.

A jelenlegi tisztikar, akiknek a vállán nyugszik az egyesület minden gondja s akik tiszteletet parancsolóan viszik előre az egyesület zászlait a következők: elnök: Domokos György, aki az egyesület megalakulása óta alapító tag is; titkár: Kakas János; pénztárnok: Virág András, jegyző Ördög Pál; ellenőrök: Gaál Lajos és Végh István.

Ismertebbek a vancouveri magyarok közül: Domokos György, Erős István, kinek neje a magyarság valláserkölcsi alapon való szervezése körül fejt ki elismerésre méltó munkát, Ádám Gyula értékes jó magyar üzlettulajdonos, N. Schreiner, Bentsh István, Virág András, Zsebő Sándor, Papp Géza, Kocsis Imre, M. Borbély, Boros Lajos, Szentes Ambrus, Tomory László, Molnár Béla, kinek neje igen értékes pedagógiai és szociális témájú dolgokat szokott írni különböző újságoknak. Nagy Péter, Görény Péter, akinek Osoyoos-on van főzelék és gyümölcs gazdasága, Rimoszky András, Sinka Pál bádogos és szerelő, Sinka János, kinek önálló üzlete is volt s jelenleg *egy nagy* műhelynek az előmunkása. Hapák Péter, aki zenekart is alakított Vancouverben. A zenekar tagjai rajta kívül: Tóth János, Görény Péter, Zsomár József, Vajda Ferenc, Sinka Pál, Madaros Péter. — Pethő Zsigmond, Biró Margit, a Terepóczy-család és Szakács Áron, aki még 1891-ben érkezett Whitewoodra s onnan nagy kálváriákkal Béke várra. Színes kanadai múltja van, sokat küzdött s dolgozott míg elérhette jelenlegi nyugodt és szép életét biztosító öregségét. Bedy Mátyás, Nagy Imre, Weisz Béla, Csiky Mihály, Pauker József, Felber József és Bakonyi Jenő, akinek Wakaw-on van gyönyörű üzlete s főképpen csak a téli hónapokban tartózkodik nagyon szép vancouveri otthonukban.

A new westministeri magyarság legnagyobb része szintén a fűrésztelepeken nyert elhelyezkedést. Lélekszámuk százon felül van, de sem egyházilag sem társadalmilag nincsenek szervezve. Legismertebbek:

Kakas János, Gazsi János, Tóth Márton, Radich István, Veres István, Antal József, Juhász Gáspár, Klein Lajos, Ferency József, Lukács József, Hegyi Ferenc, Szóló Béla, Szántó János, Lukács Simon, Kovács József, Svierko István, Matesz Mihály, Stampfer György, Horváth Márton, Bodnár István és Gál Lajos. A város 45 évvel ezelőtt leégett s újból építették a neve másképen Royal City. Lakosai főfoglalkozása a halászat és fakitermelés, illetve feldolgozás. Nagyon szép élménye volt a telep magyarságának, amikor 1937 tavaszán befutott kikötőjükbe a "Csikós" nevű magyar hajó, amelynek főárbocán magyar zászlót lengetett a szél. Teleky nevű kapitánya és Benkő távirótiszt szívesen elbeszélgetett honfitársainkkal, sőt azok meghívását is elfogadták. 1937 július elsején újból magyar szenzáció színhelye volt a kikötő, amikor újabb magyar hajó a "Nyugat" állt meg itt pár napra, hogy fát rakjon fel. A személyzete 1 horvát, 2 arab és 30 magyar legénységből állott. Természetesen volt nagy barátkozás és öröm mindkét részéről.

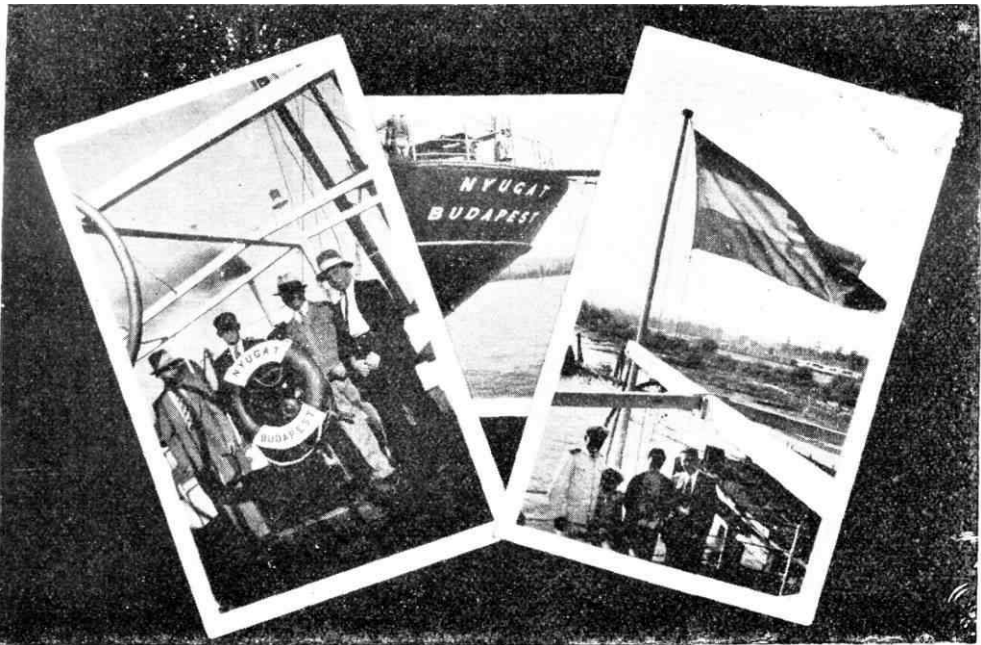
Lulu Islandon is lakik pár magyar család, akik részben a fűrésztele-

A Vancouverben megtartott nemzetiségek versenyén első díjjal jutalmazott magyarruhás pár: Utz Irénke és Domokos Juliska.

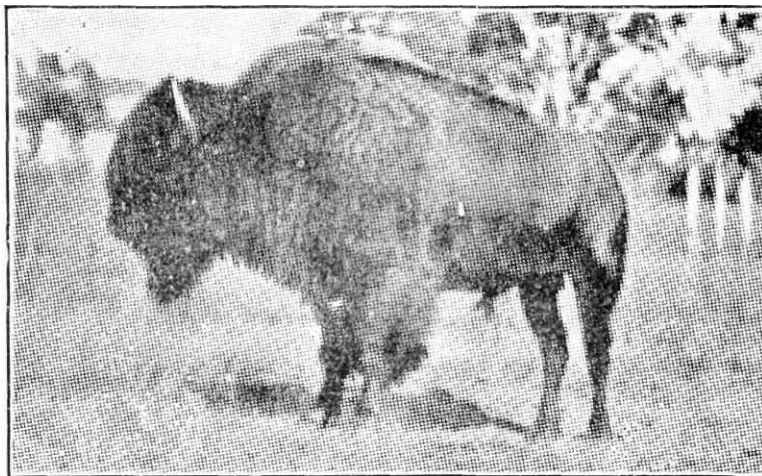
pen, részben gazdaságokban dolgoznak. Ismertebbek Bene Ferenc, a Kocsis-család, Szabó Imre, Bodolóczky Pál, Hajnal András és Vég István.

Kisebb csoportokban British Columbia még vagy ötven községében élnek honfitársaink, így Arras-ban Lengyel Károly, Britannia Beach-en Tulipán János, Crestonbarf Tamás Vilmos és Dzvigola Gyula, Enderby-ben Danish József, Fort SL John-ban Zámbo József és Dr. Szilágyi Béla orvos, Kelowna-ba Egyed János, Rihish Tibor, Kiss Lajos, Szabó Imre, Draginov Tmre~Németh György és özv. Szöllősyné. Ladner Fort-on Csáky Benjámín, Lumby-n Katona András, Osoyoos-ban Ükös János, Barcel József, Szántó Mihály, Papp János, GercsákMihály, Faragó Béla, Kukucska László, S^erényi József, Zsednai György, Tóth Károly, Pleva János, Izsák Béni, Kiss József, Matiz József, Olajos József, Isáncky János, Kempf István és Borbély Péter. Oliver-ben Bogyó Károly, Rényi József, Eisenhut Pál és István, Kun János és Szabó Pál. Penticton-ban Kanz Ignác. Powder-River-en Koleszár József és Malik János, Revelsiakje-on Gyepesi Mihály, Gergely István, Opra Mihály, Papp József, Szabó János, Bedé István Schwartz Ferenc és Ignácz. Trail-ben Pisák János, Tóth Sándor és Kelemen János. Willow River-ben Gaal István.

A "Nyugat" nevű magyar hajó New Westminister kanadai kikötőben állomásozik. A hajó magyar tisztikarát és legénységét szíves szeretettel látták vendégül itteni honfitársaink.

MANITOBA

Területére nézve a négy nyugati tartomány közül a legkisebb, de legnépesebb. Alberta és Ontario tartományok között fekszik. Fővárosa Winnipeg. Főfoglalkozási ágazatok a földművelés, állattenyésztés, fakitermelés és bányászat. Az ipara és kereskedelme fejlődőben van. Tavakban és folyókban gazdag s így a halászat is virágzó foglalkozás. Számtalán magyar telep nagyon kevés van ebben a tartományban.

WINNIPEG.

Nyugatkanada kapuja a C.P.R. és C.N.R. vasútvonalak találkozásánál, óriási területen fekvő vasúti gócpont 300.000 lakossal. Mindkét vasútársaság hatalmas szerepet játszott a város fejlődésében és életében. Mint a többi nyugati városok általában, Winnipeg is fiatal város, alig 70 esz-

tendeje alapították s az akkor itt lakók lélekszáma alig haladta meg a háromszázat. Mocsaras, egészségtelen, pár összetákolt faházból álló telep volt, ahol a prémkereskedők vásárolták össze az északról csónakokon leszállított bőröket. Itt gyűjtötték össze s innen szállították Amerika nagyvárosaiba. Még amikor a magyar bevándorlás megindult Nyugatkanadába, akkor is túlzás lett volna városnak nevezni Winnipeget, mert inkább egy rendezetlen nagy faluhoz, mint városhoz hasonlított.

Fejlődése határozottan szédületes volt úgy az építkezés-, a város rendezése, mint lakosai számának növekedésében is. A mocsarakat lecsapolták; a Red River (Vörös folyó) és az Assiniboine folyókat, amelyek akkor még kacskaringós medrükben rendezetlenül folytak, szabályozták. Ennek a két folyónak az összeszőgelése körül épült világvárosi méretekre Nyugatkanada legnagyobb városa.

A város rohamos fejlődése a huszadik század elején indult meg és tartott a depresszió beálltaig. Így meglátszik a városon, hogy annak építése nincs befejezve, üzleti negyede nagy utcáin a hatalmas felhőkarcolók tövében kis magánházak és üzleti bódék lapulnak meg, majd ismét az ideiglenes építkezés bélyege díszelg egy sereg épületen, amelyről leolvasható, hogy üzleti próbálkozásra épült. A mocsarak helyét gyönyörű parkok és játszótérek váltják fel s általában minden nagyvonalú és a jövőben vetett hit nagyobb reményeire van előtervezve.

Nagyon élénk kereskedelmi város, melynek utcáin és üzleteiben nyüzsg az élet. A gyönyörűen kivilágított üzleti negyede megkapóan hat impozáns fényes üzleteivel és modern szállodáival. Egész tünemény megtekinteni Fort Garry tetejéről ezt a világ legolcsóbb villanyáramával világított tündöklő várost az esti órákban. Rengeteg különféle stílusban épült templom, szebbnél-szebb középület, főiskola, könyvtár, színház emeli a város szépségét. Kiemelkedő építkezési remek a tartományi kormányzáság palotája, a városháza, a gabonatőzsde, a Hudson Bay Co. hatalmas üzlete, az Auditórium, a postapalota és a vasúttársaságok épületei. A várost át szeli a két folyó és egész külön városnegyed St. Boniface, ahol főképpen belgák és franciák laknak. A város fásított és kertesített villanegyede olyan mint egy nyaralótelep. Itt lakik Winnipeg előnyös helyzetű társadalmi osztálya.

Túlnyomó számban élnek itt a skótok és az izlandiak a legrégebbi kanadaiak, de megtalálható itt kisebb-nagyobb számban minden nemzetiségű bevándorló is. Bevándorlókból legtöbb a német, ukrán, lengyel, olasz és szlovák.

A kereskedelem mellett az ipar is virágzó, különösen a gyáripar foglalkoztat nagyszámú munkást, óriási búza raktárak, hús-, konzerv-, vas-,

Magyar kivándorlók érkezése az utolsó hajóval Milk River-i hozzátartozóikhoz 1939-ben.
A Canadian Pacific Railways vasútársaság kivándorló házában.

bútor-, cement-, téglá-, gazdasági-gépgyárai és fűrésztelepei vannak. Nagyon sok munkást foglalkoztat a két vasúttársaság és a villanytelep.

A bevándorlás szempontjából a legfontosabb hely volt Winnipeg. Innen irányították a telepítés munkáját, ez volt Nyugatkanada munkahelyeire az elosztóállomás. Kezdetben kimondottan az állami hivatalok irányították a munkát, későbbben bekapcsolódott, s csaknem teljesen átvette a két vasúttársaság, amelyek mint érdekcsoport, szerződéses viszonyban voltak a kormánnyal.

Magyar szempontból történelmi fontossággal bír Winnipeg. Itt volt az első állomásuk Nyugat kapujában, ahol találkoztak a telepítő hatóságok embereivel. Itt kapták meg a szükséges felvilágosítást mielőtt tovább mentek, valamint ez volt az az állomás ahová nagyon sok honfitársunk csalódottan érkezett vissza, mielőtt Keletre, vagy vissza az óhazába ment. Itt volt felállítva kezdetben az állami bevándorló Otthon, ahová szállásolták az újonnanérkezett honfitársainkat. Itt hallgatták ki tolmácsokon keresztül, amikor is viszonyaik és terveik szerint külön csoportokban továbbították a foglalt kormányföldek és munkahelyek felé. Ez volt az az állomás, ahol nagyon sok esetben honfitársainkat először érte csalódása. Részben azért, mert másképp látta a helyzetet a valóságos tényleírások alapján, mint ahogy azt leírták neki az indulás előtt, másrészt pedig azért, mert már itt kezdődött az a félrevezető és fosztogató munka egyes előnyös pozíciót maguknak megkaparintó magyar vezetők részéről, amely tartott évtizedeken keresztül és elkísérte őket a letelepedés helyére épp úgy, mint a vándorlás országútfőjára. Sajnos nagyon sok olyan honfitársunk használta ki magyar népünk tudatlanságát, az angol nyelv ismeretének hiányát, elkeseredett, vagy rózsás hangulatát, az adott helyzetet és minden más körülményt, akiknek magasabb értelmiségüknél fogva a tanítás, vezetés, tanácsadás és minden téren való segítség lett volna elsőrendű kötelességük. Sok minden másként alakult volna, ha ezektől és a későbbeni csalódásoktól mentesítve lett volna népünk. Mert semmi sem volt károsabb hatással népünkre, mint ezeknek a magyar lélekkúfároknak, a magyar élet vámszedőinek munkája. Természetesen, voltak ezek mellett olyanok is, akikre még ma is hálával emlékeznek vissza honfitársaink. Akik ezreknek és ezreknek adták vissza önbizalmukat, vagy ellátták őket jó tanáccsal, amelyet szemelőtt tartva elkerülték a későbbi csalódásokat.

A winnipégi magyar kolónia.

Nyugatkanadában a magyarságot elsősorban a saskatchewanai kormányföldekre telepítették s ezek legnagyobb része ott is maradt. A ké-

sőbbben érkezőknek sem volt lehetősége Winnipegen letelepedni, mert részben nem volt munkaalkalom, részben pedig tiltva volt városi munkán elhelyezkedni a bevándorlóknak. Ez magyarázza meg azt, hogy a magyarság Winnipegen csak jóval a bevándorlás után kezdett letelepedni.

A tényleges letelepedés az 1900-as években kezdődött a kanadai magyarság köréből Winnipegre, de csak rá négy-öt évre erősödtek meg lélekszámban annyira, hogy egyházzal és társadalmilag szervezkedhessenek. Addig legfeljebb abban merült ki a társadalmi élet, hogy házaknál tartottak összejöveteleket, ahol meghányták-vetették a jelen és a jövő problémáit. A Winnipegen régebben letelepülők legnagyobb része azokból állott, akik az óhazában sohasem voltak gazdálkodók s itt Kanadában is más utakon keresték a boldogulási lehetőséget. Nagy részük az utánuk érkező bevándorló csoportok körüli munkálatoknál, a hajós- és vasúttársaságok, valamint a telepítő hatóságok szolgálatában kereste kenyerét. Az ismert magyarok közül talán az első volt Fáy György, aki mint bevándorlási biztos működött egy ideig s azután a C. L. alkalmazottja lett. 1933, vagy 34-ben, küzdelmes élet után Torontóban megmérgezte magát. A telepítési osztálynál dolgozott Pánczél Lajos, akit Nyugatkanada régi telepesei csaknem kivétel nélkül ismernek. Jusst László, aki Winnipeg város szolgálatában állott éveken keresztül. Nyomárkay János szintén nagy szerepet játszott Winnipeg magyarsága életében s egy időben újságja is volt. Bindász János, Miklós József, Koródy Béla, Kolozsváry András és mások.

A Református (Egyesült) Egyház.

Az egyházszervező munkát Kováchy Lajos református lelkész kezdte meg 1905-ben, aki Debrecenből jött ki fivéréve Kováchy Jánossal, aki szintén lelkész volt. 1906 február 4-én alakították meg hivatalosan az egyházat, amely természetesen akkor még nem tartozott az Egyesült Egyház kötelékébe. Nagy dolog volt ez abban az időben, mert sohonnan semmi támogatásra nem számíhattak s maguknak kellett a lelkész fizetéséről és az egyházfenntartással járó összes kiadásokról, gondoskodniuk. Ennek dacára nagyon szépen haladt a munka és erősödött az egyház úgy erkölcsileg, mint anyagilag is. Az első egyháztanács a következőkből alakult meg: Gondnok: Antóny Sándor; pénztárnok: Burger Ignác; ellenőr: id. Székely András; jegyző: Dr. Kondor Emil; presbiterek: Koródy Béla, Márkus József és Molnár István. Az egyháztársadalmi munka is nagyon szépen haladt, de megállított minden munkát Tiszt. Kováchy hirtelen halála. Két évig volt már lelkipásztor nélkül a gyülekezet, amikor kitört az első világháború, amely teljesen szétszórta az egyháztagságot és az egyház megszűnt működni.

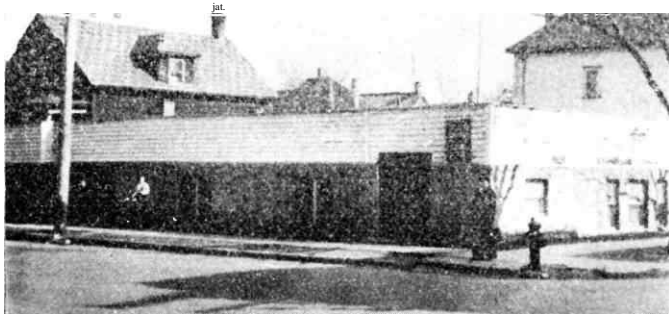

A Kanadai Magyar Szövetség megalakítására delegáltak egy kis csoportja a manitobai képviselőház lépcsőin. Ebben az épületben tartották meg az alakuló gyűlést. Winnipeg, Man.

Az egyházat újra szervezik.

A háború után érkezett kivándorló csoportok egyikével jött Kanadába Ballá Zsigmond, aki a román megszállás alatti Zsibón volt református elemi iskolai tanító. Nagyon sok megpróbáltatáson ment keresztül Kanadába érkezése után. A legnehezebb fizikai munkával kellett kenyerét megkeresnie mindaddig, amíg tudomást nem szerzett róla az Egyesült Egyház, amely felvette kötelékébe és beutalta a winniepei Manitoba College teológiájára. Tanulmányi éve alatt hozzákezdett a szétszórt csoportok összehozásához és megkezdte az egyház újrászervezését. Volt még egy pár ember a régi egyháztanácsosokból, úgyszintén többen az egyháztagokból, akik szívvel, lélekkel segítették őt nehéz munkájában, örömmel volt Winnipeg egész magyarságának az a nap, amikor egyházi felettes hatósága pappá szentelte ezt az izzig-vérig magyar misszionáriust, mert benne látták a társadalmi vezetőjüket is.

Az újonnan alakult egyház 1924 október hó 15-én kezdte meg hivatalosan működését most már felszentelt helybenlakó lelkésszel, Tiszt. Balla Zsigmonddal. Nagy lendülettel indult meg a munka az új lelkipásztor vezetése mellett és rövid idő alatt szép eredményeket is értek el. Hogy maradandó nagyobb eredmények nem voltak felmutathatók annak az volt az oka, hogy kevés volt az állóképes egyháztagság. A nyugatkanadai magyarságnak Winnipeg csak átutazó és pihenő, legjobb esetben, telelő városa volt abban az időben. Nagyon sokszor cserélődtek az emberek s így nagyobb terveket nehezen lehetett keresztül vinni. A templomhelyiség kérdése is nagy gondot okozott minden időben s többször kellett az istentisztelet helyét és idejét e miatt változtatni. 1929-ben Tiszt. Balla más

A nagyon előnyös körülmények között megvásárolt Ref. Egyház temploma teljes nagyságában. A templomot befejezetlen állapotban vásárolták meg s annak teljes befejezése a jövő munka programja. Winnipeg, Manitoba.

A Winnipegi Magyar Református Egyház Tanácsosai és Nőegyleti tisztviselői: állósor balról Pál Károlyné, Megvesi Sándorné, Farkas Imre, Nemes Gusztáy, Kórody Béla gondnok, Zsuppán (Jézáné és Péter Andrásné. Ülősor balról: Kovács Flóriánné, Farkas Imréné, Kórody Béláné elnöknő, Burszán Dénesné és Horváth Istvánné.

A Winnipegi Magyar Református Egyház 1940-ben vásárolt temploma. Előtte Ft. Rúzsá Jenő nyugatkanadai körútja alkalmával.

munkakört kapott egyházi felettes hatóságától és helyét Tiszt. Csendes Imre vette át. Az ő pásztorokodása alatt lett megalakítva a Református Nőegylet, amelynek áldásos működése jótékony hatással volt a gyülekezet életére. 1931 február 6-tól tevékenykedik az egyház ezen segítő szerve. Az első tisztikar tagjai a következők voltak: Elnök: Koródy Béláné; társelnök: Kolozsváry Andrásné; titkár: Farkas Imréné; jegyző: Szoboszlai Margit; pénztárnok: Szoboszlai Ilonka; ellenőrök: Henter Sándorné, Szabó Lajosné és Pusztay Mihályné. Az angol körökben a Nőegyletet Mohalek Sándorné képviselte. 1931 február hó 11-én tartotta az egyház fennállásának 25 éves jubileumi ünnepélyét méltó keretek között.

1934 június hó 25-én Tiszt. Csendes Imrét egyházi hatósága más misziós területre osztotta be s attól az időtől Friebert Antal szolgálta ki a gyülekezetet egy fél esztendeig, majd ismét Tiszt. Ballá Zsigmond lett felkérve a gyülekezet kiszolgálására. Időközben Tiszt. Dr. Hoffmann is tartott egy-egy istentiszteletet, de kinevezetten Tiszt. Ballá szolgálta a híveket Yorktonból, az utóbbi időben havonta egyszeri istentisztelet tartásával. Dicséretet érdemel Nemes Gusztáv honfitársunk, aki az utóbbi négy esztendőben havonta háromszor maga tart Istentisztelet a református testvéreinek. Mélyen vallásos érzületű ember, aki nemcsak tanulmányozza, hirdeti, de igyekszik élni is Krisztus evangéliumát. Az egyház gondnokával Koródy Bélával és néhány buzgó református atyafival a legnehezebb időkben is összetartották az egyház híveit és megvédelmezték azt minden erőszakos külső támadással szemben. Ez év tavaszán nagyon előnyös templomvételt is eszközöltek s így megvan minden remény arra, hogy munkájuk a jövőben sokkal eredményesebb lesz mint a múltban. Kérelmükre a templom vásárlás után helybenlakó lelkészt is kaptak Tiszt. Ballá Zsigmond személyében. Már azt hitték, hogy most már a rendes kerékvágásban fog haladni a munka, amikor ismét elvesztették lelkipásztorukat, aki elfogadva az Egyesült Államok egyik református gyülekezetének meghívását ez év októberében megvált a winniepegi egyháztól s családjával együtt átköltözött az Egyesült Államokba.

Sok vihart megélt ez az egyház, de viharok és megpróbáltatásokban acélosodik a lélek s így hisszük, hogy hitükben nem fognak megszegyenülni s újból diadalmaskodni fognak a nehézségek felett.

Az egyház ügyeit a jelen alkalommal Koródy Béla gondnok, Nemes Gusztáv pénztárnok és adminisztrátor, valamint Farkas Imre jegyző vezetik nagy hozzáértéssel és ügybuzgalommal.

A Protestáns Nőegylet ez évre megválasztott tisztikara a következőkből áll: elnök: Koródy Béláné; a többi tisztséget Kovács Flóriánna, Farkas Imréné, Burszán Dénesné, Zsuppán Gézané, Pál Károlyné, Medgyesy Sándorné és Péter Andrásné töltik be.

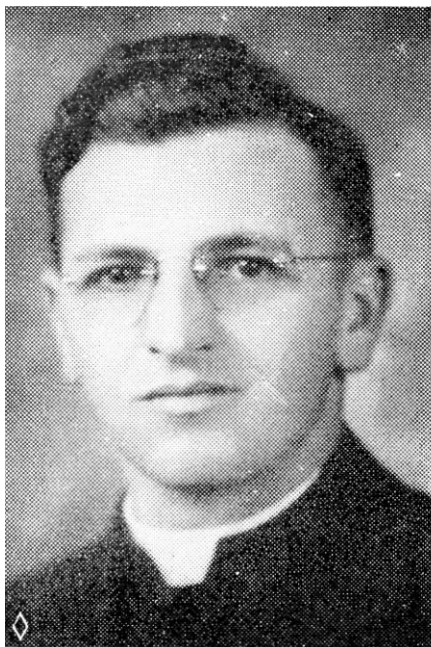

Petényi Schefbeck István volt winniepei m. kir. konzul ravatala.

A WINNIPEGI JÉZUS SZÍVE RÓMAI KATOLIKUS HITKÖZSÉG

Éveken keresztül szolgálta a winniepegi katolikus magyarságot Ft. Soós István katolikus lelkész, aki egész sereg egyházat szervezett és templomot épített Nyugatkanadában. Nagy nehézségeket okozott önálló egyházközségbe szervezni a winniepegi magyarságot kezdetben, mert kevesen voltak akik állandó jelleggel telepedtek volna le. Nem volt állóképes egyháztagság. Hosszú ideig a lengyel templomban tartotta számukra a szentmisét és minden erejével azon fáradozott, hogy felépíthesse a katolikus magyarság saját templomát. Szép reményekre jogosító mozgalom is indult több esetben ezzel kapcsolatosan, de a közbejött depresszió miatt vágyukat máig sem tudták valóra váltani. 1924 óta van megszervezett hitközségük. Az alakuló gyűlésen Gellej kivándorlási biztos is megjelent. Első elnöke a hitközségnek Hancz János lett, aki tevékenyen kivette részét az egyházszervező munkálatokból.

Egy időben Ft. Rác József is szolgálta a hitközséget s innen az Egyesült Államokba ment át. Utána Ft. Oroskovics János vette át az egyház vezetését, aki kanadai születésű magyar és ő volt az első a másodgenerációs magyar ifjúságból, aki katolikus pappá lett szentelve. Dicséretére válik, hogy a magyar nyelvet bár gyengén beszélte mégis magyar munkát vállalt. Nagy szorgalommal tökéletesen megtanulta szülei nyelvét és eredményes szép munkát végez hívei között. Most már nemcsak érzésben,

Ft. Oroskovits János a Winniepegi Jézus Szíve Római Katolikus Hitközség lelkipásztora.

de nyelvében is magyar ez a nagytehetségű fiatal lelkészember, aki még szép eredményeket fog elkönyvelni a winniepei katolikus magyarság életében. Nehéz volt a munkakör, amelyet átvett, de ma már túl van a nehézségeken és szépen halad a munka az eredményesség jegyében.

A Winniepei Első Magyar Betegsegélyző Egylet.

1904 július havában alakult meg azzal a céllal, hogy a Winnipegen lakó magyarságot egy táborba tömöríti és tagjait betegség és haláleset alkalmával segélyben részesíti. Az alapszabályt 1906 februárjában adták ki és 1912 december hó 29-én lett az módosítva. Elnöke volt az egyletnek Burger Ignác, pénztárnok Szatmáry Illés, ellenőrök Tauber Mihály, Jálics András, beteglátogatók Horváth Mihály és Hornyák Pál. Alapító tagok voltak: Polák Móric, Molnár István, Kálcsics István, Kozogovics József, Bencsics István, Jálics József, Kiss András, Tauber Mihály, Burger Ignác, Szatmáry Illés, Kocsis János, Jálics András, Hornyák Pál, Horváth József, Juszt László, Velejty Vilmos, Papp József, Velejty Géza, Koródy Béla, Tauber János, Fehérváry János, Pohánka István, Kováchy Lajos, Mohalek Mihály, Mohalek Ferenc, Anton Sándor, Binder Ádám, Tauber József, id. Borsos Imre, ifj. Borsos Imre, id. Farkas Imre, Németh Péter, id. Stróbl Mihály, Perge Sámuel, Brázay Jenő, Ódé István, Fulay György, Szaivold János, Láng Pál, Kimák György és Molnár István.

Az egylet 1918-ban beszüntette működését, majd 1924-ben újból megalakították és működött 1929-ig. Elnöke volt Koródy Béla, majd Pánczél László. Alapító tagok voltak, Mohalek Ferenc, Putnik Milán, Láng Pál, Koródy Béla, Stróbl Mihály, Jálich András, Stróbl Antal, Kapitány János, Miklós József, Benkő Károly és Benkő Béla.

Magyar Társaskör — Magyar Független Egylet.

1929-ben alakították meg ezt az egyletet és működött 1933 áprilisáig, amikor is az alapszabály módosítva lett és a rendkívüli közgyűlés kinevezett bizottsága megváltoztatta az egylet nevét "Winniepei Független Magyar Egylet" névre. Az új egylet tisztikara a következőkből állott: Korelnök: Hancz János; elnök: Koródy Béla; alelnökök: Farkas Imre és Timár György; titkár: Wagner Ágoston; jegyző: Mácsek Károly; pénztárnok: Kolozsváry András; ellenőrök: Kubik István és Susán Béla; választmányi tagok: Henter Sándor, Pál Károly és Kovács István.

Sok küzdelmen ment keresztül az egyesület megalakulása óta, mert a depresszió megkezdése után azonnal jelentkeztek azok az elemek, akik az egyesület békés munkáját megnehezíteni igyekeztek. Az egyesület soha le nem tért és ma is hazafias alapon működik. Célja úgy társadalmi, mint kulturális téren szolgálni a winniepegi magyarságot. Hazafias ünnepélyeket, színelőadásokat és társas összejöveteleket rendez, amelyek minden esetben látogatottak. Hivatalos helyisége hosszú ideig a Katolikus Szent István Egyesületben volt s jelenleg a Református Egyház kultúrhelyiségében folytatják működésüket. Van nagyon szép könyvtárak, mellyel tagjaik kultúrigrényét szolgálják. Az egyesületnek külön sport osztálya is van, hogy az ifjúság testi nevelését is istápolhassák.

A jelenlegi tisztikar a következőkből lett összeállítva a tagság által: elnök Farkas Imre, alelnök Olajos Lajos, titkár Horváth István, pénztárnok és leltáros Koródy Béla, ellenőrök Kovács Flórián, Bukovits László és István, jegyző Henter Sándor, h. jegyző Henter Kató, bizottsági tagok Zsupán Géza és Farkas Imréné, vigalmi bizottsági elnök Kovács F. István.

A Szent István Király Római Katolikus Magyar Betegsegélyző Egyesület.

Megszakítás nélkül több mint 30 esztendeje végzi áldásos munkáját nemcsak tagjai, de Winnipeg összmagyarság érdekében ez az intézményes társadalmi egyesület. Első elnöke Oroskovits János volt. Megalakították gazdasági társadalmi, egyházi, kulturális és mindenek előtt hazafias szempontokért. Megalakulása idején nem volt Winnipeg magyarságának *egy* olyan helyisége, ahol az összejövetelek alkalmával otthon érezhették volna magukat. Céljául tűzte ki a vezetőség, hogy a legrövidebb időn belül saját helyiséget bocsát tagjai rendelkezésére. 1910-ben már megvalósították tervüket és megvásárolták az egyesület részére azt a magánházat, amelyben működtek egészen 1936-ig, amikor azt eladták és megvásárolták jelenlegi gyönyörű egyesületi házukat, melyet feledhetetlen szép ünnepély keretében szenteltek fel és adtak át hivatásának.

Kezdetől fogva hazafias érzéssel vezetett egyesület. Tagjait betegsegély - lyyel látja el, halálozás esetén a tag hozzátartozóinak temetési segélyt utal ki. Testületileg résztvesznek az elhunyt végtisztességén és koszorút helyeznek el az egyesület nevében a ravatalnál. Bár 1926-tól teljesen függetlenül működik az egyháztól, azt erkölcsileg minden időben segíti. Társadalmi és kulturális téren hatalmas munkát végzett és végez az egyesület vezetősége és tagsága. Nyári magyar iskolát tart fenn, hazafias szellemű magyarnyelvű oktatásban részesítik a tanuló ifjúságot. Hazafias ünnepélyeket rendez olyan keretek között, amelyre felfigyelnek a kanadaiak is.

1. A betegégyező megnyitó ünnepélye. 2. Közös szüretmulatság, Winnipeg, Man.

Társas összejöveteleiken igyekeznek a magyar barátságot kimélyíteni. Színelőadásaik, felolvasóestjeik magasszínvonalúak. Van gazdagon felszerelt könyvtáruk, hol a tagság szellemi igényeit elégítheti ki. Egyesületi házuk 6000 ezer dollárt ér s alig pár száz dollár a teher rajta. Meg van minden reményük arra, hogy rövid időn belül tehermentesíteni tudják s akkor többet fognak tudni áldozni más dolgokra is. Szociális téren is kiveszik minden segítő munkából részüket.

1936-ban amikor az új együleti házukat megvették és felszentelték a következő tisztikar vezette az egyület ügyeit: elnök Tóth Márton, alelnök Hancz János, titkár Reichardt Károly, ellenőrök Huhn András és Kozokvcics József. A reákövetkező három évben Huhn András volt az egyület elnöke, aki nagyon sokat dolgozott az egyület érdekében. Mellé 1936-ban alelnökké Ditton Antal, pénztárnokká Antal Tamás, ellenőrökké Lovász István és Kozakovics József lettek megválasztva. A jelenlegi tisztikar a következőkből áll: elnök Pavlinka István, alelnök Thullner István, pénztárnok Mayer Mihály, jegyző Richl Ferenc, ellenőrök Zeminczky Sándor és Lovász István, titkár Resetár János, aki példaadó szép munkát végez nemcsak a tagság de az összmagyarság érdekében, ő tanítja a magyariskola tanulóit annak dacára, hogy nem magyar az anyanyelve. Solt magyar honfitársunk tanulhatna tőle.

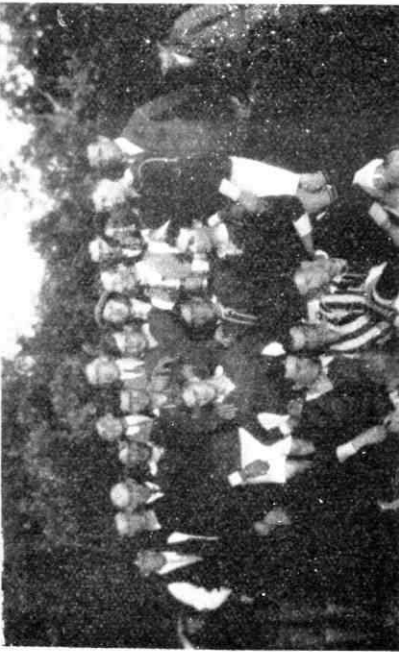
A Winnipegi Magyar Sport Klub.

1927-ben alakult meg 31 alapító taggal abból a célból, hogy a magyar ifjúság testi kultuszát fejlessze. Szép eredményeket értek el a klub labdarúgói még országos viszonylatban is, de mint általában mindenre, úgy erre is nagy kihatással volt a depresszió.

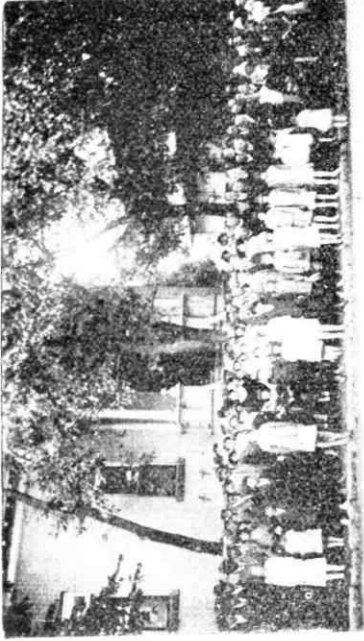
A tisztikar tagjai a következők voltak: elnök Gyulay István, ügyvezető titkár Wagner Ágoston, jegyző Kovács József, intézőbizottsági tagok: Tenkal János, Kiss Mihály, Jagica Balázs, Harsányi Mihály, Kovács László, Péter András, Köteles Béla, Schwartz Ferenc és Szász Sándor.

Magyar Sport és Társaskör.

Valószínűleg a sportélet felerősítése szempontjából alakult meg 1929 január hó 2,-án az új egyesület, amely társadalmi téren is beakarta kapcsolni a sportot a magyar életbe. Elnöke volt Pánczél László, társelnökök Istvánffy Zoltánná és Farkas Imréné, alelnök Henter Sándor, titkár Farkas Imre, jegyző Payerle Ákos, pénztárnok Molnár Gyula, ellenőrök Urbán Károly és Schwartz Annus, ajtóőr Simon György.

A winnipégi 30 nevű "Hunger" a Sport Club sorfegyveres csapata 1927-ben. Játékosok: Braezko, Schwartz, Hafányi, Molnár, Wágner, Riehl, Harányi, Paförzán, Schwartz. A képen látható még Gyulai István elnök, Kovács József jegyző, Kovács Lajos, Hayesz Tamás és Hentler Sándor.

Hannauer István magyar katolikus püspök winnipégi látogatója alkalmával készült csoportkép. Fekete puha kalapba Ft. Soos István mellett látható Hannauer püspök alakja.

A Magyar Nőszövetség kiállításán. A kép baloldalon Petényi Istvánné a szövetség díszelnöke.

A kanadai magyar Szövetség megalakulása alkalmából rendezett diszaversorán jelen voltak egy csoportja. Winnipeg, Manitobá.

Ugyancsak ebben az évben alakult a MAGYAR DALKÖR is, mely különösen a hazafias ünnepélyek alkalmával nagyban emelte annak színvonalát. Kedvesen emlékszik vissza még ma is Winnipeg magyarsága azokra a hangulatos estékre, amelynek középpontjában a dalárda állt.

A Magyar Vívó Klub.

Megalapítója a kardnak mestere Nemes Gusztáv a Kanadai Magyar Újság jelenlegi szerkesztője volt. Büszke lehet a Vívó Klubra és azok működő tagjaira nemcsak Winnipeg, de Kanada összmagyarsága. Elsősorban azért, mert, Észak-Amerika egyetlen magyar vívó klubja, másodsor pedig, mert dicséretes eredményeket könyveltek el minden egyes versenyen ahova beneveztek.

A vívó csapatnak megalakulása óta tanára Nemes Gusztáv honfitársunk, aki 1935-ben Manitoba tartomány kardbajnoka lett. 1936, 1937 és 1938-ban ugyanezekben a tartományi versenyeken a bajnokság második helyezette volt, míg az 1939-ben megtartott országos kard vívó versenyen a harmadik helyen végzett.

A vívó csapat tagjai, akik kivétel nélkül elsőrangú vívók a következők: Gfellner György, Szűcs Mihály, Mestery Ferenc, Butkovics Ödön és Gyulay László.

Winnipeg magyarsága elég szép sport múlttra tekinthet vissza és sajnálatos tény, hogy az utóbbi években egyes sportágakat teljesen elhanyagoltak. A sport fejlesztése terén elévülhetetlen érdemeket szereztek

A Winnipegi Magyar Vívó Klub, Északamerika egyetlen vívó klubja. Balról jobbra: Szűcs Mihály, Mesteri Ferenc,

Nemes Gusztáv, Bayer Béla és Wagner Ágoston, akik éveken keresztül önzetlenül dolgoztak azon, hogy az angol körök a sport terén is elismerjék a magyar faj kiválóságát.

Nemes Gusztáv 1935-ben Manitoba tartomány volt karbajnoka. Winnipeg, Man.

Egyletek és Egyházak Egyletközi Bizottsága.

Talán a legfontosabb hivatást tölti be ez a bizottság a winniepei magyarság életében és nagy reményeket fűznek annak munkájához. Hivatva van általános magyar szempontok tekintetében egy táborba hozni a magyarságot. Kimélyíteni a barátságot és a jóviszonyt a különböző egyházak és egyletek között. Közös magyar problémák megtárgyalása, hazafias ünnepélyek közös rendezése, kapcsolatok kiépítése a kanadai és magyar szervezetek között.

1939-ben alakult meg a bizottság és annak elnökéül Huhn Andrászt választották meg.

Az alant felsorolt egyházak és egyletek vannak benne a bizottságban két-két képviseleti taggal:

Szent István Betegsegélyző. Jáger Gyula és Pavlenka István.
 Római Katolikus Hitközség. Duha Imre és Belovecz Béla.
 Református Egyház, Koródy Béla és Kolozsváry András.
 Római Katolikus Nőegylet. Duha Imréné és Gyulay Istvánné.
 Protestáns Nőegylet. Farkas Imréné és Burszán Dénesné.
 Ifjúság. Gfellner György és Szűcs Mihály.

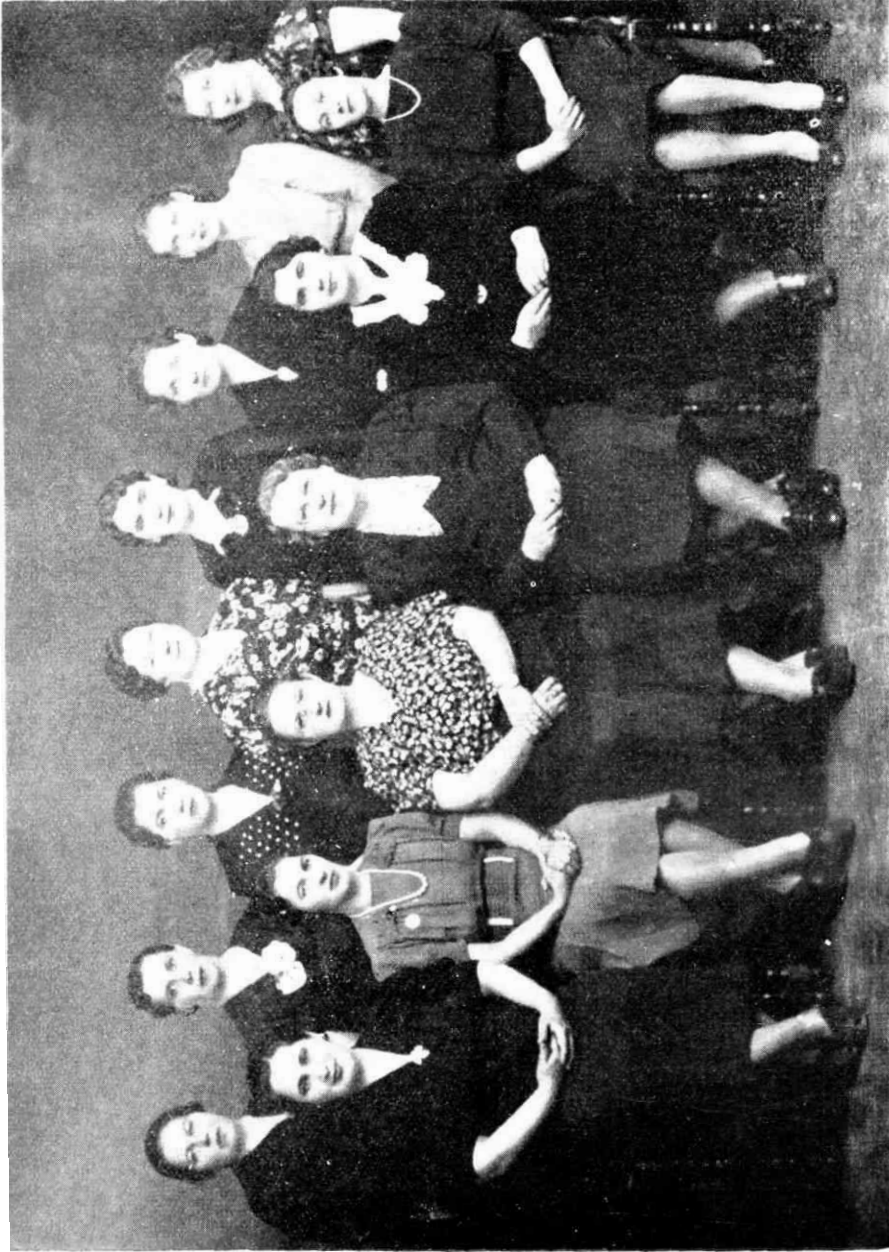
A Magyar Liberális Klub.

Még a Winnipegre való letelepedés első éveiben, 1908-ban alakult meg ez a klub, hogy részben a társadalmi, részben a politikai életben is kivehesse részét a magyarság. Közel 50 taggal működött 1916-ig, amikor is beszüntette működését. Tagjainak legnagyobb része a már akkor meglévő, vagy később alakult egyletek tagságába olvadt be. Elnöke Burger Ignác, alelnöke Polák Mór és titkára Kováchy E. Lajos ref. lelkész volt.

A Winnipegi Magyar Nőszövetség.

A winnipegi asszonyok számtalan esetben adták tanújelét szorgalmas munkájukkal annak, hogy méltó képviselői és hirdetői azoknak az értékeknek, melyeket magukkal hoztak a szeretett szülőhazából.

1929 január havában alakult meg ez a tevékeny női csoport, hogy elégezzék azokat a munkákat, amelyekre ők hivatottak. Megalakulásuk után pár napra ők rendezték meg azt a hatalmas vacsorát, amely páratlan volt a maga nemében, amikor a "Kanadai Magyar Szövetség" Winnipegen összegyűjtött összes delegátusait megvendégelték. Díszelnökük Petényi-Schefbeck Istvánné volt, aki nagy szeretettel töltötte be díszes tisztességét férje, a winnipegi magyar konzul hirtelen és váratlan haláláig, amikor is visszatért az óhazába. Az ő nyomdokain vezették tovább a Nőszövetség ügyeit, megőrizve áldott emlékét. Ez évben ünnepelte fennállásának 10 éves jubileumát a Nőszövetség. Ha visszapillantunk erre a tíz esztendőre méltán állapíthatjuk meg, hogy hatalmas és érdemekben gazdag munkálkodást fejtettek ki ezek a derék, melegszívű asszonyok ezen idő alatt. Fáradhatatlan elnöknőjük vezetésével bekapcsolódtak minden olyan mozgalomba, ahol a magyar iparművészet termelvényeit, a magyar konyha kiválóságát, szín- és dalművészetünk magas színvonalúságát bemutathatták és a szeretetteljes kapcsolatokat kiépíthették. Nagyon sok angol barátot szereztek magyar népünknek, akik előtt sohasem szűntek meg hangoztatni

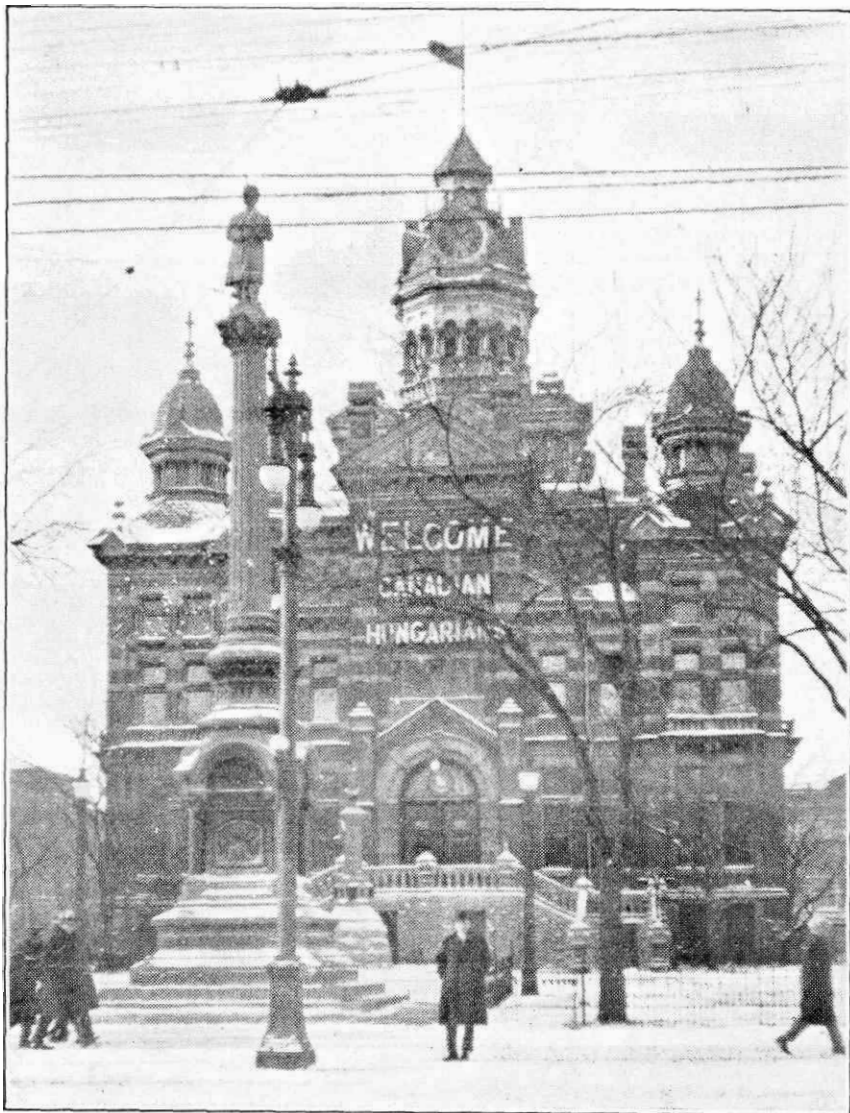

A "Magyar Nőszövetség" tisztikara 1940-ben. Álló sor balról jobbra: Gyulay Istvánné, Dobovicki Gézánné, Király Mihályné, Szabó Józsefné, Tóth Mártonné, Lovász Istvánné, Mayer Anna és Hanez Jánosné. Ülő sor balról jobbra: Huhn Andrásné, Farkas Imréné, N. Istvánffy Zoltánné, Tempusz Henrikné, Reichardt Károlyné és Ifj. Kovács Józsefné.

a trianoni békekötés igazságtalanságait. Zászlóhordozói és szószólói voltak a magyar igazságnak. 1930-ban csatlakoztak a "Canadian Handicraft-Guild" winniepegi osztályához s azóta ezzel a szervezettel együtt munkálkodnak. A winniepegi magyarság a Nőszövetség előadásain keresztül ismerkedett meg az irredenta színdarabok, dalok és versek legszebjeivel. Minden évben résztvesznek három helyi és két országos (Montreal és Toronto) kiállításon, ahol több ízben nyertek első díjat a Nőszövetség kiállító asszonyai. Felkarolnak minden nemes magyar ügyet, segítenek ott és akkor, ahol és amikor arra alkalom kínálkozik. Van Vörös Kereszt Gyermekei:oportjuk is, amelyet anyagilag és erkölcsileg támogatnak. Minden évben résztvesznek a római katolikus és a református egyházak női csoportjaival együtt a gyermekek Karácsonyfa Ünnepejének megrendezésében. Fáradhatatlan apostola, bölcs irányítója, tíz éven keresztül elnöknője a Nőszövetségnek N. Istvánffy Zoltánné. Ez a lángoló lelkű magyar úriasszony és a köréje gyűlt többi asszonytestvérei megfizethetetlen szolgálatokat tettek fajtánknak. ő rajta kívül még ketten vannak, akik tíz éven keresztül élvezték tisztségükben a tagság bizalmát és pedig Farkas Imréné mint alelnök és titkár, valamint Tóth Mártonné, mint leltáros. Lelkesen szolgálják azonban a magyar ügyet a többi tisztviselők is, akik erre az évre lettek azzal megtisztelve tagtársaik részéről. Reichardt Károlyné alelnök, ifj. Kovács József né jegyző, Huhn Andrásné pénztárnok, Lovász Istvánné és Szabó Józsené ellenőrök. Példaadó munkát végeztek s méltók arra, hogy felfigyeljenek rá MagyarKanada asszonyai.

A KANADAI MAGYAR SZÖVETSÉG.

Tiszt. Kovács János békevári református lelkész volt az, aki amikor a háború utáni nagyobbarányú bevándorlás megindult, azonnal szükségét látta a kanadai magyarság nagyobbarányú országos és egyöntetű szervezésének. Először a sajtón keresztül hívta fel az illetékesek figyelmét erre a múlhatatlanul megvalósítandó szükségszerűsége, majd ugyancsak történtek részéről gyakorlati kísérletezések is. így már 1927 februárjában össze lett hívva általa egy gyűlés Reginába, amelynek ugyan egyelőre csak Nyugatkanadára kiterjedő jellege volt, de már célozta az országos szervezkedés megindításának szükségét. A gyűlésen a következő telepek magyarságának képviselőiben jelentek meg: Izsák Gyula Békevár, Szakács Gábor Kipling, Szakács Dániel Békevár, Kató András Regina, Pánczél László Winnipeg, Sípos György Mellville, Schwartz József Calgary, Némegy Gyula Raymond, Szarka József Lethbridge, Konyha Ferenc Yorkton, Windish József Saskatoon és Tiszt. Kovács János Békevár.

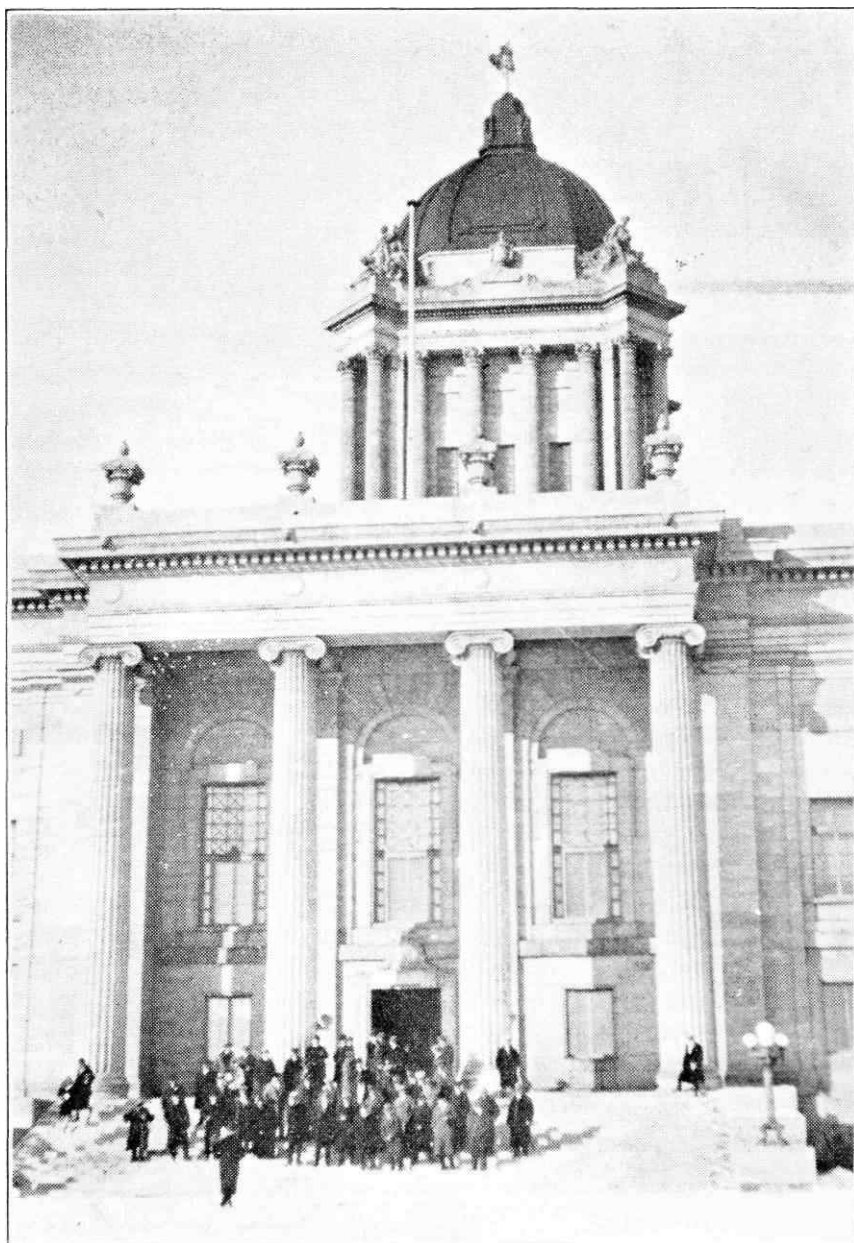

A winniepei városháza a Kanadai Magyar Szövetség megalakítására összegyűjtött magyarok tiszteletére Isten Hozott "Welcome Canadian Hungarians" felírással díszített homlokzatával.

Tiszt. Kovács ismertette az összejövetel célját és kifejtette, hogy évek óta, de különösen a háború utáni nagyarányú bevándorlás folytán a nyugatkanadai magyarság érzi a szükségét egy szervezetnek, amelynek hiánya különböző formában mutatkozik s amelynek kárát nagyban érzik különösen az új bevándorló honfitársak. Rámutatott, hogy a többi nemzeteknek már régebben van hasonló alkotású egyesülete, amelynek hasznos munkáját már élvezik, csak a magyarságnak nincs. Ez a gyűlés még nem hozott határozatokat épen azon nyomós oknál fogva, miszerint úgy látták, hogy nincs azon a magyarság kellőképpen képviselve vidékenként. De az egyesület megalakításának szükségességét egyöntetűen megállapították, sőt annak nevét is megszövegezték. KANADAI MAGYAR BEVÁNDORLÓK ÉS TELEPESEK EGYESÜLETE néven gondolták azt megszervezni a következő célkitűzéssel: ez az egyesület lenne hivatva a kanadai magyarság jó hírnévére vigyázni, jó tanáccsal ellátni, föld és otthon megszerzésében az új bevándorló honfitársakat segíteni, védelmet nyújtani minden ügyesbajos dolgában, mely őt új hazája nyelve, törvénye nem ismerése folytán éri, minden erővel arra törekedni, hogy jó polgáiraivá nevelődjenek Kanadának; állandóan figyelemmel kísérni a kanadai bevándorlási és gazdaságviszonyokat és véleményt nyilvánítani minden a kanadai ősszmagyarságot érintő kérdésben. Ezek voltak azok a fontosabb irányelvek, amelyeket lefektettek ezen a gyűlésen azzal, hogy a következő sokkal szélesebb körben előkészített gyűlést Saskatoonban fogják megtartani.

Több gyűlést tartottak azután és a sajtón keresztül is propagálták az egyesület mielőbbi megalakításának szükségességét s így lassan bekapcsolódott nemcsak Nyugat-, de Keletkanada magyarsága is a mozgalomba. A további előkészítő munkálatok Winnipegben folytatódtak. Széles körben ismertették úgy a sajtón, mint személyes levelezésen keresztül a mozgalom célját a szervezetek és egyházak vezetőivel, akik viszont a tagsággal [^]irértették és vitatták meg annak fontosságát. Így lett előkészítve az a nagy gyűlés, amelynek lefolytatására Winnipegre lettek meghíva Kanada minden részéből a magyarság képviselői. A winniepegi előkészítő bizottság tagjai bekapcsolták érdekkörükbe a két vasúttársaságot a Canadian Pacific és a Canadian National Railway-t, melyektől ingyen utazási jegyetek eszközöltek ki a delegátusok számára.

A kanadai magyarság történetében egyedülálló az a nagyarányú megmozdulás, amely külsőség tekintetében is impozáns volt. A winniepegi városháza homlokzatán zászlódísz között voltak olvashatók a kivilágított hatalmas betűk "WELCOME HUNGARIANS" (Isten hozott, magyarok), ezzel mintegy dokumentálva, hogy a város vendégei az érkezettek. A C.P.R. hotel hatalmas dísztermében fényes bankett vacsorát szolgáltak fel a winniepegi Nőszövetség asszonyai. Felfigyelt erre a megmozdulásra

A Kanadai Magyar Szövetség megalakítására érkezett képviselők egy csoportja.
Winnipeg, Manitoba.

nemcsak Kanada összmagyarsága, amely izgatottan várta a fejleményeket, de a kanadai közvélemény is.

Impozáns keretek között tartották meg az alakuló közgyűlést 1928 február hó 3-án a manitóbai országgyűlés fehér palotájában (Winnipeg), amikor is kimondották a KANADAI MAGYAR SZÖVETSÉG hivatalos megalakulását. Megválasztották a tisztkart. Első elnöke Dr. Ujváry János lett. Lefektették a tervezetet, megválasztották a végrehajtó bizottságokat és lázas igyekezettel indult meg a munka beszerzendő Kanada összmagyarságát. A delegátusok hazautaztak és ismertették a tagsággal az eseményeket és határozatokat, valamint a személyes tapasztalatokat is. Általánosságban nagy volt az öröm és határtalan a lelkesedés a kezdet kezdetén, mert a kanadai magyarság csak hallott és olvasott az agyondicsért hatalmas teljesítményekről és csak igen kevesen láttak a kulisszák mögé, amely egy ideig rejtve tartott bizonyos dolgokat a magyar közvélemény előtt.

Ez lett volna az egyetlen és legjobb alkalma a kanadai magyarságnak, hogy egy hatalmas szervezetben összpontosítani tudta volna minden erejét. Ezen a szervezeten keresztül lehetett volna egy táborba hozni Kanada magyarságát. Ennek a szervezetnek a keretein belül lehetett volna egységesen munkába állítani a különböző egyházi és világi szervezetek, erkölcsi, társadalmi és gazdasági erejét a köz érdekében. Meg lett volna az alkalom egy hatalmas és tökeerős gazdasági intézmény megvalósítására. Meg lett volna az alkalom arra, hogy a kanadai magyarságot a csalódások és megpróbáltatások egy nagy hányadától megmenthették volna. A kanadai közvélemény előtt méltó helyén állana ma a magyarság, és nem lett volna szükség arra, hogy a munkahelyeken orcapirolással tagadják meg magyarságukat honfitársaink, hogy munkához juthassanak.

Megbocsáthatatlan bünt követtek el azok, akik visszaélve a beléjük helyezett bizalommal anyagi személyi ügyé alj ásitották le a kanadai magyarságnak ezt a jövőjét biztosító nagy megmozdulását. Hiúsági és anyagi érdekekért megbuktatták a kanadai magyarság legszebb törekvését. Ma már erőt jelentő egyházaink, társadalmi és kulturális téren szerte Kanadában magas nivójú egyesületeink, az egész magyarságot felelő komoly, tökeerős biztosító intézményünk lehetne és politikailag is számottevő tényezőkké váltunk volna, ha szent lett volna egyes felelősségteljes pozíciót betöltő honfitársunk előtt a magyar becsület és a magyar közügy. A magyarságnak ez a hatalmas csalódása volt az oka annak, hogy azóta minden ilyenirányú kísérletezés hajótörést szenvedett. Sok közéleti vezető ember exponálta magát a legteljesebb jóhiszeműséggel ebben az ügyben, akik azóta csalódottan visszavonultak a magyar közélet munkamezejéről.

Mi sem természetesebb, mint hogy Winnipeg- magyarjai sem mentesek azoktól az általános magyar bajoktól, melyek kerékkötői máshol is az egyöntetű eredményesebb magyar munkának. Hű tükrét adja az egészségtelen társadalmi életnek az a sok alakulat és megszűnt egyesület, amely csak felforgácsolta az erőket. Nincs arra szükség sem ott, sem máshol, hogy hat-nyolc szervezetben egymást gyengítse a magyarság, holott egy társadalmi táborban hatalmas erőként egymás támogatóivá válhatnak.

Winnipeg-i honfitársaink a gyár és kézműipar, valamint a kereskedelmi ágazatokban találtak elhelyezkedést. Dolgoznak a hús, vas, fém, acél, autó iparokban téglagyár, építőiparban, villanytelepeken és a vasúttársaságoknál. Nagyon sok önálló iparos van honfitársaink között, akik jó nevet vívtak ki maguknak. Így van: szűcs, szabó, borbély, hentes, mézszáros, vendéglős, festő, papírozó, órás, ékszerész és műlakatos. Többen dolgoznak Winnipeg határában a kertgazdaságokban. Honfitársaink közül került ki az egyedüli műköszörűs is.

A winnipeg-i magyar életben tevékeny szerepet játszanak és ismertebbek a következők:

Debreczeni Péter régi Kanadás Békevárról jött ide, N. Istvánffy Zoltán a Kanadai Magyar Újságnak irodavezetője, N. Istvánffy Miklós üzletember még 3912-ben érkeztek Kanadába István, Gyula, Margit és Erzsébettel. Úgy Zoltán mint Miklós tevékeny részt vettek ki a kanadai magyar közéletből. Valamikor saját újságjuk is volt. Szalontay Sándor, Fry József üzletember, Szabó József, Tóth Márton éveken keresztül elnöke és vezetőségi tagja volt a Római Katolikus Szent István Magyar B. Egyesületnek, Kálcsics József, Hanz János még 1889-ben ment ki az Egy. Allamokba, ahonnan 1905-ben érkezett Kanadába. Montrealban lakott 1913-ig, amikor is haza ment az óhazába. Onnan csak a háború után tért vissza 1924-ben és 1925 óta Winnipeg-i lakos, önálló szörmeüzlete és műhelye van. Igen tekintélyes, közszeretnek örvendő magyar, aki a magyar társadalmi életben és áldozathozatalban mindig az élen jár. Tarró Imréné a St. Boniace kórház titkárnője. Mayer Mihály, Koródy Béla, a Winnipeg Electric Company régi, megbecsült műszaki alkalmazottja. Egyik szemét munkaközben vesztette el, amelyért örökös munkával kártalanította a társaság. A winnipeg-i villamos kocsikon az általa feltalált és megkonstruált mentőkészüléket használják. Az egyesületi és a református egyházi életben komoly szavú ember, aki rengeteget dolgozott és áldozott a magyar közélet terén. Edi fia 1934-35-ben Winnipeg ifjúsági korcsolya bajnoka, majd 1939-ben ifjúsági kardvívó bajnoka lett. Huhn András önálló borbély mester. Kiváló érdemei vannak az egyleti és társadalmi munkamezőkön. Mayer Miklós, Reichardt Károly, Benkő Béla, Borsos József, Freisinger Ferenc Gfellner Lőrinc vállalkozó, Ditton Antal műkö-

szőrűs a Jézus Szíve Római Katolikus Hitközség- volt gondnoka s a Betegsegélyző Egylet volt alelnöke. Wagner Ágoston műlakatos a sport terén vannak hervadhatatlan érdemei. Pánczél László, ma már nyugalomban van, de valamikor a nyugatkanadai magyar élet központjában állott. Rengeteget dolgozott a magyar érdekekért, úgy egyházi, mint társadalmi téren. Háza örökké nyitva állott úgy az Óhazából érkező, mint a helyi vendégeknek, különösen addig, amíg drága jó felesége életben volt. A Winnipegre érkező magyar művészek sohasem kerülték el vendégszerető házukat. Hosszú éveken keresztül állott a. vasúttársaság szolgálatában. Pánczél János szintén kitűnő magyar ember. Dr. Galambos Miklós orvos csak nem régen érkezett az óhazából, felesége kanadai születésű angol, a winnipegi ügyész leánya. Csipkés Kálmán festő, Duha Imit üzletember, elnöke a Jézus Szíve Római Katolikus Hitközségnek. Körtvélyesy József rádió hegedűs, a dalárda megszervezője és jelenlegi karmestere. Van saját zeneiskolája, ahol hegedű oktatással foglalkozik. Nyomárkay János szintén régi kanadás még 1905-ben érkezett Kanadába s itt nagy szerepet játszott a magyar közéletben. Fodor Zénó artista. Péter András éveken keresztül volt gondnoka a református egyháznak, Egy szőrmeüzemnek a megbecsüli, munkavezetője. Farkas Imre elnöke a Független Magyar Egyletnek régi kanadás magyar. Kovács Flórián a Független Egylet vigalmi elnöke. Katona Béla leánya Margit tehetséges zeneszerző. Wild László fogtechnikus. Debreczeni Pál műlakatos, Olajos Lajos szerelő. Henter Sándor üzletember minden hazafias magyar ügy önzetlen harcosa régi idők óta. Kolozsváry András, Veréb Ferenc, László József, Krausz Jenő festő, Kunester Bernát, Bálint Jakab, Mahalek Sándor mészáros, Palkó András, Mahalek Mihály asztalos, Hólyy Frida titkárnő, Felforván Miklós, William Sándor asztalos mester és özv. Juszt Lászlóné.

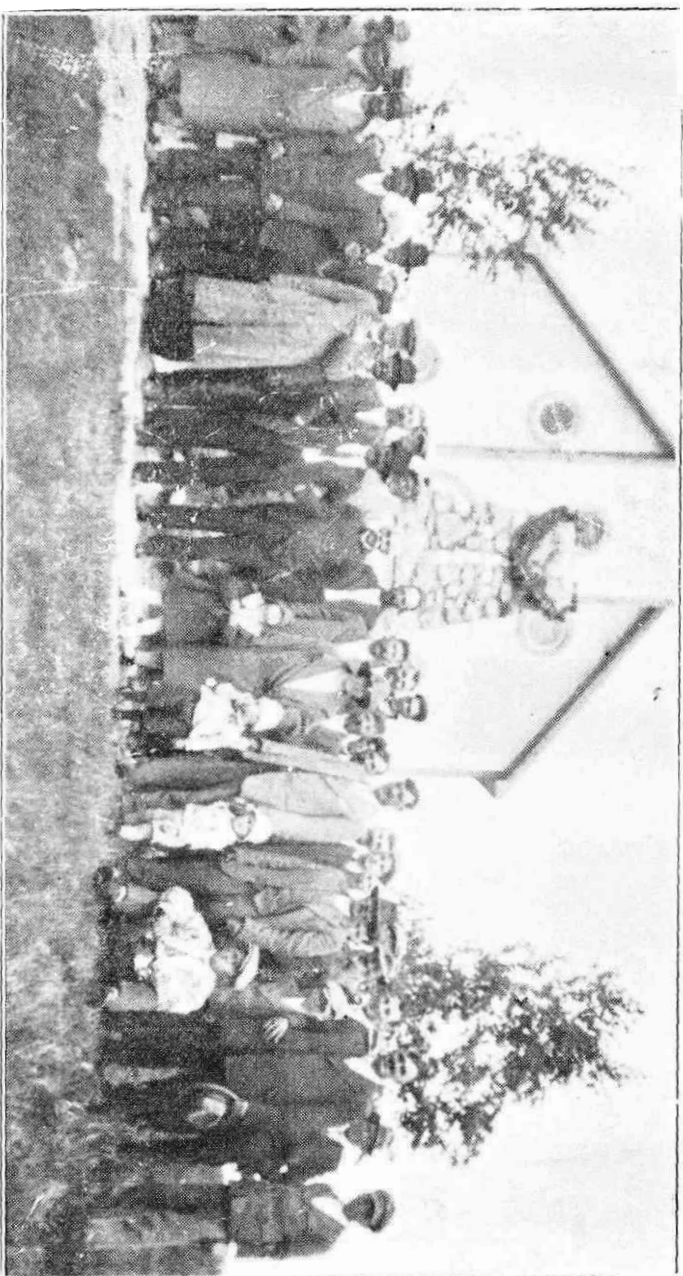
Ma már ugyan történelmi tényként nem lehet megállapítani, de sok winnipegi honfitársunk állítja, hogy még pár évvel ezelőtt is élt itt egy magyarul ugyan gyengén beszélő, de magát magyar leszármazottnak valló ember, akinek a neve Nagy volt. Ennek a Nagynak az állítása szerint az édes atyja Nagy Péter még 1850 körül jött Winnipegre és Kossuth Lajossal emigrált az Egyesült Államokba s onnan Kanadába. Annak idején azon a földön gazdálkodott, amelyen a régi Bevándorló Ház állott.

Manitoba tartományban számottevő magyar lélekszámú telep csak nagyon kevés van. A legkevesebb az összes tartományok között. Ahol mégis laknak magyarjaink közül, azon helységeket az ismertebb honfitársak neveivel felemlítjük.

ANGOLA. Bugyik Lajos. BIRDSALL. Mahalek Ferenc nyomdász. GARRICK. Nicky Ferenc. CARLINGFORD. Gáli Imre. GIROUX. Fehér János ács. ELKHORN. Szórády Imre.

Kanadai magyar jövők reménységei. Flin Flon, Man.

A Hrusza-i magyar főmestri katolikus templom, előtte a hívek egy kis csoportja.

FLIN FLON.

Főképpen magyar bányászok és erdőmunkások telepedtek le ebben a kis városban. Honfitársaink lélekszáma ma már meghaladja a háromszázat és úgy egyházilag, mint társadalmilag is szervezve vannak. Úgy a katolikus, mint a református hívek kapnak időnkénti kiszolgálást. Társadalmi és kultúr szervezetük a Kanadai és Magyar Nemzeti Egylet. Elnöke Tusz Lajos, alelnöke Figura Lajos és könyvtárosa Kish Mihály, akik a vezetőség többi tagjaival dicséretes munkát végeznek az itteni magyarság életében. Hazafias ünnepélyeket rendeznek, társadalmi előadásokat és összejöveteleket tartanak, amellyel egyrészt építik az egymás közötti barátságot, másrészt öregbítik a magyarság jó hírnevét a bennszülött kanadaiak előtt.

A magyar közéletben tevékenykedő ismertebb magyarok közül egy pár akiknek neveit sikerült feljegyezni: Sikler József, Balogh János, Áron Tamás, Figura Lajos, Kiss György, Kazinczy Ignác, Györky József, Kish B. Mihály, Kochár Balázs, Beleznay Ignác, Kiss Mihály, Kunstár Mihály, Lengyel János, Palik György, Ratalich Lajos, Szalay Kálmán és Szőcs András.

Erdőkitermelő magyar munkások Nyugatkanadában.
Hazafelé a munkából. Man.

GRUNTHAL. Gróber József. **HALICZ.** Csabai József. **HNAUSA.** Horváth József, Reizer Ferenc és Stoffer Mihály. **LANGRUTH.** Kovács János, Balogh Lajos és Bóhm Tamás. Mindkét helyen templomot építettek a magyar katolikus hívek Ft. Soós István plébános vezetése mellett. A lang-

ruthi templomot 1937-ben, míg a hamisait 1939-ben szentelték fel szép ünnepség keretében. LIL L I FIELD. Putnik Millan gazdálkodó. MARCHAND. Tazló György. NES. Lakatos Imre. SPRAGUE. Rózsa András. SOUTH JUNCTION. özv. Vigh Ferencné, Néhai István, Néhai Pál, Almáéi György, Hrinkó György és Hagymásy István erdőkitermelők és gazdálkodók.

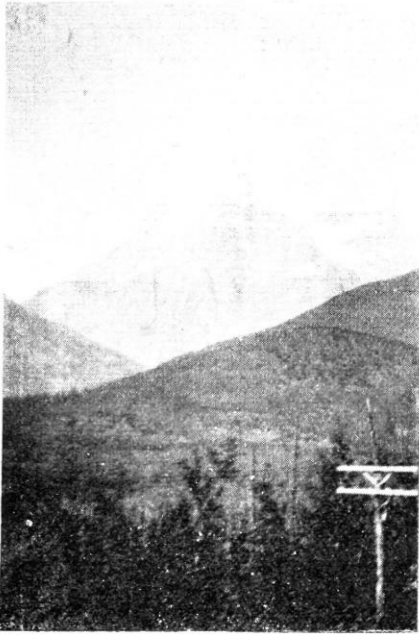

Langruth manitobai telep magyarok által épített r. katolikus temploma a felszentelésen jelen voltak csoportjával.

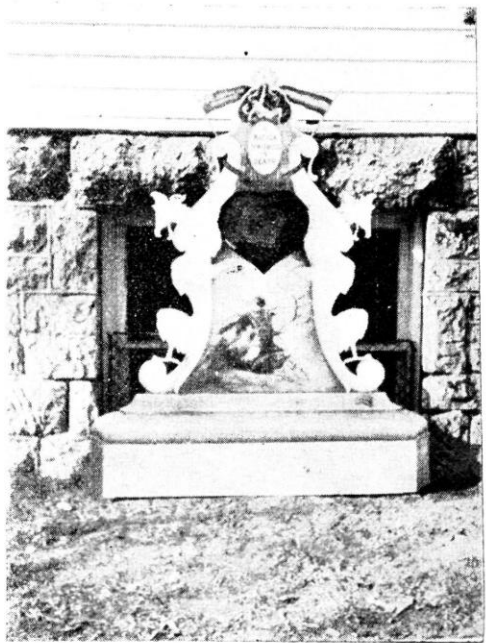
WOODRIDGE.

Elég nagyszámú magyarság telepedett itt le, akik kert- és vegyesgazdálkodással, állattenyésztéssel és erdőkitermeléssel foglalkoznak. Egyházilag szervezeten élnek. A római katolikusságnak temploma is van és Ft. Soós István szolgálja ki őket.

Ismertebb családok, Hahn János, Horváth Lajos, Horváth József, Nagy Dezső, Panics János, Mező László, Bodnár János, Dargai György. Horváth Gábor, Nagy Béla, Németh János, Nagy István, Kappel Rudolf, Bartha István, Horváth József, Horváth Márton, Pál János, Illés József, Kobzos József, Meisner Henrik, Kovács Imre, Szegi János, Kalmár András, Mászi József, Horváth Ferenc, Pál Imre, Béres József, özv. Hóra Andrásné, György Imre, Mező Mihály, Orbán András, Nyéki Ferenc, Béres Lajos, Kovács Imre, Zsupán Gábor és Kiss Sándor.

A Mount Robson B. C.-ban, Kanada legmagasabb hegyesüese.

A keresztre feszített "Magyar Igazság" szimbóluma. Fekete fátyollal takart Nagy Magyarország, alatta a keresztet védő nyilas szittyá magyar a nyugati kereszténység és civilizáció védelmét szimbolizálja. Felül angolul: "A Nation Sentenced To Death" — Egy halálra ítélt nemzet. — A Winnipegi Ref. Egyház tulajdona.

Az Egyesült Egyház egy csoportja. Flin Flon, Man.

SASKATCHEWAN

Területi nagyságára nézve Kanada harmadik legnagyobb tartománya. Manitoba és Alberta tartományok között fekszik, fővárosa Regina. Nemcsak Kanada, de a világ egyik legnagyobb búzatermő egysége. Földje gazdag, fekete humusz, amelyben megterem minden kalászos és kerti vetemény. Főfoglalkozási ágazatok természetesen a földművelés és állattenyésztés. A déli részén szén, az északi részben aranybányái is vannak. Só és földgázban gazdag vidék. Egyes helyein vízben szegény, amely az észszerűtlen erdőirtások következménye.

Magyar történelmi szempontból bennünket legjobban ez a tartomány érdekkel, mert különösen az első időkben a magyar kivándorlás célja a "prairie"-tartomány ingyen földjeire való letelepedés volt. A világháború előtti időben itt telepedett le a kivándorolt magyarság és itt alapították a legtöbb telepet is. Azonban a később érkezettek legnagyobb része is töltött hosszabb-rövidebb időt ezen a vidéken, mert a kivándorlási törvények értelmében csak földművesek jöhettek ki s megérkezésük után ide lettek irányítva. Határozottan sokat jelentő lett volna és egészen más történelmet íránk, ha népünk a körülmények hatása alatt szét nem szóródik ebben az óriási országban.

BÉKEVÁR.

A magyar telepek között legdélebben fekszik, alig 50 mérföldre az Egyesült Államok határától, a tartomány délkeleti részén. A magyar telepek között a legnagyobb és leggazdagabb.

1900 július hó 20-án lépett rá az első magyar ember a telep földjére s ennek a napnak emlékét minden évben hatalmas nyári multság keretében ünnepli meg a telep magyarsága.

Szabó János, Szakács Áron és Szakács Józsefből állott az a kis csoport, akik a telepet felfedezték. Az innen északra fekvő Whitewoodról indultak felfedező útra, hogy maguknak jövőt biztosító kormányföldet keressenek.

Szabó János es felesége szül. Molnár Eszter. Szabó János honfitársunk volt Békevár megalapítója, akire illő kegyelettel gondol vissza nemcsak Békevár, ele egész Kanada magyarsága. Felesége még élt 1940 tavaszán, a 90-es éveket taposta. A kép az osztrák-magyar konzul és a tartományi miniszter látogatása alkalmával készült.

Nagy szárazság volt abban az időben, a rá 30 évre újból bekövetkező szárazsághoz hasonló s így eset választásuk erre a Moose Mountain hegység alatt elnyúló bozótos vidékre. Ugyanis itt több víz mutatkozott, üde zöld volt minden.

A rákövetkező években 1901-2-3-ban indult meg azután a tömeges letelepedés a telepre és pedig oly arányban, hogy rövid idő leforgásán belül csaknem minden ingyenes kormányföld le volt foglalva 20 négyzetmérföld körzetben és megindult a nehéz pioneer munka. Erdőirtás, lakóházak, gazdasági épületek építése, földtörés és berendezkedés.

A Békevári Református Egyház.

Egyházi szervezkedésük tekintetében nagyon előnyös helyzetben volt a telep magyarsága két oknál fogva. Az egyik az, hogy legnagyobb részben református vallású magyarok telepedtek le itten, ugyanis a katolikus magyarság települő helye Kaposvár és Stockholm volt. A másik pedig

az, hogy a református egyház mindjárt a kezdet kezdetén gondoskodott lelkipásztorról. Kihozatta Kovácsy Kálmán debreczeni theologust, aki nagy hozzáértéssel és lelki elhivatottsággal fogott hozzá az egyház szervezéshez. Nagy segítségére volt az ifjú pásztornak, hogy mélyen vallásos érzületű családokat talált a telep magyarsága között, akik szívvel-lélekkel pásztoruk mellé állottak. Ezek közül is megemlítésre méltók Szabó János, akit hálából később "Békevár Mózesének" hívott mindenki, továbbá az Izsák, Szakács, Balogh és Daku családok.

Már a település harmadik esztendejében felépítették a Kossuth-iskolát, amelyet templom hiányában Istentiszteletek tartására is használtak. Később épült a Rákóczy iskola. Az eredményesebb fejlődése a telepnek 1907-ben kezdődött meg, ugyanis addig irtózatossággal kellett megküzdeni a közlekedés és szállítások terén, lévén a legközelebbi vasútállomás 30 mérföldre Békevártól. Ebben az évben építették ki a vasúti mellékvonalakat, amikor is Bender, Kennedy mellett a békeváriak is kaptak állomást Kiplingen.

1910 december 10-én érkezett a telep magyarságának lelki és szellemi szolgálatára Ft. Kovács János ref. lelkész, akinek pásztorodása második esztendejében megépítették a debreceni ref. nagytemplomhoz hasonló két-tornyú református templomot. Ft. Kovács János előzőleg két évig a wakawis két évig az otthoni magyar reformátusságot szolgálta. Nagy lendülettel indult meg az egyházi munka minden tekintetben. Vasárnapként megtelt a nagy templom áhítatos lelkületű hívekkel, ahol megtanultak Krisztus Urunk tanítása szerint élni. Megkezdődött az ifjúsági munka, amelynek áldott nyomait ma is tapasztalhatjuk. Nemcsak a második, de harmadik és negyedik generáció is szépen beszéli a magyar nyelvet. A békevári magyarság élete a templomok körül zajlik le és így rajta is van a nemes patina mindegyik honfitársunkon. A szentírást nemcsak olvassák, tudják, de általánosságban élik is. Szellemi kultúra tekintetében is hatalmasan felülmúlják a kisebb magyar telepeket, különösen azokat, ahol nem volt lelkészi kiszolgálás. Lelkiek tekintetében örök nyomot hagyó nagy munkát végzett Ft. Kovács János. Két generációt felnevelt Istenfélelemben és mélyen vallásos érzésben. Jelenleg nyugalomban él volt hívei között.

Két esetben szolgálta más lelkész a gyülekezet népét ideiglenesen. Az egyik volt Ft. Dr. Molnár Jenő, akinek első szolgálati helye volt Kanadában, a másik Ft. Kovács Ferenc, aki Hamiltonból jött fel kísérettel. Mindkettőjükre szeretettel emlékszik vissza a gyülekezet népe.

1935 május hó 7-én vette át az egyház vezetését Ft. Árvay András, aki az Egyesült Államokból Caldwell-ről a református egyház hívására jött át Kanadába. Ittléte óta nagy serénységgel dolgozik úgy a felnőttek,

A békevári reformátusok híres kéttornyú temploma. Sok eső fohász és hálaadó ének hangzott el már ebben a templomban zengő magyar nyelven.

Nt. Árvay András békevári ref. lelkész és családja.

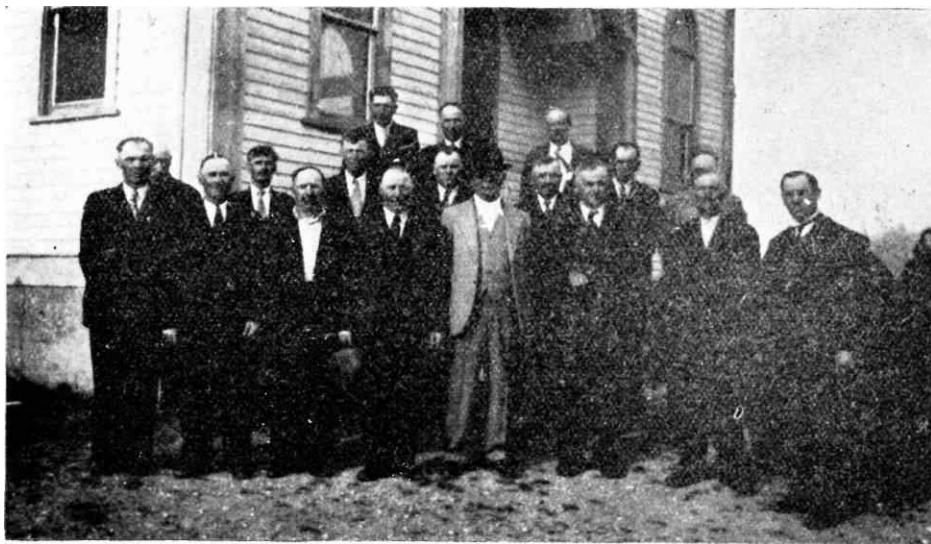
mint az ifjúság között ez a szerény, alázatos lelkű pásztor. Dicséretére válik, hogy bár a nyelvet gyengén beszélte érkezése alkalmával, mégis megbirta állni helyét ebben a tőzsgyökeres magyar egyházban. Erős akarral a nagy munkája mellett arra is szakított időt, hogy a magyar nyelvben is tökéletesen megerősödjék. Nős, két gyermekes családapa, akinek áldott szívé hitvese az egyház nőegyleti munkájában tevékenykedik nagy buzgósággal.

Megérdemlik e történelmi egyháznak buzgó alapító tagjai, hogy nevüket az utókor számára feljegyezzük. Az első gondnoka Szakács Benjámín volt Alapító tagok a következők: Szabó János, Izsák József, Szakács Gábor, Izsák Gyula, Szakács József, Szabó Károly, Szabó Lajos, Tarr Gábor, P. Balogh Lajos, Borsos Lajos, Molnár István, ifj. Kádas Károly, Mikó Imre, Bagu Áron, Daku Sándor, Mile Endre, Mile Ferenc, Gál Ferenc, Mile Imre, Márton Ferenc, Izsák Mózes, Molnár Ignác, Pethő András, H. Nagy Lajos, Tóth István, id. Szakács Benjámín, ifj. Szakács Benjámín, Kovács Imre, Albert György, Bernáth Ferenc, B. Szakács József, id. Szakács András, Dezső Imre, Pojtek Endre, Szakács Dániel, Szakács Antal,

Gál Gyula, N. Balogh Lajos, Szántó Gáspár, Szántó Sándor, Kiss János, Lévay János, Balogh György, Kimery Kálmán, Debreceni Péter, Varjassy Imre, Kiss Antal, Bartha Imre, Daku Bálint, Lévay János, Gál István, Györe Ferenc, Balogh Ádám, Debreczeni József, Szócsi Péter, Balogh József, Nyeste Gábor, Gorzó József, Daku András, Daku Lajos, Daku Elek, Fónagy József, Tóth Mihály, id. Kádas Károly, Bertalan Ferenc. Alapító lelkész volt Kovácsy Kálmán.

Az egyház jelenlegi tisztikara: gondnok: Szakács Gábor; presbiterek: Bagu Áron, Dóka Dániel, Daku Elek, Daku Sándor, Bartha Imre, Szakács József és Fónagy József; egyháztanácsosok: Bagu Balázs, Daku János, Szakács Vilmos, Szabó Lajos, Kiss Antal, Kiss János, Fónagy Ferenc, Tarr János és Béres Elek.

Az érdeemes békevári honfitársak közül egy pár, akiknek sikerült neveit feljegyezni: Szakács Gábor, Molnár Péter, Szakács Vilmos, aki 1924 óta a község közigazgatási tanácsába is be van választva, Szakács Antal, Daku Sándor, Daku Elek, Szakács Dániel, Kádas Károly, Bahun Kálmán, Balogh Lajos, Gáli István, Fónagy Péter, özv. Debreczeni Lőrinczné, Izsák Mózes, Dibó Károly, Izsák Tamás, Izsák István, Szűcs Imre, Izsák Zoltán, Szakács Vilmos, Balogh Béla, Csurri János, Szakács József, Dóka József,

A Békevári Református Egyház presbitériuma.

Szakács János, Mészáros József, Dóka Dániel, Szakács Béni, ifj. Szakács Béni, ifj. Dóka Dániel, Beké Sándor, Beké Mihály, Szabó István, Kovács János, Kovács Pál, Szabó Lajos és Kimery Kálmán. Bent a városban KIPLINGEN lakik Krécsy Lajos közismert üzletember, aki a Kiplingi Magyar Szövetségnek is az elnöke, Debreczeni József, Mészáros József, Sebők Pál, Kapitány Ferenc, Bunyák János, Lehóczky Máté, özv. Boros Lajosné, özv. Baloghné, özv. Pojtek Józsefné, Simon József és Varjasy László.

ESZTERHÁZY—KAPOSVÁR.

Kanada első magyar telepesei Leisenring és Wickens pennsylvaniai szénbányatelepről indultak útnak 1886 május és júniusában, számszerint 35 család; Toronto-, Owen Sound-, Fort Williamon keresztül Winnipegre, ahol megkapták a kormány részsegélyét, 2 ökör, 2 tehén, 1 szekér, 1 eke, 1 borona, lőfegyver és lőport. Két családonként ezer dollár lett hitelezve, amelyben bennfoglaltatott két háznak az anyag és építési költsége is. A kapott állatokkal és felszereléssel indultak tovább utolsó állomáshelyükre, Whitewoodra. Pár napig pihentek itt, hogy most már az ökörszekeren folytassák útjukat az innen északra fekvő kijelölt földterületek felé.

1886 július hó 4-én verték le sátorkarójukat abba a földbe, amelyet Isten teremtése óta még nem szántott eke. Kezdetben sátrakban laktak mindaddig, amíg a mérnökök megérkeztek és kijelölték a földeket, hogy felépítsék kicsiny házaikat. Vitatárgyát képezte közöttük, hogy hogyan építkezzenek. Voltak egyes uralomra vágyók, akik azt ajánlották, hogy építkezzenek faluszerűen és mindjárt válasszák meg az előljáróságot, bírót, kisbíró, csendbiztost stb., de leszavazták ezt az ajánlatot és mindenki háza a saját földjére lett felépítve.

Alig fejezték be az építkezéseket, megjött a rettenetes tél a 60-fokos hideg minden borzalmával. Nagyon sokat szenvedtek ezek a honfitársak először azért, mert nem voltak hozzászokva, másodszer pedig, mert nem voltak hozzákészülve. Májusig lakásaikban tétlenségre voltak kárhóztatva s elkeseredetten tervezgették a jövőt. Többen voltak, akikben már megérlelődött az elhatározás, hogy csak tavaszig tartsa meg őket az Isten, hogy elmehessenek innen ebből a jégvilágból örökre. Több család valóra is váltotta elhatározását, ott hagyva házát, földjét, felszerelését és nagy csalódással visszatértek régi tartózkodási helyükre az Egyesült Államokba.

1887 májusában kezdték törni a szűz rögöt az új telepések, az új honfoglaló magyarok, ökörvonta ekével kezdték meg a civilizáció elemi munkálatait ott, ahol ma már traktorok szántanak, arató-, kötöző- és cséplőgépektől hangosak a mezők. Gyönyörű utak, vasutak, közlekedési jármű-

vek váltották fel a baltával csinált ösvényeket, az Ökörsekereket, amellyel három napig- tartott egy forduló a legközelebbi állomáshelyig. Modern házak és gazdasági épületek állanak a sátrak helyén, ahonnan nem egyszer voltak kénytelenek menekülni honfitársaink a hirtelen támadt prairie tüzek elől. Templomok, iskolák, társadalmi épületek hirdetik mindenütt a magyar szorgalom, kitartás és Istenbe vetett hite diadalát.

1888 januárjában már csak 11 család maradt mindössze, de tavasszal megérkezett a Magyarországból hozott újabb csoport, akikkel megerősödve megindult az egymást segítő intenzívebb munka. A tömegesebb letelepedés csak 1892-ben kezdődött, amikor már nevet is adtak a telepnek, elnevezve azt Kaposvárnak. A korábban érkezettek írtak mindenfelé, az egyesültállamokbeli és az óhazái hozzátartozóiknak, hogy most már jöhetnek az ingyenföldre, mert tapasztalatokkal bőven rendelkeznek, ami nagyban megkönnyíti a kezdet nehézségeit. 1894-ben már 50 családra nőtt a telepesek száma s még mindig érkeztek újabbak. Társadalmilag természetesen, nem voltak szervezve, aminek nagy hiányát érezték minden tekintetben.

Egyházi és társadalmi szervezkedés.

Kezdetben minden lelki kiszolgálás nélkül állott a telep magyarsága. Saját maguk végezték a kereszteiést és a temetést is. Házaknál tartottak Istentiszteleteket, vallásos összejöveteleket, amikor is állandóan napirenden volt a szervezkedés kérdése. Először 1891-ben küldtek kérvényt a legközelebbi püspökséghez St. Bonifacera, hogy küldjenek misszionáriust, aki segítségükre lenne az egyházi szervezkedésükben. 1892 tavaszán érkezett Kaposvárra az első misszionárius, a francia származású Father Page személyében, aki még ebben az évben oda is költözött a számára felépített kis faházba, amely az első kaposvári magyar katolikus paplak volt Kánadában. Ugyanabban az évben, még a lelkész érkezése előtt építették meg iskolájukat is magyarjaink s most már iskolájuk, paplakjuk és ha nem is magyar, de papjuk is volt. Gyönyörű munkát végzett magyarjaink között ez az elhivatott melegszívű francia lelkész, aki annyira megszerette magyarjainkat, hogy tűrhetően magyarul is megtanult. 1894-ben ennek a lelkésznek az irányítása mellett építették meg az első fatemplomukat. A társadalmi élet párhuzamosan haladt az egyházi élettel. Ez annál is könnyebben ment, mert egy két család kivételével a telep magyarsága katolikus vallású volt. A templom és iskola körül élte most már sokkal magasabb nívón életét az első honfoglaló magyar kolónia.

1900-ban Woodcutter Ferenc német származású miszionárius vette át a magyarok lelki gondozását, aki már magyarul is elfogadhatóan beszélt, ugyanis évekig volt tanítójuk ezt megelőzően. Az ő pásztorkodása alatt épült fel terméskőből a gyönyörű új paplak.

1904-ben kezdte meg áldásos működését a belga származású Father J. Pirot, aki az évek folyamán tökéletesen megtanulta nyelvünket. Kilenc évig szolgált a kolónia magyar katolikusságát, mely idő alatt kitörülhetetlenül belevéste nevét minden az e környéken élő magyar szívébe. Az ő határtalan szorgalmának eredménye az 1906-ban szentszolgálatra átadott Magyarokanada legszebb terméskőből épített hatalmas temploma. Még ma is ott él közöttük Istennek ez az elhivatott szolgálója, aki névszerint ismeri az egész környék magyarságát. Az ő vezetése mellett ünnepelte a telep népe Kaposvár 25 éves jubileumi ünnepségét is méltó keretek között.

Bár szeretettel ragaszkodott minden időkből más nemzetiségű lelkészeihez is népünk, mégis égett a vágy lelkükben magyar lelkivezér után. Végre meghallgatta Isten imádságukat s elérkezett vágyaik beteljesedése 1915-ben, amikor tűzgyökeres magyarsággal hangzott el a szentbeszéd új lelkészük Dr. Sántha Pál ajkairól. Leírhatatlan volt az öröm, hogy közel harminc esztendei várakozás után végre a vérükből sarj adózott lelkipásztor veszi át pásztoralásukat, aki a feledhetetlen és nagyon szeretett óhaza földjéről érkezett körükbe. Hatalmas fejlődésen ment keresztül az egyház tudós papjuk munkálkodása alatt, aki szilárd alapokra fektette a lelkiegyházat is. Nevéhez fűződik a templom stílszerű dekorálása és sok sok nyomothagyó értékes munka, mellyel utat mutatott a valláserkölcsi és társadalmi élet terén híveinek. Stockholmba való áthelyezése után is szolgált a kaposváriakat mindaddig, amíg 1921-ben Ft. Soós István óhazái látogatókör út ja alkalmával ki nem hozta Ft. Blickhard Tivadart, aki átvette a kaposvári egyház vezetését. A nehéz szolgálat, az állandó missziós körutak kimerítették Ft. Blickhard szervezetét és 1932 január hó 7-én meghalt. Ott lett eltemetve az első pioneerek között a templom mellett a magyar katolikus temetőben.

Ft. Blickhard Tivadar halála után újból Ft. Dr. Sántha szolgált ki a híveket 1932, karácsonyáig, amikor is a Mexikóban missziós szolgálatot teljesítő Ft. Vadas Józsefet hívta meg a kaposvári egyház lelkipásztorának, aki a meghívást elfogadta és karácsonyra már meg is érkezett új állomáshelyére, ahol nagy szeretettel fogadták új pásztoralukát,

Nagy értéket jelentett ez a sok nyelvet beszélő nagyképességű és vas-szorgalmú lelkész a kaposváriaknak. Az ő munkálkodásának eredménye a Templomsegélyző Nőegylet és a Katolikus Ifjúsági Egyesület megalakítása, amely szervek nagy segítségére vannak az egyháznak. Ugyancsak az ő vezetése mellett rendezték meg 1936 júliusában azt a hatalmas 50-esz-

tendő arany jubileumi ünnepségét a telepnek, amelyre büszke lehet egész Magyarokanada. Ezen az ünnepségen leplezték le azt a történelmi emlékművet, amely az alapító telepesek neveit van hivatva megörökíteni az utókor számára.

1937 decemberében való eltávoztása után Ft. Mayer György adminisztrálta az egyházat Saskatoonból mindaddig, amíg 1938 február 4-én meg nem érkezett az óhazából jelenlegi plébánosuk Ft. Horváth Jenő, aki nagy szeretettel és hozzáértéssel vezeti az egyház hajóját a csendesebb vizeken, ő rendezte meg a Kaposvár és Környéke eucharisztikus ünnepségeket 1938-ban. Ő alakította meg a Szívőárda Gyermekgyűlését és a Revíziós Bizottságot is, mely utóbbi magyar hazánkat van hivatva segíteni az adott lehetőségekhez mérten. Nagyobb összeggel segítették a "Magyar a Magyarért" gyűjtő akciót, valamint a Bukovina, Józseffelva szerencsétlenjeit is. Dicséretükre válik, hogy Istentiszteletük nyelve magyar. Előadásai alkalmával, úgyszintén a társalgásban a magyar nyelvet használják úgy az idősek mint a fiatalok, pedig az iskolakötelezettek már a harmadik generáció.

Nagyon sokat lendített a telep fejlődésén, amikor 1902-ben a teleptől négy mérföldnyire megépült a C.P.R. mellékvonala. Az állomás körül egy kis község is felépült idők folyamán, amit a telepítőről Eszterházyra kereszteltek el. Magának a községnek semmi magyar jellege nincsen. Kezdetben alig laktak ott magyarok, ma is kicsi a létszáma a községben lakó magyaroknak és üzletembereknek.

Névszerint a következők nevei vannak megörökítve első telepesekként az emlékoszlopon: Gróf Eszterházy Pál, Gönczy Lajos, Fodor Károly, Patrick János, Bartók István, Benke János, Laczkó János, Veres István, Tóth Ferenc, Pilcsák János, Hornyák Pál, Baráth István, Kruppa József, Nagy György, Nagy Lajos, Orosz Mihály, Lisik István, Leskó István, Babjak János, Lukács László, Brunyanszky János, Kristóff András, Szikora Mihály, Pilcsák István, Szmerekovszky József, Bernát Mihály, Szikora Mihály, Mar jó György, Gyuricska István, Gyuricska Lajos, Balogh Mihály, Kristóff Péter, Gönczy István Kurucz Vince, Kurucz Mihály, Hornyák János, Gönczy Sándor, Hanics György, Janockó János, Lengyel József, Diószegi István és Bartók Bertalan.

A jubileumi év ünnepségének megrendezésében Ft. Vadas Józsefnek minden tekintetben hatalmas segítséget nyújtott az egyház vezetősége. Névszerint: Gyuricska József, Babjak János, Kristóff András, Helmecey Péter. Az ünnepély-rendező bizottságban voltak, Orosz Mihály, Szmerekovszky István, Barilla Pál, Bartók József, Bernát Mihály, Pilcsák János és az egyház fáradhatatlan munkása, a lelkész jobbkeze Csomós János.

Az ifjúsági egyesület tisztviselői Csomós János, Orosz Mihály, Gyuricska József és Szikora Erzsébet voltak, akik mindenben segítették az ünnepély rendezőségét.

A jubileumi ünnepségen képviselve volt a hivatalos Magyarország, a hivatalos Kanada, az egyházi felettes hatóságok, a tartomány, a község, a kanadai magyar sajtó, a közeli és távoli magyar egyházak, egyletek és intézmények. Együtt ünepelt velük lélekben egész Magyarokanada.

Az első úttörő magyarok legnagyobb része már meghalt. Van még egy pár élő közülük, akik szívesen tárják fel az érdeklődők előtt a küzdelmes múltat. Egyik közülük az öreg Gönezy Lajos, aki már régebben elköltözött ugyan Kaposvárról, de lélekben csak együtt van az ő első telepes szenvedő társaival. Életerős, fiatal, keménykötésű magyar volt amikor rögtön bontott mint új honfoglaló a saskatchewanian prairien és bizony, ma már fehérszakállú aggastyán az öreg, aki visszavonultan emlékeinek él a Welland melletti farmján hűséges élettársával együtt, aki megosztotta vele az élet minden megpróbáltatását és örömét. Első gyermekét mindjárt megérkezésük után 1886 augusztusában a sátorban hozta világra. Ez volt az első Kanadában született és nyilvántartott magyar. Érdekes iróniája a sorsnak, hogy 1914-18-ban a világháború alatt az angol hadseregben teljesített katonai szolgálatot az első kanadai születésű magyar.

Az első telepesek közül még a következők éltek ez év áprilisában: Janoczkó János, Gyuricska István, Gyuricska Lajos, özv. Laczkó Jánosné, özv. Gönezy Sándorné, özv. Tóth Ferencné, Hornyák Pál, özv. Bartók József né, Bartók Bertalan, Pisák Gyula és Leskó István, aki jelenleg Torontóban él.

Egy pár család, akiknek nevét sikerült feljegyezni: Lippay József, özv. Bernát Mihályné, Bíró Béni, Bernát Albert, Bernát János, Bartók Ferenc, Csomós József, Drózda József, Matuszky András, Veres István, Barcsi János, Szarka S. cipészmeister, Barát Bertalan és Lajos.

FENWOOD.

Halmok és Otthon magyar telepektől pár mérföldre északra fekszik ez a kis falu, ahová az állomásra állatokat bevagónírozni, a búzatárolókhoz, valamint a falu magyar kovácsához szerszámot javíttatni járnak a telepeken lakó honfitársak. Mindössze pár család lakik itt s így nem sokat jelentő maga a kis falu. De él itt két nevezetes magyar fiatalember, akik ötödmagukkal egy kis történelmet csináltak Kanadában.

Ifj. Mihálics János, akinek édes atyja a búzatárolóknál van hosszabb idő óta alkalmazásban, Kovács József helybeli saját műhellyel rendelkező

kovács mesterrel 1939 június hó 12-én, régi tervüket megvalósítandó, elindultak Alaskába aranyat kutatni. Edmontonban és Vancouverben csatlakozott hozzájuk Papp István, Tóth János, Koszúly Mihály magyar és Mr. Bonter angol fiatalemberek. Fejenként 600 dollárt irányoztak elő az expedícióra. Sátrakkal, lőfegyverekkel, bőséges kannázott élelmiszerkészlettel, hajón, teherautón, motorcsónakon és repülőgépen — Wrangel, Tel. Creek, Disc Lake-en keresztül Royal Post-ig mentek. Innen teherrepülőgép vitte őket még északabbra s egy addig ismeretlen, a térképészeti hivatal által nem jelzett nagyobb tóra szállott le velük a gép. Azután, hogy mindent kipakoltak a gépből, a pilóta visszatért állomáshelyére, míg ők gyalog folytatták útjukat az aranyelő helyek felé. A leszállás helyétől 35 mérföldre felállították sátraikat és megkezdték a laza talajban az aranykutatást. Heteken keresztül csákányozták árokszerűen előre haladva a közeli és távolabbi feltételezett lelőhelyeket minden komolyabb eredmény nélkül. S így elhatározták, hogy még északabbra mennek, hogy kutatásaikat ott folytassák. Felszedték sátraikat, az élelmiszerkészletük egy nagy részét biztonságos helyen hátrahagyva, indultak tovább. Pár napi gyalogolás után, egy aranyban gazdagabbnak vélt vidéken újból hozzákezdtek az aranykutatáshoz. Közben gyakran változtatták a táborozási helyüket aszerint, hogy lehetőleg ne legyen messze a munkahelyüktől. Amikor a magukkal hozott élelmiszer készletük kifogyóban volt, kettő közülük útnak indult, hogy az elraktározott készletből lehozzanak 8-10 napra valót. Pár nap múlva azonban azzal tértek vissza, hogy nem képesek megtalálni a régi táborozási helyet s így természetesen az élelmiszerkészletük sem. Nagy volt a megrökönyödés annál is inkább, mert távollétükben a még meglévő készletük is nagyon megfogyatkozott. Aggasztó volt a helyzetük, mert a pilótával úgy állapodtak meg, hogy az érkezésüktől számított három hónap múlva jöjjön értük ugyanarra a helyre s arra az időre bőségesen el voltak látva élelmiszerrel, tehát tudták, hogy a pilóta korábban nem is fog jönni. Hosszú tanácskozás után úgy határoztak, hogy két csoportra szakadnak és két különböző irányban indulnak felkutatni a régi táborhelyet. Mindkét csoport ide tér vissza egy bizonyos idő múltával, akár megtalálja az élelmiszert, akár nem. Addig pedig a két részre osztott imég náluk lévő élelmiszerrel nagyon takarékosan kell bánni. Az idő múltával mindkét csoport visszaérkezett, de minden eredmény nélkül. El lehet képzelni a kétségbeesésüket ebben a kilátástalan helyzetben. Élelmiszerük már alig volt, napok óta csak lőtt vadat ettek, kenyerük teljesen elfogyott. Elfeledkeztek most az aranyról. Most már csak menekülni az éhenhalás elől, ez volt az egyetlen cél. Elhatározták, hogy két csoportra oszlanak és két különböző irányban addig mennek, amíg vagy (Post-ot) telefonállo-mást, vagy lakott telepet, esetleg vadfogót (trapper-t), találnak, akin, vagy

amin keresztül segítséget kérnek és felkutatják a másik csoportot. Sor-sot húztak, hogy ki'melyik csoporthoz tartozzék s azután elindultak különböző irányban.

Leírhatatlan megpróbáltatásokon és szenvedéseken mentek keresztül. Pár nap múlva elfogyott az élelmiszerük. Gyufájuk és lőszerük még volt. Hetekig bolyongtak össze-vissza észbontó kétségbeeséssel. Közben a csoport egyik tagja megbetegedett s a másik kettő azt hitte tifuszban van, félni kezdtek tőle. Járnai már nem volt képes, erejétvesztetten bukott ki közülük. Gallyakból hordágyat csináltak és napokig hurcolták magukkal, míg valamivel jobban lett. Később már a gyufájuk is elfogyott s a lőtt vadat nyersen fogyasztották el. Az undornál erősebb volt bennük az életösztön. Hetekig vonszolták csont és bőrre lesorvadtt testüket, míg végre a repülőgép pilótája, aki már napokig kereste őket, mert a találkozás ideje régen elmúlt és sejtette, hogy valami baj történt velük, megtalálta az egyik csoportot. Később hasonló kondícióban ráakadt a másik csoportra is nagy távolságra az elsőtől. Kétszerre szállította el őket a legközelebbi repülőállomásra, ahol amikor felépültek, tekintettel arra, hogy nem tudták fizetni a pilóta napokig tartó kutatási költségeit, azt le kellett dolgozniuk. Hangárt építettek. Október 26-án érkeztek vissza repülőgépen Edmontonba s onnan egymástól melegen elbúcsúzva haza utaztak hozzátartozóikhoz. A reményt azonban nem adták fel. Akármilyen életveszéllyel is járt az első kísérletük, szilárd bennük az elhatározás, hogy rövid idő múltával ismét vissza mennek, hogy folytassák kutatásaikat. Magyarok, akik nem riadnak meg az akadályoktól és szenvedésektől. Azt az egyet azonban elérték, akármilyen nagy árat is fizettek érte, hogy kérésükre az addig ismeretlen tavat "Balaton tó" néven jegyezték be az állami geográfiai hivatalban.

Ismert fenwoodi lakosok még az említetteken kívül: Takács József, Czinkota József, Takács Sándor és Madarass József.

HALMOK.

Egyike a legrégebb magyar telepeknek. Már 1895-ben voltak itt magyarok, akiket szintén az ingyenföld varázsa hozott ide. Az első telepes Horgász István volt, aki már évekkel ezelőtt elhalálozott. A telepnek a fejlődése akkor lendült fel, amikor a katolikus és református egyházak megkezdték közöttük a szervező munkát. A katolikus egyház még az 1900-as években kezdte meg működését és templomot is építettek, amelyet közösen használtak a szomszédos telepek magyarságával. Az első lelkészük egy francia misszionárius volt, azután jöttek Ft. Erdújhelyi és Ft.

Soós István, akik éveken keresztül szolgálták a hitközséget. Jelenleg nincsen helybenlakó lelképásztoruk, időközönkénti kiszolgálást kapnak nagyobb magyar gyülekezetek lelkészeitől.

A református egyházat Ft. Kovács János, békevári lelkész alapította 1910-ben. Alapító tagok voltak: Horgász István, Kardos Sándor, id. Benedek János, Salamon Sándor, Salamon András, G. Tóth János, K. Tóth András, S. Tóth János, K. Tóth László és Unyi Sándor.

Még ugyanebben az évben Ft. Kovácsy Kálmánt hívta meg a gyülekezet lelképásztorának, akinek a vezetése mellett őszre fel is épült a templom. 1918-tól angol lelkész szolgálta a gyülekezetet a United Church keretében mindaddig, amíg Dr. Hoffmann Ferenc kezdte meg a gyülekezet kiszolgálását 1920-ban. 1925-ben Tiszt. Csendes Imre, majd 1929-től 1940 júliusáig Tiszt. Ballá Zsigmond viselte gondját a híveknek, amikor volt elődje, Tiszt. Csendes Imre lépett örökébe, akit Rothermere, Prince Albertből helyezettek át Yorktonba Tiszt. Ballá utódjaként. Tiszt. Ballát a winniepei egyház hívta meg lelképásztorának, illetve az Egyesült Egyház felettes hatósága helyezte át ide.

Helyben lakó lelkészek és társadalmi vezetők hiányában a telep magyarsága úgy egyháziilag, mint társadalmilag meglehetősen el van hanyagolva. Az egyedüli lehetőségük a házi összejövetelekben van, hogy építsék egymást. Nem elég a két hetenként tartott vasárnapi istentisztelet és bizony nagy szükség lenne arra, hogy valamilyen formában lehetőséget nyújtanának az arra illetékesek, hogy a telep és környéke magyarságának módja legyen úgy valláserkölcsi, mint társadalmi téren fejlődhetni.

A telep lakossága nagyjából református. A 30-35 család közül mindössze 5 katolikus család van. Kivétel nélkül mind gazdálkodó; egy, kettő kivételével a saját földjén gazdálkodik mindenki. Általában előnyös anyagi körülmények között élnek s van közöttük jó pár, kanadai értelemben is jómódú gazda.

Ismertebb családok Halmok és környékén, Salamon Sándor, Tóth János, Gendur István, Salamon Pál, Csányi Mihály, Varga Sándor, Takács Sándor, Gendur István, Csányi János, Zigró Tony, Varga Sándor, Örlik József, Madarász József, Takács Károly, Horgász István, Kardos Sándor, Rutkay Mihály, Tóth Pál, Jakab János, Tóth András, Benedek János, ifj. Benedek János, Tóth László, Tóth József, Takács József, Czinkota József, Varga István, Árvay János, Bernát János, Horváth Ferenc, Kálmán János, és Nagy Bálint.

LEASK.

Valamikor a reformátusoknak volt virágzó gyülekezetük ezen a magyar telepen. Szép egyházi és társadalmi életet éltek. Időközben sokan elköltöztek innen s így a gyülekezet meggyengült. Templomukat a magyar baptista egyház vásárolta meg, amely egyház szépen szervezett egyházi életet élt. Éveken keresztül szolgálta a hiközséget Mónus János prédikátor, aki jeleneg a békevári egyház lelkésze.

Ismert leaski családok: Bocskai Kálmán, Mészáros János, Barcsik Gyula, Favian István, Mészáros Elek, Mónus Lajos, Illés Bertalan, Pokol Gyula, Tarhos András, Tenke Sándor, Tóth Bálint és Kiss Gyula.

LESTOCK.

1904-5 és 1906-ban kezdtek tömegesebben letelepedni ezen a vidéken magyar honfitársaink. Mint általában a magyar telepek, ez a telep is messze fekszik magától a községtől és óriási területen, kisebb egységekben tanyaszerűen nyúlik el a hatalmas magyar telep. Napokat gyalogolhat az ember a magyar tanyák között anélkül, hogy a végére járna. De magában a községben is sok üzletember lakik magyarjainkból s emellett más foglalkozási ágazatokban is helyezkedtek el, akik ott laknak.

A legnagyobb része a lestocki honfitársainknak kormányföldeket foglalt le annak idején és ma már mint önálló gazdálkodó vezeti a maga által megteremtett gazdaságot. Számarányukhoz képest nincsenek *úgy* megszervezve, mint a hasonló nagy magyar telepek, aminek oka a nagy szét-szórtságuk. Egyháziilag meg vannak úgy-ahogy szervezve, de társadalmilag sehogy sem. Itt ugyan az a nagy hiba lett elkövetve magyar népünkkel, mint a környéken lévő többi telepeken is, hogy magára lett hagyva a magyarság. A nehéz körülményekkel nem tudtak megbirkózni azok a lelki vezetők, akik munkába lettek állítva e missziós terepen. Hét-nyolc templom is épült a környéken, ami annak a bizonyosága, hogy szívvel lélekkel megindult a munka, de valahol baj történt, amely baj nem lett gyökerelesen orvosolva. Állandó helybenlakó lelkész csak rövid ideig vagy egyáltalában nem működött közöttük. Társadalmi vezetésre alkalmas ember nagyon kevés volt közöttük s így a fejlődés alapfeltételei hiányoztak. Nem volt közöttük végezve az a nevelő munka, amely előfeltétele minden fejlődésnek. Pótolhatatlan mulasztások ezek magyar szempontból, amit ma már nehezen lehetne jóvátenni.

A katolikus egyházak nagyobb része korábban alakult s templomaik is korábban épültek fel mint a protestánsoké. Helybenlakó lelkészük még

ma sincs. Az egyházak népét ha rendszeresen nem is, de időközönként szolgálják a beosztott lelképászorok. Ft. Dr. Sántha Pál, Ft. Rácz József és Ft. Vezér Mihály szolgálja a hitközséget.

A reformátusok 1910-ben kezdtek egyháziilag szervezkedni Tiszt. Kovács János kezdte meg a szervező munkát, amelynek eredményeként még abban az évben megalapították a ref. egyházat, sőt templomukat is felépítették, amelynek szentelési ünnepéye 1910 december hó 17-én volt megtartva. Utána sorrendben a következő lelkészek szolgálták a református híveket: Kovácsy Lajos, Kovácsy Kálmán, Farkas Károly, Dr. Hoffmanri Ferenc, Ballá Zsigmond és jelenleg Csendes Imre.

Az egyház alapítói: id. Béres János, Battyányi Sándor, Battyányi György, Buzai Áron, Bálint András, Demjén Sámuel, Demjén János, Dávid Adolf, Iván István és Sándor, Molnár Lajos, Palásthy János, Széles József, Tarr András, Tóth István, Vásárhelyi Károly, Kóji Pál, Jobbágy József, Mizs Zsomár és Béres József voltak.

A telepnek "Magyari" néven magyar postahivatala is volt éveken keresztül, de későbbben, mint szükségtelent, a póstaügyi hatóság beszüntette.

Százszámra vannak érdemes magyar családok ezen a telepen, akik megérdemelnék, hogy neveiket megörökítse a történelem, mert becsületes szép magyar munkát végeztek. Itt csak azokról emlékezünk meg a sok közül, akik valamilyen formában találkozhattak a történetíróval.

Bodnár János és Ferenc, édes atyjuk első telepes volt, Palásthy János, a Református Egyház gondnoka, Tulipán Miklós, Major József, Sajtos Lajos, Gelencsér András, Mihálicz János, Gelencsér József, Mihálicz József, Jobbágy József, Jobbágy Pál, Karmapter Ferenc, Kertész Lajos. Petrényi József, Béres János, Maca István, Máté Borbély István, Béres József, Borbély Sándor, Vokály József, Maca Mihály, Major Mihály, Dobos Ferenc, Vanca Mihály, Hidó István, Jeles Battyányi Sándor, ifj. Battyányi Sándor, Bovler Mihály, Balogh László, Bényei Károly, Bényei János, Vanca János, Lendvay István, Andris György, Molnár István, Lendvay József, Baksa János, Baksa Ferenc, Baksa Gyula, ifj. Baksa János, Benkő József, Baksa József, Oberster János, Tóth István, aki bevezette az ezüstróka tenyésztést is gazdaságában, Hajdú Istán, Palásthy Pál és József üzlettulajdonosok, Lendvay István nagy-beszálló és javítóműhely tulajdonos, Réti János, Bacsu Péter, Branyicsky György, Gregó János, Kechó Gyula, Kolb Mihály, Kozma Imre, Kovács Gyula, Németh Lajos, Papp József, Szántó Viktor, Szemetkó István, Szigli István, Tarr András, Varga Antal és Bencze István.

MELLVILLE.

Valamikor élénk szerepet játszott a nyugati magyar telepek életében, de még ma is a központja egy pár környező, kis létszámú magyar telepnek. Már az 1900-as években telepedtek itt le magyarok. Az első telepesek Horváth Mihály és Jankó István voltak. A legismertebb családok Plósz Pál kovács s gazdasági gépjavító műhelye van öccsével Mártonnal. Köztisztelőben álló emberek, akiket az egész környék magyarsága ismer: Berényi György, a Maconkay tejgazdaság tejjüzemével szép és modern üzleti vállalkozás, Czövek Flórián, Pul Kálmán, Czövek János, Jankó Antal, Jankó István, Sípos György, aki hosszú ideig tevékenykedett a magyarok letelepítése körül, Albert Kálmán, Bálint István, Elekes Ferenc, Huszina András, Czövek Sándor, Sarvai István és Horváth Mihály.

A mellvillekörnyéki farmokon gazdálkodnak: Almássy József, Béres János, Béres Gyula, Kalmár János, Almássy István, ifj. Almássy Mihály, Gulyás Abday Károly, Száraz István, Somogyi Antal, Korponay János, Pékár János, Sáros János és Varga Károly.

OTTHON.

A legrégebbi magyar telepek közé tartozik. Még 1894-95-ben kezdtek letelepedni honfitársaink ezen az akkor még nagyobbára erdős, sok helyen köves, területen. Az első telepesek Brehoczky Mihály, Bálint István, Farkas János, Léviusz Lajos, Nagy Ferenc, Tiszt. Kovács János, Daróczy József, Kásárdy Lajos, Filótás Dániel, Cinkota József, Tóth József, Kendur János és Ruby Mihály voltak. Az utána következő években érkeztek a telepre Hegyi István, Konyha Ferenc, Csillag Mihály, Litványi Mátyás, Molnár Henrik és Molnár György.

Negyven, negyvenöt magyar család lakik itt, akik közül a katolikuság a telep keleti, míg a reformátusság a nyugati felét lakja. Tulajdonképpen McKim-mel ikertelep, ahol szintén vagy 40, jobbra Sopron megyéből kivándorolt katolikus család lakik. Egy esetben már mozgalom indult meg, hogy hivatalból legyen a telep neve McKim-ről Sopronra változtatva, de mindeddig nem sikerült azt keresztül vinni.

Úgy egyházilag, mint társadalmilag, már az első években szervezve volt a telep magyarsága. Van két iskolájuk, egy katolikus és egy református templomuk. Mielőtt a C.N.R. állomás felépült, a telep neve Hillside volt s a magyarok kérelmére lett átváltoztatva Otthonra. Postája McKimben van. A lakosság főfoglalkozása földművelés és állattenyésztés. A magyar telepesek között elég nagy számban élnek németek és ukránok is. A

földek hozama általában, jó termő esztendőben akereként 50-60, rossz terméskor 6-10 bushel. Az általános anyagi helyzet kielégítő.

A katolikus egyház.

Bár a templomuk csak 1903-ban épült fel, jóval azt megelőzően is rendes szervezeti életet éltek a katolikus hívek. A kaposvári hitközség plébánosa szolgálja ki a gyülekezet népét. Az első időkben a belga származású Father Canter, Page, és Érdújhelyi Menyhért, majd 1914-21-ig Ft. Soós Isvtán, 1921-32-ig Blickhard Tivadar, utána 1933-ig Ft. Koch Róbert, 1933-38-ig Ft. Vadas József és azóta Ft. Horváth Jenő végzi a lelki munkát közöttünk. Alapító családok voltak a Molnár, Almássi, Csillag, Gulyás, Búcsús, Hegyi és Balázs családok.

A református egyház.

A református hívek egyházba való tömörítését Kovács János az Egyesült Államokból, Pittsburghból érkezett református lelkész kezdte meg 18-95-ben. Templomukat a 1900-as években építették fel s azóta állandóan folyik az egyházi munka közöttük. Tiszt. Kovács János későbbben nyugalomba vonult és átköltözött Wakaw-ra, ahol mint postamester halt meg. Az egyházat sorrendben a következő lelkészek szolgálták: Fehér János, Csekes Béla, Kovács János, a volt békevári lelkész, Kovácsy Lajos, Kovácsy Imre, Ballá Zsigmond. 1940 augusztusától ismét Tiszt. Csendes Imre vette át az egyház vezetését.

Valamikor nagyon szép társadalmi életet éltek a telep magyarjai. Gyönyörű hazafias ünnepélyeket, kultúrelőadásokat, felolvasásokat tartottak, estélyeket rendeztek, de megfelelő vezetők hiányában, az utóbbi években kimondottan magyar társadalmi élet nincs. Inkább családijellegű. Magyar iskolájuk nincs, de azért mindenki beszéli a magyar nyelvet. A fiatalság azonban lassan csak az angol nyelvet fogja használni. Nagy kár, hogy nem szervezik meg legalább a nyári magyar iskolákat, hogy nyelvben és érzésben megerősödhessék a fiatalság.

Meglátogatták a telepet kanadai látogatásuk alkalmával, Báró Perényi Zsigmond, Dr. Nagy Géza, Paizs Ödön és Ország Róbert, valamint a hivatalos látogatói körútjukon a m. kir. konzulok is.

Az egyik legismertebb otthoni család Konyha Ferenc családja. Nemcsak ott ismerik, de az egész Nyugaton. Odahaza postatiszt volt és még 1894-ben ment ki az Egyesült Államokba s onnan 1896-ban jött át Kanadába. 1898-ban hazament és megnősült. Feleségül vette Nyíregyházán Kovács Juliannát, akit, amikor kihozott az Otthoni kúriájába, a sárkunyhóba, azonnal gyalog akart hazaindulni Magyarországra. Még abban az

évben beköltözött Yorktonba, ahol közjegyzői irodát nyitott és az üzleti életben tevékenykedett 1937-ig, amikor is ismét visszatértek az addig bérbé adott gazdaságukba. A C.P.R. vasúttársaságnak a telepítési ügynöke /s volt éveken keresztül s így nagyon sok magyar honfitársunk megfordult irodájában. A nyugakanadai magyar életnek egyik legalaposabb ismerője.

Egy igen érdekes esete volt az indiánokkal, még 1896-ban, amikor letelepedett Otthonban. FLOATING CLOUD (Úszó Felhő) indián főnök törzsével költözött délről észak felé s útközben Otthon telepén is keresztül mentek. Hajnalban történt az eset, hogy Konyha Ferenc valami zörgésre riadt fel kis kunyhójában ("Daruszörű"-nek keresztelte el) s amikor az ablakon kitekintett, az ajtója előtt egy eleven felvegyverzett indiánt látott kopogni. Halálraijedten ugrott ki a hátulsó ajtón, mert semmi más nem gondolt, mint hogy megakarja "skalpolni" az indián. Az ijedtsége csak fokozódott amikor kint egy egész csapat indiánt látott hasonló dísszel és fegyverzettel. Észnélkül futott Tiszt. Kovácshoz, ahol remegve újságolta el, hogy itt a vég, meglepték az alvó magyar kolóniát az indiánok. A tiszteletes megnyugtatta, hogy már tudomása van róluk, átvonulóban vannak és valószínűleg kérni akartak valamit. Együtt mentek vissza, ahol bemutatkoztak egymásnak és hosszú éveken keresztül fenntartották a barátságot. Ugyanis Yorktontól 60 mérföldre a Crooked River környékén telepedtek le s amikor bejött Floating Cloud indián fővezér a városba, sohasem mulasztotta el meglátogatni halálra rémült régi barátját.

Érdemes családok a sok közül: Litványi Mátyás, Csillag Mihály, Molnár Antal, Ifj. Csillag Mihály, Simon János, Simon András, Csillag Vince, Gulyás Sándor, Bálint István, Molnár György, Molnár Vendel, özv. Hegyi Istvánné, Gulyás Imre, özv. Nagy Ferencné, Nyisztor János, Varga István, Molnár Mihály, Almássy József, Búcsús István, Nagy Imre, Nagy Lajos, Keresztes István, Molnár Rudolf, Bella Lajos és Molnár Albert.

PLUNKETT.

Már az Eszterházy-féle telepítési akcióval érkeztek Plunkettre magyar telepesek és valamikor nagy reményekre jogosító egyházilag és társadalmilag szervezett magyar telep volt. Az első telepes Pinke Imre volt, aki fiaival jött Whitewoodról ide s azután Kristóf Péter, akinek Kaposvár környékén volt foglalt földje. Itt halt meg 1925-ben. Beleznay József 1904-ben telepedett itt le, meghalt 1939-ben. Felesége, özv. Beleznay József né még él, jelenleg 86 éves.

A katolikus egyházat szolgálta egy időben Ft. Schaffer, akinek újságja és nyomdája is volt. Abban az időben a magyar telepesek száma meg-

haladta a százat, s nagyobbára katolikusok voltak. Későbbben Ft. Vodicska munkálkodott a hívek között, majd Solymos Oszkár vette át az egyház vezetését. 1930-ban rövid ideig Ft. Liktör András misszionárius volt a lelkipásztoruk. Még ma is számottevő a magyar családok száma.

Köztiszteletben álló családok, akiknek neveit sikerült feljegyezni a következők: Pálffy István, Lucz Ferenc, Bandy Mihály, Düh Ferenc, Beleznay József, Koska István, Faragó József, Kis Gábor, Kiss Lajos, Horváth Ferenc, Kiss János, Estók Mihály, Égető Péter, Nagy Imre, Tóth József, Tayfel Ferenc, Welter Péter, Hornyák János, Farkas Albert akinek jömenetelű autójavító műhelye van s aki nagy szerepet játszott és játszik a magyarság társadalmi életében, Nagy József és Reiber Péter.

REGINA

Még az 1900-as évek elején telepedett le itt pár magyar család s azóta sem történt tömegesebb letelepedés. Egyenként szívódtak be lassan az évek folyamán s ma már nagyon tekintélyes számban élnek Saskatchewan fővárosában. A lélekszámuk meghaladja az ezret. A magyarság a város különböző gyáraiban nyert elhelyezkedést, ahol legnagyobb részük napszámosmunkát végez. Sokan vannak azonban, akik mint ipari szakmunkások helyezkedtek el. Találunk elég szép számban magyar üzletembereket és önálló iparosokat is. Maga a város nagyon szép fejlődésen ment keresztül. Rendezet szép utcái vannak, hatalmas középületekkel és üzletekkel, de azért meglátszik rajta, hogy fejlődésében megállította az utolsó évtizedben általános depresszió. Magyarjaink meglehetősen egységben laknak s általában a bevándoroltaknak egészen külön negyedük van.

A reginai magyarság egyharmada Bukovinából, kétharmada Magyarország különböző megyéiből vándorolt ki. S annak ellenére, hogy több mint negyven esztendő a kanadai magyar élet ebben a városban, társadalmilag csak valamivel több mint húsz esztendeje vannak szervezve. Oka főképpen azzal magyarázható, hogy lélekszámban való növekedésük is lassú folyamatú volt s amellet a munkaviszonyok mostohasága miatt nagyon sok volt a jövő-menő magyar. Igen sokszor cserélődtek az emberek.

A város magyarságának kétharmada katolikus és közöttük is indult meg korábban az egyházszervező munka.

A Szent István Római Katolikus Egyház

Kezdetől fogva úgyszólván, minden Nyugatkanadában szolgálatot teljesítő magyar misszionárius igyekezett összetartani a város katolikus

magyarságát. Az első misszionáriusok közül, akik más telepekről időnként jártak át megemlítendő Ft. Schaffer, Soós, Denk és Dr. Csáky katolikus magyar lelkészek, akik éveken keresztül, ha nem is rendszeresen, de időnkénti kiszolgálásban részesítették a híveket. 1924-től 1931-ig Ft. Sántha Pál stockholmi plébános járt át és fejtett ki áldásos -munkát közöttük, mely időszakban több nevezetes esemény is történt az egyház életében. 1926-ban Hanauer István váci püspök, 1928-ban pedig Mikes János szombathelyi püspök tisztelte meg látogatásával a magyarságot. 1924-ben Ft. Lisherong, majd 1931-ben Ft. Ecker tartott sikeres missziót a magyar katolikus hívek között.

Bár az egyház népe mindig vágyakozott magyar templom után, mégis hosszú idő telt el míg megvalósíthatták álmaikat. Kezdetben a St. Mary's német katolikus templom alsó helyiségét használták Istentiszteletekre. A magyar templom építése ügyében az első lépés 1928-ban történt, amikor telket vásároltak. Ezt a telket eladták későbbben, mert alkalmasabb megoldás kínálkozott.

Ft. Koch Róbertnek az óhazából Reginába való érkezése 1932 tavaszán, nagyobbarányú fejlődést jelentett a hitközség történetében, ő lett az első helybenlakó lelképásztor, aki nagy ambícióval kezdett hozzá a tulajdonképpeni egyházszerző munkához. Először iskolahelyiségekben és magánháznál misézett, de már 1933-ban szívós munkájának eredményeként sikerült a hitközségnek a német katolikusoktól egy épületet megvásárolni jutányos áron a magyar negyedben, mely templommá lett átalakítva és Szent István első magyar király tiszteletére felavatva. Ugyanakkor a templom mellé társas helyiséget és szerény lelkészlakot is építettek. Ft. Koch nemcsak a reginai híveit, de a közelben lévő magyar telepek katolikusságát is rendszeresen látogatta. Missziós útjait itt-tartózkodása második felében repülőgépen tette meg s ezért el is nevezték őt "saskatchewanai repülőpap"-nak. 1932-ben McGuigan reginai érsek európai útja alkalmával Magyarországot is felkereste, ahol a legjobb tapasztalatokat szerezte, ami nagy hasznára volt az egyházmegyéhez tartozó magyar hitközségnek. Ennek tudható be, hogy méltányosabban kezelték a magyarok ügyét attól az időtől kezdve. Ft. Koch két évi munkálkodása után visszatért az óhazába.

Már az ezt megelőző időkben is nagyon szép és értékes munkát fejtettek itt ki a Szociális Nővérek, akik többször tartottak nyári magyar iskolát. 1932-ben Mária Nővér vezetése alatt öten tartózkodtak Reginában, kik közül hárman a tanítóképzőben végezték tanulmányaikat. Kettő pedig a szociális munkában tevékenykedett a magyar és német nyelvű hívek között. Működésük a magyar munkában főképpen az énekkar megszervezésében és vezetésében, vallásoktatásban, a magyar iskola felállí-

tásában és a családok rendszeres látogatásában volt nagyon értékes. 1984-ben tértek vissza állomáshelyükre Stockholmba, de azóta is szíves szeretettel gondolnak vissza reájuk a hitközség tagjai.

Ft. Koch távozása után több mint öt évig nem volt helybenlakó magyar papja a hitközségnek. Utódja Father Cahill érseki titkár lett, aki sokat tett a templom bővítése és csinosítása terén. 1935-ben váltotta fel Father Campbell, akitől 1937-ben Father Leibeit vette át a hitközség vezetését. E két utóbbi lelkész pásztorkodása alatt lettek kifizetve az egyház még fenálló adósságai. Időközönként azért magyar lelkészek is meglátogatták a híveket, akik közül Ft. Vadas neve említhető, aki több misziót is tartott a híveknek.

1939-ben Monahan reginai érsek Ft. Vezér Mihályt nevezte ki a hitközség plébánosává s így ő lett a második helybenlakó magyar katolikus lelkész Reginában. Ft. Vezér 1933-ban érkezett Budapestről Kanadában, mint az esztergomi egyházmegye papnövendéke. Tanulmányai utolsó évének Reginában való befejezése után 1934-ben Stockholmban szentelték papá. Öt évig szolgálta az Arbury és Székelyföldi magyar katolikuságot, amikor is Reginába lett kinevezve plébánosnak.

Margittay Tihamér, aki úgyszólván az egyház megalapítása óta buzgólkodik minden munkában a hitközség kántora, ő vezeti az énekkart is, amely szintén szép múltra tekinthet vissza. Az egyház keretein belül működik a Rózsafüzér Társulat, a Szent Név Egyesület, a Mária Leányai Leányegylet és az Asszonyok Köre. Az egyházközséghez 90 katolikus család tartozik, akik igen szép társadalmi életet is élnek. A szorosan vett egyházi életen kívül a nemzeti nyelv és magyar érzés ápolását célozza a katolikus egyház kultúrhelyisége, a könyvtár és a magyar iskola.

Református (Egyesült) Egyház.

A Reginai Református Egyház megszervezése Farkas Károly református lelkész nevéhez fűződik, aki 1929 májusában alapította meg azt hivatalosan. Az egyházhoz 25 család tartozik és jelenleg Tiszt. Dr. Hoffmann Ferenc saskatooni lelkész szolgálja a híveket. Havonta egyszer tartanak Istentiszteletet. Jelenlegi gondnoka az egyháznak Bartha József, aki nagy igyekezettel munkálkodik a hívek között. Kis létszámuknál fogva meglehetősen nehéz helyzetben van a gyülekezet s így nem képes nagy eredményeket felmutató munkát végezni. Határozottan nagy hátrányt szenvednek az által, hogy nincsen helybenlakó lelkipásztoruk, mert református magyarság elég szép számban él Reginában, akiket rendszeres munkával be lehetne szervezni az egyházépítő munkába.

A Kanadai Magyar Közművelődési Egylet.

1922 február hó 22-én alakult a következő alapító tagokkal: Szóts István, György János, Czuz László, Barabás Lukács, Varró József, Papp T. Vilmos, Váci Antal, Jeney Márton, György Antal, György Antalné, Lőrinc Ferenc, Csige Gábor, Bartuc Antal, Péter Lukács, Lovász István, Lovász Istvánná, Molnár Mátyás, Molnár András, Molnár Lukács, Bece Márton, Paló Antal, Fábíán Péter, Barabás András, Szoty Istvánná, György Jánosné, Barabás Lukácsné, Papp T. Vilmosné és Jeney Mártonná.

Tiszteletbeli tagok lettek: Mr. James Grassick és neje, Miss Sleeth, Rev. Dr. MacKinnon és Tiszt. Dr. Hoffmann Ferenc.

Az egyletet azzal a célkitűzéssel alapították, hogy vallás és politikai nézetre való tekintet nélkül egy táborba hozzák a reginai magyarságot, ahol hazafias alapokon megkezdjék társadalmi és kultúrigényük kielégítését. Nagyon szép múltra tekinthet vissza ez az egyesület, mert célkitűzésüktől soha el nem állottak. Már az első években megépítették saját helyiségüket, ahol azóta érdemes társadalmi és kultúr élet folyik, óriási nehézségeken mentek keresztül a depressziós évek alatt, különösen amikor a szélsőséges elemek megkezdtek romboló munkájukat népük között. Igazán csak az érdemes és erőskező vezetőkön múlt, hogy nagy áldozatok árán megszerzett otthonukat el nem veszítették. Minden nemes megmozdulásban kiveszik részülfet, segítenek ott és úgy ahogy tudnak. Hazafias ünnepélyeket, előadásokat tartanak. Jól felszerelt könyvtár áll tagjai rendelkezésére. Éveken keresztül magyar iskolát tartottak fenn nyár folyamán a gyermekek hazafias szellemben való oktatása szempontjából. Igyekeznek a megértő barátságot ápolni és kimélyíteni a reginai magyarság között.

Jelenleg 55 fizető tagja van az egyletnek, de minden reményük megvan arra, hogy a jobb munkaviszonyokkal a tagok száma is tetemesen növekedni fog. Az 1940-ik évre a következő tisztikar lett megválasztva: elnök: Kádi Béla; alelnök: Karikás Gyula; jegyző: Kajtor Pál; pénztárnok: László András; gondnok: Szentes Vilmos; ellenőrök: Fazekas András és Miklós Ferenc; póttag: Lukovszky Gergely; könyvtáros: Bartha József; díszelnök: Kovács Sándor.

Az utóbbi időben alakult a Magyar Liberális Egylet, amelynek titkára Karikás Gyula. Kimondottan politikai tevékenykedést fejt ki és társadalmi munkát nem végez.

Ismertebb magyar családok és magánosok Reginában, akiknek neveit sikerült feljegyezni a következők: Kádi Béla, Margittay Tihamér, Kiss János, Faragó József, Kovács Sándor és fia László, a saskatooni egyetem mérnöki fakultásán mérnöknek készül, Gedő Lajos, Kádas József, Karikás

Gyula, Barabás Lukács, Dörney Gyula, Horváth János, fia Jenő Saskatoonban az egyetemen mérnöki tanulmányait végzi, Göröncsér József, György János, Májkel István, Spisz Tamás gyógyszerész, Bartha József, Felbert István, Papp Vilmos, Nagy Péter, Béres Kálmán, Jenei Márton, Szentes Vilmos, Nagy Pál, Daradics József, Pirsak Mihály, Forrai Gergely, Miklós Ferenc, Sprencz Lajos, Búzás Ferenc, Kurkó Lajos, Vancsa Lajos, Kusza Béla, Diószegi Károly, Miskolczi Pál, Pirsak Imre, Hajdú László, Baráth Imre, Lőrincz Lajos, Özv. Molnár Andrásné, Máthé Dénes, Cseszkó István, Kovács István, Tóth Menyhért, Orosz Ferenc, Bíró Ferenc, Farkas János, Simon Ferenc, Siető András, Koy Pál, Apazeller József, Bardutz Antal, Dimen Jákob, Fejes Márton, Kajtár Pál, Lukovszky György, Streka Lajos, Kruppa József és Tarjáni István.

SASKATOON.

Egyike a legszebb nyugatkanadai városoknak. Rendezett széles utcákkal, gyönyörű középületekkel és üzletekkel. Meglátszik rajta, hogy újabb keletű város, amely a fejlődés útján van. Egyetemi főiskolái, amelyek egy egész külön kis városrészt foglalnak el, magasszínvonalúak és messze földről látogatottak. Kereskedő és ipari város, valamint vasúti elosztó állomás. A várost kettészeli a Dél-Saskatchewan folyó egész hosszában s a két részt szépen ívelő hidak kötik össze.

Magyar szempontból azért bír különös jelentőséggel, mert rengetegen megfordultak a nyugatkanadai telepések közül ebben a városban a kivándorlás és ingyenvásárlás közben. Amíg a munkaviszonyok jobbaktak szép számban éltek itt magyarok. A nehéz gazdasági viszonyok beállta után azonban nagyon sokan elköltöztek és másfelé keresték boldogulási lehetőségüket. Még tíz évvel ezelőtt ötszázon felüli volt a magyarság száma, ma már csak 150-200 lehet a lélekszámuk. Egy részük napszámos munkát végez, de elég tekintélyes számban dolgoznak mint ipari szakmunkások is. Van több önálló kereskedő és iparos magyarjaink között, akik megbecsült és elismertek a kanadaiak előtt is. Jónéhányan dolgoznak az egyetemeknél, különösen a Szent András Kollégiumban. Szintén jogutódlásszerűen mindig magyarokkal töltik be az egyes munkahelyeket ebben a főiskolában.

Voltak ugyan korábban is páran, akik rövidebb ideig itt laktak magyarjaink közül, de a jelentősebb letelepedés 1924-25-ben kezdődött meg, amikor is a rendszeres egyházi és társadalmi munka is megindult közöttük. Az egyesült egyház fennhatósága alatt indult meg a munka a magyar reformátusok között, amelyet részben Tiszt. Dr. Hoffmann Ferenc, részben

Tiszt. Farkas Károly kezdett meg. Elég szép és népes gyülekezetük volt és eleven egyházi munkát végeztek évekig, de ma már alig számottevő a gyülekezeti élet, mert a hívek nagyrésze elköltözött a városból s amellet az egyház jelenlegi lelkészének a hatalmas kiterjedésű missziós mezőn elforgácsolódik ideje és munkaereje s így nem végezheti közöttük azt a munkát, ami biztosítéka lenne a nagyobb eredménynek. Egy időben Tiszt. Dr. Dóczy Antal szolgálta Saskatoonból az északsaskatchewanai magyar telepek reformátusságát.

Ady Endre Magyar Egylet.

Társadalmi életet évekig kimondottan csak az egyház keretein belül élt Saskatoon magyarsága. 1934 február hó 3-án, hogy intenzívebbé tegyék a társadalmi életet, megalakították a Magyar Egyletet, amely hazafias alapon működik megalakulása óta. Célja a város hazafias érzésű magyarságának egy táborba való tömörítése, hazafias ünnepélyek rendezése, tagjai társadalmi és kultúrigényeinek kielégítése, a kanadaiakkal való kapcsolatok kiépítése és a szociális segélynyújtás. Saját házuk nincs, de nagyon szép egyesületi bérelt helyiségük van, amely állandó látogatottságnak örvend. Jófelszerelt könyvtáruk egy részét Petényi, winniepegi konzul adományozta az egyletnek. Többször képviselték Saskatoon magyarságát Kanads nemzeti ünnepségein s így többek között a legutolsó koronázási ünnepélyen is nagysikerrel szerepelt az egylet tagsága. Az óhaza iránti szeretetüket nem egyszer megnyilvánították. Legutóbb a megszállt délvidéki menekültek segélyezésére 50 dollárt küldött az egylet vezetősége.

Az egyletnek a következők az alapító tagjai: Dr. Bíró Károly, Sebestyén Endre, Klein Tivadar, Simon József, Rendek Lajos, Hajecz György, Pusztay János, Szombaty Péter, Varga Antal, Boross György, Jasper József, Smith József, Jasper Ferenc, Ridl János, Révész István, Süti György, Szűcs István, Hoffmann Endre, Bártfay Gyula, Bodnár Károly, Polczer József, Smith Mátyás, Ribárits István és Dr. Hoffmann Ferenc.

Az egyesület a következő tisztkarral az élén kezdte meg működését: elnök: Klein Tivadar; alelnök: Hoffmann Endre; pénztárnok: Szombaty Péter; jegyző: Kossuch Gyula; könyvtáros: Boross György; háznagy: Jasper József; ellenőr: Simon Imre; választmányi tagok: Pusztay János és Bártfay Gyula. A magyar közéletben szerepet játszó érdemes magyarok közül a következők neveit sikerült feljegyezni Varga Antal, akinek csinosan berendezett borbélyüzlete van az angol negyedben, Klein Tivadar jónevű önálló villanyfelszerelési vállalkozó, az Ady Endre Magyar Egyletnek éveken keresztül tagja és jelenleg is elnöke. Igen tevékeny és jóézésű ma-

gyar ember, aki féltékenyen őrökdi a magyarság jóhírve fölött. Több komoly angol szervezetben is töltött be előkelő tisztséget. Hegedűs János, Rendek Lajos műbútor-asztalos, sokat dolgozik a magyarság társadalmi fejlesztése és tömörítése terén. Jelenleg építkezéseket vezet, ő volt a megalapítója a Sons of Hungary labdarúgó csapatnak, amely csapat komoly eredményeket ért el a kerületben. Antal Sándor borbélyüzlet tulajdonos, Bohár Margit egyetemi hallgatónő, Keszler János, Seck Kálmán, Molnár István, Süveges István, Fodor Dezső, Schmidt György, Birkner Ferenc, Kardos Imre, Orbán Miklós, Schmidt József még az első telepések egyike. Fia Vilmos legjobb játékosa a helyi jégkorong csapatnak, Edward pedig kedvelt rádió-énekes, Illés Bertalan, Schmidt Mátyás, Süti Gergely, Majoros Miklós, Mészáros Miklós, Wohl József, Balga István, Bludovszky János, Szakái János, Debilincs István, Steinitz Antal, Tóth Mihály és Molnár József. Nagyon sokat tett a magyarság érdekében Dr. Lalkow I. Danilo, aki a C.P.R. vasúttársaságnak főtisztviselője. Nem magyar ember, de felesége magyar, aki nagyon sokszor képviselte a magyarságot előkelő angol körökben és előadásokon magyar dalokkal és zongora számokkal. Az ő kedvéért magyarul is megtanult férje és megszerette népünket, akik közül nagyon sok jó barátja is van. Minden becsületes magyar megmozdulásból kivesszik részüket.

Dr. Hoffmann Ferenc.

Először még a háború előtt járt Kanadában, amikor is a földművelésügyi minisztérium küldte ki tanulmányútra, mint gazdasági akadémiai tanárt. Már akkor végigjárta a nyugatkanadai magyar telepeket megismerve sok magyart, de nem gondolta, hogy valamikor ismét visszahozza a sors és élete egy nagy részét közöttük fogja eltölteni. A világháború alatt orosz fogságba került ahonnan Vladivosztonon keresztül Kanadába szökött. 1920 elején érkezett a hajó Vancouverbe, ahol sok kellemetlensége volt a szökése miatt. Nem akarták befogadni a kanadai hatóságok. Régi barátai és ismerősei siettek segítségére s így sikerült itt maradnia. Azonnal érintkezésbe lépett az Egyesült Egyház hatóságával, amely fel is vette misszionáriusai közé és beutalta a Saskatooni St. Andrew's Theológiába, amelynek elvégzése után 1923-ban szentelték pappá. Tanúimányi éve alatt kezdte meg a munkát a közeli magyar telepeken és az első prédikációját mint theologus még 1920 május 5-én tartotta Otthon telepén. 1924-ben nősült meg, feleségül vevén Jean Innes Kryle Huntley Aberdeen skót leányt, akit V. György angol király a világháború alatt végzett hősies ápolónői szolgálatai jutalmaként magas kitüntetésben részesített. Tiszt. Dr. Hoffmann, akit a "lovass pap és Ferenc barát" néven az egész nyugat-

kanadai magyar és angol társadalom ismer, óriási munkát végzett egyháztársadalmi és szociális téren. 500 mérföld körleten belül szolgálja a magyarságot több mint húsz éve ez a fáradhatatlan keménykötésű törhetetlen magyar papi ember. 18 missziós állomást látogat esőben, hóban, hőségben és 60-fokos hidegben a legprimitívebb közlekedési eszközök felhasználásával. Napi járóföldröket tesz meg lóháton még ma is, pedig hatvan éven felüli ember, hogy híveit időben meglátogathassa és hirdethesse nekik az evangéliumot. A szükség idején ruhaneműkkel és élelmiszerekkel látta el az ínségeseket, amely munkájában nagy segítségére volt élettársa a tiszteletes asszony, ők építették a rothermerei Szent Tamás és a mistatimi Árpád templomokat fedezve azoknak minden költségét a lelkész lakásokkal együtt cca. 2000 dollár értékben. Rengeteg előadást tartott angol körökben, ahol sohasem mulasztotta el a magyarság jóhírnevét öregbíteni és harcolni a magyar igazságért. A saskatooni Szent András Kollégiumban magyar múzeumot is rendezett be, amely magyar szempontból kicsisége ellenére is sokat jelentő. Egy fia van, Ferenc, aki New Yorkban rajzoló művész.

A következő missziós állomásokat szolgálja ki: Bazin Laké, St. Benedict, St. Brieux, Clouston St. Louis, Crooked Rier, Enns, Flin-Flon, Little Moose Laké, MacDowal, Middle Laké, Mistatim, Regina, Orley, Peesane, Meskenaw, Prairie River és Wakaw.

Dr. Bíró Károly.

Budapestről mint az Apponyi Poli-Klinika tanársegédje jött ki Kanadába ez a nagy tudású, szerény, a sebészet terén speciális képességgel rendelkező magyar orvos. A kötelező orvosi vizsgáit a winniepei orvosi egyetemen tette le 1929 decemberében és nem sokkal utána megnyitotta rendelőjét Saskatoonban. Rövid idő leforgása alatt nemcsak Saskatoon, de Nyugatkanada első orvosai közé küzdötte fel magát és mint sebész határozottan szaktekintély. Száz és száz mérföldekről keresik fel betegei ezt a köztiszteletnek és szeretetnek örvendő tudós orvost, akinek nemcsak a magyarok, de a kanadaiak előtt is a legjobb neve van. Főorvosa Saskatoon városi kórházának és magyar lettérelnöke a Saskatooni Orovosok Szövetségének. Mindkét tisztsége kiválóságának elismerése.

Mindenek fölött magyar ember, aki felelősségteljes nagy elfoglaltsága dacára is szakít magának időt, hogy kivegye részét a helyi és általános magyar munkából. Nincsen olyan kérése a saskatooni magyarság egyleti vezetőinek, de a magánosoknak sem, hogy jó tanáccsal ne szolgálja s meg ne nyitná erszényét is ha segíteni kell. A Kanadai Magyar Újságban éveken keresztül adott orvosi tanácsokat azoknak, akik hozzá fordultak és

nagyon sok orvosi tanulmányt írt tanítói jelleggel, amely felbecsülhetetlen értékkel bírt. Felesége angol származású, aki elég szépen megtanulta nyelvünket. Egy kis fiuk van Miklós. Édes anyját pár évvel ezelőtt hozatta ki, hogy megaranyozza öreg napjait.

S T O C K H O L M .

STOCKHOLM MÚLTJA

Stockholm helység, a hasonlónevű telep központja Saskatchewan tartomány középkéleti részén a Qu'Appelle völgytől északra, Reginától 150 mérföldnyi távolságban délkeletre, a Canadian Pacific vasút mellékvonalán fekszik.

A vidék hullámos mezőség, sok helyen nyárfával borítva; földje fekete és csokoládébarna színű talaj, átlag három láb termékeny réteggel. A harmadfél száz lakosú "város" körül meglehetősen sűrűn és összefüggő csoportban terül el a magyar farmer kolónia. A telep egyharmada a vasútvonaltól délre, kétharmada északra lakik; a nagy többség hat mérföldön belül, de vannak, kik 10-12 mérföldnyire esnek a központtól.

Nevét a régebbi svéd telepesektől nyerte, kik a magyarokat 15 évvel megelőzve 1886-ban kezdtek földet foglalni a várostól délre s ezzel az elnevezéssel az anyaország fővárosának akartak emléket állítani. A magyar település idővel s svédnek számát meghaladta, sőt telepükön is terjeszkedni kezdett s a mai helyzet szerint inkább megérdemelné a Budapest nevet. Magyarosan a városka nevét Sokhalomnak szokták kiejteni, ami tényleg ki is fejezi a környék jellegét, mely hepe-hupás dombos vidék.

Bevándorlás és telepedés. 1901-1903.

A magyarok, kiknek 97 százaléka farmer, túlnyomó részben szabolcs-megyei származásúak, egy kis csoport Hevesből jött, a többi Beregből, Abaújból és más megyékből. A szabolcsiak főleg Tornyospálcáról, Nyírkárásról, Őrmezőről és Littkéről vándoroltak ki.

A kivándorlásra indítékot adott, hogy a nevezett községekből már régebben némelyek Kanadába vándoroltak, hol a kaposvári kolónián telepedtek le. A kaposváriak levélileg érintkezésben maradtak az otthonlevőkkel, sőt egyik-másik látogatást is tett az óhazában. A levelek és látogatók (közöttük Gyuricska *Istvánné* neve legismertebb) vonzó leírást adtak az ingyen kapható 160 holdas kormányföldről s a legelőben, fában bővelkedő vidékről. A földtelen népnek nem sok biztatás kellett s a szigorú kivándorlási tilalom

ellenére is, mely a Kanadába való menetelt akadályozta, sokan elhatározták, hogy új hazát keresnek. A vállalkozóbbak magánosan vagy kevesedmagukkal nekivágtak az ismeretlennek, míg mások csoportba verődve indultak útnak amerikai útlevéllel előbb Bécsbe, majd onnan kanadai ügynökök irányították a kikötőbe.

A négy családból álló legelső csoport 1901 március végén ért a kanadai kikötőbe, s a vasút többnapos utazás után a saskatchewan Whitewood állomásra vitte. Innen Kaposvárra jöttek, hol a családok rokonoknál és ismerősöknél találtak fogadtatásra, míg a férfiak kormányföldet foglaltak a nyugat felé eső szabad területen és munkát vállaltak, hogy az élethez letelepedéshez szükséges dolgokat megszerezzék.

Az 1902. év tavaszán érkezett Kaposvárra több mint harminc családból álló nagy csoport szintén Szabolcsból, kik a jövő stockholmi település derékhatát alkották. Ezeket újabb bevándorlók követték pár éven belül s megállapíthatjuk, hogy 1904-re az úttörő sokhalmiak nagyrésze Kanadába ért.

Habár a magyar telep termékenységből a kaposvári és svéd földek mögött marad és sok a használhatatlan vadvizes terület, mégis számos előnnyel rendelkezik, melyeknél fogva a régebbi szomszéd kolóniákat rövid idő alatt utolérte, sőt megelőzte. Közel volt a város és vasút, mely a település kezdetén, ahol munkát lehetett kapni és könnyebb volt a termés értékesítése. A később felépült templom a városka közelébe, a telep kereskedelmi központjába került, ami mind a vallási, mind a gazdasági életnek nagy hasznára vált. A telep nemcsak nyelvileg, de vallásilag is egységesnek mondható, amennyiben két-három család kivételével valamennyi római katolikus. Magyarnak és katolikusnak lenni ezen a vidéken egyet jelent s ez a körülmény is érthetővé teszi a vallás és egyház vezető szerepét a kolónia életében.

Szent Erzsébet hitközség és templom. 1903-1914.

Stockholm története talán méginkább mint máshol az egyház körül forog; ez a vallási, szellemi és társadalmi élet gyújtópontja. A telep jellegét nem annyira gazdasági teljesítményei adják meg, hanem vallási élete. Az új országban, hol a templom és istentisztelet fenntartása a hívek gondja, a gazdasági és lelki élet egymásra kölcsönhatással van s az egyik a másikat erősíti és segíti. Így lesz Stockholm története nagy vonásaiban azonos a Szent Erzsébet Egyház múltjával. De beszéljenek az adatok.

A telep egyháziilag hosszú ideig Kaposvártól függött, melynek leányegyháza volt.

1903-tól kezdve Father J. Pirot, belga származású pap látogatta a telepet, midőn magánházakban misézett, míg három év múlva, 1906-ban fel-

épült az Árpádházi Szent Erzsébetről nevezett templom. A hitközség legelső tisztviselői Trohák Mihály és Kis András voltak.

A templomépítés céljára az akkori több mint hatvan család egyenkint hatvanöt dollárt vállalt, mely összeget szegénységük dacára, néhány kivételével le is törlesztették. A harang öt telepes ajándéka volt. A deszkából készült templom a várostól kis távolságra északnyugati irányban, Sivák János földjének sarkán, dombon épült. Fekvése sok tekintetben ideálisnak mondható s tornya mérföldekre is látszik. A templom hajója 30 láb széles és 60 láb hosszú, ehhez épült a szentély és sekrestye. Hozzá tartozott öt holdnyi telek, melyen a temető terül el. Oltárról, padokról, harmóniumról, szobrokról, lobogóról, egyházi ruhákról és edényekről részben közös gyűjtés, részben egyesek áldozatkészsége által történt gondoskodás a következő évben.

A hitközség örömnépe volt a templomszentelés, melyet Msgr Langevin, st. boniface-i érsek végzett 1906 június 12-én. Az úttörő telepések méltán megérdemelték a főpásztor elismerő szavait, hogy három évi település után már állandó jellegű templomról gondoskodtak. Az építés és berendezés, úgymint anyag, munka, padok,- oltár, szószék és legszükségesebb felszerelés 3709 dollárba került, melyből a templom építésére és festésére 3095 dollár esett, ami tekintélyes összeg volt abban az időben.

A telepések gazdaságilag évről-évre szembetűnő haladást mutattak; mind több földet törtek fel, gazdasági épületeket emeltek, jószággal, lóval, szerszámmal látták el magukat. Vallásilag, társadalmilag úgy folyt minden akárcsak valamely tiszamelléki faluban; a telep, melyet össze hoztak és együtt tartottak a kezdet küzdelmes évei, valósággal egy nagy családot képezett. Ha voltak is nézeteltérések az egyházi adminisztráció és a tervbevett lelkészlak építése körül, ez inkább túlzott érdeklődésből és túlhajtott buzgóságból származott. Mindamellet természetesen, hogy a hívő nép, ha* bár lelkésze tűrhetőleg megtanult magyarul, állandóan óhazái lelkivezető után vágyott.

Tanító nővérek, Iskola, Magyar Hall 1915-1919.

A települők régi óhajtása teljesült 1915 elején, mikor Kaposvár Father Soós István személyében magyar lelkiatyát nyert s ő Stockholmot is elvállalta. A telep ettől kezdve állandóan magyar lelkiszolgálatban részesült.

Ez mintegy új fejezet volt a hitközség életében, mely az eddiginél gyorsabb iramban kezdett fejlődni s rövid idő múlva mind számban, mind jelentőségben anyaegyházát, Kaposvárt is meghaladta.

1917-ben az Egyesült Államokból karmelita nővérek telepednek le az üresen álló lelkészlakban, majd hitközségi emeletes iskola épül 6000 dollár

költséggel bennlakó és bejáró tanulók részére s megkezdődik a tanítás a nővérek vezetése alatt. A sarokkő letétel nagy ünnepség keretében ugyan az év június 29-én, Szent Péter és Szent Pál apostolok napján történt, melyet azóta is mint évzáró ünnepet tart az iskolai ifjúság. A következő évben az iskolától délre eső telken felépült a Magyar Hall a telep kulturális és társadalmi igényeinek kielégítésére. A megnövekedett munkára és felelősségre való tekintettel 1919-ben Father Soós is Stockholmra költözött s ő lett a hitközség első helybennlakó papja.

Az iskola sikeresen működött s a távolabbi telepekről is voltak bennlakó növendékei. Ily módon Stockholm lelki és szellemi központtá lett a kanadai nyugaton az 1919 és 1922 évek között. Működését azonban tovább nem folytathatta. A háború után bekövetkezett gazdasági leromlás kihatott a hitközség életére is: megszűnt a zárda s vele együtt az iskola is. Úgy látszott, hogy az ifjúság vallásos alapon való nevelése válságba került.

Szociális Testvérek letelepedése. Új lelkipásztorok. 1924.

Mikor teljesen reménytelennek tűnt fel a helyzet, akkor jött a gondviselészerű megoldás.

Father Soós közbenjárására 1923 karácsonyán a Szociális Testvérek társaságának három tagja érkezett Budapestről azzal a szándékkal, hogy folytatják a karmelita nővérek munkakörét. A szociális testvérek letelepedése az egész nyugatkanadai magyarságot érintő fontos esemény; mert ezzel kanadai földön óhazái eredetű és állandó jellegű intézmény létesült.

Stockholmon rendszeres szombati és vasárnapi iskolát szerveznek, melyen a gyermekeket hittanra, magyar nyelvre, történelemre, földrajzra, zenére, énekekre és kézimunkára oktatják. Vezetésük alatt megalakul a Nőszövetség, mely havi gyűléseket tart s érdemes munkát végez a hitközség társas összejöveteleinek rendezésében. Leánykört alakítanak, melynek tagjaival kézimunka délutánokat, főzőtanfolyamot, énekgyakorlatokat tartanak és színdarabokat tanítanak be. Színelőadások gyakori rendezésével a felnőttekben ébrentartják, a második nemzedékben pedig felkeltik a nemzeti nyelv és hagyományok iránti fokozott érdeklődést. Újjászervezik az egyházi énekkart, mely a következő évben nagy haladást tesz; később megalakul a külön gyermekkar. Ellátják a templom díszítését, mi jótékony hatással van a hívek művészi ízlésének fejlesztésére. Emellett dicséretre méltó tevékenységet fejtenek ki távoli honfitársainknál is azáltal, hogy telepeiken nyári iskolát vezetnek, hol a gyermekeket anyanyelvükön oktatják; s a társulat mintegy összekötő szerv a szétszórta nyugati magyarság csoportjai között.

1924 újév napján Father Soós lemondott lelkipásztori tisztéről s he-

lyét Denk Rudolf volt esperes foglalta el, ki nem régen jött az óhazából. Működéséhez mindenki nagy reményeket fűzött; de április végén váratlanul megvált Stockholmtól, hogy szerzetbe lépjen.

A reginai érsek erre Lestock lelkipásztorát, Dr. Sántha Pált küldte a telepre, ki "Jó Pásztor" vasárnapján mutatkozott be hívei előtt. Azóta is itt tölti be hivatását tizenhét éven át, ami időrekordot jelent a kanadai magyar lelkipásztorkodásban.

Első népmissió 1925. A váci püspök látogatása 1926.

Az 1925. év őszét és az 1926. évet több fontos esemény teszi nevezetessé. Időrendben első Lischerong Gáspár hírneves jezsuita missió's atya látogatása, ki október utolsó hetében több napos népmissió't tartott, mely a legelső ilyenemű vállalkozás Magyarakanadában. Innen kiindulva fellekereste úgyszólván az összes nyugati telepeket s ily módon meghozta a katóiikus magyarság lelki megújulását.

Ebben az időben esik, hogy Slachta Margit testvér, a Szociális Testvérek hazai főnök'nője meglátogatta az új alapítást s állandó otthont szerzett számára. A nővérotthont február 10-én avatta fel Msgr O. E. Mathieu reginai érsek, ki mindig nagy jóindulatot tanúsított a társulat s általában a magyarság iránt.

Miután az előző ősszel megalakult a nyilvános jellegű stockholmi katóiikus iskolaterület, a tanítás megkezdődött a régi hitközségi iskola épületében február 3-án. Az iskola egyetlen ily jellegű alakulat a magyar kolóniákon s kétségkívül nagy jelentősége van a hitközség jövőjének biztosításában. A tanítást egyelőre világi tanerő látta el 1933-ig, mikor az oktatást a szociális testvérek két kanadai képzettségű tagja vette át.

Ami nemrégen még álmoknak tűnt fel, az eleven valósággá lett, midő'n magyar püspök tisztelte meg látogatásával Stockholmot július 16-án. Dr Hanauer Á. István váci megyéspüspök nyugatkanadai körútjának befejezése után a telepre érkezett, hol három felejthetetlen napot töltött. Kíséretében voltak: Dr Wéber Pál püspöki titkár, Dr Zsigovits Béla lelkész és Hemm János jézustársasági missiónárius. A püspököt hozó vonat elé a telep lakossága teljes számmal kivonult s a vendégeket lovasbandérium kísérte a Magyar Halihoz, hol ünnepélyes fogadtatás és üdvözlés volt. A július 18-i vasárnapi istentiszteleten a püspök újból beszélt a hívősereghez. A stockholmi nép mindig nagy örömmel és hálával gondol a püspök-látogatás gyönyörű napjaira.

1927 húsvét vasárnapján báró Perényi Zsigmond, a Nemzeti Szövetség Amerika-szerte is ismert elnökének látogatása örvendeztette meg a kolóniát, midő'n megható módon fejezte ki elismerését az úttörő telepesek iránt.

A hitközség ezüstjubiléuma. 1928.

1928 a Szent Erzsébet Egyház ezüst jubileumi éve, melyet kimagasló események tettek emlékezetessé.

Rendezve lett a régóta húzódó hitközség adósság ügye, mely kamataival együtt meghaladta a 3100 dollárt. A hitközség vezetősége minden farmtulajdonosra 35 dollárt vetett ki. Felerészben ebből, másrészben a lefolyt három év alatt megtakarított pénzből sikerült a tartozást egy összegben kifizetni.

Július 8. és 9. napján, vasárnap és hétfőn ünnepelte a hitközség fennállásának huszonötödik évét, mely ünnepség messze túlhaladta a helyi kereteket.

Az úttörő telepések érdemeit elismerte a birodalmi kormány, melynek miniszterelnöke levélbeli üdvözetet küldött; a tartományi kormányt pedig Ur. Ulrich, a népjóléti miniszter képviselte. Az érseket betegség akadályozta megjelenésében; de maga helyett titkárát küldte. A magyar kormány nagyértékű, művészi emlékszázlót ajándékozott a templomnak. A hímezett selyemzászló, mely egyik oldalán Szent Erzsébetet, másik oldalán a nemzeti címet ábrázolja, a budapesti Jó Pásztor nővérek munkája s a legszebb zászlók egyike, melyek valaha az óhazában készültek. A hitközség azóta is mint felbecsülhetetlen ereklyét őrzi, melyhez hasonló nincsen egy amerikai magyar templom birtokában sem.

A jubileumot leginkább az tette rendkívüli eseménnyé, hogy erre az alkalomra megérkezett Magyarországról gróf Mikes János szombathelyi megyéspüspök, ő avatta fel az emlékszázlót s tolmácsolta a magyar püspöki karnak és kormánynak üzenetét. A püspök három napot töltött a telepen majd folytatta útját Sydney, Ausztrália felé, hol később a nemzetközi eucharisztikus kongresszuson a magyar hazát képviselte. Földközi útján dr. Szabó János amerikai lelkész kísérte, ki "Amerikából Ausztráliába" című könyvében külön fejezetet szentelt a stockholmi jubileumnak.

Az ünnepségen nagyszámú magyarság jelent meg az ország különböző részeiből s megállapítható, hogy ez volt a kanadai magyarság legnépesebb találkozója.

Viszonzásul és hálából a fejedelmi adományért a stockholmi hitközség még ebben az évben nemzeti szallaggal díszített kanadai zászlót s egy rög földet küldött az óhazába. Az emléket november 19-én, Szent Erzsébet napján szép ünnepély keretében vette át Hordósy István, a Kanadai Magyar Újság szerkesztője, ki karácsony előtt zarándok csoportot vezetett Budapestre. A zászlót és rögöt az Országház épületében Scitovszky Béla belügyminiszter és báró Perényi Zsigmond fogadták.

Ez volt az első eset Kanada történetében, hogy a magyarság kanadai zászlót küldött a hazai kormánynak. Ily módon a jubileumi ünnepség kihatásaiban is nagyjelentőségű célt szolgált, amennyiben társadalmi úton is közelebb hozta a két távoli nemzetet a kölcsönös megértés, nagyrabecsülés és jóakarát szellemében.

Új egyesületek. Lelki megújulás. 1929-1933.

A közelmúlt nagyszabású eseményei után az 1929. év látszólag csendben folyt le. De annál nevezetesebb időszak volt a belső szervezkedés és erőgyűjtés tekintetében.

Július első vasárnapján, a jubileumi zászlószentelés évfordulóján ünnepélyes tagavatást tartott az újonnan alakult férfiegyesület, a Szent Név Társulat, az első helyi szervezet a nyugati magyarság között. Tisztviselői lettek: Herperger Elemér elnök, Csellé János titkár és Sivák Ferenc pénztáros. A havi gyűléseken és a hitközség életében mindent megtettek, hogy az ügyét munkájukkal és példájukkal előmozdítsák.

A Szent Név Társulat tagjainak kezdeményezésére október végén megkezdte működését az Ifjak Clubja. Első elnöke Sivák István lett. A Club átlag havonként, télen pedig gyakrabban tartott gyűléseket, tanulságos és szórakoztató összejöveteleket; színdarabok előadásában és játékok rendezésében közreműködött. A club az ifjak lelkébe új szellemet és több tartalmat hozott. A két egyesület alakulását úgy tekinthetjük mint az előző jubileumi év lelki eredményét.

Az 1929. év október végén kitört gazdasági válság Stocholmot is súlyosan érintette. A terményárak végzetes zuhanása és a bekövetkezett száraz időszak, mely kis szünettel éveken át tartott, nem egy farmert az anyagi romlásba vitt. Attól lehetett tartani, hogy az u.n. depressziónak az egyház fenntartására és a hívek lelki életére is igen káros hatása lesz.

A Gondviselés azonban nem engedte, hogy az anyagi javakkal a lelki értékek is veszendőbe menjenek. A vallás és egyház erőforrásnak és vigasztalásnak bizonyult a súlyos időkben. Sőt a válság végső elemzésben fellendült a lelki élet, a hívek aránylag nagyobb áldozatkészséget tanúsítottak mint a "jó világban" s a hitközség nagy lépéssel haladt előre.

Az első elhatározó, kedvező fordulat akkor történt, mikor 1931 június havában Eckner Jenő jézustársasági atya egyhetes sikeres missiót tartott. Ugyan ő helyettesítette ez év nyarán Father Sánthát, a hitközség lelkipásztorát, ki nyolc évi távollét után az óhazában látogatást tett. A missió atya működése sok áldással járt: lelki megújulást hozott s bizalmat és reményt öntött a hívek lelkébe a megpróbáltatás idején.

Dr. Sántha óhazai tartózkodása alatt hívei nevében koszorút he-

lyezett a névtelen hős síremlékére. Jelentést tett az egyházi hatóságnak a kanadai lelki helyzetről s lépéseket tett, hogy a távolba szakadt magyarság a jövőben lelki vezetőket kapjon. Ennek eredményeként a hazai hatóság' a következő években négy lelkiatyáról gondoskodott.

A másik jelentős tény, hogy 1933 szeptemberében a katolikus iskola-kerületben két szociális testvér vette át a tanítást s ezzel a hívek régi vágya valósult meg. Az iskolához a gyermekeknek csaknem fele tartozik. Ennek a hónapnak végén a hitközség és egyesületei meleg fogadtatásban részesítették az óhazából visszatérő Horváth Ida szociális testvért s a vele együtt érkezett Vezér Mihály papnövendéket, ki a reginai szemináriumban folytatta tanulmányait.

Házépítés. Papszentelés. 1934.

A gazdasági válság elérte a mélypontot, mégis az 1934. év a legsikeresebbek egyike volt a hitközség történetében: a lelkészlaképítés és papszentelés éve.

Május 24-én megkezdődött a téli tartózkodásra alkalmatlan régi ház lebontása, mit követett az új ház alapjának kiásása és az anyaghordás. Július 3-án megindult a munka B. Peterson építőmester irányítása mellett a tempómtól délre fekvő telken a régi lelkészlak és az előző években megtakarított összeg felhasználásával. A súlyos idők dacára nem kellett sem kölcsönt felvenni, sem külön kivetést tenni. A hívek munkájukkal segítettek, a Nőszövetség a jól sikerült tavaszi bazárral. Így a stockholmi plébánia 2932 dollár készpénzkiadással négyezer dollár értékű modern stucco épületet nyert.

Szeptember 9-én a Szent Erzsébet templom ritka esemény színhelye volt, melyhez fogható azideig még nem fordult elő magyar hitközségben.

J. C. McGuigan reginai érsek, a magyarság nagylelkű jóakarója és barátja, ki pár évvel ezelőtt Magyarországon is járt, szeptember 9-én vasárnap a nyugatkanadai magyar papság segédletével és a tartomány távoli vidékeiről is özszesereglett nagyszámú hívek jelenlétében pappá szentelte Vezér Mihály seminaristát, ki az első Nyugatkanadában szentelt magyar áldozópap. A fiatal presbiter első miséjét másnap tartotta, midőn újmisést áldását adta a jelenlevőkre. A hitközség díszes fogadtatást rendezett a főpásztornak, az újmisést pedig szeretetének és nagyrabecsülésének jeleivel halmozta el.

A következő év társadalmi életéből említésre méltó a nagyszabású ünnepség, melyet a telep május 5-én rendezett V. György trónralépésének 25 éves jubileuma alkalmából. A hálaadó istentiszteletet 250 terítékes díszebéd és változatos műsor követte.

A nyár folyamán meglátogatta a telepet Father Lányi Mátyás Los Angelesből, ki öt napot töltött a vidéken. Majd dr. Zsigovits Béla esperes földköri útja során két hétre megállapodott s a templomban háromnapos misszió megújítást tartott. Ez volt dr. Zsigovits második látogatása.

Az Eucharisztia és Szent István év jegyében. 1936-1938.

Az 1936. év őszén Father Sántha kitüntető megbízást kapott dr. Serédi Jusztinián hercegprímástól, hogy a magyarországi katolikusságot az 1937 február elején tartandó keletázsiai, manilai eucharisztikus világkongresszuson képviselje. Ezzel kapcsolatban XI. Pius pápa öszentsége pápai kamarássá nevezte ki, mely előléptetés "monsignor" címmel jár. A kongresszus jelentőségét emelte a körülmény, hogy megelőzte a Budapesten 1938 tavaszára tervezett hasonló eseményt.

Lelkes ünneplés központja volt a távoli útjáról május 23-án visszatérő lelkipásztor, ki Manila után felkereste a kínai magyar jezsuita missiót, találkozott Father Lischeronggal, bejárta Japánt, majd kanadai partraszállása után az Egyesült Államokat, hol a budapesti világkongresszus előkészítésében működő Shvoy Lajos fehérvári püspökkel értekezett.

Júniusban Kínából az amerikai kontinensre érkezett régi ismerősünk, Father Lischerong, ki stockholmi meghívásra októberben egyhetes missiót tartott. A hívek örömkönnyek között látták viszont a missió atyát, ki tizenkét évvel azelőtt a legelső magyar missió' áldásaiban részesítette Kanadát. Megvalósult az előre nem sejtett és lehetetlennek hitt vállalkozás, melyet részben Msgr Sántha keletázsiai útja hozott meg. A missió egyúttal lelki előkészületül szolgált az 1938-i Szent István jubileumi évre és világkongresszusra.

Az egész esztendő a Szent István jubileum és eucharisztia jegyében folyt le.

Bár a telepről senki sem ment az óhazába, Stockholm tevékenyen bekapcsolódott a kongresszus előkészítő munkájába, amennyiben itt volt a kanadai propaganda központja, mely több nyelven röpiratok, plakátok, emlékképek ezreivel árasztotta el a domíniumot.

A lelki és társadalmi események sorozata tette emlékezetessé az évet s a telep lakossága lélekben teljesen megújult. Szent István ünnepe, kinek ereklyéjét a reginai érsek jóvoltából templomunk kegyelettel őrzi, kitörő lelkesedéssel és benső buzgósággal lett megtartva; éppúgy Szent Imre napja, midőn a Felvidék visszatérése alkalmából a lakosság ünnepélyes hálaadást tartott.

Ugyancsak a Szent István évben június 29-én tartotta Msgr Sántha papságának ezüstjubileumát s vele együtt ünnepeltek hívei. Az ünnepsé-

gen megjelent többek között Father Medveczky Medárd ferencendi New Yorkból és Father Horváth Miklós minorita Montrealból.

Hitközségi élet. Legújabb cenzus. 1939.

Stockholm múltjának vázlatos összefoglalása csupán a legfőbb eseményekre szorítkozik; nem szól a vallási, kulturális és társadalmi élet számos megnyilvánulásáról és a hívek áldozatkészségéről.

A hívek buzgón jártak a templomba minden vasárnap (ami általában ritkaság a magyar farmer telepeken); a parancsolt ünnepeken kívül megtartották Szent Erzsébetnek, a telep védőszentjének napját és Szent István ünnepét. Szép számmal járultak szentségéhez, különösen minden hónap első péntekjén. Az egyesületek, jelesül a Szent Név Társulat, Nőszövetség, fiú és leánykörök derekasan kivették részüket a hitközségi életből. Az ifjúság és gyermekek 1924 óta évenként átlag öt-hat nagy színarabot és műsoros estét rendeztek jórészt magyar nyelven; köztük színre kerültek a budapesti színházak műsordarabjai is. A felnőttek és gyermekek énekkara nem kis mértékben járult az istentisztelet fényének emeléséhez. A gyermekek oktatása a szombati magyar iskolában és az elsőáldozási, bérmálási előkészület alkalmával szokott mederben folyt. Újabb időben az egyesületek programmba vették, hogy társas összejövetelek rendezésével a tervbevett új templom részére építési alapot gyűjtenek.

Ami a jelen állapotot illeti, 1939 végén a hitközséghez tartozó magyarság összes száma 121 család, 6 magános, összesen 593 lélek.

A lakók három családot kivéve tényleges vagy nyugalomba vonult farmerek. A magyarság birtokában 62 szekció föld van, melyből saját tulajdonon 45, bérlet 17 szekció. Egy-egy család átlag három negyed szekció földet művel. A farmok nagyrészen állandó jellegű lakóházak és gazdasági épületek állanak, köztük több téglaház. Gépekkal, autókkal a telep jól el van látva, az új traktorok használata gyorsan terjed. A vidéken szénatermeléssel és állattenyésztéssel foglalkoznak, a veteményes kertek csak a házi szükségletet látják el.

A Szent Erzsébet hitközség és telep épületei a templom, lelkészlak és magyar hall. Az ezekhez tartozó telkek, továbbá a temető, játszótér területe kilenc és fél hold. A kéttermes iskolaépületet két holdnyi területtel a reginai érsekségtől bérlí a kerület.

Az egyházi életet megvilágítják a következő adatok. Az 1939. évben volt 20 keresztség, 24 első áldozó, 52 bérmálkozó, 5 házasságkötés és 6 temetés. Az iskolás gyermekek száma 174. A központi katolikus iskolába és az északi Pilchák iskolába jár a gyermekek két harmada, a többi megoszlik a vidéki nyolc iskola között.

A hitközségben nyolc társulat és egyesület működik, úgymint a Rózsafüzér Társulat, Szent Szív Szövetség, Oltáregylet, Férfiak Szent Név Társulata, Nőszövetség, Ifjak Clubja, Leánykör, Szent Gyermekség Társulata.

A Szociális Testvérek fogadalmas tagjainak száma Stockholmon nyolc testvér, Montrealban öt testvér, a különböző telepeken szervezett nyári iskolákon évente 400-500 gyermeket tanítanak. Ily alkalommal meglátogatják a családokat és levélileg később is fenntartják velük az érintkezést.

A múltban ezeken a helyeken végeztek magyar nyelvi és hittani oktatást: Stockholm, Cana, Cupar, Regina, Szent. József, Szent Erzsébet, Szt. Anna, Máriavölgy, Otthon, Saxon Hill, Kaposvár, Wakaw, Prudhomme, St. Brieux, Mistatim, Rabbit Laké, Spiritwood, Norbury, Long River, valamennyi Saskatchewan tartományban; továbbá Winnipeg, Man., Lethbridge, Alta. és Montreal, Que.

Stockholm első magyar telepesei: Starják György, Tóth Ferenc, Bartók István, Vali István, majd később Drotár Menyhért, Sivák János, Csele János, Milics István, Sofert János, Strádlér János, Potyók István voltak.

Pár érdemes család, akiknek nevei félj egy ezhetők voltak: Banga István, Csomós Mihály, Herperger József, Czinku János, Potyók István, Kada János, Bodnár Lajos, Balogh Albert, Bacsu Mihály, Stádler Mihály, Vali Ferenc, Stádler István, Kaczur János, Herperger Mihály, Koczka István, Nagy Ferenc üzlettulajdonos, Drotár István, Révész József, Poncsák István, Szalay Lajos, Tóth György, özv. Béres Jánosné, özv. Szomotku Ferencné, Zupkó Miklós, Farkas Barna, Rattai József özv. Terepócky Mihályné és Kiss Károly.

WAKAW.

Valamikor nagy reményekre jogosító magyar település volt itt is. Egyházilag szervezve voltak honfitársaink már a kezdet kezdetén. Úgy a reformátusoknak, mint a katolikusoknak és baptistáknak is van gyülekezetük. Állítólag Raics Zoltán telepítési ügynök hozta az első telepeseket ide még az 1900-as években. Maga a község az első telepések érkezése után tíz évre kezdett épülni és pedig magyar gazdának Göller Antalnak a birtokán, akitől azt erre a célra megvásárolták az illetékes hatóságok. Hosszú ideig teljesen magyar jellege volt nemcsak a telepnek, de a községnek is, mert mindjárt az első időben nyílt egyik magyar üzlet a másik után. A község alapításában, is részt vett Firneisz Ede honfitársunk, aki az iskola előljáróságában is helyet kapott, később pedig Wakaw békebírája lett. Felépült a katolikus és református templom is, az utóbbi az angolokkal közösen lett építve, majd a baptisták imaháza s a templomok körül

kezdődött meg úgy az egyházi mint a társadalmi élet. Idők múltával azonban sokat veszített jelentőségéből ez az erős magyar kolónia, ugyanis nagyon sokan költöztek el a telepről. A magyar telepések legnagyobb része Hercegfalváról és Zircről jött ki Kanadába s itt az úgynevezett kormányföldeken kezdtek gazdálkodni. Első telepések voltak: Göller Antal, Lukács Kristóf, Johancsik János, Firneisz Edward, Kardos György, Kuttassy János, Schneidel István, Winish Ferenc, Kulrich János, Zsombor József, Moker János, Nagy Ferenc, Nyuli János, Mayer István Göbölös Imre, Kiss Albert, Rédl Ferenc, Szloboda István, Rahovics András, Böhm Ferenc, Nagy Dezső, Bauer Ferenc, Lepsényi Ferenc, Kappeller Mihály, Hegedűs József, Borzos János és Molnár László.

A jelenleg itt lakó honfitársak közül a következők neveit sikerült megszerezni. Bakonyi Jenő üzlettulajdonos, özv. Johancsik Jánosné, Moker Gergely, Nagy Ferenc, Galambos György, Révész János, özv. Olajos Vincéné, Winish Ferenc, Müller József, Winish József, Zsombor Lajos, Winish János, Zsombor Ferenc, Bauer István, György László, Fogas Gyula, Kardos István, Zsombor Mihály, Kukucska Antal, Kulrich József, Kun István, Zsombor József, Hegedűs Sándor, Latos János, Raics József, Hegedűs Kálmán, Bátor József, Bohár József, özv. Mészáros Józsefné, Szloboda István, Maki István, Tóth János, Mayer István és özv. Tóth Mihályné.

WHITEWOOD.

Az 1900-as évek magyar kivándorlói szempontjából történelmi nevezettségű hely ez a kis község. Innen indultak el a honfoglaló útra. Itt kapták meg a már korábban érkezett honfitársaktól a szükséges felvilágosítást s ide hozták rettenetes nehézségek és szenvedések árán kis terményüket és állataikat eladni ökrös szekéren és gyalog, mindaddig, amíg vasutat nem kaptak. Itt élt Pinke Imre és családja, akikre hálával gondol vissza sok-sok honfitársunk, mert háza örökké nyitva állott a megfáradtakkak, asztala az éhezőknek és segíteni mindig kész volt a bajba jutottaknak. Első telepések voltak még az Ujházy, Muszty, Kardos, Csigi, Szöllősy, Magasházy, Fodor, és Baksi családok.

A Református Egyházat Tiszt. Ballá Zsigmond yorktoni lelkész szervezte meg 1925-ben. Gondnoka volt Szöllősy Mihály, presbiterek: Kálmán János, Ábri István és Hatvani Ferenc. Jelenleg Tiszt. Árvay András békevári lelkész szolgálja ezt a kis gyülekezetet.

A katolikus hívek is szervezve lettek már jóval korábban és a közeli nagyobb magyar telepek lelkipásztorai teljesítettek szolgálatot a hívek

között. Kis létszámuk miatt azonban erős gyülekezet nem fejlődhetett egyik egyházból sem.

Közismert családok Whitewoodon, Muszty Mihály, aki már több mint negyven esztendeje gazdálkodik itt. Tuba József autójavító és benzin állomása van. Fia Gyula a vegyészmérnöki szakon tanul a torontói egyetemen. Kelemen Imre, Ábri István, Rakai András, Németh Lajos, Kadman Lukács, özv. Kálmán Jánosné, Mogyorósy József, Miliczky András, özv. Szöllősy Mihályné, Szabó Sándor, Konkoly Imre, Vida Tamás és Kelemen István.

Olyan magyar telep, amely számottevő lenne nincs is több ebben a tartományban, de nagyon sok kisebb-nagyobb hely van, ahol több-kevesebb honfitársunk él. Sorrendben következnek:

ARBURI. Kayter György, Pál Ferenc, Dadics Lajos és Dadics György.

ATWATER. Hegedűs Mihály, Kada István, Mecsei Gábor és Hegedűs Géza.

BALATONÉ. Matai Ferenc, Papp Károly és Sebestyén Ferenc.

BANGOR. Stadler István, Kormos Vince és Varga Kálmán.

BENDER. Barát András, Juhász Károly, Balog Ádám, Varjassy Imre, Kapitány Lőrinc és Szmukó Miklós.

BREMEN. Krisztián Imre, Kiss István, Píaskó Ádám, Pulai Péter, Viczkó József és Medgyesi József.

CUPAR. Opre György, Jakabffy Ferenc, Gergely Titusz, Makó Mihály, Pál István, Dolha Márton, Kiss József, Széles Lajos, Szentés József, Fazekas Benjámín, Domokos Márton, Bereti György, J. K. Daradesz, özv. Nisztor Istvánné, első telepes volt Petrényi András.

GROVE PARK. Orosz István, Farkas János, Takács István és Tayfel Albert.

HANDSWORTH. Ternay József, Emró Mihály, Holonics Antal és Szilágyi Sándor.

KELLIHER. Mayer János, Bors Sándor és Czövek József.

KENNEDY. Bender Pál, Kish Sándorné és ifj. Molnár János.

LANGBANK. Juhász Andor, Báli Imre, Szilágyi Sámuel és Szilágyi Imre.

LEROSS. Mihálicz Ignác, Kish Lajos, Makkos Vince, Kovács Károly és Mihálicz Károly.

MANKOTA. Ellasz János, Bokor József, Szigeti József, Tóth András, Polgár József, Szigeti Rudolf és Gyula.

MAGYAR. Lukács Gábor, iKss Laura és Tóth István.

MESKANAW. Danku Mihály, Demeter János, Mudrik Mihály, Papp Mihály, Pollogh István, Asztalos Lajos és Boríts Máté.

¹ MIDDLE LAKÉ. Dobrohócky József, Vali János, Tóth József, Siba

András, Bellák Katalin, Fury György, Nagy József, Nagy Sándor, Sváb János, Orovecz Pál, Kársai Lajos, King László, Will István, Molnár Sándor, Will János és Julianna.

MILDRED. Bódy Béla, Mészáros Sándor, Csorgó István, Hepp János, Botzang Miklós és Botzang Antal.

MISTATIM. Ifj. Mészáros András, Andris Istán, Csiki Márton, Károly Mihály, Kulcsár László, Pokol Miklós, Petrikó Gyula, Pogány József, Zatopek Gábor és Nagy Dezső.

MOOSE VALLEY. Dóka Dániel, Daku József, Kukor Ágoston, Varga Ferencné, Veres Miklós, Dorsánszky György és Dudás József.

NORBURY. Marék Mihály, Hegedűs Károly, Dobovics János, Szász Gábor, Völgyi György és Wurst Ignác. A katolikusoknak szép kis templomuk és hitközségük van.

PARKERVIEW. Gulyás Kálmán, Vessenyi János, Ballá Károly, Farkas Géza, Salamon Lajos, Kránitz József és Kertész Lajos.

PUNNICHY. Kelemen Pál, Breti Lajos, Dávid Adolf, Enyedi Sándor, Kuhár János, Olinger Lajos, Kunért Gyula, Orbán Lajos, Olinger József, Makk Gáspár, Olinger Ignác, Rakai János, Orbán György, Orbán Ferenc és Smidt Sándor.

PRUDHOME. A Szent László-telep alapításának 25 éves évfordulója emlékére építették a Magyar Házat, ahol a társadalmi kultúr igényeit elégíti ki a telep magyarsága. Ft. Erdújhelyi Menyhért emlékére egy emlékoszlopot állítottak a katolikus hívek, amelyet 1929, július hó 7-én lepleztek le. A magyar katolikus templom, magyar honfítársunk Süveges Pál földjén épült 1925-ben. Ismert családok: Andri Ferenc, József Ferenc, Gyulai Imre, Miskolczi István, id. Miskolczi Jánosné, Simon József, Viczkó Gergely.

PRINCE ALBERT. Winish János, Kulin József cipész, Klár Ádám, Monori József, Szirák István, Takács József, Medve Mihály, He tény i István, Kingler Pál, Mór Ferenc és Szálnak József.

QUINTON. Nagy Mihály, Lovász Albert, Demeter Mihály, Györffy Vince, Kajtár Péter, Koncz Kálmán, ifj. Szűcs József, Nagy Ferenc, Sebasztin Antal, Szalay Istán, Urszulán Pál, Szilágyi János és Urszulán András.

ROCKFORD. Nagy János, Mazik András, Tóth Ferenc és Szakszón Ferenc.

ROTHERMERE. Az Egyesült Egyház fennhatósága alatt éveken keresztül szolgálta nemcsak a református vallású, de felekezeti különbség nélkül a vidéken lakó összmagyarságot Tiszt. Csendes Imre. Mint tanító érkezett Kanadába és Saskatoonban végezte teológiai tanulmányait.

Felszentelése után Saskatchewan déli magyar telepein lelkészkedett, majd a winniepei reformátusság lelki vezére lett. Itt északon Rothermere központtal Dr. Hoffmannhoz hasonló körülmények között Norbury, Leask, Battleford, Midnight Laké és Spiritwood telepek misszionáriusa volt ez a fáradhatatlan elhivatott lelkész, egészen ez év folyamán történt Yorktonba való áthelyezéséig. A rothermerei telepen ismertebb magyarok: Kerekes Ferenc, Sandi István, Tóth Ferenc, Simon István, Bulyáki Károly, Szántó János, Bulyáki Lajos, Dörner Péter, Szántó Gusztáv, Szabó János, Smith Mihály és Neolaczkzy Mihály.

ROYAL LAKE. Nagy Lajos, Béres István, Urbán András, Valush János és Urbán József.

ST. BENEDICT. Kurja József, Kovács Ferenc, Báron Márton, Körösy Dániel, Lázi István, Mészáros István, Lepsényi Ferenc, Somody Lajos, id. Mészáros Pál, Müller János és Varga József.

ST. BRIEUX. Placsó János, Arany József, Gallasz József, Hintenberger Ferenc, Nagy Sámuel, Staub Imre, Szentmiklósy Mihály, Tóth Imre, Varga József és id. Zabus József.

SPIRITWOOD, Erdős József, Sárfányos József, Márkus Mihályné, Janó L. Szabó Dezső, Szálai Mihály, Walter György, Szecskás István és Szabó Mihály.

TANTALLON. Bacsu Imre, Diósy István, Fekete Ferenc és Dezső Jakab.

VISCOUNT. Pálffy István, Arnóczky T., Simon Imre, Stelzman István és Szabó András.

YORKTON. Hosszú időn keresztül ebből a központból szolgálta Tiszt. Ballá Zsigmond az Otthon, Halmok és Lestock magyar reformátusságát, valamint a Winniepei Református Egyházat. Ismertebb családok Yorktonban: Szaxon Lajos, aki Szabolcs megye Kisörmezőről érkezett Kaposvárra 1887-ben. 1895-ben átköltözött Otthonba, ahol feleségül vette az ottani első telepes Brehóczky Mihály leányát, Juliskát. 1903-ban mentek Saxon Hill-re lakni, ahol már ott találták a két első telepes magyart Bódy Antalt és Bódy Józsefet. Saxon Lajos volt itt az első postamester. Nyolc gyermekkel áldotta meg őket az Isten, kik közül Matild, jelenleg Honorable A. Dundasné, tanítónő volt Kaposvárhoz közel a Barra iskola kerületben. Egy alkalommal a kis fábólkészült tanyasi iskola növendékei életét mentette meg. óriási orkán száguldott végig azon a vidéken s a gyermekek rémületükben mind haza akartak rohanni. Egy gyermeknek sikerült is kiszaladnia, de a többit — az ajtót elállva — visszatartotta a hőslélkű magyar leány. Az iskolát felkapta az orkán tanítónőstől gyermekestől együtt és nagy távolságra ejtette őket a földre, ahol az darabokra tört. Isten segítségével a gyermekeknek az ijedségen kívül semmi bajuk sem lett,

de azt az egyet aki kiszökött, agyonvágta a vihar ereje. Ez lett volna a többinek is a sorsa, ha a tanítónő időben és bátran közbe nem lép. Hősies magatartásáért kitüntetéset is kapott. Ő volt az első egyetemet végzett leány a Nyugatkanadában született magyar ifjúság között.

ZALA. Bacsu Sándor, Gerencsér Péter, Battyányi József, Boha Gyula, Györe István, Horváth Imre, Hordós János, Kovács Sándor, id. Máthé István, Mihalicz István, Sabyan Ádám, Sakál Károly és Vass István.

KÉT KANADAI MAGYAR VISSZAEMLEKEZÉSE

Bepillantás a kanadai magyar életbe.

Daku Sándor és Szakács Gábor békevári honfitársaink életrajza, mely megvilágítja az átlag magyar küzdelmét s részben rámutat a kivándorlás okaira is.

"Hogy jöttem én Kanadába?"

Édes apánk, Daku András, Szabolcs megye, Tisza-Bezdéd községből vándorolt Kanadába 1902 tavaszán. Vele jött édes anyánk, szül. Kaponyás Terézia, valamint testvérem András és húgom Lujza. Mi ketten, Elek és én, már az Egyesült Államok füstös levegőjét szívtuk abban az időben.

Édes apánk amíg odahaza volt, foglalkozására nézve a régi csizmadia "céh"-be tartozott s ami kis gazdasága volt azt az édes anyánk vezette mindaddig, amíg én a legidősebb fiú, meg nem iogtam az ekeszarvát. Édes apánk az akkori szokáshoz híven, reggel 6 órától, este 11-12 óráig is dolgozott, főképpen azért, mert a közelebbi szomszéd asszonyok nálunk fonták le a téli estéket, amelyből aztán a házi ruhaszükeiket látták el. A gazdatársadalom is gyakran eljárt hozzánk s itt beszélgették meg az ország politikai eseményeit. Itt hallottam először a lánglelkű Kossuth Lajosról s> a többi szabadsághősökről és a szabadság eseményeiről. Itt hallottam, ezektől a jámbor, istenfélő társaimtól, hogy hát háború lesz. Először is azért, mert igen sok ifjút vettek be katonának, másodsor pedig, mert Kossuth Lajos hazajött Olaszországból és áruhában járja a magyar községeket és szólítja fel a népet az újabb szabadságharcra. Némelyek még azt is tudni vélték, hogy több helyen aranypénzzel fizetett, vagy ott "felejtett" a szegényebb helyeken. Így tárgyalták le ezeket a dolgokat a község kispapjai a békességet nagyon szerető édes anyám és a többi hallgatók előtt. Négyen voltunk fiúk s így jó anyámnak volt oka félni a háborútól. A háború, ha nem is az új szabadságharc, ki is tört, és én azonnal önként akartam belépni a huszárokhoz. Erre már édes anyám is elővette a legélesebb anyai fegyvert a könyörgést s nem tellett bele egy év, már minden szükséges irat kéznél volt és 19 00 tavaszán már kint voltam az Egyesült Államokban. Először McKeesportra menteni, de munkát csak Duquesnében kaptam. Itt kerestem ki az útiköltségemet s még hozzá aranyban, mert a Carnegie gyárában dolgoztam, ahol akkor még arannyal fizették a munkást. Az arany "peda" hírére meg is indult utánam a falu aranyifjúsága és jött az üzenet kedves szüleimtől, hogy csak legyek szorgalmas, mert kilátás van egy nagyon szép belsőségre s azt szeretnék megvenni. Nagy meglepetésemre, amíg én a belsőségen álmodoztam és gyűjtöttem a pénzt, minden előzetes értesítés nélkül vagy hat hónapra rá, megérkezett Elek öcsém. Most már kettőnk részéről folyt a levelezés tovább a rendes mederben anélkül, hogy Kanadáról valaha is említés történt volna. Egyszer aztán minden ok nélkül elmaradtak a levelek szüleink részéről. 190 2 január- vagy februárjában azután Kanadából kapok levelet ezzel a megszólítással: "Kedves fiaim, Sándor és Elek. Tudatom veletek, hogy mink szerencsésen megérkeztünk Kanadába s itt talán jobb világ lesz, nem kell félni a háborútól stb. A kanadai kormány tíz dollár lefizetés mellett 160 acre földet ad minden 18 évet betöltött férfinak és adót sem igen kell fizetni. Ezután már csak ide küldjétek a leveleket."

Elképzelhető, milyen nagy volt a meglepetésünk amikor még' nem is Amerikával, hanem egy vad, bozotos, úttalan és hír nélküli Kanadával cserélték fel az áldott szülőföldet. A hír hallatára megkérdeztünk mi minden okos amerikai földit, hogy adjon felvilágosítást Kanadáról, de egy lelket sem találtunk, aki tudott volna útbaigazítást adni. Pedig akkoriban már sok földéhes magyar volt megtelepedve Kanada földjén. Minden kedv nélkül utaztunk le öcsémmel Passaic-ra, hogy ott megtegyük a kellő lépéseket a kanadai bevándorlás iránt. Egy ismerősünk utasítására felkerestük a magyar bankárt, Rizsák Jánost, aki ugyan nem foglalkozott engedély szerzéssel, de azért bejárta velünk fél New Yorkot, amíg találtunk egy vasúttársaságot, ahol a kanadai jegyeinket megvehettük. Itt sem adtak jegyet csak az akkor még faluszámba menő Winnipegig, mert Whitewood, az akkori magyarok gócpontja még nem szerepelt a menetrendben, mi pedig oda szerettünk volna eljutni. Winnipegben már megadták a szükséges felvilágosítást, csak azt nem mondták meg, hogy vonatunk tengelyig érő vizeken fog keresztül gázolni. Nagy óvatossággal keresztüljutván ezeken az akadályokon, eljutottunk a hajmeresztő sziklás hegyekig. Brandon és Whitewood környékén már mind fehérebb és fehérebb lett a táj, amely pedig nem a legszebb reményekkel tölti el az április végén, vagy május elején érkező letelepedni vágyókat. Reggel négy órakor állott meg vonatunk a whitewoodi állomáson. Erősen kémeztük a várost, de mert a villanyak még híre sem jutott idáig, nem láttunk semmit. A kalauz sürgetésére pedig kénytelenek voltunk kilépni a kényelmes melegből a vaksötét hidegbe. Reggel azután nekivágtunk a nagy városnak, amely alig állott egy pár házból. Itt már találkoztunk honfitársakkal is, akik szánalmas kanadai viseletű öltözkűkben is nagy reménységgel voltak eltelve. Amikor megkérdeztem az egyiket közülük, hogy mikor vetnek itt, ha még májusban a hó sem ment el, megvigasztalt, hogy 'ne busúlj, öcsém, itt olyan gyorsan nő a búza vetés, hogy ha éjjel lefekszel a mező szélébe, hallod annak növekvő ropogását."

Szüleinkkel a pontos érkezésünk idejét nem tudhattuk, s amellet lófogatall még nem voltak berendezkedve, így csak találomra küldték értünk a szomszéd lófogatát, hogy fuvarozzon haza bennünket a 45 mérföldre lévő Békevára. Szerencsére megtalált, de a hazafuvarozás nem ment könnyen, mert a hirtelen támadt hóolvadás olyan vízárdatot állítót élénk, hogy annak láttára megfeszült rajtunk a ruha. Térnünk is volt bőven s amellet nemcsak mi, de még egy másik Békevára települni akaró honfitársunk is volt velünk negyed magával, sok podgyással. Szerencsénkre egy lovas úsztatott át a nagy vízen, aki felajánlotta, hogy átszállít bennünket, amit mi nagy örömmel el is fogadtunk. Sikeresen meg is oldotta az átszállítás nehéz problémáját s onnan két napi lelki és testi gyötrődéssel járó úttalan utakon, hatalmas kerülőkkel, végre megláttuk utazásunk célját: a békevári magyar telepet. Szomorúan nézett ki még akkor a telep sárkunyhoival, mely kívülről fehérre volt meszelve, de jóleső érzés hatott át bennünket, mert tudtuk, hogy rég nem látott kedves szüleinkkel egyesülhetünk. Ki nem magyarázható örömmel öleltek magukhoz szüleink és csak nagysokára tudták kimondani azt a pár szót a megatottságtól, hogy: "hála a jó Istennek, csak hogy ismét együtt lehetünk."

Amikor megmutatták a nevünkre íratott 160 acre földet és egy kicsit szétnéztünk a telepen, akármennyire is megszorítottuk kedves szüleinket, mégis kijelentettük, hogy mi nem szeretjük Kanadát. A nagy szelekre hivatkoztunk, hogy elfogadhatóbb legyen a kifogás. De hiába volt minden, győzött itt is az anyai szeretet. Amikor látták, hogy semmiképpen nem akarok maradni, rábeszéltek, hogy nősüljek meg, mert tudták, hogy így én is meg fogom szokni a hideg éghajlatot Tervük bevallott 19 05 január hó 17-én feleségül vettem a hozzánk két mérföldre lakó Debreczeni József Karcagról kivándorolt szintén csizmadiamester és borkereskedő leányát Mariskát, akivel én is hozzákezdtem a fészekrakáshoz és felépítettük a mi gazdaságunkat. Magunk építettük első kis házunkat, törtük a rögöt s bizony rengeteget kellett dolgoznunk és hozzá sokszor olyan munkát is, amit azelőtt sohasem csináltunk.

Jól ment a gazdálkodás és bennünket is elfogott a földszerzési vágy. 1918-ban már 720 acre föld volt a birtokunkban, amelyek sok nehéz munkának ezreseit vették igénybe míg kifizetgettük. Csak későbbben vettük észre, hogy nem vallott be a kalkuláció, mert jó árért könnyebb volt akkor megvenni, mint ma eladni. A földek értékét nagyon tönkretette a rossz piac mellett a saskajárás és a búzarozs, da Is.

Elek öcsém szintén megnyugodott, megadván magát sorsának, ő ugyan még visszament az Egyesültekbe, mint aki ott felejtett valamit s el is hozta magával élettársának a Vas megyéből származó Orbán Juliskát, és azóta 10 élő szép gyermekkel ajándékozta meg őket az Úr kegyelme. Négy fiú és hat leány. Ők is nekiláttak a gazdálkodásnak

és nem nyugodtak, amíg nekik is meg nem lett a 720 acre fold a teljes felszereléssel együtt.

András testvérem is követte a jó példát. Feleségül vette egy itteni telepesnek, Csizmadia Istvánnak leányát, Lidiát és 800 acre saját földbirtokukon gazdálkodnak. Őt fiú és három leánnyal áldotta meg őket az Isten. Lajos testvérünk, aki mint egészen kis fiú jött ki, bár hamar elsajátította az angol nyelvet, mégis követte bátyjai példáját és szintén gazdaember lett. Feleségül vette a Botrágy, Bereg megyéből kivándorolt Szakács András leányát, Szakács Ilkát. Házasságukból 8 gyermek született és ülik körül a szülők asztalát. 640 acre földön gazdálkodnak szép eredménnyel. Az egyetlen leány Lujza hűgánk a család szemefénye, mint Debreczeni Lörincné halt meg 21 éves korában 1918-ban, három árvát hagyva maga után.

Édes apánk és anyánk is elhaltak már. Azt hiszem meg is találták édes nyugalmaikat az idegen hantok alatt, mert egyetlen vágyuk teljesedésbe ment, mind együtt lehettünk, akik nagyon szerettük egymást. Most amikor a család Kanadába való vándorlásának történetét írom, magam is az idős emberek sorába tartozom. Hiszen 40 esztendeje már, hogy szeretett szülőföldemet elhagytam. Csak az az egy fáim, hogy soha viszont látni nem tudtam. Sokszor elgondolkozom azon, hogy érdemes-e elhagyni a szeretett hazát egy választott új hazáért akkor, amikor az újban is csak küzdeni kell. Amikor az új hazában is félni kell a háború borzalmaitól, amikor út is csak 70, esetleg 80 évig él az ember és hordozni kell addig itt is az élet keresztyét. De akár mennyire is hányom-vetem gondolataimat, csak ezzel zárhatom soraimat, hogy így van ez jól, így vegyül a nép és így nő a Testvériség.

Szakács Gábor visszaemlékezése.

Egy hosszabb időből kell emlékeimet előkeresni, hogy hű képet adhassak és helyes, megfelelő adatokkal szolgáljak személyem, családom és munkámról, mellyel szolgáltam fogadott új hazámat, egyházamat és elhagyott hazámat hosszú évtizedeken keresztül a mai napig.

Magyarországon Botrágy községben, elég jómódú, Istenfélő szülőktől származtam, akiknek rajtam kívül még egy tölem 12 évvel idősebb fiuk volt, Benjámín, valamint egy leányuk Erzsébet, aki azonban 12 éves korában difteritiszben meghalt. Én voltam a család kedvence, akire úgy ügyeltek, mint a szemük fényére. Visszatartottak a többi falusi gyermekektől, hogy minél kevesebb ragadjon rám a trágár beszédekből. Ha valami baj volt a kréta körül, hol az apám, hol az anyám vett védő szárnyai alá. Makrancos és követelőző voltam, mert elkényeztetésben azt hittem, hogy mindenkor nekem dudál a kondás. így végeztem el a hat elemi osztályt majd a három ismétlőt. Édes apám baráti viszonyban volt Vigváry tanító úrral, aki engem tanított s aki állandóan kézen és szemmel tartott. Mindig a legelső voltam osztályomban s amellet ki-tűnő hangom is volt s így az éneket is én vezettem. Hogy nem ajánlott tanítóm a sárospataki kollégiumba, hogy azt elvégezve a lelkesi pályára mentem volna, annak oka a bekövetkező családi tragédia volt. 12 éves voltam amikor megtörtént az a dolog, ami mindent más kerékvágásba terelt. Szeretett édes apám, akit mindenki becsült és szeretett, akivel szemben nagybecsülését és tiszteletét úgy mutatta ki a község, hogy amikor az Ezredéves Jubileumát ünnepelte az ország, édes apám, Szakács Gábor volt egyike azoknak, akik a falunkat az ünnepélyen képviselte Budapesten, élete delén 42 éves korában 1895-ben hirtelen meghalt. Bélszavardást állapított meg az orvos, de lehet, hogy csak egyszerű vakbélgyulladás volt s egy operációval meg lehetett volna menteni. Feleségét, szül. Molnár Esztert, valamint két fiút hagyott maga után. Bátyám nő volt s én magam arra ébredtem fel, hogy a boldog gyermekből, boldogtalan árva lett Ez volt az elő periódusa életemnek.

Szabó János már régen elhagyta faluját Botrágy községet. Mint sokat tapasztalt és olvasott ember rengeteget dolgozott előbb a községi állapotok javítása érdekében s bizonyára bántotta önérzetét, hogy egy bírói választáson alul maradt. így istenhozzádot mondott szép családjának, falujának és kivándorolt az Egyesült Államokba. Nehéz megpróbáltatásokon ment keresztül ott is. Nem egyszer mesélte hosszú téli éjszakákon, hogy amikor elfogyott már a hazából hozott pénze és gyalog vándorolt a vasúti sínek mentén két-három napig, bizony kénytelen volt a vonat ablakán kidobált étel-

maradékokat felszedni és megenni, hogy éhen ne pusztuljon. Ez a Szabó János nagyon jó barátja volt családunknak már hosszú idő óta. Kijövelete után sokat olvasott Kanadáról, a fülébe jutottak neki is a propaganda által terjesztett kanadai csodadolgok, az ingyen föld, hirtelen gazdagodási lehetőségek. Ez kell a magyarnak. Ez volt a célja, vágya és most meg van, csak a kezét kell kinyújtani utána. Így határozta el magát, hogy visszatér fatornyos hazájába és mindenét pénzzé téve, imegy Kanadába. Közben meghalt a felesége s gondolta, hogy feleségül veszi Szakács Gábor özvegyét, ha hozzá megy és kezdenek egy új életet új körülmények között Kanada földjén.

Édes anyám hosszas gondolkodás után végre engedett és felesége lett Szabó Jánosnak. Mindenüket pénzzé tették és 1898 május negyedikén a falusi rokonság, barátok és ismerősök sírása és kendőlobogtatás, közben egy utolsó istenhózzáddal elindultunk drága szép hazánkból Kanadába. Két hónapi utazás és sokféle megpróbáltatás után érkeztünk Halifaxba s mivel kiütött a hajó utasai között a tífusz, három hétig egy szigeten tartottak bennünket. Mindenünket fertőtlenítettek s csak amikor azt hitték a járváynak vége, bocsátottak bennünket tovább. Winnipegre érkeztünk után újból vesztégyár alá kerültünk, mert újabb tífusz betegség történt. Sátorokban lettünk családonként elhelyezve az akkor még kis város határában, ahol két hétig tartott a fogság. Utunkat tovább folytatva, végre megérkeztünk kitűzött célunkhoz Whitewoodra. Az állomáson, mintha előre bejelentette volna valaki érkezésünket, magyar ember várt. A már korábban itt letelepedett Benke bátyánk, aki minden rosszat elmondott Kanadáról, amivel rémületbe lehet hozni egy új bevándorlót. Készségsbeesve mentünk a másik magyar családhoz, ahová az állomásról utasítva lettünk — a Fodorékhoz, ahol azonban egészen más volt a levegő. Szíves vendégszeretettel fogadtak bennünket és igyekeztek megnyugtatni, hogy nem egészen úgy áll a dolog, ahogy Benke bátyánk mesélte és biztosan meg fogjuk szokni és szeretni Kanadát. Innen a Fodor bácsi fia átfuvarozott bennünket a tíz mérföldre lakó Pinke Imrénéhez, akinek vendégszerető házában találtak menedéket a települni akaró magyarok mindaddig, amíg települési helyükre nem mehettek. Természetesen dolgozni kellett a vendéglátásért. Én itt maradtam, beszélgetve hozzá szolgának egy évre 100 dollár fizetésért. Apám, Szabó János pedig családjával, édes anyámmal, Szabó Károly, Lajos és Erzsébettel elmentek feles-földre dolgozni s ott maradtak a következő év júliusáig, amikor is visszajöttek Whitewood alá, attól 6 mérföldre a téglagyáros Campbell tanujára, amit felébe dolgoztak. Egy évet töltöttek itt, amikor apámnak ösztöne támadt a földkeresésre. S így történt, hogy 1900 július hó 20-án felkeresték a ma már Békevár nevű telepet, amely akkor köves, bokros, mocsaras hely volt, Szakács József és Szakács Áronnal. Le is ütötték a lefoglalást jelentő sátorkarót a hozzám, ahonnan most írok, alig egy puskalövésnyire lévő helyre. Gályából és szénából sátrat készítettek, ami a szélről és hidegtől, de nem az esőtől, úgy ahogy megvédte őket. Az év őszén már kis gerenda házak tanúskodtak a szorgalmas kezeikről. Nap nap után szaporodott a kis házak száma s ezek közé sorakozott már az én házam is 1903-ban, amely a első zsindeyes ház volt a telepen. A Pinkéknél keresett első évi 100 dollár béreimből megvettem a közben pénzben megfogyatkozott Szabó-családnak két díjnyertes ökor tinóit, hogy hozzáadják kezdeni a földtöréshez. Egy évig használták ezeket, majd eladták és lovat vettek, mivel jobban meg voltak szokva a lóhoz. Na, meg a nagy távolság miatt is alkalmasabb volt a ló. Ugyanis Whitewoodra kellett járni bevásárolni és a kis terményt eladni, amely út oda-vissza két napig tartott. Elképzelhető mit jelentett 5 0-fokos hidegben járni ezt az utat ökrös szekéren, de még lovas fogaton is. Köteteket lehetne írni az első évek szenvedéseiről és megpróbáltatásairól.

1904-ben 22 éves koromban nősültem meg. Feleségül vettem Izsák József 16 esztendőös leányát Erzsikét. Amíg itthon a nagy lakzira készülődtek, mennyasszonyommal a Szakács Józseftől kölcsön kért könnyű kocsin áthajtottunk a legközelebbi lelkészhez, aki 16 mérföldre lakott, egyenesen toronyiránt, havon, sáron és vízen keresztül. Nem egy helyen fel kellett állanunk a kocsiban, hogy vizesek ne legyünk. Na, de akkor ez is hozzátartozott a romantikához. Két órai hajtás után egy földre épített faházhoz értünk, ahova épen akkor tért be a lelkész a fejestől. Elmondtuk neki jövetelünk célját, de mielőtt az esketésre került volna a sor, a tiszteletes asszony megvendégtelt bennünket egy nagy tányér "porices"-al. Mi csak néztük a furcsa edelét, mert akkor még a magyarok előtt nem sok becsértéke volt az efféle ededelnek. Elfogyasztottuk nagy kinnal s azután a két szolgálja jelenlétében, akik a tanúk szerepét töltötték be, megesketett bennünket a lelkész. Szerény házba, de melegszívű emberek között folyt le az esketési szertartás és kis ajándék könyvet is kaptunk, amelyet még ma is őrzök, mint igen kedves emléket. Mit tudják a mai fiatalok, hogy még a házasságkötésben

sem volt meg az a kényelem, amely ma már helyben található. A házasságkötés után mint gyerekeMBER és gyereKASSZONY vígan indítottuk vissza kocsinkat. Repült velünk a Nelly lovam s mire visszatértünk Izsák József mennyasszonyi házához, a telepen lakó minden élő ember ott volt mint hivatalos vendég. Ilyen volt az én esküvő utam, amelyet fiatalos hévvel fel sem vettünk, hiszen itthon terített asztal és melegszívű emberek vártak, akik mindannyian akkor voltak boldogok, ha örömet szerezhettek és segíthették egymást. A menyegző reggelig tartott. Új magyarok is érkeztek, a szegény megboldogult Daku bátyánk, Fizi Sándor és Elek, akiket már csak azért is illik megemlíteni, mert mint tehetséges zenészek erősségére voltak az amúgy gyenge zenekarrunknak. Tóth Mihály, Kankál Sándor, Perge bátyánk és Daku Elek szintén hegedültek.

Ha megházasodik az ember, akkor a rendes időben bábáról is gondoskodni kell. Hála Istennek már akkor is volt leveles asszonyunk az öreg Kovács néni, akinek férjét nagy bajusza miatt "bajusz király"-nak nevezték el. Ő keresztelte az első kis leányunkat az anyja nevére, Erzsébetre, aki koraszülött volt és 7 óra múlva meghalt. Majd született Géza Gábor fiam, ki most mikor e sorokat írom a Goldfielden aranybányában dolgozik. Azután sorrendben Irénke Eszter, aki ifjú Farkas Albertnek a felesége lett. Két gyermeke van, Mariska és Gerald. Leánykorában gyors-, gépiró és könyvelő volt. Gizella Mária szintén férjénél van, férje jól keres, borbély és Kaliforniában laknak. Az utána következő ismét fiú, István Győző. Nős ember, feleségül vette Leich Ilonkát és két kis fiuk van, Imre az egyik, a másik csak pár napos s így csak ezután lesz keresztelve. Győző a telefon osztálynál dolgozik Reginában. Andor Ferenc a torontói egyetemen utolsó évét végzi. Fogorvosi pályára készül. Önként jelentkezett a hadseregbe a háború kitörése alkalmával. Amália Erzsébet tanítónő. Állásáról ez évben lemondott és férjhez ment régi jegyeséhez Dóka Kálmán tanítóhoz, aki a telep Rákóczi iskolájában fog tanítani. Az utána következő ismét leány. Etelka Judith tanítónő. Végre született Magda Ilonka, aki a festészetben kultiválja magát. Jelenleg az iparművészeti iskolába végzi tanulmányait. Úgy jöttek sorba minden két évben egy új ember, akiknek felnevelésével természetesen volt sok bajunk, de mégis ami ebben a nehéz világban műlhatatlanul szükséges, minden gyermekünknek megadtuk a szükséges tudományt és kenyérkereseti lehetőséget. Hogy ezen célokat keresztül tudjam vinni, első osztályú gazdaságomat a felszereléssel együtt dobra verettem és az összegyűjtött pénzzel bementem Kiplingre lakni. Hogy új kereseti lehetőségre tegyek szert, beállíthattam az első mozgókép-színházat, amelynek vezetésére, úgyszintén a gép kezeléséhez szükséges diplomát és engedélyeket már jóelőre beszereztem. Hónapokig képeztem magam egy winnipegi iskolában. Mivel a képzetítéshez villanyáram szükséges, vettem egy három kiló wattos Delco telepet, mellyel kevesebben áramot szolgáltatam a kis város lakosai közül mindazoknak, akik a villany bevezetését kívánták. Nemsokára ezután új gépeket is kellett beállítanom, mert a világítás kiterjesztett az egész város területére. Én szolgáltattam az utcai világítást is, valamint az üzemetek is elláttam áramszolgálattal. Kifizetődő üzleti vállalkozás volt, szép nagy vagyonra is tettem szert vele. Ebben az időben már sokan laktak Kipling és környékén magyarok s így a színház is elsőrendűen ment. Megalakítottuk a Kiplingi Magyar Egyletet is, ahol megkezdtük a társadalmi és kultúr életünket élni. A mozgókép színházban is főképpen hazafias darabokat, valamint tanulmányos bemutatásokat tartottam s ez is nagyban hozzájárult a telep magyarságának szellemi fejlődéséhez. Később belefáradva a hatalmas üzlet vezetésébe, na meg régi tervem is volt, hogy az Egyesült Államokba telepedek át, ahova Szabó János fiával, Károllyal már régebben áttelepedett és feleségemmel való látogatásunk alkalmával nagyon megtetszettek az ottani körülmények, elhatároztam, hogy eladom üzleteimet. Egy a városhoz két mérföldre lakó angol gazdaságával cseréltem el üzletemet azzal a reménnyel, hogy azt könnyebben fogom tudni értékesíteni. Ha pedig nem sikerülne eladnom, könnyen kapok felesmunkást a gazdaságba. Időközben Szabó János és fia Károly otthagyták az Egyesült Államokat meg vagy 2 000 dollárjukat és visszajöttek a régi tanyára Békevára. S így én is maradtam a kicserélt gazdaságomban.

1925-ben s az azt megelőző időkbén is gondnoka voltam a Békevári Református Egyháznak. Ebben az időben lett idegbeteg Tiszt. Kovács János, amikor is az istentiszteletek végzése és a vasárnapi iskola gondja az egyház minden más dolgaival együtt ho?szú időre az én vállaimra nehezettek. Ebben az évben határozta el az egyháztanács az én indítványomra a telep 25 éves jubileumi ünnepeiségek megrendezését, amelynek nemcsak kezdeményezője, de befejezője is én voltam. Megrendeztük azt a feledhetetlen és nagyszabású ünnepélyt, amelyen a tartományi miniszterelnök képviselőjében Mr. Hamilton földművelésügyi miniszter is megjelent. Ott volt a kormányzó és rengeteg

egyházi és világi előkelőség'. Csendes Imre tiszteletes, akkor még theologus, felkésésünkre betanította a "Falu rossza" című népszínművet, valamint egy 60 tagú dalárdát a Rákóczi indulóra. Beké Pál akkor közöttünk élő művész festette meg a díszeket. Patterson akkori képviselője, jelenleg Saskatchewan miniszterelnöke a légionisták óriási sátrát bocsátotta rendelkezésünkre. Nagy izgalmak között érkezünk el a várva-várt nagy naphoz, amelynek és az egész ünnepségnek minden szála az én kezemben futott össze. Gyönyörű lovasbandérium fogadta a kormányzót és az érkező vendégeket. Minden poszton ott állott az odahelyezett tisztviselő s egész Békevár magyarsága mint egy ember teljesítette kötelességét. Dr. Hoffmann Ferenc saskatooni ref. lelkész, Ballá Zsigmond és Csendes Imre theologusok végezték a hálaadó Istentisztelet szolgálatát. Másnap volt a hatalmas bankett és színelőadás, harmadnap pedig a sport játékok. Nagy munkával járó de a lelkekben örök nyomot hagyó gyönyörű napok voltak ezek, talán a legszebbek a békevári telepések életében. Leírhatatlan volt az öröm, amikor a szép erkölcsi és anyagi haszonról beszámoltunk. 700 dolláron felüli volt a tiszta maradványa az ünnepélynek. Erre még a legvérmesebb reményűek sem számítottak. Én aki az egész ünnepélyt megálmodtam, aki családommal együtt éjtnapot egygyé téve fáradhatatlanul dolgoztam; siker érdekében, aki ennek a szent ügynek a kezdője, keresztül vívője és bevezetője voltam a többi önzetlen munkásokkal, bár életem legnagyobb művének könyvelem el, mégis a legnagyobb csalódás és fájdalom ért az ünnepély lerendezése után. Azzal gyanúsítottak meg egyes értelmetlen, haszontalan és kufárlelkű emberrel, hogy pénzek tűntek el a kezemen az elszámolások alatt. Engem gyanúsítottak meg, akinek a kezéhez egy cent sem folyt be, hiszen hivatalos pénztárnoka volt az ünnepségeknek, akinek kezeihez folyt be minden bevétel, és rajta kívül senki pénzt nem kezelhetett. Szacsi Péter volt a pénztárnok, aki minden cent jövedelmet kézhez vett és elszámolt. Engem, aki Istenfélő vallásos szellemű nevelést kaptam s ebben nőtem és öregedtem meg. Ez volt a hála az emberfeletti munkáért és az áldozatokért, amelyet hoztam családommal együtt. Eszembe jutottak Krisztus Urunk szavai: "Ha valaki arcúit üt, tartsd a másik orcádat is." Hagytam őket. Az ünnepély, Istennek legyen hála, gyönyörűen sikerült a munkatársak önzetlen igyekezetével. Nélkülük eredménytelen lett volna minden törekvésem A nyelvöltögetők szegyeteljes kísérletezése nem vont le különben semmit az ünnepély értékéből. Ok egyebet sem a múltban, sem ma, sem pedig a jövőben nem fognak tudni tenni, mert ez az alaptermészetük.

Visszamentem a gazdaságba, amelyen csak addig maradtam, amíg" ezer dollár befektetéssel fásítottam és rendbe hoztam azt. Ezen kiadásom visszajött ugyan, mert a C.N.R. vasúttársaság megvett egy 30 akernyi területet birtokomból, ahová a víztartályát építette. 2700 dollárt fizettek érte s így kárpótolva voltam. S mivel ebben az időben volt a Közép-Európából való tömeges kivándorlás a C.P.R. vasúttársaság felkérésére elvállaltam a telepítési ügynökséget is. Mivel nap mint nap be kellett járnom a városba és a lehetőségek is meg voltak rá, gazdaságomat újból visszacsacseréltem a színházzal. Amikor megérkezett a beszélő kép, átszereltem színházamat. Jól ment minden az első pár hónapban, mert újdonság volt. A rettenetes hideg tél miatt akármilyen vonzóereje is volt a beszélőképeknek üres házak mellett ráfizetéssel dolgoztam. Nagy bajban voltam, mert az új átszereléssel kapcsolatosan hatalmas összegeket kellett fizetnem havonta, s a bajon úgy gondoltam segíteni (mivel a bajbajutott ember a távolban mindig" zöld mezőt sejt és lát), hogy Indianhead községben, ahol 1600 lélek lakott, kivettem az éppen üresedésben lévő színház helyiséget, minden előzetes megvizsgálás nélkül és megkezdtem az előadásokat a havi 100 dolláros bérletű helyiségben. Itt is átszereltem a színházat beszélő képekre s amellet viselnem kellett a fűtés és a lakással járó külön kiadásokat is. Ha már különböző helyen is játszottam képeket s így hét helyen voltak egyszerre kötelezettségeim. Annak ellenére, hogy mindig csak a legjobb képeket hozattam, a színházaimra nap nap után többet fizettem rá. Hétszerte nagyobbak lettek a bajok, mint Kiplingen voltak. Közben beállott az általános depresszió s én mint a veszítő játékos, vittem a dolgokat ráfizetéssel tovább még egy esztendeig abban a reményben, hogy majd csak megváltozik a helyzet. Adtam már jegyet, vaj, tojás és búzáért is, semmi sem használt. 1931 október havában a kiplingi színházba, valamint a villamostelepekbe és az indianheadi vállalkozásomban elvesztettem 20-25 ezer dollárt. Az akkor még meglehetősen kicsiny gyermekeinkkel a kiplingi lakásunkon húztuk meg magunkat. Családom nem is sejtette, hogy micsoda vészes fellegek tornyosulnak felettünk. Nap mint nap kaptam az addig általam ismeretlen idézéseket és hiába könyörögtem a bírónak halasztásért, nem adott. 30 napi határidővel kötelezve lettem elhagyni még a lakásomat is. De mivel és hová? Elmondhattam mint Üdvözítő Jézusunk mondotta, hogy: "A rókáknak barlangjuk, a

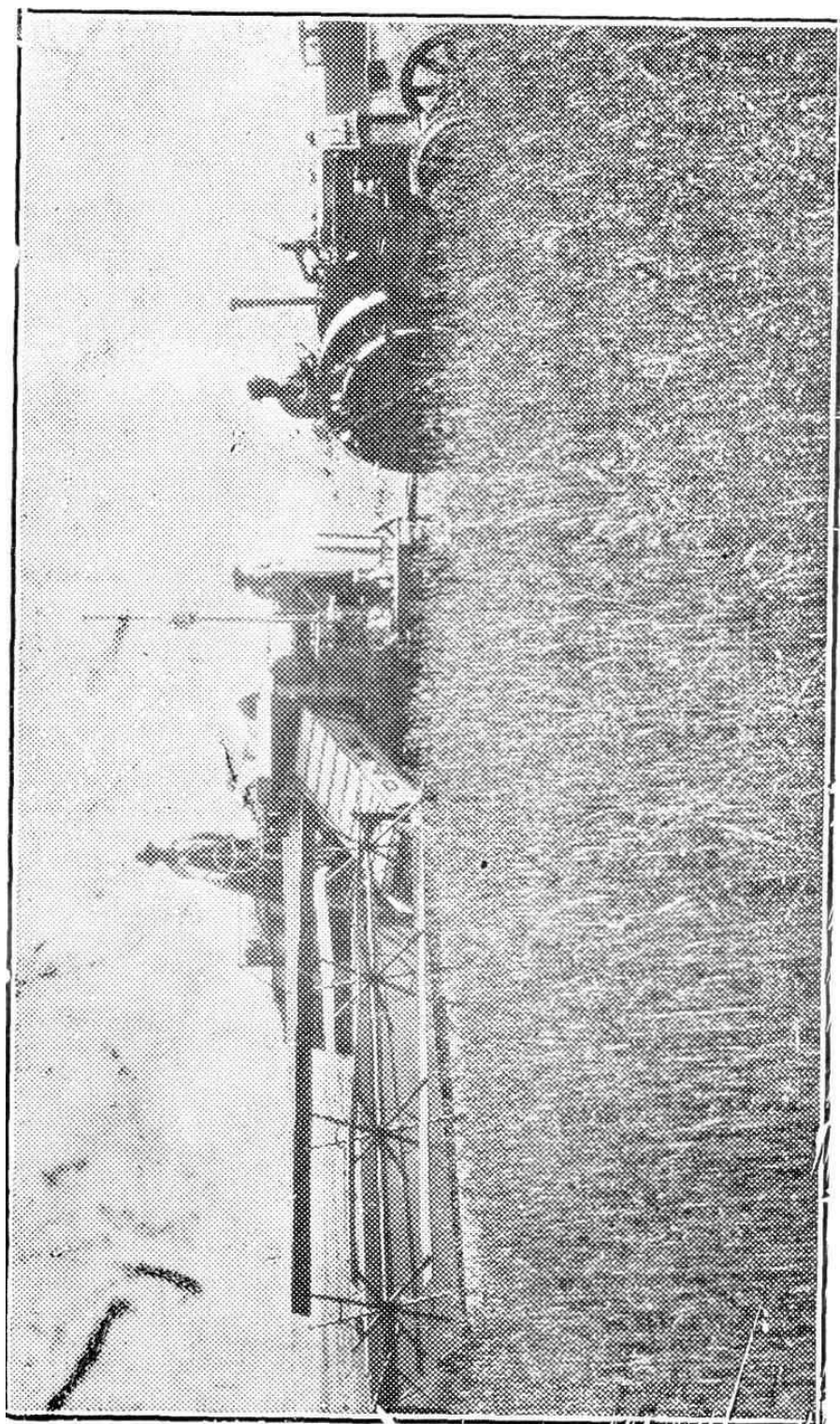
madaraknak fészük, de az ember fiának nincs hová fejét lehajtania."

Ide juttatott az akkor még csak általunk ismert depresszió, a vállalkozás és a hiú remény. 50 esztendő koromban elbuktam mindenemet, csak a család és a gond maradt nekem. De volt erős Istenbevetett hitem — azt nem vesztettem el — és volt két hü lélek, akik, amikor nem volt mit enni, segítettek. Akkor, amikor mások titkon nevettek és elesetségekben kicsúfoltak, kigúnyoltak, hogy az 50,000 dolláros vagyon elűszott s mint a letarolt mező minden nélkül maradtam, mellém állottak. Meg kell említenem neveiket is, hogy ne csak lelkünkben, de történelmileg is meg legyenek örökítve: Gál István és Rác Lidia, valamint szeretett édes anyám, akik nem hagytak el bennünket a meglátogatás idején.

Még nem tellett le a bíró által adott 30 nap, még a színház egyik szobájában üzleti levelezéseimet rendeztettem, amikor megjelent nálam a reginai segélyző hivatal megbízottja azzal a jó hírrel: kineveztek a segélyező hivatal tisztviselőjének s hogy elfogadom-e azt? Hogyne fogadtam volna el, hiszen Istennek kezét láttam újra ebben az ajánlatban, hogy beteljesedjék az írás igazsága: "Elsőből lesznek utolsók, és utolsókból elsők." A mindenéből kifosztott senki, a lakásából kiűzött Szakács Gábor lett Józsefe, élelmezője és ruházója hivatali állásán keresztül 250 családnak. Aki még pár nap előtt azt sem tudta, hogy honnan lesz meg a mindennapi kenyér maga és családja számára.

Szabó János fia, Károly, megunta a kétes-értékű gazdálkodást s azt, hogy örökösen a hitelnek termeljen meglátva látnoki szemekkel a bekövetkezendő eseményeket 1929-ben búcsút mondott az apai nagy háznak és minden más örökségének, ami kevés pénzt összetudott szedni azzal British Columbiába utazott s ott kis gazdaságot vásárolt magának s kérelmemre átadta az addig bérbeadott apai gazdaságot nekem, s innen látam el hivatalomat azt hiszem közmegelegedésre. Kinevezésemben egészen bizonyos, segítségemre volt Tiszt. Kovács János is, ki mint bizottsági tag, mindvégig ki is tartott mellettem.

Apám örökébe most már én jutottam Károly testvérrel való megegyezés útján. Ahonnan minden élet származott, a telep központján most már én dolgozom öreg napjaimban. Istennek legyen érette hála, megvan a mindennapi kenyér, a gyermekek mind szárnyra bocsátattak. A nagy bukás után nem tudok nagy eredményeket felmutatni, de azért ma is azt mondom, hogy akiben erős akart és elhatározás van és nem alkuszik meg a sorssal, az ma is haladhat előre Kanadában, éppen úgy, mint a kezdetén, vagy a delén tudott, csak Istenbe vetett hitünket ne veszítsük el, akkor még fehér kalács is jut minden kanadai magyar asztalára.

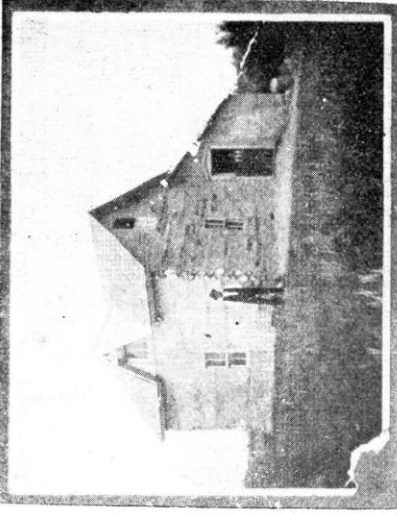
Aratás a saskatchewanai magyar munkamezőkön.

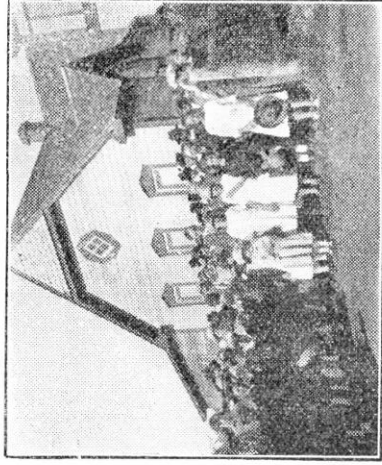
A békevári magyar telepesek első nyári mulatsága 1903-ban. A nagy földtörő munkák után megkezdték a társadalmi és kulturális életet is. Első mulatságukon már egyensapkas fúvó zenekaruk gyönyörködtette a telep magyarságát.

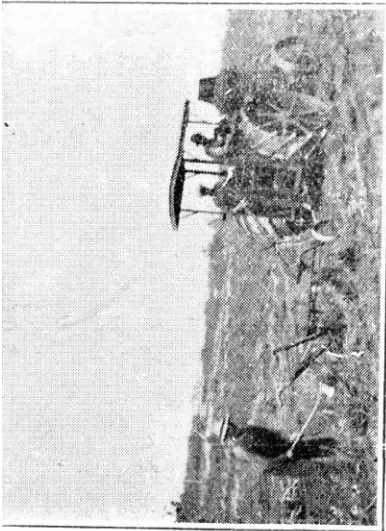
Varga György nő, Koleszár István nőtlen Power River-i honfitársaink temetése. Munkából hazajövet egy teherautó halálra gázolta őket. Zemlényi János megsebesült.

A földkumyhók között elsőnek épült zsindegyes háza Szakács Gábor békevári honfiársunknak. Modern háza mellett még ma is áll, hogy lássa az ifjabb nemzedék apáik nehéz küzdelmeit.

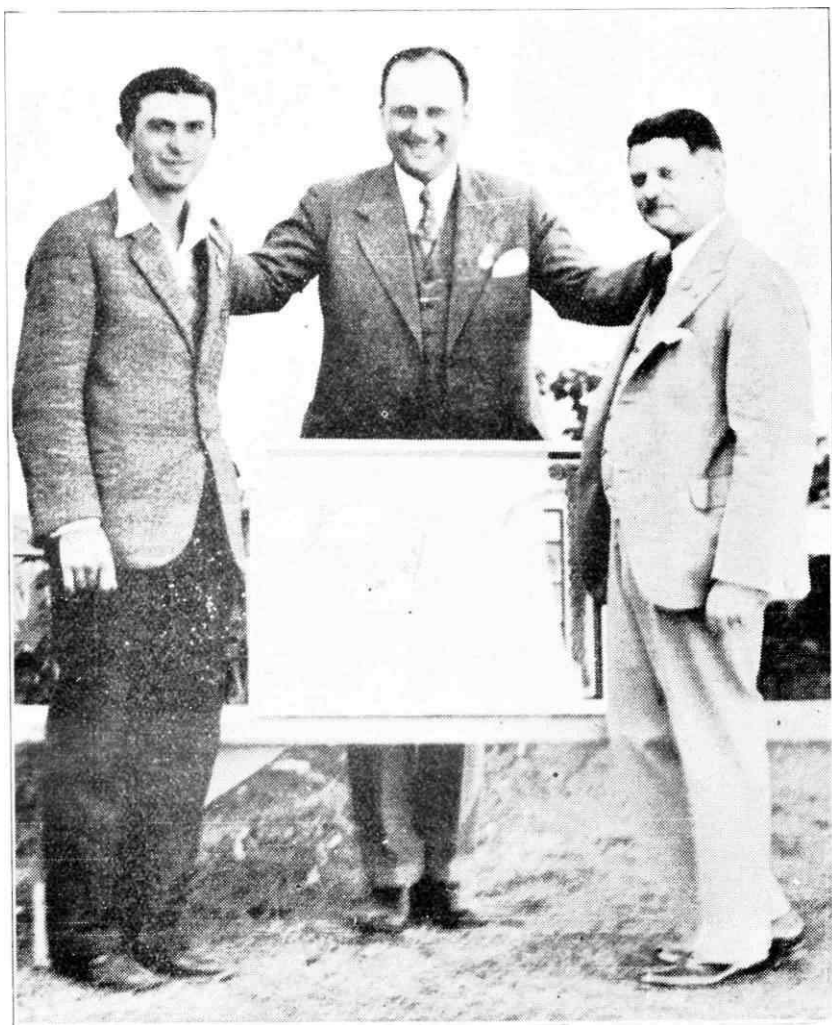
A békevári baptisták egy csoportja.

Földtörés és gyökérirtás a saskatchewanai szűz területeken. Kezdetben ökrök és lovak végezték azt a munkát, melyet ma elvégz a traktor.

Tiszt. Balla Zsigmond ref. lelkes Yorkton Sask. Ekeken keresztül szolgált a winnipeg, otthoni, halmoki és lestocki gyülekezeteket.

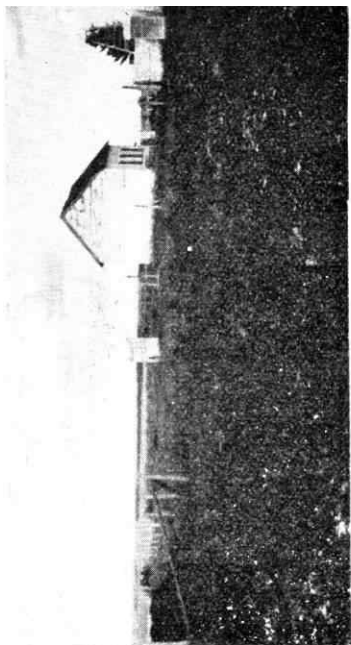
Sebestyén Pál, északalbertai honfitársunk, az ifjúsági gabonabírálóverseny győztese, továbbá Helman Trelle többszörös kanadai buza-champion és Petényi, I. István volt winniepegi konzul.

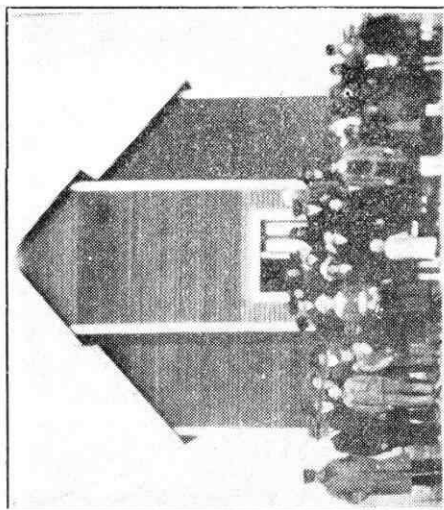
A békevári Baptista Egyház vasárnapi iskolájának növendékei.

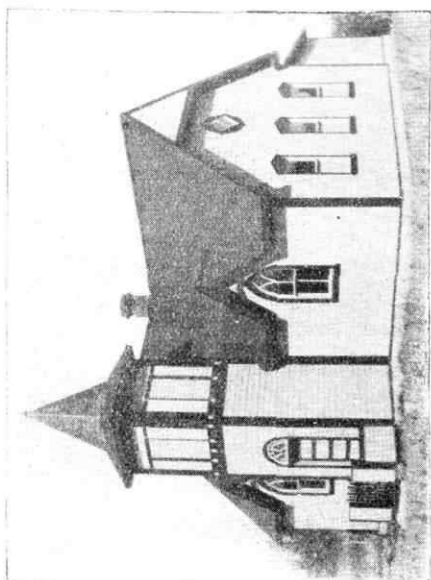
Tiszt. Mónus János Aldina-i magyar baptista
prédikátor.

Indián iskola Nyugatkanadában. Hudson Bay Trading Post

A Wakaw-i magyar baptista templom és a baptista gyűlekezet.

A békevári baptisták kedves kis temploma.

Indián iskolás gyermekek. Hudson Bay Trading Post.

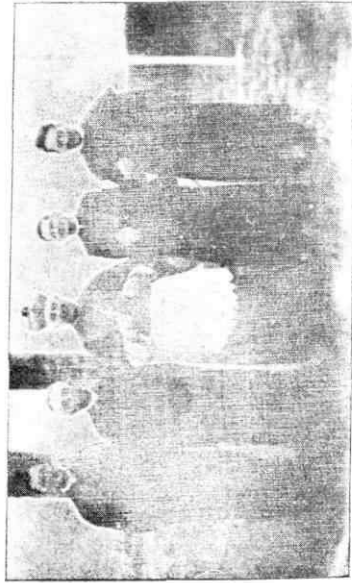
Magyar, román, szerb és ukrán csoport a "Settlement House" előtt, ahol Tiszt. Dr. Hoffman Ferenc ref. misszionárius szokott istentiszteletet tartani magyar honfitársainknak, Regina, Saskatehewan.

Az 1938-ban megtartott gyönyörű Szent István napi ünnepély Kaposvár magyar telepen.

A békevári református parókia előtt. Tiszt. Kovács Ferenc, Molnár Jenőné tiszt. asszony és Tiszt. Dr. Molnár Jenő 1924-ben.

Monoshaan érsek látogatása a kaposvári magyar katolikus egyháznál. A kép az első telepesek emlékoszlopánál készült. Sorrendben balról jobbra: Ft. Vezér Mihály, Ft. Pipótt, P. G. Monoshaan érsek, Ft. Dr. Sámtha Pál és Ft. Horváth Jenő a kaposvári katolikus hitközség pélbánosa.

Ft. Blichhard Tivadar a Kaposvári Magyar Római Katolikus Hitközség hűséges lelkipásztora. Meghalt 1932 január hó 7-én. Itt alussza örök álmát a kaposvári magyarok temetőjében.

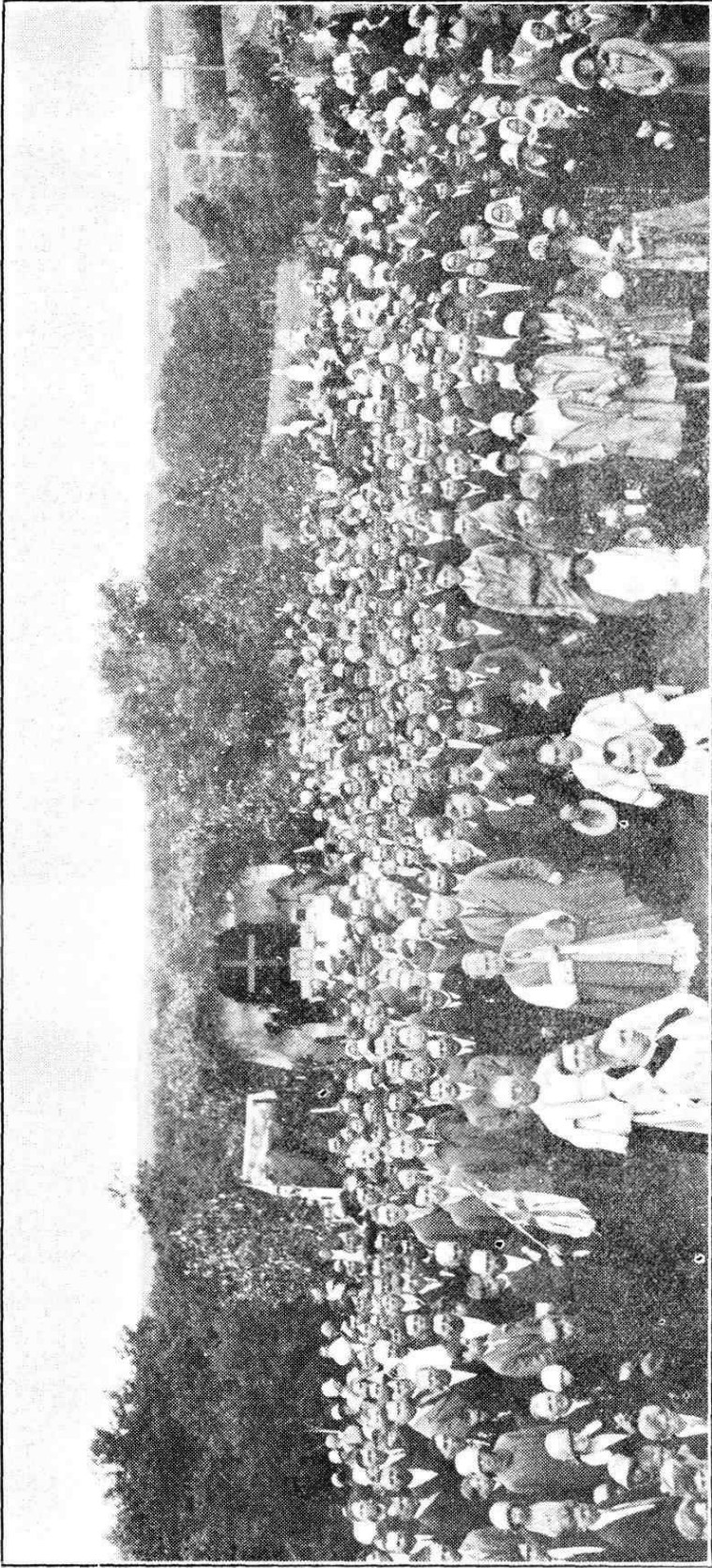
Msgr. Dr. Sántha Pál a Stockholmi Római Katolikus Hitközség plébánosa, neves történet író.

Ft. Horváth Jenő a Kaposvári Magyar Római Katolikus Egyház plébánosa.

Ft. Soós István winniepei római katolikus kórházi lelkész és Ft. Vezér Mihály a Reginal Magyar Római Katolikus Hitközség plébánosa.

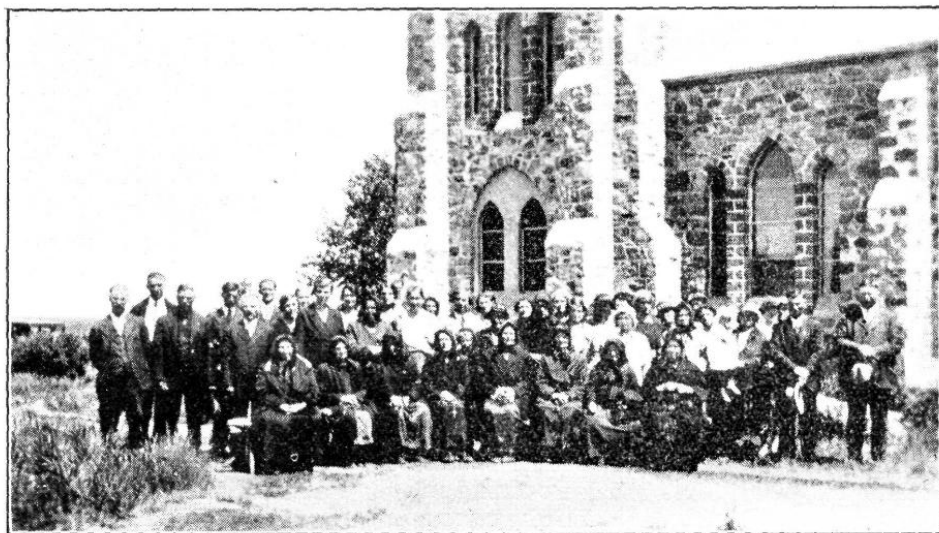
A Stockholmi Római Katolikus Hitközség népe ezüsti jubileuma a hálaadó istentisztelet után, Középen gróf Mikes János püspök,
A szent Erzsébet Hitközség gondnokai: Bodnár János, Janyu András és ifj. Sivák Sándor.

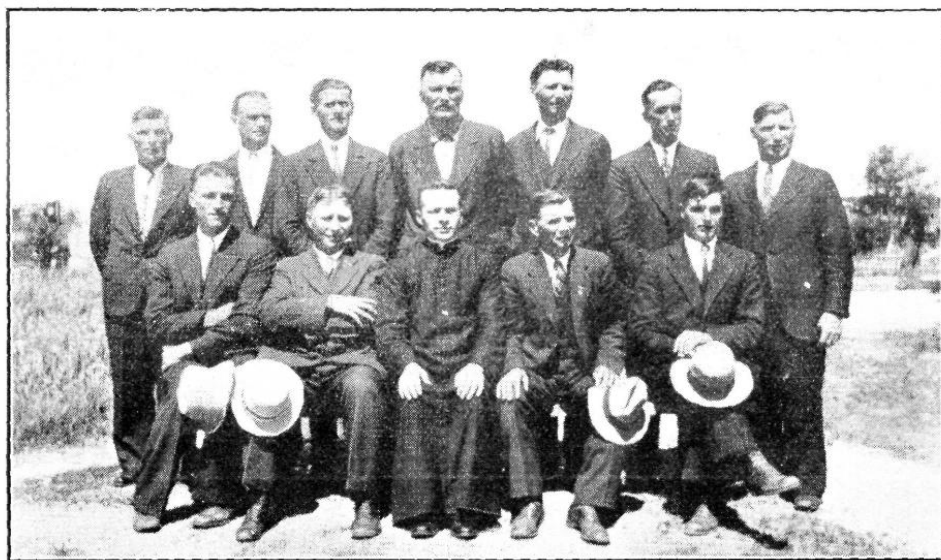
A Kaposvári Róm. Katolikus Hitközség-Ifjúsági Egylet Csoportja. Elnök Orosz Mihály, pénztárnok Gyuricska József, titkár Sikora Erzsébet.

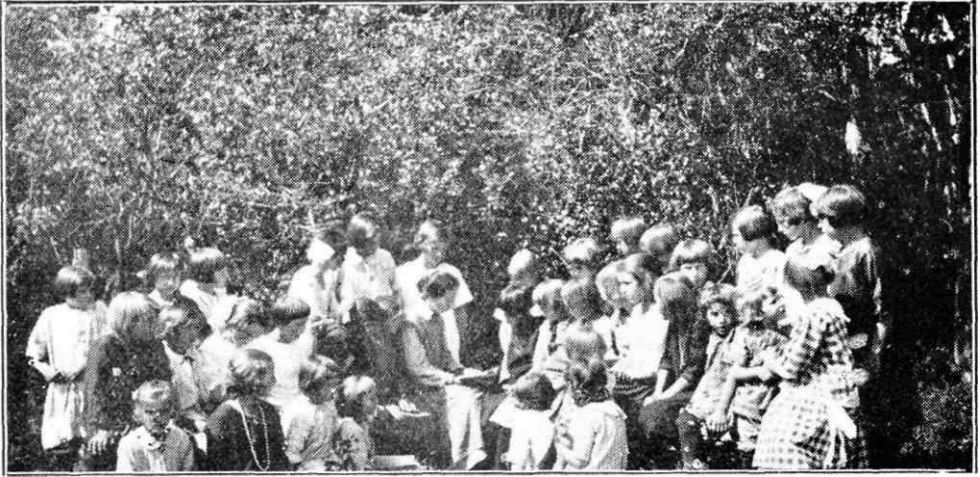
A Kaposvári Róm. Kat. Hitközség egy csoportja a jubileumi évben, 1936-ban.

A Kaposvári Katolikus Hitközség Nőegylete 1936-ban.

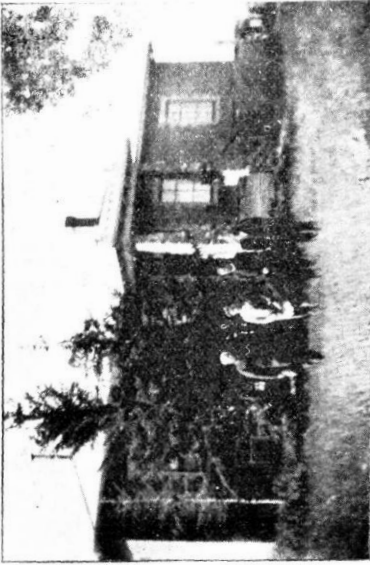
A Kaposvári Róm. Katolikus Egyház Rendező Bizottsága a jubileumi ünnepség alkalmával. Felsősor: Orosz, Smerekovszky, Barilla, Bartók, Bernáth, Chomós és Pilesák. Alsó sor: Gyuricska, Babják, Ft. Vadas József, Kristóff és Helmeczy kurátorok.

Horváth Ida szociális testvér által vezetett nyári magyar iskola egy csoportja.
Stockholm, Saskatchewan.

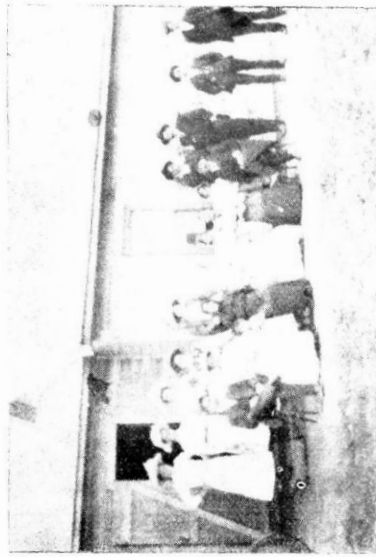
A stockholmi Szociális Nővérek sikeres főző tanfolyamán résztvevők
egy csoportja.

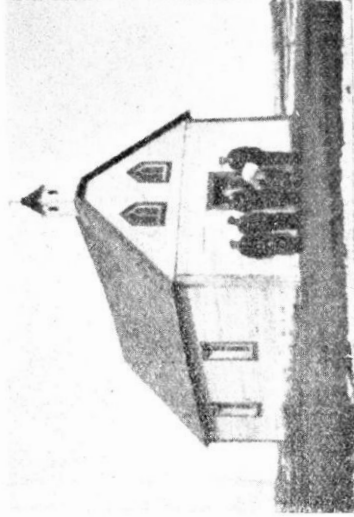
Magyar katolikus paplak Viscount, Sask.-ban.

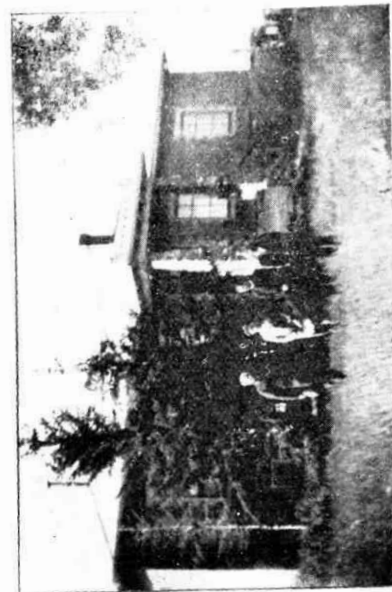
A legszebb kanadai magyar katolikus templom és parókia
Kaposvár Saskatchewanban.

Az első keresztelési ünnepély Otthon, Sask, magyar telepen 1910-ben. Borsi Jánoséknál. Érdekes a fiatal asszonyok kalapviselete.

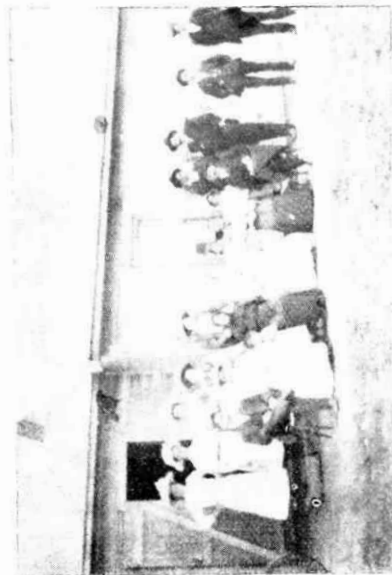
Római Kat. templom. Épült 1905-ben. Otthon, Sask.

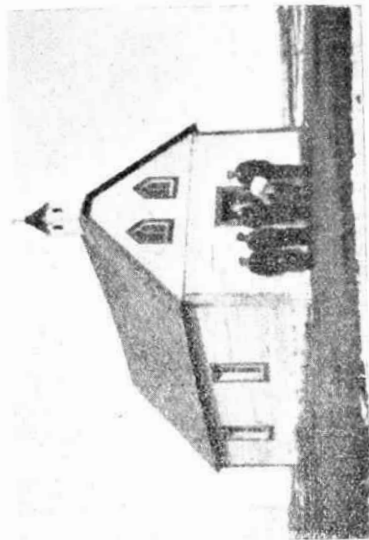
Magyar katolikus paplak Viscount, Sask.-ban.

A legszebb kanadai magyar katolikus templom és parókia
Kaposvár Saskatehewanban.

Az első keresztelési ünnepély Otthon, Sask. magyar
telepen 1910-ben, Borsi Jánoséknál. Érdekes a fiatal
asszonyok kalapviselése.

Római Kat. templom. Épült 1905-ben, Otthon, Sask.

A Halmok-i Református Egyház egy kis csoportja. Állósor balról jobbra: Salamon Sándor, Csányi Mihály, Horgász István, Tóth János, Takács Sándor és Salamon András. Középső sor: Salamon Sándorné, Csányi Mihályné, Horgász Istvánné, Tóth Lászlóné, Takács Sándorné, Tóth Jánosné és Rutkay Mihályné. Alsósor: Tóth László, Tóth János és Rutkay Mihály.

Lovas bandérium Otthon Sask, magyar telep alapításának 25 éves jubileuma alkalmával.

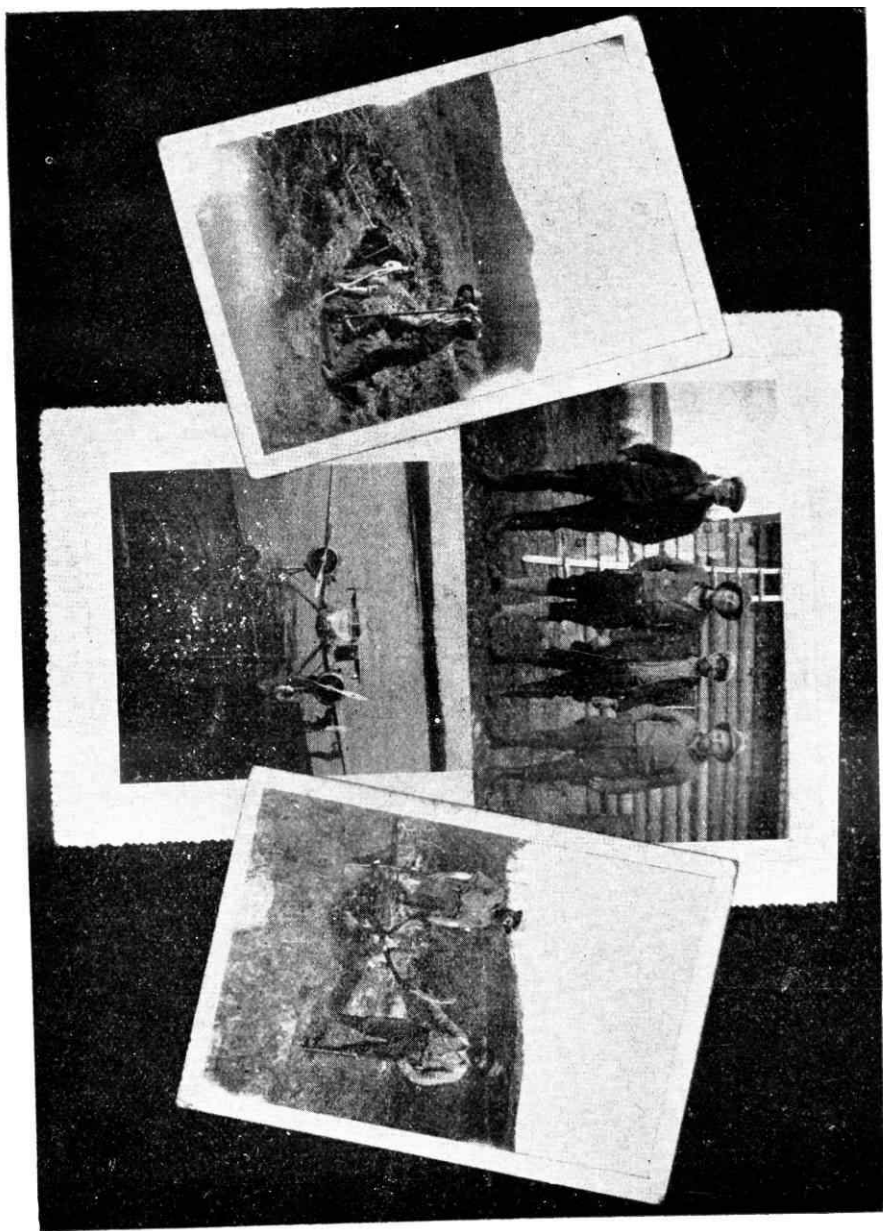

Az egy időben Reginában megalakult Magyar Szövetpen Tiszt kovács János volt békevári ref. lelkész aki cikkeivel és előadásaival éveken keresztül szorgalmazta a Kanadai Magyar Szövetség megtermelését.

Simon János honfitársunk temetése Middlelake Saskatchewanban.

Fenwood, Edmonton és Vancouveri aranykutató honfitársaink, akik felfedezték a
"Balaton" tavát messze észak honjában.

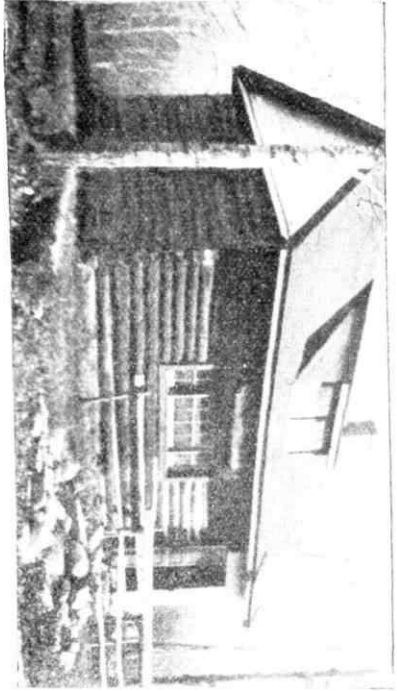

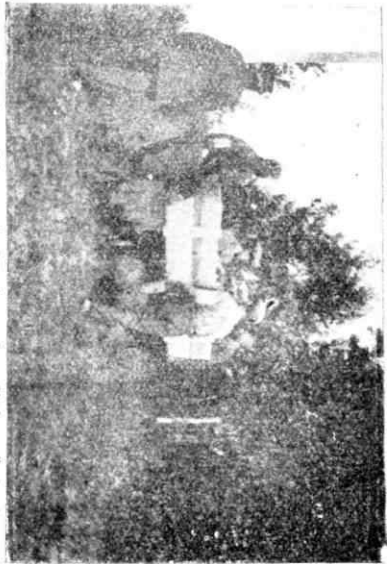
Dr. Biró Károly egy nagybeteg páciensén gyomor operációt hajt végre.

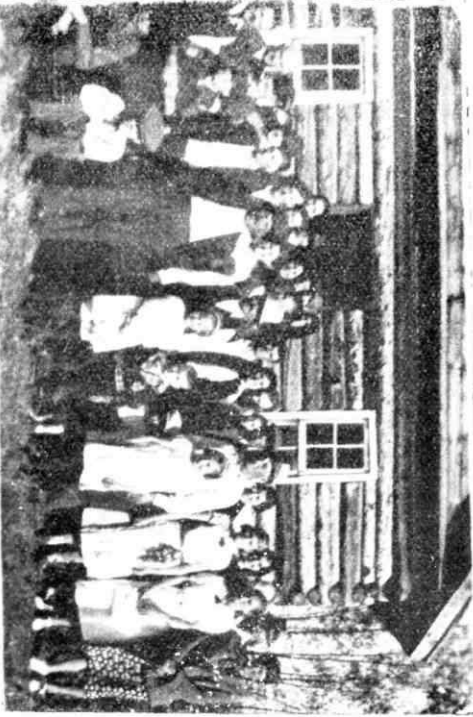
Middle Lake Sask, A magyar szüreti mulatság egy táncos csoportja 1937-ben,

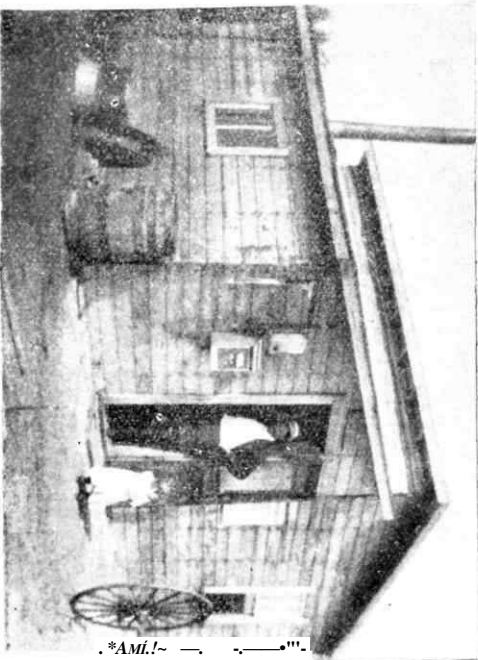
A Református Egyház parokhája Miskolcban Saskelewanban.

Id. Kovács Jánosné 85 éves honfoglalásunk temetője 1922-ben Lestock Saske.

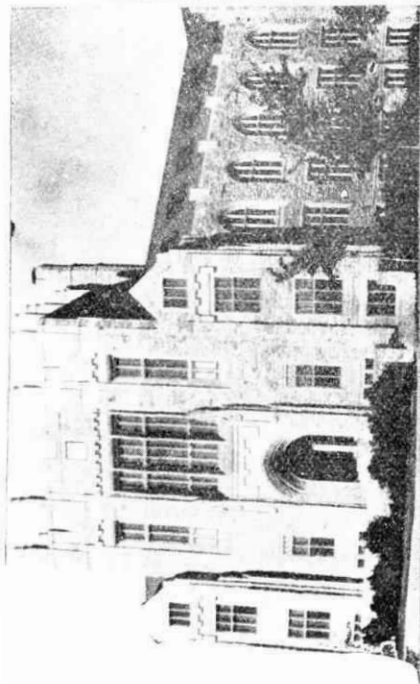

A Miskolcban "Arpád" magyar református gyülekezet egy kis csoportja. A háttérben látható templom 1931-ben épült.

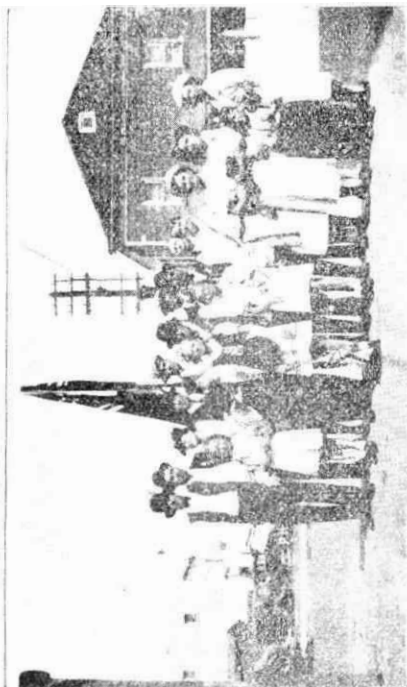

Saxton Hill Saske Magyar Posta Hivatala. A hivatal afafejű áll Saxton Ferenc postaméster házával, akiről a telep nevei kapta.

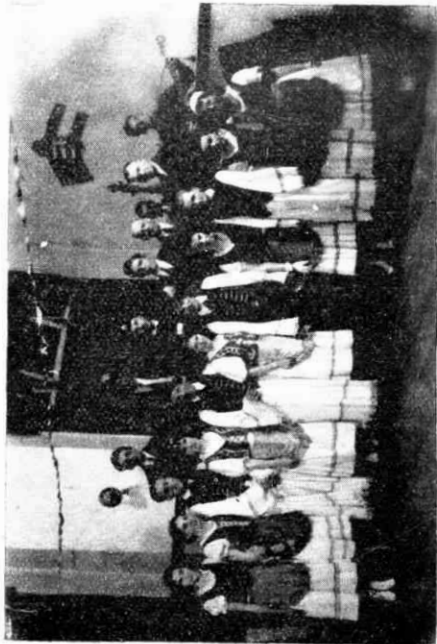
*Ami!- — — — — —

A Saskatooni Egyetem kémiai fakultásának gyönyörű épülete.

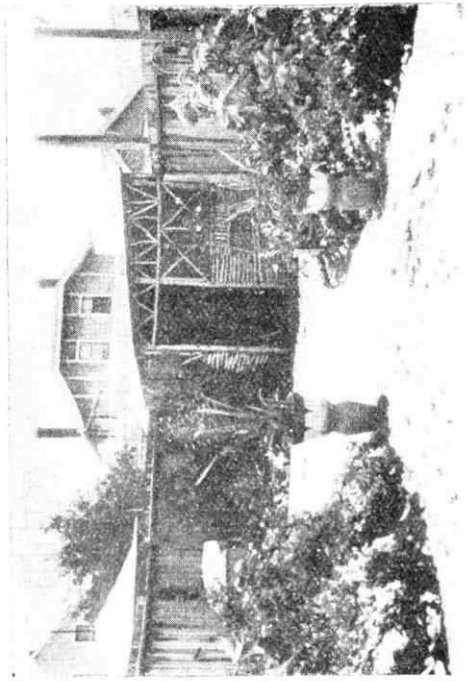
Az "Ady Endre" Magyar Egylet egy csoportja a király látogatás alkalmával 1938-ban, Saskatoon, Saskatchewan.

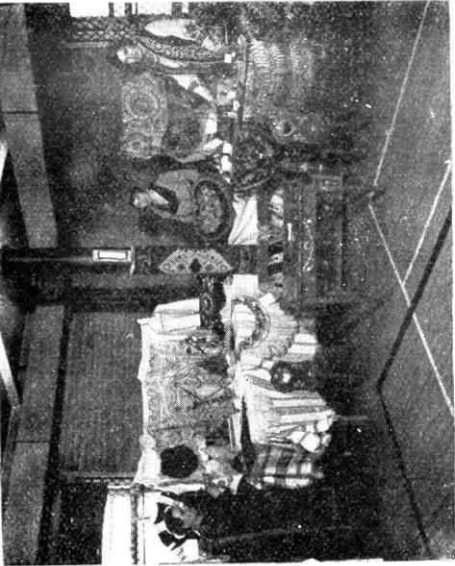
Az "Ady Endre" Magyar Egylet 1935-ben megartott nagyszabású szüreti mulatságának magyarruhas csoportja, Saskatoon, Saskatchewan.

Az "Ady Endre" Magyar Egylet egy dísz magyarba öltözött csoportja. Jobbra fentről: Mátus, Márton, Jásper, Klein, Redli, Hegedűs és Bárfai honfitársak. Középső sor balról: Sebestyén, Micszke, Jásper, Mazák, Sebestyén, Márton, Madarasi és Faragó honfitársaink az alsó sorban lévő Simon és Sütő honfitársakkal, Saskatoon, Sask.

A saskatooni hóivertar 1935. augusztus 14-én. Még a vad Nyugaton is szokatlan volt a kánikula idején történt havazás.

A winnipeg-i Nőszövetség kiállítása. N. Istvánffy Zoltánné, Lapsay Jánosné és Petényi Istvánné díszelnőikkel a képen.

Tiszt. Dr. Hoffmann Ferenc a nyugatkamadi lovastud. Saskatoon, Sask.

Tiszt. Tatter Vilmos volt békevári lelkész és családja.

A kaposvári első telepések neveit megőrkítő emlékoszlop. Fel lett szentelve az ötven éves jubileumi ünnepségek alkalmával.

A winniepei Nőszövetség kézimunka kiállítása.

A MARI TIME TARTOMÁNYOK

Kanadához tartoznak még a NORTHWEST TERRITORIES, melynek területe 1.306.682 négyzeteérföld; PRINCE EDWARD ISLAND, területe 2184 négyzetmérföld. Fővárcsa CHARLOTTETOWN. Úgyszintén YUKON, melynek területe 207.076 négyzetmérföld, fővárosa. DAWSON. Ezek a részei a birodalomnak azonban magyar történelem szempontjából nem bírnak jelentőséggel, mert nagyobb számban nem élnek itt honfitársaink.

NEW BRUNSWICK.

Területe 27.985 négyzetmérföld. Fővárosa FREDERICTON. A lakosság főfoglalkozása az erdőkitermelés, amelyből épületfát készítenek. Hatalmas erdőségei rengeteg munkásnak biztosítanak munkaalkalmat. Nagy-kiterjedésű mezőségein fejlett állattenyésztést űznek. Tehénésztük világhírű. Parti és mély tengeri halászata szintén sok embernek biztosít kenyérkeresetet. Főképpen hering, osztriga, szardínia és rák halászata nyújt nagy jövedelmet. Bányászata szintén jelentős. Arany, réz, vas, acél, antimony és gypsum, valamint olaj lelőhelyei vannak. Sajt, vaj és gyümölcs kereskedelme az azzal foglalkozóknak szép jövedelmet biztosít.

Jó páran vannak magyar honfitársaink közül, akik ebben a tartományban találtak maguknak elhelyezkedési lehetőséget főképpen az erdőkitermelési munkálatoknál, de tömegesebben sehol sem telepedtek le. Munkájuk időleges és csak addig maradnak egy helyen, amíg a munka tart. Ahol többen is dolgoznak egy helyen sem élnek semmiféle szervezeti életet. Kis létszámuk miatt sem egyházilag, sem társadalmilag nincsenek megszervezve.

Nevezetes kikötő városa ST. JOHN. Nagyon sok honfitársunknak feledhetetlen ez a város, mert itt lépett először az ígért földjére telve

reményekkel, vágyakkal. Az elkülönített bevándorló házban meglehetősen szigorú felügyelet mellett itt várták türelmetlenül a vonat indulását egy két napig, hogy a nyugati tartományok munkamezőire szállítsa őket, hogy kezdhesék ők is az álmodott dollár szüretelést.

NOVA SCOTIA.

Területe 21.068 négyzetmérföld. Fővárosa HALIFAX. A lakosság főfoglalkozása a bányászat. Nagyon gazdag szén, vas, acél, arany, gipsz, antimony, réz, ólom, ezüst, márvány, dolomit és manganase bányái vannak. Kereskedelme és ipara fejlett.

Halifax kikötő városán keresztül szintén nagyon sok honfitársunk érkezett Kanadába. Az első bevándorlók közül nagyon sokan voltak, akiket kellemetlen emlékek fűzték ehhez a városhoz. A hosszú tengeri utazás alkalmával nem egyszer ütött ki ragályos betegség a hajón, mert összezsúfolva, egészségtelen hajótermekben tették meg az utat. Megérkezésük után sokszor hetekig voltak vesztegár alatt s bizony nem egy itt fejezte be földi pályafutását.

Ebben a tartományban már évtizedekkel ezelőtt is voltak letelepedett magyarok, de nagyobb számban csak a tömegesebb bevándorlás ideje alatt majd a depresszió beállta alkalmával telepedtek le egyes városokban, ahol a környező bányákban mint bányamunkások találtak munkaalkalmat. Ebben a bányakörzetben nem kevesebb mint 5 millió tonna szenet bányásznak évente.

Nagyobb számban Glace Bay, New Waterford és Sydney-ben élnek magyar honfitársaink, ahol is bányákban, vasöntöde és téglagyárban helyezkedtek el. Sydney-ben, mely nagyon élénk ipari és kereskedelmi város is, a hajó és kémiai gyárban is talált pár honfitársunk elhelyezkedési lehetőséget.

Egyházilag még nincsenek szervezve, de társadalmilag szervezetteknél élnek. Mind három városban megalakították a Brantfordi Magyar Betegségélyező Egylet helyi osztályát, amelynek keretein belül nagyon szép társadalmi és kultúr tevékenységet fejtenek ki.

New Waterfordon ismertebb magyar honfitársak a következők: Albert István, Rohaly János, Popovics János, Siller Miklós, Weingartner Mihály Bota Sándor, Illés Péter, Marék Ferenc és Herceg István.

Sydney-ben a következők neveit sikerült feljegyezni: Dakay Pál, Barta Miklós és Dakay József.

N. S. NEW ABERDIN. Szilágyi Dániel,

ONTARIO

Területe 2.527.292 négyzetmérföld. Lakosainak száma közel 4.000.000.

Kanada legnépesebb tartománya, Manitoba és Québec tartományok között fekszik, fővárosa Toronto. Valamikor 1784-ben indiánokat telepítettek az Egyesült Államokból az Erié és Ontario tavak közé s jó ideig ők uralták ezt a vidéket. Ezekből az iroquois indiánok leszármazottjaiból ma is találunk egyes törzseket Ontarióban. Folyókban, tavakban, erdőkben és hegyekben gazdag vidék s így a halászat, a faipar és a bányászat rendkívül fejlett. Egész Kanadának legnagyobb ipari tartománya. Ontario látja el Kanadát ipari termelvényekkel, sőt kivitelre is itt dolgoznak az Ontariói ipari centrumokban. Kereskedelme élénk. Egyes helyein vegyesgazdálkodással, állattenyésztéssel, fakitermeléssel, kertgazdasággal és dohánytermeléssel foglalkozik a lakosság. Ásványokban és ércekben rendkívül gazdag s így bányaipara is sokat jelentő. Természeti kincsei közül nagyobb mennyiségben található az arany, ezüst, ólom, réz, cink, nickel, acél, platina palládium, phosphate, quartz, arzén, kő, graphite, tőzeg, cement, gáz és petróleum.

Halban, vadban és természeti szépségeiben gazdag helyei szépen kifejlesztették az idegenforgalmat is. Ebben a tartományban vannak Kanada legtöbb nagy és legnépesebb városai.

TORONTO.

Ontario tartomány fővárosa. 1834-ben mindössze 9254 lakosa volt. Abban az évben kapta újból a Toronto nevet WILLIAM LYON MACKENZIE a város első polgármestere alatt.

Népességére nézve Kanada második legnagyobb városa közel 900.000 lakossal. Az Ontario tó partján amerikai stílusban és méretekben épült hatalmas kiterjedésű város. Csak pár évvel ezelőtt ünnepelték alapításá-

nak 100 éves jubileumát. Széles, rendezett utcákkal, kitűnő közlekedési lehetőségekkel. A belvárosban ahol a város üzleti negyede van, hatalmas felhőkarcolók és fényes üzletek sokasága váltja egymást. Szébbnél szebb középületei és templomai, részben európai, részben amerikai stílusban épültek. A város minden részén virágos parkok és játszóterek állnak a lakosság rendelkezésére. Egyeteme a legelső Kanadában, amelyet nagy számban keres fel minden évben a más országok tanuló ifjúsága is. Zeneakadémiája világhírű. Az Ontario Művész Egyesületet még 1872-ben alapították, az Ontario Szépművészeti Akadémia 60 éves alapítás, a Royal Ontario Museum, egyike a legnagyobbak egész Amerikában. Egyetemi és népkönyvtárai híresek. Az építészeti remek nagy száma szépíti a várost. Legszebbek a sok közül a University College, St. James Cathedral, Osgood Hall, Union Station, a régi és az új Parlament épülete, a Royal York Hotel, és a Canadian Bank of Commerce, mely a legmagasabb épület a brit birodalomban. Több mint háromszáz temploma van, melyek közül legimponálóbbak a St. Michael's Cathedral (katolikus), a Metropolitan Church (Egyesült Egyház) és a Yorkminster (baptista) templomok. Magán épületek között a legszebb a több mint két millió dollár költséggel, fényűző pompával berendezett, a város legszebb magaslati helyén épült Casa Loma. Tulajdonosa Sir Henry Pellat pár évvel ezelőtt teljesen szegényen halt meg. Gyönyörű kilátás nyílik innen a városra s így sok ezer látogatója van minden esztendőben úgy a szépsége, mint a remek kilátás miatt is.

1879-től minden évben Torontóban tartották meg az ipari kiállítást. 1912-ben tartották meg e helyet az azóta minden évben megismétlődő Kanadai Nemzeti Kiállítást a kiállítási épületekben. 21.000.000 dollár lett befektetve a kiállítási park és épületekbe, mely páratlan egész Kanadában. Az eddigi legmagasabb látogatási szám felülhaladta a 2.000.000-ot Ugyancsak minden évben itt tartják meg a Királyi Gazdasági Kiállítást november hónapban, kapcsolatosan a ló- és kutyakiállítással.

Hatalmas költséggel építette meg a város a nyári üdülés céljaira a Sunnyside Beach-et, ahol egyszerre 8 ezer fürdőző frissítheti fel magát a nyári hőségben.

Torontóban van a világ legnagyobb forgalmú bányatózsdéje, ahol mérhetetlen arányú üzleteket bonyolítanak le.

2626 gyáripari vállalat van nyilvántartva Torontóban, melyek közül legnagyobb számmal a tüípari vállalkozás van képviselve. Gazdasági gépgyár, vas, acél, asztalosárúgyárak, gummi, csokoládé, szappan, repülőgép, textilgyár, vasöntödék, gáz, Írógép, cement, téglá és húsiipari gyárak, vasbeton, cső, szurok, autó alkatrész, kenyér, sör, gyógyszer, festék, zongora,

rádió és bor gyárak. A rengeteg gyár mellet a kézműiparnak is óriási tere van és a kereskedelme is nagyon élénk.

Toronto lakosai között domináló számban vannak a zsidók, akik a kereskedelem mellett a tüipar feletti kontrollt is kezükben tartják. Nagy számban vannak németek, olaszok, ukránok, finnek, lengyelek, oroszok, szlovákok és magyarok. Kisebb számban csaknem minden nemzet képviselve van a lakosság között.

Magyarok már 40 évvel ezelőtt is találhatóak voltak nagyon kis számban a városban. Az első letelepedettek főképpen zsidó kereskedők voltak, akik magyar jellegüket — pár kivételével — teljesen elvesztették. A tulajdonképpeni tömegesebb letelepedés a világháború utáni években kezdődött meg, de még 1923-24-ben sem volt pár családnál és 20-30 magányos férfinél több. Évről évre növekedett a magyar kolónia, amelynek tagjai legnagyobb részben megjárták először Nyugat-Kanadát s onnan jöttek újból Keletre, hogy itt a gyárakban helyezkedhessenek el. Hosszú időn keresztül nem volt állóképes magyarság, mert a változó munkaviszonyok miatt főképpen jövő-menő, ideiglenesen itt tartózkodó honfitársak alkották a torontói magyarok zömét. 1926-1927-ben gyökeresedtek meg nagyobb számban, főképpen a családostok, vagy olyanok, akik számították kihozatni hozzátartozóikat. (Nagyon sokan voltak közöttük olyanok is, akik az Egyesült Államokba szerettek volna átmenni, mert hiszen már a kijövetelük célja is az volt. Voltak olyanok honfitársaink közül, különösen a már korábban érkezettek egy néhányja, akik üzletszerűen foglalkoztak ezzel a veszélyes embercsempészéssel. Sokan kerültek át ezen az úton, de bizony még több volt azoknak a száma, akiknek csak a pénzük ment el, ellenben ők itt maradtak.

A torontói magyarság lélekszáma hozzávetőlegesen meghaladja az öt ezret. Azért hozzávetőlegesen, mert nagyon sokan vannak olyanok is, akiket sohasem lehet a magyar közösségben látni s így pontosan nem lehet a magyarság lélekszámát megállapítani. Ma már igen kicsi az ideiglenesen itt tartózkodó honfitársak száma, mert inkább kivárik az elhelyezkedési lehetőséget, vagy régi munkájába való újra felvételét, mint hogy céltalanul járjon másfelé munka után.

Honfitársaink legnagyobb része mint gyári munkás, napszámos, ipari szakmunkás és alkalmi munkás helyezkedett el. Közel száz önálló üzletember is van magyarjaink között, akik jó nevet szereztek maguknak a kereskedő világban. Többen vannak, akik mint kertész, sofőr vagy házimunkás találtak maguknak elhelyezkedést. Ezek legtöbbször gyermektelen házastársak, akik együtt vállaltak munkát. Az önálló ipari vállalkozásban kevesen tudtak boldogulni, de akik megbirkóztak a kezdet nehézségeivel, azok a legkeresettebbek a városban, A város magyarsága között

találunk művész, énekes, zenész, ügyvéd, fogorvos, fogtechnikus, könyveő, dekorátor, iparművész, műszaki rajzoló, gyógyszerész, vegyész és építészetet, akik elismerést vívtak ki maguknak nemcsak a magyar, de a kanadai körökben is.

A legrégebben letelepedett magyarok közül sikerült egy párnak a nevét feljegyezni: Goldhammer, Klein, Schwartz zsidó üzletemberek, Bódi József szintén háború előtt telepedett ide. A háborúutáni évek első települői, Zelinka József, Odor László, Pataky Ferenc, Bódogh László, Bernáth János, Benedek Ferenc, Jakab Mihály, Ladiszlay és Szabó Szilveszter voltak.

Nagyon sokan voltak, akik próbálták a torontói magyarságot társadalmilag megszervezni, volt több hosszabb-rövidebb ideig működő egyesület, amelyek azonban az egymás meg nem értése, hozzá nem értő vezetés és az anyagi nehézségek miatt megszűntek. Ezek a bajok kisebb-nagyobb mértékben ma is kísérik a torontói magyar társadalmi életnek, azzal a különbséggel, hogy az utolsó tíz évben még az elvi ellentétek is közéékelődtek, melyek még súlyosabbá teszik a helyzetet.

A TORONTÓI MAGYAR SZENT ERZSÉBET RÓMAI KATOLIKUS HITKÖZSÉG.

Az egyház hivatalos megalapítása előtt már jóval korábban jártak itt misszionáriusok, akik tevékenykedtek a katolikus hitélet mezején, természetesen abban az időben még komoly egyházszerző munkáról nem lehetett szó. Az ő tevékenységük inkább a házi látogatások, tanácsadások és egy-egy vasárnapi istentiszteletre, misére szorítkozott. 1927-28 és 29-ben járt itt misszióban Ft. Nyíri, Ft. Burka és Ft. Hédly Jeromos katolikus misszionáriusok.

A tulajdonképeni egyházszerző munkát Ft. Forgács László kezdte meg, aki a torontói szeminárium papnövéndéke volt és mint ilyen látogatta a magyar katolikus családokat. 1929-ben történt pappá szentelése után fogott hozzá az egyház hivatalos megszervezéséhez a már általa ismert jó katolikus magyarok segítségével. Közben megismerkedett Dr. Leskó István magyarszármazású torontói fogorvossal, aki az 1889-ben kivándorolt kaposvári első telepések egyike, Leskó Istvánnak a fia. Dr. Leskó itt született Kanadában és bizony anyanyelvét, a hosszú iskolai tanulmányok alatt csaknem teljesen elfelejtette, amit elősegített még az a körülmény is, hogy állandóan angol körökben forgott s így nem volt alkalmá anyanyelvét gyakorolni. Már régebben Torontóban tartózkodott, de arról nem volt tudomása, hogy itt magyarok is élnek. 1925-ben a Convocation Hallban

Gróf Apponyi Albertet hazánk nagy fiát ment meghallgatni, aki amerikai körútja alkalmával Kanadát is meglátogatta s akkor itt tartott előadást. Ez volt az első alkalom, hogy Dr. Leskó Torontóban először hallott beszédet a már elfelejtett anyanyelvén. A háta mögött két, ma már előtte ismeretlen magyar ember állott és magyar nyelven dicsérték egymásnak Apponyi gyönyörű szónoklatát. Dr. Leskónak jóleső érzés töltötte el magyar lelkét, hogy más magyar is fültanúja volt Apponyi hatalmas sikerének. Szemmel tartotta a két magyart és amikor kijöttek megállította és kikérdezte őket, hogy kik és hol laknak. Nagyon meg volt lepve amikor hallotta, hogy torontói katolikus magyarok és már jó pár család és magános is lakik rajtuk kívül a városban. Felírta címüket és mint jó katolikus, meglátogatta őket s azután velük együtt lassan a többieket is. Érintkezésbe lépett a torontói érsekséggel és felhívta rájuk az egyház figyelmét. Sokat találkozott azután a magyarsággal közelebbről a katolikus magyarsággal a városban és látta azt, hogy nagyon hiányzik közülük a lelki vezető. Pár év leforgásán belül többször tett lépéseket az érseki hivatalban egy magyar lelkész idehelyezése érdekében, az eredmény azonban csak az volt, hogy néha-néha magyar misszionárius látogatta meg a katolikus híveket. Dr. Leskó nagy segítségére volt a felszentelt Ft. Forgáchnak az egyház szervezési munkálataiban úgy, hogy már 1929-ben szervezve is lett a torontói katolikus magyarság. Állandó helybenlakó plébánusuk Ft. Forgách László lett.

Még ugyanabban az évben november hó 24-én 19 hitbuzgó katolikus magyar megalakította az egyház segítő szerveként a Katolikus Kört, amelynek örökös díszelnökéül Dr. Leskó Istvánt választották meg, aki nagy szorgalommal pár év leforgásán belül újból megtanulta elfelejtett anyanyelvét.

Saját templomhelyiségük nem volt s így meglehetősen nehéz körülmények között indult az egyházi munka. Idegennyelvű testvéregyházak templomait használták éveken keresztül lelki szükségletük kielégítésére, de azért szépen fejlődött minden tekintetben. Ahogy a torontói magyarság nőtt, úgy növekedett az egyház is.

1930-ban a Katolikus Kör bérelt helyisége a Beverley étteremben volt ideiglenesen, majd kivettek egy szép épületet ugyancsak a Beverley Streeten, azt szépen berendezték és megkezdték az intenzív társadalmi életet is. Hosszú éveken keresztül a Katolikus Kör volt a torontói magyarság kultúrközpontja, közkedvelt s állandóan nagy csoportok által látogatott helyé lett, ahol a magyarság otthon érezte magát.

Majd jöttek a depressziós évek, és az azzal járó megpróbáltatások, melyek a többi egyházakkal és egyesületekkel együtt, a katolikus egyházat és kört is nagy problémák elé állították és az amúgy is nehéz munkát még

A torontoj Római Katolikus Hitközség egy csoportja, középen Ft. Austin Leó a hitközség jelenlegi angolnyelvű plébánosával, 1940.

jobban megnehezítették. A nyomorúság következtében sokan háttfordítottak az egyháznak és a közben erősödő szélsőséges csoportok felé orientálódtak. Óriási küzdelmeken és nehézségeken ment keresztül az egyház és a népe. Bizony évekig egy pár hitbuzgó katolikus családnak kellett viselni minden terhet. Ezeké a családoké az érdem, hogy nem szenvedett hajótörést az egyház hajója azokban a viharokban, amelyekbe jutott az utolsó éveken keresztül.

A legnehezebb időben 1934-ben lett ügyvezető elnöke a körnek és az egyháznak Beck Márton honfitársunk, aki alapítótagja és öt éven keresztül pénztárnoka is volt a Katolikus Körnek. Nagyon sok munka és esemény kapcsolódik az ő munkálkodásához. Az ő vezetése alatt költözött a Kör a két utóbbi a John St.-i és a jelenlegi Grange Road-i helyiségébe, amelyek közül az utóbbinak a berendezése és átalakítása rengeteg munkát és költséget igényelt. 1935-ben megrendezték az első országos katolikus nyári táborozást óriási erkölcsi és szép anyagi haszonnal, majd 1937-ben az első Szent István Magyar Napot, amely háromnapos programos ünnepség keretében zajlott le s ezt azóta minden évben megrendezik. Útját állta minden erőszakos kísérletezésnek, amely az egyház és a kör szétrombolására irányult, ő alakította meg a Magyar Hadviseltek torontói csoportját, mely csoport a háború kitörésekor a Kanadai Római Katolikus Ligához csatlakozott be. Az uralkodópár látogatása alkalmával ugyancsak ő vezette a magyar dísz testőrcsapatot, amely az útvonal egyik legszebb helyén tisztelgett az elvonuló uralkodó párnak. Természetesen ezekből a munkálatokból kivette a részét nagyon sok jó katolikus magyar s így az érdemben is osztályostársai voltak.

Az időközben Wellandra áthelyezett Ft. Forgács László helyét a montreálból idehelyezett Ft. Szöllősy Vilmos plébános foglalta el, akinek a vezetése alatt virágzásnak indult az egyház. Mind többen és többen csatlakoztak az egyházhöz és vasárnapokon tele volt a templom a szent misén. Az ekkor már állandó jellegű gazdasági nehézségek és az azok nyomán támadó lelkielváltozások csak növekedőben voltak. Mindig nagyobb és nagyobb megpróbáltatásokkal kellett megküzdeni, mindig több és több volt a csalódás mindkét részről, amelynek a vége az lett, hogy Ft. Szöllősy lelkészi állásáról leköszönt, lelkészi jellegét föladta és a polgári életben helyezkedett el. Újból lelkész nélkül maradt az egyház népe és egyházi vezető nélkül a Katolikus Kör. Ideiglenesen az akkor még szemináriumi éveit töltő Horváth József szolgálta ki a gyülekezetet, aki felszentelése után a közben lelkészi állásáról lemondott Ft. Forgách helyére, Wellandra lett kinevezve.

Mivel a bajok sohasem járnak egyedül az egyház bajai mellett a Kör vezetésében és ténykedéseiben is súlyos hibák lettek elkövetve, amely

még csak jobban elcsüggesztette és csalódottá tette az amúgy is sokszor megpróbált híveket.

ÚJ UTAKON INDUL EL AZ EGYHÁZ.

1939-ben a torontói érsek angol lelkészt helyezett a hitközség élére. Új tisztikar vette át a régié helyét, illetve újakkal bővült a régi és megindult a munka új utakon a boldogulás és haladás reményével. Ft. Austin J. Leó fiatal, tavaly szentelt lelkész, nagy ambícióval fogott az egyház újjászervezéséhez. Baumann Ferenc az egyházközség és a kör újjonnan megválasztott elnöke minden igyekezetével segíti a többi vezetőségi tagokkal együtt az új lelkivezetőt és külsőleg elég szépen is megy minden. Csak egy baj van, amivel valószínűleg nem számolt a torontói érsek, hogy a magyar néplelket ismerni kell. A magyarral együttérezni, közöttük és velük élni kell, rajongásig szeretni kell, a drága anyanyelvét beszélni kell, hogy megtaláljuk a lelkét. Ezen adottságok nélkül olyanná válik mint a legjobb művész kezében az a hegedű, amelyből kihűlt a lélek. Hálára kötelezett a katolikus magyarság új lelkészével szemben, tiszteletet és elismerést érdemel, mert nagy igyekezettel, határtalan jóakarattal és szeretettel szolgálja magyar híveit, nagyon nagy az az áldozat amelyet hoz magyar népünkért, s lehet, hogy nagyok is lesznek az eredmények, amelyeket fel lehet mutatni, de a léleknek szárnyat adni, hogy emelkedjék, ami idősebb katolikus generációnknak nem lesz képes soha. Az ifjúság lelki vezetését kifogástalanul végezheti és gyönyörű eredményeket is érhet el, de az idősebbek, akik a legjobb akarat mellett is csak nyögik új hazájuk nyelvét, ha szájjal "all right"-oznak is, szívükkel és lelkükkel csak magyar lelki kiszolgálás, igemagyarázat után vágyakoznak. Szép az idegen misszió, nagy áldozatokkal jár még akkor is, ha a misszionárius beszél az általa szolgált nép nyelvét. Szent hivatás és elismerésre méltó önfeláldozás felmorzsolódni Isten igájában, de csak akkor Istennek tetsző, ha az lelkiek terén is eredményes. Korai még munkába állni ott, ahol más munkás hivatott munkálkodni. Hagyni kellene az egy nyelvet beszélő idősebbeket, hogy anyanyelvükön szolgáltassanak ki.

Társadalmi és kulturális téren sokat tett az egyház és a kör a torontói magyarságért. Hazafias ünnepélyeket, színelőadásokat rendeztek, de színművészetük az első helyen is áll Torontóban. Előadásaik, vacsoráik és estélyeik látogatottak. Több éven keresztül tartottak nyári magyar iskolát is elismerésre méltó eredménnyel. Hatalmas könyvtárak van, amelyekkel az önművelődést segítik elő. Szép összeggel segítették az Óhazái délvidéki kiülőzötteket és a "Magyar a Magyarért" gyűjtő akciót. Minden nemes magyar megmozdulásból kivették részüket.

Évekkel ezelőtt mozgalmat indítottak, hogy felépíthessék saját templomukat. Sajnos ez a törekvésük nem volt ezideig valóra váltható. Azt azonban elérték már, hogy van saját templomhelyiségük. A katolikus kör épületének első emeleti helyiségét átalakították és templomszerűen berendezték. A kis kápolnájukat egy évvel ezelőtt szentelték fel és adták át rendeltetésének szép ünnepség keretében.

A KATOLIKUS OLTÁREGYLET, mindjárt megalakulása után hivatása magaslatán állva megkezdte az egyházsegélyező áldozatos munkáját. Nem volt olyan nagyobb körvonalú megmozdulása sem az egyháznak, sem a körnek, ahol ne az asszonyok jártak volna elől jó példával, munkával és áldozathozattal. Sok sikert könyveltek el megalakulásuk óta és ma is leg-erősebb támasza az egyháznak.

Van népes ifjúsági egyesületük, melynek főcélja, hogy tagjai magyar szellemben való nevelését elősegítse, a szülők és gyermekek között természetes okoknál fogva előállott eltávolodást kiegyensúlyozza, a magyarság részére megtartsa és állóképessé tegye. Az ifjúsági csoport a lelke a műkedvelő színjátszásnak, hazafias ünnepélyek rendezésének és biztosítéka a jövőnek.

A katolikus magyarság számarányánál fogva domináló a torontói magyarság között, de éppen ezen oknál fogva a legkirívóbb is, hogy nagyon nagy számban vannak, akik nem tartoznak az egyházhoz. Bizony ezen a téren óriási munka elvégzése vár még az egyházra. A jogcímet és kifogást könnyen megtalálja a könyelmű ember amikor kötelezettségére figyelmeztetik és hívják az egyházi közösségbe, de a bajban ott van az egyháznál és jogaira hivatkozik, amely csak annyi, hogy katolikus vallásúnak van feltüntetve az útlevelemben. Az áldozatos építő munkából sohasem veszi ki a részét, de az első állomás mindig az egyház, ha segítségre van szükség.

Az egyház és a kör jelenlegi vezetősége a következőkből áll: díszelnök Dr. Leskó István, elnök Baumann Ferenc, titkár Buklin Gábor, pénztárnok Kocsis János, jegyző Naár Antal, ellenőrök Dargo Sándor, Varga János, Bolló József, Lukácsy Lajos, egyház gondnok Marossy József; Szauer János, Lévay Jenő, Koczka József, Pesznyák Nándor és Pajuf István vezetőségi tagok.

A TORONTÓI MAGYAR REFORMÁTUS (PRESBYTERIAN) EGYHÁZ

Az itteni reformátusok között a szervező munkát Tiszt. Kovács Ferenc hamiltoni ref. lelkész kezdte meg 1926-ban, aki vasárnaponként átjárt istentiszteletet tartani számukra, de csak missziós állomás jellege volt a gyülekezetnek. Utána Bucsín Béla vette át a gyülekezeti munkát, mint

a Knox College segélyezett diákja. Hivatalosan 1928-ban alakult meg az egyház, ez idő óta van hivatalos pecsétje. Sok nehézségeken ment keresztül a gyülekezet már ebben az időben is. Erről az időről az egyház jegyzőkönyvei elvesztek s így nem sok hivatalos adatot tudunk a pioneer évekről. Bucsin Béla 1930-ban a Prespyterian Egyház Belmisszió tanácsa határozata alapján Calgaryba lett áthelyezve és heyi szogálatra felszentelve, helyére pedig Calgaryból Tiszt. Kovács Károly volt tonawandai (N. Y.) lelkész lett kinevezve. 1930 őszén érkezett meg az új lelkipásztor torontói hívei közé s az újonnan felfektetett jegyzőkönyv szerint 1930 december hó 13-án tartotta első gyűlését az egyház tanács.

Nagy igyekezettel vezette az egyház ügyeit Tiszt. Kovács Károly, aki kitűnően képzett, az óhazában szentelt lelkészember, de olyan eredményeket, amelyek kielégítőnek lettek volna elismerve egyházi felettes hatósága előtt, nem tudott felmutatni. S így őt felettes hatósága a lelkipásztori szogálat alól felmentette. Szigorú volt a döntés, mert bizonyos adott körülmények nem lettek számításba véve, amelyek talán enyhébb elbírálást tettek volna indokolttá. Egy megpróbált kis gyülekezetet szogált, amelynek tagjait már kikezdte a depresszió. A kanadai magyar missziós munkamezők határtalan nehézségei. A lelkész megrongált egészségi állapota. Nem volt képezve külföldi missziós munkára s így nem lehet tőle 100 percentes eredményt várni. Ha ezeket a nehézségeket mind mérlegelték volna, talán kaphatott volna egy könnyebb munkabeosztást, amellyel elég erős lett volna megbirkózni, ahol legalább szükös mindennapi kenyerét látta volna biztosítva. Áldatlan harcok előidézője volt a döntés, amely jó időre kihatott az egyház további életére. Későbbben tett ugyan az egyház időleges kísérletet Tiszt. Kováccsal más gyülekezetben, ekkor azonban már idegileg teljesen le volt törve és komoly orvosi kezelés alatt álló beteg ember volt. Nagy eredmények abban az időben különben sem voltak várhatók. A végeredmény mégis csak az, hogy Tiszt. Kovács élete egy derékban kettétört élet. Gyengének bizonyult, de talán nem tehet róla. És ma, nyolc évre a történetek után is kilátástalanul várja ügye jobbrafordulását.

Az egyház újjászerezése.

1932 július hó 1-ével az egyház újjászervezésével és a hívek kiszogálásával Steinmetz Károlyt bízta meg a Presbyterian Egyház Belmisszió Tanácsa, aki tanulmányait a Knox College Theológiáján folytatta abban az időben. Akadályt nem ismerő határtalan ambícióval fogott hozzá az egyház újjászervezéséhez ez a tehetséges fiatal ember, akinek mindenben segítségére volt áldott lelkű, csupa szív felesége, született Bernáth Piroska, aki felavatott diakonisszája volt a presbyterian egyháznak.

A torontói Református Egyház presbitériuma 1940-ben. Álló sor: Weinhardt Imre, Lukács Albert, Nagyobb ajs, Szőke Imre és Jánváry Mihály, Ülő sor: Bernáth János gondnok, Ft. Steinmetz Károly és Izsák Gyula.

A torontói Református Egyház egy csoportja gyönyörű új templomuk előtt. 1940.

1932 augusztus hó 10-én tartották meg az első hivatalos presbiteri gyűlést, amelyen részt vett az egyházmegye megbízottjaként Rev. J. B. Thomson. Mint ideiglenes presbiterek a következők voltak jelen ezen a nagyfontosságú gyűlésen: Vajda Ferenc, Székely Antal, Jollán József, Asztalos József, Laczkó János, Tóth Ferenc, Bernáth János, Mészáros László, Bódis József és Szabó Ferenc. Ezen a gyűlésen adták át hivatalosan az egyház vezetését Steinmetz Károly misszionáriusnak.

Szeptember 18-án egyhangúlag lett megválasztva az egyház gondnokává Bernáth János, pénztárnokká Tóth Ferenc, jegyzővé Székely Antal, presbiterekké Szolnoki János és Ballá István. Ezzel a tiszttal kezdte meg nagyon nehéz körülmények között az egyház újjászervezését Tiszt. Steinmetz Károly. Évek nehéz munkájára volt szükség, hogy a lelkek megnyugodjanak. Bizonyágtévő hittel kellett új ösvényekre vezetni az egyháztagságot. Sok megalázást és keserűséget kellett elkönyvelni addig, amíg megértő szeretettel együtt tudott haladni pásztor és a nyáj. Nem kis munka volt hordozni a gyülekezet és a család gondját a legszükségesebb anyagi viszonyok között akkor, amikor a tanulmányi kötelezettségnek is eleget kellett tenni. Mindezen munkák mellett, még egy leányegyház kiszolgálásának gondja is az ő vállaira nehezedett.

Már munkába állása első idejében látta, hogy a legnagyobb kerékkötője a munkának az, hogy nincs saját templomhelyiségük. A Scott Institute ebédeltető helyiségét voltak kénytelenek éveken keresztül használni Istentiszteleteik alkalmával, amely nem minden tekintetben felelt meg a követelményeknek. Gyakran megtörtént, hogy amíg odabent áhítattal folyt a tisztelet, addig az istentiszteleti helyiség előtti folyosón nagy lármával gyülekezet a munkanélküliek ebédelő tábora. Más vallásos összejövetelek tartásában legtöbbször akadályozva voltak, mert a helyiség csaknem állandóan foglalt volt. Ezek a nehézségek érlelték meg úgy benne, mint az egyháztanács és tagságban is azt az elhatározást, hogy azonnal munkába állanak és megkezdik a templomalapi gyűjtést. Kezdetben még azok sem hitték, hogy lesz belőle valami, akik nagy lelkesedéssel hozzá is kezdtek a munkához, de a pásztor soha nem szűnt meg munkálkodni a sóvárgott templom ügyében. Centenként, dolláronként gyűjtötték a pénzt minden helyen és minden alkalommal. Semmi más nem lebegett lelki szemek előtt sem neki, sem élete társának olyan határozottan, mint a magyarok Istenháza Torontóban. Nem szüntek meg kérni az emberektől, de imádkozni sem az Istenhez.

Küzdelmesen, de mindig felfelé ívelően haladt a munka ezekben a depressziós években. 1932 szeptemberében megszervezték az egyház vasárnapi iskoláját, amelyben azóta mind nagyobb és nagyobb számban részesülnek vallásérkölcsei oktatásban a gyermekek. Ugyanebben az évben

szervezték meg az egyház legfontosabb segítő szervét a NŐEGYLETÉT, amelyik dicséretes szép munkát végez azóta is és sokkal segítette az egyházat minden téren. Az IFJÚSÁGI EGYLET 1933 januárjában kezdte meg működését alig pár taggal s ma már egyik legerősebb biztostíéka az egyháznak. 1933 október 11-én szentelték fel az egyház magyar és angol zászlóit a Knox College kápolnájában, amelyen részt vett a város polgármestere is.

Minden évben tart az egyház minden napos nyári magyar iskolát, ahol felekezeti különbség nélkül oktatják a magyar gyermekeket magyar szellemenben. Az iskolai oktatás tartama 5—6 hét, melyet ünnepélyes nyilvános vizsgálattal zárnak be.

A lendületes és eredményes munka akkor kezdődött meg minden irányban, amikor Steinmetz Károlyt 1937 április hó 15-én a Knox College kápolnájában ünnepi istentisztelet keretében pappá szentelték. Tiszt. Steinmetz Károly most már minden idejét az egyházi munkára szentelhetette. Nagy ambícióal fogott hozzá, hogy az időközben megvett és kifizetett templomtelekre felépíthessék a templomot is. Úgy az ő, mint lelkes egyháztanácsosai, valamint a buzgó és áldozatos egyháztagság fáradozását sikerrel koronázta és megáldotta az Isten és 1938 végén, már állt az első torontói magyar templom. Feledhetetlenül szép ünnepi istentisztelet keretében 1939 február hó 5-én szentelték fel az Isten dicsőségére emelt gyönyörű templomot és átadták azt rendeltetésének. Maga a templom Ft. Steinmetz Károly tervrajza alapján és vezetése mellett épült.

Megörökítésre méltó szép cselekedet volt a presbyterian angol egyház Women's Missionary Society osztályától, hogy méltányolva a gyengék nemes törekvését 1500 dollárt adományozott a templomépítés céljaira. Hasonlóképpen a Knox Presbyterian Egyház, amely 1000 dollárt, a Star torontói napilap igazgatósága 200 dollárt, valamint a Presbyterian Egyház New St. James-ről 300 dollárt adományoztak az építéshez.

Az egyházi munka mellett kiveszi részét a gyülekezet a magyarság mindennemű társadalmi megmozdulásából. A közös hazafias ünnepélyek rendezésében és szociális segítő munkájában. Fenntartja a kapcsolatot az óhaza egyházi és világi hatóságaival. Estélyeket, előadásokat, sikeres koncerteket rendeznek, melyek minden esetben látogatottak.

1940 április hó 6-án ritka vendégei voltak a gyülekezetnek. Habsburg Ottó trónörökös öccsével, Félix főherceggel látogatást tettek a magyar templomban, ahol a szép számban összegyűlt magyarokkal közvetlen egyszerűséggel elbeszélgettek. Rövid beszédet tartott Ottó főherceg és a feltett kérdésekre válaszolt. Búcsúzáskor mindenkivel kezet szorítva "viszont látásra" köszöntéssel távoztak.

Az egyház 1940-ik esztendőre megválasztott vezetősége a következőkből áll: Gondnok: Bernáth János, pénztárnok Nagyobb Lajos, jegyző Izsák Gyula, presbiterek, Lukács Albert, Jánváry Mihály, Weinhardt Imre, Szőke Imre és Vajda Ferenc.

Nőegyleti tisztikar: elnöknő Ft. Steinmetz Károlyné, Szlávik Ferene-né, Izsák Mariska, Izsák Matilda és Molnár Viola.

Az Ifjúsági Egylet tisztikara: díszelnök Ft. Steinmetz Károly, elnök Molnár Viola, alelnök Székely Margit, jegyző Székely Antal, pénztárnok Izsák Matilda.

Ft. Steinmetz Károlyné az egyház diakoniszája is. 1930 áprilisában lett felavatva a Knox College kápolnájában. Leánykorában Quebecben az új bevándorlókat fogadó bizottság tagja volt, amikor is felbecsülhetetlen és áldásos szolgálatokat tett a magyarságnak. Későbbben a St. John's Presbyterian Church diakoniszája lett.

Ft. Steinmetz Károly 1931 június hó 12-én vette feleségül Bernáth M. Piroskát Torontóban. Házasságukat az Isten egy fiú gyermekkel áldotta meg, a neve Steinmetz K. Pál.

A TORONTÓI MAGYAR ÁGOSTAI HITVALLÁSÚ EVANGÉLIKUS EGYHÁZ

Kanada területén s így Torontóban is Ft. Papp János László első evangélikus lelkész volt az, aki megkezdte a munkát az evangélikus hívek között. Mint theologus már 1927-ben is tartott istentiszteleteket a Glen Morris Street-i templomhelyiségben, de komoly szervező munkát részben a magyarság körében végzett sokoldalú segítőmunkája, valamint tanulmányai folytatása miatt nem végezhetett.

Az egyházat 1928 februárban alapították meg hivatalosan, amikor is az egyház első gondnoka Sülé József, pénztárnoka Horváth Imre, jegyző Thomay János, presbiterek Pirigyi Bertalan és Kenyeres Sámuel voltak. Áldozatos szép munkát végeztek az egyház keretein belül különösen az egyház asszonyai, akik a gyülekezeti élet kimélyítése szempontjából házi összejöveteleket, tea és kávé délutánokat rendeztek, hogy anyagilag is minél jobban támogathassák a kis egyházat. Eredményes előhaladást is mutattak fel rövid időn belül, amelyről a régi jegyző- és pénztárkönyv tesz tanúbizonyságot.

Ft. Papp János a windsori egyház 1928 március hó 4-én történt megalakítása után, úgy határozott, hogy állandó tartózkodásra ott fog letelepedni s a torontói gyülekezetet csak időnként fogja kiszolgálni. A Windsorban akkor nagyszámban élő magyarság és jó munkaviszonyok ugyanis

több biztosítékot látszott nyújtani egy erősebb gyülekezet felépítésére.

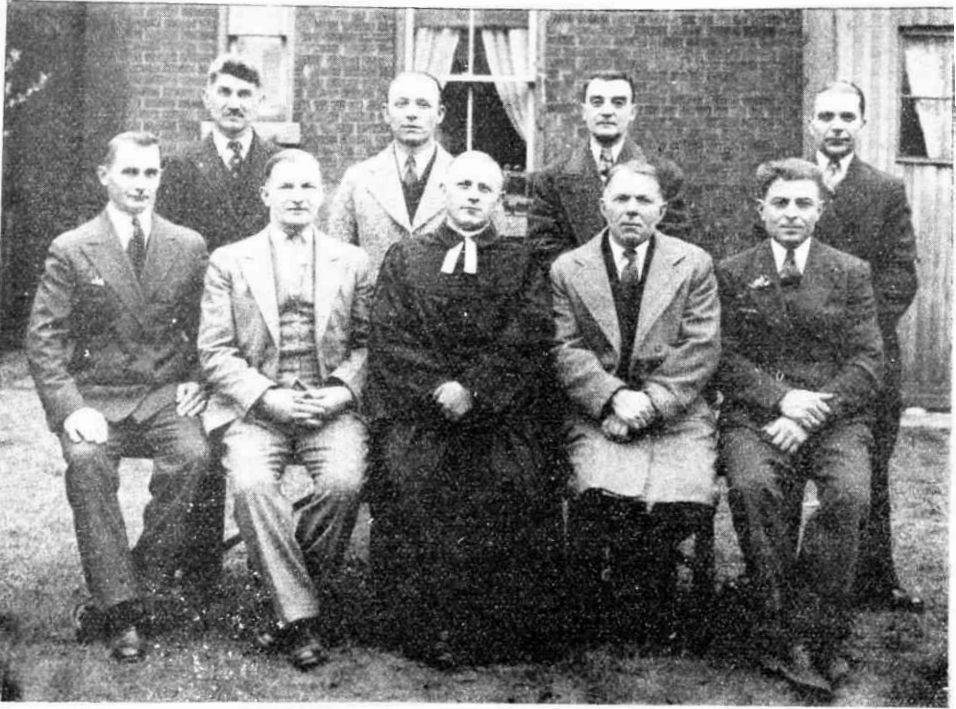
A torontói gyülekezet népe csalódással vette tudomásul a lelkész távozását, mert abban mellőzést is látott s emellett egyéb okok is hozzájárultak a hívek elkedvetlenedéséhez s így a gyülekezet rövid idő múltán működését beszüntette és feloszlott.

Több mint két esztendeig szünetelt a munka az evangélikus hívek között Torontóban, akiknek legnagyobb része ezen idő alatt más egyházakhoz csatlakozott.

1930 tavaszán vette fel a munkát Rúzsa Jenő Waterlooi theológus, aki az általa megszervezett kitcheneri egyháznak volt a vezetője, valamint a hamiltoni és wellandi evangélikus hívek között is végzett missziós munkát s időnként istentiszteleteket tartott ezeken a helyeken is. Rúzsa Jenő volt az első magyar theológus, aki a kanadai evangélikus theológián az Egyesült Evangélikus Egyház ösztöndíjával végezte el tanulmányait. Az első időben havonta egyszer, majd később kétszer tartott istentiszteletet a Bond Street-i német evangélikus egyház templomában. Az új egyházi munkást a legnagyobb bizalmatlansággal fogadták azok a hívek, akik az előzőleg megszervezett gyülekezetnek tagjai voltak. Hosszú évek fárasztó és alázatos munkája eredményeként lehetett csak egy-egy családot visszahozni az evangélikus közösségbe. Az újonnan csatlakozottak és akik a régiek közül eljártak az istentiszteletekre, házi összejövetelekre és előadásokra, nagy szeretettel és ragaszkodással támogatták az új misszionáriust minden munkájában.

Felszentelése után nem sokáig maradt Kitchenerben, amelyik egyháznak megválasztott szervező lelkésze volt, mert mint utazó miszionáriusnak nem volt központi fekvésű Kitchener s így a felettes egyházi hatóság engedélyével családjával együtt Torontóba költözött 1933 április hó 1-én. Itt azonnal megkezdte most már a hívek szorosabb bekapcsolását az egyházi munkába és még ugyanabban a hónapban 1933 április 30-án hiatalosan megalapították a Magyar Evangélikus Egyházat. Az alakuló közgyűlést Ft. Papp János László windsori lelkész vezette le és a Kanada Synod képviselőjében jelen volt Főtisztelendő Dr. Reble János hamiltoni püspök is. A megalakult egyház tagsága ennek a közgyűlésnek a keretein belül meghívta és hivatalosan megválasztotta lelkészének Ft. Rúzsa Jenőt, az egyház szervező lelkészét. Még ebben az évben fel lett véve az egyház a United Church of Canada Synod kötelékébe, amelynek a lelkész már 1929 óta tagja. A csatlakozásra főképpen azért volt szükség, mert az egyház tagsága kis létszáma miatt nem küzdhetett meg azokkal a követelményekkel, amelyek az egyház fenntartásával jártak.

Fizetése legnagyobb részét az anyaegyház biztosította éveken keresztül, míg egy kis részét a gyülekezet fizette hozzájárulás címén. A fize-

A torontói Ág. Hitv. Ev. Egyház tanácsosai 1940-ben. Álló sor: Buday Mihály, Papp László, Horváth Mihály és Süle József. Ülő sor: Szkrinyár Márton, Nt. Ruzsa Jenő, Hayesz Tamás és Öngay József.

A torontói Ág. Hitv. Evangélikus Egyház híveinek egy csoportja, 1940.

tési segílyt évről-évre csökkentették, míg ugyanabban az arányban kellett nagyobb részt vállalnia az egyháznak.

Az egyház első tisztikara a következőkből alakult meg: gondnok Rauchbauer János, pénztárnok Horváth Mihály, jegyző Szűcs István, ellenőrök Ongay József és Papp László, presbiterek Bartholomey Mihály, Gold István, Sülé József, Szedlacsek István és Szemerey Ferenc.

Még ugyanebben az esztendőben 1933 június hó 25-én alakult meg az egyház Nőegylete, hogy áldásos működését az egyház javára megkezdhesse. Az első nőegyleti tisztikar a következőkből lett összeállítva a tagság által: elnök Rauchbauer Jánosné, jegyző Faluba Anna, pénztárnok Ongay Józsefné, ellenőrök Hayesz Tamásné és Horváth Mihályné, beteglátogatók Ft. Rúzsza Jenőné és Szűcs Istvánné.

1934 február hóban határozta el az egyháztanács, hogy az egész Kanadára és az Egyesült Államokra kiterjedő gyűjtést indít meg a tervbevett templomépítéssel kapcsolatosan, mert a legfontosabbnak tartják a saját templomhelyiség kérdését. Ugyanakkor azt is elhatározták, hogy amíg a templomépítés megvalósíthatóvá válik, bérleti helyiségben kívánják folytatni a munkát, hogy az eredményesebb lehessen. 1934 május hó 15-én már meg is valósították ezen tervüket, bérleti helyiségük a Húron Streeten templomszerűen be volt rendezve. Május hó 20-án ünnepi istentisztelet keretében lett felszentelve Rev. Dr. J. Grünwald a Canada Synod megbízottja, H. Hüenergard, J. Saarinen és az egyház lelkésze által. Az oltár munkálatait Rauchbauer János az egyház gondnoka végezte teljesen díjtalanul, a többi templom bútorokat más egyházak és szervezetek részben adományozták, részben kölcsönözték. A Nőegylet függönyöket, valamint egy teljes, vésett-felíratú ezüst úrvacsorakészletet ajándékozott az egyháznak. Thomay Jánosné, Sülé Józsefné, Tóth Etelka és Ft. Rúzsza Jenőné az oltár térítőket, özv. Tóth Mihályné és Tóth Etelka ezüst gyertyatartókat, Bán Józsefné és Pólik Andrásné virágtartókat adományoztak. Későbbben Sojnóczky Mihályné az óhazában készült egy gyönyörű oltárterítőt adományozott a templom céljaira.

Az új helyiségben, amelynek emeletét a lelkész bérelte, csak egy évig maradt az egyház, mert az épület kibírhatatlanul hideg volt, s azután visszament a régi helyiségébe a testvér finn gyülekezet templomába, amely időtől kezdve a mai napig is az általuk fenntartott helyiséget használja az egyház. A templomépítési tervet egyrészt a depresszió miatt, másrészt az anyaegyház azon határozata miatt miszerint a nehéz viszonyokra való tekintettel nem engedélyezte a gyűjtést a másnyelvű egyházak tagjainál, nem volt keresztülvihető egész napjainkig. Az egyház népe azonban nem adta fel a tervét és meg van a reménye, hogy a gazdasági viszonyok megjavulása után, az ami nem sikerült a múltban, sikerülni fog a jövőben. A

Nt. Ruzsa Jenő torontói evangélikus lelkész a "Kanadai Magyarság Története" című könyv szerzője családjával. 1940.

templomalapi gyűjtéssel kapcsolatosan úgy a lelkész, mint a lelkészné gyűjtési körúton volt az Egyesült Államokban és Kanadában is, amikor gyönyörűen adták tanújelét magyar testvéreink, a különböző egyházak és szervezettek együttérzésüknek és szeretetüknek.

Az egyház megalakulása óta igyekezett hivatását a krisztusi tanítások alapján híven betölteni. Segítőkezet nyújtott minden időben azoknak az egyházaknak, egyleteknek és intézményeknek, amelyek a becsületes hitvalló magyar életben az együttműködést fontosnak tartották. Minden érdemes magyar megmozdulásban kivette részét. Az ínségeseknek százait ruhasegéllyel látta el, segítette az óhazái árvízkárosultakat, dél- és felvidéki bajbajutottakat. Hatalmas munkát fejtett ki a torontói magyarság egyesítése érdekében. Ha látszólagosan nagy körvonalú, anyagban látható eredményeket nem is tud felmutatni, a szeretet és barátság önzetlen gyakorlása terén, valamint lelkiekben annál többet tett. Közisztelet és közszeretben álló egyház. Nevelésügyi, kulturális és társadalmi téren is elismerésre méltón tevékenykedtek. Éveken keresztül volt szombati és nyári magyar iskolája, ahol nagy gonddal nevelték magyar szellemenben a gyermekeket. Hazafias ünnepélyeket, színelőadásokat, koncerteket és tudományos előadásokat rendeznek. A nőegylet által rendezett estélyek és vacsorák eseményszámba mennek és az első helyen állanak.

1936-ban megrendezte a Kanadai Nemzeti Kiállítás Igazgatóságának felkérésére, az egyik kiállítási pavillon díjmentesen felajánlott helyiségében a magyar csoport kézimunka kiállítását Hornyánszky Miklós festőművész egyháztág szakavatott vezetése mellett. Ugyanezt megismételték a rákövetkező évben, amikor is az irányító munkát Bayer Béla vezette le nagy hozzáéréssel.

Ez évben alakult meg az egyház asszonyaiból a Vörös Kereszt Segély Osztály, melynek tagjai dicséretes szép szeretetmunkát végeznek a Kanadai Vörös Kereszt Egyesület részére. Vezetője Thomay Jánosné.

1939 októberéig a (United Lutheran Church) az Egyesült Evangélikus Egyház által segélyezett egyház volt a torontói magyar evangélikus egyház. Lelkésze fizetése nagy hányadát ettől a szervtől kapta, míg a kisebbik hányadát évi 300 dollárt a gyülekezet tartozott fizetni a lelkésznek. A legmagasabb fizetési hozzájárulás a közegyház részéről havi 85. dollár volt, amely az évek folyamán állandóan csökkentve lett. A mind nehezebb és nehezebbé váló munkaviszonyok következtében az egyháztagság csak részben, sokszor sehogy sem volt képes a lelkéssel szembeni fizetési kötelezettségének eleget tenni s így a lelkész sok esetben volt kénytelen az anyaegyház illetékes tényezőinél feltárni a nehéz helyzetet, kérve őket a fokozottabb támogatásra addig, amíg a munkaviszonyok jobbá válnak, ígéreten kívül azonban soha semmit sem tettek ebben az ügyben. A

nagy családu lelkész, hogy családja fenntartásáról gondoskodhassak gyári munkát is vállalt s így szolgálta a gyülekezetet hosszú időn keresztül. Természetesen évekig nem bírta a kettős kötelezettséggel járó munkát s az egyiket kénytelen volt feladni. Szolgált tovább a gyülekezetet a legnyomorúságosabb életkörülmények és gondok között 1939 júliusáig, amikor is látva, hogy segítség a közegyház részéről nem remélhető, az egyház tagjai pedig tehetetlenek, az egyházkerületi közgyűlésen szóban és írásban is beadta lemondását. A lemondást nem fogadták el, újabb ígéretet tettek a helyzet könnyítésére. 1939 október 1-ig folytak a levélbéli tárgyalások az egyház felettes hatósága és a lelkész között, valamint három, személyes tárgyalás is volt a Canada Synod püspöke Ft. Dr. Reble János és a lelkész között. Áthelyezéssel próbálták áthidalni a nehézségeket, de eredményre nem vezetett, mert az csak hely és nem helyzetváltozást jelentett volna s így a lelkész korábbi lemondását fenntartva, utódjául lelkészt ajánlva feladta lelképásztori állását a torontói gyülekezetben. Az ajánlott és az egyházi hatóság által hivatalból kinevezett új lelkészt az egyház alkotmányában biztosított jogainál fogva a gyülekezet népe nem fogadta el. A Synod elnöke által összehívott gyűlésen kijelentették, hogy sérelmesnek tartják a közegyház rideg álláspontját régi lelkészükkel szemben, akihez a hívek ragaszkodnak, valamint azt az alkotmányellenes eljárást, mely szerint a lelkész ide nem választás, de kinevezés útján lett munkába állítva. Az egyházi hatóság a gyülekezet népének határozott állásfoglalását szembehelyezkedésnek minősítette hozott döntésével szemben és félredobva az alkotmány idevonatkozó rendelkezéseit az egyház működését hivatalosan beszüntette.

Amikor a volt lelkésze a gyülekezetnek látta a veszélyt, valamint a méltatlan elbánást volt hívével szemben, az időközben önfenntartó gyülekezetté átalakult egyház újbóli meghívását elfogadta és a híványt tudomásvétel és elismerés céljából beküldte a Kanadai Synod Belmisszió Tanácsának, amely azt el is fogadta és azóta mint a kanadai magyar protestáns egyházak egyetlen önfenntartó gyülekezete végzi misszióját a keresztyén életideálokért alázatos béketúréssal, nagy küzdelmekkel, de soha meg nem tántorodott hittel és soha sem meghátrálva. A terhek megnagyobbodtak, de Isten kegyelme is megnövekedett, mert nem hagyta elesni sem a pásztort sem a nyáját.

Az evangélikus egyház 1940-ik esztendőre megválasztott tisztikara a következő: gondnok, aki hat folytatolagos éven keresztül viseli tisztségét, Thomay János, pénztárnok Thomay Árpád, aki tisztségét évközben vette át Pólik Andrásról, aki három éven keresztül viselte ezen tisztséget az egyháznál, jegyző Szkrinyár Márton, Sülé József és Papp László, akik

az egyház megszervezése óta egyháztanácsosok, presbiterek: Ongay József és Hayesz Tamás.

Az egyház Nőegyletének tisztikarába az 1940-ik esztendőre a következőket állította az egyháztagság bizalma: az elmúlt hat esztendőn keresztül, elnöknő Thomay Jánosné, aki a pénztárnoknővel Sülé Józsefnéval együtt 1935 óta töltik be tisztségüket; ellenőrök, Ongay József né és Hayesz Tamásné, beteglátogatók Bán Józsefné és Ft. Rúzsza Jenőné.

A torontói Ág. Hitv. Evangélikus Egyház Nőegyletének egy csoportja. Álló sor: Thomay Jánosné elnöknő, özv. Tóth Mihályné, Bayer Béláné, Hayesz Tamásné, Horváth Mihályné, Sepsics Erzsike és Sülé Józsefné. Ülő sor: Szvetlik Mihályné, Ongay Józsefné, Ft. Rúzsza Jenőné és Bán Józsefné.

Az egyház vezetőségében a már említetteken kívül buzgón tevékenykedtek éveken keresztül Bózián István, Kirschner Gyula, Szabó György, Bán József, Buday Mihály, Egyed Ferenc, Sojnoczky Mihály és Zalay János.

A nőegyleti tisztikarban áldozatos szeretetmunkát végeztek Pólik Andrásné, Korógyi Jánosné, Rentek Julianna, Zelinka Jánosné, Zalay Já-

nosné, Zelinka Józsefné, Tóth Etelka-Puskás Jánosné, Buday Mihályné és Szemerey Jánosné.

Az egyháznak éveken keresztül jóakaró és áldozatos tagjai voltak a már említettekén kívül családtagjaikkal egyetemben: özv. Tóth Mihályné, Horváth Imre, Daruzsák János, Sülé Mihály, Fitus József, Nagy Ferencné, Bajusz Pál, Szedlacsek István, Kolok János, Török Bertalan, Hídvégi István, Csabay Júlia, Koynok Kálmán, Márkusz Ferenc, Capf Ferenc, Longauer Dominó, Tóth Pál, Rituper Ernő, Beerman Ferenc, Bugala Ferenc, Weimann Lajos, Radics István, Szvetlik Mihályné, Gyalog Ferenc, Kissné, Fojt Pál, Szvetlik Mihály, Szurkos György. Magányosak: Fényes László, Nagy Dezső, id. Feldmann Kálmán, Nagy István, Burgel István, Feldmann Kálmán, Bagjas István, Hornyánszky Miklós, Vlahovszky Anna, Melin Róza, Kerecz Fáni, Osvald Irma, Singer Emma, Fodor József, Szabó Imre, Bugyinszky János és Csetneky Lajos.

AZ EGYESÜLT MAGYAR EGYHÁZ TORONTÓBAN

Kanada Egyesült Egyháza (The United Church of Canada) létrejövésének a pillanatától kezdve felismerte az európai országokból Kanadába vándorolt idegenek gondozásának a fontosságát. Ez természetes is. Ha az egyházak nem törődnek az idegenekkel, majd törődnek velük más szervezetek, amelyek azonban igen sokszor nem kívánatos irányban befolyásolnák őket, olyan irányokban, amelyek úgy a nemzeti, mint a keresztény vallási élettől alig volnának összeegyeztethetők. Az Egyesült Egyház azt is belátta, hogy az idegeneket csak úgy veheti a szárnya alá, ha őket a saját nyelvükön szólítja meg és a saját nemzetiségű embereikkel iparkodik a szolgálatukra lenni. Ezért határozta el az Egyesült Egyház, hogy nemzetiségi templomokat tart fenn, amelyekben a bevándoroltaknak a saját papjaik a saját nyelvükön prédikálnak s — hacsak lehetséges — a saját nyelvükön írt irodalommal is ellátják őket.

Egyik ilyen nemzetiségi missziós munkában a Kanadába vándorolt magyarok részesültek. Kanada Egyesült Egyházának több magyar lelkesége van, amelyről ez a könyv is beszámol, s egyik ilyen lelkesedés a torontói, amely 1928 óta áll fenn. A torontói Egyesült Magyar Egyház része a torontói Church of All Nations-nek, egy olyan alakulatnak, amely az egész északamerikai kontinens figyelmét és érdeklődését magára vonta.

Hogy a **Church of All Nations** eszméjét megerősítsük, tudnunk kell azt, hogy magát a kanadai Egyesült Egyházat is az a gondolat hozza létre, hogy mindazok a keresztények, akik úgy érzik, hogy theologiai részletkérdések nem elég fontosak arra, hogy szétválasszák őket, egyesültek, egy

táborban imádják az Istent. Ehhez a vallási egységre törekvő gondolathoz a **Church of All Nations** még egy népi és nemzeti egységre irányuló gondolatot is adott, mikor azt a célt tűzte ki maga elé, hogy ne csak az egy nyelvet beszélő emberek tömörüljenek össze, hanem a különböző nemzetiségek is érezzék, hogy "egy Atyának a gyermekei" s ennél fogva együvé tartoznak. Ez persze egy soha meg nem szűnő nevelési feladat, de az eddig elért eredmények arra biztatják a torontói Church of All Nations vezetőit, hogy fel ne hagyjanak az egységesítő, vallási és nemzetiségi megértést és együttműködést célzó törekvéseikkel.

A torontói Egyesült Magyar Egyház hívei tehát vasárnap délelőtt a maguk istentiszteletére járnak, melynek a nyelve magyar, este pedig a nemzetközi istentiszteletre, amelynek a nyelve angol. Ezen az istentiszteleten néha több, mint 26 nemzetiség hívei vannak jelen, akik már megtanultak egymás iránt türelemmel lenni s egyik nemzetiség sem nézi már le a másikat (ami a kezdetben nagyon is előfordult). Néha a magyar pap magyarul beszél és imádkozik az angol istentiszteleten, ami természetes az ott levő magyaroknak, de a többiek is komoly csendben vannak: máskor egy más — nem angol — nyelven beszélnek s a magyarok gyakorolják a türelmességet.

A magyarokat a kanadai Egyesült Egyház vezetősége és angol-szász tagjai szeretik és becsülik. Nemcsak nincs kifogás ellenük, de a komoly-

A torontói Egyesült Egyház egy csoportja a templom előtt. 1940,

ságuk, őszinteségük, együttműködésre való beállítódottságuk mindenkire jó benyomást tesz. A Church of All Nations minden hozzátartozó és általa nevelt magyar emberért mindig készségesen vállal felelősséget és megvédi, ha erre szükség adódik. A Church of All Nationsbe tartozó nemzetiségi egyházak nagyon szerencsések, hogy olyan melegszívű, igaz jó barátjuk akadt a Church szuperintendensében, a Rev. J. I. MacKayban. Mi magyarok már tapasztalásból tudjuk, hogy ő rá mindig és mindenütt számíthatunk: akár Torontóban vagyunk, akár máshova sodort el a kenyérkeresés szükségessége. S az is tudott dolog, hogy ebben az egyházban ellenszolgálatásul nem kívánnak a tagoktól mást, mint azt, hogy iparkodjanak Krisztus Urunk meggyőződéses tanítványaivá válni, olyanokká, akik a meggyőződésüknek a maguk hatáskörében érvényt is tudnak szerezni.

A torontói Magyar Egyesült Egyháznak 1928 óta vezetője és lelkésze Dr. Czako Ambró, aki nagyon sok szolgálatot tesz nemcsak magyar híveinek, de általában az összmagyarságnak tudományos egyetemi felvilágosító és bemutató előadásaiival, sok elismerést és barátot szerezve magyar fajtáinknak.

A BRANTFORDI MAGYAR BETEGSEGÉLYZŐ 8-IK OSZTÁLYA.

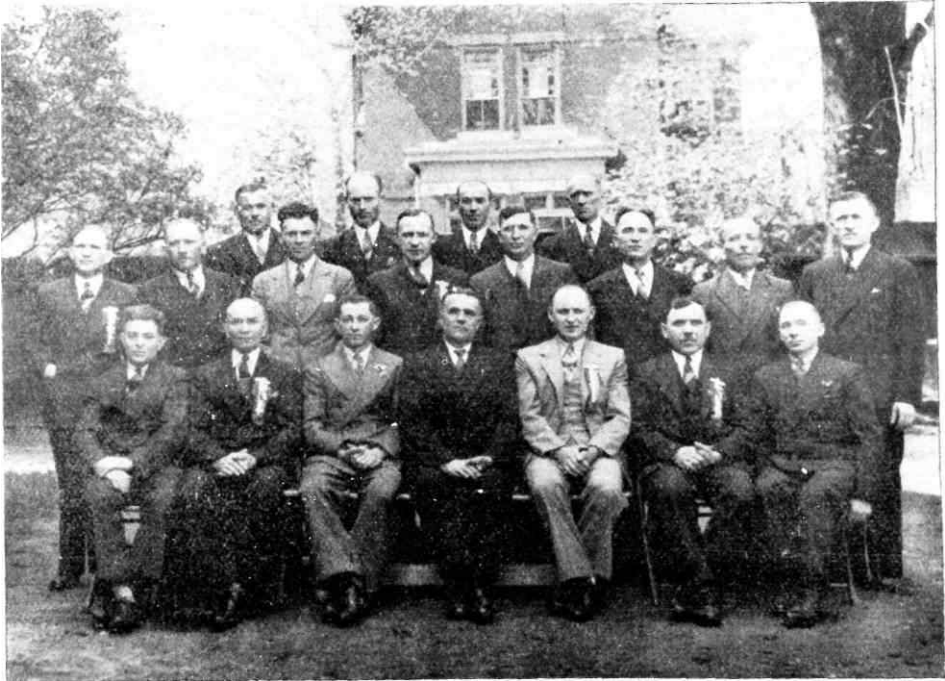
A torontói hazafias érzésű magyarság is érezte, hogy kellene legyen valamilyen intézménye, amely biztosítaná tagjait betegség és esetleges elhalálozás esetén. Lizák Mihály honfitársunk volt az, aki felvette a levelezést és későbbben a személyes érintkezést is a Brantfordi Betegsegélyző központjával egy megalakítandó fiók érdekében. Asztalos József és többben is bekapcsolódtak később az előkészítő munkába és 1935 november 10-én megtartották az alakuló közgyűlésüket is és kimondták a torontói osztály megalakulását. Alapító tagok voltak Izsák Elemér, Sipos István, Asztalos József, Korónyi István, Szilágyi Ferenc, Lizák Mihály és Szkrinyár Márton.

Nagy ügybuzgalommal fogtak hozzá a szervező munkához meglehetősen nagy nehézségek között, mert azonnal voltak olyanok, akik szerették volna elgáncsolni ennek a pár lelkes embernek munkáját. Még ebben az évben 28-ra növelték az osztály taglétszámát és megválasztották a tiszti-kart a következőkből: elnök Asztalos József, alelnök Szilágyi Ferenc, titkár Lizák Mihály, pénztárnok Szkrinyár Márton, ellenőrök Sipos István és Ongay József, beteglátogató Korónyi István, jegyző Izsák Elemér.

Határozottan szép munkát végzett ez a kis csoport a torontói magyar közéletben. Annak dacára, hogy kimondottan gazdasági intézmény, a társadalmi és kulturális téren is igyekezett szolgálni a magyarságot. Min-

den nemes megmozdulásában ott látjuk őket a többi egyesületek mellett. Vacsorákat, színelőadásokat is rendeznek, amelynek tiszta jövedelmét az osztály külön vagyonaként kezelik, amelyen keresztül jótékonyág gyakorlása a fő céljuk. Több száz dollár tartaléktőkéjük van. Szép összeggel támogatták az óhaza déli megszállt területéről kiüldözött szerencsétlenéit, valamint a "Magyar a Magyarért" gyűjtő mozgalomból is tekintélyes összeggel vette ki részét.

A jelenlegi taglétszáma közel ötven. A tagság bizalma a tisztviselő választáson a következőkre esett az 1940-ik esztendőre: Elnök Sípos István, alelnök Korónyi István, titkár Vajda Ferenc, pénztárnok Danku József, ellenőrök Bolló József és Zelinka József, beteglátogatók Székely Gusztáv és Lévay Jenő.

A Brantfordi Magyar Betegsegélyző Egylet torontói 8-ik osztályának egy csoportja. Kropok András, Bodnár János, Varga János, Székely Gusztáv, Juhász Károly, Lévay Jenő, Dudás Ernő, Nagy János, Tóth János, Pajuf András, Mázuk Kálmán, Csók Ernő; Szkrinyár Márton, Asztalos József, Danku József, Sípos István, Vajda Ferenc, Egyed Ferenc és Zán Mihály.

A TORONTÓI FÜGGETLEN EGYSÉGES MAGYAR EGYLET

1938 januárjában egy rendkívüli gyűlés lett összehozva Gruber Géza honfitársunk lakásán, ahol is közéleti magyar problémák lettek megtárgyalva. Körülbelül húsz személy jelent meg ezen a gyűlésen, akik egy Torontói Bizottság szervezete megalakítása kérdésében elvi ellentétek miatt nem tudtak megegyezni s így az egyik rész onnan kivonult és nem szavazott.

Ugyanaznap délután Zelinka József lakásán jött össze az egyik csoport névszerint Gruber Géza, Kovács Lajos, Kulik István, Zelinka József, Sípos István, Székely Antal, Breckner Sámuelné, Láncz József és Korónyi István és kimondották a Független Egységes Magyar Egylet hivatalos megalakulását.

Az egylet alapító tagjai sorába a következők léptek be: Zelinka József, Láncz József, Kulik István, Renyi Ferenc, Tóth Tivadar, Sípos István, Tirpák József, Nagy Béláné, Tiglemann Vilmos, Hertelendy Endre, Zelinka János, Bobik József, Balogh Sámuel, Baumann Ferenc, Jánosik Béla, Schmidt Gyula, Ambrus József, Minka Mihály, Lautner Ferenc, Singer Ferenc, Kékes Ferenc, Waller István, Hegedűs János, Barabás Ferenc, Kreutzer Károly, Pisni István, Kovács Lajos, Gruber Géza, Székely Antal, Breckner Sámuelné, Szilágyi Ferenc és Korónyi István.

Az első tisztikart az alapító tagság a következőkből állította össze: elnök Gruber Géza, alelnök Láncz József, pénztárnok Kulik István, titkár Kovács Lajos, jegyző Renyi Ferenc, ellenőrök Székely Antal, Minka Mihály, Baumann Ferenc és Szilágyi János.

Az egylet megalakulásakor legfontosabb céljaul tűzte ki a torontói szétszórt magyarság egy táborba való tömörítését hazafias alapon, vallásfelekezeti és politikai szempontok kikapcsolásával. Az ifjúság megszervezését, a megértést és barátságot kimélyíteni a magyarság között. Megteremteni a kapcsolatokat a különböző szervezetekkel, hogy közös magyar ügyekben egyöntetű állásfoglalást fejtsen ki Toronto magyarsága. Úgyszintén egyik legszebb céljaként a torontói Magyar Ház felépítését is kitűzte az előzetes tanítói, nevelői és szervezői munkák elvégzése után.

Nagy lendülettel indult meg a munka, de már a kezdet kezdetén történtek olyan hibák az egyleti élet keretein belül, amely nagyon káros hatással volt az eredményes munkára. Sok fáradtságába és harcába került a vezetőségnek, amíg ki tudták küszöbölni az ellentéteket, valamint eltávolítani az oda nem való tagokat, akik csak azért léptek be az egylet tagjaul, hogy ott mindjárt a legnehezebb indulási munkáknál megcsinálják azokat a rendellenességeket, amelyek az egylet feloszlására vezessenek.

A torontói magyar munkás club részéről is azonnal megkezdődött az ellenakció, a házi agitáció az egylettel szemben s ugyanakkor a kanadai magyar munkás újság is mindent megtett, hogy az új alakulatnak a munkálkodását lehetetlenné tegye. Mindezek dacára a gyors fejlődés útján indult meg a munka és rövid időn belül tekintélyes tagsággal rendelkezett az egylet.

Az egylet hivatalos helyiségnek kibérelte a 492 Spadina Ave. alatti házat, melyet a legrövidebb időn belül gyönyörűen átalakított és berendezett, hogy tagjai társadalmi és kultúrigényeit kielégíthesse.

Amikor kissé megerősödött az egylet és a nagyobb nehézségeket leküzdötte, azonnal hozzákezdett a kapcsolatok felvételéhez a többi szervezetek vezetőivel. Ezen munkálatok elvégzésére felkérték Gruber Géza és Kovács Lajos egyleti tagokat, akik a személyes tárgyalások céljából fel is kerestek minden egyházat és hazafias alapon álló szervezetet, hogy azokkal együtt dolgozzanak ki *egy* tervezetet a torontói magyarság egy táborba való tömörítésére. Ezek a tárgyalások nem hozták meg a kívánt eredményt, mert az egyletnek nem volt még múltja a munkamezőn, amely garancia lehetett volna egy ilyen nagyvonalú és közérdekű magyar ügy keresztül vitelére. Bizonyos féltékenység és bizalmatlanság is nyilvánult meg úgy az egyházak, mint az egyletek részéről, mert nagyon sok olyan tagja is volt az új egyletnek, akik korábban a szélsőséges csoportokban exponálták magukat, s akik it is próbálkoztak az idegen tanítások alapján tevékenykedni. Azt azonban minden esetre elérték ezekkel a látogatásokkal és megbeszélésekkel, hogy sok kérdés tisztázódott és sok tagot nyertek ezen szervezetek részéről is.

Még ugyanezen év nyarán 16 egyleti tag hozzájárulásával társas alapon *meg* lett vásárolva *egy* folyóparti szép nyaraló telek, amelyet ezek a tagok a még fennmaradt fizetési kötelezettségekkel együtt átadtak az egyletnek. A telken hatalmas tánchelyiség és mellékhelyiségek is voltak, úgy hogy jövedelmező üzlettel lehetett volna feldolgozni szakszerű vezetés mellett. Egy ideig vezették is, de később az újból fellángoló belső bajok és személyi ellentétek miatt az egylet visszaadta vásárló tagjainak, akik azt elvesztették.

Kulturális és társadalmi téren a nagy nehézségek ellenére is szép eredményeket ért el az egylet és nagy beruházásokat is eszközölt, amelyeket rövid nem egész két éves működése alatt csaknem egészen kifizetett. Nagy segítségére volt az egyletnek a női csoport, amely áldozatos munkát végzett minden téren.

1938 decemberében Gruber Géza az egylet elnöke lemondott és helyére 1939. esztendőre Székely Antal lett megválasztva, aki nagy ügybuzgalommal látta el munkakörét.

Óriási munkát és áldozatot kívánt ennek az egyletnek megszerzése és a kitűzött irányban való megtartása és fejlesztése, amelyből oroszlánrészt vett ki Gruber Géza honfitársunk. Meg nem alkuvása miatt rengeteg harca volt az egyleti életben, de nagyrészt neki köszönhető, hogy a kezdet kezdetén hajótörést nem szenvedett az egylet hajója. Sok méltatlanságban volt része, de soha meg nem rendűit, mert csak a magyarság közös ügye lebegett lelki szemei előtt. Akkor és azóta is, ha ideiglenesen félre is áll, félő szeretettel figyeli a dolgok menetét és várja az idő elérézését, amikor ismét munkába kell állnia a rögzös magyar munkamezőn. Érdemes munkatársai voltak Zelinka József ez a fáradhatatlan csupa szív ember, akinek óriási tapasztalatai vannak a szervezés terén, Székely Antal, Szilágyi János, Gaál István, Boros József, Renyi Ferenc, Láncz József, Kulik István, Hornyák István, Hertelendy Endre, Zelinka János, Kovács Lajos, Gruber Lajos, Breckner Sámuelné az asszonyokkal és az ifjúság, akik között ha voltak is elvi ellentétek, fáradhatatlanul dolgoztak az egylet érdekeiért.

Az építendő Magyar Ház alapjára az első dollárokat 1938 április hó 6-ikán tették le Gruber Géza, Nagy Béláné és Renyi Ferenc, hogy ezzel is szimbolizálva legyen egyik legszentebb célkitűzése az egyletnek.

Tekintettel, hogy a különböző egyházak és egyletek részéről a már említett okoknál fogva nem kapta meg az egylet azt a támogatást, amely szükséges lett volna a rohamos és nagy körvonalú fejlődéshez, szerényebb keretek között, de állandó fejlődéssel végezte az egylet nehéz munkáját mindaddig, amíg megalakult a Magyar Ház Bizottság. Alapos megfontolás után úgy látta az egylet vezetősége és a tagság is, hogy a Magyar Ház Bizottság célkitűzései nagyjából ugyanazok, mint az egyleté s ugyanakkor azt is megállapították, hogy sokkal nagyobb lehetőségek nyílnak meg a magyarság egy táborba való tömörítésére és a Magyar Ház felépítésére mint az egylet keretei között. S így egyöntetűen határozva minden vagyonát, közel 1000 dollár értékben, átadta a Magyar Ház Bizottságnak, kötelezettségeivel együtt és működését az év végén beszüntette s ugyanakkor tagjai legnagyobb része tagjává vált a Magyar Háznak.

A TORONTÓI MAGYAR HÁZ.

Tulajdonképpen nem fejezi ki hüen a szervezet elnevezését, hanem inkább a szervezet munkájának egyik legfőbb célját nevezi meg a fenti cím.

A Torontói Magyar Ház mozgalom első megbeszélése 1939 április hó 12-én lett megtartva, amely gyűlésen a következők jelentek meg egyházuk, vagy egyletük képviselőiben. Hornyánszky Miklós és Rúzsza Jenő az evan-

gélikus egyház, Ft. Steinmetz Károly a református egyház, Tiszt. Balla György és Nagy Gyula a baptista egyház, a római katolikus egyház és kör megbízásából az evangélikus lelkész, Bódi József az egyesült egyház, Lizák István és Egyed Ferenc a Brantfordi B. S. E. torontói 8.ik osztálya, Gruber Géza és Kovács Lajos a Független Egységes Magyar Egylet képviselőiben.

A gyűlésen jelen voltak egyöntetűen megállapították a Torontói Magyar Ház közvagyonaként való megépítésének szükségét, valamint a torontói magyarság egységének égető fontosságát, melyek megteremtéséhez minden erőt mozgósítani kell. Egy újabb gyűlésre meg lettek hívva a Demokratikus Bizottság és a Munkás Klub képviselői is, akikkel azonban eszmei különbségek miatt nem lehetett együtt munkálkodni.

1939 május hó 1-én a torontói összes egyházak és egyletek megjelent képviselői a katolikus kör helyiségében megtartott alakuló gyűlésen egyhangúlag határoztak;és megalakították a Torontói Magyar Ház Bizottságot és a már kidolgozott tervek alapján megkezdte a munkát a szervezés terén. A bizottságban minden egyház és egylet három taggal volt képviselve s így összesen 24 tagból állott. Megválasztották az Igazgatóságot, amely intéző bizottságként is működött a következő Magyar Ház Bizottsági ta-

A torontói Magyar Ház tagjainak egy csoportja. 1940.

gokból: Gruber Géza, Kovács Lajos és Székely Antal a Független Egységes Magyar Egylet részéről, Ft. Steinmetz Károly, Izsák Gyula és Lukács Albert a Református Egyház, Tiszt. Ballá György, Nagy Gyula és Berényi Sándor a Baptista Egyház, Ft. Rúzsa Jenő, Thomay János és Hayesz T. az Ev. Egyház, Penovác E., Urbanovits L. az Egyesült Egyház, Beck Márton, Buday Ferenc, Vietorisz Győző, Bolló Józsefné, Deák Andrásné és Naár Antal, a Római Katolikus Egyház és Kör, Lizák Mihály, Asztalos József és Egyed Ferenc a Brantfordi Egylet részéről. Elnök Kovács Lajos, alelnök Beck Márton, titkár Ft. Steinmetz Károly, pénztárnok Gruber Géza, jegyző Ft. Rúzsa Jenő, ellenőrök Lizák Mihály és Izsák Gyula.

Nagy harcok előzték meg az eredményes munkát, mert a kooperatív együttműködésből hibájuk miatt kimaradt szervezetek, azonnal tiltakozást jelentettek be és nyilvános kiáltványban jogtalanak minősítették az egész mozgalmat. Minden rendelkezésükre álló eszközt felhasználtak arra, hogy csírájában megfojtsák és teljesen eredménytelenné tegyék a bizottság nemes törekvéseit. Már a kezdet kezdetén elérték azt, hogy félreértést erőszakoltak ki a bizottság és a korábban csatlakozott Egyesült Egyház között, amelyet nagy munkájába került rendbehozni a bizottság tagjainak. Ez lett volna azonban a kisebb baj. Annak dacára, hogy szépen haladt a munka és a tagok létszáma napról-napra növekedett, voltak szervezetek, amelyek látva a munka nehézségét elkedvetlenedve várakozó álláspontra helyezkedtek akkor, amikor a legnagyobb szükség lett volna a megfeszített munkára. Sőt olyan is volt, amelyik egyenesen ellene dolgozott, mert saját érdekeit látta veszélyeztetve.

A legnagyobb baj az volt, hogy nem volt kellően előkészítve és oktatta Toronto magyarsága arra, hogy megértették volna a kitűzött cél szentségét és annak fontosságát. Egyes emberek tudatosan félre magyarázták a bizottság célkitűzéseit, hogy ezzel bizalmatlanságot szüljön a tömegekben. Nagyvonalú szervező munkára lett volna szükség, de maga a bizottság is sokszor tehetetlenül állott bizonyos problémák megoldásánál, mert nem volt meg a megfelelő gyakorlati tapasztalatuk. Lassan teljesen ellaposodott a nagy lelkesedéssel megindított munka, amely még inkább szeparálta a különböző egyházak és egyletek vezetőit és tagságát a közérdekű tevékenykedéstől.

A Független Egységes Magyar Egylet vezetősége és tagsága magáévátéve az egységesítő gondolatot 1939 végén beszüntette működését és minden vagyonát a Magyar Ház Bizottság tulajdonába utalva tagjai nagy részével tagjává vált a Magyar Háznak. A Magyar Ház Bizottság hivatalos helyiségeként átvette a Független Egységes Magyar Egylet helyiségét és most már sokkal lendületesebben kezdte meg munkálkodását olyan formában, hogy annak egyesületi jelleget adott, amelynek keretein belül gondol-

A torontói Magyar Ház vigalmi gárdájának egy csoportja. 1940.

A torontói Magyar Ház vigalmi gárdája által rendezett "Pacsirta" című operett szereplői és rendezői, A darabot Breckner Sámuelné az egész Keletkanadában előnyösen ismert nagytehetségű színdarab rendező tanította be.

ta megvalósíthatónak a célkitűzéseket. Mi sem természetesebb, mint hogy ennek következménye az lett, hogy még inkább eltávolodtak attól a lehetőségtől, hogy világosan megértessék a tagság, valamint Toronto összmagyarságával, hogy a gyakorlatban, hogyan szeretné megoldani a Magyar Ház és a Magyar Egység kérdését.

Az egyházak és egyesületek legtöbbike eemmi mást nem látott benne, mert sok esetben nem is akart, mint egy új egyesület, amely egy csoport társadalmi és kultúrigényeit van hivatva kielégíteni és teljesen közössé váltak azzal a szent elkötelezéssel, amelynek jegyében az egész mozgalom megindult. Sőt, amikor a nehéz munkaviszonyok miatt mind több és több kötelezettség hárult a bizottság tagjaira, majd az új világháború bekövetkezésével a magyarság melletti nyílt állásfoglalás is szükségszerűvé vált, a legtöbb egyház s egyesület hivatalosan bejelentette kiválását a bizottságból. Úgy, hogy teljesen más alapokra kellett fektetni a működést. Az Igazgató Bizottság lemondott, helyét a tagság által megválasztott új tisztikar vette át teljes felelőséggel.

Magát a Magyar Ház megépítésének kérdését úgy a nehéz általános anyagi helyzet, valamint a megindult új világháború miatt függőbe kell tartani mindaddig, amíg a helyzet arra alkalmassá válik. A Magyar Ház tevékenysége a jelenben kulturális és társadalmi tevékenységekre szorítkozik. Nagyon szép előadásokkal, estélyekkel és társas összejövetelekkel igyekeznek új barátokat szerezni és a tagság igényeit a szükséghez mértén kielégíteni s ezen a téren határozott eredményeket is értek el. Ifjúsági csoportja Breckner Sámuelné szakavatott vezetése mellett feledhetetlen előadásokkal gazdagította a torontói magyarság kultúrnívóját.

1939 júliusában megalakult a Magyar Ház keretein belül, mint a Kanadai Vörös Kereszt Egyesület egyik osztálya a Vörös Keresztet munkával segítő Női Csoport. Két esetben tartott nagyszabású koncertet ugyancsak a Vörös Kereszt Egyesület támogatására a Magyar Ház, melyek közül különösen az utóbbi úgy anyagilag, mint erkölcsileg fényesen sikerült és nagyban emelte a torontói magyarság jó hírnevét az angol közvélemény előtt. A koncert megrendezése Székely Erzsébetnek, a magyarság kedvelt énekesnőjének a nevéhez fűződik, aki már sok esetben volt reprezentánsa a magyar énekművészetnek.

Amióta megindult az új világháború, a kitűzött célok érdekében nagyon keveset tehetnek, mert mint nemzetiségi csoport, amely kifejezte lojalitását fogadott új hazájával szemben, elsőrendű kötelessége, hogy minden anyagi és erkölcsi erejével azt támogassa óriási küzdelmében. A helyzet komolyságához mértén folytatja munkáját a kijelölt utakon,

hogy ha már eredményesen nem is tud előre haladni, legalább azt tartsa meg amit eddig épített. Jelenlegi taglétszáma közel 200.

Amikor az Igazgató Bizottság felmentést nyert, a következő tisztikar vette át a Magyar Ház vezetését: elnök Breckner Sámuelné, alelnök Kristóf Ferenc, titkár Lánicz József, pénztárnok Árgyelán Flórián, jegyző Pravda Antal, ellenőrök Gruber Lajos, Penovác Ede és Urbanovics Lajos, házgondnok Székely Antal.

Az 1940 januárjában megtartott tisztújító közgyűlésen a tagság bizalma a következőket állította a Magyar Ház élére: elnök Székely Antal, alelnök Kristóf István, titkár Pravda Antal, jegyző Gaál István, pénztárnok Szilágyi János, ellenőrök Jakab Sándor, Hegedűs János, Kalina Antal és Szelezky József, házgondnok Urbanovics Lajos.

A KANADAI MAGYAR NEMZETI SZÖVETSÉG.

Ugyanazokért a célokért bontott zászlót, mint a Winnipegen évekkel azelőtt a Kanadai Magyar Szövetség. Azonban kibővült lett volna a munkaköre az adott helyzet követelményeivel. Célja volt részben a torontói s majd az egész kanadai magyarság tömörítése, érdekeinek megvédése, segíteni a magyar munkanélküli tömeget az elhelyezkedésben és magyar kézműipari műhelyek felállítása is programjában volt. Szorosabb kapcsolatok megteremtése és kiépítése a kanadai és óhazái illetékes szervekkel, mely kapcsolatokra az ideszakadt magyarságnak feltétlenül szüksége van. Valláserkölcsi alapon álló, a magyar munkás érdekeket szemelőtt tartó napi sajtó megteremtése, hogy a felelőtlenül garázdálkodó és a magyar munkásság érdekeit és jó hírnevét mindenben veszélyeztető "Munkás Újság" tevékenységét a tisztességes keretek közé vissza szorítsa s egyben megvédje a védteleneket, nevelje oktassa és szórakoztassa azokat, akik erre vágyakoznak.

Átvette a közben megalapított "Híradó" című hetilapot, amelynek tulajdonosa a nehéz munkaviszonyok miatt nem volt képes anyagiak híjján azért több áldozatot hozni. Több hónapon keresztül küzdött az újság fennmaradásáért a szövetség, azért tetemes áldozatokat is hozott s amikor tovább nem bírta, átadta magánkézbe annak tulajdonjogát.

Az idő nem volt alkalmas arra, hogy a már sokszor csalódott tömeget egy táborba lehetett volna tömöríteni, mert arra a nehéz munkaviszonyok miatt sem volt predesztinálva az elkeseredett magyarság. Rövid időn belül működését beszüntette.

A KANADAI MAGYAR DEMOKRATIKUS FRONT TORONTÓI BIZOTTSÁGA.

Ez a bizottság nem mint szervezet működik, hanem mint a független emberek egy kis csoportja igyekszik a torontói magyar egyházak és egyleteket egy vagy több, rövidebb vagy hosszabb tartamú, de közérdekű kérdésekben együttműködésre hozni, hogy az egymás megismerése által a bizalom és megbecsülés kifejlődhessék és később nagyobb horderejű közös együttműködésre vezessen.

Tagjai határozottan jóindulatú emberek, de mert e csoportnak semmi szervezeti jellege nincs, sokszor és sokan nem tekintik másnak, mint olyan emberek csoportjának, akik sem egyik, sem másik csoport keretein belül fellősségteljes munkát végezni nem akarnak. Mint akik minden tekintetben függetlenül tevékenykednek, a kritikát is erősebben gyakorolhatják, inkább a szélsőséges csoport egyik leszakadt tartozékának könyvelik el. Kitartanak nemzeti ideáljaik mellett, de a nemzetköziség alapján állanak.

A szervezeti élet keretein belül sokkal több és eredményesebb munkát tudnának kifejtetni.

Az "Ady" Labdarúgó Csapat.

Nagyon szép eredményt ért el a csak pár évvel ezelőtt alakított magyar labdarúgó csapat Torontóban. Játékosainak legnagyobb része fejlődőképes magyar ifjú, akik még sok sikert fognak elkönyvelni a labdarúgás terén. Már nyertek bajnokságot, de minden évben komoly aspiránsai a bajnokságnak. Mérkőzéseiket nagy érdeklődéssel figyeli nem csak a magyar, de a kanadai sportszerető közönség is.

Ebben az évben alakult meg a magyar JÉG-KORONG csapat, mely szintén nagy érdeklődésre tarthat számot. Annak dacára, hogy csak a kezdet kezdetén vannak, a játékosok már is nagy tudást árulnak el és reméljük, hogy rövid idő leforgásán belül, egyik legkiválóbb amatőr liga csapatává fogják magukat felküzdeni a magyar csapat játékosai.

Az első labdarúgó csapatban játszanak: Szabó István, Hughes Vilmos, Ura Leo, Schmidt Gyula, Hegedűs János, Penovác Vilmos, Pörl Béla, Kántor Sándor, Morgan Olivér, Lumsden Bruce, Somody János, Trenka Károly, Genov György, Picov József és Howell Albert. Az ifjúsági csapatban: Tüdős Sándor, Paczier István, Ballá István, Ballá László, Bell Norman, Bellák Ferenc, Smik András, Hajdú Ferenc, Ralbovszky József, Molnár Gyula, Farkas András és Farkas Antal.

A jégkorong csapat játékosai a következők: Bittner Péter, Szabó Ist-

ván L, Szemerédy Pál, Szabó István II., Szabó Géza, Szabó Zoltán, Farkas Tony, Farkas András, Bittner Miklós, Molnár Gyula, Tüdös Sándor, Varga Kálmán és Budai János.

1928-ban alakították meg a Torontói Magyar Sakk Kör-t, amelynek alapítója, lelkes tagja és neves játékosa volt Wurscher Mihály honfitársunk. A sakk kör megszűnt /tagjai szétszéledtek, de veterán játékosa Wurscher itt maradt és ma is szerelmese a sakk játszmának. Odahaza a Magyar-Állam Vasutak szolgálatában állott. Itt kiváló műkertész lett. Világot járt, olvasott és élettapasztalt ember, kitűnő társalgó és öröklé hazavágyó jó magyar. Családja odahaza van Újszentesen (Temes megye).

"ONTARIO TOBACCO CO." AZ ELSŐ MAGYAR DOHÁNYGYÁR KANADÁBAN.

1933-ban alapította vállalatát Horváth József kiváló magyar honfitársunk, aki 1926-ban vándorolt Kanadába Székely-keresztúr, Udvarhely megyéből. Kitűnő szervező és üzletember, nem hiába ringott székelyföldön a bölcsője. Dicséretes szép munkát végzett Horváth honfitársunk, mert a semmiből küzdötte fel magát és építette fel dohánygyárát olyanná, hogy országos viszonylatban is komoly üzleti vállalkozásnak tekinthető. Nagyon sok nehézségen ment keresztül éppen úgy mint a többi bevándorló honfitársaink, de szívós és céltudatos munkával minden akadályt leküzdött.

Az "Ontario Tobacco Co." magyar dohánygyár. Toronto, Ont.

Kezdetben csak leveles, másoktól vásárolt dohányt árult kis üzletében s mindössze négyen dolgoztak a vállalatnál. Később már maga is termelt dohányt és a gyárát is kibővítette, majd megkezdte a dohány szakszerű feldolgozását is gyárában.

Horváth József az "Ontario Tobacco Co." magyar dohánygyár tulajdonosa és családja. Toronto, Ont.

Ma már modern gépekkel beszerelt gyárában 33 alkalmazottnak teremtett megélhetést, melyek közül csaknem a fele magyar munkás. Évente 200.000 font dohányt dolgoznak fel és szállítanak Kanada minden tartományába Nova Scotiatól British Columbiáig. Példaadó, megérdemelten eredményes és dicséretesen szép munka az amelyet végez Kanada egyedüli

magyar dohánygyára Horváth József és munkatársaival együtt. Áldozatos szívű, mindenkin segíteni kész jó székely magyar, akinek szerénységénél csak kitartó szorgalma nagyobb.

1936-ban nősült meg. Feleségül vette Bundella János és neje szül. Szelles Irén,—akik még 1916-ban mint régi telepesek jöttek le Nyugatról Wellandra — leányát Margitot. Isten két gyermekkel ajándékozta meg házaséletüket, egy fiú és leánnyal.

A gyárában a következő magyar munkások dolgoznak a jelenben: Barabás Ferenc, Bundella János, Bellák Ambrus, Gondosh Lajosné, Hangó Ilonka, Kovács Istvánná, Mester Lajos és Vetési Miklós.

"TÖRÖK FINNISH HEALTH BATH"

A város egyik legelőkelőbb negyedében nyitotta meg Török Bertalan honfitársunk finn származású feleségével, született Valve Elzával ezen modernül felszerelt és kitűnő hírnévnek örvendő gyógykezelő fürdőjét. Mindkettőjüknek oklevelük van s így betegeiket szakszerű kezelésben részesítik. Az átlagos látogatók létszáma 120-130 között mozog havonta, akiknek legnagyobb része bennszülött kanadai.

Gyakran megtörténik, hogy a kórházból utasítanak hozzájuk természetes kezelésre vérszegény, izombeteg, ízületi és vesebajos betegeket, mert lelkiismeretes kezelésüknek és eredményeiknek híre van az orvosi körökben is. Az egyetlen a maga nemében fürdő és masszírozó intézetük Torontóban és dicséretes dolog, hogy bevándorló létükre jövedelmezővé és jó

Török Bertalan és neje szül. Valve Elza. Toronto.

nevű intézetté dolgozták fel vállalkozásukat annak dacára, hogy ilyen vállalkozás százával van Torontóban.

Fürdőjünkben 8 kezelő szoba, gőzölő, szappanozó, lemosó és speciális fürdő szobájuk van. A belső idegek kezelését modern orvosi villanygéppel végzik.

Török honfitársunk a magyar közéletben is kiveszi részét és sokat dolgozik a magyar, kanadai és finn barátság kimélyítésén is.

Bayer Béla jó érzésű magyar, aki minden becsületes magyar törekvésből kiveszi a részét. Kiváló sport férfiú, aki még egy két évvel ezelőtt maga is aktívan működött. Az óhazában neves labdarúgó és a Magyar Labdarúgó Szövetség vizsgázott bírója volt. Winnipegi tartózkodása idején alelnöke volt a Kanadai Magyar Szövetség manitobai osztályának. A Torontói Sport Klubnak és torontói Első Magyar Dalkörnek megalapítója volt. 1927-ben édes atya Bayer Sándor is kijött, de csak 6 hónapig bírta ki. A honvágy hazavitte.

A "SZABADSÁG" amerikai magyar napilap kanadai főirodája.

Határozottan előnyére válik a kanadai magyarságnak, hogy magyar nyelvű sajtó is szolgálja a napi kultúrigényeit Amerikából. A kanadai

A "Szabadság" amerikai magyar napilap kanadai főirodája Torontóban. 1940. Előtte Bayer Béla főképviseelő.

magyarságnak nincsen napi sajtója s így hézagpótló és szükséges dologgá vált ez a sajtó termék.

Kezdetben csak kis számú előfizetője volt az újságnak, Kanadából, de amióta Bayer Béla honfitársunk vállalta annak kanadai főképviselését azóta hatalmasan megnövekedett a kanadai előfizetők száma. Csaknem minden városból csatlakoztak honfitársaink a Szabadság előfizető táborához s ez kimondottan Bayer Béla lelkes tanítói munkájának az eredménye.

Az "AMERIKAI MAGYAR NÉPSZAVA" napi lapot Izsák Gyula honfitársunk képviseli és igyekszik minél nagyobb számban meghonosítani Kanadában. A Népszaván kívül a "Kanadai Magyar Újság" a "Kis Újság" és az Egyesült Államokban kiadott több vallásos "heti és folyóiratnak is képviselője.

A torontói magyar honfitársaink között szép számmal vannak önálló üzletemberek, akik közül ismertebbek Kreutzer Károly, akinek "Oxford Ccal Co." név alatt van nagyon szépen felépített szén raktára. Sepsics Jánoséknak jömenetelű dohányüzletük van. Több évig voltak az Egyesült Államokban ahonnan visszamentek az óhazába Egerbe. 1926-ban jöttek ki Kanadába s azóta állandóan az üzleti életben tevékenykednek. Volt hentes és fűszerüzletük, többször volt vendéglőjük, majd a saját birtokukon is gazdálkodtak. Leányuknak Erzsébetnek Hamiltonban van jömenetelű társas étterme. Csók Ernőéknek az angol negyedben van jömenetelű éttermük. Két kis leányuk van, akik nagy sikerrel mutatják be minden adott alkalommal a magyar szülő táncot. Ilonka kitűnő hegedűs, Erzsike is nagy szorgalommal tanúi. Huszár Edééknek szintén az angol negyedben van forgalmas éttermük. Sterback és Bazsóéknek magyar éttermük van s mindkettő nagy látogatottságnak örvend. Gondosh Pál, Kelemen Lipót és Waldmann Józsefnek cipész műhelye van. Gondosh Pál kiváló magyar ember, aki nagyon sokat dolgozott a magyar társadalmi életben. Kitűnő dalárdista is, aki nem egyszer gyönyörködtette szép magyar dalaival honfitársait. Fia Lajos a nyelvtanári pályára készült s jelenleg festő és dekoratőr. Haubrich Sebestyénnek, Győrffy Lajosnak és Bartus Józsefnek borbélyműhelyük van s mind három üzletet szívesen látogatják magyarjaink. Bolló József a magyarok jég és szén szállítója, valamint költöztetője. Feleségével együtt tevékeny részt vesznek ki a katolikus egyház életében. Bolló Józsefné kitűnő műkedvelő, leányuk Emmuska tehetséges hegedű játékos. Daruzsák Jánoséknak hentes és fűszerárúüzletük van az angol negyedben, leányuk Ilonka tanulmányai végzése mellett énekelni tanul. Nagyon tehetséges, iskolázott hangú énekes és elsőrangú műkedvelő. Szemerey Jánosék szintén hentes és fűszerüzlettulajdonosok. Leá-

nyuk Mariska a mellett, hogy kitűnő műkedvelő 1939-ben a Nemzeti Kiállítás alkalmával a szépségverseny győztese lett. Hertelendy Endrének a magyarság központjában van szépen berendezett hentes és fűszerárú üzlete. Kitűnő sport ember, aki a torontói labdarúgók között jó nevet vívott ki magának, üzlete a sportoló ifjúság találkozó helye. Pár évvel ezelőtt látogatóban volt odahaza kedveseinél. Barják Józsefnek szintén előnyösen ismert jömenetelű hentes és fűszer üzlete van. Buklin Gábornak szobafestő, papírozó és falpapírárúsító vállalata van. Friedlander honfitársunknak, aki egyike a legrégebb torontói magyar letelepülőnek bádogos és vízvezetékyszerelő műhelye van. Bódi József szintén az első torontói letelepülők közé tartozik. A szakképzett iparosok között a legjobb nevet vívta ki magának. Fiával, Győzővel együtt a maga nemében egyedül álló modern gépekkel beszerelt gépműhelynek a tulajdonosai. Komoly szaktudásukat nemcsak a magyarok, de a kanadaiak is elismerik és méltányolják. Kiss Viktor honfitársunknak nagyon szépen berendezett dohányüzlete van. Gilíord Andráséknek masszírozó szalonjuk van s amellet részlet üzlettel is foglalkozik. Ékszeres, ruha, cipő, fehérenemű és toalet cikkek árú lefizetésre. Radics István cipész műhely tulajdonos. Leányuk Irénke hegedül és kitűnő énekes.

Zelinka József a magyarok tejszállítója hosszú éveken keresztül. Még 1922-ben jött Kanadába. Arad megyében Bodzás községben született, később Szepes megyében Mateoczon lakott, ahol a híres Sholtz zománc gyárban dolgozott. Kijövele előtt bejárta Ausztriát, Német- és Oroszországot is. Kijövele után azonnal dolgozni kezdett itt Torontóban a General Steel Wares gyár zománczó osztályán. 7 évi munka után a gyár megvásárolta 1000 dollárért egy kitűnő zománc patentjét és állandó munkát is felajánlott részére a gyár vezetősége. Honfitársunk nem maradt tovább, hanem önálló vállalkozásba fogott. Több házat épített egyszerre, de az üzleti vállalkozás nem sikerült. Azután kezdte meg a tejszállítási üzletet, amelyben még mai nap is dolgozik. Nagyon sok megpróbáltatáson ment keresztül ez a csupa szív, mindenkin segíteni igyekvő, szociális érzésű honfitársunk. Mindig nagyvonalú dolgok keresztülvitelén dolgozott kijövele óta bámulatos szívóssággal és vas szorgalommal. 1933-ban kooperatív alapon 17 részvényessel megalapította a torontói magyarság egyik legszebb vállalatát a "Claremont Farm Dairy Ltd." cégjelzés alatt működő hatalmas tejüzemet. Gyönyörű gyárépületet építtetett a legmodernebb gépekkel beszerelve, melynek értéke 120,000 dollár volt. Naponta 8000 liter tejet hordtak szét a város minden részébe. 70 munkásnak adott tisztességes megélhetést az üzem 6 éven keresztül és minden remény meg volt arra, hogy az üzem rohamosan fejlődni fog. Évek nehéz munkáját, pénzét, tudását, szorgalmát és jóakarátát fektette bele ebbe a gyönyörű vállalkozá-

sába Zelinka honfitársunk és a vége mégis szomorú bukás lett. Megbukott az értelmetlenségen, a bizalmatlanságon, az irigységen és a rossz akaraton ez a szép magyar vállalkozás. Többen elvesztették a befektetett pénzük egy részét, Zelinka József honfitársunk elvesztett mindent. Most előlről kezd a szomorú tragédia után. Jó szívű és jó érzésű magyar ember, aki minden nemes megmozdulásból ki veszi a részét nem csak a munkából, de az áldozat hozatalból is. Három fiuk van Bernhardt, József és Henrik.

Van egy magyar szappan gyár is Torontóban, mely szintén részvénytársasági alapon lett megszervezve. Alapítója Kovács Lajos honfitársunk, aki az óhazában vegyész volt. Ebben a gyárban is voltak üzleti nehézségek az elmúlt év folyamán, de azért üzemben van és remélik, hogy a jövő kárpótolni fogja a múltat. Leeds Soap Ltd. név alatt dolgozik a gyár, jelenleg egy pár magyar munkással.

Zalay Jánosnak autójavító műhelye van a saját házában s amellett használt és új kocsik eladásával is foglalkozik.

Kennedy Klein Izsó a jelen időben az egyetlen torontói magyar hajójegy és pénzküldő irodatulajdonosa.

1927-ben az Egyesült Államokból jött át Kanadába, amikor is a Continental Casualty Co. külföldi osztályának lett a vezetője. 1930-ban nyitotta meg biztosítás, hajójegy és pénzküldő irodáját s azóta ebben a munkakörben szolgálja a kanadai magyarságot. Kapcsolatot tart fenn a Telepítési Hivatalokkal. Ő a magyarság részéről a törvénytudó tolmács is.

Magvas Györgynek nagyszerű virágkertészete van. Az óhazában községi tisztviselő volt s dicséretére válik, hogy mint intellektuel ember bele tudott helyezkedni a kanadai helyzetbe. Óriási szorgalommal és nagy nehézségekkel küzdve a semmiből építette fel vállalkozását. Kimondottan az angol körökben dolgozik s azokkal tartja fenn üzleti összeköttetéseit, jó nevet vívott ki magának s ezzel a magyarság érdemeit is növelte. Leánya Lórika sokszor képviseli a magyarságot gyönyörű magyar ruhájával és táncjaival a kanadaiak előtt.

KOYNOK KÁLMÁN honfitársunknak "C. K. Publishing Co." elnevezés alatt modernül berendezett nyomdavállalata van. Amellett, hogy a magyar irodalmi termékek legnagyobb részét itt készítik, a legkényesebb igényű kanadai vállalatokkal is üzleti összeköttetésben áll. A nyomdászakmában elismert szaktekintély annak ellenére, hogy dohaza műegyetemi hallgató volt és a nyomdász szakmában csak itt specializálta magát. Ezen történelmi munka is az ő nyomdájában készült. Rengeteget dolgozott és áldozott a magyar ügyekért. Pár évvel ezelőtt nősült, felesége finn származású leány, aki férje üzemében tevékenykedik mint odaadó segítő hitves.

Üzemében dolgozik mint gépszedő Vass Sándor honfitársunk, aki a torontói ifjak sportéletében végez érdemes munkát.

Balla József honfitársunk előnyösen ismert fogtechnikus, fia Toronto egyik legnagyobb napilapjánál van alkalmazásban.

Izsák Gyula még 1901-ben édes atyjával Izsák József és családjával vándorolt ki Kanadába. Mivel annak idején már több rokon és ismerős bótrágyi (Bereg megye) falubeli volt megtelepedve Békeváron, az Izsák-család is oda telepedett le. Itt vette feleségül Györe Idát,, akivel azóta is példás Istenfélő házasságban élnek. Házasságukat a jó Isten nyolc gyermekkel áldotta meg, akiket meg is tartott mind ez ideig. Úgy az öreg Izsák József, mint Izsák Gyula oszlopos tagjai voltak a békevári református egyháznak és nagyon sokat dolgoztak a magyar közéletben is. Izsák Gyula egyik legjobb állású békevári telepes volt, aki több mint 2000 holdon gazdálkodott. Kiplingen szép üzlete is volt éveken keresztül s amellet tíz éven át mint béke-bíró is szolgált a telep magyarságát.

A szabad farm élet ihlete alatt írta meg "Mezei Virágok" című verses könyvét s azóta is sokat tevékenykedik a költészet és irodalom terén.

1932-ben gyermekei iskoláztatása és jövője érdekében leköltözött Keltre Torontóba s itt családjával együtt a református egyháznak vállalt áldozatos és munkás tagjaivá. Annak dacára, hogy serdülő fiatal korában jött ki, 40 esztendeje, hogy itt él Kanadában minden tekintetben megmaradt erőshitű és lángolólelkű jó magyarnak. A magyar mozgalmakból és áldozat hozatalból mindig kiveszi részét családjával együtt. írói tevékenységét itt még fokozottabban végzi, gyakran ír az újságoknak is. A Híradóban annak idején ő szerkesztette a Sógor meg én, és Karcolatok című rovatokat, valamint a Heti strófákat is. Példás életű jó magyar ember, aki még ma is rajongásig szereti régen elhagyott hazáját, valamint itt élő honfitársait.

Két leányuk már férjnél van. Elvira Takács János, Adella Szlávik Ferenc kiváló honfitársaink feleségei lettek, ügyvéd fiuk Elemér megnősült, míg a többi öt együtt él a szülőkkel.

Izsák Elemér itt született magyar honfitársunk az egyedüli és első magyar ügyvéd egész Kanadában. Békeváron, a kanadai magyar reformátusság ősi fészkeében született. Alsófokú iskoláit Békeváron, Kiplingen, felsőbb iskoláit és az egyetemet Saskatchewan és Torontóban végezte. Jóménetelű ügyvédi irodáját 1939-ben nyitotta meg. Alapító tagja és elnöke volt a Ref. Ifjúsági Egyletnek, a Brantfordi Betegsegélyző Egylet torontói osztályának s amellet tagja több előkelő kanadai egyesületnek is. 1940-ben nősült meg, feleségül vette a neves Ormay család leányát Médit. Másod generációs létre kitűnő jó magyar, aki szépen beszél a magyar nyelvet is. Minden nemes magyar törekvésnek önzetlen és áldozatos munkása.

Ismertebb torontói családok és magánosok a szervezetekben már említettekén kívül, akik a magyar közéletben tevékenykednek a következők: Odor László, kinek veje Urházy János csak nem régen jött ki a megszállott Erdélyből Zsibórol leányukkal és két kis unokájukkal. Szilágyi Ferenc, Fecser István, Nagy János, Dudás Ernő, Bodnár János, Kropok András, Székely Gusztáv, Pajuf András, Bodnár János, Varga János, Tóth János, Mázuk Kálmán, Danku József, Zán Mihály, Valler János, Valler István, Bányai Zoltán, aki kitűnő sport férfiú és kiváló magyar. A Torontói Sport Klubnak aktív labdarúgó játékos volt. Sokat tevékenykedett a Katolikus Egyház életében. Buday Ferenc és neje a tisztikar tagjai évek óta.

Az Orosházáról kivándoroltaknak egy egész kis kolóniájuk van. Sülé Józsefek, kiknek fia László az első Torontóban keresztelt magyar gyermek volt. Thomay János a Torontói Magyar Ház Igazgató Bizottságának volt tagja. Sülé Mihály, Horváth Imre, Sárközy György, Langauer Dominóék, kis leányuk Irénke kitűnő tornász és ügyes táncos. Thomay Árpád, Zalay János, Tóth Pál odahaza kereskedelmi iskolát végzett, itt éveken keresztül a magyar és az angol negyedben is gyönyörű üzletei voltak, özv. Tóth Mihályné, pár évvel ezelőtt odahaza volt kedveseit megáldogatni, Puskás Jánosné, Berta Lajos, Magvas György, Feldmann Kálmán, ifj. Feldmann Kálmán, Bagjás István, Korógyi János, özv. Mérges Istvánná, Mérges Elemér, Tóth János, Rajky Mátyás és Kiss József, aki a Western Kórháznak egyik legrégebb nagyon megbecsült munkása. Édes anyja édes anyjával együtt szintén évekig éltek itt. Édes anyja 1929-ben haza ment s rövid idő múlva meghalt. Édes atyja 1930-ban visszatért hazájába. Vági Jánosék hat hónapig voltak Kanadában, de a honvágy vissza vitte őket. Bús István szintén hazament rövid idő múlva.

Zelinka János a Független Magyar Egyletben végzett áldozatos szép munkát. Kulik István régi egyesületi ember, felesége húgával Krank Jolánkával a katolikus egyházban tevékenykedtek áldozatosan. Krank Mária szintén itt élt velük évekig, majd vissza tért az óhazába és férjhez ment. Tiglmann Vilmos, Hornyák István évekig volt hentes és fűszerüzlete, áldozatos szívű magyar, jelenleg szanatóriumban várja, hogy szeretteihez vissza térhessen. Ambrus József, Minka Mihály, Lautner Ferenc, Balogh Sámuel építész vállalkozó. Renyi Ferenc odahaza kereskedelmi iskolát végzett, itt vizsgázott masszírozó, aki sok honfitársának segített az elhelyezkedésében. Sokat tevékenykedett a magyar közéletben is, melyért sohasem sajnált áldozatot hozni. Singer Ferenc, Kékes Ferenc, Pismanik István, Gruber Lajos jeles műkedvelő és tevékeny jó magyar, Nagy Béla.

Tonecker Arnold még 1905-ben ment ki az Egyesült Államokba mint 15 éves pincér ifjú. Fiúmében beállott hajó pincérnek, hogy átjöhessen

a tengeren. Megérkezése után rengeteg megpróbáltatáson ment keresztül. Évekig dolgozott a bányában, gazdasági munkában, vasgyárban és minden elképzelhető helyen. Végtelen szorgalom és akaraterő volt benne, úgy hogy fiatal kora dacára is megállotta a helyét. A küzdelmes évek alatt tanult és képezte magát. Először litográfus lett, majd később a mély nyomásban specializálta magát. Nagyszerű szakember lett, akik keresve kerestek a legkomolyabb vállalatok. Dolgozott New Yorkban és Chicagóban is és innen lett átkérve Kanadába 1929-ben s attól az időtől Toronto egyik legnagyobb nyomda vállalatának az üzemvezetője. Nagyon sok magyar honfitársunknak adott munkát az üzemből itt látta őta. Jó magyar ember és nagy sport barát, A Kanadai Magyar Nemzeti Szövetségnek egy ízben elnöke volt. Sokat támogatta a magyar sajtót és minden magyar ügyet. 1920-ban nősült meg, feleségül vette az Egy. Államokban Farkas Mariskát. Két leányuk van Irénke és Alica, mindkettő felsőbb iskolába jár.

Voina Róza keresett kalap tervezőnő. Naár Antal alapítótagja s jelenleg jegyzője a Katolikus Körnek. Marossy József a katolikus egyház gondnoka, vallásos jó magyar ember, aki sokat dolgozik és áldoz egyházáért. Neushl Lajos egyik legrégebb munkása a General Steel gyárnak. Kovács Mihály, Koczka József, Majoros József, Árvay András, Kollár János, Rácz Károly, Faragó János, Lukácsy Lajos, Dargó Sándor, Béres József, Senciczky István, Kovács István, Séra Imre egyik legrégebb munkása Toronto legnagyobb húsgyárának. Séra János 1938-ban az a szerencse érte, hogy szép összeget nyert a dublini sorsjátékon, Szabó János. Szabó Szilveszternek éveken keresztül volt kitűnő magyar étterme, majd cukrázdája. Elismertem a legjobb magyar cukrász Torontóban. Keresett szakember. Szabó Gusztáv műszaki rajzoló és tervező s amellet kitűnő sport ember is. Langauer Dezső szakképzett mechanikus, Fodor József, Fitus József műbútorasztalos. Pólik József, Korónyi István éveken keresztül volt a kat. egyház vezetőségi tagja, felesége az Oltár Egyesületben fejt ki nagy munkát. Karácsonyi György pénztárnoka volt éveken át a Katolikus Hitközségnek, felesége az Oltár Egyesületnek áldozatos tagja. Jáger József tevékeny tagja és jeles műkedvelője a Katolikus Hitközségnek.

Czler László kiváló zenész, festő és dekorátor. Nagy Dezső kiváló műkedvelő és nagyszerű cimbalmos. Nagyrabecsült alkalmazottja a Square Deal Co. electro technikai gyárnak. Szenvedélyes bélyeggyűjtő, akinek nagyon értékes bélyeg gyűjteménye van. Több jőnevű kanadai egyesület tagja s a "Pin Bowling" csapat ez évi bajnok aspiránsa. Szüleivel Tarcáról jött Kanadába. Nagy Ferenc 1936-ban meghalt, édes anyja 1940-ben újból férjhez ment Megyesy Lajos montreali honfitársunkhoz. Jagicza Balázs szabász. Kiváló jó magyar. A katolikus hitközség, kör és a Ma-

gyár Ház tagja. Szabad idejében a versírásnak hódol. Özv. Valler Jánosné áldott szívű jó magyar asszony. Minden magyar munkából kiveszi részét magas kora dacára. Özv. Ender Jánosné éveken keresztül elnöknője volt a Katolikus Egyház Oltár Egyletének. Megboldogult férjével, aki bizottsági tagja volt az egyháznak ,nagyon sokat dolgoztak és áldoztak egyházukért. Ender Józsefnek pár évig saját ruha tisztító üzeme volt. Alapító tagja és fáradhatatlan munkása volt a katolikus körnek és a hitközségnek éveken keresztül. Egyben ő volt az egyház orgonistája és karnagya is. Sokat dolgozott az ifjúság megszervezése körül, valamint a műkedvelők betanításánál és ünnepélyek rendezésénél is. Fényes László a híres Uray és csókái Fényes család leszármazottja. Odahaza csendőrőrmester volt, majd saját birtokán gazdálkodott. Itt a Taylor féle gazdaságot vezeti már hosszú éveken keresztül. Mélyen vallásos érzésű jó magyar ember.

Mészáros László honfitársunk több apartment háznak a felügyelője. Nagyon vallásos érzésű, áldozatos szívű jó magyar. Vladik Sándor és felesége a református egyház munkás és áldozatos tagjai. Többnyire útmunkálatoknál dolgozik, ahol igen megbecsült munkás. Az újonnan épült református templom számára az Ur asztalát ők adományozták a terítőikkel együtt. Kiss Károly. Cselenyák János az egyik torontói gőzfürdőnek megbecsült munkása. Családja az óhazában Nyírbátorban van. Nagyon jóra való derék magyar ember. Szemerédy Ferenc nyomdász.

Birinyi Sándor és neje a katolikus és ref. egyházak áldozatos munkásai. Breckner Sámuel az egyik legnagyobb húsgyár régi szakképzett alkalmazottja. Kovács Gyula éveken keresztül dolgozott a magyar lapoknál, majd dohánytermelő lett. Jelenleg Torontóban dolgozik.

Rauchbauer János kiváló műbútor asztalos. Odahaza önálló üzeme volt Aradon. Itt éveken keresztül volt egy komoly műbútor gyárnak munkavezetője. Elismert szakember, aki a szakmában bebizonyította kanadai munkástársai előtt a magyar szakmunkás kiválóságát. Komoly, olvasott és tapasztalt, aki nagyon sokat foglalkozik a szociális munkás kérdésekkel. Ez irányban nagyon sok kivihető helyes elgondolása van. Régi megpróbált szakszervezeti ember, aki határozottan vezetésre hivatott.

Vince Kálmán, Vitkoszky Dezső, Zsadányi József, Horváth György, Pesznyák Nándor, aki feleségével együtt oszlopos tagja a kat. egyháznak. Gedeon Sándor az óhazában gazdasági akadémiát végzett, itt "Gedeon és Elliott" név alatt fényképészettel foglalkozik. Sautner János, Bányácsky József, Csernay László, özv. Bódogh Lászlóné, Égli János, Égli Ignác, Farkas József, özv. Fekete Józsefné, Freer Jakab, Fenyvessy József, Gugg Péter, özv. Dankó Jánosné, aki többször gyönyörködtette honfitársait dalaival a rádión keresztül is. Kálik Ilona, Kardos József, Kari Albert, Mayer József, Nagy Gyula, Nagy Lajos, Hofscheier Antal, Papp Ká-

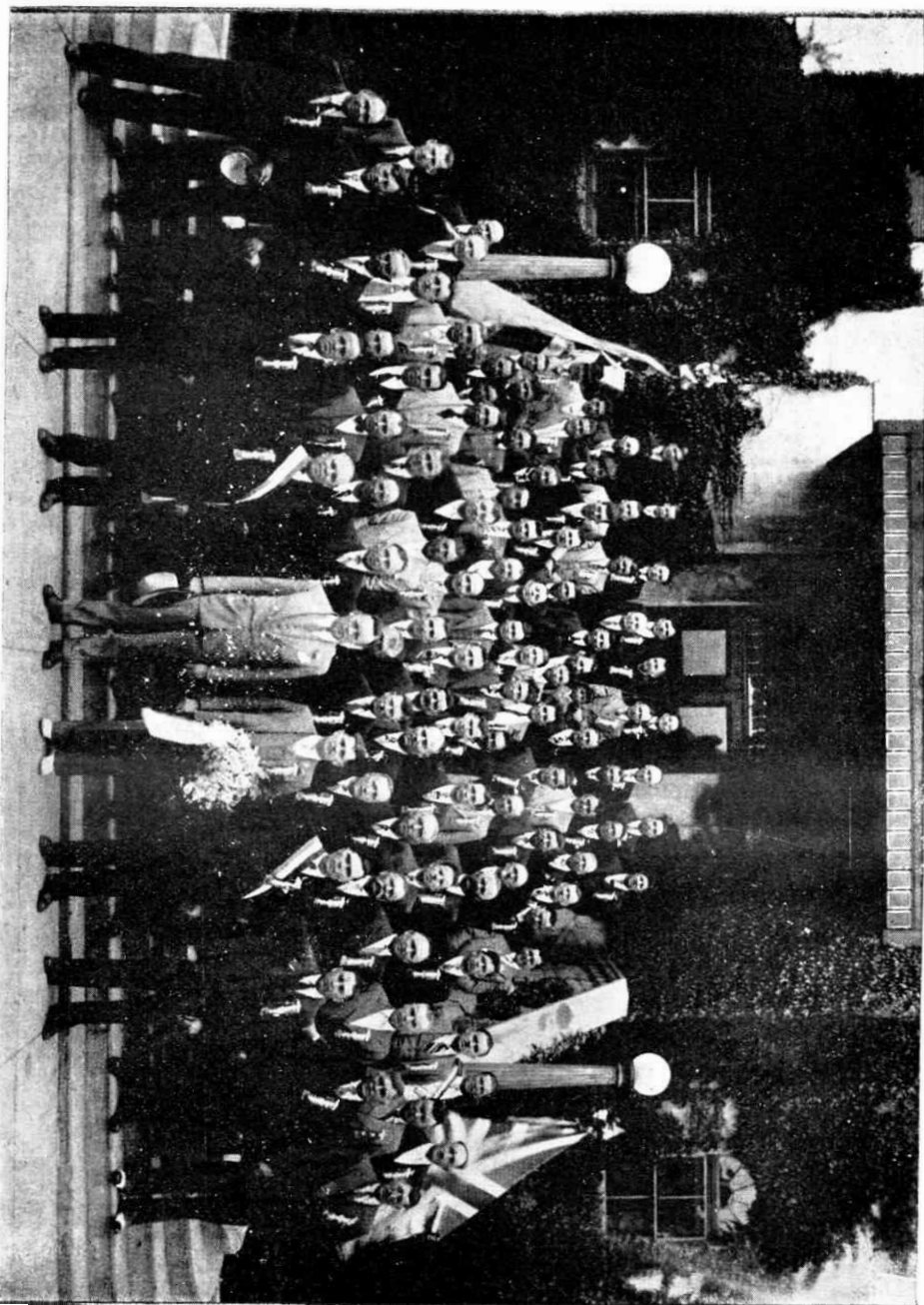
roly, Papp István, Szalay János, Szemerédy Pál, Tóth F. János, Tóth József, Szender Pál, Csere Sándor, Szolga János, Konyár honfitársunk kiváló muzsikus, leánya Etelka a rendőrségi szépségversenyen az első díjat nyerte. Tuba Gyula a torontói egyetemen végzi vegyészmérnöki tanulmányait. Csapkovits Pál az érseki hivatalnak tisztviselője. Bodolló I. Pelsőcz, Gömör megyéből feleségével együtt az utolsó kivándorlók egyike volt. Tulajdonképpen a sors szeszélye hozta ki őket Kanadába. Közvetlenül az esküvőjükéről nászútra Parisba utaztak s ott érte őket a német-cseh háború kitörésének híre. Azonnal engedélyt kértek, hogy Kanadában birtokot vásárolhassanak és itt telepedhessenek le. Itt rengeteg megpróbáltatáson mentek keresztül. Az óhazában kereskedő volt, — üzlete még ma is meg van —, s így természetesen nem tudtak boldogulni szakértelem híjján, a kikerkezésük után megvásárolt birtokon. Azt eladták és éttermet nyitottak, de mert azt sem találták életképes vállalkozásnak bérbe adták és a jelenben egy angol családnál dolgozik feleségével együtt. Itt az angol nyelvet is könnyebben el tudják sajátítani, melynek bírása nagyon fontos a boldoguláshoz. Erős akaratú bizakodó jó magyar, akinek nagyon reális tervei vannak a jövőre vonatkozóan. Egy kis leányuk van, aki már itt született másodgenerációs magyar leány. Molnár Gyula, aki sok viszontagságon ment keresztül és Nánay Lajos.

Ezeken kívül van több a jelenlegi háború következtében ide menekült magyar zsidó honfitársunk is, akik üzleti vállalkozásba kezdtek. A legtöbb közülük nagyösszegű pénzt is hozott magával s így előnyös anyagi viszonyok között élnek. A magyar közösségben azonban eddig még nem láttuk őket tevékenykedni.

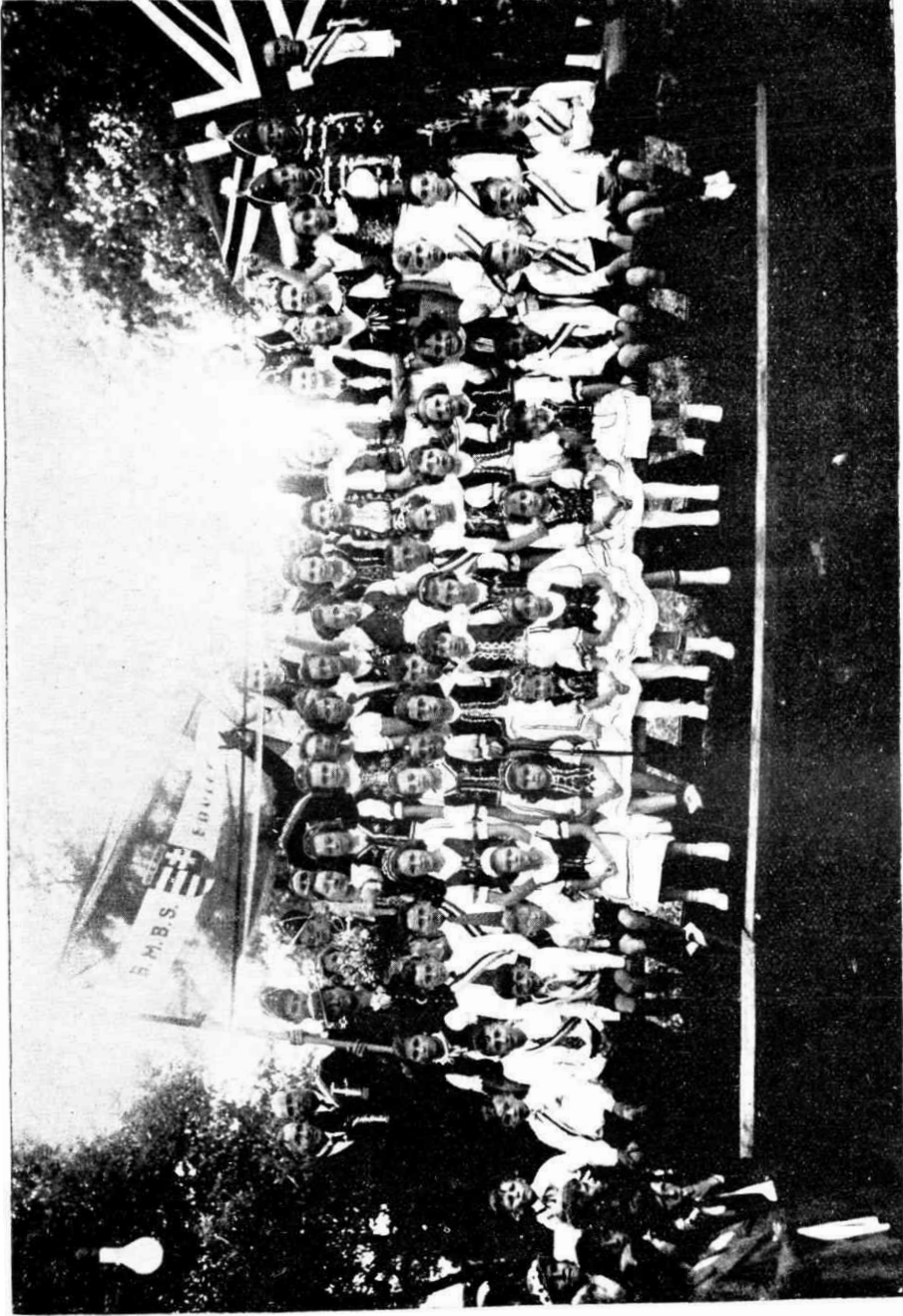
BRANTFORD.

Már jóval az első világháborút megelőzően kezdtek a magyarok letelepedni ezen a vidéken, ahol már akkor is volt egy pár jömenetelű gyár, ahol szívesen alkalmaztak magyar munkásokat. Az első telepések Balázs-Erdély Mihály, Földi Antal, Marczin Mihály és Horváth családok voltak, akiket nemsokára sok más magyar család is követett. Ma a lélekszámuk meghaladja az 500-at. Legnagyobb részük a Malbo Irón Co. gyárában és a vaggongyárban dolgozik, de vannak többen, akik a város határában gazdaságokban helyezkedtek el. Részben mint sajátjukon, részben mint a másokéin gazdálkodók.

Brantford magyarságának különösen a társadalmi szervezkedése volt eredményes. Már 1913-ban betegsegélyző osztályuk volt, amelyet követett más polgári és egyházi szervezkedés is. A kanadaszerte ismert Brantfordi Betegsegélyző Egylet és annak osztályán kívül van megszervezve a

A. Irantfordi Magyar Helyesegelelyzo Egyeslet csoportja a jubileumi ünnepségen.

A Brantfordi Magyar Betegsegélyző Egylet egy csoportja egyetlik zászlói alatt a 25 éves jubileumi ünnepeik alkalmával, Brantford 1938.

Brantfordi Magyar Társaskör is, mely szintén társadalmi és kultúr téren végez eredményes munkát a magyarság között. Egyházi téren a Reformátusok és Evangélikusok is kísérleteztek, éveken keresztül istentiszteleteket is tartottak más városok lelkészei, de szervezni kis létszámuk miatt nem lehetett őket.

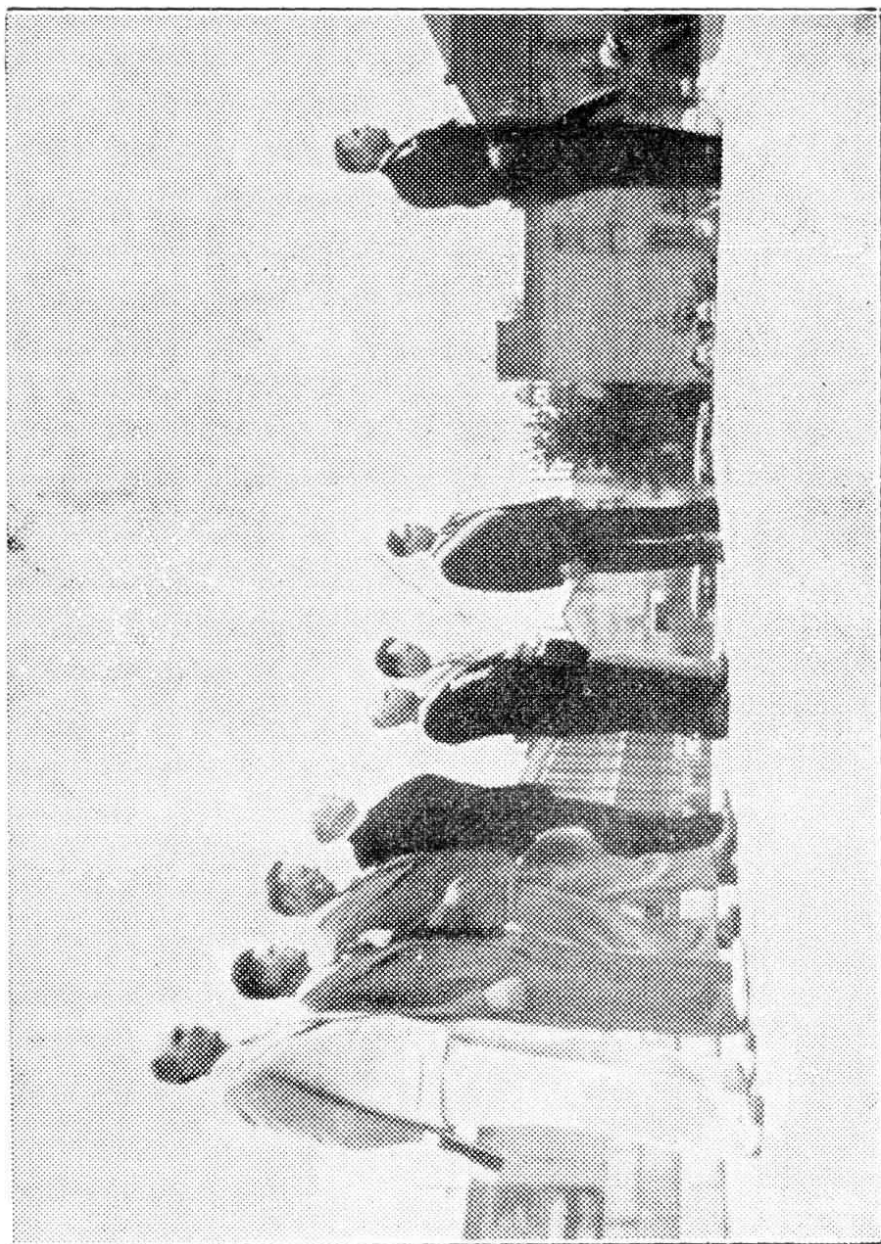
A római katolikus asszonyok végeztek eredményes és szép munkát híveik között, amikor is sikerült megszervezniük 1938 január hó 9-én a Brantfordi Magyar Római Katolikus Rózsafüzér Társulatot a következő alapító tagokkal: Hegedűs Gyuláné, Balázs Jánosné, Balogh Mihályné, Previdzsa Andrásné, Huszák Ferencné, Kovács Gáborné, Gornyczky Mihályné, Mayer Józsefné, Vörös Jánosné, Marczin Annuska, Balogh Mariska, Previdzsa Anna és Ilonka, Pápay Imréné, Kirschneker Györgyné, Vigmond Istvánné, Baráth Mihályné, Szabó Józsefné, Sebő Gáborné, Nagy Albertné, Doma Jánosné, Farkas Ferencné, Bojtor Antalné, Kiss Jánosné, Kovács Júlia, Pápai Imréné, Pusztay Istvánné, Gyurics Mihályné, Cuppan Jánosné és Városi Ádámné.

Célja a katolikus hitélet kimélyítése a katolikus hívek között. Sokat tevékenykednek a szegények felségélyezése, betegek látogatása, katolikus irodalom terjesztése körül. De minden hazafias alapon álló kultúr munkából és segélyezésből is bőségesen kiveszik részüket.

A Rózsafüzér Társulat tisztikarába 1940-re a következőket választották be: elnök Huszák Ferencné, pénztárnok Hegedűs Györgyné, csoportvezetők Szabó Józsefné, Previdzsa Andrásné, Kirschneker Györgyné és Baráth Mihályné.

A Brantfordi Betegsegélyző Egylet 1-ső osztálya tisztviselői az 1940-ik esztendőre, elnök Horváth Bálint, titkár Marcin József, pénztárnok Jakabcsik János.

A már említetteken kívül nagyon sok jóra való magyar tevékenykedik a magyar közéletben, akik közül egy párnak a nevét sikerült feljegyezni. Az öreg Balázs József a legelső brantfordi magyar telepes a városhoz közel gazdálkodik. Gazdaságát mindenki ismeri ezen a vidéken, mert tisztaság és rend szempontjából mindig az első helyen állt. Büszke is az öreg gazdaságára. Fia József üzletember a városban. Gyönyörűen felszerelt fűszer és hentes üzlete van s évekkkel ezelőtt a biztosítási üzletben is tevékenykedett. Nagyon sokat segített magyar honfitársain különösen a kezdet kezdetén úgy az elhelyezkedésükben, mint a tolmácsolásban. Varga András a társadalmi életben visz nagy szerepet. Jelenleg a Brantfordi Betegsegélyző Egylet központi titkára. Gelle István, Balázs István, Gornyczky Mihály buzgó tagja a Brantfordi Betegsegélyző Egyletnek, éveken keresztül volt központi titkár és a vezetőségnek tagja, ő rendezte le a 25 éves gyönyörű jubileumi ünnepélyét az Egyletnek 1938-ban. Horváth

A Brantfordi M. Betegsegélyző Egylet 25 éves jubileumi ünnepeire alkalmával megkoszorúzták a hősök emlékművét. Izsák Gyula tartotta a méltató beszédet.

Bálint az osztály elnöke. Sokat fáradozik az egyesület érdekeiért és annak kiépítésén. Kovács Júlia, Szuromy János a Társaskörben és a Rózsafüzér Társulat műkedvelőinek vezetője és színdarab rendezője volt. Bányácski Albert, Barta István, Berta József, Gáli Károly, Gasper András, Gerencsér József, Hajas Sándor, Hegedűs György, Kajári János, Kocsis József, Kondás Vince, Kovács Gyula, Kovács László, Lucskai Ferenc, Molnár Magdaléna, Papp János, Szicsák Sándor, Taylor János és Vigmond István.

DELHI ÉS KÖRNYÉKE. A DOHÁNYVIDÉK.

A keletkanadai magyarság szempontjából egyik legfontosabb hely a dohányvidék, ahol közel 1000 család telepedett le mint önálló termelő, de abból a szempontból is, hogy a dohány termeléssel kapcsolatos munkálatoknál nagyon sok magyar munkás van foglalkoztatva. Különösen az utolsó években jelentett sokat ez a vidék, amikor az általános munkanélküliség miatt nagyon sok olyan magyar család volt, akiknek semmi biztos jövedelmük nem volt a dohánymunkán kívül. Ezt várták egyik nyártól a másikig, hogy valami kis keresethez jussanak.

Maga a város csinos kis fejlődő kereskedelmi központ, ahol a dohánytermelés üzleti oldalait bonyolítják le. Bank, biztosítók, gazdasági géplerakatok és minden fajta üzlet sorakozik széles nagy utcáján, melyek között még magyar ember üzleti vállalkozását is megtaláljuk. Ugyanígy Tillsonburg, Courtland és a többi dohányvidéki kisebb városokban is.

A dohány vidékre már jóval a magyar telepések előtt érkeztek a belgák, akik a legelismertebb dohánytermelők voltak. Legnagyobb részük igen előnyös anyagi viszonyok között élt már akkor, amikor a magyarok eljutottak erre a vidékre.

Ezelőtt tíz évvel, még alig, alig találkoztunk itt magyarral s nem is igen volt tudomásunk arról, hogy itt hatalmas és gazdag dohánytermő vidék van. A magyarságot a munkanélküliség szülte nyomorúság hajtotta erre a vidékre. Amikor már mindent mepróbált, hogy valamiképpen munkát kapjon és még sem sikerült, amikor már veszélyben volt a korábban részletfizetésre megvásárolt kis ház, vagy amikor már megunta a közsegély kálváriáját, csak azután indult meg a tömegesebb letelepedés a dohányvidékre. Kezdetben napszámos munkát végzett a magyarság főképpen a belgák dohányültetvényein, s azután feles gazdálkodásba mentek s pár év múlva földet vásároltak, ahol ma már dohánytermeléssel foglalkozik közel ezer magyar család a fele a sajátján és dominálják az egész dohányvidéket. Nagyon sok van közöttük, aki megelőzte magát és előnyös anyagi

helyzetben van, de bizony van sok olyan is, aki évek hosszú, izgalmas, küzdelme után is gondok között él. Mert a dohánytermelés ezer és ezer izgalommal jár. Ki van téve az időjárás minden szeszélyének, szélnek, esőnek, szárazságnak, fagynak, ami bizony nagyon megviseli a termelő idegzetét. Azután nem áll utolsó helyen a minősítés és az ármegszabás sem, amelytől szintén nagyon sok függ. Nem minden tekintetben irigylésre méltó a dohánytermelő magyarság állapota még akkor sem, ha az a jelenben sokat mutató, mert az előbbi okoknál fogva a lehetőségek kétirányúak. Talán könnyebben lehet hirtelen szerezni valamit, de olyan hirtelen el is lehet veszteni mindent, ha nem ésszerűen gazdálkodik és tervez a dohányültetvényes. Sokan estek már bele a kapzsiság vermébe s azután kezdhettek mindent előről.

Az is megtörténik, hogy a dohány átvételével van baj, mint ahogy meg volt a tavalyi évben is. Még ma is vannak többen, akiknek a dohányja költségesen le van raktározva, de nincsen kifizetve. Rengeteg idegizgalmon és kellemetlenségen kell kersztül menniök, különösen azoknak, akiknek nincsen kintartásuk, de a nagy fizetési kötelezettségük meg van.

A dohánytermelés költséges és kényes, de kifizetődő foglalkozás a jelenben s így nagyon sok irigye is van a magyar dohánytermelőnek. Azok akiknek sikerült és vannak elég szép számmal, a más foglalkozási ágazatokkal ellentétben rövid időn belül szédületes életnívóra emelkedtek. A szemlélő csak azt látja, hogy pár évvel ezelőtt a közsegélyből verte ki a nyomorúság a dohány vidékre és ma már a legújabbban kibocsátott autót vezet, fényűzően be van rendezkedve és pénz felett rendelkezik. De ez nem mind valóság, van benne sok túlzás. Egy két sikeres év után sokkal többet megengednek maguknak, mint amennyi szükséges és megengedhető s innen van az a sok kirívó kontraszt. Sokan elfelejtik a hányt-vetett múltat és azt, hogy jöhet egy pár mostoha esztendő és akkor vége mindennek.

Sok mindennel tisztában kell lennie annak, aki dohánytermeléssel akar foglalkozni. Először ismernie kell a földet, mert a dohány csak arra alkalmas földben terem meg. Ismernie kell az időjárási viszonyokat ott, ahol termelni akar. Ismernie kell a dohánytermelési törvényeket. Tudnia kell azt, hogy Kanadában a dohányipar és kereskedelem a nagy vállalatok kezében van s így a termelés irányítását is azok kontrollálják. Mi sem természetesebb, mint hogy ma azok kénye kedvének van kitéve a termelő. A két legfontosabb dolog ezek mellett még, hogy aki dohányt akar termelni, annak ahhoz érteni is kell, mert a dohánytermelés nagy szakképzettséget igényel, azután pénz kell hozzá, mert a palántázástól kezdve az elszállításig minden kiadást fedezni kell a termelőnek.

Kanadában a dohánytermelést nem szabályozza a törvény, csupán a dohány értékesítését s éppen azért, mert ez a nagy vállalatok kezében van, ők állapítják meg, hogy mennyit termelhet a termelő. Csak az általuk megszabott területen termelt dohánynak átvételét garantálják. Mégis vannak, akik a vállalatok átvételi garanciája nélkül termelnek dohányt, mert azt eddig kisebb-nagyobb kellemetlenséggel átvették, mindamellett veszélyes vállalkozás, mert válságos helyzetbe hozhatja a termelőt.

A dohánytermelésre alkalmas földek nagyon értékesek, különösen ha már termelési engedély van rajta a vállalattól. Átlagosan a négy-öttszöröse a vegyes gazdálkodásra alkalmas földek árának.

Oriási baja a Delhi vidéki magyarságnak s általában a dohánytermelő gazdatársadalomnak, hogy nincsenek gazdaságilag szervezve s így érdekeik megvédése nincs biztosítva. Szervezetlenül nem képesek egyöntetű állásfoglalásra s ennek eredménye az, hogy sokszor egy dolgot három helyen háromféle képpen tárgyalnak.

Annak ellenére, hogy minden adottság meg lenne hozzá, sem egyházi-lag sem pedig társadalmilag nincsen szervezve a Delhi-i magyarság. Kísérletezés történt már mindkét irányban, de minden pozitív eredmény nélkül. Úgy a katolikus mint a protestáns egyházak részéről gyakran fel lettek keresve a lelkészek által, több istentiszteletet is tartottak számukra, de az érdeklődő kitarás nagyon kismérvű a legtöbb alkalommal. Nagyon közel élnek a földhöz. Nagy számukra való tekintettel föltétlenül szüksége volna a vidék magyarságának állandóan ott lakó és közöttük munkálkodó hivatása magaslatán álló lelkipásztorra, aki valláserkölcsei oktatás és nevelés terén áldásos eredményeket érhetne el. Nagy szükség lenne a gyermekek magyar szellemben való oktatása céljából magyar iskolára és tanítóra, aki a kezébe venné az ifjúság oktatását és irányítását.

Bár tartanak estélyeket, zárt- és szabadtéri multságokat, társadalmi életük inkább családi jellegű összejövetelemben nyilvánul meg.

Ismertebb magyar termelők a dohányvidéken a következők, akiknek sikerült neveiket feljegyezni:

DELHI. Takács Bertalan, Varga Lukács, Futóczky György, Huszár Károly, Kaskó János, Kézli Ferenc, Steiger József, Vank János, Simon Imre, Oszlanszky Aladár, Papp Endre, Duka-család, Polyák Ferenc, Lőrincz Lajos, Magosházi Márton, Fodor Dániel, Ghering Ádám, Nyirád István, Szilák István, Oszlanszky András, Jó járt Ferenc, Szőke István, Csiszár Lajos, Fekete Ferenc és Rapcsák József.

AYLMER. Gyuricza László, Stickl Imre.

AMHERSTBURG. Balia András, Gubica Gyula, Medre József, Poczak István.

COURTLAND. Berényi Sándor, Demeter Mihály, Éhl Konrád, Geh-

ring Henrik, Köteles Gyula, Nagy István, Takács János, Varga Albert, Wies Henrik, akinek tejgazdasága, modern benzintöltőállomása és játéktérme van, Ujfalusi Károly, Sivák Mihály, Héder György és Fülöpné, aki lakáskiadással foglalkozik.

LEAMINGTON. Gubincky Imre, Rácz István, Vidéki István, Heflinger Miklós, hentes és fűszerárú üzlete van és Csulyák Ferenc étterem-tulajdonos.

LANGTON. Erdélyi Péter, Dianóczky Péter, Bartha-család, Kovács József, Viszi János, Makra János és Marinkás Gábor.

OTTERVILLE. Polczer Sándor az óhazában kereskedő volt. Egyedül jött ki Kanadába s itt a legnehezebb munkákban dolgozott. Legutoljára Torontóban a hajó kirakásnál. Két évvel ezelőtt szerencse érte. A Dublin-i sorsjátékon 10.000 dollárt nyert, amelyből azonnal kihozatta régen elhagyott családját és megvásárolta azt a gyönyörűen felszerelt gazdaságot, ahol jelenleg is családjával együtt dohánytermeléssel foglalkozik. Vécsi József, id. Vécsi József, Abory István, Borda János, Varga József, ifj. Borda István egyike a legtekintélyesebb dohánytermelőknek, Csoborkó Erzsébet, Farkas György, Major József és Nagy Károly.

NIXON. Bodó Sándor.

NORWICH. Mayer-család.

SILVERHILL. Körmendy András és József.

SIMCOE. Abele János, Bahtds György, Bachl Károly, Biró Antal, Barbócs Sándor, Braun István, Deák Ferenc, Kecskés József, Kocsis György, Kovács Áron, Kulcsár Mihály, Manner Ignác és Tóth József.

TILLSONBURG. Bálint János, Cservenyák Ferenc, Boros György, Gyülvézi György, Tóbiás Ferenc, Stumpf János, Dancsák János, Hofmeiszter Ödön, Nagy István, a György-testvérek, akiknek "Red White" hentes- és fűszerárú üzletük van, Stampfer Gyula étterem- és borbélyműhely tulajdonos, Kovacsecs Erzsébet, Göncz István, Istvánfy Géza, Majorcsák István, Pásztor János, Seres Géza, Szecska József, Tamás László, Zsadány János. Szögi Péter, Fajú István és Bohár Mihály.

VIENNA. Csány-, Ki'omplák- és Béres-családok, Lackó Miklós, Drótos János, Jackó András, Csorosz József, Vadász Imre és Szucsó János.

WATERFORD. Hangó Józsefné, Kreme József, Kulperger János.

WINDHAMCENTER. Terdik Sándor, Lép Ferenc, Mitru József, Takács Balázs, Imre Károly, Krakab Péter, Imre Mihály és Gulyás József.

Több száz magyar honfitársunk dolgozik a tél folyamán a Delhi, Tillsonburg, Kingsville és Chathami dohánygyárakban. Ezek a munkaalkalmak nagy segítségére vannak napszamosaink, feles és kezdő termelőink számára, akik sok gonddal küzdenek a kezdet kezdetén.

Ma még sok fogyatékosága van a dohányvidék magyarságának, de minden remény meg van arra, hogy ha szervezve lesznek egyház, társadalmi és gazdaságilag is, meg fog indulni a rohamos fejlődés minden vonalon.

GÁLT.

Már a világháborút megelőző években is volt egy pár magyar, aki Galton talált elhelyezkedési lehetőségeket, de nagyobb számban csak a háború után kezdtek letelepedni. Legnagyobb részük gyárban helyezkedett el, de vannak többen, akik a közelben vegyes gazdálkodással foglalkoznak.

Egyháziilag a reformátusokat igyekezett tömöríteni Kovács Ferenc volt hamiltoni lelkész, de részben kis lélekszámuk, részben a nehéz idők miatt ez máig sem sikerült. Kovács Károly is járt istentiszteleteket tartani, míg Dr. Molnár Jenő a jelenlegi hamiltoni ref. lelkész az utóbbi évben szolgálja ki őket időközönként.

Társadalmilag sincsenek úgy megszervezve, mint ahogy lélekszámukhoz viszonyítva szervezve kellene legyenek. Mindössze a Brantfordi Betegsegélyző Galti 3.ik Osztálya az, amelynek sikerült egy kis csoportot megszerveznie, akik példaadó társadalmi életet élnek. A magyarságot hivatalosan ez a kis csoport képviseli. Már 1915-ben is voltak tagjai közül egy páran, akik más osztályon keresztül kapcsolódtak be a brantfordiak munkájába, de az itteni magyarság szarna, csak 1926-ban emelkedett anyyira, hogy külön osztályt alakíthassanak.

Jelenleg 26 rendes fizető tagja van az osztálynak, de most, hogy a munkaviszonyok megváltoztak és az idegen tanok terjesztői sem békétlenítik őket, minden remény meg van arra, hogy rövidesen sok új tagot fog szerezni az osztály, akikkel megerősödve társadalmi és kulturális téren is sokkal többet fognak tudni felmutatni.

Annak dacára, hogy taglétszámuk kicsi, mégis szép eredményeket értek el. ünnepélyeket, estélyeket, társadalmi összejöveteleket és mulatóságokat rendeznek alkalmakkor, amelyek látogatottak és közkedveltek.

A jelenleg megválasztott tisztviselői kar a következőkből áll: elnök Kovács József, titkár Belovári István, pénztárnok Dómján József, ellenőrök Boda Károly és Beké János.

Országszerte nagy érdeklődést váltott ki egy kis magyar csoportnak az érkezése és letelepedése Gált közelébe Glen Morrisba. British Columbiából jöttek 1939 áprilisában és itt Krisztus tanítása szerint az őskeresztyének életszókásai alapján rendezkedtek be és próbálnak élni. Együtt dolgoznak, mindenük közös, osztoznak, örömben és szomorúságban egyaránt. Puritán egyszerűségben élnek, ruházkodnak és gyermekeiket is ebben a szel-

lemben nevelik. Lelki vezérük Kubassik Gyula. Tiszt. Dr. Molnár Jenő hamiltoni lelkész többször meglátogatta őket, hogy bekapcsolódjanak a galti reformátusok munkájába.

Pár ismert magyar család: Dósa Sándor, Lévay József Waldmann Adolf, Rácz Ferenc és Szabó József.

GUELPH.

150-200-ra tehető a guelphi magyarság létszáma, akiknek legnagyobb része a mészgyár, gumi, és cipőgyárban, valamint a vasöntödében talált elhelyezkedési lehetőséget.

Egyháziilag nincsenek megszervezve kis létszámuk és több felekezethez való tartozásuk miatt. Társadalmilag egy csoport a Brantfordi Betegsegélyző Egylet guelphi csoportjához tartozik, akik nagyon szép munkát végeznek helyi honfitársaik között. Mulatságaik és előadásaik látogatottak s meg van minden reményük arra, hogy osztályukat a közeljövőben szépen ki fogják tudni építeni.

Ismertebbek guelphi honfitársaink többek között a következők: André István, Bartók János, Boding L., Juhász János, Losonczky János, Ludas György, Molnár Áron, Ruczek József, Schuty György, Szabó László, Szarka Miklós, Tóth Dániel és Zoltay Gyula.

HAMILTON.

Az Ontario tó partján félkörben, hegyvel övezetten, nagykiterjedésű területen épült Kanada egyik legnagyobb és legnépesebb városa. Ipari és kereskedelmi város, ahol a gyáripár majdnem minden ágazata képviselve van. Nagy fejlődésen ment keresztül közvetlenül az első világháborút megelőző években, de azóta is állandó fejlődést mutat. Már sok felhőkarcoló is beékelődik az alacsonyabb házak tengerébe és hatalmas méretű fényes üzletek teszik mind imponálóbbá a várost. Ebben az évben épült fel a gyönyörű postapalota; évekig építették és a múlt évben fejezték be a Canadian Pacific Vasúttársaság modern állomását. Nagy általánosságban a város rendezett, de vannak egyes elhanyagolt foltjai, különösen a régi gyári negyedek körül, amelyek most vannak rendezés alatt. Nagyon sok parkja van, melyek közül városközi viszonylatban is az elsők között áll az úgynevezett "Rock Garden" sziklás-kert, amelynek helyén pár évvel ezelőtt még szeméttelp állt. Ezt a gyönyörű tündéerkertet a depresszió valósította meg. A közsegélyen lévő munkanélküliekkel építtette meg a város.

Valamikor síkló vasút vitte fel a természetbarátokat a hegyre, ahonnan különösen az esti órákban gyönyörű kilátás nyílik a hatalmas körben kivilágított városra. Ma már kitűnő autóutak teszik könnyen járhatóvá úgy ezt a részt, mint a kilátót, ahova százával vonulnak az autók a pihenő napokban. Utcái szélesek és fásítottak, nyáron kiültetett virág van csaknem minden ház előtt. Munkaidőben az óriási gyárak kéményei okádják a füstöt, jelezve azt a hatalmas munkát, amelyet falai között végeznek. Sok vas, acél-gyára, vas és rézöntődéje, gazdasági gépgyárak, szappan, mész, cement és bútorgyára, hús, konzerv, vagon, kötél, dohány és gázgyára, szövőgyárak és villanyüzemek adják meg a város gyáripari jellegét. Kereskedelme élénk. Lakosainak száma meghaladja a 280.000 lelket.

Magyar szempontból Hamilton Keletkanada legrégebbi települő helye. Azon honfitársak, akik ipari szakmunkások voltak, de a kényszerhelyzetben, mint földművesek jöttek ki, az első dolguk volt megérkezésük után, hogy valamilyen úton módon Nyugatról Keletre tudjanak lejönni. És amikor már itt voltak Keleten, az első állomás Hamilton volt, mert itt lehetőség nyílt gyári munkába elhelyezkedni. De nem csak ipari szakmunkások, de rengeteg napszámos és földmunkás is kapott munkát, mert abban az időben még keresett és megbecsült volt a magyar munkaerő. Levelezés útján egyik magyar a másikat hívta s így hamar kialakult a hamiltoni magyar kolónia. Már negyven évvel ezelőtt is voltak szép számmal magyarok Hamiltonban és még ma is él közülük egy pár, akik élénken emlékeznek vissza a régi jó időkre, amikor egymást megbecsülve, szeretetben összeforrvá élt együtt a hamiltoni magyarság.

A tömeges letelepedés itt is a háború után történt, bár százával voltak magyarok már a háborút megelőző években is, akik véglegesen itt telepedtek le. Olcsó fizetési feltételek mellett házakat vettek és állóképessékké váltak minden tekintetben. A világháború után, már nagyon sok magyar volt, akinek csak átmeneti állomása volt Hamilton. Csak addig maradt, ameddig a munka tartott, de állandóan visszajött, amikor újból megindult a munka. Volt rá eset, hogy 1500-2000-rel változott időnként a magyarság létszáma aszerint, hogy mikor milyen gyárakban indult a munka. Ez a helyzet még ma sem változott, legfeljebb annyiban, hogy ma már több magyar honfitársunk vált hamiltoni lakossá és itt várja meg míg újból munkába állhat. Ugyanis az utóbbi években nem sok remény volt arra, hogy valahol munkát kapjon. Bárhová is ment munka után, csak a pénzét költötte, de munkát nem kapott s csalódottan tért vissza újból Hamiltonba.

A hamiltoni magyarság hozzávetőleges lélekszáma 3000, de mindig van pár száz honfitársunk, aki csak ideiglenesen tartózkodik a városban, akik munka indulás alkalmával keresik fel Hamiltont és ha nem sikerül munkát

kapniok, mennek tovább. Legnagyobb részük mint ipari napszámos a város különböző gyáraiban dolgozik, de tekintélyes az ipari szakmunkában elhelyezkedettek száma is. Van sok önálló üzletember magyar honfitársaink között, akik szép nevet vívtak ki maguknak a kereskedő világban. Önálló iparosaink is vannak majdnem minden szakmából, akik elismerten az elsők között vannak az összes nemzetiségek között.

A hamiltoni magyarság társadalmi szervezése már 1905-ben és 1906-ban vette kezdetét. 1907 július hó 14-én már megalakították a Hamiltoni Első Magyar Munkás Betegsegélyző Egyletet, amely hazafias alapokon kezdte meg a magyar társadalmi munkát honfitársaink között. Ez az egylet volt a tulajdonképpeni magva a jelenben is működő Kanadai Független Betegsegélyző Szövetségnek, amely ma már nem nemzeti, de nemzetközi alapon működik. Ennek az intézményes szervezetnek tagjai sorából kerültek ki azok a felelőtlen vezetők, akik részben idegen tanok hatása alatt, részben nagyzási hóbortból és tudatlanságból felborították az egész kanadai magyar életet, megnehezítve minden magyar egyház, társadalmi- és kultúrszervezet munkáját Kanadában.

Egyházi téren a reformátusok kezdtek először szervezkedni. Már 1913-ban élükre állott Fekesházi honfitársunk, aki abban az időben a hamiltoni magyarság vezetője volt és próbálkozott egyház alapítással. Céljukat nem érhették el még akkor, mert a magyarság nem volt állóképes. Volt rá eset, hogy hetenként cserélődött a kis csoport tagsága.

A római katolikus magyarság szervezkedése is régebbi keletű, de egyházközségbe tömörülni, bár erre minden jogcímük és lehetőségük meg lenne, nem voltak képesek. Kezdetben nem tudtak megfelelő magyar lelkészt kapni, később pedig a Szent Anna angol-német egyház volt az, amelyik minden kísérletet megakadályozott az önálló magyar katolikus egyházközség megalakítását illetően. Meglehetősen nagyszámú magyar katolikus családot beszerveztek ebbe az egyházközségbe s egy önálló magyar gyülekezet megalakulása esetén ezek kiválnának és meggyengítenék az egyházat. A végeredmény pedig úgyis a beolvasztás, tehát feleslegesnek tartják, hogy ezen munkájukat előről kelljen kezdeniök. Magyar szempontból azonban óriási kárt jelent, hogy nincs önálló magyar katolikus hitközség Hamiltonban. Társadalmi életük teljesen szeparált az angolokétól,

A HAMILTONI REFORMÁTUS EGYHÁZ TÖRTÉNETE.

Az ontarioi magyar református egyházépítő mozgalom bölcsője Hamilton városa volt, ahová az Úrnak 1926-ik esztendejében nagyobb csoport-

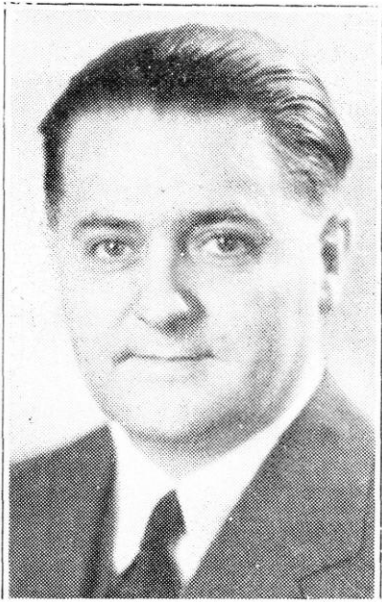
ban telepedett le a magyarság. A boldogulás útjait új hazában és új körülmények között kellett ennek a pár ezer főt számláló magyar nyelvi csapatnak megkeresni. Mint minden kivándorló, nagy, új feladatok elé voltak állítva. Az angol nyelv ismeretlen volt jórésük előtt. Az új haza törvényei, szokásai, az élet mindennapi egész menete a felkeléstől lefekvésig másfajta volt, mint, amihez az áldott szülőhazában hozzászoktak. Az iskolába járó gyermekek egy új világ hagyományait és kultúr-kincseit kezdték megtanulni — angol nyelven. A legtöbb szülő alig is sejthette, hogy mit tanul a gyermeke, hiszen o maga nem értette még olyan jól, akkoriban az angol nyelvet. Annyit azonban bizonyosan tudott, hogy az iskola — iskola Hamiltonban is, s a gyermek ott csak jót, ezépet és nemeset tanulhat.

A felnőtt korú bevándorlónak nem is olyan könnyű dolga van, amikor az élet súlya arra kényszeríti, hogy egy angol nyelvet beszélő környezetbe illeszkedjen bele. A magyar leginkább magyar testvére volt utalva. Egymástól tanulhatták el, hogy mit kell csinálni, mit kell mondani, hogy munkát kapjanak. Az újonnan érkező magyar első kérdése az volt, hogy merre laknak földiéi, s azoknál keresett szállást, kosztot, tanácsot. Híltre sokszor szüksége van az ilyen embernek, s a magyar felé leginkább a magyar testvér nyújtott baráti kezét. Valahogyan íratlan törvényévé vált az első idők magyar elhelyezkedési küzdelmeinek, hogy a "MAGYAR A MAGYARÉRT" vállvetve álljon ki a gátra. A régi hamiltoni magyarok, akik már ki 30, ki 40 esztendeje lakták a várost, sokat beszélnek a régi szép összetartásnak és testvériségnek az idejéről. Sokan, mint Móré István hazánkfia és mások akkor már a saját házukban laktak, jól kereső munkások vagy üzletemberek voltak, amikor a tömegesebb letelepedés kora megkezdődött.

Az új környezetbe, az angol nyelvű gyárváros községi életébe való beilleszkedés nehéz és fokban legjobban az egyház világitó tornya szolgálhatta a magyarok ezreit. A magyar anyaföldből kitépott életfákat kanadai talajba kellett átültetni, hogy ott újra gyökeret verjen, táplálkozzon és erősödjön meg, hogy bírja állani az élet viharait. Az angol nyelv mellett, még sok sok új dolog volt itten. Sok mindent megtanult a bevándorló. A tanulás nincsen is kárára senkinek. Azt is tanulni kell, hogy férj és feleség, gyermekek és szülék, testvérek és rokonok, akik sokszor egy fedél alá kell szoruljanak, MIKÉNT ÉLHETNEK MEG EGYMÁSSAL szép és áldott csendben, békességben. A "gyülekezetben" tanulhatják meg a legjobban az emberek, hogy mint lehet egymással békességben meglenni, s a jó barátság elvét gyakorolni a község többi és más nyelvet beszélő lakosaival. Erre a célra, a hamiltoni magyarságnak már az Ur 1926-ik esztendejében magyar református gyülekezete volt.

Ösztönszerűleg jól tudta a nép, hogy a református gyülekezet a Jó ÉLET iskolája. Látták, hogy a könnyelmű ember hamar szűkölködik, s mindenki megtanulta, hogy a Jó élet egyúttal bőséget, vigaszt, a lélek derűjét jelenti. Abban van a titka, szent egyességet tartson az ember úgy Istennel, mint felebarátaival. Erről pedig sehol másutt nem lehet tanulni, hanem csak a gyülekezetben, ahol törvény a békesség és büntől szabadít az Isten ismerete meg az imádság hatalma. A hamiltoni magyar reformátusok már korán áhítoztak is az után, hogy megnyitassék közöttük is a JÓ ÉLET iskolája, az Istennek szentelt református gyülekezet. Ebben az iskolában, aki figyelmes és jó tanuló, az szépen és bőségben, meg vígasságban él családjával, felebarátai meg tisztelik. Aki pedig rossz tanuló, annak szerte szállong a családja és árván, szegényen él öreg napjaira. Ma joros István honfitársunk a kanadai Presbyterian Church megbízásából már értékes szolgálatot végzett Wellandon, amikor megérkezett Hamiltonba, 1926-ban Nagytiszteletű Kovács Ferenc, s törvényesen elismert kerek között megalakult Kelet-Kanada első református gyülekezte, Hamilton városában.

Abban az időben Dr. Molnár Jenő a békevári szép és önálló református gyülekezetnek volt a lelkésze és levelezés útján hamarosan összekötésbe lépett Kelet-Kanada református apostolával, Kovács Ferenc hamiltoni lelkésszel. Az ő látnoki szemei észrevették, hogy a Jó ÉLET iskolájára, a gyülekezetre végtelen szüksége van a bevándorlóknak. Ezerszeresen

Nt. Dr. Molnár Jenő a hamiltoni ref. egyház lelkipásztora. 1940.

jobban kell itt a békés gyülekezeti élet, mint a szülőhazában, ahol az élet sokszor öröklött keretekben, ismert vágányokon haladt. De itt annyi minden új volt. Az új környezetbe való beilleszkedés hatalmas szerszámává vált Hamiltonban, de más városokban is a református gyülekezet.

A város angol lakossága a GYÜLEKEZET szép rendjén és látogatottságán keresztül ismeri meg a mi népünk gyermekeit. Kovács Ferenc lelkész hamiltoni prédikálása sok magyar szívbe vitte bele a megtérés drága balzsamát, sok magyar bevándorló otthona váltott ezen az úton boldog fészekké. Hamilton angol nyelvű lakossága pedig egyenesen megszerette a magyarságot azért, hogy templom építésre mert már akkor gondolni, amikor még mind szegények voltak. A következő esztendőben százával nyitotta meg Kovács Ferenc jó neve és a népes gyülekezet szép példája, a munka alkalmakat. Amint a napnak a sugarait élvez minden teremtmény, úgy, felekezeti különbség nélkül, lassankint a magyarok ezrei érezték, hogy milyen nagy kincs az, mikor jó nevet ad egy népnek a JÓ ÉLET ISKOLÁJA, a hű pap és békés gyülekezet. A munka áldásán át sok család hamarosan megérezte a bőség áldását is. Hamiltonban a magyarokat úgy ismerték, hogy ők "Kovács Ferenc népe!" Ez még mind a mai napig érezteti áldását, amikor pedig már évek óta Angliába költözött ez a közszeretettben álló és vezetésre született jó Vezér. Ma is virágzik Hamiltonban a "Council of Friendship" név alatt ismert mozgalom, amelynek a célja az volt, hogy a különböző nyelvi csoportokat barátságba hozza egymással. Ma már Kanada sok városában van ilyen intézmény. Ebben is része volt Kovács Ferenc lelkésznek.

Szabó Miklós presbiter, aki 14 esztendővel ezelőtt Tisza-Lökről vándorolt Kanadába, s aki azóta is Hamiltonban lakik, szeretettel tanúskodik ennek a jó pásztornak, Kovács Ferencnek hősiességű küzdelmei mellett, amit a magyarság Jó ÉLETE érdekében, a kálvinista csapat élén, talán itt-ott egyesek ellenére, győzelmesen harcolt meg. Az egyház presbiterei és gondnokai, meg tagjai mind megérdemelnék, hogy nevük külön-külön is meg lenne említve, de több, mint ezer nevet kellene így bejegyezni ezekre a lapokra. Istennél fel vannak jegyezve az ÉLET ARANYKÖNYVÉBE. Meg vannak örökítve az egyház jegyzőkönyveiben, névsoraiban. Áldja meg őket és családjaikat a jó Isten kegyelme, mert hiszen mind a Jó ÉLET magjait hintették szerte Hamiltonban és környékén.

Egy ideig a Barton és Sherman uccák sarkán a régi Westminster angol gyülekezet templomában tartotta tiszteleteit a református gyülekezet. Majd nemsokára, 1933-ban a Birch Ave. 121 szám alatt levő saját templomába költözött bele. Ezt a templomot székely stílusban maga a lelkész álmolta meg, s az összmagyarság segítségével fel is építette. Kovács Ferenc valóságos pénzügyi lángelmének bizonyult ezzel az építkezéssel.

Rövid néhány évi fennállása után, ma alig 4000 dolláros az összes adósság a Jó ÉLET eme magyar főiskoláján.

Rövid fennállása alatt megfordult a Református Templomban a kanadai angol közélet sok nagysága. Egyebek között Kanada kormányzója is megtisztelte magas látogatásával e templomban az összmagyarságot. Hornyánszky Miklós kiváló magyar művész Bethlen Gábor életnagyságú képét festette meg a templom számára, s ez a kép ma is a Díszterem legszebb ékessége. Mostanában többször esett már említés arról, hogy a Birch uccai templomot nevezzük el Kovács Ferenc Református Templomnak, így tisztelve meg annak alapítóját, tervezőjét és első pásztorát.

Amikor Kovács Ferenc Angliába, Londonba telepedett át, utóda rövid ideig Kovács Károly lelkész lett. Torontóban és Calgaryban eredményes és értékes munkát végzett Kovács Károly, akit a betegség keresztye akadályozta meg a hamiltoni terhes lelkészi szolgálat továbbvitelében. Az Ur 1939-ik esztendejében Windsorról Dr. Molnár Jenőt állította be szolgálatba az egyházi főhatóság.

Hamilton a kelet-kanadai reformátusság bölcsője volt. Hamarosan szép gyülekezeti élet indult meg Wellandon, Port Colborne-ban, Windsoron és Torontóban. Kovács Ferenc lelkes ajánlatára hamarosan megjelent az első református diakonissza nővér, a torontói nevelő intézetben. Tiszt. Steinmetz Károly vette feleségül az Urnak ezt az áldott lelkű és nemes szolgáló leányát, s ma férje mellett a torontói gyülekezetben hinti a jó magot. Wellandra Kovács Ferenc első pásztor gyanánt Csutoros Istvánt hívatta meg, míg Dr. Molnárt Windsorra plántálta át messzi nyugatról, tornyos Békevárról. Ezek a példák mutatják, hogy mennyi szála fűződött Hamiltonhoz a keletkanadai református élet növekedésében.

Ma is, mint Kovács Ferenc idejében, a Jó ÉLET iskolája, jó útmutató a hamiltoni magyarság és fiatalság számára a Református Egyház. Ma is a régi, nemes célt szolgálja. Segít mindenkit abban, hogy bele illeszkedhessen új környezetébe, hogy boldogabb otthonai legyenek a magyaroknak. Amelyik házban élő hit van, ott egészség és bőség is vagyon, de a borús időkben meg a lélek derűje győz a bajok felett. Szembe kell nézni a magyarságnak a tényekkel, s ezek között fontos számára az, hogy sokan végleg Hamiltonban maradnak, soknak gyermekei itt nőnek fel és itt nőszülnek. A gyülekezeti életben a jó kanadai polgár fejlődik ki a magyar bevándorlóból. A szeretett szülőházánk nyelvét és emlékét szívünkbe zárva, hétről-hétre erősödünk új és fogadott hazánk legszebb hagyományainak megismerésében. Ami első dolog, annak első hely dukál. Ilyen első dolog az új haza törvényeihez való hűségesség dolga. Istentiszteleteik két nyelven, angolul és magyarul folynak. Senki sem parancsolta ezt.

Szabadon határozták így el, hogy az otthonainkban a kanadai nevelésű gyermekek és a magyar szülők között is szent legyen az egyesség.

A gyülekezet jelen preszbiteriumában képviselve van a város régi angolsága: Mr. J. W. Hamilton, Mr. S. Morgan, Mr. S. Stewart és Mr. Nunn, míg az egyház jegyzője Mr. A. Ramsay. Magyar, életfogytiglanra megválasztott preszbiterek pedig Szabó Miklós és Junger Gyula atyafiak. Szabó Miklós majd egy évtizede szolgálta már az egyházat, míg Junger Gyula mint a Kanadai Magyar Népszava egyik alapítója, és főszerkesztője áldásos munkát végzett az összmagyarág érdekében. Az egyház tanácsa a következő tagokból áll: Berecz János gondnok, Tóbiás Béla pénztárnok, Szabó Lajos jegyző. Tanácsosok: Gál István, Balogh Gábor, Bartha József, Pásztor Sándor, Morey István, Bakti József, Lőrincz Gusztáv, Gerus István, Vecsey Ferenc, Balog István, Téglás István Trombitás Jenő.

A hamiltoni magyarság szeretettel fogadta Dr. Molnár Jenőt, amikor szeretett élettársával együtt megérkeztek 1939 április elsején. Ők is megszerették a hamiltoni magyar kolóniát és bíznak abban, hogy megáldja szolgálatukat itt is a Mindenható kegyelme.

Dr. Molnár Jenő mint író is szép nevet vívott ki magának. Több tudományos könyve jelent meg már a könyvpiacón.

A Hamiltoni Magyar Ág. Hitvallású Evangélikus Egyház.

1930-ban kezdődött meg a lelki munka az evangélikus hívek között Hamiltonban Ft. Rúzsza Jenő kitcheneri lelkész által, aki abban az időben havonként egyszer kereste fel a családokat és tartott számukra istentiszteletet a Szent Pál német evangélikus templomban. A munka nagyon nehezen haladt, mert az evangélikusság már nagyrészt be volt szervezve a re-ormátus egyház hívei közé, ahol évekkel korábban kezdődött meg a munka. Az első családok, akiket a lelkész munkába beszervezett, a Zámbó, Brézay, Makoviczky, Bogdán, Biró családok voltak, akik mindenben segítettek a lelkészt hosszú éveken keresztül. Különösen Zámbó Imre és neje, valamint Brézay Pál és neje tettek tanúbizonyságot hithűségükről, amikor éveken keresztül szállást és ellátást nyújtottak a sokszor napokig is városukban tartózkodó lelkésznek. Látogatása alkalmával elkísérték, távollétében maguk keresték fel a híveket és hívogatták őket az egyházközösségbe.

Éveken keresztül mint missziós leányegyház szerepelt a kis csoport és istentiszteleteiket Rev. Reble János a Canada Synod elnöke közbenjárására az általa szolgált egyház templomhelyiségében díjmentesen tarthatták meg. Amikor kissé megerősödött a gyülekezet, minimális bérösszeget fizettek vendéglátó hittestvéreiknek.

Látogatott szombati magyar iskolájukban nagyon sok hamiltoni magyar gyermek sajátította el a magyar írást és olvasást, itt ismerték meg a magyar haza történelmét és kaptak hazafias szellemű nevelést.

Az eredményesebb egyházi munkának legnagyobb kerékkötője a már említett késői kezdés mellett, az volt, hogy a legnehezebb időben, a folyamatos csalódások közepette indult meg a munka. Az egyházhoz való tartozandóság érzetét szinte a lehetetlenséggel volt határos kinevelni a hívekben. Munka nem volt, megszervezett egyház és helyben lakó pásztor sem volt, aki a mindennapi élet nehézségeiben segítette, tanáccsal látta volna el őket. Nem volt elegendő az az idő, amelyet a négy város magyar evangélikusságát szolgáló lelkész körükben tölthetett. Ezeknek a korlátozó körülményeknek és nehézségeknek dacára, lassan fejlődött és tekintélyre tett szert a kis gyülekezet. Vallásos estéi, társadalmi összejövetelei magas nívón állottak, a nagy időközönként tartott szeretet vendégségeken hamilton magyarságának legjobbjai mindig megjelentek és elismeréssel voltak azok iránt. A kis számú gyülekezet népe hűen kitartott egyháza mellett a legnehezebb időkben is. Sokan voltak olyanok az evangélikus hívek között, akik kicsiny hitűek voltak a kezdet kezdetétől, mert a gyülekezet kis számára való tekintettel félték a nagy áldozatoktól. Félték az egyház fenntartással járó kötelezettségektől. Szégyenteljesen félre állottak akkor, amikor a legnagyobb szükség lett volna a hitvallókra. Inkább oda csatlakoztak ahhoz a csoporthoz, ahol ha a kalapját felakasztotta is fizetnie kellett. És fizetett éveken keresztül lelkiükben és anyagiukban annyit, hogy ha csak tizedrész annyi áldozatot hozott volna egyházáért, ma egy erős magyar evangélikus gyülekezet is végezné az evangéliumi munkát Isten dicsőségére Hamiltonban.

Két nyáron keresztül az akkor még tanulmányait a Waterlooi theológián végző, jelenleg windsori lelkész Ft. Markovits Pál szolgálta a híveket nagy szeretettel.

1939 március 26-án ünnepi istentisztelet és közgyűlés keretében Ft. Dr. Réble János evangélikus püspök részvétele mellett hivatalosan meg lett alakítva a Hamiltoni Magyar Ág. Hitv. Evangélikus Egyház. Az első egyháztarácsosok és presbiterek a következők voltak: gondnok Zámbo Imre, pénztárnok Makoviczky György, presbiterek, Brézay Pál, üveges István, Móré István, Kovács Sándor, Bogdán Géza, Biró Imre és Biró Sándor.

Ft. Rúza Jenő az egyház alapító lelkésze, aki 8 éven keresztül fizetés nélkül szolgálta a gyülekezetet 1939 júniusában lemondott a gyülekezet vezetéséről és azt Ft. Markovits Pálnak adta át, akitől Ft. Wesselényi Miklós evangélikus lelkész vette át, kit egyházi felettes hatósága nevezett ki a hamiltoni gyülekezet élére. Ft. Wesselényi Miklós a Római Kat. Egyházból tért át egyházunk kötelékébe, amely egyháznak éveken keresztül

volt felszentelt papja. Meggyőződéses áttérését megpecsételte azzal, hogy a gondtalan megélhetést biztosító állását felcserélte a szegénységgel. Egy fél évig volt a Waterlooi Theológián, ahol kitüntetéssel tette le vizsgáit, majd az egyházkerületi nagygyűlés vizsgáló bizottsága előtt a papi vizsgát tette le kitűnő eredménnyel és ajánlva lett felszentelésre az evangélikus egyház szolgálatában.

Nagy szorgalommal és ügybuzgósággal látta el nehéz szolgálatát a hamiltoni gyülekezet élén mindaddig, amíg a Perthamboy-vend-magyar gyülekezet meghívását elfogadva hamiltoni állásáról le nem mondott. Ez év októberében vette át hivatalosan új gyülekezetének vezetését, hogy ott folytassa áldásos munkálkodását az evangéliumi egyház szolgálatában.

A hamiltoni gyülekezet ezidőszerint lelkész nélkül van, ami határozotlan károsan befolyásolja a gyülekezeti életet. Természetesen nem csak az egyházi felettes hatóságon múlik, de elsősorban a híveken, hogy akarnak-e egyházi közösségben élni? Akarnak-e lelkipásztort, olyan lelki vezért, aki szintén csak hozzájuk hasonló ember, akinek a hivatása betöltése mellett élete fenntartásáról is gondoskodnia kell. Akarnak-e résztvenni az áldozatos teher hordozásból, hogy lelkészüket ne a gyárban legyen kénytelen kenyerét megkeresni, hanem hivatásának élhessen és szolgálhassa Krisztus egyházát és a reá bízott lelkeket minden tudása és tehetségével? Áldozat nélkül nincsen hitvalló élet, nincsen eredmény sem.

A hamiltoni egyház hűséges és áldozatos tagjai voltak éveken keresztül Zámbo Imre és cs. Brézay Pál és cs. Makoviczky György és cs. Lévay Pál és cs. Biró Imre és cs. Bogdán Géza és cs. Biró Sándor és neje, Nagy Sándor és cs. Tokos Bálintné, Szép Sándorné, özv. Csipka Sámuelné, üveges István, Kovács Sándor és cs. Horváth Imre és neje, akik visszatértek az óhazába és Kovács Sándor.

Hamiltoni Magyar Római Katolikus Jótékony célú Egyesület.

Március hó 22-én alakult meg a jótékony célú egyesület. Első titkára Nyíry Kálmán, titkára Tóth József voltak. A megalakulást nagy gond előzte meg, mert a megjelent akkori radikális csoport vezetői a leg-radikálisabb eszközöktől sem riadtak vissza, hogy megakadályozhassák a csoportnak terve keresztülvitelét. Nem sikerült azonban eltántorítani az Istent vallani és a fennálló törvények keretein belül munkálkodni akaró munkások törekvéseit. 89 taggal alakultak meg, és a jelenlegi taglétszámuk felül van a 200-on.

Az egyesület a magyar nyelv és kultúra fejlesztését és fenntartását teinti először céljául. Hogy tagjai ezirányú igényeit kielégíthesse gyakran rendeznek magasszínvonalú színelőadásokat, hazafias ünnepélyeket,

társasösszejöveteleket a Szent Anna Egyház hatalmas dísztermében. Ujabbban kibővítették célkitűzéseiket egy temetkezési osztály megalapításával, hogy elhalt tagjaik hozzátartozóit a temetés költségeiben segélyezzék. Minden tag egy dollárt fizet a belépés és minden haláleset alkalmával, amelyből segélyképpen 100 dollárt fizet ki az egyesület a hozzátartozóknak, vagy ha ilyen nincsen, az egyesület fedezi 100 dollár erejéig a temetést s azonkívül egy koszorút küld az elhalálozott ravatalára. Eddig 14 esetben fizette ki az egyesület a 100 dollár temetési segélyt. Az egyesület előadásaiból, mulatságaiból befolyt tiszta jövedelme a Magyar Római Katolikus Egyház alapja javára van könyvelve és bankba téve, mely elég tekintélyes összegre szaporodott fel az évek folyamán. Csak a közelmúltban vásárolt az egyesület egy nagyon szép helyen fekvő telket a későbbi építkezés szempontjából kb. 700 dollár értékben.

Minden évben gondoskodik az egyesület vezetősége, az angolul nem beszélő hívek részére magyar római katolikus misszionárius lehozataláról, hogy ezen hívek lelkigyakorlatukat elvégezhessek. Nagy segítségükre van ezen munkálatok elvégzésében Ft. Englert József prelátus a Szent Anna Hitközség plébánosa, aki minden ügyben szívesen áll magyar katolikus hívei rendelkezésére. Nagyon szép munkát végez az egyesület vezetősége minden téren, melyben nagy segítséget nyújtanak az egyesület asszonyai, akik a lefektetett tervek szerint a dolgok gyakorlati kivitelében pótolhatatlan segítőtársai a férfiaknak.

Az egyesület tagsága az 1940-ik esztendőre bizalmával a következő tisztikart ajándékozta meg: Elnök Sáfrányos Péter, alelnök Princz Ignác, titkár Brogly Mátyás, pénztárnok Kaposy István, vigalmi bizottsági elnök Selling Pál, ellenőrök Jaczkó Imre, Vanyó József és Ádám Péter.

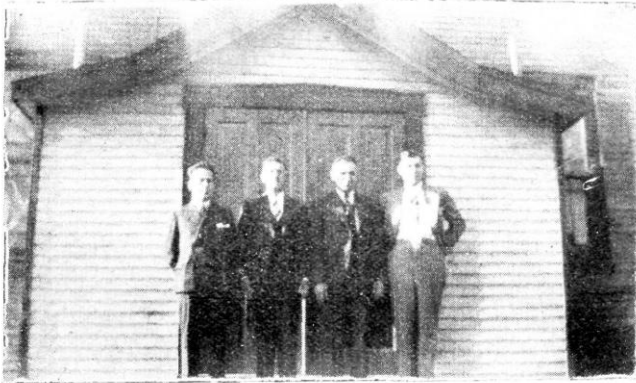
A Hamiltoni Magyar Görög Katolikus Szent Mihály Hitközség.

Nagy munka előzte meg a hamiltoni görög katolikus egyházközség megalapítását éveken keresztül, amíg odáig juthattak, hogy ma már vasárnaponként tarthatnak magyar énekléssel istentiszteleteket. Kezdetben nagy költséggel a jeles ünnepek alkalmából az Egyesült Államokból hoztak magyar lelkészt, de ez nem elégítette ki a híveket, mert csak ez a pár alkalom volt számukra, amikor lelkigyakorlataikat elvégezheték.

1935-ben fogtak hozzá a hívek a komoly egyházszerzés munkálataihoz. Egy pár lelkes ember végiglátogatta összes hamiltoni hittestvéreit, hogy velük az egyházszerzés módozatait megbeszélhessék. Mindenütt nagy lelkesedéssel fogadták a tervet, úgy hogy 1935 november 1-én megtarthatták első gyűlésüket, amelyet még abban a hónapban követett 24-én az alakuló nagygyűlés, amely kimondta a hitközség hivatalos megalaku-

lását. 1935 december hó 8-án volt az első tisztkart választó gyűlés, amikor is a következő alapító tagok jelentek meg: Pásztor Ferenc, Rinkó Bertalan, Popovics Mihály, Balogh Lukács, Soós Antal, Iván János, Lukács Mihály, Soltész Gyula, Tatár Bertalan, Szabó Ferenc, Tárca Károly, Major János, Áron György, Oláh Gábor, Búzás Ferenc, Papp Sándor, Balázs Demeter, Viszókay Mihály, Türr Miklós, Tóth Sándor, ifj. Hallok István, Mátyás Elemér, Fazekas István, Hoga Albert, id. Hallok István, Dercó István, Barna György, Hoblyák Ferenc, Tyukody József, Gyökéri Mihály, Szemán András, Petics Mihály, Pálinkás György, Pálinkás Ferenc, Hudák Péter, Szilágyi János, Matecs Miklós, Marinkás Gábor, Ludas György és Figula Ferenc.

Ezek az alapító hívek választották meg az első tisztkart a következők személyében: gondnok Tyukody József, pénztárnok Pásztor Ferenc, jegyző-titkár Major János, ellenőrök Popovics Mihály, Rinkó Bertalan és Balogh Lukács. Ezen a gyűlésen határoztak abban a tárgyban, hogy a jövőben minden vasárnap tartanak szent misét az ukrán g. katolikus templomban a magyarok számára is. Addig, amíg saját maguk nem lesznek képesek magyar lelkészt tartani, felkérlik Father Olencsuk ukrán görög katolikus lelkészt, hogy szolgálja őket. A keresztelés, esketés és temetés magyar nyelven történik, valamint a szent gyónást is magyar nyelven végzi Ft. Olencsuk, aki nagy buzgalommal és szeretettel szolgálja magyar híveit azóta is. Több alkalommal jöttek magyar lelkészek az Egy. Allamokból magyar missziót tartani a hamiltoni híveknek, így többek között Kovalcsik József asfabulai magyar g. katolikus lelkész volt párszor s ő volt az aki inspirálta a hitbuzgó g. katolikus híveket az egyházszervezésre is. Ft. Kovaliczky Viktor szintén volt közöttük missziót tartani Youngstown Ohio-ból.

A hamiltoni Görög Kat. Egyház vezetőségének négy tagja. Major János, Balogh Lukács, Tyukody József és Dercó István. Háttérben az egyház saját épülete 1940.

Egy igen fontos lépés volt a Hitközség életében, amikor a gyülekezet egyöntetű határozata alapján 1937-ben megvásárolta a későbbben templommá átalakítandó gyülekezeti házát az 551 Burlington utcában, amelyet közadakozásból még az év decemberében teljesen ki is fizettek. Méltó megörökíteni azoknak a neveit, akik a legnehezebb munkanélküliség idején is tudtak áldozatot hozni egyházukért, mert erős hitük volt. Nagyobb adományokkal a következők járultak az épület megvételéhez: Tyukody József, Major János, Rinkó Bertalan és cs. Popovics Mihály és cs. Csicsák Antal és cs. Balog Lukács és cs. Mátyás Elemér és cs. Soltész Gyula és cs. Tárca Károly és cs. Dercó István és cs. Fedor Menyhért és cs. Lukács Mihály és cs. Soót Antal és cs. Iván János és cs. Szemán András, Salyi Béla és cs. Pálincás Ferenc és cs. Barna György és cs. Pálincás György és cs. Hoga Albert és cs. Türr Miklós és cs. Marozsán Antal és cs. Patkó József és cs. Fazekas István és cs. Hudák Péter és cs. Tóth Sándor, Dobay János, ifj. Hallok István, Szabó Antal és cs. Kecskés Péter, Áron György, Viszokay Mihály, Szabó Antalné, Osztrovics János és cs. Tóth Béla és cs. Pásztor Ferenc és cs. Azari István, Kacsák József, Safranku Péterné, Kostyu Menyhért, Vastag Sándor, Orosz Pál és cs. Üveges Mihály és cs. Szilágyi János és cs. Gáspár Ferenc, Keczán Ferenc és cs. Diczkó Ferenc és cs.

A hamirtom görög katolikusság csaknem kivétel nélkül Abaúj, Bihar, Szabolcs, Szatmár és Zemplén megyékből vándoroltak ki. Nagy részük már az óhazában is ismerték egymást s így a társadalmi életük is családiasabb volt. Nagyon szép előadásokat, ünnepélyeket és társas összejöveteleket szoktak tartani az átalakított új helyiségükben, amelyet templommá majd csak a jobb kereseti lehetőségek idején számítanak átépíteni és felsezentelve hivatásának átadni.

Az egyházi munkában rengeteget tevékenykedik Tyukody József, aki a szervezés nehéz munkájában oroszlánrészt vett ki. Nagyon jó érzésű magyar ember s amellet tántoríthatatlan harcosa egyházának. A társadalmi és kultúrmunkában egyike a legtevékenyebbeknek Rinkó Bertalanná, aki nem ismer fáradtságot, ha azzal egyházát és magyarságát szolgálhatja. Természetesen dolgoznak sokan, buzgón és áldozatosan, mert ezek az eredmények nem lettek volna elérhetőek, ha az egyház tagjai nem lettek volna állóképes, vallásos jó magyarok.

A hitközség jelenlegi tisztikarát a következőkből állította össze az egyház tagsága: díszelnök Tyukody József, gondnok Balog Lukács, pénztárnok Lukács Mihály, titkár-jegyző Major János, ellenőrök Hudák Péter, Dercó István és Tóth Sándor. Vigalmi bizottsági elnök Rinkó Bertalan.

A Brantfordi Magyar Betegsegélyző Egylet Hamiltoni 2.-ik Osztálya.

Még az 1913-ban alakult meg közel 200 taggal és szép eredménnyel működött több mint egy évtizeden keresztül. Alapító tagjai voltak Jakabfy Gábor, Németh József, Rusznyák József és Sinka János. 1926-ban azonban a sok nézeteltérés miatt az osztály felbomlott és működését ideiglenesen beszüntette. Mindössze 8 tagja maradt az osztálynak, akik rövid idő múlva újra szervezték azt. Ma kb. 30 tagjuk van és szépen haladnak előre minden tekintetben. Úgy erkölcsileg, mint anyagilag előnyös helyzetben vannak. Szép estélyeket és társas összejöveteleket szoktak tartani, melyek látogatottak. A segítő munkából is minden alkalommal ki veszi részét az osztály. Céljuk a tisztességes, hazafias érzésű hamiltoni magyarságot tömöríteni és közöttük a barátságot és szeretetet kimélyíteni.

A jelenlegi tisztikar, amelyet 1940-re választott meg az osztály tagsága a következőkből áll: elnök Princz János, alelnök Flóris Pál, titkár Herczeg Imre, pénztárnok Nagy János, vigalmi elnök Sáfrányos Péter, gondnok Tyukody József, beteglátogatók Princz György és Sáfrányos János. A jelenlegi tagság névsora: Bandura Mihály, Gyarmaty Imre, Gáspár Ferenc, Jakabfy Gábor, Marozsán Antal, Princz Ignác, Patkó József, Rusznyák József, Sáfrányos Géza, Tóth József, Szalay László, Szabó Márton, Lőrincz Gusztáv, Balogh Gábor, Demeter András és Jaczina János.

A Brantfordi Magyar Betegsegélyző Egylet hamiltoni osztályának egy csoportja. 1940.

Hamiltoni Magyar Otthon.

Nagy áldozat árán 1938-ban vásárolta a hamiltoni magyarság egy csoportja ezt a hatalmas épületet. Helyi és városközi általános gyűjtő-kampány eredményeként sikerült egy otthont teremteniük. Pár ezer dollár költséggel gyönyörűen átalakították úgy, hogy alkalmassá vált minden igény kielégítésére. Szépen is indult minden. A nagyszabású ünnepélyen részt vett a városi előljáráóság képviselője is, de rövid idő múlva már arról kezdtek suttogni, hogy a Független Betegsegélyző akarja bekebelezni, amiből bajok, majd a hamiltoni magyarság amúgy is zilált egységének teljes szétszakadása következett be. Nagyon sokan nem tudták, hogy milyen csoportot támogattak akkor, amikor adományait átadták a Magyar Otthon céljaira. Sokan a legtisztább magyar ügynek támogatását vélték cselekedetükben, sokan viszont arról győződtek meg, hogy a szélsőséges csoport próbálkozott suba alatt megkörnyékezni a magyarságot.

Még ma sincs tiszta képe a sok magyar honfitársunknak arról, hogy tulajdonképpen, hogyan is áll a helyzet a hamiltoni Magyar Otthonnal. Határozottan dicséretes eredmény lenne és nagy dolgok keresztül vitelére lenne hívatott, ha ezzel a Magyar Otthonnal annak felelőségteljes vezetősége a becsületes magyar ügynek szolgálatában állana.

Hamiltoni magyar honfitársaink között szép számmal találunk önálló iparosokat, kereskedőket és üzletembereket is. Ismertebbek többek között Tóbiás Béla, Tóbiás Dezső, Pásztor István, Ádámszky László hentes-, mészáros- és fűszerárú üzlettulajdonosok. Wesselényi, Princz László, Vékony Balázs borbély műhely, Bódy József, Pusztay Imre,, Biró Imre cipész-műhely tulajdonosok. Hatalmas és modern berendezésű autójavító¹ és elárusító üzeme van Németh József honfitársunknak a város előkelő üzleti negyedében. Kiváló szakember, akinek az angolok előtt is kitűnő neve van. Vogl József városközi viszonylatban is egyik legelső üzletember. Alapítója a Vogl és Fiai, festő, papírozó és dekoráló üzemnek. Odahaza könyvelő majd kereskedő volt. Egészen kicsiben kezdte és ma Hamilton egyik legnagyobb üzeme a szakmában .Sokszor 25-30 magyar munkást is foglalkoztat üzemében. A város igen előkelő üzleti negyedében gyönyörűen berendezett falpapír és festék kereskedése van. Ez év májusában nyitotta meg a maga nemében egyedül álló, modern és minden kényelemmel berendezett fagyaltozó helyiségét Riviéra Milk Bar név alatt. Fagyalt készítő gépei és a berendezés 7000 dollár beruházást igényelt. Tervük az összes környékbéli eladóhelyeket nagyban ellátni fagyalttal. Nagy reményekre jogosító vállalat, amelynek vezetésében József és Vilmos fiai segítkeznek.

A "Vogl és Fiai" festő vállalat munkásainak egy csoportja. Az ülők között a negyedik Vogl József az alapító.

Lukács Sándor, Hamilton.

Lukács Sándor az egyedüli magyar hajójege és pénzküldési irodának tulajdonosa. Évekig volt Nyugatkanadában, Winnipeg és Saskatoonban a White Star Line magyar osztályának a vezetője, majd később a Winnipegi Pannónia R.T.-nak az igazgatója. A rendőr és büntetőbíróság hivatalosan kinevezett magyar és német tolmácsa.

Grexa Pál honfitársunknak jómenetelű étterme van a magyarság központjában. Itt találkozik nemcsak a hamiltoni, de a környéki magyarság is. Az egyedüli cukrász üzem tulajdonosa Kostyó Menyhért, aki remekbe készült tortájával az első díjat nyerte a Torontóban tartott kiállításon. Dimény Jánosnak asztalos műhelye van. Kitűnő munkájával elismerést vívott ki a magyar kézműiparnak. Révész József honfitársunk, aki mint mechanikus dolgozik Hamilton egyik legnagyobb gyárában, az óhazában postamester volt. Mint művészbárát először festeni, majd hegedülni kezdett, előadásokon és tanárok által képezte magát s rövid idő alatt szép eredményt is ért el. 1930-ban magánszorgalomból elkészítette első hegedűjét, amelyet a szakértők kitűnőnek találtak. Ettől az időtől kezdve egyiket csinálta a másik után s azok mind tökéletesebbek és tökéletesebbek lettek. León Muzik neves hegedűtanár tulajdonában van a legjobban sikerült hegedűje, míg egy másikért abban az időben egy 1931-es gyártmányú Ford autót kapott. Tervbe vette, hogy később specializálni fogja magát a hegedű készítésben és üzletszerűen fog vele foglalkozni. Ha sikerülni fog, a magyar tehetség sikere lesz,

Ismertebb hamiltoni családok és magánosok, akik neveit sikerült feljegyezni: Ács Mihály, Árvay Gyula, Ángy Mihály Vass László, Vecsey Ferenc, Véber János, Zsembery Ferenc, Zsíros István, Molnár István, Fördös György, Bangócs Ferenc, Steiber Mihály, Gicsák Antal, Szép Sándor, aki sokat tevékenykedett a magyar közéletben. A református egyházért sokat küzdött, hogy az maradandó fundamentumra legyen építve. Fiai Pál és Gyula technikai szakiskolát végeztek. Pataki János, Szomotku Anna, Erdélyi Mihály, Zesz -Vilmos, Áron György, Rigó István, Tokos Bálint, Tóbiás József, Léway Pál köztisztviselőként álló derék magyar ember. Leánya Olga a kereskedelmi iskolát végezte s jelenleg a Hídgyár tisztviselője, kiváló zongorista. Fia László elektro-technikus. Zboróvszky András egyik legkiválóbb magyar festő és dekoráló. Nagyon szereti a művészetet s így szabad idejében a szobrászatnak él. Özv. Scher Józsefné férjét, aki építész-rajzoló volt, itt vesztette el. Gyermekeit taníttatta; László fia a West Dalé College egyik legjobb nyelvtanára. Younger Gyula kiváló tollú újságíró ember. Annak dacára, hogy egész élete a megpróbáltatások sorozata, humorával nagyon sok honfitársának szerzett kellemes órákat. Mindig csak adott, de vissza nagyon keveset kapott az élettől. Ebben az örökös adakozásban ég el. Aszmondja György, Baksics Ferenc, Bakti

József, Jós István, Kaposi István, Klein Márton, Lévai Bertalan, Mazurka János, Lőrincz Gusztáv, Pásztor Ferenc, özv. Tokos Zsigmondné, Buday Sándor, Belováry Károly, Natrán Imre, Márton János, Tirpák Péter, Németh Péter, Tarcza Károly, Gyurcsik Pál, Borondy Ferenc, Simon József, Szakos István, Tóth Sándor, Holló István, Hajdú József, Iván János, Major János, Kucsá István, Szabó Lajos nagyon sokat szerepelt a magyar közélet terén. Egy időben újságot is adott ki. Feleségének gyönyörűen berendezett haj fodrász szalonja van. Tóth Elek, Gutper János, Bodó László, Bartók Ernő, Kovács Ágoston, Kish Sándor, Kovács Kálmán, Mustos János, Lukács Árpád, Borbély Gáspár, Bujdosó József, Leskovics Mihály, Kormos Lajos, Bodó Menyhért, Turcsányi István, Trombitás E., Fabian J. N. Blaskó E. Kurpe Zsigmond, Repei László, Popovics György, Molnár Valentin, Keresztes József, Balog Áron, Beck Vendel, Kaposi Lajos, Csicsák András, Kovacsik Dezső és Lukács Sándor.

Molnár Néti honfitársunkat 1933-ban, amikor barátjával Pintér Lajossal Hamiltonban lakó öccsét Molnár Istvánt volt meglátogatni, visszafelé haladtukban St. Catharinesnél elütötte egy autó és azonnal szörnyet halt. Pintér Lajos szintén súlyosan megsebesült, hónapokig feküdt kórházban. A legszomorúbb a dologban az, hogy Molnár Nétinek felesége és kiskorú gyermekei maradtak hátra, akiknek érdekében Molnár István már hat éve pereskedik, eddig azonban bár megállapítást nyert a teherautó vezetőjének hibája, az *ügy* nincs befejezve s a hátramaradottak még semmit sem kaptak. Ilyenkor láthatjuk mit jelentene egy komoly szervezet, amely eljárna az ilyen és ehhez hasonló dolgokban és kiharcolná az özvegyek és árvák jogos követelését.

Tokos Zsigmond jó nevű üzletember, kiváló magyar és páratlan családapa 1936-ban járt szerencsétlenül. Egy munkanélküli ismerősével Pallagi Bálint nőtlen honfitársunkkal sertést akartak vágni a városon kívül. Teherautójával a vonat keresztezése felé haladva nem vette észre, hogy vonat jön és elibe hajtott, mely mindkettőjüket darabokra tépte. Feleségét és három apró gyermekét hagyta árván, akik semmi kártalanítást nem kaphattak, mert megállapították honfitársunk vigyázatlanságát.

Ezek nem egyedülálló esetek, mert évenként nagyon sok ilyen eset fordul elő honfitársainkkal. Több százra rúg már a magyar honfitársaink sorában előfordult halálos balesetek száma.

KIRKLAND LAKE.

Hivatalosan talán csak Ottawában lehetne megállapítani, hogy tulajdonképpen melyik a gazdagabb aranybányavidék. Timmins-e, vagy Kirk-

land Lake. Mind a kettő magának vindikálja az elsőséget. Itt is sok bánya dolgozik, amelyek közül a nagyobbak: Laké Shore, Wright Hargrave, Teck-Hughes, Silver-Knight, Kirkland Laké Gold, Toburn és Macassa.

Nagyon élénk kereskedelme van és ahhoz viszonyítva, hogy alig három évtizede még itt csak trapperek és kutatók jártak, ma már szépen ki van építve. Rohamosan fejlődött az utolsó tíz évben s a jelenben is egyik utcát a másik után nyitják meg. Nagy általánosságban rendezetlen. Nagyon sok utcája és épülete van, amely csak ideiglenesen, a helyzet szülte követelmények kényszere alatt lett megépítve. Rá van írva a kis városra az a lázas sietség, mellyel egyszerre akartak mindent teremteni.

Van egy pár modern utcája, gyönyörű üzletekkel, hatalmas fényes szállodákkal, melyek a legnagyobb kényelemmel vannak berendezve. Csak pár év előtt épült fel az Eaton Co. impozáns épülete, mely a vásárló község minden igényét kielégíti. Lakosságának száma 15.000.

Kirkland Lake-re a magyarság 1932-től kezdett letelepedni. Nagyobb számban 1935 és 1937-ben jöttek, de ma sem haladja meg lélekszámuk a 200-at. Legnagyobb részük a különböző bányákban dolgozik és sokan vannak közülük, akik már saját házzal is rendelkeznek. Több nagyon rossz esztendőt is értek meg itteni honfitársaink, amikor kis üzemmel dolgoztak a bányák. Abban az időben sokan el is távoztak innen és akik itt maradtak, azoknak nagyon sok megpróbáltatáson kellett keresztül menniök.

Sem egyházilag, sem társadalmilag nincsenek szervezve. Társadalmilag próbálkoztak ugyan szervezetbe tömörülni, de részben kis létszámuk, részben az egymás meg nem értése miatt ez mindeztideig nem sikerült. Családias összejöveleteket tartanak és így próbálják az összetartozandóság érzését nevelni egymásban. Sajnálatos, hogy misszionáriusaink nem látogatják ezeket a szórványokat, pedig igen nagy szükség lenne arra, hogy legalább a jeles ünnepek alkalmával tartanának magyar nyelvű istentiszteleteket számukra és módot adnának a lelki gyakorlatok elvégzésére honfitársainknak. Nagyon áldásos lenne, ha időnként felkeresné ezeket a magyar missziós területeket arra hivatott ember és előadásokat tartana számukra, hogy ne szakadnának el teljesen a magyar közösségtől.

Ismertebb családok és magányosok, akiket fel lehetett keresni, vagy nevüket feljegyezni a következők: Csomós János, Fejes Mátyás, Bazsó Imre, Fügedy Pál, Sörös Antal, Latka János, Piatkó Lajos, Farkas Vince, Ralbovszky Pál, akinek szép mosó és hűtőgép, valamint gáz és villanytűzhely üzlete van, Petrik János. Wollner Imre a Yorkshire Biztosító Társaság képviselője.

BRAUN RÓZA.

A Kanadába szakadt kivándorló magyarjaink között talán a legváltozatosabb és legérdekesebb élettörténete van a ma már 36-ik évét Kanadában töltő Braun Róza honfitársnőnknek. A város határán túl nem igen tudják, hogy magyar, azt sem hogy él, de Kirkland Lake-n a város életének kitörölhetetlen tartozéka már évtizedek óta.

1858-ban született Ujvásár, Gömör megyei községben. Zsidó szülők leszármazottja, aki későbbi éveiben Budapestre került fel. Itt lakik ma is nagykiterjedésű rokonsága, akikkel az érintkezést már régen feladta. Valami nagy csalódása miatt, minden ingó és ingatlan vagyonát pénzzé tette az 1900-as években és Angolországba vándorolt, ahol pár évig Londonban lakott. Onnan 1905-ben vándorolt Kanadába. 1906-ban Torontóban dolgozott *egy évig*, majd North Bay-ben szintén *egy évig* dolgozott szállodában. Azután a South Porcupine vidékére költözött s a jelenlegi Kirkland Laké város helyén, ahol akkor még hatalmas bozótok és erdőségek voltak egyedül lakott kis faházában Braun Róza, akit csak néha-néha látogattak meg a bőrvadászok, valamint az aranyat és olajat kutató prospectorok. Lelki okok miatt vonult félre a világ zajától kis megtakarított pénzeszkéjével, az abban az időben ötven körüli, mindenkivel meghasonlott honfitársnőnk.

További életét a következőképpen meséli el: "1911-12 táján egy csúnya esős napon, amikor éppen a rossz idő miatt látogatóra egyáltalában nem számított, egy addig soha nem látott fiatalabb ember állított be kis fakunyhójába és enni kért tőle. Megmonda, hogy kicsoda és azt is, hogy mi járatban van erre felé. Prospector, aki aranylelő területek után kutat. Több időt töltött ezen a vidéken és többször felkereste Braun Róza honfitársnőnkét, akinek nemcsak a kunyhó képezte tulajdonát, de egy meglehetősen nagy terület is. Maga sem tudja a fejleményeket, már pontosan nem emlékszik vissza a részlet dolgokra, csak amint állítja egy alkalommal a már régen ott tartózkodó vendége pénzt kért tőle bizonyos engedélyek kiváltására. Harry Oaks a későbbi dúsgazdag bányabárá volt az a szegény prospector, akit Braun Róza segítéyzett hosszú ideig. Részben a Braun Róza tulajdonát képező és más területeken is gazdag aranylelő helyeket fedezett fel, melyekre kivette a bányászati engedélyt és évek után megindították azt a hatalmas bányamunkát, amelynek eredményeként felépült a mai Kirkland Laké. Egy része a városnak Braun Róza honfitársnőnk tulajdonát képező terület volt."

Hogy mennyiben volt érdekelve az első megnyitott és üzembe helyezett bányában, amelynek "Faster bánya" volt a neve, vagy hogy miképpen honorálta Harry Oaks honfitársnőnk segítségnyújtását, arról nem beszél.

Braun Róza gyönyörű magyar zászlójával. Kirkland Lake, Ont.

De sokan azt mondják, hogy dúsgazdag asszony, akit életében Harry Oaks nagyon gyakran meglátogatott még Bahamából is. Ez különben is személyi dolga honfitársnőknek. Az tény, hogy ma is lángoló lelkű magyar ez a 83-ik évét taposó, de korát meghazudtoló fiatalos mozgású és friss szellemű asszony. Büszkén vallja meg magyarságát mindenhol, minden időben. Nagy szeretettel őrzi a nemzeti színű magyar zászlóját, amellyel minden ünnepélyes alkalommal megjelenik. Nagy befolyása van a város előljáróságánál és minden bajbajutott magyar honfitársunkon segít. Puritán egyszerűségben, mondhatni koldus szerényen élt 1937-ig a város közepén lévő kis fakunyhójában hatalmas kutyái társaságában, amikor is eladta a telkét az Eaton Kompániának 35.000 dollárért. Azt azonban kikötötte, hogy a magyar lobogónak lengeni kell kis háza padlás ablakában mindaddig, amíg az utolsó deszkafalat szét nem bontják.

Ma a város egy másik helyén lakik kutyáival, melyek a legmeghittebb barátai. Tökéletesen beszéli a magyar nyelvet, azonkívül több más nyelvet is beszél. Nagyon haragszik azokra a felvidéki honfitársaira, akik magyarul is beszélnek, de szlováknak vallják magukat. Hasábokat írtak róla az újságok, amikor az Uralkodópár kanadai látogatása alkalmával díszmagyarba öltözve leutazott Quebecbe fogadtatásukra. Állítólag az a kitüntetés érte, hogy vele is kezét fogott az Uralkodópár. A két kis hercegnőnek egy-egy tiszta fekete bárányt küldött ajándékba.

Rajongva szereti magyar honfitársait. Napjában többször besiet a városba kutyái társaságában csak azért, hogy az utcán járó kelő magyar ismerőseivel elbeszélgethessen és megtudja, hogy mi hír van közöttük. Ha hall valami bajról, percek alatt ott van a polgármester, vagy rendőrkapitánynál és addig el nem jön, míg rendbe nem hozza az ügyet. Nem sajnál semmi áldozatot sem, ha a magyarság jó hírnevét kell megvédenie.

Fényképei, levelei és az újságcikkek halmaza között emlékeinek él Braun Róza honfi társnőnk, akinek legdrágább a magyar emlékek és a féltve őrzött címeres magyar zászlója.

A ZÓLA TESTVÉREK.

Egyik legnagyobb magyar üzleti vállalkozás Kanadában és a legnagyobb órás, ékszerész és díszmű árúházak Észak-Ontarióban. Megalapítói ennek az üzletnek a két Zóla testvér: Ferenc és Ernő.

Valamikor édes atyjuknak, aki jó nevű órás volt Szabolcsban, aki maga is az órás dinasztiából származott, Torontóban volt egy kis üzlete. Fiai itt sajátították el az órás és ékszerész üzletben szükséges szaktudást és jártasságot.

1932-ben jöttek fel az északi bányák vidékére és megalapították első üzletüket Rouyn (Québec állam)-ban. Ők vezették be ezen a vidéken a részletfizetéses üzletet, mely óriási forgalmat eredményezett. Később nyitották a timminsi, a kirkland lakei és a valdori üzleteket. A timminsi üzletnek veretője Ferenc s itt van üzleti vállalkozásuk központja is. A kirkland lakei üzletet 1936-ban nyitották meg és Ernő a vezetője. Mind a négy üzletet jellegzetesen egyformán rendezték be és központi vezetéssel egy és ugyanazon szisztémával dolgoznak benne. Határozottan nagy szorgalomról és szakértelemről tesznek bizonyosságot a gyönyörűen berendezett üzletek, melyeket ismer az egész északi bányavilág. Minden üzletükben van órajavító és vésnöki műhely is s így a kiszolgáló személyzettel együtt nagyon sok embernek nyújtanak megélhetést.

A Zóla testvéreket bírta meg a Timmins és Northern Ontario Vasúttársaság a vonalaikon beállított összes órák ellenőrzésével és karban tartásával.

A legidősebb Zóla fiúnak Dr. Sole Miklósnak Hamiltonban van jóménetelű orvosi rendelője. Kiváló képesítésű orvos, akit előnyösen ismernek nemcsak a magyar, de a kanadaiak körében is. Szívesen támogatja a tisztességes magyar törekvéseket, özv. édes anyjuk Torontóban lakik.

Zóla Ernő ékszerész, Kirkland Lake.

Dr. Sole Miklós és családja, Hamilton.

A "Sole Brothers" ékszerész cég Rouyn-i gyönyörű üzlete

Néhai Sole (Zola) József, a Zola család 1931-ben Torontóban elhunyt feje és a világháborúban hősi halált halt fia katona képtük.

KITCHENER — WATERLOO.

Német alapítású, rendezett tiszta kis város, amelyet különösen a németül is beszélő bevándorlók kerestek fel nagy számmal elhelyezkedés szempontjából. Waterloo-val van összeépítve, amellyel ikervárost képez. Lakosainak a száma 45.000. Élénk gyáripára és kereskedelme van. A várost gyönyörű kertek és parkok szépítik minden fele. A lakosság nagy része még ma is a német nyelvet használja úgy az üzleti, mint a magánéletben, pedig sok generáció halt már ki az első pioneer németek letelepedése óta. A város eredeti neve Berlin volt, csak az első világháború alkalmával változtatták azt át egy kiváló tengernagy nevére Kitchenerre.

A magyarországból kivándorló és itt letelepedett honfitársak lélekszáma 1926-27-ben alig volt 30-ra tehető, de 1928 és 1929-ben már 450-500-ra emelkedett. Volt egy bizonyos időszak, amikor magyaroknak vallották magukat, de egy időben inkább a németiség felé húztak azok, akik beszéltek a német nyelvet is. De minden időben a magyar közösségben éltek társadalmi életüket még akkor is ha szájjal ugyanakkor németnek is vallották magukat.

A kitcheneri magyarság csaknem kivétel nélkül a gummi-, cipő- és bőrgyárakban helyezkedett él. Volt egy pár-közülük; aki a vasöntődékben, bútorgyárakban és a Waterloo-i gazdasági gépgyárban talált alkalmazást. A depressziós években a magyarság nagyrésze elhagyta a várost és más vidéken kereste a boldogulási lehetőségét. Nagyon sokan mentek innen a delhi vidéki dohány földekre, ahol szép megélhetést és jövőt biztosítottak maguknak.

Egyházi téren a reformátusok kezdték meg először a munkát magyar honfitársaink között. Ft. Kovács Ferenc már 1927-ben látogatta a kitcheneri hittestvéreit és istentiszteleteket is tartott számukra, de mert nagyon kis számban voltak képviselve a magyarság soraiban, feladta ezt a missziós mezőt.

1929-ben Ft. Rúza Jenő, akkor még waterloo-i theologus kezdte meg a rendszeres munkát az evangélikus egyház keretében és vasárnaponként tartott istentiszteletet a First English Lutheran Church templom helyiségében, ahová a kezdetben csak a magyar evangélikusok, de későbbben a német ajkúak és másfélekezetű magyarjaink is becsatlakoztak.

1930-ban lett hivatalosan megalakítva a Kitcheneri Magyar Ág. Hitv. Evangélikus Egyház Ft. Reble János püspök és Ft. Papp János László windsori evangélikus lelkész és a nagyszámú hívek részvétele mellett. Az egyház első tanácsosainak és presbitereinek a következőket választotta meg a közgyűlés: gondnok Mislai Imre, pénztárnok Hopp János, jegyző Stickl Imre, ellenőrök Knoch Mihály és Heiczeréder János, presbiterek Ben-

kő Sándor, Gara Mihály, Petz Henrik, Hutflusz Péter, Ábel János, Heil Konrád, Simon Ádám, Balogh Sándor, Wies Henrik, Neidert Illés és Neidert János. Ebben az időben 92 család tartozott az egyházhoz, akik minden erkölcsi és anyagi erejükkel támogatták a kis gyülekezetet. Éveken keresztül volt az egyháznak szombati és nyári magyar iskolája, ahová minden valamire való szülő elküldte gyermekét, hogy magyar szellemű nevelést és oktatást kaphassanak. Vallásos és társas összejöveteleik látogattak és közkedveltek voltak. Az egyházi vacsorákat és tea estéket egyes családok házáinál rendezték meg, amely csak mélyítette a barátságot a magyar testvérek között. Az egyház asszonyai dicséretes és áldozatos munkát végeztek ezeken az alkalmakon. A vasárnapi istentiszteletek alkalmával a 24 tagból álló egyházi énekkar emelte azoknak ünnepélyességét. Hűséges és áldozatos tagjai voltak az egyháznak éveken keresztül, a már felemlített tisztikar és családjaikon kívül a következők: Rumpler Mihály és cs. Szilák István és cs. Till Henrik, Krahling Fülöp és cs. Petz Henrik, Nettling Sándor, Heineman Konrád, Ferber Katalin, Heidel József, Dulovits Gottvald és cs. Régius Gyula, Schuszter Krisztina, Ernst János,

A Kitcheneri Magyar Klub vigalmi csoportja 1930-ban.

Dedinszky Márton és neje, Strompf János, Sivák Mihály és cs. Haidl Erzsébet, Abel János, Pesti István és cs. Török Péter és cs. Simon Ádám, Johan Imre, Heppenheimer Henrik és cs. Lamm Henrik és cs. Bartók Dezső és cs. Ernst Rudolf, Stéger Konrád és cs. Goch János és cs. Soltész János és cs. Rohmann Jakab és cs. Klauber János, Jurdik Ferenc és cs. Steidl György, Molnár István, Scherczel Márton és cs. Keller Jakab és Konrád, Henry János, Fischer János, Felder János, Takács Bertalan és cs. Bogdán Mihály és cs. Steiger József, Schilling Henrik, Hrivnák Péter, Varga István és cs. Hrivnák Márton és Dernoff Szilveszter és cs.

1931-ben lett felvéve az egyház a United Lutheran Church of Canada Synod (Egyesült Evangélikus Egyház) kötelékébe, mint segélyezett gyülekezet, amely időtől fogva fizetése egy részét a közegyház fizette a lelkésznek.

1932-ben, hogy a többi missziókat hatékonyabban szolgálhassa, az egyház alapítója Ft. Rúza J. egyházi felettes hatósága hozzájárulásával átadta az egyházat az óhazából csak nem régen érkezett Ft. Walter Hermán evangélikus lelkésznek, majd 1933 áprilisában az általa szervezett torontói gyülekezet választotta meg lelkészének, amikor is családjával együtt át is költözött Torontóba.

Ft. Walter Hermán erdélyi szász evangélikus gyülekezetnek volt a lelképásztora. Német nyelvű egyházat szolgált éveken keresztül s így ezt a nyelvet beszélte könnyebben és tökéletesebben. A kitcheneri egyház tagságában is voltak nagy számmal, akik németül beszélő erdélyi szászok voltak s így ezekkel és olyanokkal, akiket azután akart beszervezni az egyházba a gyülekezetet német nyelvűsíteni akarta. Aminek a vége a szakadás lett. ő maga nem lett tagja személyében az Egyesült Evangélikus Egyházegyetemnek s így kénytelen volt független szász egyházat szervezni, ahová bekapcsolta a volt magyar gyülekezet egy nagy részét. A meggyengült kis egyház lelképásztor nélkül maradt s így működését a kényszer hatása alatt kénytelen volt beszüntetni. A régi hívek kívánságára még hosszú időn keresztül átjárt a torontói lelkész istentiszteleteket tartani, de a nehéz viszonyok miatt a kettészakított gyülekezetbe nem lehetett már új erőt önteni. Megpróbálkozott még összehozni a maroknyi népet később Ft. Markovits Pál is aki tanulmányait végezte a Waterlooi teológián, de az ő munkálkodása sem hozta meg a kívánt eredményt.

Társadalmilag szervezkedni már korábban kezdett a kitcheneri magyarság. 1928 júliusában már volt megszervezett és szépen működő társadalmi egyesületük a KITCHENERI MAGYAR KÖR. Fizető taglétszámuk meghaladta a 150-et. Gyönyörűen felszerelt egyesületi bérelt helyiségük volt, ahol különösen a magyar népszínművek lejátzásával arattak sok sikert. A kultúr igények kielégítését a rendezett és válogatott könyv-

vekből összeállított könyvtáruk szolgálta. Mulatságaikat kivétel nélkül látogatta Kitchener összmagyarsága. Hazafias ünnepélyeikre, amely a legnagyobb tisztelet és ünnepélyesség jegyében zajlott le, a Kitchener környéki magyar honfitársak is bejöttek, hogy együtt áldozzanak a nap emlékének.

Nagyon sokat fáradoztak önzetlenül a társadalmi és kultúr munkában Sámuel Oszkár és neje, Lehőcz Imre é neje, Bernát Zoltán é neje, Lakatos János és neje, Pethes József, Dulovits Gottvald, Dernoff Szilveszter, Bartók Dezső és neje, Tóth József és cs. Borda János, Borda István, Ádámszky László és Ferenc, Steiner László, Steiger József, Hubert, Ferenc, Pretz Ádám, Fáncsi István és János, Salay Lajos, Friedrich György, Benkő Sándor, Miszlay Imre és cs. Tóth Irénke és Mariska, Bogdán Mariska, Lehőcz Aranka és Juliska, Geiger István, Varga Elza, Görömbey Gizella, Bogdán Mihály és neje, Borda János és neje, Schertzel Márton és neje, Karay János és Steiner János.

A depressziószülte nehézségek, valamint a későbbben feltámadt elvi differenciák miatt ez az érdemes egylet is beszüntette működését. Ma sem egyházi, sem társadalmi szervezetük nincs.

Waterloo a magyarság szempontjából nem sokat jelentő, mert csak egy páran dolgoznak itt, de ezek is Kitchenerben laknak. Érdemes azonban megemlíteni már csak azért is, mert itt van Keletkanada egyetlen Evangélikus Theológiája, ahol már négy magyar evangélikus lelkész kapta a teljes vagy részbeni képesítését. Ezek ma is aktív szolgálatban vannak részben Kanadában, részben az Egyesült Államokban.

NIAGARA FALLS.

A magyarság már 1904-1905-ben kezdett letelepedni ezen a vidéken. Kezdetben alig voltak egy páran, de számuk az évekkel állandóan növekedett. Jelenlegi számuk meghaladja az ezret. Úgy a gyárakban, mint a különböző útmunkáknál és gazdaságokban is találunk szép számmal magyarokat tevékenykedni. Nagyon sokan dolgoztak a kanális építésénél *ia*. Dolgoznak a kőégető, lánc, autóalkatrész, műtrágya, borotva és kémiai gyárakban. Van több önálló üzletember is honfitársaink között. A háztulajdonos magyarok száma meghaladja a százat.

A Brantfordi Betegségélyző Egyletnek van itt szépen működő osztálya, valamint a Keresztény Egyesület fejt ki áldásos tevékenykedést honfitársaink között már évek óta.

Egyházi téren Tiszt. Farkas Károly az Egyesült Egyház wellandi lelkésze az, aki eredményes szép munkát végez. Van szépen megszerve-

zett gyülekezetük és istentiszteleteiket az angol gyülekezet jóvoltából, azok templomában tartják. Az egyház jelenlegi gondnoka Megyesi Pál.

Önálló üzlettulajdonosok özv. Komáromy Károlyné, Csanády István, mindketőjüknek fűszer és hentes üzlete van. Ferenczy Lászlónak autójavító és használt autó-elárúsító üzlete van. Bodogány Sándornak s úgyszintén Tóth Sámuelnek billiárd termük van a magyarság szórakoztatására.

Pár ismertebb család: Molnár Mihály, Nagy Ferenc, Remeczky József, Molnár Imre, Barta József, Demkó János, Futó György, Baka József, Bartha Miklós, Kádár József, László György, Móth Károly, Németh József, Orosz Ferenc, Pákózy Imre, Peleskey György, Pirkó Imre, Sárkány János, Szőke János, Tasi F. József, Tótpál Sándor és Tóth János.

Úgyszintén a magyarság, közelebbről a katolikus magyarságot szolgálja a Katolikus Temetkezési Egyesület is, amely csak egy pár éve alakult meg, hogy tagjait esetleges halálozás esetén segítse.

OSHAWA.

Torontótól 30 mérföldre fekszik ez a hirtelen fejlődésnek indult rendezett kis város, amely mindenét az itt felállított General Motors nevű autógyári nagyvállalatnak köszönheti. Kereskedelme élénk, de az is mint minden ebben a városban csak időszerű. Addig megy jól a kereskedőknek, amíg a gyár dolgozik. Amikor az leállítja üzemét, kihalttá, csöndessé válik az egész város. A másik két nagyobb gyára az Ontario Malbo Irón Co. és a bőrgyár. Mindkettőben szintén dolgoznak honfitársaink.

Nagyon sok olyan magyar munkás dolgozik itt, akik csak a munka időben tartózkodnak Oshawán, majd amikor az megszűnik visszatérnek állandó tartózkodási helyükre. Azok, akik állandó letelepedettként laknak itt, mint a munkák megindulása alkalmával mindenkor elsők elég előnyös anyagi helyzetben élnek. Sok magyar háztulajdonos van már magyar honfitársaink között.

Az oshawai magyarság lélekszáma meghaladja az ötszázat. A férfi munkások legnagyobb része az autógyárban és a másik két gyárban, mint ipari szakmunkás és napszámos dolgozik. Van közöttük több önálló üzletember és néhány a környéken gazdálkodó magyar.

Az egyházszervező munkát a református egyház kezdte meg 1927-ben. Ft. Kovács Ferenc hamiltoni ref. lelkész járt ide istentiszteleteket tartani, majd munkáját átadta Bucsin Bélának, aki abban az időben tanulmányait végezte Torontóban. Amikor egyházi hatósága Calgary-ba helyezte át munkakörét Tiszt. Kovács Károly torontói lelkész vette át és szolgálta ezt a leányegyházat 1932-ig, amikor Ft. Steinmetz Károly vette át a gyüle-

kezet vezetését és kiszolgáltatását. 1937 januárjában az egyházi hatóság hivatalosan beszüntette a munkát, tekintettel, hogy a hívek közül sokan elköltöztek innen s így nem volt értelme a munka folytatásának.

Az egyház első megválasztott gondnoka Kovács János volt, majd hosszú időn keresztül Jakab János töltötte be ezt a tisztséget fáradhatatlan ügybuzgalommal. 1935-ben Nagy Istvánt tüntette ki az egyháztagság bizalmával, aki eredményes szép munkát is végzett. Az egyház működése alatt a következők töltöttek be különböző tisztségeket a már említetteken kívül: Gombos Bertalan pénztárnok, Majoros Lajos jegyző, Ur Lajos jegyző, Tóth Lajos, Korka István, Kiss Sándor, Zachary István, Kájel Ferenc, Biglin István, Vágó István és Leck János.

A katolikusoknak sincsen megszervezett hitközségük. Időnként járt ki közéjük a mindenkori torontói magyar katolikus lelkész, hogy a lelki gyakorlatait magyar nyelven végezhesék el a hívek. Szent misét is tartottak éveken keresztül havonként az oshawai katolikus honfitársaknak.

Évek óta végzi áldásos működését a katolikus testvérei között az Oshawai Magyar Római Katolikus Egyesület. Gyakran tartanak vallásos és társadalmi jellegű összejöveteleket.

Jelenlegi elnöke Binó Antal, jegyző Binó József, pénztárnok Király Miklós, ellenőr Simcsó János, a műkedvelő csoport vezetője és könyvtáros egy személyben Loval Miklós.

Az Oshawai Magyar Kultúr Klub.

1928-ban kezdett társadalmilag is szervezkedni Oshawa magyarsága, amikor is megalakították az Első Magyar Munkás Egyletet. Hazafias alapon szervezkedtek és célú tűzte ki az egylet a magyarság tömörítését, a magyar kultúra ápolását, a nemzeti hagyományok feletti örökdedést, az egymás segítségét, könyvtár felállítását.

1928 december hó 2-án alakult meg hivatalosan az egylet, amikor a tisztkarba a következők lettek beválasztva: elnök Karnay K. István, aki mindig a lelke és első munkása volt a magyar életnek, alelnök Druzsins Imre, titkár Leczel István pénztárnok Szupcsák Ferenc, jegyző Binó József, ellenőrök Világi Ferenc és Jakab János.

1933-ban megváltoztatta nevét az egylet Oshawai Magyar Kultúri Otthonra s ugyanakkor új tisztkart is választottak a következők személyében, elnök Binó Antal, alelnök Jakab János, titkár Romhányi Béla, pénztárnok Kupi Ignác, jegyző Binó József, ellenőrök Tímár József, Fodor Mihály, számvevőség Buday Bertalan, Szerecz Imre és Ciránka Sándor, ajtóőr Minács István.

Nemsokára ezután megvásárolták a jelenben is használt gyönyörű

helyiségüket, amelyet évek múltán teljesen moderné alakítottak át, úgy hogy minden igényét kielégíti a tagságnak.

A decemberi tisztújító közgyűlésen a klub vezetésére a következőket állította a tagság bizalma: elnök Timár József, alelnök Szidor Mihály, titkár Karnay K. István, jegyző Majoros Lajos, pénztárnok Dravecz György, ellenőrök Iváncsics Péter, Penczenhoffer J. és Péter Mihály, gondnok Csicsa Balázs.

Az egyesületi székház megvétele alkalmával személyi kölcsönöket adtak, amely azóta már vissza lett fizetve, sőt ma már teljesen tehermentes tulajdonát képezi a tagságnak egyesületi házuk.

Személyi kölcsönrel segítették és tették lehetővé az épület megvétele Ferencz Máté, Timár József, Dravecz György, Szerecz Imre, Minács Gyula, Szidor Mihály, Horcsik János, Farkas György és a Katolikus Egyesület.

1936-ban másodszor változtatta meg a nevét és azóta használja a Kultúr Klub elnevezést. Nagy harcokon ment keresztül az oshawai magyarság az utóbbi évek alatt, amikor is erősen kellett állnia a hazafias alapon működni akaró csoportnak, hogy ki ne vegyék kezükből, mint sok más helyen is megtörtént, munkájuk eredményét.

Nemcsak társadalmi és kulturális téren értek el dicséretes eredményeket, de szociális téren is akarnak munkálkodni. Ezért alakították meg a klub keretein belül a temetkezési osztályt, hogy gyász esetén segítségükre lehessenek tagjaiknak. A belépési díj 1 dollár s ezzel szemben 100 dollárt fizetnek ki az elhunyt hozzátartozóinak temetkezési segély címén.

Van nagyon szép könyvtárunk, évenként magyar iskolai oktatást is tartanak a gyermekek részére, hogy hazafias szellemű nevelést és magyar nyelvű oktatást kaphassanak. Ők rendezik a hazafias ünnepélyeket és a magyarság minden nemes munkájából kiveszik részüket.

1940 áprilisában az Oshawai Magyar Futball Klub is becsatlakozott hozzájuk és az ő fennhatóságuk alatt működnek tovább.

A klub keretén belül működik egy 30 tagú vigalmi bizottság is, amely az ifjúság vezetését, az előadások, színdarabok és multságok ügyét intézi nagy hozzáértéssel.

Az 1940-ik esztendőre a következő tisztikar lett beválasztva a tagság által: elnök Király Miklós, alelnök Tóth Lajos, titkár Katócs Bertalan, pénztárnok Gyurka János, jegyző Dohányos Elek, ellenőrök Orosz János és Koleszár Miklós.

Ismertebb oshawai magyar családok és magánosok: Rigó István, Péter János Vókásy Péter, Bartha Mihály, Berjenka János, Flóris Márton, Urbán

család, Hegedűs János, Kabalik Imre, Kristóf Erzsébet, Majoros Lajos, Mazur Miklós, Puskás Gyula, Sachy János, Simcoe János és Szarka János.

OTTAWA a tartomány fővárosa. Lakosainak száma 140 ezer. Honfitársaink közül csak egy páran találtak itt munkaalkalmat.

PORT COLBORNE.

A régebbi magyar telepek közé számítható. Már 1924-ben volt itt vagy ötven család. Nagyon sokan dolgoztak a kanális építésénél. Jelenlegi lélekszámuk meghaladja az 500-600-at. Legnagyobb részük a nikkell, acél, cementgyárakban, a gabona raktárakban és malmokban dolgozik.

A legrégebben letelepedett magyarok közül ismertebbek Csonka Lajos, Páll Gyula, Lukácsy Lajos, Török Ferenc, Fábry József, Felházy Ferenc, Kassier Sámuel, Vida József és Vaskó Ferenc.

Tiszt. Farkas Károly az Egyesült Egyház lelkésze kezdte meg az egyházszerző munkát a református hívek között. Ma már nagyon szép gyülekezeti életet élnek. Istentiszteleteiket, melyet minden vasárnap Tiszt. Farkas Károly tart az All Nation Churchben nemcsak a reformátusok, de más felekezetű magyarjaink is látogatják. A munkába való elhelyezés és segélyezés terén fejtett ki az egyház nagyfokú tevékenységet akkor, amikor arra a legnagyobb szükség volt.

1929 november hó 14-én alakult meg a Port Colborne-i Magyar Római és Görög Katolikus Egyesület, hogy a magyarság társadalmi és kultúrigényeit kielégíthesse. Alapító tagjai voltak, Schwarczkopf Balázs, Gábry György, Lukács Lajos, Kovács György, Schwarczkopf B. István és Jaksi István.

Megalakulása óta nagyon sok viharon ment keresztül az egyesület, többször szerették volna azt egyesek szétrombolni. A hazafias érzésű magyarság azonban mindig résen állt és sikerült az egyesületet megmenteni és a bajok kórokozóit kioperálni az egyesület testéből. Ebben az évben megvásárolták az egyesület székházául a 133. Durham utcai házat, ahol társadalmi és kulturális tevékenységét fejtik ki az egyesület. Fiókjá van Wellandon is.

1940 januárjában a következő tisztikar lett megválasztva az ügyek vezetésére: elnök Schwarczkopf Balázs, alelnök Kormányos István, pénztárnok Mekker Antal, titkár Varga Kálmán, jegyző Czerlán István, pénztári ellenőr Boda Imre, felügyelő bizottság Kovács Lajos, Sveda István és Sipos János. Háznagy Kiss József. Fegyelmi bizottsági tagok: Schwarczkopf István, Schönberger József, Papper Mihály, Öry András, ajtóőrök

Podolyák Miklós és Jeles Mihály. A vizalmi bizottság elnöke Jaksi István, tagjai Gábray György, Kovács György és Madácsi László.

A Port Colborne-i magyarok közül a következők neveit sikerült feljegyezni: Rabb Béni, Molnár Gábor, Nagy Ferenc, Bóta Mihály, Bulatkozó Ferenc, Csíky Dániel, Csumó József, Egyed Sándor, Fazekas Pál, Gaál István, Geiger József, Hegedűs Károly, Holló F. Sándor, Horváth Ferenc, Hoskó József, Hruska Pál, Kálmán János, Kocsis Péter, Kovács Lajos, Márton Pál, Mihály Elek, Nagy Lajos, Öry András, Savel András, Soltész Ferenc, Szabó Géza, Szendrey István, Takács Ferenc, Török Ferenc, Vanyó László és Veronyák János.

ST. CATHARINES.

Egy pár száz magyar honfitársunk él ebben a városban, akik napszamos és gyári munkában helyezkedtek el. Úgy egyházilag, mint társadalmilag többször történtek már próbálkozások, hogy szervezetbe tömörüljenek, de eddig azok eredményre nem vezettek. Oka abban keresendő, hogy az itteni honfitársak letelepedése sem volt állóképes. Nagyon sokan csak addig maradtak, amíg munkára volt kilátás s ha az megszűnt, mentek más munkamezők felé. Az utóbbi időben meg van azonban a remény, hogy úgy egyházilag, mint társadalmilag szervezetekbe fognak tömörülni.

Ismertebb magyarok többek között a következők: Tallér honfitársunknak nagyon jó menetelű modern tisztítóintézete van. Lugossy honfitársunknak borbély műhelye van: Várady István, Völgyi József, Cicei Bertalan, Danku István, Éles Sándor, Galambos Károly, Hajnal János, Kajtár György, Kéry Márton, Kovács Péter, Kurdi Gábor, Likaveczi Júlia, Lugossy Árpád, Nagy József, Rohenczy Vince, Tóth Péter és Ujj Károly.

SUDBURY.

Hegyek között fekvő, nagyforgalmú bányaváros, mely az utolsó években hatalmas fejlődésen ment keresztül. Szép üzletek, gyönyörű középületek csinosítják a még rendezetlen várost. Egyik legszebb épülete az International Nickel Bányatársaság hatalmas palotája, mely a hivatalos helyiségeken kívül magában foglalja a társaság szolgálatában álló tisztviselők, mérnökök és munkások szórakozó és sport termeit. Van hatalmas könyvtára, olvasó termei, sakk, billiárd, kuglizó terem, a legteljesebb kényelemmel berendezett társalgók, uszoda, fürdő, gyönyörű előadó és

táncterem, az épület mellett tennispályák. A maga nemében páratlan egész Kanadában.

A város egy része az emelkedésen épült, nagyon sok ház más fundamentum híján, a tiszta kemény sziklákra van építve. Ezen a részen laknak többnyire a bevándorolt bányamunkások.

Magyar honfitársaink közül már a világháború előtt is voltak itt *egy* páran, sőt az első telepes magyar itt is halt meg 1912-ben. Németh János volt az első magyar halottja a Sudbury-i magyarságnak. A nagyszámú letelepedés 1928-ban kezdődött. Az elsők között jöttek Orsovák István, aki későbben visszatért az óhazába, Fáj ez József, Matyi György, Lengyel György, Fekete Ferenc, Marshall István, Várad András, Éles Albert, Tomory Ferenc, Majoros Béla, Lehóczky, Molnár és Papp családok.

A magyarság legnagyobb része a nickel bányában dolgozik, rendes viszonyok mellett kb. 100-an. Többen dolgoznak a Cracton bányában is, ahol a nickel mellett rezet is bányásznak. A bányászok átlagos napi keresete 5 és 6 dollár körül mozog, egyes helyeken külön bonuszt is kapnak a bányamunkások. Minden munkásnak van 3000 dolláros biztosítása, melynek ellenében a nőtlenektől 2.00, míg a nő munkásoktól 2.50 dollárt vonnak le minden fizetés alkalmával. A munka meglehetősen nehéz, veszélyes és egészségtelen. Betegség esetén ingyenes orvosi kezelésben részesül minden munkás, esetleges operáció alkalmával mérsékelt díjat fizetnek.

A bányamunka mellett sok magyar honfitársunk dolgozik útmunkálatoknál, híd, cső, cement, hús, sör, gépgyárban, építkezéseknél és autójavító műhelyekben, azonkívül van egy pár önálló üzletember is.

A magyarság lélekszáma meghaladja a 350-400-at, melyből 40 családos és 90 magános férfi. A családosok legnagyobb része saját házzal rendelkezik.

Társadalmilag 1931-ben kezdtek szervezkedni, amikor is megalakították a Sudbury-i Magyar Kultúr Egyesületet. Alapító tagok voltak Majoros Béla, Gregus János, Marshall István, Faicz József, Gajdics György, Tomory József és Lengyel György. Éveken keresztül működött az egyesület rövidebb-hosszabb megszakításokkal. 1939-ben újra szervezték és megválasztották a tisztkart a következőkből: elnök Andrassy Dezső, al-elnök Faicz József, pénztárnok Majoros Béla, titkár Éles Albert, jegyző Gulyás István, ellenőrök Gregus János és Szabó János. Az egyesület jelenlegi fizető tagsága 47 személyből áll. Hivatalos neve a Sudbury-i Magyarok Közművelődési Szövetsége, Magyar Kultúr Egyesület.

Célja az itteni magyarság egy táborba hozatala, a hazafias érzés ápolása, a magyar kultúra fejlesztése és ismertetése a kanadai egyesületekkel, a magyar igazság propagálása és történelmünk ismertetése írásban, szóban és vetített képes előadásokon keresztül. Ezen a téren nagyon sokat tett

az egyesület. Különösen Andrassy Dezső és neje, soha egyetlen alkalmat el nem mulasztanak, ahol szolgálatot tehetnek a magyar ügynek. Széleskörű személyes angol ismeretségeiken, az előadások és ünnepélyek megrendezésén és az azokra való meghívásokon keresztül nagyon sok és értékes barátot szereztek a magyar ügynek.

Az egyesület keretén belül működik mint annak alosztálya a Magyar Frontharcosok csoportja.

A Magyar Asszonyok Egyesülete.

Igen áldozatos társadalmi, kultúr és szociális munkát végez az 1937 május 13-án megalakított Magyar Asszonyok Egyesülete. Mindössze 18-an alapították, de máris nagy eredményeket könyvelt el ez a ma is csak alig nagyobb számú kis csoport. Művelt és nagytehetségű elnöknőjükkal az élen minden magyar megmozdulásból derekasan kiveszik részüket. Bekapcsolódtak az All Peoples United Church (Minden Népek Egyesült Egyháza) szociális és egyháztársadalmi munkájába, hogy minél könnyebben minél nagyobb körben ismertethessék a magyar kézműipart, kultúrát, hagyományos szokásainkat, konyha művészetünket és minél több jóakaró barátot szerezzenek magyar népünknek. Fáradhatatlanul dolgoznak, de meg is van az eredménye, mert nemcsak a magyar, de az angol körökben is kivívták azok nagyra becsülését és osztatlan szeretetét.

1939 november hó 2-án szentelték fel az angol és azt a magyar zászlót, amelyet az Egyesült Egyház kérelmére a Montreali M. Kir. Főkonzulátusi Hivatal közbenjárására küldött a Magyarok Világszövetsége. Feledhetetlen szép ünnepély keretében szentelték fel a zászlókat, ahol is nagy számban jelentek meg a helyi angol szervezetek képviselőiben is. Magyar zászlóanyák lettek Andrassy Dezsőné és Matyi Györgyné.

Hazafias ünnepélyeket, vacsorákat, tea estélyeket és előadásokat rendeznek. Betegeket látogatnak, segélyezik az arra rászorulókat. Karácsonykor ők rendezik a gyermekek karácsonyfa ünnepélyét. 1939 karácsonján 65 szeretet csomagot osztottak szét. Gyűjtöttek a Magyar a Magyarért akció alkalmával, a délvidéki menekültek, az árvízkárosultak, a lengyel ínségesek és a Kanadai Vörös Kereszt Egyesület számára is tekintélyes összegeket. Külön csoportjuk dolgozik a Vörös Keresztnél, hogy ezzel is dokumentálják Kanadával szembeni lojalitásukat és emeljék a magyarság értékét.

A Nőegylet alapító tagjai a következők voltak: Bagossy Erzsébet, Andrassy Dezsőné, Fáj ez József né, Majoros Béláné, Gazdics Györgyné, Józsa Joachimné, Éles Albertné, Gregus Jánosné, Lengyel Györgyné, Szabó Jánosné, Berecz Andorné, Matyi Györgyné, Dorkó Imréné, Szulva Sámuel-

né, Susán Lajosné, Zagykó Imréné, Tomory Ferencné és Zimányi Jánosné.

A jelenlegi tisztikar: elnök Andrassy Dezsőné, pénztárnok Tomory Ferencné, jegyző Éles Albertné, ellenőr Lengyel Györgyné.

Az Egyesült Egyház megbízásából 1933 óta végez áldásos munkát Bagossy Erzsébet diakonisa a magyarság között. Vasárnaponként magyar nyelvű istentiszteletet tartanak az All Peoples Church templom helyiségében, ahol is Ő magyarázza a Szent Igét és vezeti a tiszteletet. Nagyon sokat segített itteni honfitársainknak különösen az elhelyezkedésnél, tolmácsolásnál. Mindenben segíti az arra rászorulókat s így méltán kiérdemelte a Sudbury-i magyarság általános szeretetét és nagyrabecsülését.

A már említetteken kívül ismertebb családok és magányosak, Bilecky Péter, Bota Imre, Bordás Gáspár, Dorkó Imre, Dorkó József, Estu Ferenc, Enyedi György, Erdőközi István, Fekete Ferenc, Fáj ez István, Fazekas Lajos, Frigyes György, Gulyás István, Herbai Sándor, Herbula Miklós, Józsa Joachim, Mihály József, Marcsák István, Paulisinetz Gyula, Répási Ferenc, Szulva S. Szabó János, Szendrei József, Schwartzkopf István és György, Stodola János, Tóth Ferenc, Zimány János és Zimány István.

ANDRÁSSY GÉZA.

Érdekes pályafutása volt Andrassy Gézának, aki Dezsőnek testvér öccse s aki szintén több évet töltött Kanadában. Tarcalon született nemes szülőktől. Iskoláit Tarcalon, Sárospatakon és Nagykalóban végezte, majd kereskedő lett. Gyermekkorától kalandvagyó volt s így határozta el magát, hogy kijön Kanadába. 1925-től 1931-ig tartózkodott itt, amikor is a legkalandosabb utakon végigjárta egész Kanadát. Rengeteg viszontagságon ment keresztül s végre elhatározta, hogy visszamegy Magyarországra. Sokáig nem hallatott magáról, csendes polgári életet élt. Amikor azonban megkezdődtek a ruszinszkói határincidensek ismét feltűnt Andrassy Géza, mint az itt is sokat emlegetett "Rongyos Gárda" szervező tisztje. Haláltmegvető bátorsággal vitte véghez bámulatos hadi tetteit, melyekért arany éremmel tüntették ki. Későbben kereskedelmi szakismeretei elismeréseként a Kiszepesi Állami Textil Művek igazgatójává nevezték ki.

TIMMINS.

Ontario tartomány északi részén fekszik. Egyik leggazdagabb aranyvidéke Kanadának. A kis bányaváros határában 15-16 aranybánya húzódik meg és foglalkoztatja a város lakosságát. Alig pár év alatt hatalmas

fejlődésen ment keresztül a város. Az építkezések és a város rendezése azóta is és állandóan tart. A magyarság létszáma meghaladja a 4-500 lelket. Rajtuk kívül, ukránok, szlovákok, finnek, németek, lengyelek dolgoznak nagy számmal a bányákban.

A nevezetesebb aranybányák többek között a McIntyre, Porcupine, Hollinger Consolidated, Döme Gold, Buffalo Ankerite, Nábob, Pamour, Paymaster Consolidated, Preston East Döme és a Moneta Gold Mine.

A bányákon kívül a fűrésztelepek, sörgyár, téglagyár és cement gyár biztosítanak munkaalkalmakat a város lakosságának.

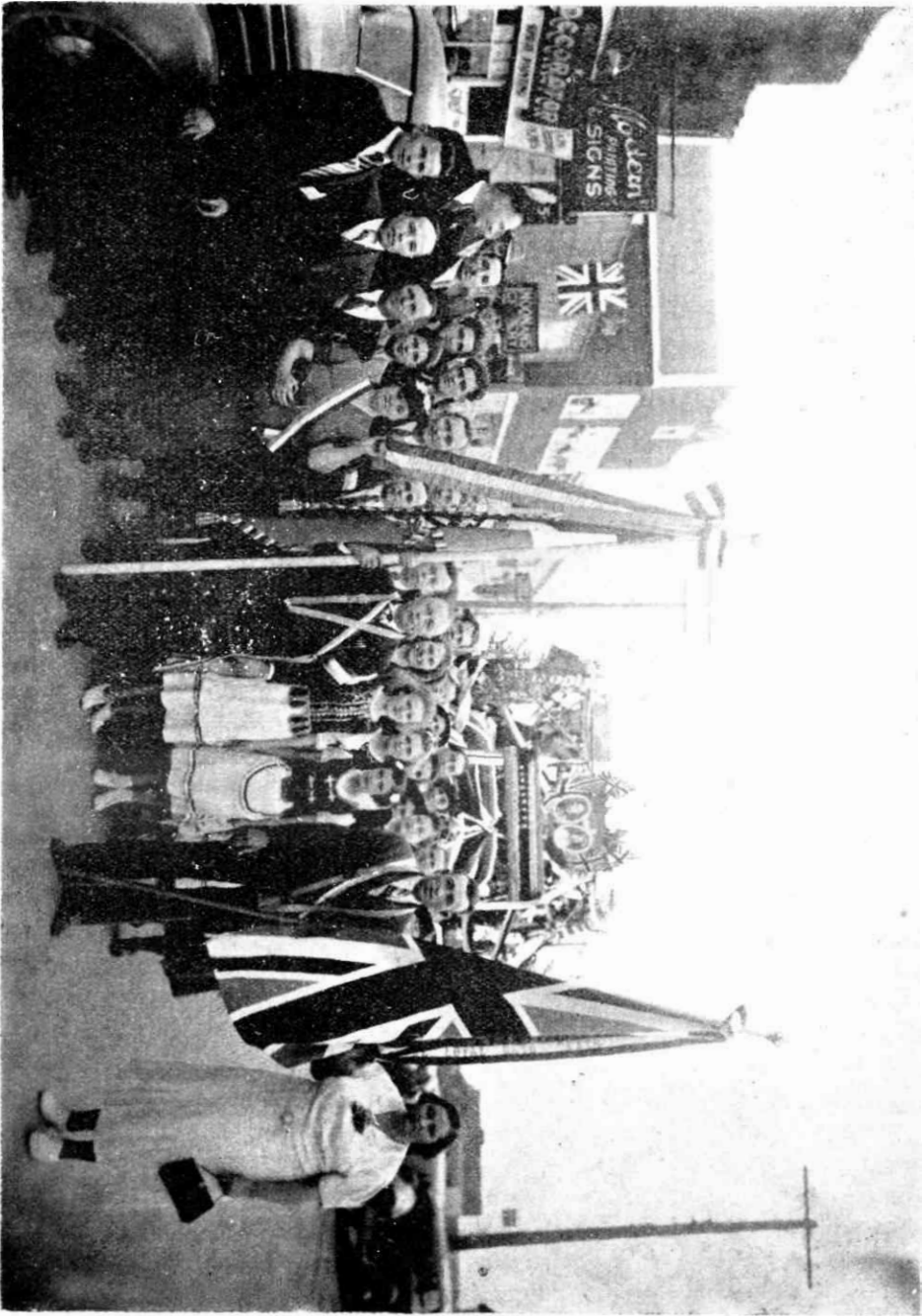
1923-ban kezdett a magyarság kisebb csoportokban letelepedni ezen a vidéken. Abban az időben még nagyon kicsi falu volt az azóta tekintélyessé fejlődött város. A rengeteg bányamunkás, akiknek legnagyobb része magányos ember volt, a lakáshiány miatt tömeglakásokban volt kénytelen elhelyezkedni. Volt reá eset, hogy egy kisebb — úgynevezett "burding" házban, amely inkább csak egy szobákra osztott nagyobb fa tákolmány volt, 30-40 bányamunkásnak is nyújtott férőhelyet. Az egyik csoport munkás felkelt ágyából és pár perc múlva feküdt helyébe a másik csoport. El lehet képzelni mit jelentett ebben a helyzetben élni éveken keresztül. A szállásadó gazdák pedig nem restelltek elkérni ezért az ellátásért annyit, hogy azért az összegért egy jobbfajta szállodában sem kértek volna többet.

Ma már azonban egészen más a helyzet. A lakás mizériák megszűntek, nagyon sok magyar honfitársunk maga után hozatta családját és házat vásároltak. Megindult a minden irányú építkezés. A telek és házak ma is sokkal magasabbak, mint akárhol másutt.

Az első magyar telepesek Farkas János, Kalanda János, Murkó András, Böhm, Nyikesz, Endresz, Horváth Jenő és Medve Imre voltak. Azután évenként nőtt a magyar kolónia lélekszáma. Csaknem kivétel nélkül a bányákban dolgoznak és elég jó anyagi viszonyok között élnek. Életnívójuk sokkal magasabb fokú, mint az ipari gyárvárosok magyarságáé. Az általános munkaalkalom és a kereset is nagyobb, de ennek ára is van. A bányamunka egészségtelen, akár milyen modern berendezésű is a bánya. Amellett még mindig elég sok a bánya szerencsétlenség és sokszor vannak a szerencsétlenül jártak között honfitársak is.

A timminsi magyarság egyházilag nincsen szervezve. Több magyar család van, amelyik felekezete angol nyelvű egyházához csatlakozott be úgy a katolikus, mint a protestánsok között. Nagyon sokat jelentene, ha legalább időnként látogatnák a telep magyarságát misszionáriusok, mint ahogy teszik a más nemzetiségűek lelkészei, ahol a hívek kis lélekszámuk miatt nem képesek önálló gyülekezetbe tömörülni.

Társadalmilag, ha az nem is nevezhető még erősnek, de reményre

A Timmihosi Magyar Tarsaság ünnepélyes felvonulása kinnadai és magyar zászlók alatt.

jogosítóan szervezve vannak. 1936-ban alakították meg a TIMMINSI MAGYAR TÁRSASKÖR-t 30 fizető alapító taggal. Az alakuló közgyűlés elnöke Gladstone Jenő volt. Mint intelligens üzletember nagyon sokat tett a magyarság érdekében. Minden tekintetben, de különösen tanácsadásban mindenkor segíti a magyarokat, ő volt az aki inspirálta honfitársainkat a társadalmi szervezkedés szükségességére s abban maga is nagy buzgalommal közre működött. Alapító tagok a következők voltak: Riszt Mihály, Zabik János, Medve András, Gladstone (Goldstein) Jenő, Kovács András, Hegedűs Ferenc, Medve Imre, Molnár Imre, Csomós András, Bartók István, Molnár Ignác, Nyitray Pál, Nyitray János, Nyitray Miklós, Kulcsár N, Csaplár András, Major János, Kaiser Sándor, Arvay Imre, Komár István, Dénes József, Árnyas János, Márton, Flesch János és Nagy Sándor.

Az első tisztikart a következőkből állította össze a tagság: elnök Horváth Jenő, Beicht Mátyás, Hudák Ferenc, Krajnák Imre, Bojtos István, főellenőr Gladstone Jenő, ellenőr Rúza László. Az első tisztikar szintén az alapítók között volt.

Nagyon szép munkát végeztek kulturális és társadalmi téren. Legfőbb céljuknak azt tartották, hogy a kanadaiakat megismertessék fajunk értékeivel. Előadásokat rendeznek, társadalmi összejöveteleket tartanak, amelyek mindig nagy látogatottságnak örvendenek. Igyekeznek kimélyíteni a barátságot nemcsak magyar honfitársaink, de a más nemzeti segítőkkel is. Egy időben éppen a nemzetiségi érzés differenciák miatt voltak nehézségek a tagság között, amelyeket minden áldozat árán igyekeznek kiküszöbölni, hogy egymást megértve és szeretve eredményes munkát végezzenek.

1937-ben tartották meg az ismertető szabadtéri nagy szüreti mulatságukat, amelyen rengeteg kanadai is részt vett, hogy megismerjék szokásaikban is a magyarokat. Ugyanakkor Gladstone Jenő a rádión tartott ezzel kapcsolatban előadást.

1938-ban szentelték fel az óhazából hozott gyönyörű hímzett zászlóját a Társaskörnek a kanadai zászlóval együtt, lélekemelő ünnepség keretében. A jövő építési terveivel kapcsolatosan megvásároltak egy kisebb épületet nagy telekkel, hogy idővel ott építsék fel egyesületi házukat. A jelenlegi kis házuk ki van fizetve és bérbe van adva s ezen kívül az építési alapjukon már több mint 400 dollár készpénzük van. Szépen haladnak előre célkitűzésükben.

A Társaskör 1940-re megválasztott tisztikara a következőkből áll: elnök Molnár Imre, alelnök Major János, titkár-jegyző Wagner Gyula, pénztárnok Komár István, ellenőrök Nyitray Pál és Kulcsár Ferenc.

A tagság az utóbbi időben a következőkkel növekedett: Nagy András,

Medve András, Bartók István, György Antal, Patay Károly, Kiss András, Bukó Sándor, Káder Lajos és Nyitray Sándor.

Ismertebb magyar családok és magánosok a már említetteken kívül, akiknek neveit sikerült feljegyezni a következők: Bötös István, Buday János, Sebő László, Kui Ferenc, Molnár Ágoston, Valach András, leánya Olga a kereskedelmi akadémiát végezte és egyik legnagyobb department üzletnek a titkárnője. Rúzsza László a könyv írójának unokaöccse, akivel a rokonságot Kanadában állapították meg s akit családjával együtt tanulmányi körútja alkalmával sikerült megismernie. Molnár Imre a Társaskör elnökének fia Zoltán nagy tehetségű hegedűs, aki zeneakadémiai tanulmányait az idén kezdte meg a Torontói Zenekonzervatóriumban. Tanárai nagy jövőt jósolnak a szorgalmas és szerény ifjú honfitársunknak; Csinyó János, Beicht Mátyás, az első telepések egyikének Medve Imrének veje. Iskolázott ember, akinek hosszú munkás éveit követően sikerült a legjobb pozíciót kivívni magának magyar bányász honfitársai között. 15 éve dolgozik a Hollinger bányában, amelynek ma már jólfizetett munkavezetője. Kétszer volt odahaza a szerbek által megszállott délvidéken látogatóba s mindkétszer nagy kellemetlensége volt az új gazdákkal. Nagy András, Dénes József, Nigrini János, Kovács Sándor, Sisik János. A fenti családok közül páran a Timminsel határos Schumackerben laknak.

Gladstone Jenőnek a város legelőkelőbb üzleti negyedében van irodája. Egy nagy biztosítási cég vezérképviselője, aki tekintélyes nevet szerzett magának nemcsak a magyar, de a kanadai körökben is. Hivatalos magyar és román tolmács a polgári és rendőrbírószékhelyen.

WELLAND.

Hamiltontól 40, Buffalótól 25 mérföldre a Welland kanális és folyó partján épült nagykiterjedésű és forgalmas város. Ezen a helyen 1849-ben kezdtek építkezni és 1917-ben nyilvánították hivatalosan várossnak. Fontos vasúti csomópont, mert a gyümölcs és zöldségtermelő vidék központjában fekszik. Fejlett gyáripara van, melyek nagyon sok munkásnak biztosítják megélhetését. Nagyobb munkás csoportokat foglalkoztató gyárai a következők: gazdasági gépgyár, carbide, cső és szövőgyár, vasöntőde, malom, gummi és kötélgyárak. Természetes gázban is gazdag vidék. A városnak kisvárosias jellege van, de állandóan fejlődik. Az üzleti élete két utcán zajlik le, mely keresztül megy az egész városon. Szép kertes utcái vannak, parkokkal és játszóterekkel, pár fényes üzlet, szállodák, modern középületek. A város szélén van a gyönyörű Chippawa Park, melyet más városokból is szívesen keresnek fel. Itt van a 250 millió dollárral

megépített híres Welland kanális, melyet 1913-ban kezdtek építeni. A háború alatt abbamaradt és a háború után 1919-ben folytatták. 15 évig épült, 1934-ben nyitották meg hivatalosan, de még ma is dolgoznak rajta. A hosszú munkaévek alatt közel 150 halálos áldozata volt a kanális építésnek, közöttük több magyar honfitársunk is ott vesztette életét.

Az első magyar családok 1906-ban érkeztek Wellandra, rá két évre ismét jöttek egy páran. 1912-ben már 60-70 családot tett ki a magyar kolónia. A nagyobb arányú telepedés 1924-ben vette kezdetét úgy, hogy 1930-ban már több mint két ezer volt a számuk. A hosszabb-rövidebb itt tartózkodókkal sokszor 3500-4000-re is növekedett számuk, de 30-40 százaléka csak addig tartózkodott itt, amíg dolgozott, vagy amíg munkára várakozva pénze fogyott el. S azután mentek tovább. A wellandi magyarság lélekszáma ma is 3-3500 körül van. Legnagyobb részük különböző gyárakban, mint napszámos, vagy gépmunkás dolgozik. Vannak sokan akik szakmukában helyezkedtek el. A csatorna építésénél több száz magyar dolgozott hosszú időn keresztül. A családosok több mint felének saját háza van. Virágos, zöldséges kertjeikkel kiválnak a többi más nemzetiségűek házai közül. Van szép számmal magyar üzletember is Wellandon, akikkel szívesen állanak üzleti összeköttetésben a bennszülött kanadaiak is.

A legrégebbi telepések: Bakonyi, Szűcs, Bicó, Molnár, Ámon, Bertóthy családok, Repta Dániel, Bundella János, Lévy András, Bankó Lajos, Mester János, Subosits Viktor, Bottyánszky György, Szabó Lajos, Mellák Gusztáv, Molnár Zoltán, Kupecz János, Majoros László voltak.

Bár jóval korábban is jártak itt misszionáriusok, hogy a magyarság lelki szükségletét kielégítsék, a hivatalos egyházszervező munka csak 1925-ben kezdődött meg honfitársaink között.

A Wellandi Magyar Római Katolikus Hitközség.

(Hivatalos adatok nem voltak beszerezhetők.)

Ft. Nyíry volt az első magyar katolikus lelkész, aki a katolikus magyarság egyházközségbe való szervezési munkáit megkezdte. Ugyancsak ő volt az, aki hozzákezdett Keletkanada legszebb és legértékesebb katolikus templomának és parókiájának felépítéséhez. Ebben az eredményes és szép munkájában váltotta fel Ft. Hédly Jeromos, aki hatalmas munkát végzett úgy a szervezés, mint a hitélet kimélyítése terén hívei között. 1928 november hó 18-án szentelték fel gyönyörű templomukat lélekemelően szép ünnepség keretében, óriási áldozatokat hoztak a hívek úgy a templom, mint a parókia építésével és azok berendezésével kapcsolatosan. Naggyá fejlődött a hitközség és eleven élet lüktetett minden tevékenységük

A wellandi Római Katolikus magyar templom.

A wellandi baptista gyülekezet egy csoportja.

ben. Erejüket felülmúló nagy terhekkel indult meg a munka a templomszentelés után. Eleget is tettek kötelezettségüknek egyházukkal szemben a hívek éveken keresztül, de amikor beállított a depresszió és többen voltak a gyárkapuk előtt, mint a gyárkapukon belül, bizony a teherviselő képessége is megcsappant az egyház tagságának. A sok egyéb ok mellett ez magyarázza meg azt a körülményt, hogy még ma is hatalmas teher van templomukon. Pár évvel ezelőtt a templomhoz tartozó parókiát eladták s így lényegesen kisebb a teher, amellyel a jövőben kell megbirkózniuk. Ft. Hédly Jeromost, aki eltávozása után pár évre az Egyesült Államokban meghalt, Ft. Horváth Olivér váltotta fel, aki nagy ügybuzgalommal és hithűséggel szolgálta híveit a legnehezebb években. Ebben az időben már nagyon sok, lélekben megrendült ember hagyta ott a gyülekezeti közösséget, részben a nehéz gazdasági helyzet következtében, részben pedig az idegen tanok, vallás ellenes propaganda és csalódások hatása alatt. Nagy erőfeszítést kellett kifejteni úgy a lelkésznek, mint a viharban is kitartó áldozatkész és hitbuzgó egyháztagságnak, hogy nagyobb katasztrófa elkerülése nélkül vezethessék tovább az egyház hajóját. Ft. Horváth Olivér belefáradt a nagy küzdelembe, idegei gyógyulást kívántak s így lemondott és átment az Egyesült Államokba. Ettől az időtől kezdve csak névlegesen volt magyar vezetés alatt a hitközség. Ft. Forgách László volt torontói plébános lett kinevezve a hitközség élére, de a nagy adóság miatt, mellyel nem volt képes megküzdeni a lélekszámban és anyagi viszonyaiban meggyengült gyülekezet, angol plébános is kinevezést nyert a pénzügyi ügyek vezetése céljából.

Azóta is fennáll ez a helyzet és sajnos éppen az anyagiak miatt nem is tud rajta változtatni a katolikus magyarság. Ft. Forgách László lemondása után egy ideig angol lelkész szolgálta ki a híveket, majd 1939-ben egy fiatal, de tehetséges, abban az évben szentelt lelkész lett kinevezve Ft. Horváth személyében mint káplán, aki most már angol plébánosa utasításai szerint kell végezze munkáját a magyar katolikus hívek között. Lehet, hogy csak időleges ez a rendelkezése az egyházi felettes hatóságnak, ami még nem lenne baj, de a magyar jellege vész el rövid időn belül a hitközségnek, ha állandósítva marad az új rend. Ezzel csak siettetve van, amit úgy is nagyon nehezen fogunk tudni megállítani, a magyar egyházak megszűnése. De ha meg nem is állíthatjuk, azok fennmaradásának meghosszabbítása az idősebbek érdekében is szent kötelességünk.

Wellandi Magyar Református Egyház.

1926-ban kezdte meg az egyházszerző munkát a református vallású magyar honfitársak között Tiszt. Kovács Ferenc utazó lelkész, akinek nagy

segítségére volt ebben a munkájában Majoros László, aki mint egyházi munkás is tevékenykedett hittestvérei között. Fáradozásukat siker is koronázta, mert ugyanazon év május hó 9-én már hivatalosan megalapították a református egyházat. Első gondnoka Szálai Imre volt, akit Hudák András váltott fel ebben a tisztségben. Jegyző Nagy Miklós, pénztárnok Repta Dezső, presbiterek Majoros László, Lévy András, Breznicky János, Mester Sándor, Béres Kálmán, Szabó és Lipták András lettek. Későbbben lettek bevásárolva Angyal Gyula, Boda András, Mogyoródy János és Vass Ferenc.

Ennek az évnek a végén állandó helybenlakó lelkipásztornak Tiszt. Csutoros Istvánt választotta meg az egyház népe, aki az Egyesült Államokból jött át Kanadába. Az ő pásztorokodása alatt vásárolták meg a reformátusok otthonául szolgáló épületet 4500 dollárért, melynek átalakítására hatalmas összeget költöttek el. Az egyházmegye 4000 dollár kölcsönt folyósított az épületre, melynek a tényleges értéke abban az időben 12.500 dollár volt. Nagyon sok megpróbáltatáson ment keresztül az egyház új lelkészük vezetése alatt, majd 1929 áprilisában Tiszt. Csutoros visszament az Egyesült Államokba és pár hétig Tiszt. Kovács Károly szolgálta a gyülekezetet.

1929 júniusában lett beiktatva lelkészi állásába Tiszt. Nagy Ferenc, aki szintén az Egyesült Államokból jött át Kanadába. Elhivatott nemes gondolkodású és vasszorgalmú lelkész volt, akivel sokat nyert nemcsak a református egyház, de egész Welland maygarsága. Komollyá és naggyá építette a vezetésére bízott egyházat. Nagyszerűen megszervezte az egyház nőegyletét, amely munkájában fáradhatatlan segítő társa volt élettársa a Tiszteletes Asszony, akivel együtt szeretettel forrtak össze az egyház népével. Magyar iskolájukat hatalmas gyermekereg látogatta, kultúrelőadásai, estélyeik, színdarabjaik eseményszámba mentek. Az ő és Ft. Horváth Olivér vezetése alatt álló egyházak és az önképzőkör együttesen rendezték meg azt a hatalmas magyar napot, amely az egész keletkanadai magyarság találkozója volt. Az egyházban végzett nagy munkája mellett, minden nemes magyar munkából kivette részét egyházával együtt. Mindenre volt ideje, mindenkinek segített, ha csak módjában állt. Tisztelték és szerették a wellandi magyarok, és sajnálták elvesztését, amikor az Egyesült Államok egyik magyar református gyülekezetének hívását elfogadva 1936 januárjában leköszönt állásáról.

Egy évig volt lelkész nélkül a gyülekezet népe. Kovács Béla, aki abban az időben a lelkészi pályára akart lépni, tanított az iskolában és segédkezett az istentiszteletek megtartásánál.

1937 február havától Ft. Laky Zsigmond buffaloi lelkész kapott megbízást az egyházi felettes hatóságtól, hogy ameddig állandó lelkészt nem

kap a gyülekezet, szolgálja ki a wellandi híveket. Azóta ez év októberéig vasárnaponként átjárt istentiszteletet tartani, hogy a magára maradt híveket úgy ahogy lehet, összetartsa. Októberben azonban ő is állást változtatott, elfogadva egy másik gyülekezet meghívását s így a wellandi reformátusok ismét lelkész nélkül vannak.

Időközben eladták épületüket és a pénzt beszolgáltatták az egyházmegyének, hogy a kapott kölcsönnel kapcsolatos kötelezettségüknek eleget tegyenek. Bútoraik az önképzőkör helyiségében vannak leraktározva.

Az egyház jelenlegi egyháztanácsosai és presbiterei a következők: gondnok Kertész Bálint, aki éveken keresztül törhetetlen hithűséggel szolgálta egyházát. Fáradhatatlanul dolgozott és áldozott a legnehezebb időkben is. Amikor lelkész nem volt tanított, istentiszteleteket vezetett, látogatta és buzdította a híveket. Ma is ő áll a kormányos nélküli egyházhajó kormány kerekénél. Algondnok Miklósi Bertalan, jegyző Jancsek György, pénztárnok Tarr József, ellenőr Kovács Géza, presbiterek Kasza Dániel, Fodó János, Lévy András, Gergely István és Oldal Bertalan.

Sokat dolgozott az ifjúságért, a kultúrmunkában és a magyar színjátszás terén Pajzos Bertalan. Sok tisztelőt és jóbarátot szerzett egyháznak és jó hírnevet a népies magyar színjátszásnak. Az első vasárnapi iskolai tanítónő Oldal Erzsébet volt, aki nagy és eredményes munkát végzett a gyermekek között. A jelenlegi vasárnapi iskolai tanító Kertész Bálint, Pajzos Bertalan és Miklósy Bertalan.

Az egyház Nőegyletének tisztikara, akik éveken keresztül fáradhatatlanul dolgoztak és áldoztak egyházukért, ez évben a következők: elnök Kertész Bálintné, pénztárnok Fodó Jánosné, jegyző Mocskos Veronka, bizottsági tagok, Zorger Vencelné, Botyánszky Györgyné, Séra Sándorné, Oldal Bertalanná, Lévy Andrásné és Miklósy Bertalanné.

Két kedves halottja volt az egyháznak az utóbbi években, akik serényen munkálkodtak az egyháznál és mint annak tisztviselőit szólította el a halál. Hudák Andrásné a nőegyletnek volt tevékeny és áldozatos tagja, míg Nagy István az egyház presbitériumában fejtett ki eredményes munkát.

A Wellandi Magyar Egyesült (United) Egyház.

1929 augusztus havában jött le Reginából Tiszt. Farkas Károly, hogy az Egyesült Egyház fennhatósága alatt megkezdje a szervező munkát wellandi magyar testvérei között. Érkezése előtt pár hónappal nagy zűrzavar volt a református berkekben és határozottan nagy szükség volt arra, hogy egy erős kezű, elhivatott lelkészember vegye kezébe a református hívek tömörítését, megnyugtatta a sok háborgó lelkű csalódott embert. Való-

színűleg ez az áldatlan állapot volt az, ami miatt itt kezdte meg keletkanadai tevékenységét ez a csendes, nagyképességű lelkész.

Ugyanazon év májusában azonban már kapott lelkészt a szétszórt gyülekezet Tiszt. Nagy személyében s így bizony nagyon nehéz munka volt az amit megkezdett és azóta is folytat Tiszt. Farkas Károly. Nagy eredményeket sohasem tudott az Egyesült Egyház felmutatni ebben a városban, mert bár az egyik Presbyterian a másik United, mindkettő reformátusnak vallja magát, a wellandi reformátusságnak elegendő egy egyházi szervezetben tömörülni. A presbyterian egyház kezdte meg korábban a munkát, annak az egyháznak volt korábban helybenlakó papja s így több lehetőségük is volt az eredményes munkára. Tiszt. Farkas Károly azonban ha kis lélekszámú gyülekezettel is, folytatta a munkát. Van kis templomuk is a King Streeten, ahol istentiszteleteiket és vallásos összejöveteleiket tartják.

Tiszt. Farkas Károly missziós körzetét kiterjesztette Port Colborne és St. Catharines városokra is, ahol azután nagyon szép és eredményes munkát végzett magyar testvérei között. Családjával együtt Wellandon lakik, de a nagyobb gyülekezetei és az azokkal járó munka is a másik két városban veszik igénybe munkaerejét és képességeit.

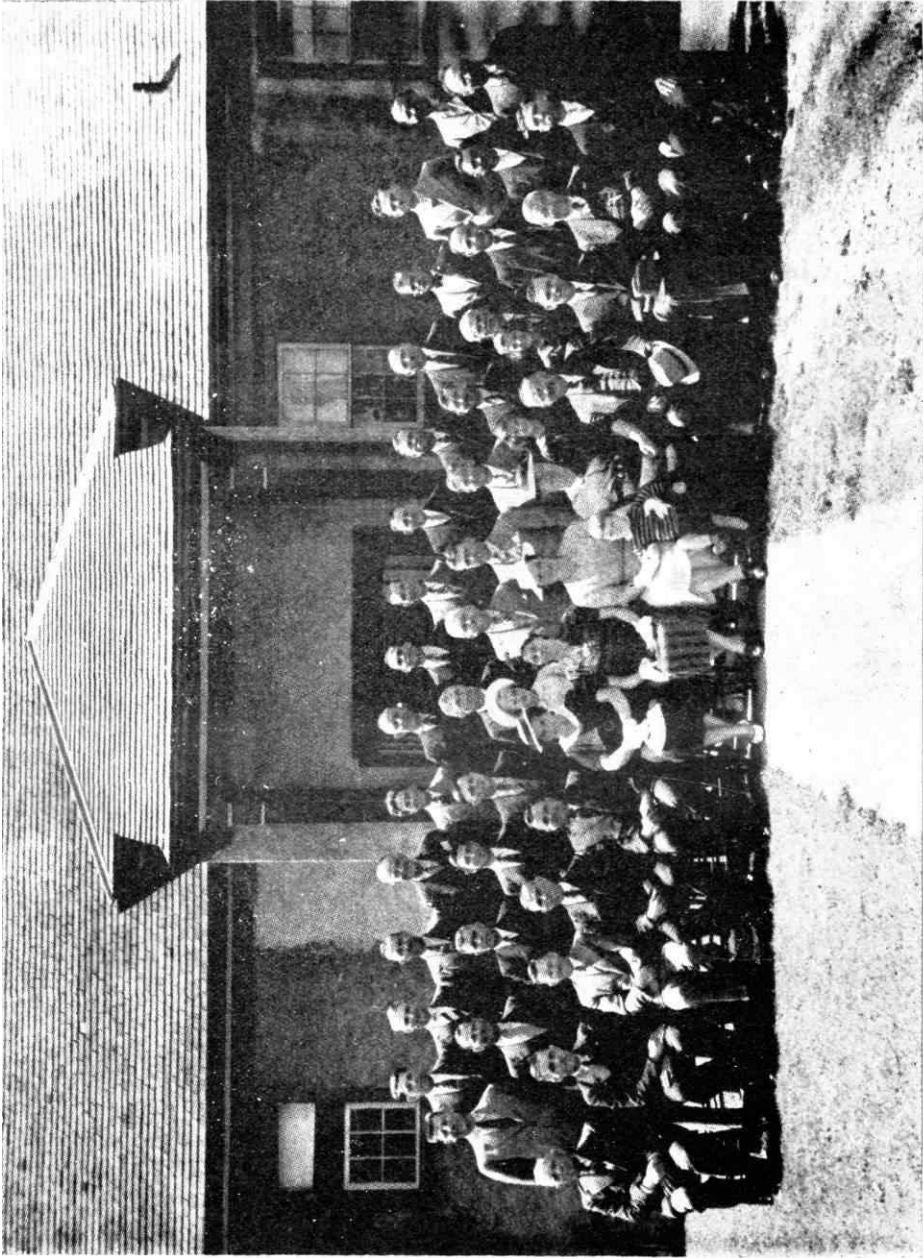
A baptistáknak is van megszervezett egyházuk Wellandon, sőt nagyon szép templomuk is van a város egyik legszebb utcájában. Az ő működésükre a baptista egyházakat összefoglaló történelmi részben tértünk ki részletesen.

A Wellandi Magyar önképzőkör.

A kanadai magyarság legjobban megszervezett és leggazdagabb társadalmi egyesülete. Van betegsegélyző és temetkezési osztálya is, amely az állóképességét és jövőjét van hivatva megalapozni az önképzőkörnek.

A vallásos alapon való szervezését jóval megelőzően kezdte meg társadalmi úton való szervezkedését a wellandi magyarság. Már 1920-ban lázasan folyt a munka, hogy a magyarságot egy olyan szervezetbe tömörítsék, ahol társadalmi és kultúr igényeit minden tekintetben kielégíthessék. Ennek az alapos munkának eredményeként 1921 június hó 26-án hivatalosan meg is alakították a Wellandi Magyar önképzőkört. Alapítótágok voltak: Tomor Dezső, Ámon Ferenc, Szűcs János, Vidéki József, Szabó Lajos, Kondor László, Szabó Lajosné, Tóber Imre, Vígh Ferenc, Vörös Benjámín, Ferenczy János, Gulyás János, Józsa János, Koródy Károly, Lukács Antal, Vermes Miklós, Varga István és Vörös Rudolf.

Az első tisztviselői karba a tagság bizalma a következőket helyezte:

A Wellandi önképzőkör egy csoportja, gyönyörű egyesületi épületük előtt, 1940.

elnök Ferenczy János, alelnök Kovács Károly, titkár Vermes Miklós, jegyző Koródy Károly, pénztárnok Józsa János, ellenőrök Ámon Ferenc és Szabó Lajos, ajtóőr Szűcs János.

A kezdet kezdetén a Lincoln utcában *egy* üres üzlethelyiségben kezdte meg működését az Önképzőkör, majd Ámon Ferenc tagtársuk ingyen felajánlott házát használták összejöveleik alkalmával. 1924-ben indították meg az építési mozgalmat, melynek eredményeként megvásárolták a telket s még ugyanazon év nyarán megkezdték az építkezést is. 1200 dollár önkéntes adomány folyt be az áldozatos magyar honfitársaktól, akiknek nevei jegyzőkönyvileg vannak megörökítve az Önképzőkör történelmében.

A 6000 dolláros építkezés 1924 decemberében befejezést nyert és 1925 január hó 1-én ünnepélyes keretek között megnyitották és átadták rendeltetésének a jelenlegi Hellems Ave-i hatalmas és modern egyesületi házukat.

Nagy lelkesedéssel indult meg a társadalmi és kultúr munka az új épület falain belül, úgy hogy 1930-ban már teljesen ki volt fizetve az épület. Adósleveleiket nagy hálaadó ünnepség keretei között a Chippawa Parkban égették el. 1934-ben átépítették és modern színpaddal és játékhelyiségekkel szerelték be az épületet 3000 dollár készpénzzel, majd 1938-ban megújították, a legmodernebb parkettes fedett kuglizó pályákat és levegőjáratos szellőzőkészüléket szereltek be az épületbe. A 7500 dolláros költséget készpénzzel fizették ki és még ma is jelentős készpénz vagyona van az önképzőkörnek.

Nemcsak anyagiakban, de erkölcsiekben is hatalmas eredményeket könyvelt el az Önképzőkör. A legtöbb értékes magyar társadalmi és kultúr megmozdulása a wellandi magyarságnak innen indult ki, vagy itt fejeződött be. Rengeteget áldoztak jótékony célra, mellyel akár a helyi egyházakat, akár általános kanadai magyar ügyet, vagy óhazái testvéreiket kellett segíyezni. Társadalmi összejöveleik, kultúrelőadásai vagy mulatságaik mindig a legmagasabb nívón állottak és az egész wellandi magyar társadalom támogatására és érdeklődésére számíthattak. Gyönyörűen felszerelt hatalmas könyvtáruk a tanulni és művelődni szándékozó honfitársak igényeit van hivatva kielégíteni, játékkermei és szórakozó helyiségei teljes kényelemmel állanak tagjai rendelkezésére. Minden évben tartanak magyar iskolát a gyermekek hazafias szellemű, magyaryelvű oktatása szempontjából és azért hatalmas áldozatokat hoznak. A tanítást Dimond Istvánná tanítónő végzi nagy hozzáértéssel és fáradhatatlan kitartással.

Az önképzőkör alosztályaként működik és végzi áldásos munkáját a Betegsegélyző és Temetkezési Osztály. Egy dollár beállási és *egy* dollár havi tagsági díj befizetése ellenében 12 héten keresztül heti 7 dollárt, a második 12 héten keresztül annak felét, majd a további betegségidő alatt

kevesebb segítyt fizet ki tagjainak. Elhalálozás esetén 200 dollár temetési költséget fizet az elhunyt hozzátartozóinak. Az átlagos évi haláleseti kifizetésük cca. 1000 dollár.

Van gyönyörű magyar és kanadai zászlójuk, melyet minden hazafias ünnepély és felvonulás alkalmával használnak. Gyűléseiket a legnagyobb komolyság és megfontolás jegyében vezetik le. Jelenlegi fizető taglétszáma az önképzőkörnek 160.

A Kanadával szembeni lojalitásuk kifejezése szempontjából ez év novemberében egy hatalmas koncertet rendezett az önképzőkör a wellandi magyarság bevonásával a Kanadai Vörös Kereszt Egylet javára, amelyen mint már a múltban is nagyon sokszor, megjelent a város polgármestere is. A koncert tiszta jövedelmét 125 dollárt beszolgáltatták a Vörös Kereszt Egyletnek, hogy felebaráti segítő nemes munkájukat ezzel is támogassák.

Az 1940-ik esztendőre a következő tisztikart állította a tagság az önképzőkör élére: elnök Marton János, alelnök Sejkovszky Mihály, pénztárnok Kovács Károly, titkár Poczos Mihály, ellenőrök Ferenczy János és Schmidt János, jegyző és háznagy Gerencsér Menyhért, beteglátogatók Göttinger József, Hegedűs Lukács és Csicsák László. Gazdasági igazgató Dimond István.

A Brantfordi Betegsegélyző Egylet Wellandi 9-ik Osztálya.

1938 decemberében alakult meg az osztály és már is hatalmas eredményeket tud felmutatni. Alig kétéves működése alatt az osztály tagjainak létszámát 70-re dolgozta fel s így az első osztályok közé küzdötte fel magát taglétszámával. Szép összejöveteleket tartanak, hogy a barátságot és szeretetet kimélyítsék nemcsak tagjaik, de általában a wellandi összmagyarság között. Tekintélyes tartalék tőkéjük is van már, és céljuk majd alkalmas időben saját helyiséget vásárolni az osztály számára.

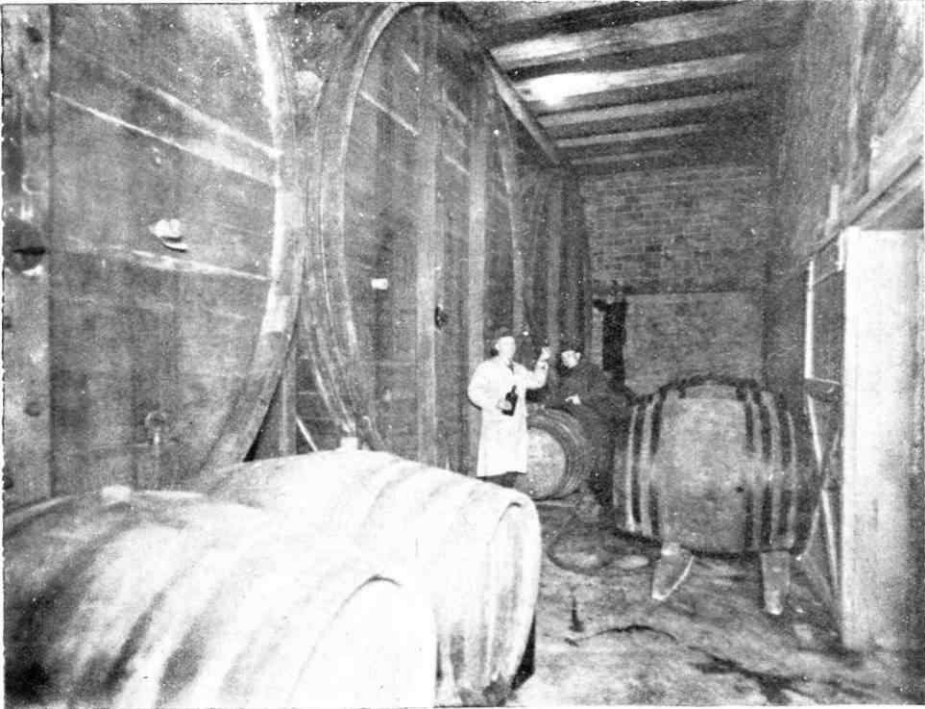
Ez évre megválasztott tisztikar névsora a következő: elnök Stampfer József, titkár Vajda Lajos, pénztárnok Bartha Pál, jegyző Szűcs István, ellenőrök Pelt József és Dudás Dezső, beteglátogató Pelt Gáspár.

Szép munkát végez a Kanadai Magyar Keresztény Egylet wellandi osztálya is, amelynek titkára Kertész Géza.

Éveken keresztül kiszolgálásban részesült a wellandi magyar, evangélikusság is. A munkát Ft. Papp János László volt torontói lelkész kezdte meg közöttük 1928-ban, majd éveken keresztül folytatta Ft. Rúza Jenő kitchener-torontói lelkész. Eredményes szervező munkáról azonban a hívek kis számára való tekintettel nem lehetett szó. Legnagyobb részük

már be volt szervezve a korábban megalakult református egyházba s így időközi kiszolgálással nem lehetett azt az eredményt elérni, mint a helybenlakó lelkésszel elérhető lett volna. Áldozatos buzgó tagjai voltak a kis leányegyháznak, Lipták András, Kovács István, Bartók János, Jancsek György, Medvarszky János, Kusnier András, Keller György, Krajnák András, Tarr Jánosné, Bittmann Jakab, Babes Kálmán, Miszlay Pál, Krasztyina György, Molnár Mihályné, Kriza Miklós, Jakos László, Hurák András, Balázs András, Lukács János, Scheiben Pál, Viczián János és Stefkó János.

Feltűnő nagy számmal van képviselve a wellandi magyarság az üzleti életben is. Bankó Lajos honfitársunk üzleti vállalkozására nemcsak Welland, de Kanada összmagyarsága is büszke lehet, mert az páratlan a maga nemében. 1915-ben alapította első üzletét, amely étterem volt. 1916-ban hentes és fűszerárüzletet nyitott, mely húsz évig viselte alapítója nevét. 1931-ben építette fel saját Block épületében hatalmas borgyárát és borüzletét, melyben évi 100.000 gallon borforgalmat bonyolít le. üzleti köre kiterjed egész Ontario tartományra. Munkásainak legnagyobb része magyar. Borgyárát, amely a legmodernebb, tanulmány tárgyként sok száz

Bankó Lajos hatalmas borgyárát. Welland.

szakértő látogatja évente. Az adminisztrációt személyi titkára s egyben leánya Bankó Juliska végzi. Pákozdy Móricz fűszerüzlet tulajdonos. Nagy Jánosnak rőfös és divatárú üzlete van. Molnár Mihály, Bartha Pál, Ernődiné és Fodónak éttermük, Botyánszky György, Stucz János, Kovalik Mihály, Jakus és Horváth honfitársainknak jomenetelű hentes és fűszerüzletük, Markó és Szakács modernül berendezett borbélyüzletei a leglátogatottabbak. Hurák András és Kontra István mint építési vállalkozók tevékenykednek az üzleti életben. Beluzsár Istvánnak cipőüzlete, Schmidt Józsefnek autójavító üzeme van. Lipták András a legrégebb és legelismertebb cukrásza a környéknek, aki nemcsak Kanadába szállítja készítményeit, de éveken keresztül a buffaloi magyarságot is kiszolgált. Pár évvel ezelőtt építette fel modern kuglizó termét. Galasz Györgynek órajavító-műhelye, Majoros Imrének a legrégebb billiárd terme van Wellandon.

Imre Józsefné rádió programot ad le minden vasárnap a CKTB St. Catharinesi állomásról a déli órákban. Péter Mihály jónevű énekes szakemberű vezetése mellett pedig vasárnap délután van magyar leadás. Mindkettőt nagy szeretettel és érdeklődéssel hallgatja a keletkanadai magyarság. Nagyon sokat jelentők a magyar életben s így megérdemlik a magyarság támogatását.

Imre Józsefnek nyomdavállalata van és kiadója a Kanadai Kis Újság elterjedt heti lapnak. Évekkel ezelőtt alapító társtagja volt a Papp Endre, Imre József és Rácz Győző által kiadott, de azóta már megszűnt Kanadai Magyar Hírlap Vállalatnak. Társtulajdonosa a Retta magyar film vállalatnak Pacsuta András honfitársunkkal. Előadásaikkal sok kedves órát szereznek magyar honfitársainknak.

A magyar közéletben tevékenykedő ismertebb családosok és magánosok a következők: Pogácsás György, Imre Vilmosné, Exner János, Ámon Ferencné, Bódi János, Kalb István, Vukanics János, Zorgel Vincze, Majoros Imre, Fazekas Jenő, Pákozdy Móricz, akinek fia Dr. Pákozdy István orvos. Dr. Pákozdy honfitársunk rövid idővel ezelőtt *egy* életveszélyes repülőgép szerencsétlenségben volt, amikor hivatása teljesítéséeként egy elütött kis leányt akart megmenteni az életnek. Repülőgépen igyekezett kórházba szállítani kis védencét, hogy azonnal operációt hajthassanak végre rajta, mely útja alkalmával az őket szállító repülőgép lezuhant. A kis leány azonnal meghalt, Dr. Pákozdy és a pilóta megsebesültek, öt napon keresztül ápolta a maga is mindjobban gyengülő hivatása magaslatán álló orvos a nehezebben sebesült pilótát. Élelmük nem volt, mindössze pár harkály tojást fogyasztottak az öt nap alatt. Végre kitisztult az idő és a segély repülőgép megtalálta a szerencsétlenül jártakat és kórházba szállította őket. A magyar faj kiválóságáról tett tanúbizonyságot ez a második generációs honfitársunk. Viltzel János, Szakács Sándor, Falusi Mi-

hály, Vincze József, Szakály Mihály, Bartók János, Brenner Lajos, Fehér László, Ninács Béla, Tóber János, Mayers József, Bozsóky Viktor, Jakab István, Király József és Makray Sándor.

Balázs András, Fazekas Dezső, Zvekan Károly Filé Mózes, Fodor Mária, Fülöp Ferenc, Gebal Frederik, Geiger Gyula, Horváth Sándor, Horváth János, Horváth Lajos, Jakus István, Janda József, Kasza György, Kepecz György, Kerekes József, Korhó István Kocsis György, Koleszár György, Kontra János, Korán István, Kovács Károly, Kovács Ferenc, Kovács Géza, Kovács Lajos, Kovalik Mihály, Laskay László, Lecsek János, Lengyel Miklós, Lukács Miklós, Lukács János, Lukácsy Antal, Macsán József, Márton István, Márton Ferenc, Mester Ferenc, Menter István, Molnár Mihály, Nagy András, Poczes Miklós, Poduszló János, Princz János, a Vince-család, Puhir János, Sajkoszky Miklós, Schmidt János, Simó Károly, Szabó János, Szabó István, Szász László, Szentesy Ferenc, Szilágyi Mihály, Tamsula György, Tepfenhart András, Terényi Béla, Tober Imre, Tóth István, Turi István, Túróczi Pál, Ulmánky Pál, Varga Lajos, Vaskó József, Vincze József, Viczlay András, Vojtkó József és Vörös József.

Kertész Géza nagy szerepet játszik a wellandi magyar egyleti életben. Fiatal kora dacára éveken keresztül elnöke volt a Katolikus Ifjúsági Egyletnek, két évig vigalmi elnöke volt az önképzőkörnek, majd megbízottjaként képviselte a Budapesten 1938-ban megtartott 2-ik Magyarok Világkongresszusán. Jelenleg a Keresztény Egylet titkára.

WINDSOR.

1745-1753-ig francia telepesek egy nagy csoportja érkezett ide, akik gazdálkodással foglalkoztak. Nevét a város 1836-ban kapta. Kanada egyik határvárosa a Detroit folyó partján Detroittal szemben fekszik. Egyik legnagyobb ipari központja Kanadának, fejlett autó és kémiai iparral. Sókitermelése is nagyon sok munkást foglalkoztat. Nagyobb gyárai a Ford, General Motors, Chrysler autó- és autóalkatrészgyárak, vasöntödék, sodrongyár, kerékgyár, szesz- és húsgyár, sör- és drótygyár. Amerikai stílusban és méretezésre épült nagykiterjedésű szépen rendezett város. Farkasszemet néznek egymással Detroit és Windsor hatalmas felhőkarcolói. Gyönyörű széles utcái, fényes üzleti negyede, szebbnél-szebb középületei és templomai vannak. Csak pár évvel ezelőtt épült meg az a hatalmas alagút, amely Detroitot Windsorral, Amerikát Kanadával köti össze. A város rohamosan fejlődött, de meglátszik azon, hogy függő viszonyban volt és van az amerikai autóiipari helyzettel. Windsor és környékét "Border

Cities"-nek is nevezik, ugyanis hozzátartozik East Windsor, Sandwich és Walkerville is. Lakosainak száma 125.000.

A magyarság még a háború előtt kezdett Windsorban letelepedni. Csábító jelleggel bírt a város főképpen azért, mert itt könnyű volt az ipari munkában elhelyezkedni, azután pedig meg volt a lehetőség átcsúszni az Egyesült Államokba, amely nagyon sok honfitársunknak volt egyedüli álma Kanadába való érkezése után. 1912-ben és közvetlen utána érkeztek Varga Sámuel, Antal József, Harakály Miklós, Ráfér Tamás, Takács Imre és Loksa András. 1913-ban már 15 család és vagy 60 magányos férfi képezte a magyar kolóniát. Szegény Takács honfitársunk, aki az acélgárban dolgozott, borzalmas halállal múlt ki. A gyár festéktermében meggyulladt a festék és ő nem volt képes kimenekülni és ott égett.

A windsori magyarság nagy része abban az időben és később is, átjárhatott a detroiti autógyárakba dolgozni, ezt a lehetőséget mind jobban és jobban megnehezítették, majd véglegesen megszüntették. De a jelenben is sokan dolgoznak az autóiparban. A többi gyárakban is mindenütt dolgoznak kisebb-nagyobb csoportokban honfitársaink, úgy is mint szakmunkások, de főképpen mint ipari napszámosok. A város határában sokan gazdálkodással foglalkoznak. Egy időben, amikor jól ment az autóipar, sok magyar honfitársunk vásárolt házat s lehet mondani a 60 százaléka háztulajdonos volt családos honfitársainknak, de a depressziós években nagyon sok elvesztette korábban vásárolt ingatlanait. A kolónia lélekszáma meghaladja a 2500-at.

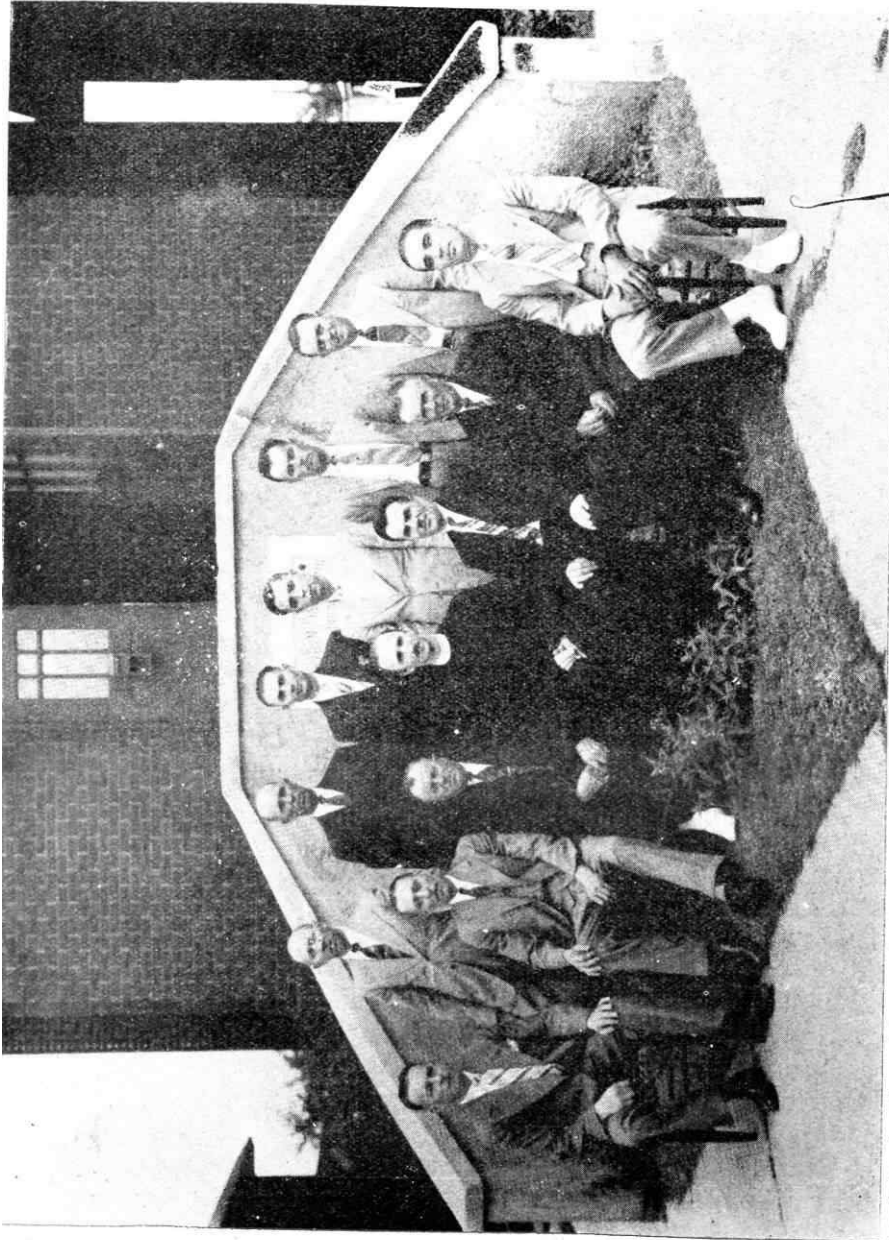
Társadalmilag jóval korábban kezdett szervezkedni a windsori magyarság mint egyházilag. Az Amerikai Református Egyesület 123-ik osztálya már 1913-ban megalakult, 1930-ban beszüntette működését. Az élet-erősebb szervezkedés a magyarság nagy számban való letelepedése után 1925 és 1926-ban kezdődött meg úgy egyházilag, mint társadalmilag. 1928-ban már meg volt szervezve a református, evangélikus és katolikus egyház is, sőt templom is hirdette már a magyarság élniakarását.

A WINDSORI REFORMÁTUS EGYHÁZ TÖRTÉNETE

A windsori magyar reformátusság, mint általában minden magyar telep magyarsága, évekig volt vezetés nélkül. Ainikor azonban látták a hívek, hogy számuk napról-napra növekedik és közöttük most már nem csak magános, de családos emberek is vannak, mindinkább érezték azt, hogy szükségük lenne egy lelki vezérre, aki egyházi szervezetbe tömörítené őket. Aki magyar nyelven hirdetné az Isten ígését, aki ügyes bajos dolgaikban gyámolítaná, a szomorúság- napjain vigasztalná a windsori református magyarságot.

A windsurf Református Egyház egy csoportja, háttérben a templommal. 1940.

A windsori ref. egyház presb.terüme 1940-ben. Álló sor: báron jobbra: Horváth Albert, Toro Albert, Biró Mihály orgonista, Györfy Lajos, Biró János, Boszorát János, Ütő sor: Biró Sándor, Huszly Menyhért, Somodi János gdnk., Fazekas István lelk., Szász János, Bánvai Ferenc, Szász József. A képről kimaradtak: Pearce József, Daróczy Ferenc és Jeszenszky István.

Vágyakozásuk valóra is vált, mert 1927 tavaszán körükbe érkezett Ft. Kovács Ferenc ref. lelkész, aki nagy ügybuzgalommal fogott hozzá az akkor még szétszórtan élő kálvinisták tömörítéséhez. Voltak hitbuzgó ref. atyafiak, akik nem sajnálták a fáradságot és munkájuk végeztével napokig, hetekig járták a várost, hogy a lehetőség szerint minden reformátust elérhessenek és megmondják az örömhírt, hogy: ime, lesz már lelkészünk. A fáradságos munkát siker is koronázta, mert már 1927. június hó 12-én hivatalosan meg is alakították a Windsori Első Magyar (Presbyterian) Református Egyházat.

Az alakuló közgyűlésen a következők vettek részt: Ft. Kovács Ferenc elnöklő lelkész, Kocsis Gábor, Körösy Bálint, Varga Sámuel, Kiss Sándor, Dudás Ferenc, Kaminszky János, Takó Antal, Molnár István, Antal József, Mogyoródy László, Soltész Zoltán, Soltész József, Zsiros János, Farkas János, Gönczi János, Bucsin Béla, Kovács András, Kovács Béla, Bálint Dávid, Kovács László.

Ugyanakkor nagy lelkesedéssel elhatározták, hogy minden erejükkel azon lesznek, hogy Isten dicsőségére mielőbb megépíthessék templomukat is. Építési bizottsági tagoknak megválasztották: Kovács László, Kiss Sándor és Zsiros János atyafiakat.

Ft. Kovács Ferenc csak igen rövid ideig tevékenykedhetteett közöttük, mert őt más munkamező hívta, de addig¹ amíg ott volt közöttük, szép és eredményes munkát végzett.

Helyét Ft. Dr. Molnár Jenő békevári lelkész foglalta el, akit a hívek nagy szeretettel fogadtak és ünnepélyes keretek között iktattak be 1927. októberében hivatalába. Új lelkesedéssel indult meg a munka. Az új lelkész vezetése alatt megválasztották az egyház tisztikarát. Gondnok-pénztárnok Kovács László, jegyző Takó Antal, presbiterek Kiss Sándor, Fazekas István, Körösy Bálint, Kocsis Gábor és Antal József lettek.

Nagy segítségére volt úgy a lelkésznek, mint a híveknek az egyház-építő munkában Ft. Dr. Paulin a windsori angol reformátusok áldott szívű lelképásztora, aki nem csak szavakkal, de cselekedetekkel is megmutatta, hogy szereti a magyar hittestvéreket. Amikor tudomására jutott, hogy templomépítő szándékuk van, maga vette kezébe a gyűjtés ügyét és az angol testvérektől 925 dolláros gyűjtés eredményéről számolt el már 1927 nov. 27-én. Ez volt a tulajdonképeni lököerő a templomépítéshez.

Hozzá is kezdtek az építéshez és kevés kivétellel mindenki segített. Akinek nem volt módjában pénzzel az segített munkával. Lázasan dolgoztak úgy hogy már 1928 július 1-én megtarthatta windsor magyarsága legnagyobb ünnepét, Magyar Templomot szentelhettek Isten dicsőségére. Mindenkinek nagy volt az öröme, de természetesen a legnagyobb mégis

csak az építő reformátusságé volt, akik elsőnek építették meg az Úrnak Házát bebizonyítva, hogy akarattal és szeretettel akár milyen kicsi is a csoport, mégis óriási dolgokra képes, mert Velük volt Isten megsegítő kegyelme.

A két napos templomszentelő ünnepségen képviselve volt a kanadai és amerikai magyarság közelről és távolról egyaránt. A helyi lelkészen kívül részt vett a szent szolgálatban Ft. Kovács Károly tonawandai, Ft. Kalabányi István detroitai, Ft. Kovács Ferenc hamiltoni, Ft. Lane a chathami egyházmegye moderátora, Ft. Csutoros István wellandi, Ft. Tóth Mihály detroitai, Ft. Paulin windsori angol lelkész. Lezajlottak az ünnepségek s azután megkezdődött a küzdelmes lelki munka minden téren. Nőegylet, Ifjúsági egylet, vasárnapi iskola, biblia kör, magyar iskola, szociális és kulturális munkák. S azóta halad az egyház hajója hol csendes, hol viharos vizeken Isten segítségével mellett. A református egyház bekapcsolódott minden olyan magyar megmozdulásba, amelynek célja becsületes volt. Igyekezett kooperatíven dolgozni minden más egyház és hazafias alapon álló egyesülettel és intézménnyel. Segítő kezét nyújtotta minden időben azoknak, akik arra rászorultak. Segítette az óhazát, amikor annak kérő szavát meghallotta. Igyekezett mindenben eleget tenni a Krisztusi Egyház kötelességének. Ft. Dr. Molnárnak igen négy segítségére volt hitestársa a Ft. Asszony, aki a nőknek az élén fejtett ki nagy munkát. Úgy szintén Antal Juliska, jelenleg Ft. Dr. Tóthné, aki míg a windsori egyházban volt, igazán Istennek tetsző munkát végzett.

1939-ben Ft. Dr. Molnárt egyházi felettes hatósága a hamiltoni gyülekezet vezetésével bízta meg. Helyébe a gyülekezet népe Ft. Fazekas István ref. lelkészt választotta meg, aki az Egy. Államokból jött át a Presbyterian Egyház meghívására.

Fazekas István fiatal és tehetséges lelkész 1908. február 22-én Dillonvalle, Ohio (U.S.A.)-ban egyszerű, de mélyhitű református szülőktől származott. Iskoláit Clevelandban kezdte, ahol tagja volt az első Magyar Presbyterian Egyháznak s vezérszerepet töltött be az egyház ifjúsága életében. A teológiai tanulmányait Bloomfield, N. J.-ben végezte és a Scranton-Troop. Pa. és Caldwell. N. J.-i magyar ref. egyházakat szolgálta öt éven keresztül. Nos, két gyermekes családapa.

Az egyház jelenlegi tisztikara a következő: gondnok, Somodi János, jegyző Huszty Menyhért, pénztárnok, Szász János, ellenőrök, Szász József és Biró E. Sándor. Tanácsosok, J. C. Little, Huszty Menyhért, Bányai Ferenc, Daróczi Ferenc, Toró Albert. Presbiterek: Biró János, Boszorát János, Györffy Lajos, Horváth Albert, Jeszenszky István és Pearce József. Az egyház Nőegylete tisztikara: Elnök, Pearce Józsefné, jegyző-pénztárnok

Szász Józsefné, ellenőrök, Bányai Ferencné és Biró Jánosné, beteglátogatók, Boszorát Jánosné és Tóth Józsefné.

A vasárnapi iskolát, amelyben a tanulók létszáma a jelenben 35, maga a lelkész vezeti.

Magyar Ágostai Hitvallású Evangélikus Egyház.

Az itteni evangélikus hívek között Ft. Papp János László ev. lelkész kezdte meg- a munkát. Kezdetben csak időnként járt le Torontóból, de később családjával együtt leköltözött és hitbuzgó munkája eredményeként 1928 március hó 4-én hivatalosan megalakították az egyházat a következő tagokkal: Varga Sámuel, Temeshy István, Varga Miklós, Szkokán Sándor, Kankula András, Varga Albert, Pávlinyi János, Ferdidánd Miklós, Molnár János, Pomay András, Lehóczky István és Drinóczy István. Az alakuló közgyűlésüket a Trinity Lutheran Churchben, az angol evangélikus testvérek templomában tartották meg, akiknek templomát abban az időben istentiszteleti helyiségül használták.

Nagy lelkesedéssel fogott hozzá az egyház népe megválasztott lelkészével együtt az építő munkához. Első célkitűzésük a kanadai első magyar evangélikus templomnak megépítése volt. Ft. Papp János László lelkész ebben az ügyben gyűjtőkörutat tett az Egyesült Államokban, a hívek pedig egymás és a windsori magyarság körében szorgalmazták a gyűjtést. Isten meghallgatta imáikat és megjutalmazta szorgalmukat azzal, hogy kifizetett telkükön 1929 február hó 2-án megtarthatták kapavágási ünnepélyüket. 1932 április hó 2-án pedig felszentelték és elhelyezték az épülő templom alapkövét. A legnehezebb időben, amikor senki sem hitte, hogy valóra tudja váltani a kisszámú gyülekezet reménykedését, még ebben az évben felépült a történelmi templom, az első evangélikus magyar templom a brit világbirodalom területén. 1932 július hó 31-én volt a templom ünnepélyes felszentelése az amerikai anyaegyház a United Lutheran Church képviselői és az amerikai és kanadai nagyszámú magyar és más nemzetiségű lelkészek közreműködésével.

1933 februárjában szentelték fel gyönyörű magyar és kanadai zászlóikat lélekemelő ünnepség keretében, amely ünnepélyen megjelent a windsori magyarság színe-java, sőt az Egyesült Államokból is sokan vettek részt azon.

Történelmi esemény színhelye volt a templom 1933 február hó 16-án, amikor is Rúzsa Jenő magyar evangélikus lelkészjelöltet szentelték pappá. Ez volt az első magyar papszentelés magyar templomban Kanada földjén.

Gyönyörű munkát végzett az egyháztagság élükön lelkészükkel úgy egyháztársadalmi mint kulturális téren. Annak dacára, hogy kis lélek-

A windsori Ág. Hitv. Evangélikus Egyház vasárnapi iskolás gyermekeinek egy csoportja, háttérben a lelkésszel. 1932.

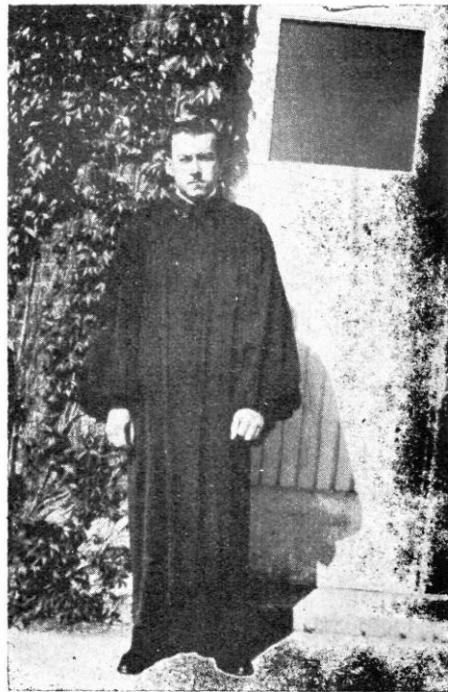
A windsori Ág. Hitv. Evangélikus Egyház tanácsosai a templomépítés évében 1932-ben:
 Állo sor: Nagy Ignác, Daróczy Pál, Szántó István, Grauzer Árpád, Rajki József és
 Lehóczky János. Alsó sor: Gaál István, Medvegy András, Madács Mihály, Nt. Pap
 János László, Varga Sámuel gondnok, Lehóczky István és Varga Miklós

számú gyülekezet volt, tevékenykedéseikben mindig az első helyen álltak. Nemzeti ünnepélyeik, előadásaik, kézimunkakiállítások a legnagyobb siker jegyében zajlottak le. Áldozatos szép munkát végzett az egyház Nőegylete és nagyon sokai segítette az egyházat nagy terhei hordozásában. Ft. Papp János László nemcsak mint lelkész végzett felbecsülhetetlen szolgálatokat a magyarságnak, hanem összeköttetéseinél fogva, nagyon sok honfitár-

A Windsori ág. Hitv. Evangélikus Egyház énekkari csoportja. 1932.

Nt. Markovits Pál, a windsori ev. egyház
jelenlegi lelképásztora.

sunknak segítségére volt az elhelyezkedést illetőleg is. Ismertető előadásokat tartott a kanadai körökben, hogy azokkal a magyar igazságot és a magyar értékeket megismertesse. Nem egyszer tartott a rádióon előadást, ahol nemcsak a magyar evangélikusság helyzetét, de az egész kanadai összmagyarság érdekeit érintő dolgokat ismertetett. Tántoríthatatlan harcosa volt a magyar eszméknek és ideáloknak és nem egyszer foglalt állást nyíltan az Istenntagadó idegen tanítások és azok követi ellen. Evangéliumi tiszta tanításai nagy nyomokat hagytak a hívei lelkében. A serdülő ifjúságon meglátszik, hogy izzig-vérig magyar lelkész tanította őket, mert nemcsak nyelvben, de érzésben is magyarokká váltak és remélhetőleg azok is maradnak. Nagy veszteséget jelentett nemcsak híveire, de az egész windsori magyarságra távozása, őszinte, sokszor kemény, de mindig igazságos, jóakarátú és másokon segítő jó magyar lelkész volt. Nagy segítségére volt nehéz munkájában élettársa a Nagy tiszteletű Asszony, aki nagyon sokat tevékenykedett már kijöve tele előtt is a budapesti deákteri Evangélikus Egyház munkájában.

1940 januárjában meghívta a buffalói gyülekezet lelkipásztorának, melyet elfogadva még abban a hónapban családjával együtt átköltözött új állomáshelyére, ahol pár hónap leforgása alatt is gyönyörű munkát végzett.

A windsori egyház azonnal meghívta helyébe Ft. Markovits Pál fiatal ev. lelkészt, aki nem egészen öt éve érkezett Kanadába és a Waterlooi teológián végezte tanulmányait. 1940, február hó 25-én szentelték fel a windsori ev. templomban és 28-án iktatták be hivatalába s azóta nagy szorgalommal munkálkodik hívei között.

Az egyház 1940-re megválasztott egyháztanácsosai és presbiterei a következők: tiszteletbeli örökös gondnok Varga Sámuel, gondnok Segyó Sándor, pénztárnok Pávlinyi János, jegyző Bellák András, ellenőrök Mihálovics István és Kőrössy Lajos, presbiterek Kankula Andor és Borbély Albert.

A Nőegyleti tisztikarba a következőket választották 1940-re: elnök Rósner Jenőné, pénztárnok Segyó Sándorné, jegyző Dókus Sándorné, ellenőrök Kankula Andrásné, Varga Béláné és Világ Gyuláné.

Az Ifjúsági Egylet tisztikara a következőkből lett összeállítva: elnök Rósner Zsuzsanna, jegyző Dókus Ilona, pénztárnok Pávlinyi Nelli. Taglétszámuk jelenleg 14.

Van szép szombati magyar iskolájuk, ahol az egyházhoz tartozó szülők gyermekeit tanítják és nevelik magyar szellemben.

A Windsori Szent Antal Magyar Katolikus Hitközség.

A windsori katolikus magyarságot az első időkben Ft. Dr. Nagy Dezső

pápai prelátus szolgálta ki a hívek egyenes kérelmére. A Parent és Ontario utcák keresztezésénél lévő asszír templomban tartották szent miséiket, amelyek azonban nem elégítették ki a híveket. Saját templomhelyiség után és helybenlakó lelkipászor után vágyódtak. Monsignor Dr. Nagy Dezsőt kérték fel, aki abban az időben óhazái látogatásra készült, hogy tegye lehetővé, hogy lelkészt kapjon a windsori magyar katolikusság. Monsignor Dr. Nagy utanjárásának eredményeként jött át Kanadába Ft. Matty János, tábori lelkész, aki ideiglenesen az Egyesült Államokban tartózkodott és Toledo mellett vezetett egy kisebb hitközséget.

Felekezeti különbség nélkül nagy szeretettel fogadta Windsor magyarsága az új lelkészt, miután megkapta a londoni püspöktől a joghatóságot és az állandó tartózkodási engedélyt Kanadára. Azonnal hozzákezdtek a templomépítés alapvető munkálataihoz. Amikor Kidd londoni püspök meg tudta, hogy a magyar katolikus hívek ingyenmunkát ajánlottak fel a templomépítéséhez, azonnal engedélyezte a templomépítést és kiutalta az ahhoz szükséges előzetes költségeket. 1932 december hó 17-én, szokatlan enyhe időben kezdtek meg a templom építést, amelynek legnagyobb része ingyen felajánlott munkaként épült fel. 1933 elején, amire az alapkö szentelést tűzték ki, már a falak legnagyobb része fel volt húzva. Nagypéntekre pedig készen volt felszentelésre a templom. A húsvét szent ünnepét már saját templomukban ünnepelhették a hívek. Sokan hetekig dolgoztak, de nem volt katolikus hívő aki legalább egy pár napot ne dolgozott volna ingyen a templomépítésénél. A legbuzgóbb segítők voltak Kummer, Hengel, Majoros és Tóth, míg az egész fafestést a lelkész unokabátyja Laurence Géjza végezte. A templom berendezését az Oltáregylet vállalta. A toledo Szent István templomtól nagyon sok adományt kaptak, úgyszintén a Detroiti Szent Kereszt Katolikus Hitközségtől is. Nagy Sándor, Rimámé, Varga János, Cili és a Harakály családok is kivették részüket az adományozásból. Szépen haladt a munka mindaddig, amíg a depressziós évek nehézségei be nem állottak. Ft. Matty belefáradt az idegőrlő munkába és 6000 dollár fizetési hátralékáról önként lemondva, leköszönt állásáról és átment az Egyesült Államokba.

Utódja Wildinger Jakab a kalocsai érsekség volt titkárja lett, aki nagy ügybuzgalommal fogott hozzá a parochia építéséhez szükséges anyagiak összegyűjtéséhez. Időközben azonban Chicagóba hívták meg és át is ment, ahol rövid idő múlva hirtelen meghalt.

Pár hónap múlva Ft. Dr. Wesselényi Miklós a montreali egyház plébánosa vette át az egyház vezetését, aki azonban hitbeli meggyőződésében megrendülve áttért az Evangélikus Egyházhoz és leköszönt állásáról.

1939 decemberében Ft. Hetényi lett kinevezve az egyház plébánosává, aki nem egész egy évi szolgálat után szintén átment az Egyesült Államok-

pápai prelátus szolgálta ki a hívek egyenes kérelmére. A Parent és Ontario utcák keresztezésénél lévő asszír templomban tartották szent miséiket, amelyek azonban nem elégítették ki a híveket. Saját templomhelyiség után és helybenlakó lelkipászor után vágyódtak. Monsignor Dr. Nagy Dezsőt kérték fel, aki abban az időben óhazái látogatásra készült, hogy tegye lehetővé, hogy lelkészt kapjon a windsori magyar katolikusság. Monsignor Dr. Nagy utanjárásának eredményeként jött át Kanadába Ft. Matty János, tábori lelkész, aki ideiglenesen az Egyesült Államokban tartózkodott és Toledo mellett vezetett egy kisebb hitközséget.

Felekezeti különbség nélkül nagy szeretettel fogadta Windsor magyarsága az új lelkészt, miután megkapta a londoni püspöktől a joghatóságot és az állandó tartózkodási engedélyt Kanadára. Azonnal hozzákezdtek a templomépítés alapvető munkálataihoz. Amikor Kidd londoni püspök meg tudta, hogy a magyar katolikus hívek ingyenmunkát ajánlottak fel a templomépítéséhez, azonnal engedélyezte a templomépítést és kiutalta az ahhoz szükséges előzetes költségeket. 1932 december hó 17-én, szokatlan enyhe időben kezdték meg a templom építést, amelynek legnagyobb része ingyen felajánlott munkaként épült fel. 1933 elején, amire az alapkö szentelést tűzték ki, már a falak legnagyobb része fel volt húzva. Nagypéntekre pedig készen volt felszentelésre a templom. A húsvét szent ünnepét már saját templomukban ünnepelhették a hívek. Sokan hetekig dolgoztak, de nem volt katolikus hívő aki legalább egy pár napot ne dolgozott volna ingyen a templomépítésénél. A legbuzgóbb segítők voltak Kummer, Hengel, Majoros és Tóth, míg az egész fafestést a lelkész unokabátyja Laurence Géjza végezte. A templom berendezését az Oltáregylet vállalta. A toledo Szent István templomtól nagyon sok adományt kaptak, úgyszintén a Detroiti Szent Kereszt Katolikus Hitközségtől is. Nagy Sándor, Rimámé, Varga János, Cili és a Harakály családok is kivették részüket az adományozásból. Szépen haladt a munka mindaddig, amíg a depressziós évek nehézségei be nem állottak. Ft. Matty belefáradt az idegőrlő munkába és 6000 dollár fizetési hátralékáról önként lemondva, leköszönt állásáról és átment az Egyesült Államokba.

Utódja Wildinger Jakab a kalocsai érsekség volt titkárja lett, aki nagy ügybuzgalommal fogott hozzá a parochia építéséhez szükséges anyagiak összegyűjtéséhez. Időközben azonban Chicagóba hívták meg és át is ment, ahol rövid idő múlva hirtelen meghalt.

Pár hónap múlva Ft. Dr. Wesselényi Miklós a montreali egyház plébánosa vette át az egyház vezetését, aki azonban hitbéli meggyőződésében megrendülve áttért az Evangélikus Egyházhoz és leköszönt állásáról.

1939 decemberében Ft. Hetényi lett kinevezve az egyház plébánosává, aki nem egész egy évi szolgálat után szintén átment az Egyesült Államok-

ba és most már hónapok óta lelkész nélkül van az egyház.

Az egyháztagság lelkészeivel együtt igyekezett az együttműködés szellemében dolgozni a többi egyházakkal és a többi hazafias alapon álló szervezetekkel. Különösen az utóbbi öt esztendőben értek el szép eredményt úgy egyháztársadalmi, mint kulturális téren. A sok lelkész változás azonban nagy kihatással volt az egyház előrehaladására. Több éven keresztül tartottak nyári magyar iskolát, melyet két éven keresztül a Szociális Nővérek vezettek szép eredménnyel.

Műkedvelőik híresek voltak nemcsak Windsoron, de az Egyesült Államokban is, ahová gyakran átlátogattak vendégszereplésre. Az ifjúsági munkának lelke és vezetője Karnay K. István volt, aki nagyon sok sikert könyvelt el a katolikus hitközség javára. Előtte a következők-tevékenykedtek a műkedvelő gárda élén: Sáska Imre, Havrán József, Previz József és Tripsánczky Sándor.

Az egyház jelenlegi tisztikara a következőkből áll: főgondnok Loksa András, kurátor Murányi János, jegyző Tripsánczky Sándor, ellenőr Harakály Mihály, pénztárnok Benedek Gergely, kurátor Jobbágy Gyula.

Az Oltáregylet tisztikara 1940-ik évre: elnök Kostyó Istvánné, jegyző Godó Ferencné.

A Kongregációs Leány Egylet elnöknője Krajlák Kató.

Az Ifjúsági Csoport elnöke Loksa Gyula, jegyző Zöld István, pénztárnok Breznyák János.

Az egyház jelesebb műkedvelői a következők: Sáska Imre, Tóth István, Previz József, Csik Ferenc, Vilcs István, Kiéri János, Poczok István, Kovács János, Rákos István, Nagy Imre, Szabó József, Tripsánczky Sándor, Dancs György, Tatár István és József, Madvegy András, Szabó Gábor, Breznyák András, Pandúr Antal, Havrán József, Cílii Mihály, Sunya Péter, Sunya Fülöp, Antal József, Kummer Ferenc, Godó Ferenc, Miklós Mihály, Miklós János és Szőke Béla. Ezen a téren sokat tevékenykedtek még Kató Lajos, Godó Miklós, Nagy Sándor, Koscsó István, Juhász János, Breznyák János, Szabó Juliska-Sáskáné, Csík Jánosné, Koscsó Istvánné, Czap Emma, Pauli Juliska, Szabó Mihályné, Harakály Terike, Harakály Annuska és Flórika, Breznyák Mariska, az utóbbi kettő orgonistája is volt a hitközségnek, Katona Bozsike, Loksa Olga, Mariska és Lujza, Grailák Kató, Godó, Szénay és Ciliné, Tokár Erzsébet, Kakuk Erzsébet, Weizer Mariska, Kozma Erzsébet, Koscsó Erzsébet. Zongoristák Klettinger Mariska és Andreszné.

A Windsori Független Magyar Református Egyház.

1933 március hó 19-én alakult meg Ft. Dr. Bötykös Béla református lelkész vezetése mellett, aki a Detroiti Független Ref. Egyház lelképásztora

volt és hetenként járt át a szervező munka elvégzésére, valamint alkalomkor istentiszteleteket is tartott.

Alapító tagok voltak: Bakos István, Cserepes József, Veres Lajos, Körösi Bálint, Lázár János, Dudás Ferenc, Czók György, Kanócz János, Hegedűs János, Fábrián Sándor, Kovács László, Németh Balázs, Péter Jenő, Ferenczy György, Járdánházy Pál, Helmeczy József és Fórizs Mihály.

1934-ben az egyház lelkésze Ft. Marton Sándor detroiti lelkész lett s ugyanakkor a következő egyháztanácsosokat és presbitereket választotta meg az egyháztagság: főgondnok Kovács László, algondnok Járdánházy Pál, pénztárnok Fórizs Mihály, ellenőr Lázár János, jegyző Rákos István.

Ft. Marton Sándor lelkészkedése alatt vásárolták meg a hívek a templomhelyiségül szolgáló jelenlegi házukat, amely teljesen ki van már fizetve. 1937-ben Ft. Szabó László, majd 1938-tól újból az egyház alapító lelkésze Ft. Dr. Bötykös Béla szolgálja a gyülekezetet.

Jelenlegi tisztikara: főgondnok Ferenczy György, gondnok Fazekas István, jegyző Cserepes József, pénztárnok Török Lajos, ellenőr Fábrián Sándor, presbiterek Járdánházy Pál, Helmeczy József, Kopasz István, Beké István, Péter János, Rákos István, Jakab János, Pokol Dániel, Lázár János és Csiszár Dezső.

A Nőegylet 1940-re megválasztott tisztikara a következőkből áll: elnök Ferenczy Györgyné, alelnök Cserepes József né, pénztárnok Kopasz Istvánné, jegyző Madge Ferencné, ellenőr Veres Lajosné.

Ebben az évben határozta el az Egyház az ifjúsági csoport megszervezését és serényen dolgoznak, hogy a szervező munka eredményes is legyen.

A Windsor és Környéke Magyar Egylet.

Havrán József, Magyar Márton, Varga János, Kemény Dániel, Weisz Bertalan és Dancs György alapító tagok indítványozására és lelkiismeretes előkészítő munkájuk eredményeként alakult meg az egylet 1926 október hó 17-én. Ők voltak az egylet alapító igazgatóság tagjai is.

1928 augusztus hó 28-án kapták meg működésükhöz az állami engedélyt, amikor a vezetőségben a következők voltak: elnök Lukács Kálmán, titkár Kemény Dániel, pénztárnok Berger Márton, ellenőr Havrán József, igazgatósági tagok, Berger Márton, Dancs György és Klein Jenő. Ebben az évben az egylet tagjainak száma 160 volt.

1927-ben megvásárolta az egylet hatalmas egyleti székházát, amelyet azóta teljesen kifizettek. Tagjai a Northern Life Insurance Biztosító Co-

nál vannak biztosítva 1000 dollárra, amelynek elenében minden biztosított tag köteles 1 dollár és 10 centet fizetni havonta. A biztosított tagok száma 80, a póttagok száma 150. Össztaglétszám 230.

Az egyesület céljává tűzte ki a windsori magyarságot, vallás és politikai nézetek kikapcsolásával, társadalmi és kulturális téren egy táborba tömöríteni. A nemzeti érzést és a magyarság szellemi értékeit fejleszteni és a kanadai körökkel megismertetni. Ugyancsak a kapcsolatokat kiépíteni. Segítségére lenni mindazon honfitársaknak, akik arra rászorulnak. Ezeket a célkitűzéseket a körülményekhez képest hűen be is töltötték minden időben. A pár évig működő Kanadai Polgárok Klubja 1838-ban olvadt be a Windsor és Környéke Magyar Egyesületbe s azóta még nagyobb lehetőséggel dolgoznak az egység megteremtésében.

1940 május hó 17-én rendezték meg a kanadai hadseregben szolgálatot teljesítő magyar származású katonák búcsúestélyét egyesületi helyiségükben ahol is megvendégelték és ajándéktárgyakkal lepték meg őket. Az ünnepélyen megjelent a város képviselőjében a polgármester helyettese és egy városi ellenőr is. Negyven magyar fiú teljesített eddig katonai szolgálatot, akiknek képviselőjében hatan jelentek meg az ünnepélyen.

Az egyesület női tagjai szorgalommal segédkeznek minden téren, hogy úgy erkölcsileg, mint anyagilag előbbre vigyék érdemes egyesületük célkitűzéseit.

A tagság 1940-re a következőket állította az egyesület élére: elnök Havrán József, alelnök Antal József, pénztárnok Csík János, titkár Berecz József, ellenőr Horúczy István, jegyző Kovács József, zászlótartók Frei Antal és Ambriskó József, ajtóőr Józsa Lajos, Bolha Márton.

Érdemes windsori magyarok, akiknek neveit sikerült feljegyezni: Jakab János, Baráth Dezső, Borbély Albert, Boda József, Izsák Aladár, Varga Sámuel, Varga Miklós, Izsák István, jelenleg nagybetegen fekszik a londoni szanatóriumban, Vörös István, Huszthy Menyhért, Loksa András, Ferenczy György, Rouffer Mihály, Madge Ferenc, Ágocs József, Alyini István, Ambriskó Ferenc, Antal János, Antal István, Balogh Károly, Veleczky János, Berecz József, Boris J. E., Csáki Ferenc, Csonka János, Cili Mihály, Daróczy Ferenc, Daróczy Pál, Dónk Ferenc, Demeter József, Dósa Lajos, Diószegyi Sándor, Dudics Péter, Daróczy Pál, Évady László, Fábian Sándor, Fejes János, Fekete Mátyás, Főrizs Mihály, Frey Antal, Gibals Márton, Hajdú János, Hajdú László, Hajdú István, Harda Imre, Hengel Mária, Juhász János, Juhász Mihály, Jurló Miklós, Kakuk János, Kerekes András, Készem János, Király József, Kopasz András, Kosztyó István, Kopasz János, Köteles F., Kövy István, Krakomperger Anna, Králik Gusztáv, Kúrián Béla, Lőrincz Ferenc, Molnár Sándor, Molnár Gyula, Molnár Zoltán, Murányi Anna, Nagy Sándor, Oravec István, Orbán János, Pandúr

Antal, Kaucz Sándor, Péter János, Péter István, Pravec Anna, Rác László, Sánta György, Segyó Sándor, Szirbik Sándor, Sunya György, Szabó Imre, Szabó Miklós, Szabó Péter, Szász József, Szászi Béla, Taylor Pál, Tokár József, Török Lajos, Pearce József, Bíró Sándor, Bányai Ferenc, Horváth Albert, Jeszenszky István, Somody János, Gyórfy Lajos, Toró Albert, Boszoráth János, Végh József, Szász János, Horváth Albert, Vádi István, Varga Béla, Varga Péter, Vaszily József, Veres Lajos, Weiszer János, Vesés Lajos, Wilich István, Zatykó István, Weldinger Mihály és Zronik Sándor.

Nagyon értékes szolgálatot tesz a Windsor és környéke magyarságnak Veleczky János, aki magyar programot közvetít minden szombaton délután a CFCO chathami rádióállomásról.

RIMASZOMBATHY ISTVÁN rövid életrajza és érdemes munkálkodása.

Istenfélő vallásos református szülőktől született 1883 június hó 18-án a Nagykunság fővárosában, Karcagon. Mint nőtlen ember 1923 november hó 21-én vándorolt ki Kanadába a Royal Mail Társaság hajóján az Orbitán és új hazájában december 8-án kötött ki. Mint a bevándorlók legtöbbször ő is Nyugatra ment és Békevár környékén telepedett le és dolgozott 5 éven keresztül. Hűséges tagja volt a békevári református egyháznak. Az öt év letelte után lejött Keletre és Windsorba érkezett 1928 december hó 10-én. Attól az időtől kezdve nagy tevékenységet fejtett ki a windsori református egyház életében. Éveken keresztül volt gondnoka, pénztárnoka és presbitere az egyháznak, úgyszintén a vasárnapi és nyári mindennapos iskolában is működött közmegelegedésre mint tanító Ft. Molnár Jenő lelkészkedése alatt. Az egyházmegyei gyűléseken hosszú időn keresztül képviselte egyházát.

Sokan nem tudják de megörökítésre méltó, hogy ez a derék honfitársunk hogyan kapcsolódott bele a "Justice for Hungary" (Igazságot Magyarországnak) akcióba. Itt ismerkedett meg Magyar Sándorral a magyar repülőgép egyik dicsőséges pilótájával, akivel Ft. Molnár Jenő ref. lelkész hozta össze. Rimaszombathy István volt az első, aki az óceánrepülés céljaira az első harminc dollárt adományozta. Magyar Sándor a református templom kis toronyszobájában állította ki a nyugtát erről az összegről, amikor hiábavalóságnak bizonyult minden kísérlet arranézve, hogy lebeszélje az adományozásról Rimaszombathy honfitársunkat, tekintettel, hogy abban az időben munka nélkül volt. Azonkívül még 15 dollárt adományozott s a kapott "Óceánrepülő" lapokat elküldötte a világ akkori közéleti tekintélyeinek, hogy közreműködésükkel segítsenek letörni a bi-

lincset a megcsönkített, sokatszenvedett magyar haza testéről. Többek között lapot küldött V. György angol királynak, Rothermere Lordnak, a magyarok nagy barátjának és önzetlen harcosának, Mussolininek, vitéz nagybányai Horthy Miklós Magyarország kormányzójának, őfensége József főhercegnek, báró Perényi Zsigmond koronaőrnek, Dr. Ripka Ferenc Budapest székesfőváros polgármesterének, gróf Bethlen István miniszterelnöknek, Ravasz László budapesti ref. püspöknek, Baltházár Dezső debreczeni ref. püspöknek és még sok más közéletű vezérférfiúnak, akiktől nagyon sok fényképes dedikált levél választ kapott Rimaszombathy honfitársunk. Nem volt boldogabb ember széles e világon, amikor elindult a "Justice for Hungary" repülőgép, mint ez a kun ivadék, "Életem legszebb napjai voltak" amint ő maga mondja azok a napok, amikor elindult a Justice for Hungary propagálni a MAGYAR IGAZSÁGOT.

1938-ban valóra válthatta Rimaszombathy honfitársunk élete legszebb álmát, mint a windsori reformátusság képviselője haza mehetett a Magyarok Világkongresszusára. Megérkezése után vitéz nagybányai Horthy Miklós Magyarország kormányzója abban a kitüntetésben részesítette, hogy sok más külföldi magyarral együtt, külön kihallgatáson fogadta a királyi palota tróntermében. Itt lett bemutatva Kánya Kálmán külügy- és Imrédy Béla miniszterelnököknek, akik nagy szeretettel beszélgettek el honfitársunkkal. A Reformáció 400 éves jubileumi ünnepségén Rimaszombathy István képviselte a Windsori Ref. Egyházat, amikor igen sokan jelentek meg nemcsak a magyarországiak, de a kanadaiak és a megszállt területek képviselői is. Feledhetetlen látvány volt, amikor a testvérgyülekezetek népe leborult az Igaz Isten előtt, a világ Megváltója, a Golgota hőse, az Ur Jézus előtt, hogy hálákat adjon a gyönyörű ünnepségekért. Feledhetetlen látvány volt, amikor a tömeg bevonult különböző zászlók alatt a nagy templomba és köztük volt az amerikai és kanadai magyarság zászlaja is. Megnyugtató érzés volt leborulni a hazai rögre és hálákat adni a teremtés örök Istenének. Csillogtak a szemek ezen a nagy találkozón és hullottak a könnyek az elérzékenyüléstől. Zúgott is hittel a Nagy Templom falai között a 90-ik zsoltár "Te benned bízunk eleitől fogva."

Élete legizgalmasabb napja volt, amikor Hegedűs Lóránt volt pénzügyminiszter budai palotájában várták a döntést, hogy mit kap vissza Magyarország az ezeréves haza leszakított testéből. Az egeket verte a kitörő öröm, amikor megtudták a döntést. Ha nem is mindent, de sok szép felsőmagyarországi területet kaptunk vissza a csonkahaza leszakított népeivel együtt. A palota nyitott ablakában állottak é könnyes szemekkel néztek le Budapest örömmámorban úszó népére. Sohasem felejtí el Hegedűs Lóránt megjegyzését. "Tessék kinézni ezeken az ablakokon! Hát van szebb város a világon, mint a mi gyönyörű Budapestünk"? Bizony nem

tudott egyebet mondani a mi Rimaszobathy honfitársunk, mint, hogy: "Nagyon szereti Isten ezt a sokatszenvedett népet." A búcsúzás alkalmával megajándékozta Rimaszobathy honfitársunkat egy gyönyörű Bibliával. Feledhetetlen szavakat írt bele a volt protestáns pénzügyminiszter. Ez volt a legszebb ajándéka Rimaszobathy honfitársunknak, a gályarabok leszármazottjának, mert: nemcsak szereti a Bibliát, hanem aszerint is igyekszik élni.

Leveleikkel tüntették ki: Magyarország kormányzója, Gömbös Gyula, miniszterelnök, Hegedűs Lóránt pénzügyminiszter, báró Perényi Zsigmond és még igen sokan ezeken az előkelőségeken kívül. Megállta a helyét Rimaszobathy honfitársunk úgy a kanadai, mint az óhazái közvélemény előtt.

ONTARIO tartományban kisebb-nagyobb számban a következő helyeken laknak még magyar honfitársaink:

ALVINSTON — Csobók László. AYLNER — Móré Sándor, Ábelé János. BLACK HAWK — Egyed József.

BOWMANVILLE — Hajnal Pál. BEAMSVILLE — Borsos Lajos és Gesinger József.

BURFORD — Astrovics J., Cseh Jenő és Mátyás György.

CALEDONIA — Szabó Kálmán, Kucik András, Popovics György és Szabó Béla.

CHATHAM — üorner György, Nagy József, Papp János, Kosa András és Zinner István.

CHIPPAWA — Kindt József, Bodolay Lajos, Vigh József és Csikas Gyula.

CORNWALL — Lombráczy József, Tekenős Benjámin, Repiczky L, Erdély László.

ESSEX — Tóth Vilmos és Krizsán János.

FENWICK — Szabó István, Kiss Sándor, Bíró Ferenc és Podolyák A.

FLETCHER — Bódis Lajos, Szilágyi György és Bodnár Lajos.

FORT FRANCES — *Katona Miklós*, FORT WILLIAM — Béres Károly.

HARROW — Mészáros János, Sárkány' Ferenc, Suták János, Szabó Lajos, Szakács József, Szűcs István és Vági István.

HUMBERSTONE — Bartók Lajos, Gregovszky Dániel, Illés P., Ladon Márton, Sturman János, Vizsoly B. és Szokoy István.

KINGSTON — Császár István és Ujj J.

KINGSVILLE — Dudics Péter Kiss Gyula, Illés Jakab, Gerencsér György, Jakab Zsigmond, Kállay Anna, Nagy Kálmán, Süme gy János, Krisztof József, Szabó Mária, Vancsa N. és Lukács András.

LONDON — Nagy István, Szabó Gábrriel és Kotán János.

PORT ROBINSON — Fiaszó Ferenc, Bálint András és Szabó Ferenc.

RAINY RIVER — Pintér Mihály, Pintér László.

SARNIA — Murin Lajos és Kapáló Dániel.

VITTORIA — Marozsán Antal, Kiss Sándor és Salyi Béla.

Sepsics János honfitársunk torontói szén üzletében feleségével és leányával Erzsikével.

A torontói Ág. Hitv. Evangélikus Egyház egy csoportjának nyári kirándulása a Berta Lajosék (Orosháza) tanyájára. Szalonnasütés. 1940.

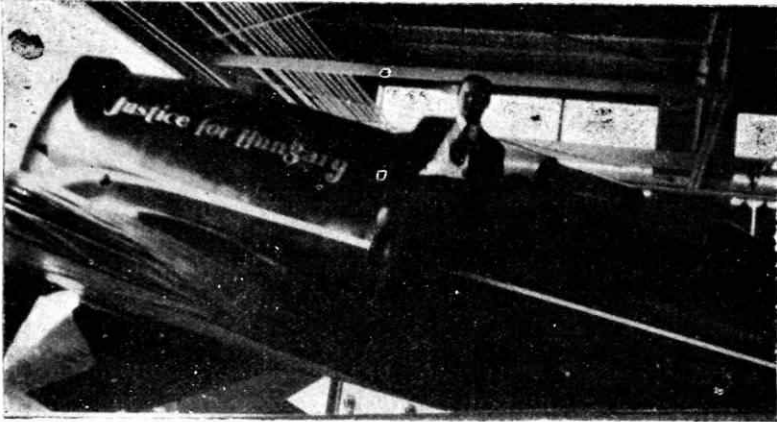
A w ind sori Evangélikus Egyház egy csoportja 1940.

Koynok Kálmán és Ft. Rúza Jenő a St Anthonv tó partján Eszak-Ontarióban, Koynok Kálmán bányaterületén.

A Torontóban lakó testvér finn nemzet fiainak kiállítása a nemzeti függetlenségükért az oroszokkal vívott háborújuk után 1940-ben. Nemzeti Kiállítási Pavillon.

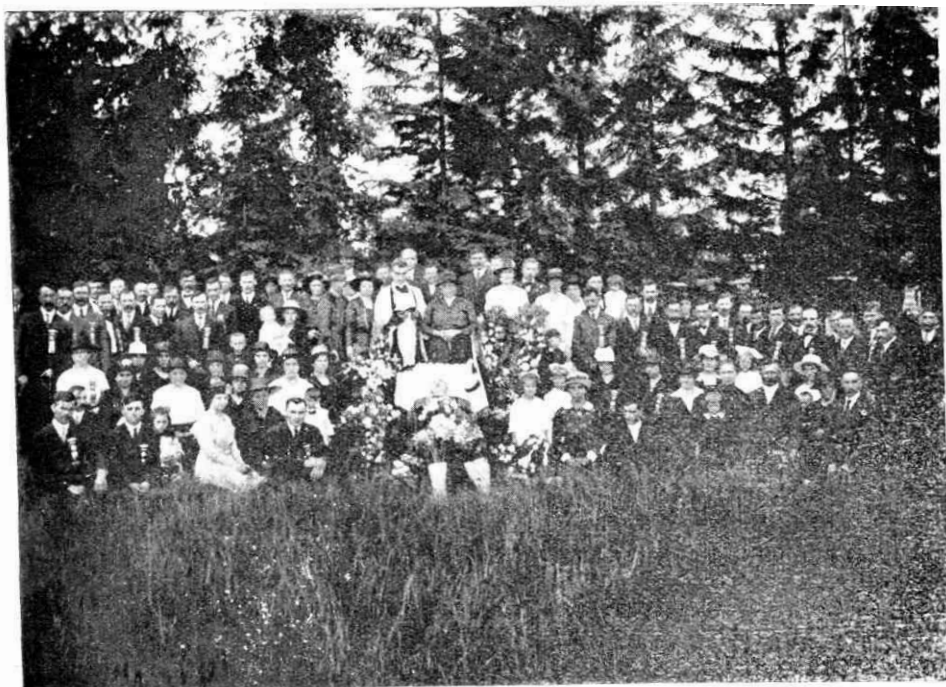
A "Justice for Hungary" repülőgép Nt. Dr. Molnár Jenő lelkésszel.

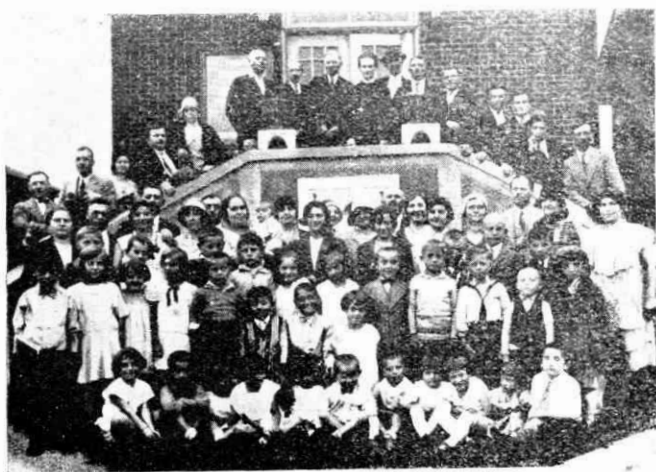
A "Justice for Hungary" repülőgép nagy útjára való indulása pillanatában.

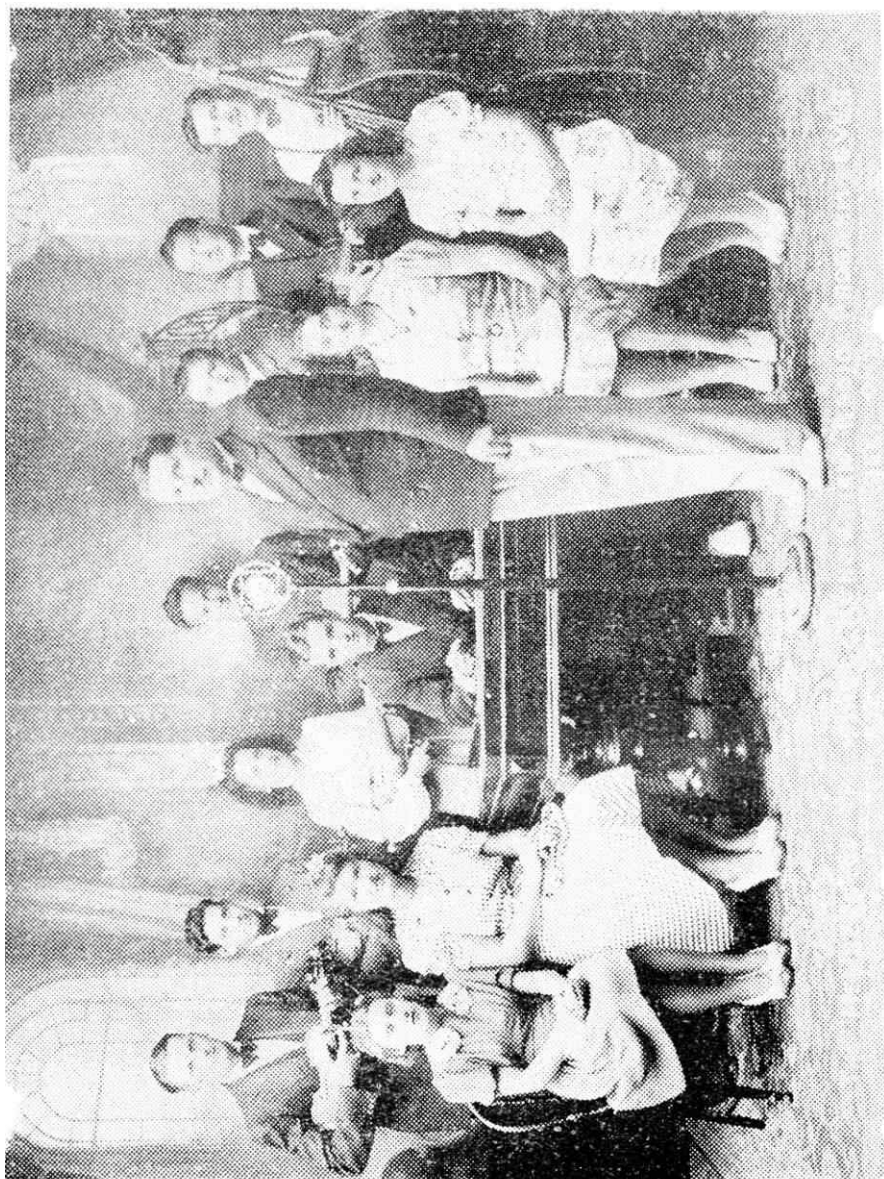
Néhai Szalay Emil, aki nemes szívé adományozásával lehetővé tette Endresz és Magvar dicsőséges vállalkozását, Endresz Györggyel. Flint, Mich., USA.

A Brantfordi Betegségélyző első halottja Kenli Károly temetése 1918-ban, Brantford.

A windsori Ág. Hítv. Evangélikus Egyház nyári magyar iskolás gyermekeinek egy csoportja.

Az első magyar rádió csoport szereplői, 1940. Stahl Henrik kapmeister, Marjón István, Connie Lacapell, Bartus Jenő, Szép Béla, Vince József, Pócs Mihály, Loskay Jolánka, Rády Bözsike, Dénes István, Vaskó Józsefné, Vince Jolánka és Péter Mihály első énekes és ügyvezető.

Ifj. Lacziák János zenekara. Prímás ifj. Lacziák János második prímás Felföldy József, csellós Kiss Ferenc, cimbalmos Szabó György, kontrás ifj. Lacziák János és bőgős Gugg Péter. Toronto, Ont.

Kostyó Menyhért és neje szül. Holovács Emma. Siszlóczy Ung megye. Hamiltoni üzletük előtt.

QUÉBEC

Kanada második leggazdagabb tartománya. Területe 594,534 négyzetmérföld. Fővárosa Québec. 1609-ben a franciák, majd 1759-ben az angolok hódították meg ezt a tartományt. Lakosai ma is túlnyomó részben franciák, akik hivatalokban is törvényesen használják nyelvüket és egyes helyeken ma is francia a tanítás nyelve. Természetesen az angol nyelv használata mindenütt törvényesen kötelező. Főfoglalkozási ágazatok a bányászat, halászat, tehenészet és erdőkitermelés. Ércben és ásványokban rendkívül gazdag s így fejlett bányászata, ipara és kereskedelme is van. Nagymennyiségben található az arany, nikkell, acél, alumínium, apatit, mica, azbeszt, grafit, cement, kő, márvány, gárnit, kvarc és homok.

NORANDA és ROUYN.

Fiatal bányaváros, amely rövid pár év leforgása alatt hatalmas fejlődésen ment keresztül. Ikervárost képez a vele teljesen összeépült üzleti jelleggel bíró Rouyn-nal. Lakosainak száma 9000.

Maga a bánya az Osisko tó, míg a város a Tremoy tó partján épült fel. A Noranda Mine Ltd. egyik legnagyobb aranybánya vállalkozás Quebecben, melyet 1922-ben vásároltak meg. Az arany mellett a rezet is kitermelik az ércből. Mindkét város lakosainak a legfőbb kerseti forrása a bányamunka.

A magyarság lélekszáma nem haladja meg a százat. Nagyobbára bányamunkások, akik 1926 óta telepedtek itt meg. Sem egyháziilag sem társadalmilag nincsenek megszervezve. Magyar egyletet már szerveztek egy lakalommal, de a depressziós évek alatt működését beszüntette. A legrégebbi telepes Korpay András, aki előnyös pozíciót vívott ki magának. Friedmann Jenőnek a legnagyobb és legmodernebb fűszer és csemegeüzlete van a városban, ugyancsak az ő tulajdonában van a hatósági engedéllyel

vezetett sör üzlet is. Intelligens üzletember. Leánya a Brantfordi General Kórház orvosa, míg a fia most végzi az egyetemen mérnöki tanulmányait. Mokánszky János egyik legrégebb bányász. Szorgalmas, megbecsült ember. Hart Lajos mint a város műkertésze dolgozik évek óta. A város gyönyörű parkírozása az ő nevéhez fűződik. Az ingoványos tópartot is ő hozta rendbe és parkírozta oly csodaszépen, hogy sohasem mulasztják el a város vezetői azt megmutatni azoknak a vendégeiknek, akik ebbe a városba jönnek. Leánya Mária Montrealban operaénekesnőnek készül neves tanárok vezetése mellett. Farkas Sándornak jómenetelű festő és dekoráló vállalkozása van, akinek Sándor fia szintén a szakmában tevékenykedik. Ők tartják szerződés szerint karban a bányavállalat 380 munkás házát. 12-16 emberrel dolgozik állandóan. Posta János, Wéber Péter, Mokánszky János szintén régi bánya munkás. 1925-ben a lethbridgei szénbányában dolgozott, majd 927-ben jött Norandára, ahol a bánya gyárában kapott alkalmazást. Családját 1929-ben hozatta ki. Három gyermekük van, Mária, Borbála és János. Tilk János, Schuller János, Posta Péter, Haroskó János, Cirga István, Leskovics Péter, Jeremiás András, Tóth Lukács, Balázs József, Bütössy András, Bütössy Sándor, Kuklács Pál, Papp Miklós, Farkas János, Béres István, Magyar Miklós, Kovács József, Vajda Pál, Vajda István, Kovács Balázs, Tóth Mihály, Frank György, Reisenger Mihály, Tutkovics István, Losoncy Ferenc, Banka Lajos, Hasulyó János és Krausz Ferenc.

Negyven mérföldnyire a várostól csak nem régen nyílt meg egy új bányatelep East Malatic néven. Itt is letelepedett 15-20 magyar bányász család, akik közül sokan más bányatelepeken dolgoztak addig.

I. MONTREAL, KANADA PARISA.

A Szent Lőrinc folyó festői völgyében messziről szemébe tűnik az utazónak a várost uraló királyi hegy (Mont Royal), melyről Montreal nevét vette. Az élesen kiemelkedő hegy legmagasabb pontján egy hatalmas méretű s minden este ragyogóan kivilágított kereszt hirdeti, hogy az első felfedezők és honfoglalók a keresztyénség jegyében vették birtokukba a Cartier Jakab által 1535-ben felfedezett szigetet. A város ugyanis a Szent Lőrinc és a Prairie folyók által körülvett mintegy 194 négyzetmérföldnyi területen, az úgynevezett Montreal szigeten fekszik, a Hochelaga nevű indián falu helyén. A tőzsomszédságában lévő Caughnawaga szigeten, mint a kormány által fenntartott indián telepen ma is csak indiánok kaphatnak letelepedési jogot. Magát a várost Chomey Pál alapította 1642-ben. Az alapítás 300. évfordulójának 1942-ben tervezett megünneplésére máris

nagyban folynak az előkészületek. Az **1,200.000** lelket kitevő lakosság kb. kétharmad része francia, a többi angol és egyéb európai bevándorló, akik között viszont a zsidók vannak legnagyobb számban. Nemcsak számuknál, hanem vagyoni helyzetüknél fogva is komoly tényezőkként szerepelnek a város életében.

A város fejlődését hatalmas kikötőjének köszönheti. A nyílt tengertől 1000 mérföldnyi távolságban ugyan, mégis a new yorki után az egész kontinens legnagyobb kikötője. Magyar embernek hamarosan feltűnik bizonyos hasonlóság Montreal és Budapest fekvése között. Mindkettő folyó partján, kiemelkedő hegy tövében és mindegyiknek megvan a maga szigete. (Szent Helen — Margitsziget). Nagysága is kb. olyan mint a mi Budapestünk. Számos parkja van mint pl. a **400** holdas Mount Royal Park, a 120 holdas Szent Helen sziget s a közel 100 holdas festői LaFontaine Park. Itt van a kanadai franciák legnagyobb egyeteme: The University of Montreal és ugyancsak az angol protestánsok magas színvonalú egyeteme: a McGill University.

Szerencsés fekvésénél fogva kereskedelme élénk. Iparában képviselve van a nehéz vasipartól kezdve egészen a könnyű tüiparig úgyszólván minden. A szőrmeipar és kerekedelem különösen fejlett és élénk.

A lakosság vallása 75 százalékban római katolikus. A római katolikus egyház befolyása erős nemcsak a városi, hanem a tartományi közigazgatásban is. A város területén több mint 320 templom van.

Az éghajlat nagyjából megfelel a magyarországinak, de míg otthon a Kárpátok gerince felfogja a hideg északi szeleket, addig itt sokszor 50 fokos hidegben dideregnek az emberek. A tél hosszan tartó és hideg. Tavasz alig van, hirtelen szökik át a forró nyárba. Az ősz határozottan szép. Hervadás idején festői látványt nyújt a kanadai juharfa színes koronája.

II. MONTREAL MAGYARSÁGA

Jelentős magyar csoportról csak az első világháború után beszélhetünk. Van ugyan egy néhány család a háború előtti időből, de nagyobb arányú bevándorlás csak 1925 után vette kezdetét. Még 1926-ban is alig volt 20-25 család. A következő négy év alatt azonban rohamosan növekedett a magyarság száma. 1930-ban már 5 ezerre becsülték. A harmincas évek legelején nem egyszer 8-10 ezer magyarról is beszéltek. Konzervatív becslés szerint ma kb. 5 ezer magyar él Montrealban. A depressziós évek elején a kanadai kormány beszüntette vagy legalább is nagyon megszorította a bevándorlást s amellet sokan visszavándoroltak az óhazába.

A benszülött lakosság bizonyos vegyes s nem egyszer ellenséges magatartással fogadta nemcsak a magyarok, hanem általában az idegenek

beözönlését. A francia munkásság erős versenytársat látott benne, és ellenszenvét nem egyszer tettekben is megmutatta. A hatóságok sem látták helyesnek, hogy a nyugati tartományokba szánt bevándorlók a városokba özönlöttek, de hivatalosan nem léptek fel ellenük.

Az óhaza minden vidéke képviselve van Montrealban, de legtöbben mégis Abaúj, Borsod, Zemplén, Szabolcs, Szatmár, Bereg és Ung megyéből vannak. A számos megszállt területi magyar között ott találunk jó pár száz székelyt is. Túlnyomó részük a mezőgazdasági munkásosztályhoz tartozik, közöttük sok törpebirtokossal. Van ezen kívül szép számban iparos és kézműves is. Aránylag sokan vannak felsőbb iskolát végzett diplomás emberek és művészek.

A magyarok többsége napszámos munkát végez, de többeknek sikerült gyárba bejutni. Akár építkezésnél, akár kertészetben vagy gyárban sikerült munkához jutnia, szorgalma és megbízhatóságáért megbecsülik és méltán, mert alapos képzésük messze felülmúlja az itteni szakmunkások képzését. Az intelligens magyarok szabad pályákon, üzletben vagy hivatalban helyezkedtek el.

A legutóbbi időben sok magyarnak sikerült munkát kapni, mégis vannak nagy számmal, akik városi munkanélküli segélyre vannak utalva. Az igazság kedvéért meg kell jegyezni, hogy ha a segélynyújtásnál voltak is szóbeli ellenvetések a nem polgár bevándorló segélyezésénél, egy-két elszigetelt esetet kivéve a nem polgárok is részesültek munkanélküli segélyben. A családtalan magános férfi vagy nő heti segélye \$1.80, ami lakbérrel együtt havi \$14.-t tesz ki. Egy kétgyermekes család heti segélye \$6.00. Beleszámítva a lakbért is ugyanez a család havonként több mint \$35.00 segélyt kap.

A kereseti viszonyok és lehetőségek között nagy ingadozás tapasztalható. A kertészetben és a várost környező farmokon dolgozó napszámosok napi díja \$1. és \$1.50. Építkezésnél már 30-35 cent órabért, az az napi \$2.50, \$3.00-t is keresnek. Gyárakban gyakorlott munkások 40-50 centet, szakmunkásoknak vagy speciális képzéssel bírónak 60-70 cent órabért is megadnak.

A lakásviszonyok eléggé tűrhetők. Egy 3-4-szobás, fürdőszobával is ellátott lakást havi 18-20 dollárért kaphatni. Az élelem ára emelkedő tendenciát mutat. Egy másfél fontos kenyér ára 6-8 cent. Tejnek literje 10-12 cent. Vajnak fontja 25-30 cent. Sertéshús fontja 20-25 cent. Zsír 12 cent, cukor 7 cent. A kávé fontja 35-40 cent, a teáé 45 cent.

A felekezeti tagozódás általában az óhazái arányhoz igazodik. A többség természetesen római katolikus. Utánuk legtöbben vannak a reformátusok, aztán szám szerint következnek az evangélikusok. Mind a háromnak szervezett egyháza van. Szép számmal vannak görög katoli-

kusok is, akik megpróbáltak külön görög katolikus egyházba tömörülni, de nem lévén állandó lelkészük, letettek a külön egyház tervéről. A magyar zsidók még a hábrú előtt hitközségbe szervezkedtek. Ma is megvan egy Austro-Hungarian Synagogue néven nyilvántartott magyar zsidók által alapított hitközség, ma már azonban a tagoknak nagyon kicsiny hányada magyar. Az unitáriusokon és baptistákon kívül ha akad is egy néhány más vallású, számuk elenyészően csekély. A materialista kommunista propaganda a montreali magyarok körében is érezteti hatását. Az isten-tagadó munkásmozgalom hívei között azonban számosan vannak már keserűen kiábrándultak, akik vasárnapi iskolába küldik gyermekeiket, úgy vélekedvén, hogy ha már ők el is veszítették keresztyén hitüket, gyermekeik ne nőjenek fel a hit, a vallás és az egyház jótékony erkölcsi hatása nélkül.

REFORMÁTUS (EGYESÜLT) EGYHÁZ.

A Montreali Magyar Református Egyháznak a megszervezése Fehér Mihály lelképásztornak a nevéhez fűződik. 1900-ban született a szatmári megyei Méhtelek községben, egyszerű de komoly és vallásos kisbirtokos szülőktől. A falusi elemi iskola elvégzése után a debreceni ősi református kollégiumba került. A világháború utolsó évében, még be sem fejezhetvén gimnáziumi tanulmányait, katonának sorozták be. Mint egy éves önkéntes Szatmárnémetiben elvégezte a tartalékos tiszti iskolát és közvetlen az összeomlás előtt került le a francia frontra. A háború végeztével befejezte abbamaradt középiskolai tanulmányait és 1920-ban beiratkozott a debreceni egyetem hittudományi karára. Ezzel mintegy elkötelezte magát a református keresztyén lelképásztori szolgálatra. 1923-ban a szorgalmas és jeles előmenetelű papjelöltet az a kitüntetés érte, hogy tanárai ajánlata a főiskola amerikai tanulmányútra küldte ki. A holland reformátusok new brunswicki (U.S.A.) szemináriumában folytatta és fejezte be lelkészi tanulmányait. Ott tette le úgy az első mint a második lelkészképesítő vizsgát, amelynek alapján a new brunswicki egyházmegye 1925. június 5-én fel is szentelte. Ugyanekkor azonban egy másik ösztöndíjat kapott, melynek segítségével még egy évig, most már mint felszentelt lelkész, az amerikai kálvinisták princetoni főiskoláján folytatta tanulmányait. Itteni vizsgáival a theológia magistere vagy mestere című fokozatot nyerte meg.

1926 kora tavaszán a Kanadai Egyesült Egyház (The United Church of Canada) missziói hatósága meghívta Kanadába, hogy az ott élő magyarok között missziói és egyházszerző munkát végezzen, ha csak a nyári vakáció ideje alatt is. Az ifjú lelképásztor örömmel ragadta meg a kínálkozó alkalmat és 1926. május 12-én átlépte a kanadai határt. Toronto, majd Kingston után Montrealban állapodott meg. Megérkezése után egy

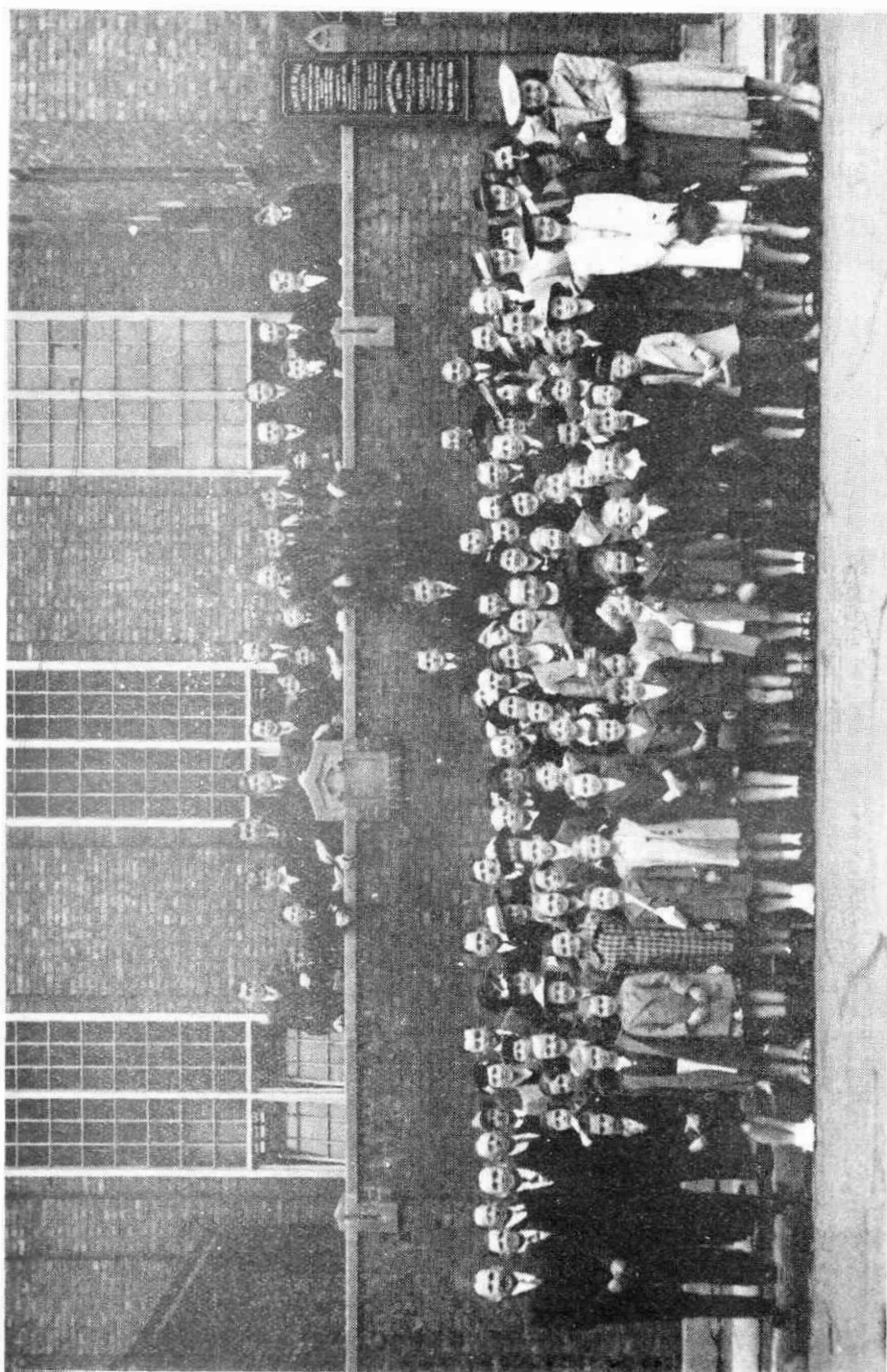
pár órával a Keresztyén Ifjúsági Egyesületben (Y. M. C. A.) találkozott S. Papp János Lásiló, evangélikus vallású műszaki rajzoló, később evangélikus lelkésszel és Zoltványi Béla római katolikus szobrásszal. Egyik sem református, ele mindkettő lángoló szívű magyar, akik őszinte szeretettel köszöntötték a hitnek és magyarságnak közzéjük érkező munkását és a legelső információt és segítséget nyújtották a szétszórt csontok összegyűjtésére vállalkozó ifjú lelkipásztornak.

Másnap már megkezdődött a hittestvérek felkutatása a milliós városban. Kevesen voltak s azok is szétszórva. Borbélyüzletben, kifőzőben, tömeglakásban nyert adatok alapján sikerült is néhányat feltalálni. 1926 május 22-én, pünkösd szombatján egy kis csoport már bűnbánati istentiszteletre gyűlt össze a német evangélikus testvéreknek a Prince Arthur és Jean Mance utcák sarkán lévő templomában. Készültek pünkösdre, megünnepelni a keresztyén egyház születésnapját. Könnyes szemekkel, de boldogságtól túlaradó szívvel énekelték a bűnbánati dicséretet: Uram a töredelmes szívet Te szereted. . . Ezzel a reménységgel Te hozzád óhajunk. . . Hitükben felfrissülve s reménységükben megújulva búcsúztak el egymástól lelkész és hívek, megígérve, hogy holnap többed magával fog minden egyes megjelenni az ünnepi istentiszteleten és az azt követő úrvacsora osztz.son.

Reményteljes várakozás közepette virradt fel a pünkösd napja. Összegyűlt ismét a kis csoport, de most már a testvérek megnövekedett seregével. A lélek öröme hangzott ki az éneklés hangjából. Az elhagyott édes otthonnak ünnepi hangulata sugárzott az arcokon. Otthon érezte magát mindenki. A szemekből könny hullott alá, de örömtől lobogott a szív, mintha a pünkösd Lélek tüze gyújtotta volna lángra, örült mindenki, hogyne örült volna, mikor a lesújtó és megalázó trianoni bákeparancs által egymástól elszakított ungi és szabolcsi református magyar együtt énekelhette a háronuzéki kálvinista székely testérével a mennyei szent ajándékot áhító pünkösd dicséretet. E kis gyülekezete Trianon kanadai magyarjainak biztató jelképe volt a magyarság, közelebbről a református magyarság örök egységének, melyért a külföldön élő hívő magyar nem szűnik meg imádkozni. Az édes anyanyelven felhangzó Igét megilletődött lélekkel hallgatta a gyülekezett és szent vágyakozással vette magához a lélekkenyerét és italát jelképező szent jegyeket.

Istentisztelet után általános volt az óhaj, hogy a reformátusság szervezeti egységbe tömörüljön és minél előbb megalakítassék a Montreali Magyar Református Egyház.

Május 30-án ugyancsak a német evangélikusok templomába már alakuló közgyűlésre jött össze a hitéhez ragaszkodó magyar reformátusság. A közgyűlésen a szülőhaza képviselőjében megjelent Haydin Albert mont-

A montreali Református Egyház egy csoportja.

reali főkonzul, míg a Kanadai Egyesült Egyházat (The United Church of Canada) Rev. Dr. W. R. Cruikshank, egyházmegyei belmissziói titkár képviselte. Ez alkalommal már 41 felnőtt református hívő jelent meg. A rendes istentisztelet végeztével a magyar himnusz eléneklése után a lelkész ismertette a közgyűlés célját s üdvözölte a hivatalos képviselőket. A főkonzul úr a szülőháza üdvözlését tolmácsolta és buzdította a megjelenteket hitükhöz és magyarságukhoz való ragaszkodásra. Dr. Cruikshank örömeinek adott kifejezést látván a magyaroknak az egyház iránti lelkesedését, s ígéretet tett, hogy szervezkedés esetén a missziói tanács megadja a szükséges anyagi támogatást.

A gyűlést vezető lelkipásztor kérdésére, hogy "óhajtják-e a hívek megalakítani a Montreali Első Magyar Református Egyházat testvériesen társulva az ágostai hitvallású evangélikus testvérekkel, a közgyűlés egyhangú igennel felelt. Ugyanígy fogadta a következő kérdést is: "óhajtják-e a hívek, hogy a fentnevezett egyház a magyarországi református egyháznak a Heidelbergi Katekizmus és a Második Helvét Hitvallásban kifejtett s szigorúan a Szentírás alapján a Kanadai Egyesült Egyház (The United Church of Canada) fennhatósága alatt és támogatásával folytassa munkáját. A lelkészi állásra egyhangúlag meghívta a közgyűlés Fehér Mihály, szervező lelkipásztort, aki megköszönve a fiatal gyülekezet bizalmát, Ígéretet tett, hogy amíg csak a gyülekezet körében marad Istentől nyert minden erejével és képességével a kicsiny egyház felvirágoztatásán fog munkálkodni. Az egyháztanácsba vagy presbitériumba a következő tagok lettek beválasztva: Gondnok: Deák Béla. Pénztáros: Kiss Dénes. Jegyző: somogyi Papp János. Ellenőr: Kovács Ödön. Presbiterek: Kára V. Sándor, Lukács Pál és Benke János.

A szervezkedést az egyházmegyei hatóság is jóváhagyta. A látogató és taggyűjtő munka nagy lelkesedéssel indult meg újra. A lelkipásztor és a presbitérium legfontosabb teendője volt a hittestvérek felkutatása és az egyházi életbe bekapcsolása. A végzett munka meg is hozta az eredményt úgy hogy augusztus közepén már 120 volt a kis egyház lélekszáma. Mindössze 5-6 családos a többi vagy nőtlen, vagy olyan, akinek családja az Óházában volt.

Szervező lelkész visszatér az óházába.

Augusztus végén a lelkész közölte a gyülekezettel, hogy mint tanulmányútra hivatalosan kiküldött teológus, tanulmányai idejének letelte után kötelezve érzi magát a hazatérésre, hogy kiküldőinek számot adván külföldön szerzett tapasztalatairól, alávesse magát az otthoni egyházi főhatóság rendelkezésének és szolgáljon ott ahol éppen szükség lesz szolgálatára. Ennek megfelelően 1926. augusztus végén az ifjú gyülekezet ra-

gaszkodó magatartása dacára, de az esetleges viszontlátás kölcsönös reménységében elhagyta Montrealt és vissza ment az Óhazába.

Távolléte alatt Muzsnai László ugyancsak amerikai tanulmányúton lévő okleveles lelkész vette gondjaiba a frissen megszervezett gyülekezetet, ki addig a hamiltoni és wellandi magyarság körében végzett missziói munkát. Itteni munkásságával egyidejűleg a helybeli teológiai főiskolán tovább folytatta tanulmányait, amelynek gyönyörű eredményeképpen az iskolai év végén a teológia doktorává avatták az ifjú magyar tudóst. Dr. Muzsnai László egy évet töltött a gyülekezettel s 1927 augusztusában ő is visszatért Magyarországra. Nagy érdeme, hogy dacára az idejét meglehetősen igénybe vevő tanulmányainak, rendes vasárnapi istentiszteletek tartásával és a lehetőség szerint végzett pasztorális munkájával, a megszervezett gyülekezetben biztosította az egyházi és hitélet folytonosságát. Az ő ittléte alatt tették át az istentiszteletet a német evangélikus templomból a Community House nevű gyülekezeti házba, amelyet a missziói hatóság díjtalanul engedett át istentisztelet céljaira. Ebben az épületben a beimmisziói tanács egy angol nyelvű diakóniszát is alkalmazott általános szociális és főként a gyermekek, ifjak és asszonyok körében végzendő munkára.

A gyülekezet alapító lelkésze ezalatt Magyarországon a beszercei és fehérgyarmati egyházakban szolgált mint helyettes illetve segédlelkész. Ez utóbbi helyen érte a Belmissziói Tanács levele, melyben hívja vissza Kanadába a montreali magyar gyülekezet vezetésére és gondozására. Ezzel egyidőben számos aláírással a montreali gyülekezet is kérte az óhazai egyházi hatóságtól alapító lelkészük visszabocsátását, és miután az Egyetemes Konvent Elnöksége a visszatéréshez a beleegyezést megadta, a Montrealba való visszatérés el volt döntve.

1927. szeptember 2-án érkezett meg a gyülekezet által kért és szeretettel várt lelkipásztor, most már azonban ifjú feleségével, hogy teljesen a montreali magyar református gyülekezet építésére szentelje erejét és idejét.

Közben a magyarság száma Montrealban a fokozott bevándorlás következtében állandóan növekedett. A felkutató és szervező munkára tehát nagy szükség volt. Az egyház szeretettel hívó szózatát el kellett juttatni mindenkihez akár élőszóval, akár az írott és nyomtatott betű segítségével. Nyomtatott hívogató kártya lett kibocsátva a következő szöveggel: "Református Testvérem! A Montreali Magyar Református Egyház nevében örömmel üdvözöllek és szeretettel nyújtom testvéri jobbjomat itt a messze idegenben, távol a szülőföldtől. Szeretettel kérek és hívlak, légy tagja gyülekezetünknek és tégy bizonyosságot a krisztusi élet áldása mellett.

Ne tartson vissza az, hogy szegény vagy és nem áldozhatsz az egy-

A mont'vendi Református Egyház presbitériuma, 1940.

háza. Ne felejtse el, hogy "Az Isten előtt kedves áldozat a töredelmes lélek és bűnbánó szív."

Ne maradj el azért, mert nincsen fényes öltözeted, hiszen sok fényes öltözet alatt szennyes lélek és bűnös szív van, míg sok viselt ruha alatt tiszta lélek és nemes szív lakozik.

Igaz, hogy istentiszteleti helyünk nagyon egyszerű, de ne felejtse el, hogy "Az Isten Lélek és akik őt imádják, szükséges, hogy lélekben és igazságban imádják.

Ne maradj távol akkor sem, ha fogyatékoságot látsz egyházi életünkben, sőt annál inkább jöjj és segíts olyanná tenni egyházunkat, amilyennek lennie kell, ha méltó akar lenni a református keresztyén névre.

Isten áldását kérve rád és szereteteidre, a személyes találkozás reményében maradtam testvéri szeretettel az Úr Jézus Krisztusban Fehér Mihály, református lelkipásztor."

Sok sok szívnél kopogtatott a fenti hívogatás és sokan boldogan el is fogadták. Akik megértették és engedelmeskedtek a hívó szónak, azok a kártya másik oldalán a következő szövegű nyilatkozatot írták alá:

"A Montreali Magyar Református Egyház Presbitériumának. Én alulírott nem szégyellem, sőt boldogan jelentem ki, hogy Isten kegyelméből reformátusnak születtem s a református vallásban nevelkedtem fel. Áldom érte a gondviselő Istent. Hitemet, vallásomat szeretem és megtartom, mert nehéz küzdelemben erőt, szenvedésben vigasztalást, életben biztatást és halálomban reménységet nyújt, örülök, hogy hazámtól távol is énekelhetem öröszép zsoltárainkat és dicséreteinket és magyar nyelven hallgathatom az Isten szent Igéjének hirdetését. Ezért tagja szeretnék lenni a Montreali Magyar Református Egyháznak és kérem lelkész testvéremet, hogy az alanti címen látogasson meg és adjon alkalmat a beiratkozásra. Névem:..... Lakásom:....."

A munka nagy lendülettel haladt előre. Az egyházhoz csatlakoztak nemcsak a magyar evangélikusok, hanem a tót református testvérek is. Mindkét csoportnak hivatalos képviselője volt a presbitériumban. A lelkes munkát az igehirdetés és látogatás mellett kiterjedt a szociális segítő tevékenység sok területére. Az idő legnagyobb részét még mindig az állandó pasztorális látogatás foglalta le. Erre volt mindenekfelett nagy szükség. Személyes találkozás által kapcsolat teremtése és fenntartása. Személyes bizonyágtevés, ráhatás, meggyőzés és mindenekfelett személyes példaadás a szeretetben és ha kellett, az önfeláldozó szolgálatban is. A gyakorlati élet azt mutatja, hogy ma is ezek a keresztyén egyházépítés minimális előfeltételei és egyúttal sikeres eszközei nemcsak Montrealban, hanem széles e világon.

Kanadába sok olyan magyar jött, ki a saját egyházával még otthon meghasonlott s attól elidegenedett vagy annak egyenesen ellene fordult. Ezeknek a gyakorlati élet vagy cselekedett nyelvén kell hirdetni az Igét. Sokan megértik, többen félreértik, némelyek bolondságnak tartják, de mindez nem lehet ok a meghátrálásra. A parancs érvénye fennáll ma is: kövess engem a szeretetben való szolgálat által.

Az a tény, hogy "nemcsak kenyérrel él az ember, hanem az Istennek minden igéjével," megfordítva is éppen olyan igaz. Az anyagi boldogulás elősegítése is igehirdetés, léleképítés. Ezt az elvet tartva szem előtt, a lelkipásztor mindenkor örömmel sietett segítségére híveinek a munka szerzésben, betegeknek kórházba juttatásában, a bevándorlási hatóságoknál, a bíróságnál, városi hivatalnál stb., stb. A boldogulás megkönnyítésére ingyenes angol nyelvtanfolyamot rendezett.

A gyülekezet hitélete a vasárnapi, ünnepi és hétköznapi istentiszteletekben jut kifejezésre. Mindezek magyarul tartatnak az óhazái magyar református egyház hivatalosan elfogadott rendtartása szerint. Az istentiszteletekben a hazai énekes könyvet használják. Az úrvacsora osztásnál közös kehely van használatban, de egyre több érdeklődés tapasztalható a külön egyéni pohár iránt is. A keresztelési, esketési és temetési szertartások szintén az óhazái minta után igazodnak. Minden istentiszteletnek szerves alkotó része a gyülekezet háláját kifejező persely adományok összegyűjtése és megáldása. Külön énekvezér vagy kántor nincs s az orgonázást önkéntes orgonista látja el.

A gyülekezet irányító szerve a gondnok, pénztáros, jegyző és 15 presbiterből álló egyháztanács vagy presbitérium. Tagjait az egyházközségi közgyűlés választja 3 évi időtartamra az úgynevezett rotációs rendszer alapján. A presbitérium minden hónap első vasárnapján tartja gyűlését, amikor úgy a lelkipásztor mint a pénztáros jelentést tesz az elmúlt hónapról. A legfőbb irányító és döntő hatalom az egyházközségi közgyűlés, mely évente kétszer u. m. januárban és júliusban tartatik. A tagok szavazati jogát az egyházközségi törvény szabályozza.

A montreali magyarság számában bizonyos hullámvázás állandóan tapasztalható bár ez a szám egyre állandóbb jelleget mutat. Az 1939. évről szóló lelkészi jelentés szerint a református egyházhoz tartozott vagy legalább is azzal bizonyos kapcsolatot tartott fenn 158 tiszta református és 98 vegyes vallású család. Ezeken kívül mintegy 50 magános személy. A családok keretében van mintegy 110 konfirmált ifjú és 300 gyermek. A választók névjegyzékében fel volt tüntetve 245 tag. Férj és feleség külön, de már konfirmált ifjú családtag csak abban az esetben, ha személyesen is támogatta az egyházat.

1939-ben az egyháznál volt 12 keresztelés, 9 esketés és 1 halálozás. A lelkészi hivatal által nyilvántartott magyar reformátusok lélekszáma meghaladja az ezret.

A Montreali Református Egyház a Kanadai Egyesült Egyház anyagi támogatásának köszöni létrejöttét. Kezdetben teljesen a missziói segélyre volt utalva, azonban évről évre jelenős mértékben halad az önfenntartás felé úgy hogy ma már a lelkészi javadalomnak 74 százalékát a gyülekezet fedezi. A hiányzó 26 százalékot a közegyház pótolja. Ugyancsak a közegyház biztosítja a templom ingyenes használatát és a lelkészi lakást.

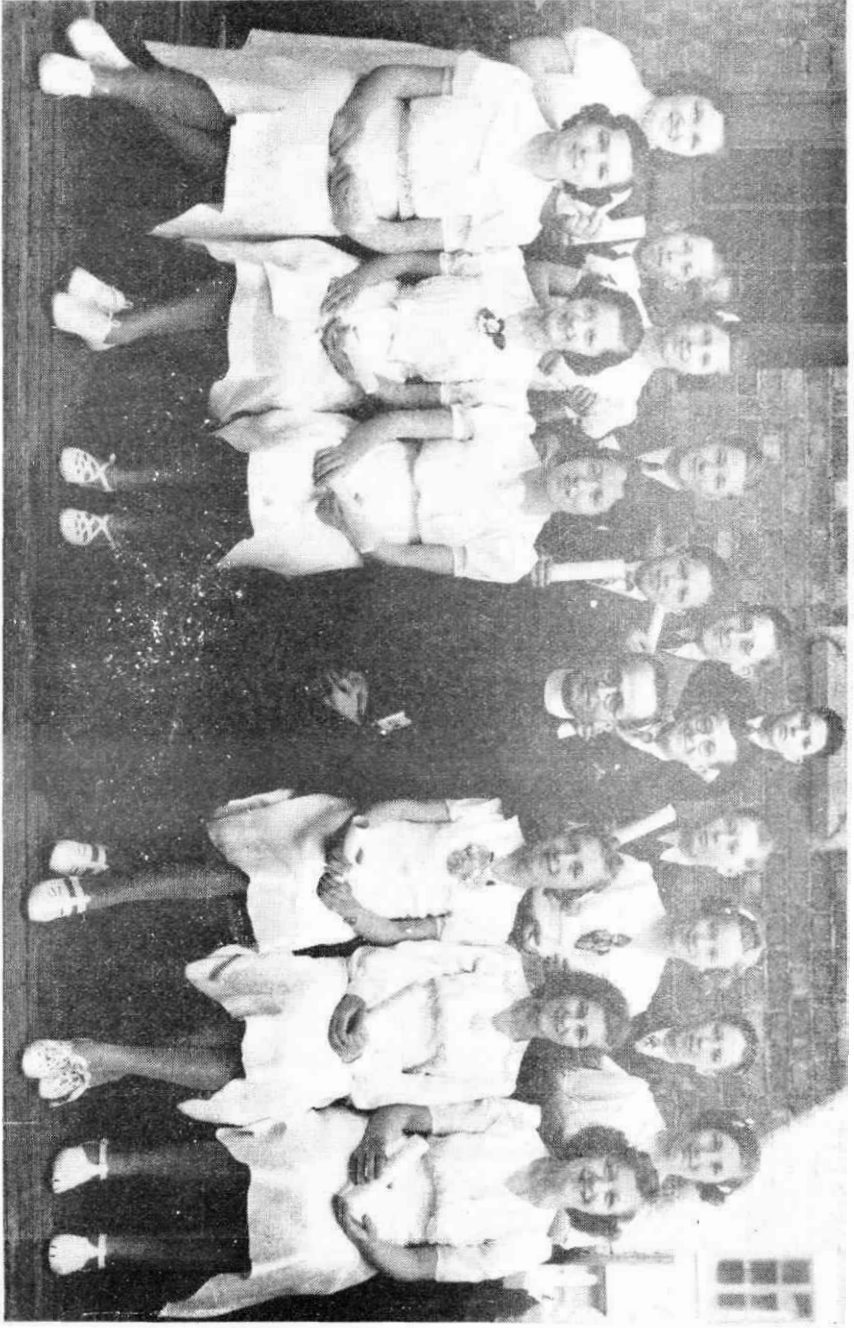
A közegyház missziói segélyen kívül a helyi angol egyházak is többféle formában nyújtanak támogatást a gyülekezet tagságának. Évek óta minden karácsonykor jelentős természetbeli segélyt juttatnak a szegény családok részére. Akárhányszor 100-nál is több család részesül ilyen segélyben. Használt ruhaneművel is sok szegényt látnak el s azonkívül minden nyáron körülbelül 50 magyar anyának és gyermekének adnak szinte teljesen ingyenes alkalmat egy 10 napig tartó vidéki nyaralásra.

Mivel az egyháztagság önkéntes, úgy az egyház fenntartására is az önkéntes adózási rendszert fogadja el a gyülekezet.

Minden egyháztag köteles ereje és tehetsége szerint hozzájárulni az egyház fenntartásához.

1939-ben az átlagos hozzájárulás személyenként illetve egyháztagonként \$6.00-t tett ki. Ezen a téren még sok pótolni való van, hogy az egyház fenntartását tisztán a hívek önkéntes adományából lehessen biztosítani, öntudatos egyháztagnál ez igazán csak akarat kérdése, különösen ha arra gondolunk, hogy a tagok túlnyomó részénél az az összeg, amit egyháza részére juttat, csak kevés hányadát képezi annak, amit szükségtelen sőt sokszor egészségtelen és káros célokra fordít mint pl. dohányzás, ital, kártya, bál, mozi stb. Jelentős anyagi támogatást nyújtanak a karácsonyi, húsvéti és pünkösdi ünnepek alkalmával nyújtott kegyes adományok, valamint az egyház kebelében működő különböző szervek évi ajándékai.

A gyülekezet kezdettől fogva hő vágyakozással gondolt templom szerzésre. Jelenleg a közegyház által díjtalanul rendelkezésre bocsátott úgynevezett Church of All Nations (Minden nemzet temploma) nevű intézetben tartatnak az istentiszteletek, ahol a magyarokon kívül különböző szláv csoportok is vannak, egy szláv lelkész Rev. R. G. Katsunoff vezetése alatt. A lelkészeken kívül két női misszionáriust is alkalmaz az egyház, Miss Olive Brand és Miss Olive Sparling, kiknek feladata a gyermekek, ifjak és asszonyok beszerzése és irányítása. Az ilyen nemzetiségek részére fenntartott intézeteknek határozott célja elősegíteni a bevándorlóknak a kanadai nemzeti életbe való beilleszkedését vagy beolvadását. Ilyen körülmények között templomépítési segélyre nem sok kilátás van, mert a missziói

1940 május 5-én komponált Ifjak a Montpauh Magyar Kétfalusi Magyar Éneklőegylet. Első sorban balról jobbra: Juhász Margit, Szabó Gizella, Kelen Mária, St. Péter Mihály, Jekliánszoni Károly, Erzsébet, Péterfy Erzsébet, Zrínyi Valéria, Második sorban: Hancs János, Szabó János, Tóth József, Varga János, Szabó Anna, Harmadik sorban: Szabó Mihály, Gágyi Mihály, Szilágyi Zoltán, Berke József, Hankó Zoltán, Harsányi József.

tanács a saját irányelveivel kerülne ellentétbe, ha az egyes nemzeti csoportoknak külön egyházba való tömörülését támogatná. A gyülekezet azonban bizalommal tekint a jövő elé és nagy szeretettel igyekszik növelni meglévő templomalapját, amely jelenleg mintegy 4 ezer dollárt tesz ki.

Részben a fentemlített problémával kapcsolatban, részben pedig mivel a templomépület távol esik a magyar negyedről, a Református Férfikör, a gyülekezet iskolai, egyesületi és egyháztársadalmi munkája számára külön helyiséget bérelt ki a magyar negyedben, melyet Református Otthon néven tart fenn és amelyet a gyülekezeti munka céljaira, mint pl. magyar iskola, ifjúsági egyesületi és nőegyleti gyűlések céljaira díjtalanul enged át. A 3 billiárd asztal és egyéb felszerelés tiszta és egészséges szórakozásra nyújt lehetőséget.

A gyülekezet növekedésével a tagok pásztorálása egyre nagyobb nehézségekbe ütközött. Az egyház és a hívek közötti állandó kapcsolat fenn tartása érdekében még 1928 decemberében Református Híradó néven egy havonként megjelenő gyülekezeti lap létesült. Szerkesztő és kiadó egy személyében maga a lelkipásztor volt. A kis lap közel négy évig jelenített meg. Hatása minden tekintetben áldásosnak bizonyult, de anyagi fedezet híján be kellett szüntetni. Hiányát részben pótolják az ünnepi és egyéb időről időre kiküldött pásztori körlevelek.

Talán itt a sajtó tárgyalásánál említhető meg, hogy a gyülekezet szellemi kielégítésére, valamint a magyar érzés és gondolkodás ápolására 1927-ben magyar könyvtár állítatott be. Az első értékes küldemény 220 kötet a m. kir. belügyminisztérium ajándéka volt. A könyvtár az egyház helyiségében és kezelésében van ugyan, de felekezeti különbség nélkül hozzáférhető minden magyar számára. Használati díj hetenként és kötetenként 5 cent s az így begyűlt összeget a könyvtár to/ábbfejlesztésére fordítjuk. Nagy súlyt helyez a könyvtár bizottság arra, hogy a nagyobb részt szórakoztató rész mellett az ifjúsági és ismeret-terjesztő könyvekben se legyen hiány. A ma már mintegy 1000 kötetből álló könyvtár határozott kultúrtenyészőként szerepel a montreali magyarság életében. Hála és köszönet illesse Dr. Nagy Károlyt, a Magyarok Világszövetségének igazgatóját, aki a budapesti könyvkereskedő és kiadó vállalatoknál tetemes kedvezményt eszközölt ki a könyvtár részére.

Vasárnapi iskola. Az egyház vezetősége kezdettől fogva komoly felelősséget érzett a gyermekek magyar református keresztyén szellemben való neveléséért. Amint a bevándorlás növekedésével a családok és így a gyermekek száma növekedett, azonnal megkezdődött a vasárnapi iskolai oktatás. 1928 óta megszakítás nélkül folyik ez a minden gyülekezet életében oly életbevágóan fontos munkaág. Jelenleg vasárnaponként átlag 100 gyermek jár el a vasárnapi iskolába, ahol a lelkipásztor mellett 16 ifjú

csoportvezető visel gondot a kis (gyülekezetre. A növendékek 8 fiú és 8 leány osztályba vannak sorozva. A Szentírásból vett leckét a gyermekek értelmi képességéhez alkalmazva magyarul a lelkipásztor készíti elő s annak alapján foglalkoznak a vezetők az egyes osztályokkal. Az arany ígét magyarul tanulják a gyermekek s az éneklés és imádkozás is úgy történik, bár gyakran angolul is énekelnek. A záró ima után angolul az egyik misziónáriusnő szokott egy építő történetet előadni.

A szorgalmas látogatást többféle eszközzel igyekeznek biztosítani. A most érvényben lévő verseny alapján 3 hónapi pontos megjelenés után a növendék bronzérmét kap, 6 hónap után acélt, 9 hónap után ezüstöt és ha egy teljes évig pontos maradt, az előző hármát beadja és arany érmét kap, amit meg is tarthat magának. A múlt évben 11 növendék kapta meg az aranyérmét. A vasárnapi iskolában rendszeres adakozást gyakorolnak a gyermekek, melyből kiadásait fedezik és az egyházat is támogatják.

Konfirmáció. Az öntudatos egyháztagságra való nevelésnek áldott alkalma a konfirmációi oktatás, melyre a 14 éves növendékek bocsáttatnak. Az oktatás időtartama bőjt első vasárnapjától a Pünkösöd előtti vasárnapig terjedő 12 hét. Ezen idő alatt hetenként négyszer jönnek össze a növendékek, hogy a református egyháztagság mibenlétét 'megismerjék. Vezérkönyvül a lelkipásztor által a helyi és egyéb viszonyoknak megfelelően összeállított 131 kérdés és feleletből és függelékből álló Református Kis Kátét használják, természetesen a Biblia és az énekes könyv mellett. Akik pedig valamelyes oknál fogva a magyar nyelvet nem bírják, azok a kis káté angol fordítását használják.

A káté mellett itt van alkalom az énektanításra, bibliasmertetésre, önálló imádkozásra, felkészülni a gyakorlati hitvédelemre s a magyar ref. egyház dicső múltjából vett szemelvények felolvasására; szóval a ref. hit öntudatosítására.

A nyilvános konfirmációi vizsga vagy ünnepély után a növendékek oklevelet és emlékül magyar újtestamentumot kapnak az egyháztól. 1940-ben 18-an konfirmáltak.

Ifjúsági Egyesület. A konfirmáció után az ifjak természetes helye az Ifjúsági Egyesületben van. A kanadai — általában a külföldi — magyar egyházaknak nagy erőpróbája az ifjúság megtartása. Megfelelő korú ifjúság hiánya miatt csak 1934-ben alakulhatott meg a Református Ifjúsági Egyesület. Mostani taglétszáma 40-45. A mindkét nembeli ifjúság július és augusztus kivételével rendszeresen kedden este tartja gyűlését. A gyűléseket a saját elnökük vezeti. A jelenlevő lelkésznek inkább irányító és segítő szerepe van. Hivatalos nyelve a magyar és az angol. A jegyzőkönyv vezetés magyarul történik.

Az egy egy félévi időtartamra összeállított program, mindig az ifjak-

kai történő megbeszélés eredménye. A változatos program az ifjúság széleskörű érdeklődésének bizonyossága. Van vallásos tárgyú előadás, ki-magasló világi és egyházi személyek életrajza, magyar történelmi és iro-dalmi előadás, társadalmi kérdések, népszerű tudományos előadás, vita est, magyar dal est stb., stb. Minden gyűlést rövid áhítat vezet be.

A műkedvelő előadások rendezésében nagy sikerrel buzgólkodnak. Ez különben a legkönnyebb, de ugyanakkor legeredményesebb módja a magyar gondolkozás, beszéd, szokások, stb., fenntartásának. Táncaikkal, magyar nótáikkal szép nemzeti viseletben sokszor megjelennek idegen közönség előtt is.

Bethlen Kata Nőegyesület. A gyülekezetnek egyik legáldásosabb munkát végző szervezete a Bethlen Kata Nőegyesület. 1928 március 8-án alakult s azóta megszakítás nélkül végzi gyönyörű nemes munkáját úgy az egyház érdekében, mint a szűkölködők és szenvedők segítségével. A tagok majdnem kivétel nélkül igen sokszor külső munkára is vannak kényszerülve, hogy a család fenntartásában segítsenek férjüknek, mégis van idejük, hoigy a közért is tegyenek valamit. A depresszió kezdetén mikor a magános munkanélküliek segélyezése nem volt rendezve, ínséges honfitársaknak több mint 4 ezer ebédjegyet és ugyanannyi kenyérjegyet osztott ki s dicséretére legyen mondvá, felekezeti különbség nélkül.

Betegeknek és megszorult testvéreknek azóta is számtalan esetben nyújt támogatást. Az egyháznál rendezett szeretetvendégségek és vacsorák alkalmával a háziasszony szerepét szokta betölteni. Az Úr asztali felszerelések között nem egy darab hirdeti a Nőegylet áldozatkészségét.

Minden évben gyönyörű eredményeket ér el az angol egyházak közreműködésével rendezett bazáron. Csinos, izléses magyaros kézimunkájuk egyenesen kultúrpropaganda számba megy. Ezeket a darabokat mindig szívesen vásárolja az angol közönség. A magyar kézimunkák mellett a sátor egyik vonzó ereje a páratlan magyar dióstorta és egyéb ízletes házi sütemény. A múlt év őszén az egyik nagy angol egyházban magyar vacsora adására kérték fel a nőegyesületet s 300-an vettek részt a vacsorán.

A Petőfi Dalkör. 1930-ban alakult azzal a céllal, hogy istentiszteleteken a gyülekezeti éneklést irányítsa és az ünnepi áhítatot alkalmi éneklésével emelje. Egyik fontos célja volt azonkívül a magyar népies dalok népszerűsítése. 1936 februárjában zászlóavatási ünnepélyt tartott. Ekkor avatta fel fényes ünnepség keretében angol és magyar egyházi és világi testületek és személyek részvételével magyar és angol zászlóját. Az előbbit a Magyarok Világkongresszusa, míg az utóbbit egy helybeli magyar barát kanadai ezredes J. N. Laing ajándékozta.

Az énekkar nem egyszer lépte át az egyház küszöbét és szerepelt énekeivel, dalaival idegen egyházak és egyéb összejövetelek programján.

Magyar iskola. Az egyházi munkának mintegy kiegészítő része a magyar iskola. 1930-ban lett megszervezve, s azóta minden évben megnyílik a második generációs kis magyarok számára. Az iskola célja a magyar írás és olvasás tanítása. Ezzel kapcsolatban fogalmazás, beszéd és értelemgyakorlatok, kevés nyelvtan, magyar földrajz és a magyar történelem kimagasló eseményei, hazafias és világi népdalok. Ezek mellett természetesen ének, ima és hittan.

A magyar iskola ellen nem egyszer merül fel kifogás és nemcsak a benszülöttek, hanem a magyarok részéről is. A Kanada-ellenes vád teljesen alaptalan. A gyermekek csak az angol iskola után mennek egy két órára magyar oktatásra. A magyar nyelv tudása minden tekintetben csak előny, mint ahogy előny bármely extra nyelvnek az ismerete. A felnőtt korban ideérkező és a megélhetésért kemény harcot vivó szülő nem tudja kellőképpen elsajátítani az angol nyelvet. A gyermek viszont majdnem összes ismereteit angol nyelven és merőben idegen környezetében szerzi, úgy hogy szülő és gyermek között bizonyos űr, szakadék veszélye fenyeget. Ezt az űrt, szakadékot van hivatva áthidalni a magyar iskola. A család harmóniája, egysége és békessége nem egyéni vagy egyházi hanem egyenesen nemzeti érdek, hiszen minden társadalmi együtt élés alapja a család egysége. Szomorú példák igazolják, hogy a gyermek és szülő elidegenedése s a gyermek kikapcsolódása a szülei hatás alól csavargásra vagy teljesen elzúllásra vezetett.

A tanítási idő szeptember végétől júniusig tart. Hetenként 3 délután és szombat reggel jönnek össze a gyermekek. Olvasó könyvekkel a Magyarok Világkongresszusa, a Julián Egyesület és a Református Egyetemes Konvent látta el az iskolát.

Az első évben Bagosy Erzsébet okleveles tanítónő látta el az oktatást. Azóta a lelkésszel együtt esetről esetre alkalmazott kisegítők foglalkoznak a gyermekekkel.

A tanítás díjtalan, csupán beíratási díj címén fizetnek pár centet a gyermekek. A megfelelő előmenetelt tanúsító gyermekek rendes iskolai bizonyítványt kapnak. A gyermekek részére külön ifjúsági szakasz van az egyház könyvtárában.

Óhazái kapcsolatok. Az egyházközség teljesen a Kanadai Egyesült Egyház fennhatósága alatt van s tagjai törvénytisztelő, hűséges polgárai Kanadának s ha óhazái kapcsolatokról lehet beszélni, azok inkább érzelmi és kulturális természetűek. A Magyarok Világkongresszusának Állandó Szervezeti irodáját, a Református Egyetemes Konventet és a Julián Egyesületet nem egyszer kereste fel a gyülekezet segítséget kérő levéllel. Az említett szervek vezetősége mindenkor szíves készséggel igyekezett is eleget tenni a kérésnek. A segítség magyar nyelvű ének és imakönyvek, tan-

könyvek, naptárak stb., adományozásában nyilvánult meg. Az egyház tagsága is igyekezett hálás lenni a szülőhazából érkező támogatásért és anyagi erejéhez mérten küldött pénzübeli segítséget az óhazái különböző jótékony-sági mozgalmak céljaira. (Szeretetszövetség, 'Magyar a Magyarért' mozgalom, Árvízkárosultak, stb.).

A MONTREALI "MAGYAROK NAGYASSZONYA" RÓMAI KATOLIKUS HITKÖZSÉG.

Montreal városa mindig jelentős szerepet vitt és vonzó erőt gyakorolt a Kanadába vándorolt magyarok életében. Az elhelyezkedés és a kereseti lehetőség is nagyobb volt a városban mint a farmokon s így a Nyugatra telepített magyarok előbb-utóbb visszajöttek Keletre, elsősorban Montrealba.

A Montrealban letelepedő római katolikusok nem sokáig voltak pap nélkül, mert 1928 áprilisában megérkezik Clevelandból Ft. Hédly Jeromos apostoli lelkű ferencendi szerzetes, aki megérkezése után azonnal megkezdte a szervező munkát a montreali katolikus magyarok között. Az első istentiszteletet április 22-én tartották a Plateau Schoolban lévő kápolnában. Sajnos, Ft. Hédly Jeromos nem sokáig maradt montreali hívei között, mert a lélek halhatatlanságát mindennél fontosabbnak tartó lelke vitte tovább, tudta, hogy egész Keletkanadában pásztor nélkül van a nyáj, melyet elhagyni éppen most nem szabad, amikor egy új világrész földjén új életet kezdenek. Amint tehetette átadta helyét és ő ment mint a Szentlélek ébresztő órája, mely nem tűr késedelmet vagy kényelmet az Ur aratásában.

Ez év augusztus 12-én adja át a megszervezés nagy munkáját Ft. Rác József lelkésznek, kinek buzgósága oly nagy tömegben hozta össze a katolikus magyarságot, hogy az eddigi kápolna kicsinynek bizonyult. Msgr. E. Deschamps püspök jóvoltából megkapják vasárnapi istentiszteletre a Notre Dame templom sokkal nagyobb és díszesebb kápolnáját. Ez még jobban vonzza a híveket az Isten házába, és a templomnak is beillő kápolna csakhamar zsúfolásig megtelik úgy, hogy amikor a szentmiséről távozik a magyarság, mindenki csodálkozva áll meg az utcán.

Ft. Rác Józseftől 1932 márciusában vette át a magyar katolikusok vezetését Ft. Gaboury Henry kanadai francia származású lelkész, aki a még mindig szervezés alatt álló Hitközség terhes munkája mellett azonnal megkezdte a magyar nyelv tanulását is. Ft. Gaboury Henry nagy problémákkal találta magát szemben. Erre az időre esik a depresszió legmélye, melynek folyománya a megélhetési viszonyok leromlása és viszont ennek szomorú következménye az a lelki letörés, amelynek áldozatává vált nagyon

sok magyar testvérünk. A másik nagy probléma a Nyugatról visszavándorolt és Montrealban letelepedett katolikus magyarság templom kérdése volt. Ft. Gaboury Henry plébános ezt a kérdést a legmerészebben és egyben a legfényesebben oldotta meg. Hogy a montreali katolikus magyaroknak templomuk és papilakjuk van, ezt elsősorban Ft. Gaboury Henry plébánosnak köszönhetik.

1933 november 12-én érkezik meg Montrealba a Szoc. Miss. Társulat egyik érdemes tagja Mária Nővér személyében, akit az érsek és a m. kir. Főkonzul Dr. Winter Károly ismételt kérésére előljárója helyezett ide. Mária Testvérnek nemcsak a templom megvétele körül vannak érdemei, hanem szociális munkájával átöleli Montreal egész katolikus magyarságát. Különösen nagy tevékenységet fejt ki a magyar iskola vezetésével és az általa 1939-ben megindított óvodákkal.

1934 februárjában Ft. Gaboury Henry plébános erőteljes biztatására megveszi a katolikus magyarság püspökük jóváhagyásával a jelenlegi 3546 St. Lawrence Boulevardon lévő templom épületet a mögötte lévő háztelekkel. Május 27-én áldja meg Msgr. E. Deschamps püspök a magyarok új templomát és ugyanakkor osztja ki elsőízben a bérmálás szentségét magyar gyermekeiknek. Ugyan ez év őszén a katolikus magyarság megveszi plébániának a templom udvar mellett, de a Clark Streetre nyíló 3555 számú házat. Úgy a templom, mint a plébánia elhanyagolt állapotban volt, melyet a katolikus magyarok heteken, sőt hónapokon át tartó önzetlen munkával átalakítottak és széppé, kedvessé tettek.

1935 októberében érkezik ki Ft. Szöllősi Vilmos lazarista szerzetes Ft. Gaboury H. plébános mellé segédlelkésznek, aki a következő év októberében torontói plébánossá lesz kinevezve s így Montrealból távozik.

1936 októberében érkezik meg az óhazából Ft. Wesselényi Miklós, aki a plébánia vezetését a püspöktől más munkakörrel megbízott Ft. Gaboury Henry plébánostól átveszi.

1937 február 10-én érkezik meg Montrealba az erdélyi rendtartományból Ft. Horváth Miklós minorita atya, akit püspöke ugyanez év augusztus 1-én plébánossá nevez ki. Ft. Horváth Miklós lelkivezetése alatt a hitközség lelkiélete nagy lendületet kap, sőt az anyagi terhe is részben elintézett nyer. Ez év decemberében a hívek áldozatkészségéből a szentély felett egy gyönyörű magyar motívumú képet festet, majd 1939 augusztusában, Szent István napján az új orgonát szenteli meg.

1938-ban két hatalmas és impozáns megmozdulása volt a katolikus magyarságnak. Az egyik a budapesti Eucharisticus Kongresszussal kapcsolatban, míg a másik Szent István első magyar királyunk 900 éves jubileuma alkalmával.

A munkában, melyet Ft. Horváth Miklós plébános eddig végzett, nagy

Ft. Horváth Miklós plébános.

A montreali "Magyarok Nagyasszonya" Római Katolikus Hitközség egy részének csoportképe.

része van a hitközség tisztikarának, kiknek minden gondolata a hitközség fejlesztése, a béke ápolása és minden téren való segítése lelkészüknék.

A hitközség jelenlegi tisztikara a következő: Gondnok Zoltvány Béla, jegyző Mihályfi István, titkár Jánoska Gábor, kurátorok Budai István, vitéz Csendes Ferenc, Sinka András, vitéz Szakszón János, iskolaszéki tagok Bokor Andor, Lovas János, vitéz Varga Lajos, Ujváry István, vigalmi elnök Johnson István, tanácsstag Erdős Pál.

Az Egyház kebelében működik és pedig szép eredménnyel a Nőegyesület 52 taggal. Katolikus asszonyaink buzgósága és munkája a hitközség életében felbecsülhetetlen.

A 80 tagot számláló Ifjúsági Egyesület nemcsak vallási, hanem magyar kulturális szempontból is nagy tevékenységet fejt ki.

A Szent István Magyar Otthon, mely felöleli a katolikus férfi társadalom nagy részét, szintén hatalmas erőssége az egyháznak. A Szent István Magyar Otthon kebelében alakult meg 1939-ben a temetkezési alosztály.

Az 1937-ben alakult Szent István Dalárda úgy egyházi, mint világi téren eredményeket ért el.

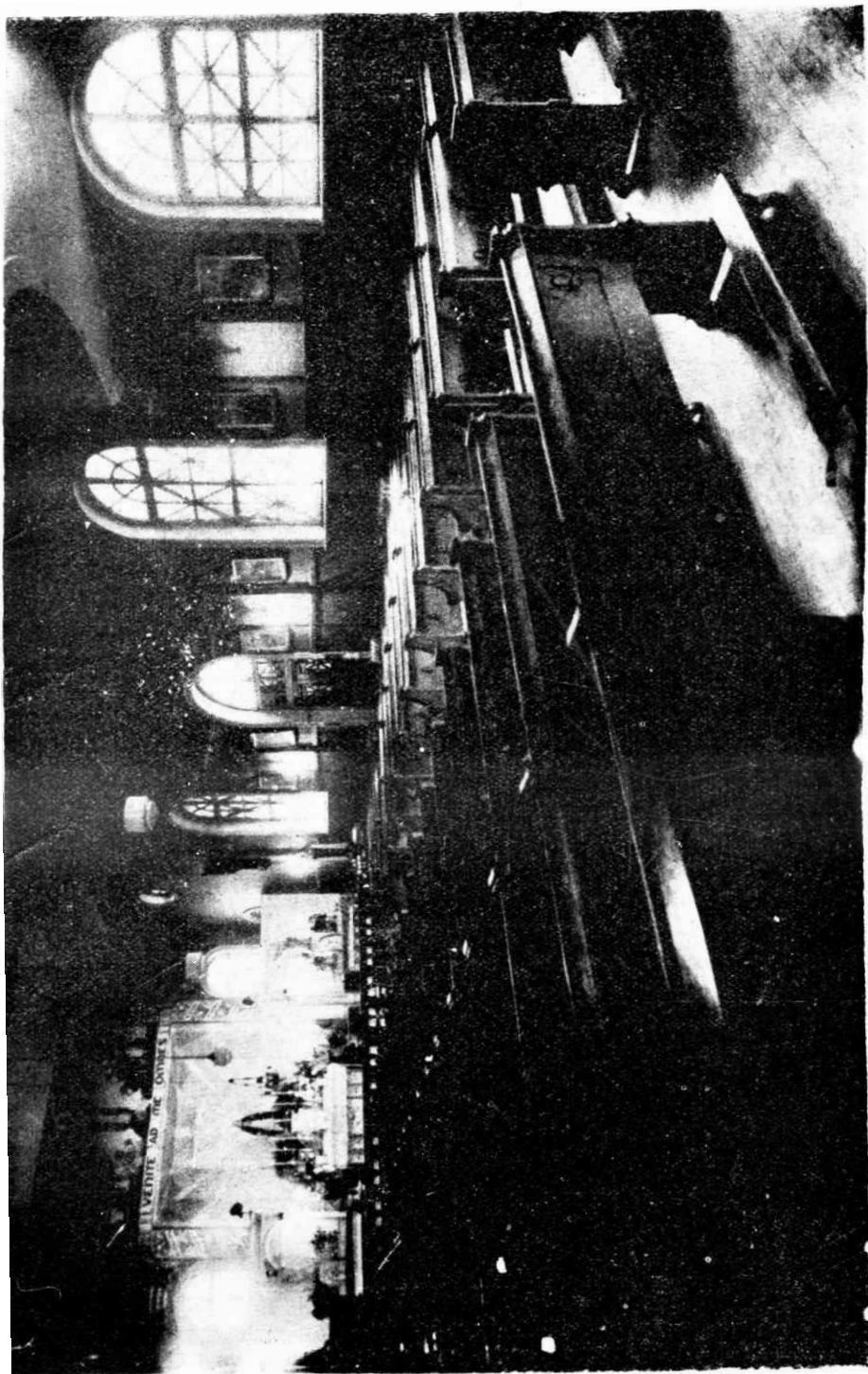
A katolikus egyház által fenntartott privát magyar iskolába évente 120-150 gyermek jár, míg az óvodába 35.

A Nőegyesület jelenlegi tisztikara: Elnöknő Horváth József né, alelnöknő Kraml Mihályné, titkár Jánoska Gáborné, jegyző Melihercsik Istvánné, pénztáros Drótos Ferencné, ellenőrök Balázs Ferencné, Gendrác Imréné, örökös tanácsstagok Csávossy M. C. Báróné, Nagy Lajosné, háziasszonyok Bokorovics József né, Bukszár Lajosné, beteglátogatók Söreg Jánosné, Takács Mihályné.

Az Ifjúsági Egyesület jelenlegi vezetősége: Igazgató elnök Horváth Miklós plébános, alelnök Szakszón Erzsébet, titkár Kontúr Márta, jegyző K. Koritár Károly, pénztáros Budai László, ellenőrök Mayer Evelyn, Szöllősy László, háznagy Juszkó Pál, segédháznagy Szakszón István, vigalmi elnök K. Koritár Károly, vigalmi rendezők Ambrus Veronika, Csendes Mariska Horváth Jolánka, Barczai János, Stofa József, Szöllősy Sándor, vezető háziasszony Brunyánszky Erzsébet, háziasszonyok Budai Ilonka, Gyertyánági Ilonka, Wesselényi Ilonka, Pukker Margit, Lukács Irénke, Sikesdi Juliska, Nagyván Mária, Farkas Ágnes és Varga Juliska.

A MONTREALI SZENT ISTVÁN MAGYAR OTTHON.

A mostani név alatt szereplő "Szent István Magyar Otthon"-t Rác József plébános 1930 őszen alakította meg "Szent Imre" néven, amely hivatva volt a montreali magyar katolikus férfi társadalmat felölelni. Az egyesület 197 St. Catherine Westen kezdte meg működését, ahonnan 1936-ban

A montreali "Magyarok Nagyszónya" Római Katolikus Hitközség templomának belseje a művészeti festésű magyar oltárral

költözött át a jelenlegi helyiségébe, 3463 St. Lawrence Blvd.-ra, ahol magasabb termék állanak a tagság rendelkezésére.

1939 februárjában megalakult kebelében a TEMETKEZÉSI ALOSZTÁLY, amelyben azonnal több mint 100 tag iratkozott be és a tagság állandóan növekvőben van.

A virágzó egyesület jelenlegi elnöke Varga Lajos, elődjei a következők voltak: White Lajos, Igaz Pál, Krizsák Mihály, Rády Pál, Ujváry István, Barabás József és Bokor Andor.

A sok nehézségeken átment egyesület ma már nemcsak a saját tagsága igényeit tudja kielégíteni, hanem minden magyar irányú megmozdulásból kiveszi részét, elsősorban a katolikus egyházat támogatja. A Szent István Magyar Otthon nevéhez fűződik a ma már minden évben megtartott Szent István ünnepség, mely a templomban ünnepélyes nagymisével veszi kezdetét és utána impozáns menetben vonulnak az ünnepség helyére.

A tagság megértő ösztartása biztosíték arra, hogy a Szent István Magyar Otthon tovább fog fejlődni.

A Montreali Magyar Ág. Hitvallású Evangélikus Egyház.

A montreali magyar evangélikusok között a munkát Ft. Papp János László volt windsori evangélikus lelkész kezdte meg és 1930 augusztus hó 31-én hivatalosan meg is alakították az egyházat, mely mint az Egyesült Evangélikus Egyház (United Lutheran Church of America) segélyezett gyülekezete kezdte meg működését. Az egyház szervező lelkésze hosszú időn keresztül Windsorból szolgálta ki a gyülekezetet mindaddig, amíg segéderőről gondoskodott az egyházi felettes hatóság. Két, arra meg nem felelő ember is be lett állítva a munkába ideiglenesen, de mindkettőben csalódott nemcsak az egyházi hatóság, de főképpen a hívek, akik anyagi veszteséggel szabadultak meg ezektől az emberektől. Egyik sem volt hivatásos lelkész és nem voltak felvéve az anyaegyház státuszába sem.

Sok csalódás után 1932 december hó 2-án tartott lelkészválasztó gyűlésen Ft. Szebik Károlyt választotta meg az egyház népe lelkészévé, aki az Egyesült Államokból jött át Kanadába.

Éveken keresztül szolgálta nagy lelkeséggel gyülekezetét Ft. Szebik Károly, de mert a depressziós évek következtében nem tudta gyülekezete felmutatni az egyház felettes hatósága által megkívánt eredményt, hivatalosan beszüntette annak működését 1939 júniusában. Az egyház azonban kis létszámával tovább folytatja tevékenységét minden anyagi támogatás nélkül óriási erőfeszítéssel, várván a jobb idők eléréstét.

Az egyház alapító tagjai 1930-ban a következők voltak: Papp János

A montreali Ág. Hitv. Evangélikus Egyház egy csoportja a templom előtt, Ft. Szebik Károly ev. lelkésszel.

A montreali Ág. Hitv. Evangélikus Egyház egy kis csoportja.

László ev. lelkész, Fazekas Ferenc, Berger György, Lucik Márton, Pavelka Márton, Zsipcás István, Vida Pálné, Zsíros Imréné, Gerencz Andrásné, Rúzsa Lászlóné, Czapák Kálmánné, Farkas Lajos, Timár Andor, Szalivszky József, Mijó József, ifj. Bodnár János, Végh János, Schlitt Henrik, Bodnár Ferenc, Id. Bodnár János, Rúzsa László, Makker János, Kozsár Lajos, Berecz János, Hegedűs Sándor, Sztodola János, Pomaj András, Trapp Pál, Szélér Mátyásné, Trapp Pálné, Hegedűs Sándorné, Várady Ferencné és Schlitt Henrikné.

Az 1940 február hó 4-én történt tisztújító közgyűlésen a következők lettek beválasztva az egyháztanácsosi és presbiteri karba: gondnok Végh János, pénztárnok Németh Ferenc, jegyző ifj. Várady Ferenc, ellenőr Repka András, presbiterek Kozsár Lajos, Berec János, Katona Sándor, Lakner József és ifj. Várady László.

Nagyon szép munkát végez az egyház keretén belül éveken keresztül az egyház Nőegylete, amely különösen ezekben a megpróbáltatásokkal teljes években meg tesz minden lehető, hogy a lelkész családot a legmesszebbmenőleg támogassa.

A Nőegylet ez évre megválasztott tisztikara a következő: elnök Végh Jánosné, pénztárnok Czirkovszky Györgyné, jegyző Zörgő Dezsőné, b. tagok Várady Ferencné, Pataky Zsigmondné, Kozsár Lajosné, Ft. Szebik Károlyné, Végh Mariska és Várady Erzsébet.

EGYETI ÉS TÁRSADALMI ÉLET

A montreali magyarság a kelletténél jobban szét van tagolva, majdnem azt lehetne mondani, hogy agyon van szervezve. Voltak és időnként vannak dicséretes összefogások, egységes megmozdulások, de, eltekintve az egyházi alakulatoktól, a feles számú magyar egyletekben sok szükségtelen erő, idő és pénz forgácsolódik el.

Történtek ugyan kezdeményezések a magyarságnak társadalmi téren egy Magyar Ház keretében való tömörítésére, de a felvett javaslat a Magyar Ház megvalósításához szükséges anyagi alap teljes hiánya miatt megfeneklett.

A HUNGÁRIA TÁRSADALMI EGYESÜLET.

1926 december hé 26-án alakult meg a Montreali Hungária Társadalmi Egyesület 88 taggal. Ezek közül 71 rendes és 17 volt az alapítók száma.

Díszelnöke a megalakuláskor Haydin Albert, majd 1928-ban Dr. Winter Károly m. kir. főkonzulok lettek. Dísztagok: Vaczek Lajos m. kir. főigazgató és Szentágotay József m. kir. tanácsos.

Pártoló tag Ft. Gaboury Henry katolikus plébános. Elnök: Subák István; alelnök: Ágopcsa Gyula; titkár: Török István voltak. Rövidesen alakulása után az elnök és alelnök lemondott, tekintettel arra, hogy más alakulatnál vállaltak tisztséget s így a megüresedett tisztségekre elnökül Lachner Józsefet, alelnökül pedig Fillér Józsefet választották meg.

Választmányi tagok a következők lettek: Zoltványi Béla, Fillér Jenő és Szabó Károly háznagyok; jegyzők: Lachner József, Castor József és Sole Ernő; vigalmi bizottsági tagok: Zsombor Béla, Székessy Vilmos, Sole Ernő, Castor Dávid, Gedeon Ferenc, Tóth Elek, Castor József, Lachner József, Macsek Ferenc, Kiss Károly, Dr. Jónás Miklós és Ströbl Henrik.

1927-ben az egyesület kibérelte az 1460 St. Laurent Boulevard alatt lévő kétemeletes helyiséget, amelyben 1937 február, hó 1-ig működött Ugyanebben a hónapban költözött át az egyesület új helyiségébe az 1479-81 St. Lawrence Boulevardra, amely minden tekintetben kielégíti a tagság s általában a magyarság igényeit.

Társadalmi téren együtt működik az egyesület minden magyar egyházzal és egyesülettel. Az egyesület rendezésében közösen tartja meg Montreal magyarsága a hazafias ünnepeket 1929 óta, amely látogatottságánál fogva esemény számba megy. A "Magyar a Magyarért" gyűjtő akciójuk 500 dollárt juttatott a felvidéki magyarok felsegélyezésére. Kanada iránti hűségük kifejezésére nagy gyűlést hívtak össze az összmagyarság nevében.

Mivel a magyarságnak társadalmi téren való együttműködése nemcsak az egyesület, de az összmagyarság érdeke, mozgalmat indítottak 1935-ben egy Magyar Háznak a megvalósítása érdekében, de sajnos, rajtuk kívül álló okok miatt nem sikerült ezen törekvésük. Az egyesület tagsága azonban elhatározta, hogy új és nagyobb helyiségbe költözik, hogy a magyarságnak kényelmesebb otthont biztosíthasson. Ezt meg is valósították 1937-ben, amikor is a jelenlegi hatalmas helyiségbe költöztek át.

A 10-éves jubileumi évfordulón megjelent a m. kir. főkonzul és a montreali polgármester is.

1939-ben újból napirendre tűzte az egyesület a Magyar Ház ügyének megvalósítását. Kedvező kilátásokkal indultak meg a megbeszélések a magyar egyesületek és egyházak megbízottaival, de anyagi okok miatt annak kivételére most sem kerülhetett sor.

Kulturális téren is nagy eredményeket könyvelhet el az egyesület. Bartók Ernő előadásában ismeretterjesztő előadássorozatot tartottak. A magyar irodalom terjesztése terén is szép eredményekkel működik jólfelszerelt könyvtáruk. Van 600 magyar és 200 angol nyelvű könyvük, amelyekkel az olvasni szerető magyarság igényeit igyekeznek kielégíteni.

Az IFJÚSÁGI EGYESÜLET céljaul tűzte ki a hazafias alapon való működést az ifjúság között. Ezen a téren sokat fáradoztak: ifj. Fábíán Ferenc, Fillér István, Gaál Ernő, Mihály József, Kántor Antal, Breitenbach János, Fodor Dénes, Körösi Erzsébet, Erdei Jolán, Ujváry Nelli, Buday Etelka, Blézer Erzsébet, Solymosi Kató, Juhász Mariska, Nagy Esztike, és Sáska Piroska.

A szórakozó teremben, sakk, billiárd és asztal-tennisz, újságok, valamint egy 500 személyt befogadó színpados tánc- és előadó terem szolgálja a tagok és vendégek kiválalmait. Több esetben tartottak előadásokat a magyar iskolák támogatására is.

Az egyesület megalakulása után azonnal kezdetét vette a "MŰKEDVELŐ GARDA" működése. Itt kezdték meg először az operettek bemutatását br. Csávossy Margit és Kovács Lily színművésznők szakavatott vezetése mellett. A műkedvelők legjobbjai, akik sokat dolgoztak a magyar színjátszás terén a következők: Ujváry Nelli, Tóth Irma, Molnár Mariska, Körössi Erzsébet, Major Gyula, Köncs Sándor, Zalányi László, Asztalos Albert, Fábíán Ferenc, Zvroacsek József, Seres Gyula, Tassy J., Ujváry István, White Lajos, Kovács József. A jelesebb darabok, amelyeket nagy erkölcsi és anyagi sikerrel hoztak színre: "Mese az írógépről", "Aranyhattyú", "Csárdás királynő", "Mágnás Miska", "Piros bugyeláris", "Sárga csikó", "Obsitos", "Kuruzsló", és "3:1 a szerelem javára".

Ugyancsak kivette részét egyesületük a sportbéli tevékenysége révén is.

Az első futball csapatot egy pár lelkes sport barát hozta létre 1928-ban. Ez azonban nem vált be és 1929-ben megalakult az egyesület keretében a "Hungária Futball Csapat", mely egy évi megszakítással, 1939-ig működött. Egy ízben a montreli futball szövetségben bajnokságot is nyert.

A futball csapat működésével kapcsolatban előnyösen ismerték meg az itteni sportkörökben, s különösen az angolok között, a magyarságot.

Nagy érdemeket szereztek mint vezetők Székessy V., Lachner J. Jánoska Gábor, Galgóczy Ferenc, Csizmadia Mihály, Balogh Lajos, Török István, Fillér Jenő, Fillér István, Dörnyei Ferenc, Subák István, Tassy J. és Zalányi László.

Mint játékosok: Jurcovic János, Jurcovic József, Székessy V., Dörnyei Ferenc, Tassy J., Zalányi L. Fillér István, Fillér László, Kántor Antal, Bodnár Ferenc, Galgóczy Ferenc, Klein B., Tóth E., Kántor Ferenc, Fillér Jenő, Zékány Victor, Kántor Sándor, Magyar Péter, Bruck Győző, Bruck Zénó és Kiss József.

Bírkózás-boxolás téren is szép eredményt értek el az egyesület tagjai különösen a Bruck Zénó, Bruck Győző és Harmath Sándor vezetése mellett küzdő fiatalság több esetben mutatta be képességét a közönségnek az ide-

gen és magyar ellenfelekkel való küzdelemben. Különösen kitűntek: Nyíry József, Fábíán Ferenc, Büki József, Breitenbach Barna, Dancsák Tibor, Kiss Zsigmond, Dancsák István, Karászy László és többen.

Az 1940 január hó 14-én megtartott évi közgyűlésen a következő tisztikar lett megválasztva: Elnök: Gaál Károly; alelnök: Gedeon Ferenc; titkár: Kántor Antal; pénztárnok: Bódy István; jegyző: Csideán Gergely; ellenőrök: Lachner József, Braun József, Ujváry István, Galgóczy Ferenc; könyvtáros: Pencu József; háznagy: Kiss Zsigmond; vigalmi elnök: Asztalos Albert; választmányi tagok: Molnár Imre, Brindza Pál, Miletics Jenő, Bruck Győző, Fillér István, Reha József, Dörnyey Ferenc, Karászy Péter, Szabó János és Sörös Lajos.

Alapító tagok névsora: Ágopcsa Gyula, Székessy Vilmos, Gedeon Ferenc, Klein Adolf, Scharf Izidor, Török István, Lambert Sándor, Kiss Károly, Erdős Pál, Barabás Ernő, Lachner József, Dávid András, Stiban József, Tódor I., Szabó Károly, Fillér Jenő, Kerekes János és Bazsó Ferenc.

A Montreali Magyar Zsidók Segélyző Egyesülete.

1939-ben alakult meg ezen egyesület, hogy főképpen segélyezés terén fejtsen ki nagyobb aktivitást. Elsősorban saját helybeli és az óhazái nincsteleneket segízezi, de minden ide vetődő hitsorsosuknak rögtöni segélyt nyújtanak méltányos esetekben s azon kívül segédkeznek az elhelyezkedésben is. Hazafias alapon működő egyesület, mely szinelőadások, felolvasások, bálók, vacsorák és tea délutánok rendezésén keresztül is igyekszik tagjai között a testvéri szeretetet és barátságot kimélyíteni. Van ingyenes kölcsönkönyvtárunk is, mellyel a szellemi és kultúrigényeit szolgálják tagjaiknak.

Az alapító tagok létszáma 20. A tényleges szervezők nevei a következők: Nusz Jenő, Kemény Ödön, Lichtmann Jenő, Nagy Dezső, Róth Nándor, Wolfmann Dezső, Handelsmann Dávid, Schráter Sándor és Scharf Izidor. Ezek a személyek voltak az első tisztikar tagjai is, elnöke Kemény Ödön volt.

Az 1940-ik esztendőre megválasztott tisztikar névsora a következő: elnök Kemény Ödön, alelnök Handelsmann Dávid és Stich Sámuel, pénztárnok Lichtmann Jenő, titkár Nusz Jenő, pénztári ellenőrök Nagy Dezső, Moldoványi Sándor és Róth Móric. Bizottsági tagok Schráter Sándor, Scharf Izidor és Holtzmann Dezső. A jelenlegi taglétszám 87.

Az egyesület kebelében működik a Női Csoport, amelynek taglétszáma 50. Az 1940-re megválasztott női tisztikar a következőkből lett összeállítva: elnök Stich Sámuelné, alelnök Schráter Sándorné és Jónás Boldi-

zsárné, pénztárnok Nusz Jenóné, jegyző Nusz Vilmosné, ellenőrök Moldoványi Sándorné, Kemény Ödönné és Schraterné, titkár Weisz Arthurné, ellenőr Scharf Izidorné.

Van bérelt egyesületi helyiségük is.

A Székely Kultúr Egylet.

Montrealban meglehetősen nagy számban vannak, akik az erdélyi székelyföldről vándoroltak Kanadába. Évekkel ezelőtt megalakították egyletüket, ahol nagyon szép társadalmi és kultúr tevékenységet fejtettek ki. Előadásaik és estéyeik mindig magas színvonalúak és látogatottak voltak. Egyik legfőbb célkitűzésük Erdély visszacsatolásának állandó propagálása, valamint egymás segítése volt. Érdemes és eredményes szép munkát végeztek úgy a tagjaik, mint a magyarság között, valamint általános magyar szempontból.

Német Magyar Klub is működött egy időben Montrealban, melynek tagsága a nagyjából Erdélyből és Dunántúlról kivándorolt németül is beszélő, volt magyar állampolgárokból lett megszerveve. Működésüket az új háború megindulásakor beszüntették és tagjainak egy része a működő magyar egyletek tagjai közé lépett be.

A római katolikus Szent István Otthon és a Református Otthon bár szintén külön helyiséget tartanak fenn, a saját egyházaikkal működnek együtt.

Petőfi Egyesület a legújabb neve a szélsőséges politikai elveket valló magyarok szervezetének. Egyházellenes magatartásuk ha enyhült is az utóbbi időben, azonban lényegében nem változott. Gondosan előkészített s aránylag gyakori színelőadásai nagy látogatottságnak örvendenek.

"ALEX A. KELEN LIMITED"

Magyar Pénzküldő és Hajójegy Iroda.

Tizenöt évvel ezelőtt alapította Kelen Sándor közszeretben és tiszteletben álló magyar honfitársunk ezt az irodát, amelyhez nemcsak a montreali, de a távol vidéki kanadai magyarság is a legnagyobb bizalommal fordul minden ügyes bajos dolgában.

Szerény, szolgálatkész a magyar közügyekért mindig szívesen áldozó és dolgozó magyar Kelen Sándor honfitársunk, aki méltán rászolgált arra a bizalomra és szeretetre, mellyel honfitársaink körül veszik.

Kelen Sándor. Montreal:

'METROPOLITAN BREAD COMPANY'

Magyar Kenyérgyár.

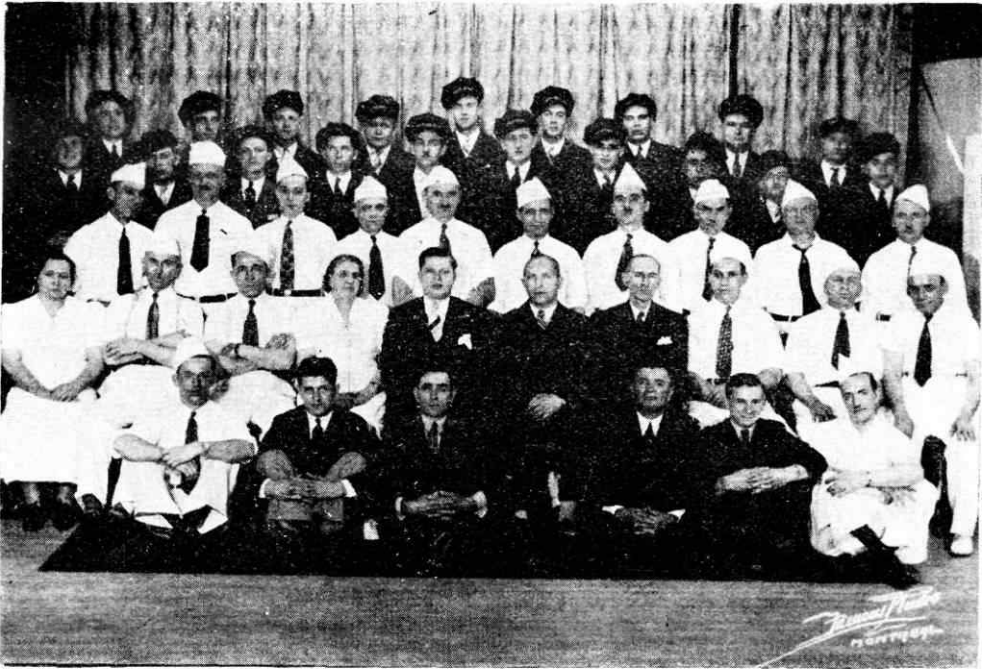
Ennek a magyar kenyérgyárnak megalapítója Dr. Jónás Miklós, aki 1921-ben Erdélyből Tor nádszántóról vándorolt ki Kanadába. A világháború alatt mint tartalékos hadnagy harcolt a francia fronton. Nős, három gyermekük van. Felesége született Richter Irén nyitrai magyar leány. A gyermekek János, László és Anita itt születtek Kanadában.

Dr. Jónás Miklós, aki egyik legaktívabb közéleti magyar vezető a montreali magyar kolónia életében, dicséretes, szívós és szorgalmas munkával építette fel ezt a hatalmas üzletet. Kezdetben csak pár emberrel dolgozott. Éjt napot eggyé tett, hogy vállalkozását felvirágoztassa. A legnehezebb depressziós években is nagy szakértelemmel vezette át gyárát minden nehézségen és ma már egyike a legkomolyabb kenyérgyáraknak

Montrealban, melyre nemcsak a helyi magyarság, de egész Kanada magyarsága büszke lehet.

44 munkást foglalkoztat a gyár, melyek legnagyobb része magyar munkás. Több olyan munkás dolgozik még ma is, akik a gyár megalakítása 1925 óta alkalmazottjai a gyárnak. Az impozáns gyárépület a legmodernebb gépekkel van beszerelve. Naponta 7500-8000 kenyeret sütnek ki és 3 nagy teherautó, valamint 17 lovas kocsi hordja szét a város minden részébe a kitűnő magyar gyártmányú kenyeret.

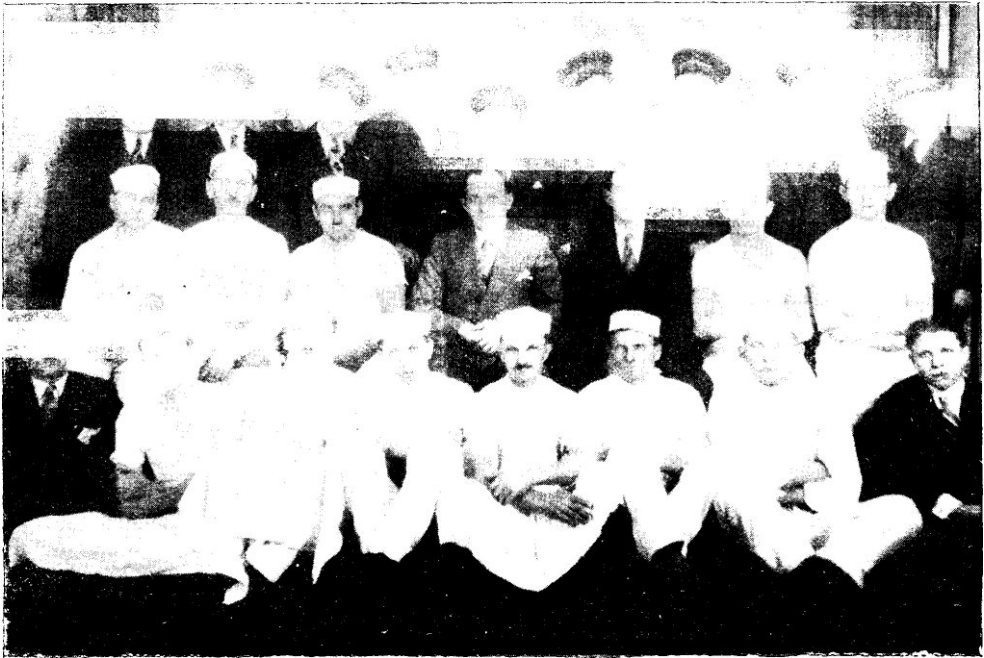
Dr. Jónás Miklós honfitársunk nagy üzleti elfoglaltsága mellett sem feledkezik meg arról, hogy neki a magyar közéletben is vannak kötelezettségei. Nincsen olyan becsületes magyar megmozdulás, ahol őt ne az első sorban látnánk. Kitűnő magyar és áldozatos szívű emberbarát, akire magyar honfitársai mindenkor számíthatnak.

A "Metropolitan" montreali magyar kenyérgyár teljes személyzetének csoportképe. Középen a gyár alapítója és tulajdonosa Dr. Jónás Miklós.

A "Metropolitan" magyar kenyérgyár legrégebb munkásai.

A "Metropolitan" magyar kenyérgyár munkásainak egy csoportja.

Br. Eisner Béla egy előkelő biztosító intézet főtisztviselője. Nagyon sokat dolgozott a montreali magyarság megszervezése érdekében és minden más becsületes magyar megmozdulásból és áldozatosságából kiveszi a részét. Kitűnő tollú író ember, akinek írásaival sokszor találkozhatunk a Kanadai Magyar Újság hasábjain.

A BRUCK TESTVÉREK.

A világháború befejezése után mint annyi sok magyar honfitársunk a három Bruck testvér, Ottó, Victor és Zénó is külföldre vándorolt, hogy megélhetésüket ott biztosítsák.

Erdélyből jövet, első állomásuk Felsőmagyarország volt, ahonnan egy év múlva Budapesten át Parisba került a három testvér. Ottó akkor körülbelül 24 éves volt, Victor 20, Zénó pedig 16.

Dacára, hogy a nyelvet nem beszélték, szorgalmas munkával eltöltött évek alatt a francia nyelvet illetve a festő és decorator szakmát tanfolyamokon sajátították el.

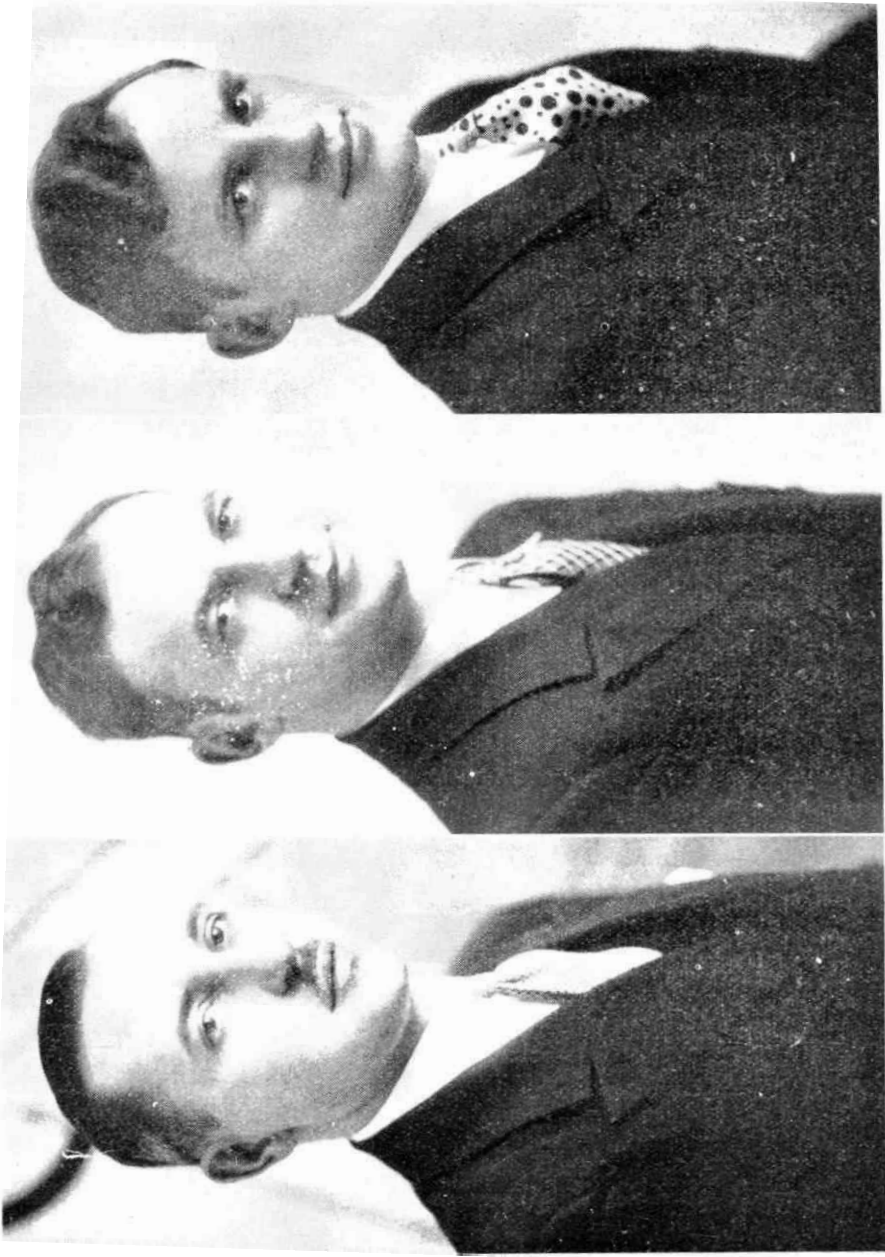
Ugyanakkor időt szakítottak maguknak arra is, hogy az ottani magyarság életében aktív részt vegyenek. Így a sportolásban mint birkózók tűntek ki és a legfiatalabb Zénó igen szép eredményeket ért el.

A legidősebb testvér azonban ott sem látta biztosítva a jövőt s ezért mint első ő jött át Kanadába, ahova 4 év múlva a másik két testvért is kihozatta.

A Bruck-testvérek szorgalmukkal bár a depresszió elején jöttek át mindenkor becsületes megélhetést biztosítottak maguknak, majd amikor a gazdasági helyzetben egy kevés javulást láttak önállósították magukat, ami valóban komoly és önmegadó életet rótt a két fiatalabb testvérré, miután a legidősebb testvér, Ottó időközben az U.S.A.-ba vándorolt be s ott családot alapított. Munkájuknak művészi kivitele hamarosan magára vonta a közfigyelmet és a kisebb munkákat nagyobbak váltották le. Számos kolostor, templom, bérházak hirdetik képességüket. A Montreali Hungária Társadalmi Egyesület termeinek ötletes és művészi magyar motívumú dekorálása valóban kiállja a legszakavatottabbak bírálatait is.

Vállalkozásuk újabb ága egy most megnyílt festék és tapéta üzlet amelynek fényképét közöljük.

A Bruck-testvérek, akik kemény munkával küzdöttek fel magukat, a szorgalmas munkát értékelő és megfizető gazdák, akiket munkásaik, akik között több magyar honfitársunk is dolgozik, szintén becsülik és szeretik. Csendes, jószívű emberek, kiknek úgy a montreali magyar kolóniában valamint az itteni lakosok között is sok barátjuk van.

A. Brück testvérek: Ottó, Viktor és Zsenő.

BRUCK BROS.
PAINTING CONTRACTORS - PAINTS and WALLPAPER - WA. 6610

Murphy Paints and NARVO

Paintures Murphy et NARVO

TAPISSE

WALLPAPER

Murphy Paints and NARVO

The advertisement features a central window display with a checkered floor. The display is divided into sections. The top section shows a room with a sign that reads "NARVO". The middle section shows a doorway leading to another room. The bottom section shows a room with a sign that reads "NARVO". The text "Paintures Murphy et NARVO" is written vertically on the left side of the window. The text "TAPISSE" is written vertically on the right side of the window. The text "WALLPAPER" is written vertically on the right side of the window. The text "Murphy Paints and NARVO" is written vertically on the left side of the window. The text "BRUCK BROS. PAINTING CONTRACTORS - PAINTS and WALLPAPER - WA. 6610" is written horizontally above the window. The text "Murphy Paints and NARVO" is written horizontally below the window. There are two small logos on the far left and far right, one for "NARVO" and one for "BRUCK BROS."

Montreali ismertebb magyar honfitársaink közül a szervezetekben már említettekén kívül egy kis csoport, akiknek neveit sikerült feljegyezni: Erdős Pál szabó mester, egyik legrégebb montreali magyar. Abafalva Gömör megyei születésű 1896-ban vándorolt ki az Egyesült Államokba. New Yorkból 1903-ban jött át Kanadába Montrealba, ahol akkor mindössze négyen voltak magyarok. 3 év múlva már 15-re emelkedett a kis kolónia lélekszáma. Pár évre rá már meg is alakították a Kivándorlókat Segélyező Egyesületüket. 1915 óta van önálló szabó műhelye. Úgy magának, mint a magyar kézműiparnak szép nevet vívott ki szorgalmas munkájával. Nős 5 gyermekes családapa. Gyermekük Róza, Annuska, József, Ella és István. Szabó Károly szintén régi Kanadás és montreali lakos. Czinke Jánosnak kiváló zenekara van. Dziallas Ernő kitűnő amatőr költő, akinek nem egy szép verse jelent már meg az amerikai lapokban. Kovács Mihály honfitársunk a magyar patikának évek óta üzletvezetője. 1925-1930-ig Winnipegben a Kanadai Magyar Újság szerkesztőségében dolgozott 3 évig mint a kiadóhivatal vezetője. Gajda Andornak szabó üzeme és tisztító vállalata van. Dancsákék a magyarság közkedvelt hentes és fűszeresei. Neuhaus N. Megyesy Lajos régi egyesületi ember, műbútorasztalos és festő. Végh János és családja mélyen vallásos érzésű kitűnő magyarok.

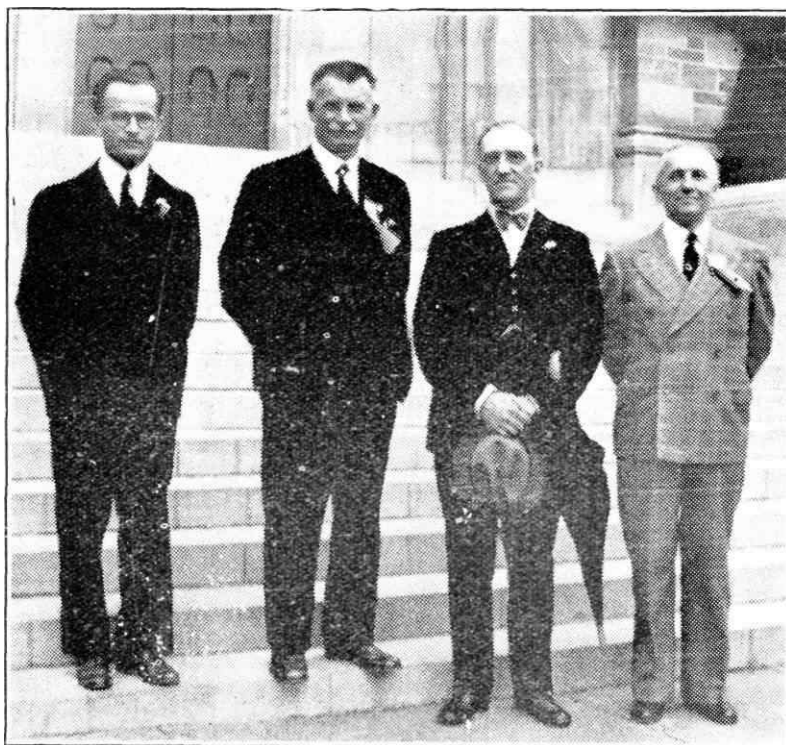
Mihályfy István az óhazában gazdasági akadémiát végzett. Itt a Kelen irodának tisztviseelője, valamint a katolikus egyháznak orgonistája és karnagya. Érdemes munkát végez úgy az egyházi, mint a társadalmi munkamezőkön.

Vizely Kálmán testnevelési tanár pár évvel ezelőtt jött ki Budapestről s itt a Verdun-i Y.M.C.A.-nek előadója és testnevelési tanára.

Buhay András, Bazsó Ferenc, Bodnár Imre, Fazekasné, Drótos Ferenc, Baksy H., Durcek József, Máté János, Morvay György, Nagy Lajos, Skokan József, Penke Béla, Sáska Mihály, Lambert Sándor, Kormányos György, Kramer János, Frank Miklós, Galkó István, Gagy Mihály, Kálnási Sándor, Hornyák Sándor, Kemény Ödön üzletember, kitűnő magyar. Kerekes János, Kiss Jenő, Szabó Sándor, Vajda János, Varga György, Tóth István, Szabolcsi Illés, Szita A. és Szabó András.

Québec tartományban nagyobb számban nem igen élnek a már említettekén kívül magyar honfitársak. Pár család él a következő helyeken:

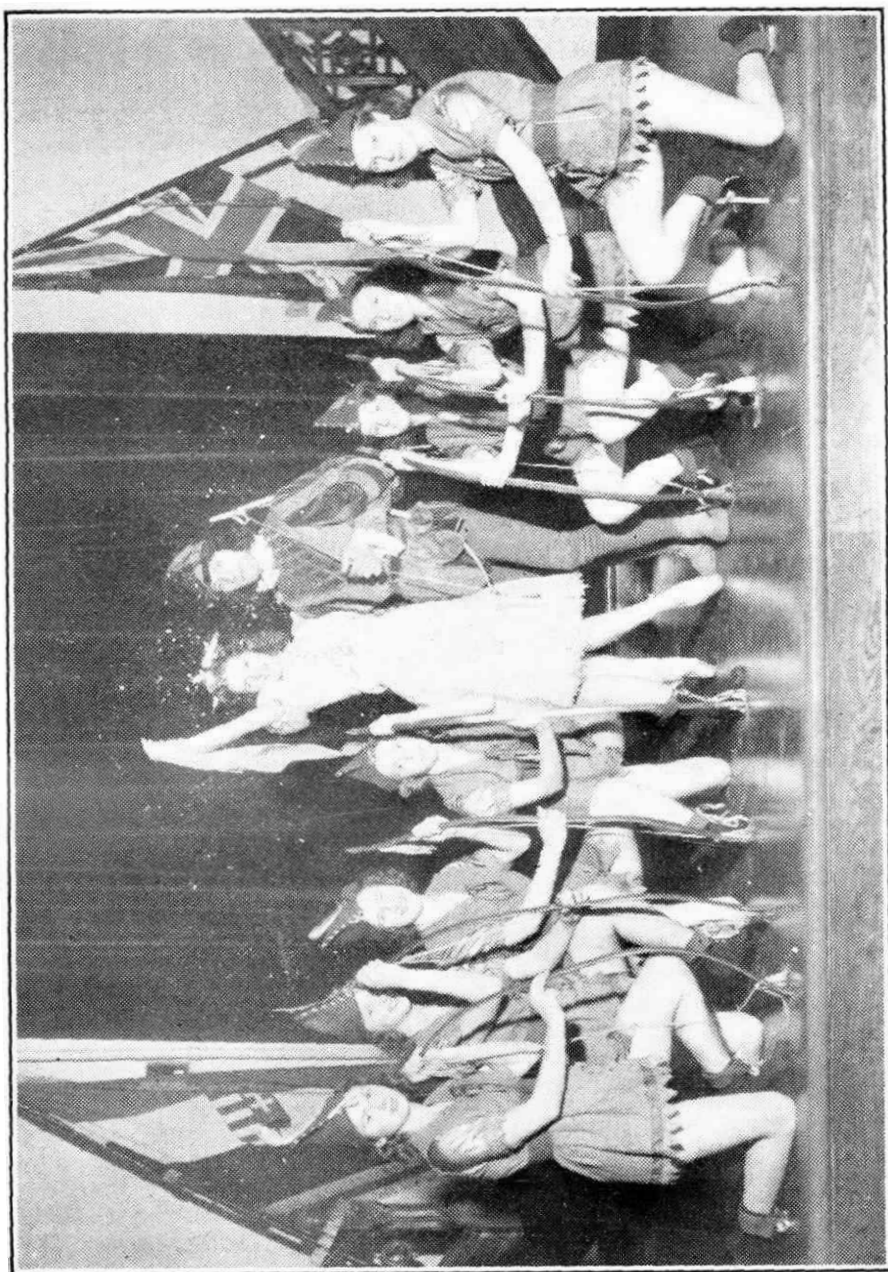
MALARTIC. Vámos József. FRANKLIN CENTER. Breza István.
ST. THERÉSA. Piedl József. GRAND MARÉ. Büky János.

Dr. Kovács J. István budapesti ref. teológiai tanár és Dr. Takaró Géza newyorki ref. esperes Dr. Winter Károly m. kir. főkonzul és Fehér Mihály ref. lelkész társaságában a Presbiterian Egyház világkonferenciája alkalmával. Montreal.

A norandiai városi park Mart Lajos honfitársunk munkájának eredménye.

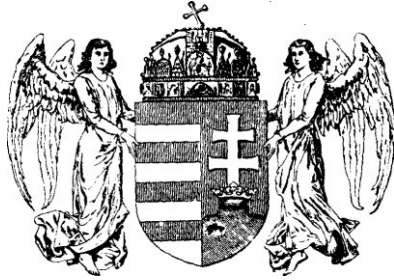

Hudák Julla neves magyar táncművész nő által betanított "Szép Donka" egy csoportja.
Montreal.

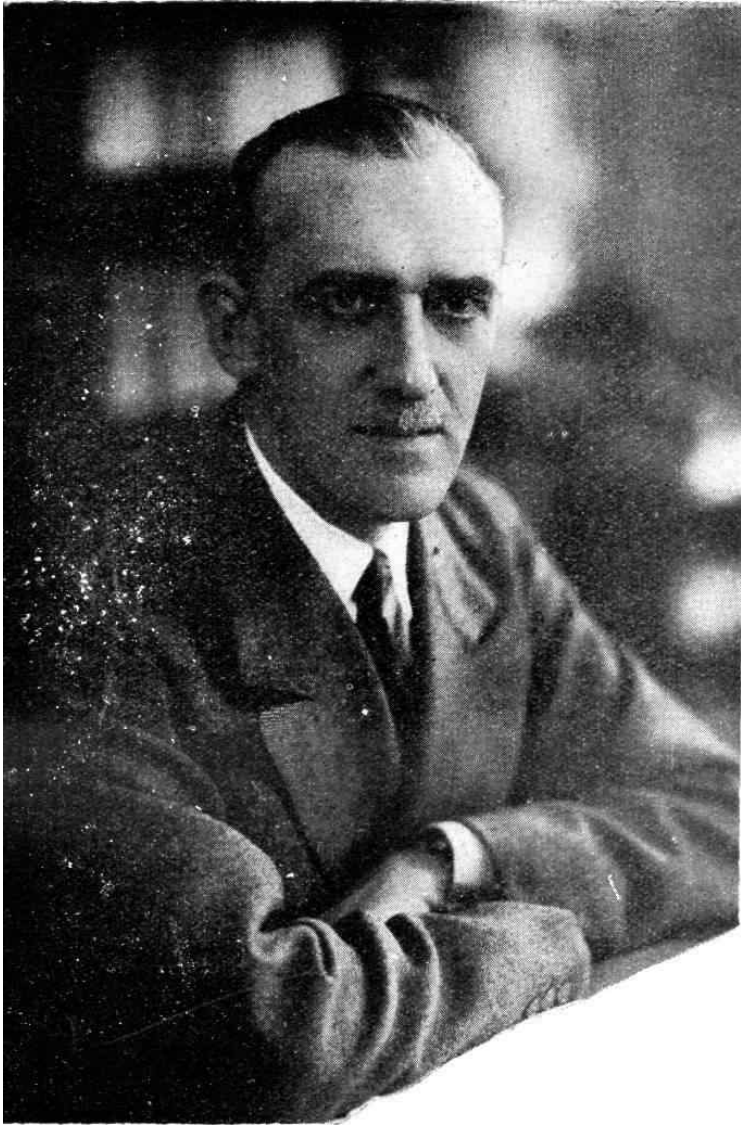
Szűcs Sarika a "Kannadai Magyar Utaság" által levezetett szépségverseny győztesének szépségkirálynővé koronázása.

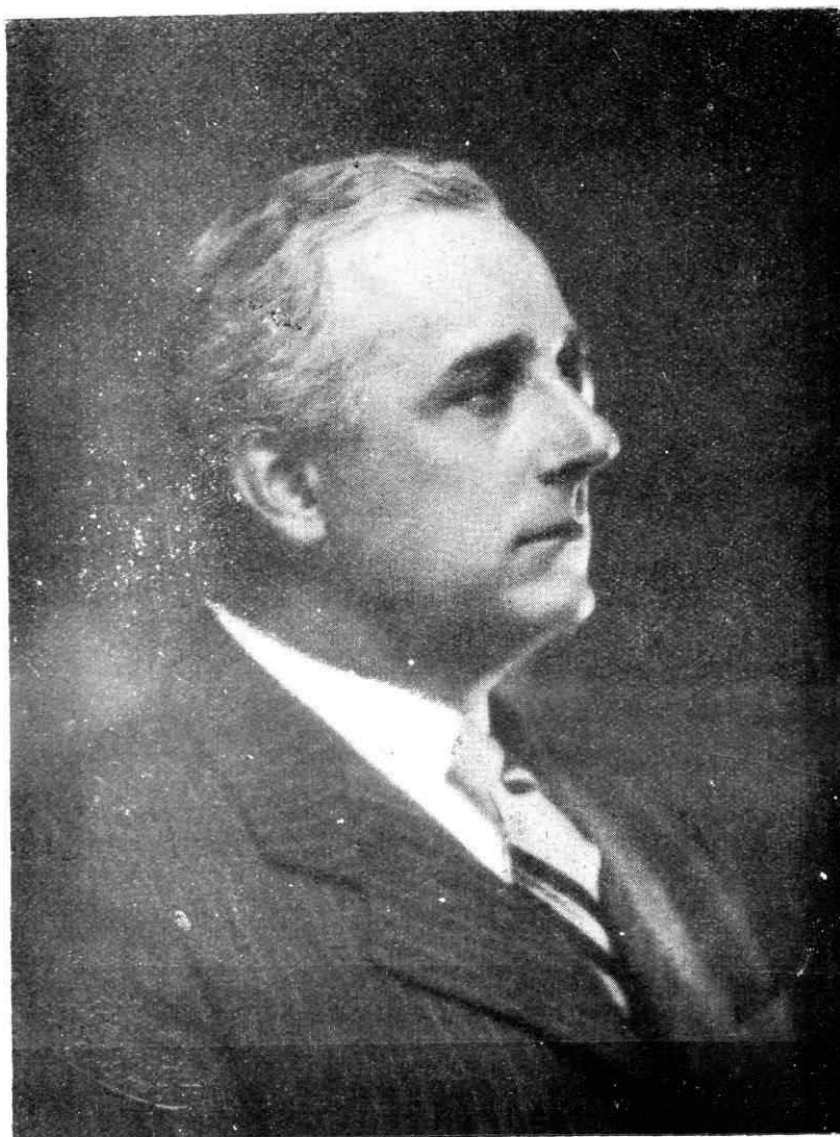
*MAGYAR KÜLKÉPVISELETEINK
KANADÁBAN.*

A montreali m. kir. főkonzulátus.

Dr. Winter Károly rendívüli követ és meghatalmazott
miniszter m. kir. főkonzul Kanadában.

Szentágotay József m. kir. számvevőségi tanácsos.

Braun Irén,
irodatiszt.

Kutasi Szabó Dezső
konzulátusi tisztviselő.

Mandorff Gyula konzulátusi
tisztviselő.

KÉPVISELETEINK.

Felelősségteljes nagy munkát végeznek külképviselőink a Kanadában szakadt magyar népünk között, mert eltekintve a kanadai kormánykörök és hivatalokkal szemben fennálló kötelezettségektől, hozzávetőlegesen nyolcvanezer a magyar lélekszám, akiknek minden hivatalos és nem hivatalos ügyes-bajos dolgában nyújt segítő kezet a két hivatal.

Azok, akik közelebbről nem figyelték, vagy nem figyelhették meg a hivatalok működését, fogalmuk sincs arról, hogy milyen dolgok elintézése tartozik ügykörükbe és milyen ügyek elintézését vállalják a hivatalok, bár hivatalosan nem tartozik oda, hogy segítsenek magyar véreinken.

A konzulátusi hivatalok ügykörébe tartoznak a jelentkezések, útlevel-ügyek, meghosszabbítások és újak kiállítása. Polgár jogfenntartás. Hivatalos ügyekben az okiratok hitelesítése, jogvédelmi ügyek, tanácsadás; baleset, halálozás, özvegyek és árvák ügyei magyar honpolgárokkal kapcsolatos bűnügyek, deportálás, kérvények, idézések, kerestetések, nyilvánartás és még sok más.

Ezeken kívül a magyar telepek látogatása, helyzetük bevizsgálása, közbenjárás az illetékes hivataloknál, a magyar egyházak, iskolák, egyletek és intézményekkel a kapcsolatok kiépítése és fenntartása, azok valáserkölcsi, kulturális és társadalmi előhaladásának elősegítése. Összekötő kapocs szülő és fogadott új hazánk között.

Természetesen nagyon sok olyan ügyben is fordultak honfitársaink a hivatalokhoz, amelyek teljesen magántermészetűek és azoknak elintézése nem tartozna a hivatalok ügykörébe. Szíves szeretettel rendelkezésére állanak mindenkinek, minden ügyben segítenek ott ahol az méltányos és módjukban van, de minden esetben szolgálnak tanáccsal, ha egyéb segítő eszközök nem állnának rendelkezésükre.

Két konzulátusi hivatal szolgálja magyar népünket Kanadában; az egyik a montreali M. Kir. Főkonzulátusi Hivatal, melynek a jelenlegi címe 909 Castle Building, Montreal, Que. Hivatali hatásköre kiterjed Ontario, Québec, New Brunswick, Nova Scotia tartományokra, valamint New Foundland és Prince Edward Island-ra is.

A Kanadában letelepedett magyarság cca. 70 százaléka Keletkanadában él s így ennek a hivatalnak a munkaköre is sokkal nagyobb mint az másiké. Hatalmas munka az amelyet végzett ez a hivatal különösen az utolsó évtizedben és még nehezebb munkák elvégzése vár a hivatalra a jelen és az elkövetkezendő közeljövőben. A kanadában szakadt magyarság és a kanadai körökben is általános szeretetnek és tiszteletnek örvendő

Dr. Winter Károly főkonzul a legnehezebb időkben is nagy eredménnyel munkálta a magyarság ügyét minden téren. Hivatali tekintélyét és személyes magas összeköttetéseit mindig a magyarság helyzetének javára gyümölcsöztette. Annak dacára, hogy többször meglátogatta nemcsak a kelet- de a nyugatkanadai magyarságot is, nem egy ízben használta fel a rádiót, hogy magyar véreihez szólhasson. Bőkezű támogatója volt úgy anyagilag, mint erkölcsileg minden igaz magyar törekvésnek lett Ügyen az egyházi vagy társadalmi. Maga a hivatal nagyon sokat segített különösen a Montreal és környéke munkanélküli magyarságának, az összes kanadai magyar egyházak, egyletek és intézményeknek. Az utóbbi években többször meglátogatta a keletkanadai magyarságot a hivatal képviselőjében Szentigotay József számvevőségi tanácsos a m. kir. főkonzulátus irodavezetője, amikor is hasznos tanáccsal látta el a közeleti magyar vezetőket, kikérdezve őket, eredményeik, törekvéseik és bajaik felől. A hivatal többi tisztviselői is nagy lelkiismeretességgel vág-ik munkájukat, hogy a magyarsággal kapcsolatos ügyvitelben soha semmi fennakadás ne loi düljön elő és a hozzájuk terjesztett ügyek a lehető legjobban és leggyorsabban legyenek elintézve.

A hivatalok és a kanadai magyarság között úgy a személyes mint az írásbeli érintkezés tiszteletparancsoló, de minden esetben udvarias és szeretetteljesen szívélyes s így bizalommal fordul a magyarság nemcsak hivatalos, de személyes természetű ügyekben is a hivatalokhoz.

A keletkanadai magyarság szempontjából nagyon fontos lenne egy külképviseleti kirendeltség beállítása Toronto állomással. Ontario tartományban lakik a kanadai kivándorolt magyarság több mint fele s így a jogcím is meg van hozzá. Ebben az ügyben beadvánnyal is fordult a Torontóban annak idején megalakult Kanadai Magyar Nemzeti Szövetség az óhazái illetékes minisztériumhoz, de a súlyos külpolitikai viszonyok és a közben megindult új világháború miatt érdemleges döntés nem lett hozva ebben az ügyben. Nagyon sok esetben volt a torontói és közvetve az egész keletkanadai magyarság hátrányos helyzetben csak azért, mert nem volt hivatalos képviselőnk, aki a közvéleményt időben az igazság szellemében befolyásolhatta volna. Egy pár konkrét esettel könnyen megvilágosítható a tényállás. Csonka Magyarországot körülvevő kis államok, mindegyikének volt Torontóban valamilyen jogcímen hivatalos képviselője, akik sohasem mulasztottak el egyetlen alkalmat sem, hogy a kanadai közvéleményt befolyásolják. Rádió előadásokon, estélyeken, bankettekén, a Council of Friendship nemzetközi előadásain, a napi sajtón és illusztrált heti újságokon keresztül, úgyszintén az évenként megrendezett Kanadai Nemzeti Kiállítás alkalmával egyesek nyílt, ellenséges propagandát folytattak ellenünk, amellyel rengeteg kárt okoztak itt élő magyar népünknek

is. Ezek mind ellensúlyozhatók lettek volna, ha nekünk Torontóban is lett volna, hivatalos képviselőnk, akinek ugyan olyan lehetőségei lettek volna, mint amazoknak.

Az utólagos óvásoknak és helyesbítéseknek nem sok gyakorlati eredménye volt, mert mindig könnyebb a ruhát bepiszkolni, mint azt fehérre mosni. És ők folytatták ott, ahol elhagyták éveken keresztül, mi pedig viseltük káros következményeit.

A világháborút megelőző években nem volt külön magyar külképviselet Kanadában. A kanadai magyarság ügyeit a cs. és kir. Osztrák Magyar Konzulátusi Hivatal intézte, amely a világháború kitörésekor véglegesen beszüntette működését.

A kanadai magyarságnak egyedüli hivatalos szervét a M. Kir.Főkonzulátusi Hivatalt a világháború befejezése után 1922-ben állították fel Montrealban. Vezetője hannenheimi Hann Armand főkonzul, beosztott tisztviselője Seiler Péter irodafőtiszt volt.

1925 novemberében a főkonzulátus vezetésével ipolynyéki Haydin Albert m. kir. főkonzul bízott meg. Beosztott tisztviselője volt Vaczek Lajos konzuli irodafőigazgató.

1928-ban Dr. Winter Károly főkonzul vette át a főkonzulátus vezetését és a főkonzul mellé még két konzulátusi tisztviselő lett beállítva Kutasi Szabó Dezső és Bérci (Békészy) Ilona személyében. Ugyanebben az évben költözött át a hivatal a Drummond Building-ből jelenlegi új helyiségébe.

1935-ben Vaczek Lajos főigazgató Egyiptomba, az alexandriai m. kir. főkonzulátusra helyeztetett át.

1935 május havában Szentágotay József külügyminisztériumi számvevőségi tanácsos a belgrádi m. kir. követségtől lett áthelyezve a montreali m. kir. főkonzulátushoz.

Braun Irén miniszteri irodatiszt a m. kir. külügyminisztériumból 1938 júniusában lett áthelyezve a montreali m. kir. főkonzulátushoz. Ugyanakkor Bérci Ilona férjhezmenetele miatt lemondott állásáról.

1940 január havában érkezett Mandorff Gyula, akit a Sao Paol-i m. kir. konzulátusról helyeztek a montreali m. kir. főkonzulátusra.

A főkonzulátus jelenlegi tisztviselői kara a következő: Hivatalvezető, Dr. Winter Károly, rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter. Beosztott tisztviselők: Szentágotay József számvevőségi tanácsos, Braun Irén min. irodatiszt, Kutasi Szabó Dezső és Mandorff Gyula.

330

A winnipegi m. kir. Konzulátus.

Dr. Szerle Lajos m. kir. konzul. Winnipeg

Marik Pál konzulátusi tisztviselő.

Tempusz Henrik konzulátusi tisztviselő.

A másik a winniepei M. Kir. Konzulátusi Hivatal, amely a nyugat-kanadai magyarságot szolgálja. Hivatali hatásköre Manitoba, Saskatchewan, Alberta, British Columbia tartományokra, valamint Yukon és a Northwest területekre terjed ki. Hatalmas terület, ahol szétszórta vannak a magyar telepek s így azok látogatása, különösen télen, a rossz közlekedési lehetőségek mellett nagyon körülményes és fárasztó dolog.

A winniepei m. kir. konzulátus 1927 június hó 6-án állított fel, amikor is a hivatal vezetésével Petényi (Schefbeck) J. István m. kir. konzul lett megbízva. A közszeretnek örvendő, hivatali állását mindig a legnagyobb lelkiismeretséggel betöltő népszerű konzul 1936 október hó 29-én egy súlyos operáció következtében Chicagóban hirtelen meghalt.

1937 augusztus hó 15-ével a winniepei m. kir. konzulátus vezetésével Dr. Szelle Lajos m. kir. konzul lett megbízva, aki a jelenben is a hivatal vezetője. Sokat fárad a nyugatkanadai magyarság érdekében.

Dr. Szelle Lajos m. kir. konzulon kívül két konzulátusi tisztviselő teljesít szolgálatot a konzulátusi hivatalban. Tempusz Henrik 1929 július óta és Marik Pál, aki 1927 novemberétől 1932 februárjáig, majd másodízben 1935 június havától a mai napig is szolgálatban van.

A KANADAI MAGYAR EGYHÁZAK

A kanadai magyarság élete szorosan kapcsolódik az egyházak életéhez. Amint a magyarság kisebb-nagyobb csoportokban letelepedett, kissé megnyugodva gondolkodhatott jelene és jövője felett, azonnal kereste annak lehetőségét, hogy először is egyházi szervezetekbe tömörüljék. Az óhazában kapott vallásos nevelés, valamint a kanadai nép vallásossága arra buzdította az első telepeseket, hogy egyházközségeket szervezzenek, ahol szabadon gyakorolhatják vallásukat s egyben társadalmi életet is élhetnek. A kanadai angol gyülekezetek népe és különböző egyházi hatóságok nagy szeretettel karolták fel ezeknek a kis magyar gyülekezeteknek sorsát és minden anyagi és erkölcsi segítséget megadtak, hogy a nehéz kezdettel megküzdhessenek. Csaknem minden magyar telepen, ha hamarabb nem is, de pár év leforgásán belül megvolt szervezve az egyház, vagy egyházak, aszerint, hogy milyen volt a telep lélekszáma és lélekszamaránya.

A kezdet kezdetén, amíg nem voltak lelkipásztorok, maga a nép kezdte meg a szervezést és abban az előnyös helyzetben is voltak, hogy a telepek lakosai nagyjából egy vallásúak is voltak, mert a bevándorlás és letelepedés rokon, baráti alapokon egy vidékről történt. Mire a lelkipásztor megérkezett, már meg volt az alap, csak építeni kellett. Természetesen nagyon nehéz, önfeláldozó és körültekintő munkát igényelt, amelyet csak azok tudnak értékelni, akik ismerik a zord nyugat minden megpróbáltatását.

A nyugati első telepeken szervezett egyházak életképeseknek bizonyultak már csak azért is, mert tagjaik állandó letelepedés jellegével bíró, saját földdel rendelkező gazdálkodók voltak akiknek élete összeforrt az egyház életével. Több olyan gyülekezet volt és van ma is, amelyek a kezdet nehézségeit az angol egyházak segítségével túlélve, önfenntartókká alakultak át. Van saját templomuk, lelkészlakásuk, iskolájuk, temetőjük és az egyházfenntartás minden költségét a tagság teremti elő.

Más azonban a helyzet a háború után bevándorolt magyarság egyházainál úgy nyugaton, mint keleten.

A háború után megindult tömeges magyar bevándorlás és a magyarság egyes helyeken nagyobb csoportban való megállapodása, mindig újabb és újabb egyházak szervezését és lelkészek beállítását tette szükségessé. Az újonnan szervezett egyházak tagsága azonban már egészen más anyagból toborozódott össze. Egy más kor csalódott, megvesszőzött gyermekei voltak az újonnan érkezettek. Egy nagy részük megjárta a világháború csatatereit, végigélte a kommün uralmat, végigszenvedte a megszállás keserveit, majd belekóstolt a munkanélküliség nyomorúságába. Testére és lelkére ránehezedő gonddal és aggodalommal kezdte meg az új, szokatlan

környezetben életét a háború után bevándorló magyar. Bizony a még odahaza szorosan egyházhoz tartozó, vallását rendszeresen gyakorló magyarjainknak már csak egy bizonyos százaléka vált tagjává a niár meglévő, vagy szervezés alatt álló egyházaknak. A másik nehezítő körülmény az volt, hogy egyes felekezetek, csak hosszú évek múltával kezdték meg a szerves egyházi un unkát és így & hívek minden kiszolgálás nélkül teljesen elszoktak a vallásgyakorlattól és az egyházhoz való tartozandóság érzete is teljesen kihalt belőlük.

Nagy hibát követtek el az óhazái egyházi hatóságok, hogy a tömeges kivándorlás alkalmával nem gondoskodtak az idegen missióra alkalmas elhivatott lelkipásztorok kiküldéséről.

Óriási nehézségekkel kellett és kell itt megküzdenie a lelkipásztoroknak és egyházi munkásoknak. Kanadában senkit nem kényszerítenek államtvörvények az egyházhoz való tartozandóságra és senki sem kényszeríthető egyházfenntartó kötelezettségre. Ez helyes is, de nem szabad elfelejteni, hogy a mi népünk, más életkörülmények, állami, egyházi és társadalmi tvörvények között nevelkedett és élt odahaza. Megfelelő magasabb intelligencia híjján a nagyobb része nem tudta megérteni s így nem is volt képes élni azzal a szabadsággal, amelyet minden befogadott részére az új haza alkotmánya biztosít. A sok-sok keserű csalódás és megpróbáltatás, amelynek itt is osztályrészese lett nagyon sokat megrendített hitében, vallásos meggyőződésében csak azért, mert távol maradhatott az egyházi közösségektől minden felelősség nélkül és nem adott többé alkalmat arra, hogy megrendült lelkiegyensúlyát valláserkölcsi oktatások által az egyházi közösségekben visszaállíthassák.

A háború utáni bevándorló tömegeknél éveken keresztül nem lehetett állandó jellegű letelepedésről szó, sőt egy kevés kivétellel ma sincsen. Bár minden nagyobb magyarlakta helyen van megszervezett egyház, de a helyzet az, hogy az egyházak tagsága a megszervezés óta számtalanszor kicserélődött az állandó vándorlás miatt. Ennek következtében igen sok esetben megtörtént, hogy egész szép múlttal rendelkező egyházak évekig beszüntették működésüket sőt, nem egy végérvényesen meg is szűnt. Ezek a dolgok mind demoralizálólag hatottak nemcsak a lelkipásztorokra, de az egyházak népére is, mert sokszor azt hitték, hogy nincs értelme az áldozathozatalnak akkor, amikor mindig előlről kell kezdeni mindent.

Nagyon sok eset volt, hogy évek kítartó áldozatos munkája után egyes gyülekezetek a már kifizetett templomot, lelkészlakást kénytelenek voltak elkótyavetyélni, mert a megcsappant taglétszámmal nem voltak képesek azt fenntartani. Számos olyan gyülekezet is volt, amely ugyan ilyen okoknál fogva elvesztette adóssággal terhelt ingatlanait. Elképzelhető, milyen hatást váltott ki a lelkekben a sok-sok ilyen eset.

Egyik legnagyobb kerékkötője a lendületes építő és eredményes munkáknak az, hogy a legtöbb egyház népe templom és iskola hiányában, vagy idegennyelvű felekezetek helyiségeit kénytelen használni, vagy bérelt helyiséget kell fenntartson hívei számára s így, amellet, hogy óriási anyagi megterhelést jelent, mégsem érzik magukat benne odahaza.

Azután jöttek a hosszú depressziós évek, melyek alatt kitűnő talajra találtak az idegen tanítások a csalódott magyarság nagy tömegeinek lelkében. Nem volt nehéz garázdálkodni az ördögnek azon a talajon, amelyet az ember veleszületett gyarlósága mellett előkészítettek a nehéz életkörülmények és ezer és ezer csalódás. Halomra dőlt tervek, meg-nem-valósult álmok, kettészakadt házaseletek, óhazái nyomorúság, kesergő, szemrehányó, aggódó levelek, munkanélküliség, rohanó évek, melyek az eredménytelenségbe fulladnak mind-mind növelte a számát azoknak, akik mind jobban és jobban eltávolodtak az Isten házától.

A legnagyobb kárt azonban úgy az egyházi szervezetekre, mint a lelkekre, az arra kellőleg nem képesített, el nem hivatott, hivatása magaslatán nem álló, a lelkészi szent szolgálattal visszaélő megbízhatatlan lelkészek okozták. Jóvátehetetlen hiba volt az óhazái illetékes egyházi hatóságoktól, hogy nem vizsgálták meg kellően, vajjon megfelelő lesz-e külföldi missziós szolgálatra a kiküldendő lelkész? Több olyan lelkész lett kiküldve, aki egészen bizonyosan már odahaza sem felelt meg a lelkészi hivatásnak, akiknek működésével sokkal több kárt könyveltek el a kanadai magyar egyházak, mint hasznot.

Az itt képesített magyar lelkészek legnagyobb fogyatékosága elsősorban az volt, hogy minden gyakorlati tudás nélkül egyenesen vezető és szervező munkára lettek beosztva. Súlyosbította a bajt még az is, hogy nem egy hiányos nyelvismerettel végezte itt tanulmányait s így hiányos teológiai képesítéssel, sokszor a szükséghez képest, sokkal rövid idő alatt, a magyar lelkészi munkára való alkalmassága megvizsgálása nélkül lett felszentelve és munkába állítva. Némelyik maga sem tehet, vagy tehetett róla, hogy nem volt képes megfelelni a követelményeknek. Nem lehet csodálkozni, hogy leromlott a papi tekintély és növekedett a bizalmatlanság a lelkészi karral szemben, és akármennyire elkeserítő is, viselni kell azok következményeit azoknak a lelkészeknek is, akik emberi gyengeségeik mellett, hivatásuk magaslatán állva igyekeznek munkálkodni Isten szántóföldjén.

A KÜLÖNBÖZŐ EGYHÁZAK.

Kanada magyarságának lélekszáma hozzávetőlegesen meghaladja a 80.000-ret. A zsidókat kivéve, minden felekezetnek vannak megszervezett egyházai. Számarányuknál fogva első helyen állanak a katolikusok.

Legtöbb megszervezett egyházuk, lelkészük és hivatásos egyházi munkásuk van. A lelkipásztorok száma összesen kilenc. A kanadai magyar katolikus egyházak a különböző angol katolikus püspökség közvetlen fennhatósága alá tartoznak és mint minden római katolikus egyház — közvetve Rómához.

Az összes többi egyházak a windsori Független Református Egyház kivételével, kanadai és amerikai egyházegyetemekhez tartoznak. A kanadai magyar reformátusság két egyházhoz csatlakozott. Az egyik a Presbyterian, a másik a United, vagy Egyesült Egyház. Az Egyesült Egyház lelkészeinek száma hat, míg a Presbyterian Egyház jelenleg négy magyar lelkésszel rendelkezik.

A kanadai megszervezett magyar evangélikus egyházak a United Lutheran Church of America — Egyesült Amerikai Evangélikus Egyház — fennhatósága alá tartoznak és három lelkipásztor szolgálja azokat.

A magyar baptista egyházak a kanadai angol Baptista Egyházhoz tartoznak, jelenleg három magyar lelkipásztorral.

Van egy görög katolikus magyar egyház is, de lelkipásztoruk nincsen.

A kanadai magyar protestáns egyházak, egy-kettő kivételével segélyezett egyházak. A lelkési kar egészben vagy részben fizetését attól az egyháztól kapja, amelynek fennhatósága alatt áll.

Mint már korábban említve lett, az összes magyar gyülekezeteket, amelyek csatlakoztak valamelyik kanadai vagy amerikai közegyházhoz, támogatva lettek azok által, sőt a legtöbb magyar egyházért még ma is hatalmas áldozatokat hoznak minden tekintetben. Tették azt elsősorban keresztyéniességből, másodsorban azért, mert a kanadai magyar az angol nyelvet nem beszélte s így angol gyülekezeti közösségbe beolvasztani őket a lehetetlenséggel volt határos. Harmadszor a szerződéses viszony értelmében, mely szerint egyes felekezetek óhazái egyházi hatósága és a kanadai vagy amerikai egyházi hatóság között fennálló szerződéses viszony írásban biztosítékot nyújt arra, hogy a Kanadába szakadt magyarság egyházait és az azokat szolgáló lelkipásztorokat a szükséghez képest támogatni fogják, ez a szerződés kölcsönös és hasonló értelmű kötelezettséggel jár a Magyarországon missziós szolgálatot teljesítő angol lelkipásztorral szemben a szerződéses viszonyban lévő magyar egyházi hatóságok részéről is.

Mi sem természetesebb, bár a szerződés kölcsönös, mégis egyoldalú, mert Kanadából Magyarországon missziós szolgálatot végző segélyezett misszionárius csak igen kivételes esetben fordul meg, ha egyáltalában lehet is róla szó. A szerződéses viszony szerint kölcsönösen tartoznak elfogadni egymás rendes theologiai végzettséggel bíró, felszentelt lelkipásztorait és teljesen egyenjogú és jövedelmezésü elbírálásban részesítettnek a hasonló beosztású lelkészekkel. Ahogy azonban a szerződéses viszony is egyoldalú

bizonyos tekintetben, úgy ez is egyoldalúvá vált sok egyháznál majdnem minden tekintetben. Sok magyar egyház lelkipásztora, többek között az evangélikus magyar egyházak lelkipásztorai, bár a szerződéses viszony meg van a két egyház hatóságai között, sohasem kapták meg az egyenjogú és egyforma javadalmazása elbírálást és pedig azon oknál fogva, hogy a statisztikai kimutatások szerint nem áll az eredmény egyenes arányban a befektetett segélyezéssel. Több olyan családos magyar lelkész végez rendszeres lelkészi szolgálatot Kanadában, akiknek havi jövedelme nem több, sőt sokszor alatta áll a legkisebb jövedelmű napszámos jövedelmének. Több kanadai egyházi hatóság teljesen figyelmen kívül hagyja azokat a már említett körülményeket, amelyek miatt nem lehet egy kategóriába sorolni a kanadai angolnyelvű egyházakkal sem a munkát sem annak eredményét. De még a más nemzetiségű egyházakéval sem. Mert egészen más dolgozni evangélikus szempontból, tegyük fel a finn evangélikus egyházi munkában, ahol a százaékarány 96 százalék, mint a magyarban, ahol mindössze 7 százalék. Nem lehet egyforma elbírálásban részesíteni azt a gyülekezeti munkát, ahol minden segédeszköz, templom, iskola, lelkészlakás és azok tartozékai meg vannak, azzal az egyházi munkával, ahol mindezek hiányoznak.

Nem szemrehányásként állapítjuk meg, mert ezért a segélyezésért köszönet jár, de nem egy esetben vált már áldozatává úgy a lelkész, a lelkész családja és sokszor az egész gyülekezet ennek az igazságtalan elbírálásnak. Ezek a gyülekezetek a lelkipásztoraikkal együtt mindenkor appellálhatnak a szerződéses viszony mellett — ha van — a keresztyénies elbírálásra. Rideg statisztikai kimutatások miatt nem szabad kivetni az édes gyermekek közül azokat, akik nagyrészt érdemtelenül hurcolják az amúgy is nagyobb keresztet.

Addig amíg a nagyobb fizetési hozzájárulás mellett, amelyet a közegyház adott, a hívek is könnyebben tettek és tehettek eleget az egyházukkal, lelkipásztorukkal szemben fennálló kötelezettségüknek, addig valamivel emberségesebb volt az egyházi munka és a lelkészek életnívója is. De amikor beállott a depresszió és megkezdődött a vándorlás, megkezdődött a székösleges organizációk és sajtók romboló munkája a vallásos szervezetekkel szemben, amikor a közegyház is mindig kevesebb és kevesebb segélyt nyújtott s ugyanakkor az egyháztagság teherviselő képessége és készsége csaknem a minimumra csökkent az is előfordult, hogy a felszentelt magyar lelkész egyike-másika, vasárnaponként palástban és reverendában végezte a szent szolgálatot, magyarázta az igét, minden ráérő idejében harcolt a vészes elemekkel, az esti órákban, előadásokat tartott, betegeket látogatott, gyűléseken vett részt, tanított és segített ott ahol tudott, addig nappal gyárakban a legutolsó szolgálai munkát végezte, hogy magát és családját fenntarthassa. Naponta 16-18 órát kellett dolgozniuk, hogy kettős kö-

telezettségüknek eleget tehessenek. Ezek tények, megtörtént valóságok, az egyházi hatóságok tudtával és előzetes engedélyével. Semmi sem történt a pápi tekintély és tisztelet rovására, mert becsületes munkában edződik a lélek, de ahol a statisztikával mértek és mérnek, ott az ilyen dolgok nem sokat jelentők.

Az. egyházak tagsága nagyobbára egyszerű munkásemberekből áll, akik között csak igen kevés azoknak a száma, akik a szerves egyházi munkában már az óhazában is tevékenykedtek. A legfontosabb munka a tanítói munka, mert csaknem minden egyházban nevelni kell a tagságot. Hosszú évek szívós munkája szükséges ahhoz, hogy az egyháztagságban kineveljük az egyházhoz tartozandóság öntudatos érzését. Ránevelni és megértetni a hívekkel azt a magasabb eszményiséget, amelyet úgy hívnak, hogy szabadság, közelebbről — lelki szabadság. Nagyon sokan nem tudnak élni vele, sőt nagyon sokan visszaélnek azzal éppen azért, mert nem értik. Amellett, hogy ezer és ezer honfitársunk saját hibáján kívül, az életkörülmények, nagy távolság, elszigeteltség, lelkipásztorok hiánya miatt nem tartozik semmilyen egyházhoz, ezekre rúg azoknak a száma, akik félreértve és visszaélve a szabadsággal nem is akarnak egyházhoz tartozni. Nem tudnak felemelkedni odáig, hogy megértsék, mit jelent szabad akaratból szolgálni egy közösséget, mit jelent szabad akaratból áldozatosnak lenni embertársainkért, mit jelent kényszer nélkül magasabb, tisztább, erkölcsösebb életideálokért küzdeni, mit jelent írott törvény kényszere nélkül közelebb élni Istenhez, az Ő egyszülött Fiával a Krisztussal. Sokan nem tudják megérteni és értékelni, mit jelent nekik a magyar egyház, amely azért nem kell, mert van, de semmijük sincs, ha nincsen.

Az óhazái szigorú egyházi kötelmek után, szétszóródva ebben az óriási, új és sok tekintetben szabadabb hazában, felszabadultak bizonyos törvényszerűségek alól, megszűnt a szigorúan vett személyi ellenőrzés, vezetés, irányítás. Keserű csalódások, nélkülözések, magukrautaltságuk, önállóbakká, függetlenebökké tették a kanadai magyart. Ebben az átmeneti és lassú fejlődési folyamatban, minden gondolkodás nélkül állapítják meg sokan, hogy most már neki semmi köze többé az egyházhoz. Neki nem parancsol a lelkész, ő nem fizet többé egyházi adót. Itt nem hajtják be csendőri zuronyokkal, az ő pénzéből nem fog élösködni a pap. Menjen ő is dolgozni a "dics"-be (árok), ha élni akar. Az ő életét ne ellenőrizze, ne irányítsa senki. Igazságtalanná válik egyházával, papjával szemben, mert ez pillanatnyi előnyt, kényelmet, látszólagos függetlenséget és megtakarítást is jelent anyagiakban. Azt hiszi, mert nem tartozik egyházi szervezethez és nincsen rajta a lelkész szeme, az Isten tekintetét is elkerülheti. Most már élvezheti az "igazi" szabadságot, amelynek útjelző tábláin a következő feliratok olvashatók: fajtalanság, iszákosság, szabadszerelem, há-

zaságtörés, becstelen adósság, lopás, boldogtalan házaset, csalódás, nemi betegségek, gyermeksírás, csalás, állam- és társadalomellenes cselekmények, gyilkosság és börtön. Részben azért, mert nem akarta szolgálni a közösséget, de főképpen azért, mert visszaélt a szabadsággal, amelynek adományozója az Isten. A legnagyobb bűn s egyben büntetés valakit a szabadságában gátolni, vagy megfosztani attól, de még nagyobb annál is aoiikor azzal visszaélünk.

Ilyen körülmények között a nagyobb gyülekezetek is nagy gondokkal küzdenek, míg a kisebb gyülekezetek élethalál harcot kell vívjanak fennmaradásukért. Az egyház tagsága, terherviselés és munkamegosztás szempontjából nagy számarányban megbízhatatlan. Sokan vannak, akik nehéz anyagi körülményeik ellenére is minden áldozatot meghoznak és önzetlenül dolgoznak egyházukért, viszont sok olyan is van akinek könnyebben tellene kivenni részét a teherviselésből és a munka végzéséből is és mégsem teszi, de minden adott alkalommal igénybe veszi az egyház szolgálatait. Ezrek és ezrek vannak, akik minden lelkeszi befolyás, szolgálat, az egyházi munkásokkal való érintkezés dacára is csak akkor láthatók az Isten házában, amikor valamire szükségük van.

Az állóképes egyháztagság azonban dicséretes nagy és nehéz munkát végez. Emberfeletti erőfeszítéssel vitték át az egyházak hajóját a depressziós éveken. Hitvalló hősként állottak, mint vallásos magyarok egyházaik mellett a világháború idején 1914-18-ban, valamint a jelenlegi háborús időkben is.

A kanadai magyar egyházak a kanadai magyar életnek fenntartói, védő várai. Mint ahogy a különböző egyházak életében látjuk, kiterjed annak munkaköre az egyházi, társadalmi és kulturális magyar élet minden ágazatára. A szorosan vett egyházi munka mellett, magyar iskolákat tart fenn, ápolja és fejleszti a magyar kultúrát, építi a kapcsolatokat fogadott hazánk és a magyarság között. Féltékenyen őrködik a magyar haza és magyarságunk jó hírneve fölött. Igyekszik jó irányban befolyásolni az itteni illetékes köröket szülőhazánk és magyar honfitársaink javára.

Felelősségteljes, önfeláldozó nagy munkára vállalkozik az a misszionárius, aki a kanadai magyar egyházak keretén belül szolgálni akarja magyar nípünket. Tudnia kell azt, hogy a kanadai magyarság az egyházaival áll, vagy esik. Erős hitű jó magyar, alázatos szívű, szerény, a külföldi missziós munkára alaposan képzett lelkipásztor kell legyen, de nem szolgáló. Olyan, aki együtt akar élni népével, aki osztozni tud és akar népe minden örömében és bánatában. Akinek csak egy ideálja van és egy vezére: A NÁZÁRETI KRISZTUS.

A KANADAI MAGYAR BATISTÁK

Az ezerkilencszázas évek elején nagyarányú magyar település indult me-v Nyugatkanadában. Az u.n. "Homestead"-ok, ingyenföldek, kapóra jöttek az amerikai bányászéletet megunt földre vágó magyar honfiitársainknak s az ingyenföldek híre aztán Magyarországra is eljutott ahonnan aztán csapatostól jöttek a települők. Ezen bevándorlók között voltak magyarok, akik már akkor is a baptista vallásfelekezethez tartottak s így korán életjelt is adtak magukról az új hazában. 1908-ban a rochesteri német baptista szeminárium már kiküldött egy misszionáriust Fábian Mihály személyében, aki aztán Winnipegben és környékén, de különösen Woodridgen munkálkodott, az ottani magyarság között. De a woodridgei magyar kolónia hamarosan feloszlott, mert az ottani föld nem a legjobb minőségű volt a gazdálkodásra. Így kerültek el azután egy részük Prince Albert környékére, majd mások Whitewood és Kipling vidékére.

Prince Alberton már annyian voltak, hogy az ottani angol baptista templomban istentiszteleteket tartottak rendszeresen. Innen mintegy hatvan mérföldre van Leask, illetve Aldina, ahol baptisták nagy számban települtek meg. A családok kiköltöztek a Homesteadra, míg a férfiak Prince Alberton dolgoztak egy ideig, hogy pénzhez juthassanak. De a mindennapért való küzdelem mellett nem feledkeztek meg a lelkük szükségletéről sem, így a maguk módja szerint ápolták magukban a lelki életet is. Nevük hamarosan ismert lett az angol baptista körökben s amiben lehetett segítségükre voltak egyházi életük megalapításában.

Szép fejlődésnek indult „s nem tétlenkedett az időközben Aldinán mindjobban kialakuló gyülekezet. Mónus János elköltözésével egy idő múlva Bocskai Sándor tv. irányítása segítségével szépen fejlődött az itteni gyülekezet is. Ők is szép templomot építettek s missziói szellemük nem ismert határt. A környék magyarsága között igazi missziói munkát fejtettek ki, mert hamarosan Red Deer Kill-en és Wakawon is gyülekezetet alapítottak. Red Deer Hill-en maguk megépítették csinos kis kápolnájukat, míg Wakawon megvásárolták az ottani református templomot s az istentiszteleteiket azóta is ott tartják.

Aldinán éveken keresztül dolgozott Bocskai Sándor tv. De betegsége és egyéb okok miatt megvált a munkától s 1920-ban az északi munkaföldek vezetésére meghívta az angol missziói vezetőség Tiszt. Kovács Józsefet Youngstown, Ohióból. Kovács tv. Wakawon telepedett le családjával s innen látogatta a környéki gyülekezeteket. Azonban csak két évig maradt ott, mert a hosszú téli utakat nem bírta a szervezete s így visszaköltözött a Egyesült Államokba. Kovács tv. távozásával prédikátor nélkül maradt az északi misszió mező s így az 1924-ben megtartott wakawi

évi konferencián e munkaföldre meghívták Kovács János tv.t Béke.árról. Ugyancsak ezen a konferencián kérték fel Maki István tv.t Wakawról, valamint Ballá György tv.t Békevárról kiegészítő missziói munkásoknak. A terv az volt, hogy e két ifjút a Brandon College-ba küldik prédikátori képzésre, míg a szünidők alatt a gyülekezetekben dolgoznak. Ballá tv. még azon az ősz folyamán munkába is állt s Mónus tv. mellett dolgozott az északi missziókban mint kiegészítő munkás és Bibliaárús. Maki István tv. azonban elköltözött az Egyesült Államokba.

Kovács tv. egy ideig működött is az északi telepeken, de családi körülményei nem engedték meg, hogy Békevárról Wakawra költözzön s ekkor ment fel Mónus János tv. Wakawra, miután átadta a békevári gyülekezetet Tiszt. Tatter Vilmos tv.-nek. A hivatásos missziói munkások meiet voltak hűséges laikusok is, mint például a néhai Kalmár Menyhért tv. is, és mások, kik tehetségük legjavával dolgoztak a lelkek megmentésén. Egy időben Lados András tv. is folytatta a Balla György tv. által megkezdett kolportóri munkát olyan telepeken mint pl. Otthon, Prudhomme, Kaposvár, Eszterháza, Székelyföld, Cupar, Stockholm, stb. Több missziói kirándulásokat tettek a gyülekezetek oly telepekere is, ahol nincsenek gyülekezetek. Énekkaruk, zenekaruk ilyenkor jó szolgálatokat tesz, amennyiben felhívják embertársaik figyelmét az élet maradandó dolgaira, az üdvösségre, az örök-életre.

Meg kell emlékezni azon hivatásos misszionáriusokról és laikusokról, akik jó munkát végeztek a lelki téren:

Aldina: Tiszt. Mónus János, Tiszt. Bocskai Sándor, Tiszt. Ballá György, Tiszt. Kovács. József, Mónus Bertalan, Bocskai Kálmán, (aki több-ízben a saskatchewanai búza- király is volt), Bocskai Elek, Bocskai Géza, ifj. Bocskai Elek (népiskolai tanító), Fábíán József né, néhai id. Mónus János és neje, Tiszt. Mónus szülei és mások.

Békevár: Tiszt. Mónus János, Tiszt. Tatter Vilmos, Tiszt. Ballá György s a jelenben Tiszt. Mentő Gábor. Aztán Kovács János és neje, Zsidely András és neje, Katona Péter, Katona József, Daku Bertalan, Szakács Benjámín, Marton Gábor, id. Kérő Károly, Kalmár Menyhért, Horkai József, Simon József és neje, Kiss Miklós, Kiss József, Beké Sándor, Beké Mihály, Beké Esztike, Papp István és ifj. Papp István és mások.

Wakaw: Tiszt. Kovács József, Tiszt. Mónus János, Hegedűs József, Hegedűs Sándor, Maki István, Nagy Józsefné, Király András, Kutasy István és mások.

Norburyn is vannak néhányan, kik vallásos baptisták. Itt is imaházat építettek s bárha nem is fejlődhetett ki rendszeres egyházi élet, mégis többször életjelt adtak magukról különbözőképpen. Kora József, Imre András, Walter János, Szász Gábor, Marék József és mások.

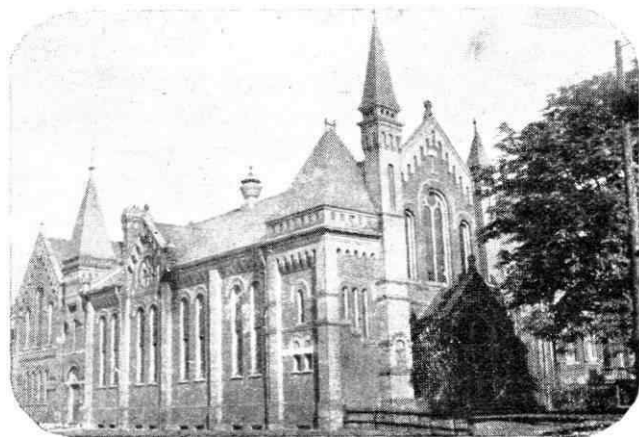
Pipestone, Man.-ban is vannak néhányan testvéreink közül, akik a békevári egyházunkhoz lélekben közel állanak. A két Podobni család s a két Galicz család itt telepedtek meg 1925 körül s azóta itt élnek. Hozzájuk hasonló módon nagy szétszórtságban vannak még baptisták számos más helyeken is. A nagy távolság s a nehéz gazdasági viszonyok nem engedik meg a velük való gyakori érintkezést, azonban levél által, valamint lapjuk útján némi összeköttetést tartanak fenn velük a többi gyülekezetek.

A BAPTISTÁK KELET-KANADAI RÖVID TÖRTÉNELME

A jelenleg Kanadában élő baptista hívők egy része Magyarországról jött, de szép számmal vannak olyanok is, akik az Egyesült Államokból jöttek, vagy pedig itten lettek baptistákká.

Mivel a magyarság a kezdetben Nyugaton telepedett meg, így a baptisták is először ott kezdtek rendszeres egyházi munkát. 1922-ben néhány család Wellandon telepedett meg, ahol akkor még semmi néven nevezendő magyar egyházi munka nem volt. Így privát otthonokban jöttek össze és házi istentiszteleteket tartottak. Érezve a szervezett egyházi élet szükségességét a jelen lévő hat családfő tíz-tíz- dollárt tett le, mintegy alapítványt, hogy azt növelve idővel templom helyiségre tegyenek szert. Nemsokára meg is vettek egy sarok telket a Hellems és Park utcák sarkán, de pár év múlva ezt eladták a wellandi magyar Önképzőkörnek, miután egy alkalmasabb telket találtak a Regent és Kent utcák sarkán.

Éveken át East Orange-ról szeminarista teológusok szolgálták a kis csoportot, majd 1929-ben állandó lelkészt nyert a kis csoport Ft. Ballá György személyében. A wellandi misszió földön 1924-29-ig a következő

Az angol baptista templom ahol a magyar baptisták isten-
tiszteleteiket tartják.

Tiszt. Balla György torontói baptista lelkész és családja (felesége szül. Horváth Erzsébet) gyermekei Erzsébet, Margit, György és Viktor.

teológusok működtek a nyári szünidők folyamán: Kocsis Imre, Revák István, Végső István tv.-ek. Ezen felül időközi segítséget kaptak a mindenkori buffalói egyház pásztoraitól, névszerint Tiszt. Botka József, Tiszt. Kecskés Gábor, Tiszt. Major Mihály, valamint Tiszt. Kinda Sándor prédikátoroktól és Dr. Somogyi Imre, Udvarnoki András, stb., evangélistáktól.

1928-ban a Baptisták Világkongresszusa Torontóban volt megtartva. Az ötévenként megtartott kongresszuson mintegy 6.000 főnyi delegátus között Magyarországról, az Egyesült Államokból és Nyugatkanadából összesen 26 magyar delegátus is jelen volt. Ez alkalommal volt Torontóban megtartva az első nyilvános magyar nyelvű baptista istentisztelet a College St.-i angol baptista templomban.

Nagy Gyula 1924-ben telepedett meg Torontóban. Hamarosan otthonát megnyitotta ő is házi istentiszteletek tartására. Tiszt. Major Mihály a buffalói egyház pásztorja időközönkénti látogatásakor buzdította a városban szép számmal letelepedett magyarságot a lelki életük ápolására. Időközben Budapestről megérkezett Polgár Esztike nővér is, valamint a két Kókalyi nővér Jugoszláviából. A kis csoport hűségesen összetartott s barátokat szereztek a lelki ügynek s lassankint kialakulóban volt egy mozgalom, miszerint itt is mint Wellandon megérlelődött a vágy a szervezett egyházi élet után. Az angol egyházi hatóságok is tudomást vettek a kis csoportról és segítségükre siettek különböző módon. Énekeskönyveket, Bibliákat adományoztak s helyet kínáltak fel az egyik templomukban az istentiszteletek és a vasárnapi iskolák tanítására, majd 1929-ben a Beimisszió társulat meghívta misszionáriusnak Tiszt. Balla Györgyöt.

Mivel 1928-ban már látta Tiszt. Balla György a kanadai nagy szükségét, a meghívást elfogadta s úgy Wellandon, mint Torontóban megkezdtek a rendszeres egyházi munkát. Mindkét városban organizálták a gyülekezetet s tisztviselőket választottak az egyház keretében működő szervezetek vezetésére. Nőiegyületük, ifjúsági együletük valamint a vasárnapi iskolák rendszeres munkába kezdtek mindkét helyen. Az egyház tagok ügybuzgósága lehetővé tette, hogy Welland és Torontón kívül hamarosan még Guelphen és Port Colborne-ben is tarthattak istentiszteleteket. Négy éven át a lelkész számára ez meglehetősen nehéz munka volt. Az egyik vasárnap délelőtt Port Colbernen, délután Wellandon és az esti tiszteletben Torontóban prédikált. A másik vasárnap délelőtt Guelphen, míg este ismét Torontóban teljesített szolgálatot. S ez így ment évről évre mindaddig, míg ismét segítséget nem kaptak az Egyesült Államokból. Fodor Gábor két nyáron át alapos munkát végzett a wellandi gyülekezet keretében, s egy ideig Bodó István is dolgozott ezen a munkaföldön. Amíg a prédikátor az egyik vagy a másik városban teljesített szolgálatot, addig a másik gyülekezetben a diakónusok helyt állottak s végezték a szolgálata-

1. Az első nyilvános isztentisztelet résztvevői. 1928. 2. Körzeti ifjúsági konferencia. 3. Nyári kirándulás. 4. Driftwoodi missziózás.

A torontói Baptista Egyház fuvészzenekara, 1940-ben. Felső sor: Mónus Géza, Balla Emil, Szmutku Pál, Nagy Mariska, Gáspár Sándor, Bokor Sándor és Molnár Balázs. Alsó sor: Mlle Perenc, Koteles István, Nagy Aranka, Pólmner Arthur, Tiszti Balla György, Szabó Ilonka, Berényi György és Verle Tibor.

tot, s megtartották az istentiszteletet épp úgy, mintha a prédikátor jelen lett volna. Ez nagy előnyére vált a gyülekezetnek, mert így lehetségessé vált a munka folytatása több városban is egy prédikátor irányítása mellett, így vált lehetővé az is, hogy oly távol eső városokban is mint Montreal, időközi látogatást tehetett Tiszt. Balla az ottani testvérek között való istentisztelet tartására, valamint alkalom nyílt Ontario és Québec tartományok nagy szétszórtságában élő magyarsága közötti időközi missziózásra is.

Wellandon 1929-ben az angol egyházi hatóságok segítségével, valamint az Egyesült Államokbeli gyülekezetek megértő támogatásával felépítettük az első kelet-kanadai magyar baptista templomot 1929-ben. Nagy öröm, nagy lelkesedés hatotta át a hívő csoport szívét, mikor saját templomában tarthatta meg istentiszteleteit. Azóta ha némi nehézségekkel küzdve is, megharcolta a depressziós évek küzdelmeit, s az élet hullámzó tengerén küzd az elemekkel az Ige és a Hit fegyvereivel.

Mivel a gyülekezetek fejlődtek, segítségre volt szükség. így a wellandi gyülekezet meghívta saját prédikátorául Clevelandből Tiszt. Boda Sándort, ki három éven keresztül szolgált hűségesen a gyülekezetet. Azután Mentő Gábor vette fel a munkát, ki szintén három éven keresztül dolgozott ezen a munkaföldön. Tiszt. Mentő itt lett felavatva a lelki munkára s jelenleg a békevári gyülekezetnek prédikátora. Welland most ismét prédikátor nélkül van s időközönként a torontói gyülekezet pásztorávégez kisegítő szolgálatokat a gyülekezetnél, addig amíg ismét helybeli prédikátort kapnak.

Torontóban 1929-ben kezdődött meg a rendszeres egyházi munka. Ez évben telepedett le családjával együtt Tiszt. Balla György lelkész. E gyülekezetnek még ma sincs saját temploma, hanem az angol testvérek szíveségéből a Beverley St.-i angol baptista templomban tartják összejöveteleiket, de meg van a reményük, hogy az Úr elhozza részükre is azt az időt, mikor saját imaházukban imádkozhatják az Istent. Van templom-alapjuk s aztán bírják az angol testvériség, valamint az Amerikai Magyar Baptista Szövetség ígéretét, hogy amikor annak ideje elérkezik szívesen segítenek nekik imaházuk megépítésében.

Ez a gyülekezet a torontói magyarság között szép munkát végez és végzett rövid fennállása óta. Amiben csak lehetett igyekeztek segíteni. Tagjaikat az evangélium szerinti egyszerű és tiszta életre nevelik s ragaszkodnak az Isten igéjében való életigazságokhoz. Amiben lehetett igyekeztek erkölcsi és anyagi segítségére lenni idegenbe szakadt s bajba jutott honfitársaiknak is. Volt idő amikor templomuknak egyik helyiségében ingyen-konyhát tartottak fenn, a munkanélküliek részére, amikor 4-5-600 embernek is adtak meleg ételt egy-egy nap. Ruhával segítették

A torontoji baptista énekkar.

az arra rászorulókat és ügyes-bajos dolgokban segítségére voltak azoknak, akik hozzájuk fordultak segítségért. Ma a körülmények megváltoztak s így tevékenységük is más formákat öltött, azonban nem szűntek meg azon dolgozni, hogy "mindenekkel jót tegyünk, addig, amíg nappal vagyon."

A rendes helybeli egyházi munka mellett időközi látogatásokat tesznek a nagy szétszórtságban élő magyarjaink között a különböző telepeken. Már közel öt éve annak, hogy egy havi vallásos folyóiratot adnak ki "V I L Á - G O S S Á G" címen, mely az egyedüli magyar baptista lap Kanadában. Ezen keresztül igyekeznek eljuttatni az evangéliumot oda is, ahová személyesen nem mehetnek el. Ezzel is jó szolgálatot tesznek az Isten országa ügyének. Magányos farmokon, bányatelepeken, fűrésztelepeken, valamint oly kisebb-nagyobb városokban ahol egyáltalán nincs magyar nyelvű lelki munka népük között.

A nyári hónapokon át utcai tiszteleteket is tartanak, hogy azokat is elérjék, akik soha nem vetnek árnyékot egy templom ajtajára sem. Ilyenkor ének, zene és vallástételekkel, valamint vallásos iratok osztogatásával igyekeznek embertársaik figyelmét Istenre terelni.

A téli hónapokban gyakran tartanak evangélizáló istentiszteleteket, amikor vendég szónokok hirdetik Isten igéjét egy héten keresztül minden este. Eddig a következő evangélisták teljesítettek szolgálatot körünkben: Tiszt. Gazsi Lstván, Tiszt. Fazekas János, Tiszt. Bertalan István, Tiszt. Lovas László, Tiszt. Pétre Gábor, Tiszt. Major Mihály, Tiszt. Matuskovits József, Tiszt. Dauda Vilmos, Tiszt. Tatter Vilmos, Tiszt. Kovács József, Tiszt. Kinda Sándor, akik amerikai prédikátorok.

Így időközi látogatásokat tettek már, és ezután is számítanak tenni Brantford, Delhi, Driftwood, Timmins, Kirkland Laké, Thamesville, Temiskaming, stb. Vannak hittestvéreik Montrealban, Windsorban és más városokban és kisebb nagyobb magyar kolóniákon, akiket ha rendszeresen nem is, de időközönként a lehetőségek szerint látogatnak.

Montrealban egy időben rendes istentiszteleteket tartottak az ottani francia baptista testvérek imaházában, de betegségek, elköltözések és egyéb okok miatt a jelen időben itt nincsen rendszeres összejöveteleik. Azonban ottani testvéreik fenntartják az ismeretséget egymással és időközönként házaknál tartanak istentiszteleteket, imaórákat, amikor is együtt énekelgetnek, bibliát olvasnak és lelki dolgokkal foglalkoznak.

Windsoron egy időben nagyon szép egyházi munkát végeztek testvéreink Tiszt. Dulity Miklós, és Tiszt. Kontz Emil prédikátorok irányítása mellett. Később Tiszt. Crisztea János, az ottani román baptista gyülekezet prédikátora vette át a munkát s éveken át privát házaknál voltak tiszteletek tartva. De Crisztea prédikátor elköltözése, valamint a tagok eltávovása miatt a jelenben ebben a városban nincs rendszeres egyházi munka.

Ugyanez áll Guelph városában is. Innen is egyesek visszamentek az óházába, míg mások elköltöztek, vagy az ottani angol testvériséghez beolvadtak.

Hamiltonban egy néhány évvel ezelőtt kezdték meg a lelki munkát Hamula Sándor és Tárcy Pál egyetemi hallgatók segítségével. Jelenleg szép vasárnapi iskolájuk van e helyen egy angol misszionáriusnő vezetése mellett. A tanítás nyelve a sok nemzetiség miatt s magyar tanítók hiánya miatt a jelenben angol, de havonta kétszer van magyar nyelvű istentiszteletük, amikor is Molnár Balázs és Balla Emil a torontói "Bible College" növendékei teljesítenek szolgálatot. Reményük az, hogy idővel ide is rendszeres misszionáriust kaphatnak és szép magyar lelki munkát fejthetnek ki ebben a városban is.

1939-ben Tiszt. Balla Sándor, Balla György édes apja hat hónapot töltött e város magyarjai között munkálkodva. Hisszük, hogy az ő általa elhintett ige-magvak egykor ki kelnek s gyümölcsöt fognak teremni. E városban van a McMaster egyetem, mely a kanadai angol baptisták egyik legkiválóbb intézménye. Ez évben kezdte meg tanári működését e magas színvonalú egyetemen Dr. Watson Kirckonnel, a magyarok lelkes barátja és jóakarója, valamint irodalmi kincsünknek alapos ismerője. Prof. Kirckonnel a baptista egyháznak tagja s egy ízben a nyugatkanadai nagy angol baptista szövetségnek az elnöke is volt. Pár évvel ezelőtt Magyarországon is járt s a debreceni egyetemen egy nyáron át tanított s ugyanez az egyetem disz-doktori oklevelet is adományozott neki, a magyar irodalom gyöngyszemeinek angol nyelvre való átültetése körül szerzett érdemeiért. Megmélítésre méltók azok nevei, akik a baptista gyülekezetekben tevékeny részt vettek ki a múltban és vesznek ki a jelenben Keletkanadában:

Welland: Csiki Sámuel, Bogár Lajos, Béres György, Gere János, Eiler József, Baker Frigyes, ifj. Bogár Lajos, Seres Ferenc, Iván Mihály, Szilágyi József, Markó Sándor, Gégény József, Schaeffer Ferenc, Azbach Ádám, Azbach Jakab, Márkus József, Kiss Sándor, Molnár János, stb., stb.

Toronto: Nagy Gyula, Gáspár Sándor, Szabó István, Werle Henrik, id. Papp István, ifj. Papp István, Szmotku Pál, Berényi György, Bokor Sándor, Molnár Balázs, Balla Emil, Mónus Frigyes, Mónus Géza, Lados András, Bunge János, Varga Sándor, Nagy Gyuláné, Szabó Istvánné, Werle Henrikné, Balla Györgyné, Kálík Ilonka, Tóth Jánosné, Papp Istvánné, Szabó Ilonka, Nagy Mariska, Nagy Aranka, Papp Etelka, Gégény Margit, Lados Margit, Kókaly Viktória, Kókaly Ilonka, Viszokaly György, Berényi Györgyné, Köteles István, stb., stb.

Montreal: Piros József, Vajda Pál és neje, Irgang Rózsika, Nyeste Ferenc.

A wellandi baptista templom.

A wellandi Baptista Egyház gyülekezete.

Guelph: Dorkó József, Bozsoki Sándor, Petrányi József, Szabó Sándor, Dorkó András, Majnár József, Petrányi Mariska, stb.

Temiskaming: Csorján János és neje, Simka Sándor.

Természetes, hogy e névsor hiányos. Vannak még sokan, akiknek neveiket meg kellene említeni, de az évek során többen elköltöztek s emlékeik valahogy elmosódtak. De tudja az Ur azoknak neveit, akik a lelki ügynek önfeláldozó bajnokai voltak és akik ma is hűségesen kitartanak s tehetségük legjavával építik az Isten országát.

A kanadai magyarság keretében kiveszik részüket minden olyan törekvésben, melyek hitbeli meggyőződésük szerint az Isten igéjével nem áll ellentétben. Harcolnak a bűn ellen, a hitetlenség ellen s minden oly dolgok ellen, ami a lélek romlását segíti elő. Képviselek a krisztusi eszméket, az evangyéliumi igazságokat s építeni akarják az Isten országát ezen a földön.

A békevári (kiplingi) baptista egyháznak a kezdete vissza nyúlik 1901-re, mely időben ugyanis többen jöttek ki a kanadai Nyugatra Magyarországról, akik baptisták voltak, kik közül jó néhányan Kipling — Béke vár, Sask. környékén telepedtek le. Néhai ids. Szarka Ferenc és Kovács János a családjaikkal voltak az első baptista telepések Békeváron, azonban évről-évre érkeztek baptista kivándorlók, akik az új-hazában is meggyőződéseik szerint igyekeztek élni.

Békevár környékén, a kolóniai idők elején a sok nehézségekkel és elhagyatottsággal küzdő telepések között szinte újdonságként ütötte fel magát a spiritizmus, s kiváltképpen ebben az időszakban végzett ids. Szarka Ferenc értékes szolgálatot, mert szónoki képességével úgy a református, mint a baptista csoportokat a tiszta bibliai ismeretek betartására buzdította vallásos összejövetelek alkalmával, amiket abban az időben templomhelység hiányában iskolákban és otthonokban tartottak. Kovács János viszont a többi családok segítségével értékes vallásos iratok terjesztésével akadályozták az idegen tanok terjesztését. Természetesen ezek a tevékenységek is nevelték a baptisták számát.

Igen értékes vezetőt kapott a baptista csoport Mónus János személyében, aki gyönyörű hangjával és mély bibliai ismeretével egyházi szervezetbe tömörítette a baptista családokat és 1911-től 1925-ig nagyszerű missziói és egyházi tevékenységet fejtett ki, számos ifjút szilárd, jellemes életre nevelve és az egyházi életnek a rendszeres, intézményes berendezkedésnek az alapját vetette meg.

A magyar kolónia jubileumi évével, azaz 1925 elején Mónus János prédikátor Wakaw tájékára helyezte át egyházi működését s helyét Tatter

Vilmos töltötte be, aki Chicagóból érkezvén, hamarosan le is telepedett családjával.

Az egyházi élet új időszakba kanyarodott, nemcsak azért, mert új prédikátor vette át a munka irányítását, hanem azért is, mert nagyobb méretű magyar bevándorlók érkeztek az országba és Békevár-Kipling környékén is igen sokan telepedtek le az újonnanjövtek közül.

Mindenben nagyobb lendületű munkálkodásba bocsátkozott az egyház, alkalmat adva az összes tagoknak és jóakaróknak, hogy meggyőződésükhöz, valamint munkabírásukhoz mérten végezhesenek szolgáltatásokat. Az összes egyházi intézmények tetőpontra emelkedtek munkásságukban a bevándorlás ideje alatt és a környékbeli népek elismerését is kivívták. Minden egyes család bámulatatosan szolgálta az ügyet a jócselekedetek és a lelkiesség szempontjából, önmegtadói állásfoglalással írták be sokan nevüket a magyarság életébe és bámulatos társadalmi élet fejlődött volna ki, ha a több, mint hét éves szárazság és terméshiány nem merítette volna ki a lakosságot.

Noha a száraz évek alatt is folyt a önfeláldozói munka, azonban a lehetőségek igen megcsappantak, mert rövid időn belül az egyházi tagságnak egy harmada elköltözött s távolabbi vidékeken kereste az érvényesülést, kiket hamarosan újabb csoportok követtek. Ez a nagy széjjelszóródás különben minden csoportra kihatott a száraz vidékeket illetőleg. Ám voltak, akik hűségesen kitartottak s ezek ma is gerincét képezik az egyházi és kolóniai életnek.

Feltűnő számmal tértek a sírba olyanok, akik még sokáig élhettek volna, mert a nehéz, küzdelmes, szinte a kimerülésig dolgozó életvezetés soknak az életét rövidítette meg. Értékes tagokat vesztett a baptista egyház is, kiknek helye úgyszólván még ma sincs betöltve.

Az újabb nemzedék példás haladást tanúsítót és a magyar megértésben, valamint a lelki és a társadalmi szolgáltatokban lényeges szerepet tölt be.

Általában magyar népünket jellemzi az, hogy a nyugati elszigeteltségben és széjjelszóródottságban feledni tudja a múlt keserűségeit és minden évvel újabb bizodalommal és reménységgel tekint a jövő elé, mert valóban akar élni. Ebben az állásfoglalásban megerősödésül és vigaszul szolgálnak az egyházi tevékenyedések; ezért nélkülözhetetlen a kanadai magyaroknak az egyházi élet.

Sok jó lelkű magyar szolgálta a békevári magyarságot a baptisták közül, akiknek neveit érdemes felegetni, azonban csak reprezentánsként megemlítendő ids. Szakács Benjámin és ids. Zsidely András. Mindkettő községi bíró volt az óhazában és Kanadába voltaképpen szabadságszeretettel vándoroltak ki, magukkal hozva szeretetteiket, kikkel lényeges részét

képezik a helyben letelepedett magyarságnak. Nemeslelkűségük tükrö az igazi magyar népléleknek és Kanada bennük, valamint nagyszámú rokon-ságukban és kivándorolt kortársukban igen értékes elemet nyert.

Minden egyházi élet éles fordulatoknak van kitéve és 1988, május havában Tatter Vilmos és családja megváltak a kanadai Nyugattól.

Két évig állandó lelkes nélkül volt az egyház; közben egy kis időre segítségül jöttek Balla György és Mentő Gábor Keletről, Mónus János északról. Ennek az évnek a tavaszán Mentő Gábor prédikátor elvállalta az egyház irányítását és kis családjával Békevárra költözött.

Az egyház tagjai ismét bizalommal tekintenek a jövő elé.

TATTER VILMOS

(Személyleírás.)

Fiatalon, felkészülve érkezett Nyugat-Kanadába Chicagóból, télnek idején, 1925, január hóban. A saskatchewan kanadai baptista pénzügyi bizottság meghívására jött, hogy megszervezze és helyes nevelési irányba helyezze a nyugatkanadai magyar baptista erőket.

Az Egyesült Államokban 1909 óta lakott Tatter Vilmos többnyire Chicagóban, nagyszámú rokonai társaságában. Szemináriumi képzettségét 1921-ben fejezte be a rochesteri teológiai szemináriumban, majd 1923-ban megnősült, feleségül vette Ganz Irént, ki csak két évvel azelőtt érkezett New Yorkba Budapestről, ahol évekig dolgozott a Békehírnök szerkesztőségében, Csopják Atilla, neves magyarországi baptista vezérférfiú irányításával, ki egyben szerkesztője volt a Békehírnöknek.

Miután a nyugat-kanadai telet elviselhetőnek találta Tatter Vilmos, családja követte három hónap elteltével; de édesanyja még abban az esztendőben vissza tért az Egyesült Államokba, miután nem bírta ki a magas fekvésű éghajlatot. Azonban neje hűségesen kitartott mellette és több, mint 13 éves szolgálattal becsülték hitsorsosaik és a magyarság küzdelmes életét és rendeltetését.

Mivel a baptisták neveltetésüknél és rátermettségüknél fogva a társadalmi szolgálatokban is mérhetetlen lehetőséget adnak és keresnek, családjával együtt minden alkalmat felhasznált Tatter Vilmos, hogy a Krisztus evangéliuma a cselekedetekeken keresztül is érvényre jusson. Otthona és élete nemcsak a sajátja volt, hanem másoké is. A különféle egyházak lelkeszei és a magyarság vezetői találkoztak egymással az ő otthonában s nemkülönben a segélyreszorultak, az új bevándorlók, valamint a küzdeni-akarók is állandóan nyitott ajtóra leltek a hitsorsosok s a környékbeli magyarsággal együtt.

Miután terjedt az ismeretség, sokat utazott ő, mindenütt szolgálva a magyar népet, bejárva a magyar telepeket, nevelésügyi és vallásos összejöveteleket tartva, egyben fáradthatatlanul kereste az összeköttetéseket a magyarság előnyére úgy a kanadai, valamint a többi nemzetiségek vezetőivel. Az evangéliumi életet szerette és örömmel hirdette az Isten ígését ott, ahol csak alkalom nyílt; és osztozott a nyugatkanadai élet minden nehézségeiben honfitársaival.

De Írásában is vállalt munkát Tatter Vilmos és nemcsak számos cikket írt úgy vallásos, mint világi lapoknak (a Kanadai Magyar Újság igazgatósági tagja volt négy éven keresztül, képviselve a protestánsokat), hanem három könyvecskét is adott ki ("Nyitott Szemmel, Evangéliumi Igazságok És Evangéliumi Élet, Háború Vagy Béke"), amik több ezer példányban keltek el.

Családi életüket Isten három gyermekkel áldotta >meg, kik közül kettő él, egyet azonban Rékeváron temettek el.

A száraz esztendő súlyos terhei az ő lelkükre is ránehezdedek. A hirtelen támadt leszegényedés és ínség mérhetetlen keserűséget okozott a lakosság között; elképzelhetetlen hiányoknak a tanúi kellett legyenek s lélekben valósággal belebetegedtek. Saskatchewan fővárosából, ahonnan az egyházi s a missziói munkát csakis nagy megerőltetéssel és önmegtadással lehetett folytatni, rendszerint 4-5 hétig volt úton Tatter Vilmos és a gyermekei kezdtek már őt nagyon is nélkülözni. Idegzetben legyöngült s végre változtatni kellett a helyzeten. Ifjúságának egyháza Chicagóból éppen érdeklődött iránta és 1938, május havában vissza költözött családjával az Egyesült Államokba. Jelenleg a newyorki magyar baptista egyháznak a lelkésze.

A KANADAI MAGYAR ISKOLÁK

Kétféle magyar iskolát különböztetünk meg Kanadában — az egyik az egyházak által fenntartott, a másik a világi szervezetek által segélyezett iskolák. Az egyházi magyar iskolák is két csoportba tartoznak és pedig a minden napos és a nyári magyar iskolák csoportjába. Természetesen, az értékesebb és alapvetőbb munkát azok az iskolák végzik, amelyek mindennap foglalkoznak a magyar gyermekekkel. Az állami iskolai oktatók után. A mi szempontunkból életbevágóan fontos, hogy ilyen iskolák minél nagyobb számban állítsanak fel, mert a kanadai iskolarendszer teljesen különbözik a mi óhazai iskolarendszerünkétől. Magyar iskolai oktatás nélkül, nagyon hamar eltávolodik a gyermek az angol nyelvet csak alig, vagy egyáltalán nem beszélő szülőktől.

Nagyon sok keserűségtől, csalódástól lehetett volna és lehetne megmenteni úgy a gyermeket, mint a szülőt, ha több gondot fordítottunk volna a magyar iskolai oktatás és nevelésre.

A Kanadában született, vagy az óhazából kihozott gyermek nagyon hamar asszimilálódik az angol iskolában. Még a mindennapos magyar iskolai oktatással is igen nehéz a gyermekkel megismertetni azokat a szokásokat, magyar kifejezéseket, amelyek közelebb hozzák a gyermeket a szülőkhöz. S így következik, hogy ott ahol sem ilyen, sem nyári magyar iskola nincsen, hamar bekövetkezik a csalódás mindkét részről. Sok helyen, illetve családban még tetézi a bajt az, hogy sokszor a család mindkét feje dolgozni kényszerűi s így még a házi nevelés és oktatás is mellőzve lesz a gyermeknél.

Egy másik veszedelem a szülők gyengesége, hiúsága és nemtörődömsége. Először maga igyekszik megtanulni a gyermekétől angolul s így a gyermek magyar nevelését elhanyagolja. Magyar iskolába gyermekét még azok közül is nagyon sok nem küldi, akinek alkalom kínálkozik erre. Egyszerűen és bölcsen megállapítja, hogy úgy sem lesz annak szüksége a magyar nyelvre. Csak amikor rájön arra, hogy angolul nem tanult meg gyermekétől s amellet nemcsak azért idegenedett el a gyermek, mert magyarul nem beszél, de mert sok minden más oka is van, amiket ugyan nem tud magának megmagyarázni, csak azt látja, hogy az a gyermek, aki magyariskolába is járt, egészen más mint az övé — esik kétségbe, de többnyire akkor már késő. A mulasztottakat nem lehet pótolni.

Először büszke volt, hogy gyermeke milyen hamar megtanulta az angolt és nem vette észre, hogy ugyanolyan gyorsan felejtette el anyanyelvét. Gyenge volt, mert szégyellte idegen nyelvűségét, és házon kívül még azt is elszívlelte, ha 7-8 esztendő gyermeke rákiáltott, hogy "ne beszélj magyarul." Inkább törte az angolt, akár milyen nevetségesen is buktak ki a

száján a szavak, csakhogy a gyermek önértetén ne essék csorba. Magában ez nem is lett volna baj, de lassan-lassan mindjobban és jobban kidomborodott a gyermek fölénye. Idegessé tette a gyermeket az, hogy magyarul ő nem képes kibeszélni magát, viszont a szüleit sem angolul, sem magyarul nem értette meg elfogadhatóan. Belefáradt a szüleivel való érintkezésbe és lassan kezdtek elszakadni azok a szeretetteljes szálak, amelyek össze kellett volna kössék szüleivel.

Mindennapos magyar iskola tudomásunk szerint mindössze kettő van Kanadában. Az egyiket a stockholmi katolikus egyház, illetve a Szociális Nővérek tartják fenn, míg a másik a montreali Református Egyház iskolája. Mindkettő gyönyörű és eredményes munkát végez. Úgy ezekben, mint a nyári magyar iskolákban a fő súlyt a magyar nyelv elsajátítására fektetik. A magyar írás, olvasás, történelem, földrajz oktatás mellett, tanítják az illetant megismertetik a gyermeket az óhazái magyar szokásokkal, népdalokkal, a magyar érzés növelése szempontjából hazafias szavakat is tanítanak. A főcél az, hogy az általános magyar műveltséget elsajátítsák.

Az egyházak keretén belül működnek még az úgynevezett szombati magyar iskolák is, amelyekben főképpen az egyházhoz tartozó gyermekek valláserkölcsi oktatása folyik magyar nyelven.

Az iskolák könyvekkel és egyéb segéd eszközökkel való felszereléséről nagyjából az óhazái kultusz kormány gondoskodik a Magyarok Világszövetsége és a kanadai konzulátusi hivatalok útján, részben pedig az iskolákat fenntartó egyházak és egyesületek. Nagy segítség ez, de nem elegendő ahhoz, hogy minden tekintetben eredményes legyen az iskolák vezetőinek munkája.

Először is sokkal több iskolára lett és volna szükség. Másodsor sokkal nagyobb áldozatkészségre a szülők részéről és harmadsor, ami a legfontosabb, megfelelő képesítésű tanítókra, óriási eredményeket lehetett volna elérni, ha lehetővé tette volna a (magyar kormány egy pár tanítónak a kiküldetését. Nem lett volna holt befektetés a kezdet kiadásainak viselése sem, mert ezek a hivatásos tanítók, minden idejüket arra szentelve, gyönyörűen és kifizetően feldolgozhatták volna iskoláikat. Példa rá több más idegen nyelvű iskola, amelyekbe tanítókat hazájuk kultuskormányára küldött.

Igen fontos lett volna, hogy a másod generációs ifjúságban a szülői házon kívül a magyar iskolákon keresztül is nevelve lett volna a magyar érzés, hogy a magyar haza elesetségében szószólói és őrtállói lettek volna a magyar ügynek. Ha hű fiaikat nem is lehetett volna nevelni belőlük a magyar haza számára, de önzetlenül segíteni akaró barátokat igen. Sajnos a helyes nevelés és magyar iskolai oktatás hiánya miatt igen sok a fiatalon

kikerült és másod generációs olyan magyarok száma, akik ha talán le nem is tagadják, de nem is büszkélkednek magyar származásukkal. Micsoda értéket jelentenének, ha öntudatosan és büszkén megvallhatnák magyarságukat, tudva azt, hogy egy nagy múltú, érdemekben gazdag nemzet leszármazottjai. Sok mulasztás történt ezen a téren, de még ma sem késő. Egy félszázad mulasztását nehéz jóvá tenni, de ha meghozzuk a szükséges áldozatot, a jövő fogja igazolni, hogy az nem volt hiába való.

KANADAI MAGYAR EGYESÜLETEK

Kanada majdnem minden számottevő magyar telepén alakultak egyesületek, hogy társadalmi és kultúr igényüket kielégíthessék a kanadai magyarságnak. Egy nagy része a kanadai magyar egyesületeknek az egyházak fennhatósága alatt működik, míg a többi, teljesen függetlenül végzi tevékenységét.

Határozottan nagy szolgálatot tettek ezek az egyesületek egy néhány kivétellel az egyháznak s általában az összmagyarságnak, mert tömörítette őket és nevelő hatást igyekezett gyakorolni minden irányban. Nagyon sok esetben megtörtént, hogy az egyház szervező munkát megelőzve alakultak meg az egyletek és a már így tömörített magyarság között kezdődhetett meg az egyházi szervező munka, amely mindenkor nagy megkönnyítést jelentett a lelkészek és egyházi munkások számára.

A kanadai magyar egyletek nagy általánosságban azért alakultak meg, hogy legyen a magyarságnak egy állandó találkozó helye, ahol fejleszthetik kultúrájukat, kicserélhetik gondolataikat, megtárgyalhatják ügyes-bajos dolgaikat és ráérő idejükben szórakozhatnak. Kezdetben ezek az egyesületek minden politikától mentes működést fejtettek ki. Tiszteletben tartva az új haza törvényeit magyar nemzeti alapon állottak. Igyekeztek a magyarság kapcsolatait megteremteni az angol csoportokkal. Angol tanfolyamokat rendeztek, ahol az új bevándorló honfitársaknak megadták a lehetőséget, hogy a legegyszerűbb tudást az angol nyelv ismertetésében elsajátíthassák. Magyar iskolákat szerveztek, hogy a magyar gyermekek anyanyelvük ismeretében megmaradhassanak, azt gyakorolhassák, az óhaza történelmét, népszokásait, dalait, hazafias költeményeit megtanulhassák s így fejlődjenek a hazafias magyar érzésben is. Könyvtárakat létesítettek, hogy tagságuk s általában a telepük magyarságának minden kultúr igényét kielégíthessék.

A jelenleg működő magyar egyesületek ma is hazafias alapon állanak és a már említett célokért küzdenek.

Több egyházi és világi egyesület kibővítette célkitűzését, megalakította szervezete keretén belül a temetkezési és segélyezési osztályát is. Ezzel állóképesebbé tették egyesületüket.

Voltak és vannak dicséretes munkát végző egyesületeink, egyleteink Kanadában, de sajnós, voltak olyanok is, amelyek a meg-nem-értés, szét-húzás, helytelen vezetés és lelkiismeretlen pénzkezelés miatt beszüntette működését. Ezek mellett nagyon sok megszűnt azért, mert tagjai nagy része a nehéz gazdasági viszonyok következtében más vidékre voltak kénytelenek menni s így a megcsappant tagság nem volt képes tovább viselni a terheket.

A nyugati magyar telepeken és városokban nagyon sok egyesületünk rendelkezik saját kultúrhelyiséggel is. Könnyebb volt nekik kultúrhelyiséget építeni, vagy vásárolni nemcsak azért, mert régebben és jobb világban érkeztek Kanadába, de elsősorban azért, mert ott sokkal olcsóbb a telek és az építési anyag. Azután az ottani életkörülmények mellett az építkezés költsége sem az ami Keleten.

Nagyon szép és értékes magyar egyesületi házak a winniepei Rom. Kat. Szent István Egyesületé, a lethbridgei önképzőkör helyisége, az abbottsfordi magyarság kultúrháza, de a legszebb és legértékesebb nyugaton az ez évben Calgaryban felépült Magyar Ház.

Keletkanadában a wellandi magyar önképzőkör épülete a leginpozsabb és értékesebb, modern, gőzfűtéses, szellőzőkészülékes minden követelménynek megfelelő beosztású és felszerelésű gyönyörű épület. Büszkék is rá nemcsak a wellandi magyarok, de az egész Niagara-félsziget magyarsága.

Nagyon szép az oshawai magyarság kultúrháza, a hamiltoni Magyar Ház, valamint a windsori Kultúr Egylet impozáns épülete, ha ugyan még a mienk.

Azoknak az egyesületeknek, melyek a nehéz gazdasági válság idején adósságra vettek, vagy építettek, irtózatossal nehézségekkel kell megküzdeniük. A baj legtöbbször ott van, hogy a saját helyiséggel rendelkező egyesület mellett rendszeresen van két-három másik egyesület is, kiknek bérelt helyiségük van s így az erők szétforgácsolódnak az anyagiakkal egyetemben.

Általánosan nagy baj Kanadaszerte, hogy a magyarság nincsen egységesen szervezve. A nagyobb városokban, ahol tömegesebben él a magyarság, öt-hat különböző nevű magyar egyesület működik, illetve csak vegetál. Indoktalanul és minden nyomósabb ok nélkül nyakra-főre alakultak az egyesületek és ahány megalakult, annyi helyiséget bérelt tagsága részére. Még ahol saját helyiséggel is rendelkezett valamelyik egyház, vagy egyesület se jelentett semmit, az újonnan alakult egylet más helyiséget bérelt. Nem egy helyen tényként állapítható meg, hogy egy város magyarsága öt-hat egyesületbe szervezve, öt-hat helyen havi 250-300 dollár bérletet fizet ki és egyik alatt sincsen fundamentum. Minden erejét a bérletek kifizetésére forgácsolja szét a magyarság és nincsen semmije sem. Mit jelentenének ezek az erők erkölcsileg, anyagilag a kanadai magyarság szempontjából, ha egységesen szervezve lenne a magyarság. Kísérletek már történtek, de minden próbálkozás hajótörést szenvedett kicsinyes anyagiasságon, féltékenységen, politikai nézetkülönbségen, magyaros nyakaságon és amit először kellett volna említeni, végzetes tudatlanságon. A kanadai magyarság sohasem fogja elfoglalni illő helyét a nemzetiségek kö-

zött, ha nem ésszerűen oldja meg a problémáit, amelynek kulcsa a szeretetteljes megértés.

Részben már csak voltak, részben még ma is vannak magyar egyesületeink Kanadában, amelyek működését a jelenlegi háborús törvények szüntették be, vagy korlátoztak, a Kanadaszerte alakított, a legutolsó időben Magyar Kultúr Club néven szereplő egyesületek. Nem lehet elvitatni tőlük, hogy óriási munkát végeztek, eltekintve mineműségétől és a munka eredményétől. A hazafias alapokon álló egyesületek vezetői határozottan tanulhattak tőlük, hogy kell szervezni, hogy kell szívósan dolgozni, harcolni a keresztyén életideálokért. Csak valamivel több mint 12 évvel ezelőtt kezdte meg működését a kanadai magyar munkás klub s az évek folyamán központi irányítással különösen a keletkanadai ipari központokban egyik munkás szervezet a másik után alakult. A központ Torontóban volt, ahol Kanadai Magyar Munkás néven újságot is alapítottak. Ez rendjén is lett volna, mert munkás szervezetekre, munkássajtóra nagyon nagy szüksége volt, van és lesz nemcsak a kanadai magyar munkásságnak, de minden nemzetiség munkásságának is. Az idők folyamán azonban ezen egyesületek a név cserélgetéseik mellett minden tekintetben kicserélődtek és ha tagságuk nem is, de erőszakos vezetőik a legszélsőségesebb kommunista agitáció melegágyaivá tették ezeket az egyesületeket. S így mi sem természetesebb, mint hogy működésük csak károsan befolyásolta a kanadai magyarság egy igen nagy százalékát. Nemcsak tagságát károsította meg, de közvetve az egész kanadai magyarságot. Nyugatkanadában is próbálkoztak, de a keletkanadai eredményekhez képest jóformán semmitmondó volt kísérletezésük.

A KANADAI MAGYAR SAJTÓ

Amint a mérge szakavatott orvos kezéből véve, új életet adhat a halandó testnek, ugyanakkor halált jelent az egészséges szervezetre is, ha szakavatlan kéz az amely adja. Ugyanígy állunk a nyomtatott írással is, közelebbről az irodalmi termékekkel, amelynek egyik ágazata — az ÚJSÁG.

Hatalmas fegyver a sajtó, amely lehet a béke apostola, a szeretet és könyörület istápoló ja., az igazság, erkölcsösség, becsületesség bajnoka, bölcs tanító és irányító, keresztyéniesség világító fáklyája, az elhagyottak, özvegyek és árvák védelmezője, a hitnek sziklavára — a legfőbb jó, amelyből áldás fakad; de lehet ugyanakkor mindezek fordítottja, gyilkos fegyver banditák kezében, szégyen, átok, mérge és halál.

Ezekből következik, hogy nagyon fontos az, hogy milyen sajtóorgánuma van egy bizonyos népnek, kik azok akik a kezükben tartják és használják ezt a fegyvert. Újságról lévén szó, az olvasótábort aszerint ítélik meg, hogy milyen sajtóorgánuma az, melynek olvasója, támogatója, fenntartója. Az olvasótábor a felelős azért, hogy milyen sajtója van, mert ha nem is ő adja a kézbe ezt a hatalmas fegyvert, minden hatalma és lehetősége meg van rá, hogy ki vegye a kézbe, ha evvel a hatalommal visszaélő, lelkiismeretlen emberek tartják azt kézben. Nem kell hozzá más csak igazságos önvizsgálat — mennyire értékelem magam — s azután igazságos és határozott ítélet "kell," vagy "nem kell" az a sajtóorgánuma, amelyet felkínálnak. •

Ha visszatekintünk a több mint ötven esztendő kanadai magyar múltba és megvizsgáljuk azokat a sajtótermékeket, főképpen kanadai magyar újságokat, amelyek szolgálni, tanítani, vezetni és szórakoztatni lettek volna hivatva a kanadai magyarságot, megállapíthatjuk, hogy volt sok nemes törekvés, jó akarat azokban, akik vállalkoztak a kanadai magyarság kultúrigényeit e téren kielégíteni, de a legtöbbször hiányzott belőlük a tehetség, rátermettség és a tudás.

Eltekintve a kezdet nehézségeitől, az általános szegénységtől, egy nagy hiba ott történt, hogy vagy olyanok kezdtek újságvállalkozásba, akik újságot írni nem tudtak, mert sohasem voltak a tollforgatásnak emberei, nem voltak pedagógusok, nem tudták, mit kell és hogy kell írni, a népnek; vagy pedig tudtak újságot írni, de nem voltak üzletemberek. Nem tudtak számítani, szervezni. Bizonyítja ezt az a tény, hogy egyik vállalkozás a másik után bukott meg. Volt már Kanadában vagy tíz különböző olyan újság, nem számítva bele azokat, amelyek a legnehezebb időkben kényszerültek megszületni, amelyek arra hivatott emberek kezében, ha nem is mind, de jó pár bizonyosan, hatalmas értéket jelentene ma a kanadai magyarságnak.

Hozzájárult a sok kudarchoz az a tény is, hogy a mi népünk legnagyobb része nem volt újság olvasó ember odahaza. Részben azért, mert nem volt helyi sajtó, részben, mert nem volt módja hozzá. Itt azonban rá lehetett és kellett volna nevelni, hogy azzá váljon. Ezt a lehetőséget pedig éppen az a sok csalódás nehezítette meg, hogy nem volt állandó jellegű magyar sajtóorgánunk mindaddig, amíg a winniepegi Védőiroda keretein belül meg nem alapították a Kanadai Magyar Újságot. Addig azonban csaknem harminc esztendő telt el anélkül, hogy komolyabb eredményeket mutathatnánk be. Ha ezen idő alatt arra hivatott emberek lettek, vagy küldettek volna ki, hogy irányítsák, tanítsák, neveljék népünket, lélekszámunkat tekintetbe véve ma már egy jól kifizetődő napilapunknak kellene lenni és illőbb helyet foglalnánk el a Kanadába vándorolt nemzetiségek között.

A régebben megjelent lapok közül megemlítésre méltó a Főtisztelendő Soós István szerkesztésében kiadott "Kanadai Magyar Néplap", az Istvánffy Miklós szerkesztésében kiadott "Kanadai Magyarság." Dr. Hoffmann Ferenc az Egyesült Egyház lelkésze 16. évig szerkesztette egyház-társadalmi, gazdasági és nemzeti folyóiratát s azal határozott eredményeket is ért el. Az "Otthon" című folyóirat volt ez a lap, amely főképpen az egyházaknál volt bevezetett lap. 1921-től 1937-ig szerkesztette fáradhatatlanul és nagy hozzáértéssel. Nyomárkay B. János winniepegi honfitársunk a "Nagy Nyugat" című szépirodalmi és gazdasági lapja csak pár számot ért meg. Megérdemelte volna a nagyobb pártfogást.

Ezek az újságok mind nyugaton jelentek meg és hosszabb-rövidebb idő múltán vagy megszűntek, vagy beolvadtak.

Keletkanadában Subosits Viktor kiadásában éveken keresztül jelent meg a "Kanadai Magyar Népszava". Értékes havi vallásos folyóirat volt Kovács Ferenc hamiltoni református lelkész lapja a "Figyelő." Papp János László windsori evangélikus lelkész a "Windsor és Környéke Híradó"-t adta ki és szerkesztette. Ugyancsak volt több egyházi lapja is, mellyel a kanadai magyar evangélikusság között végzett nagyon értékes munkát. Hédly Jeromos évekig szolgálta a kanadai katolikus magyarságot az "Örszem" című vallásos folyóiratával. Igen magas nivójú valláserkölcsi tanításokat nyújtott olvasóinak. Bátor hitharcos újság volt. Fehér Mihály montreali ref. lelkész hetenként ad ki egyházi értesítő lapot híveinek. Steinmetz Károly ref. lelkész Torontóban pár évig a "Gyertyafény" című vallásos havi egyházi lapot adta ki. Rúzs Jenő evangélikus lelkész az "Evangélikus Élet" és az "Evangélikus Otthon" című egyházi lapot szerkesztette.

Pár évvel ezelőtt a kíváncsóság és szükségszerűség hatása alatt nagy áldozatok árán a "Híradó" című újságot adta ki Koynek Kálmán torontói magyar nyomdatulajdonos. Elvitathatatlan, hogy az eddig megjelent kanadai magyar újságok között a legmagasabb nivójú újság volt. Kipróbált,

hozzáértő szerkesztők írták a lapot azoknak, akiket idegen tanítások nem szédítettek meg a nehéz és nyomorúságos életkörülmények dacára sem. Majdnem egy évig fedezte a lap teljes kiadását a megtakarított sajátjából, mert ezekben a hónapokban alig volt hozama üzletileg a lapnak. Majd (minden ellenszolgáltatás nélkül) átadta a lapját a Kanadai Magyar Nemzeti Szövetségnek, akitől már terhekkal vette át Dr. Jánossy István magyar üzletember. Sajnos a legnehezebb időben a legnagyobb munkanélküliség és elkeseredés idején indult meg ez az újság, akkor amikor a szélsőséges csoportok, felhasználva az adott helyzet minden lehetőségét, könnyen befolyásolhatták az amúgy is nincstelen népet az újság ellen. Nem ők buktatták meg ezt a kezdő vállalkozást, de az általános szegénység és az elkeseredettség. A lapot nagyon szerették olvasói és ezek olvasták. De a nagy kiadással járó lapfenntartást az akkori nehéz idők súlya alatt nem voltak képesek viselni. A lap kénytelen volt megjelenését beszüntetni. Határozottan nagyon sokat veszített vele a kanadai magyarság és nagyon sokan sajnálják e lapnak a megszűntét, különösen azok, akik szeretik a szépet, a jól szerkesztett, tartalomban gazdag, sokoldalú igazi magyar újságot.

Ugyancsak Koynok Kálmán nyomdatulajdonos szerkesztésében jelent meg 1939-ben a "Magyarság" de rövid idő múltán a nehéz gazdasági és politikai helyzet miatt, alkalmasabb idő kialakulásáig megjelenését beszüntette.

Hamiltonban Szabó Lajos honfitársunk adott ki egy lapot "Magyarság" néven. Ez sem volt hosszúéletű az előbb említett okoknál fogva.

A jelenben mindössze három újság jelenik meg Kanadában. Ezek közül kettő hetenként kétszer, míg a harmadik heti lap. Ezek közül első helyen áll a "KANADAI MAGYAR ÚJSÁG" a kanadai magyarság legrégebbi, kezdetben hetenként egyszer, később háromszor, a nehéz munkaviszonyok következtében, jelenleg kétszer megjelenő lapja.

1924 végén Hordosy Iván a Magyar Kivándorlókat Védő Iroda kanadai osztályának vezetője volt az újság tulajdonképeni létrehozója, aki a Kanadai Magyar Néplap és a Kanadai Magyarság című újságok egysítéséből teremtette meg ezt az újságot. Hordosy Iván tanár embernek készült, de a háború miatt nem fejezhette be tanulmányait s így amikor öt éves orosz fogság után, mint tartalékos tiszt Szibériából hazakerült az újságírói pályára lépett. Először az Új Nemzedéknél dolgozott, majd a Nemzeti Újság külpolitikai munkatársa lett. 1924 tavaszán a Magyar Ki- és Visszavándorlókat Védő Iroda megbízásából jött Kanadában. Itt annak osztályát megszervezve vette kezébe a Kanadai Magyar Újság ügyét. Sok és értékes munkát végzett határozott hozzáértéssel. Főmunkatársa volt Dr. Jánossy István a Védő Iroda társvezetője. Munkatársak voltak Ft. Soós István

A Magyar Kivándorlókat Védő Iroda. 1924. Winnipeg.

és Istvánffy Miklós a Magyarság volt szerkesztője. Gépszedő volt ebben az időben Istvánffy Zoltán. Ugyancsak itt végeztek hasznos munkát Wagner Gusztáv és Csapkovics István is. Az újság megalapításával járó hatalmas kiadások előteremtésében a budapesti Védő Iroda nyújtott segédkezet és tette azt lehetővé, óhazái támogatás kellett hozzá, hogy 38. évre az első telepek alapítása után állandójellegű magyar sajtó álljon a kanadai magyarság rendelkezésére.

Hivatását a tiszta hazafiasság szellemében, a magyar honfitársak becsületes szolgálatában, vallásos és erkölcsös irányításában igyekezett és igyekszik azóta is betölteni. Tanít, figyelmeztet, véd és ostoroz, akkor és úgy, ahogy a helyzet megkívánja. Mindig a szeretettől vezérelve ténykedéseiben.

Az időközben Magyarországra visszatért Hordosy Iván helyét a szerkesztő asztalnál Bácskai Payerle Béla vette át, aki nagy ügybuzgalommal fogott hozzá, hogy elődje nyomdokain haladva fejlessze a lapot, óriási harcra kellett vívnia, hogy eliminálni tudja azt a bomlasztó folyamatot,

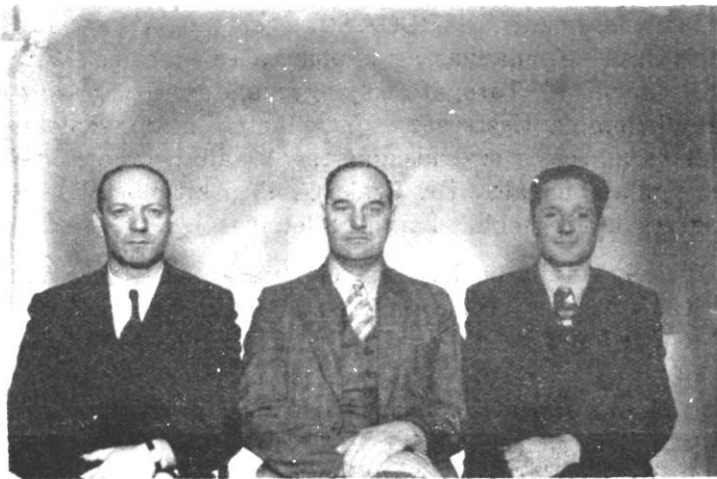

A Kanadai Magyar Újság szerkesztői és személynéje. Winnipeg, Man. 1925.

amely a magyarság sorait kikezdte a kommunista propaganda hatása alatt. Rengeteg támadásban volt része, amelyben csak acélosodott az energiája, hogy folytatni tudja a mentő munkát a magyar, lelkekért. Dicséretre méltó nagy munkát végzett a felelősségteljes, idegőrlő nehéz munkakörben. Csak az tudja mit jelentett az utolsó tíz évben egy szókimondó lap felelős szerkesztőjének lenni, aki elég erős legyőzni önmagát.

Sok hibája van a lapnak az elvitathatatlan, de ahhoz, hogy ezeken a hibákon és bajokon segítve legyen elsősorban a kanadai magyarság segítése, megértése és fokozottabb együttérzése szükséges. Tudni kell azt, hogy egy nagyobb lapot, csak nagyobb személyzettel, több áldozattal lehet, elkészíteni és fenntartani.

A kanadai magyarságnak nagy létszáma és szellemi kielégítése szempontjából feltétlenül napi lapra volna szüksége. Nagy szétszóródottságára való tekintettel nem is egy, de két lapra. Valamikor azt hitték a közéleti vezetők, hogy a dolgot úgy lehetne megoldani ha a winniepei magyar nyomda, szerkesztőivel együtt leköltözne Keletkanadába s itt lenne kiadva a lap.: Ma már tudják, hogy ezzel nem lennének a problémák megoldhatók, mert; a nagy távolságnál fogva ugyanazok a hiányok mutatkoznának mint a jelenben — csak fordítva. Most a nyugat magyarsága volna megrövidítve. A kanadai magyarság kultúr igényei, érdekei, csak úgy lennének szolgálva megfelelően, ha pontos és gyors hírszolgálatú, a kanadai magyarság speciális helyzetét és érdekeit szemelőtt tartó, magas színvonalú és keresztyén irányzatú napilap szolgálná úgy nyugaton, mint keleten. Hogy ez valóra [válhasson az kimondottan és egyedül a kanadai magyar olvasó táborától függ.

A Kanadai Magyar Újság jelenlegi személyzete, Winnipeg 1940.

A Kanadai Magyar Újság régi tudósítói közül Sipos György, Szarka József, Firneisz Ede, Magashegyi Lajos, Kálmán János, Klencsetits Jánosné, Andri István Subosits Viktor, Mónus János, Tatter Vilmos, Béress Kálmán, Gregor János, Koy Pál, Miskolczy István, Koleszár János, Fáy Iza, Malonyai Zoltán, Szabó György voltak azok, akik önzetlenül szolgálták a lapot. Kanadai levelezői Szakács Gábor, Izsák Gyula, Főtiszt. Dr. Sántha Pál, Konyha Ferenc, Tiszt. Balla Zsigmond, Grusz László, Tiszt. Csendes Imre, Molnár Zoltán, Aachen János voltak, akik fáradhatatlanul dolgoztak azon, hogy az újságot sokoldalúvá és élvezetessé tegyék. Dolgoztak a lapnál, Kovács Mihály, Payerle László, Bayer Béla s még többen mások is.

A Kanadai Magyar Újság jelenlegi tényleges szerkesztője Nemes Gusztáv, aki már hosszú éveken át dolgozik a lapnál. A munka teljes felelőssége és legnagyobb részének elvégzése erre a szerény, nagyműveltségű és nagy tudású, mélyen vallásos érzésű emberre nehezedik. A legnehezebb időben vette át a lapnak tényleges irányítását és azóta végzi ezt az emberfeletti, idegölő munkát magyar fajtája iránti lángoló szeretettel. Segítő és munkatársa Istvánffy Zoltán, szintén kipróbált régi harcosa az újságnak, ő végzi a lap adminisztrációját ami körültekintő nagy munkát igényel. A gépmesteri munkakört Venczel Sándor tölti be kitartó szorgalommal. A gépszedésben nagyon gyakran segítkeznek Gfelnér György honfitársunk, aki nagy szorgalmával a fiatal magyar generáció közül, egyike a legszebb pozíciót vívta ki magának. Sok száz pályázó közül őt is azon érdemes kevesek közé sorozta a bíráló bizottság, akik postatiszti kinevezést kaptak Winnipegben.

A Dr. Czakó Ambró a torontói Magyar Egyesült Egyház lelkésze szerkesztésében megjelenő "TÁROGATÓ" igen megbecsült, magasszínvonalú havi folyóirat. A magyarság okulására és szórakoztatására Íródik, tehát tanítói jellegű. A Tárogató célja gyarapítani az olvasó életét, harcol a munkaalkalom, a tisztességes megélhetés, a társadalom igazságos biztosításáért és az egyén szabadságáért. A vallás, erkölcs, művészet és tudomány szolgálatában áll. Dr. Czakó Ambró kitűnő tollú író és tanár ember is s így csak a legjobbat kapják tőle olvasói.

A "Világosság" vallásos havi folyóirat a kanadai magyar baptisták hivatalos sajtóorgánuma. Harcol a krisztusi eszméért a keresztyén életideálokért. Nagy hozzáértéssel Balla György a torontói magyar baptista egyház lelkipásztora szerkeszti már éveken keresztül. Társzerkesztői a lapnak, Tiszt. Mónus János és Mentő Gábor bapt. prédikátorok.

A wellandon megjelenő "KANADAI KISÚJSÁG" egyik legrégebbi független politikai heti lapja a kanadai magyarságnak. Szerkesztője Imre József wellandi magyar nyomdatulajdonos. Nagy szolgálatokat tesz ez a

tizenhatodik évfolyamát élő sajtóorgánum különösen a Niagara-félszigeten élő magyar testvéreinknek. Hivatalos lapja a Brantfordi Betegségélyző Egyletnek.

A "KANADAI MAGYAR MUNKÁS"

Nem képezheti vita tárgyát, hogy a munkásságnak szüksége van munkássajtó és irodalomra. Létérdeke kívánja meg, hogy legyen a kezében fegyver, amellyel érdekeit megvédelmezheti, jogos követeléseit kiharcolhatja, támadóival szemben felvehesse a harcot, és a munkásosztály tagjait taníthassa, nevelhesse, irányíthassa és szórakoztathassa.

Az ide bevándorló kanadai magyarság csaknem százszázalékban munkás emberek s így nagyon is jogos a követelmény, hogy rendelkezzen munkássajtó és irodalommal. De nem szabad elfelejteni, hogy amikor munkássajtó és irodalomról beszélünk, disztíngválunk kell, mert óriási a különbség a munkások érdekeit minden tekintetben szolgáló újság és irodalmi sajtótermék, valamint azok eredménye, és a kommunista propaganda szolgálatában álló sajtó, irodalmi termék és azok eredménye között.

A mi ideszakadt népünk kevés kivétellel Istenfélő, vallásos törvénytisztelő, dolgozni szerető nép volt és ma is az nagy százalékban s így szükséges, hogy megvizsgáljuk mi volt az oka annak, hogy megszülethetett egy ilyen sajtóorgánum, több mint egy évtizede él, hatalmas eredményeket könyvelhetett el, terrorja és befolyása alatt tudott tartani hatalmas tömeget, amely a kanadai összmagyarság erkölcsi és anyagi kifosztását is jelentette?

Tudnunk kell azt, hogy mikén ment keresztül a kanadai magyarság kijövele előtt és kijövele után, hogy megtudjuk érteni a lehetőségek okait. Egy pár ok a sok közül: A világháború és az azt követő nyomorúságok. A rövid életű kommün hatása. A megszállás és annak következményei. A kivándorlással járó megrázkódtatások. Új életkörülmények, nehézségek, csalódások az új haza földjén. Egyházak hiánya, lelki és társadalmi vezetők kis száma, sok esetben az azokban való csalódása. Munkanélküliség, kilátástalanság, hányódás a kenyér utáni hajsza széles és beláthatatlan hosszú országútján. A tudatos valláserkölcsi életfelfogás hiánya. A kiismerhetetlen világpolitikai helyzet. A szabadság helytelen értelmezése. A sajtó és szólásszabadság félremagyarázása. Idegen tanok nemzetközi propaganda hatása. Ezek az okok mindegyike magában is hatalmas elváltozásokat okozhat s így elképzelhető, hogy milyen hatással volt magyar népünk lelki, szellemi és társadalmi életére az okok összessége.

Amikor mindezek az adottságok meg voltak, azonnal akadtak olyan emberek is, akik meglátták a lehetőségeket és hozzákezdtek a kezdetben csak tervszerűtlen, de későbbben tervszerűvé kidolgozott munkához ma-

gyar népünk között. Megkezdődött az agitáció és szervező munka, s annak legfontosabb és leghatásosabb segítő orgánusaként megalapították a Kanadai Magyar Munkás című hetilapot.

Kezdetben ennek az újságnak szerkesztői az ismeretlenség homályából előbukkanó, műveletlen, lelkileg durva egyének voltak, akiknek nyelvezete sem volt és lehetett más. Felelőtlenül csapkodtak jobbra-balra, pellengére állítottak sokszor okkal-joggal, sokszor minden igazságos alap nélkül, közéleti vezetőket, lelkészeket, konzulokat, miniszterelnököt és uralkodót. Ez az újszerűség, új nyelvezet volt az, ami megnyerte a tömegeket. Bátorságot látott abban, hogy válogatatlan és minősíthetetlen szavakkal mernek írni olyan emberekről, akikről eddig csak a tisztelet hangján hallottak írni és beszélni. Elkeseredésükben csak azt látták, hogy ütnek, váganak, hadonásznak, felelősségre vonnak, tetemrehívják közismert embereket, akiket tudatlanságukban ezek a tömegek részben okozójuknak vélt nyomorúságukért, elégtételfélét érzett, akármilyen semmitmondó értékkel is bírt az. Úgy látták, mert ezek mernek, az igazság is mellettük van. Kikezdték minden egyházat, minden szervezetet, minden egyént, amelyben, vagy akikben gátló körülményt láttak, vagy akik velük szembe helyezkedtek. Nem fukarkodtak sem időben, sem papírban, piszkolták és hurcolták lapjukban addig, amíg az illető bele nem fáradt az egyenlőtlen harcba azt abba nem hagyta a nyilvánosság előtt. Az olvasó csak a konzekvenciát könyvelte el. Így toborozták a lelkeket abba a táborba, ahol nem kell Isten, erkölcs, egyház, vallás, törvénytisztelet, hazafiasság, akik előtt semmi se jó, semmi se szent, amit mások másféleképpen akarnak csinálni vagy hinni. Ennek az újságnak direktívái és tanításai alapján lettek megszervezve Kanadaszerte sejtrendszerűen a csoportok, amelyek még inkább szétdobták az amúgy is szervezetlen magyarságot. A kanadai magyar munkásság zsebéből százezreket vett ki az újság és a csoportok vezetői ezer és ezer jogcímen operáló kolduló kampányokon keresztül, de nem építettek semmi olyat, amivel igazolni tudnák magukat a munkásság előtt. Megmaradt az újság, egy csomó jelvény, levelezőlap, vörös sapka, előre elkészített kinevezési blanketták, drága pénzen behozott és becsempészett kommunista sajtó termék, propaganda irat, megmaradt az agitátorképző iskolák, vitaestélyek, közútalat tárgyát képező Istent, vallást közerkölcsiséget gúnyoló színművészetük emléke semmi más. Mert még ami értékes és szép is volt ténykedéseikben, lefokozza értékben a sok káros és értéktelen.

Voltak periódusok, amikor megváltozott az újság nyelvezete, szelleme, iránya, amikor a komoly, felelősségérzettel rendelkező munkások remélni kezdték, hogy azzá a sajtóorgánummá fog fejlődni a lap, amelyre szüksége van, de sajnos a reformálódó folyamat csak rövid ideig tartott. A szerkesztői bizottság és a szerkesztők változásával újból a régi fegyverek kerültek

használatba. Sokat javult az újság az utolsó években, mert szakavatottabb, tanultabb, több jóakarattal rendelkező emberek írják. Más a vezetés és más a szellem. Igyekeznek mindig jobbat és szebbet adni olvasóiknak, de még ma is idegen és nem a magyarság érdekeit szolgáló sajtóorgánium. Úgy az újság, mint a szervezetek, az utolsó évek követelményeinek megfelelően, változtatták meggyőződésük nyilvánítását s amióta az új világháború kezdetét vette egészen más nyelven és más tintával írnak, de ebben nem sok az őszinteség. Ezzel a játékkal azonban még azok előtt is elveszítik a játszmat, akik eszmeileg és érzésben közel állottak hozzájuk.

Azzal az óriási áldozattal, amelyet a kanadai magyarság akár önkéntesen, akár a kényszer hatása alatt hozott anyagiakban az újságért és a kultúr szervezetekért, nemcsak egy a munkásságnak minden tekintetben megfelelő, valláserkölcsi alapon álló komoly szavú napilapnak a jövőjét lehetett volna megvetni, de kifizetett és a modern kor követelményeinek megfelelő magyar kultúrházak tucatja hirdethetné Kanadaszerte a magyarfaj kiválóságát. Elsők lehetnének a legelsőek között. De nézzük meg mink van és hol állunk? Legyünk őszinték saját magunkkal szemben!

INTÉZMÉNYEINK.

A kanadai magyarságnak mindössze két intézménye van, amely kimondottan gazdasági szempontok miatt alakult. Az egyik a Brantfordi Magyar Betegsegélyző Egylet. Tulajdonképpen Első Magyar Munkás Betegsegélyző volt a neve annak a gazdasági intézménynek, amelynek központi anyaegylete Hamiltonban székel s annak egyik (első) osztálya volt a brantfordi csoport. 1913, június hó 1-én a következő alapító tagok alakították meg: Kuszler József, Kondakor Sándor, Molnár László, Szita Sándor, Jakabfi Gábor, Németh József, Vidovics Lajos, Kark Antal, Harsai István, Balázs József, Nagy István, Tyboly János, Kóso János, Zsidi György és Balázs Ferenc. Az első elnöke, Kosa János, alelnöke Nagy István, pénztárnoka Kuszler József voltak.

1926-ig, mint annak fiókja szerepelt hivatalosan. Mint osztály, felterjesztéssel élt az anyaegyletchez abban a tárgyban, hogy szerezzék meg az anyaegylet az állami engedélyt a rendes törvényes működéshez. E körül a kérdés körül viták támadtak, majd szakadásra került a dolog s a brantfordi első osztály kilépett az anyaegylet kötelékéből és hivatalosan megalakította a Brantfordi Magyar Betegsegélyző Egyletet. Még abban az évben megkapták az állami engedélyt és megválasztva a központi vezetőséget, hozzákezdték az osztályok szervezéséhez. Ebben az időben elnök Pete György, alelnök Kocsis József, pénztárnok Németh József, titkár Horváth József és jegyző Tóth István voltak. A reakövetkező évben már a brantfordi osztályon kívül Hamiltonban, Galton, Guelphen, Niagara Falls-on és St. Catharinesben voltak osztályai s az össztagszámuk 222 volt.

A Brantfordi Betegsegélyző Egyletnek tagjává válhat minden 16 éven felüli egyén, ha fogadott új hazájuk, Kanada törvényeit tiszteletben tartja, valamint az egylet alapszabályait magára nézve kötelezőnek ismeri el. Beállási illeték megfizetése nélkül, minden alapon tagjává lehet az előbbeni feltételek mellett minden 16-25 év kor közötti egyén. A haláleseti segély A és B alapokon 200 dollár, C alapon 100 dollár. Beállási díj 1.00 dollár, havi tagsági díj 1.30 dollár. Betegség esetén heti 9.00 dollárt fizet az egylet pénztára. 1940 július hó 1-én a hivatalos taglétszám 272 volt. Az egylet készpénz vagyona közel 10.000 dollár. A központi vezetőség 200 dolláros állami hadikölcsönt jegyzett, ezzel is tanúbizonytságot téve fogadott hazájával szembeni loyaltásáról. A központi vezetőség jelenlegi tisztikara a következőkből áll: elnök Varga András, alelnök Balázs Ferenc, pénz-

tárnok Balogh Mihály és titkár Kiss János. Osztályi vannak a jelenben, Brantford, Hamilton, Gált, Guelph, Niagara Falls, Toronto, Welland, Sydney, New Waterford és Glace Bay-ben.

A FÜGGETLEN BETEGSEGÉLYZŐ SZÖVETSÉG.

1907 július hó 14-én alakult meg a Hamiltoni Első Magyar Munkás Betegsegélyző Egylet azon célból, hogy tagjait betegség esetén segítse, valamint megteremtse a társadalmi és kulturális működésük és fejlődésük lehetőségét hazafias szellemben. Úgyszintén céljával tüzte ki azt is, hogy osztályokat alakít más vidéki városokban is a hamiltoni központ fennhatósága alatt. Több városban alakult osztálya, melyek nagy része meg is maradt a hamiltoni központ irányítása alatt, de voltak egyesek, amelyek kiléptek és más betegsegélyző egyletet alapítottak.

Húsz éven keresztül működött az egylet a fenti név alatt és annak dacára, hogy rengeteg megpróbáltatáson ment keresztül, hatalmasat fejlődött megalakulása óta.

1927 augusztus 27-én Kanadai Magyar Betegsegélyző Szövetséggé alakult át. Módosított alapszabályait Ontario kormánya jóváhagyta és ugyanezen évben november hó 28-án megadta a működési engedélyét is.

A Szövetség hivatalosan 1928 január hó 1-én kezdte meg működését az újból módosított alapszabályait a kormányhatóság 1928 május hó 5-én hagyta jóvá. Ettől az időtől kezdve működik a Szövetség az Ontario tartományi társulati törvénycikk (Insurance Act, valamint a Companies Act) kötelező figyelembe vétele mellett. Ebben az időben kimondottan magyar jellege volt ennek a minden tekintetben létjogosult magyar gazdasági intézménynek, melynek célja lett volna a Kanadába szakadt magyar honfitársakat egy táborba hozni, valamint a Szövetség keretein belül az osztályok megalakításával megindítani az intenzívebb társadalmi és kultúr munkát is. Ezen tervüket sajnos nem tudták megvalósítani, mert mindig akadtak részben tudatlan, részben rosszindulatú emberek, akik miatt minden ezirányú kísérlet nagy körvonalában hajótörést szenvedett. Minden jogcíme meg volt úgy a Hamiltoni Munkás Betegsegélyzőnek, mint a Kanadai Magyar Betegsegélyző Szövetségnek arra, hogy a Kanadába szakadt magyarság hazafias és vallásos érzését, nemzeti hagyományait, speciális helyzetét szemelőtt tartva, felelősségteljes tudatában országosan szervezze honfitársainkat. A legnagyobb baj azonban mégis az volt, hogy nem voltak arra megfelelően képes önzetlen, előre látó jó magyar vezetők, akik ezt a hatalmas munkát irányítani és növelni tudták volna. Nagyon sokat

vesztett vele a kanadai magyarság, hogy ez nem volt megvalósítható. De tanulva a múltak kárán és mulasztásain, talán ami nem sikerült a múltban, sikerülni fog a jövőben — ha még nem lesz késő. Talán van a már meglevők között, vagy ha nincs lesz olyan gazdasági intézménye a kanadai magyarságnak, amelyik képes lesz elvégezni a legnagyobb és legsürgősebb munkát magyar népünk között.

Amióta átalakult a Kanadai Magyar Betegsegélyző Szövetség - Kanadai Független Betegsegélyző Szövetséggé, azóta a kimondottan magyar jellegét elvesztette. Ma már a különböző nemzetiségek csoportjainak egy közös gazdasági intézménybe való tömörülését célozza a szövetség és mint ilyen, elvesztette azt a jogcímét, hogy a magyarság vezérfóruma legyen, eltekintve azoktól a célkitűzésektől, amelyekre a konvenció és a Központi Intéző Bizottság társadalmi és kulturális téren utasítást, vagy engedélyt ad, avagy az osztályok e: irányú aktivitását tudomásul veszi.

A Kanadai Független Betegsegélyző Szövetség ügyeit a 13 tagból álló Központi Intéző Bizottság tagjai intézik, akiket a különböző nemzetiségi csoportok tagjaiból választanak be. Hivatalos tisztviselői az elnök, titkárpénztárnok, jegyző és tíz igazgatósági tag. A szövetség központi irodája Torontóban van.

Nagyjában hasonló a biztosítási feltétel és jog a más biztosítási intézményekéhez. Van felnőtt férfi és női osztály, ifjúsági és gyermek osztály, valamint temetkezési segély osztály kategorizált díjszabás mellett, mely az alapszabályukban részletesen le van fektetve.

A különböző nyelvi csoportoknak meg van a külön fiók vezetősége, akik a fiók ügyeit intézik s egyben a fiók tagságának társadalmi és kultúr igényei kielégítéséről gondoskodnak, nevelik tagjaikat társadalmilag, erkölcsileg és értelmileg.

Ilyen nemzetiségi fiókjai vannak kanadaszerte és magyarnyelvű fiókja is van több magyarlakta városban. Az egyik ilyen magyarnyelvű fiók a torontói 12. fiók (osztály), melynek ez évre megválasztott tisztviselői a következők: Elnök Korónyi János, alelnök Márkus István, titkár Török Sándor, pénztárnok Koncz Mihály és jegyző Blaskó József.

A Magyar Evangélikus Egyház szervezkedése Kanada földjén.

Nehéz volna egy ilyen rövid cikk keretében részletes és kimerítő leírást adni arról a munkáról, amit a magyar evangélikus lelkipásztorok és egyházi munkások végeztek a Kanadában letelepedett evangélikus vallású magyarság körében.

Megállapított tény, hogy az a munka, amelyet az elmúlt másfél évtized alatt végeztek nem volt hiábavaló, mert egy ilyen rövid idő eltelte után is szép eredményét láthatjuk a magvető munkának.

A Kanadába szakadt magyar evangélikusság meglehetősen kis számú s amellet nagyon elszórtan élnek. S így mis sem természetesebb, mint hogy közöttük a lelki munka is sokkal nehezebb, mint a nagyobb számban nagyobbára egy helyen letelepedett más felekezetű magyarság között.

Magyarországi felfogás szerint nem is lehetne gyülekezetről beszélni, mert hiszen egy csoportban még ma sem található több magyar ajkú evangélikus mint legfeljebb 300 s ez itt már mammuth gyülekezetnek számít.

Sok nehézséget okozott e mellett még az is, hogy az evangélikus hívek között egész Kanadában későn lett felvéve a lelki munka. Nyugatkanadában hosszú évtizedekig egyetlen magyar misszionárius sem kereste fel a telepek evangélikusságát. Több mint ötven esztendőnek kellett elmúlni, hogy magyar evangélikus misszionárius hirdesse a híveknek Isten ígését. Ezeken a nyugatkanadai magyar telepeken természetesen már régen beolvadtak az evangélikusok a más felekezetek gyülekezeteibe, avagy angol nyelvű evangélikus hitközségeknek lettek tagjaivá, de nagyon sok azoknak a száma, akik egyáltalában nem gyakorolják vallásukat s így elvesztek az evangélikus egyházközösségből.

Keletkanadában már az elsők között lett felvéve a lelki munka az evangélikus hívek között. Ft. Papp János László jelenleg buffalói (Egyesült Államok N.Y.) evangélikus lelkész volt az, aki megkezdte a szervező munkát Keletkanadában még 1926-ban. Torontóban volt a központja, ahol mint theologus tanulmányait végezte s innen járta a keletkanadai magyar telepeket 2000 mérföld körzeten belül, hogy szolgálhassa az evangélikus testvéreit. El lehet képzelni, mit jelentett ennek a fiatal misszionáriusnak teljesen egyedül, minden egyházi kapcsolatok nélkül végezni azt a hatamas munkát, amelyet fáradhatatlanul és eredményesen végzett éveken keresztül. Toronto, Welland, Port Colborne, Niagara Falls, Windsor és Montrealban tartott rendszeresen istentiszteleteket, ahol hetenként, kétheten-

ként vagy havonta kereste fel az evangélikus híveket. Istentiszteleteket tartott, magyar nyelvű iskolákat szervezett, ünnepélyeket rendezett és a-mellett minden lehető szociális segítséget megadott azoknak, akik arra rászorúlak.

Ft. Papp Jánost ezerkilencszázhuszonhét dec. 20-án szentelték fel evangélikus lelkésznek Torontóban az ottani St. John angol-német evangélikus templomban. Az első istentiszteleteket Torontóban a College Streeten lévő Central Y.M.C.A.-ban tartotta s később a Glen Morris Streeten lévő német evangélikus templomban tartott rendszeres istentiszteleteket egész 1928 augusztusáig, mikor is a windsori evangélikus hívek kérésére leköltözött véglegesen Windsorra, hogy ott folytassa azt az egyház-szervező munkát, ami 1928 februárjában indult meg. Ft. Papp János 1928 március 4-én szervezte meg a Windsori Magyar Evangélikus Egyházat. E szervező munkájában a következő windsori magyar evangélikusok támogatták igazi evangélikus öntudattal: Varga Sámuel, Pomay András, Lehoczky István, id. Varga Miklós, Szilveszter Gyula, néhai Varga Béla és családja, Kankula András, Rossner Jenő, Segyó Sándor, Pavlinyi János, Freund Péter, Daróczy Pál, Lancsa János s későbbben a katolikus vallásról áttért Borbély Albert, néhai Molnár Mihály, akinek testvérbátyja Molnár Sándor jelenleg Győrött ev. vallásnár, Majoros Pálné, jelenleg clevelandi lakos, Körösi Lajos, Matusovicz Sándor, Rajki József és Rajki Pál. A windsori munkában különösen serénykedtek és a lelkipásztornak igaz munkatársai voltak a Gömör-megyei Hosszúszó községből odaszakadt evangélikusok. Ezek között van még Dókus Sándor is, aki szintén ott volt az alapítók között.

Ft. Papp János László a windsori magyarság szeretett ev. lelkésze az ottani munkáján kívül 3 éven keresztül tovább folytatta utazó-lelkészi munkáját is és havonta egyszer felutazott Toronto és Montrealba is, ahol rendszeresen tartott istentiszteleteket. Montrealban 1930-ban az ottani evangélikusságot gyülekezetbe tömörítette. Ottani munkájában a Sajó-Gömöiből származó Végh János segítette, valamint Schlitt Henrik és felesége s úgyszintén az ott letelepedett és főleg Gömör megyéből odaszakadt evangélikusok. Az 1928-as esztendő vége felé érkezett Kanadába az ároni családból származó Rúzsa Jenő lelkész, aki a theologiai tanulmányait a Waterlooi theologian végezte, de ugyanazon idő alatt missziós munkát végzett Kitchenerben, Hamiltonban és Torontóban s így átvette a windsori lelkésznek az örökét Torontóban és megkönnyítette ezzel neki a windsori munkáját. 1933-ban a montreali egyházat átvette, illetve a gyülekezet megválasztotta Szebik Károly lelkészt, aki immár 7-ik éve vezeti a montreali egyházat.

A windsori lelkész így több időt szentelhetett a windsori egyház fejlesztésére s így Isten segítségével és a hívek hathatós támogatásával felépült Kanada földjén Windsor városában az első magyar evangélikus templom. A templomépület modern iskolatermet és parókiát foglal magában. Az építkezési munka 1931 telén kezdődött és az új templomot 1932. július 31-én szentelték fel ünnepélyesen. Érdekes feljegyezni, hogy a templomépítési munkát a hívek maguk végezték el és munkabérre egyetlen centet sem kellett kiadnunk. A templomtervet a gyülekezet alapító lelkésze rajzolta meg és az annak alapján is épült meg. A templomszentelés ünnepén a következő lelkészek voltak jelen: Rúzsa István evangélikus lelkész, az amerikai magyar lelkészi kar neszтора, néhai Rúzsa László clevelandi lelkész, Rúzsa Jenő torontói lelkész, Leffler Andor pittsburghi lelkész, Szebik Károly bridgeporti lelkész, Becker Jakab detroiti lelkész, Reble János kanadai evangélikus püspök. Dr. Tappert Ferenc a belmisszió titkára, Dr. Bötykös Bélé és Dr. Molnár Jenő ref. lelkészek. A windsori ev. egyházközséget az első kanadai templom felépítése alkalmával nagybányai vitéz Horthy Miklós kormányzó legfelsőbb kéziratban köszöntötte és egyben egy magyar nemzeti zászlóval ajándékozta meg. Az óhazából adományokat küldtek Hegedűs Lóránt v. pénzügyminiszter, Sipócz Jenő dr. Budapest főpolgármestere, a magyarhoni egyetemes evangélikus egyház nevében báró dr. Radvánszky Albert felsőházi alelnök, egyetemes felügyelő. A templomszentelési aktus igazi örömmünnepe volt egész Kanada összmagyarságának.

A gyülekezet kebelében megalakult az Evangélikus Nőegyesület is, amely nemcsak vallásos, hanem magyar kultúrmunkát is végzett a lelkész feleségének Papp János Lászlóné, sz. Birgling Emmynek a szakavatott irányítása mellett. A gyülekezet asszonyai minden éven kézimunkakiállításokat rendeztek, ahol a magyar kézimunka gyöngyeit állították ki dicsőséget szerezvén ezzel is a magyar névnek és kultúrának. E munkába a következő asszonyok kapcsolódtak be és fejtettek ki élénk tevékenységet: Néhai Kankula Andrásné, Rossner Jenőné, Segyó Sándorné, néhai Varga Sámuelné, Pavlinyi Jánosné, özv. Varga Béláné, özv. Világ Jánosné, Szilveszter Gyuláné, Stieb Henrikné, Körösy Lajosné, Daróczy Pálné, Buti Gyuláné és még többen. Szintén az asszonyok kézügyességét dicséri az a sok szebbnél-szebb kézimunka oltárterítő, ami ma a windsori templom oltárát díszíti. Óhazából is volt egy igen kedves segítőnk Kuthy Dezsőné, oki. tanárnő.

A gyülekezet munkája az új épületben hatványozott erővel folyt továbbra is. Megalakult a magyar iskola, amelyet a gyülekezet lelkésze és felesége vezettek. Éveken keresztül ez volt az egyetlen magyar iskola Windsor városában, ahol nemcsak az evangélikus, hanem a római katolikus és református vallású gyermekek is megismerték édes magyar anyanyelvünket.

A magyarhoni evangélikus egyház, amikor tudomására jutott, hogy magyar evangélikus misszionárius dolgozik Kanada földjén, azonnal segítségére sietett egy hatalmas könyvadománnyal, amely könyveket még mai napig is csaknem valamennyi kanadai magyar evangélikus megszervezett egyház használ. Kuthy Dezső evangélikus lelkész, egyetemes főtitkár az első évtől kezdve napjainkig baráti szeretettel és igaz lelkipásztori odaadással tanácsokkal támogatta és segítette az első kanadai lelkészt a messze szülő földről. Neki nagyon sokat köszönhet a kanadai magyar evangélikusság és azért illő, hogy az ő neve is megörökíttessék a Kanadai Magyarság Történetében, ő rajta keresztül kaptak kapcsolatot a magyarhoni egyházzal is, akinek egyetemes felügyelője báró Radvánszky Albert mindig a legnagyobb készséggel állott a kivándorolt kanadai magyar evangélikusság szolgálataira.

A kanadai magyar evangélikusság közötti munkát a magyarhoni evangélikus egyházzal szerződéses viszonyban álló amerikai United Lutheran Church támogatja és ezen egyház fennhatósága alatt is áll.

A windsori gyülekezet lelkésze kétízben is volt a magyarhoni evangélikus egyháznak vendége, amikor is 1932-ben és 1938-ban tett látogatást az óhazába. Mindkét alkalommal több magyarországi gyülekezetben végzett lelkészi szolgálatot és tett élőszóval is jelentést a hazai egyházi hatóságoknak a kanadai munkáról. 1938-ban, mint a kanadai és amerikai magyar evangélikus egyházközségek delegátusa résztvett a Magyarok Világszövetsége alakuló közgyűlésén.

A windsori egyház lelkészét 1940. február 1-én lelkipásztornak hívta meg a buffalói magyar evangélikus egyház és az ő ajánlatára, illetve az egyházi hatóságok kérésére a windsori gyülekezet meghívta második lelkészét Markovics Pált, aki 1940. február eleje óta lelkésze e történelmi nevezetességű magyar evangélikus egyháznak Kanadában.

Ft. Papp János László volt windsori magyar evangélikus lelkész,
az első kanadai magyar evangélikus templom építője és kis fia
Zsolt.

A MAGYAR TELEPESEK BEKAPCSOLÓDÁSA KANADA EGYHÁZI, TÁRSADALMI ÉS KULTURÁLIS ÉLETÉBE.

Annak dacára, hogy nagy általánosságban teljesen külön éli népünk az ő magyar életét, az életkövetelmények hozták magukkal, hogy csaknem minden téren keresnünk kellett a kapcsolatok kiépítését befogadó hazánk szerveivel. Szükségszerű volt mindkét részről. Engedélyt adtak a bevándorlásra és letelepedésre, mert szükség volt dolgos munkáskezekre. Jöttünk, mert szükségünk volt remélt jobb életlehetőségekre, munkára, kenyérre. Bár magától értetődő és természetes követelmény a bekapcsolódás az egyik részről, annak elősegítése és elfogadása a másik részről, mégis nagy nehézségekkel járt és jár még a jelen időben is.

A legnagyobb akadálya a mindkét részen tapasztalható bizalmatlanság, tartózkodás. A már kiépített kapcsolatokban sincs őszinteség, kölcsönös bizalom, szeretetteljes tisztalelkűség. Több benne az üzletszerű haszonlesés, mint az önzetlenül segíteni akarás.

A legkönnyebben ment az egyházi szervek bekapcsolódása részben azért is, mert jó részt már odahaza megkezdtek a kapcsolatok kiépítését és ha nem is volt az meg előre, amikor megszerveződött az egyház, csaknem mindegyike hivatalból alárendeltetett az itteni egyházi felettes hatóságának. Annak anyagi és erkölcsi támogatását igénybe kellett vennünk s így a kapcsolatot nemcsak megkeresnünk kellett, de azt *meg* is kellett tartanunk. Azokon a helyeken, ahol nem voltak megszervezett egyházaink, a hívek egyrészt lelki szükséglettől indítva, másrészt a magára-hagyatottság érzete miatt saját maga kereste a kapcsolatot felekezete legközelebbi angol egyházával. Minden téren meg van a legszükségesebb kooperáció és ezek a kapcsolatok nagyban elősegítik a többi ágazatokban való bekapcsolódását is népünknek.

Az egyházak népének bekapcsolódását nagyban elősegítették az angol egyházak nőegyletei, ifjúsági és szociális szervei, akik minden alkalmat felhasználtak és használnak a jelenben is, hogy a magyar gyülekezetek és az angol egyházak között a szoros kooperatív együttműködés lehetősége megkönnyítessék. Nagyon sok kézzelfogható áldozattal is megmutatták, hogy őszinte a közeledés, mellyel a kapcsolatokat maradandóvá is egykeznek tenni.

Sokkal nehezebben ment és megy a társadalmi szervezeteink bekapcsolódása a kanadai társadalmi életbe. Itt már nem egyszer összeütközésbe kerülnek a faji differenciák, amikor is fájón kell tapasztalnunk másodrendűvé való minősítésünket. Természetesen ennek rengeteg oka van. Az első és leghatalmasabb ok, hogy a bennszülötteknek születésüknél fogva

adottsági elsősegi vannak, míg mi csak bebocsátottak vagyunk még akkor is, ha a polgárpapír lapul a kabátunk zsebében. És ez így van a világ minden országában — még szülőhazánkban Magyarországon is. Ezt tudomásul kell vennünk akár milyen fájdalmasan érint is bennünket, ezzel számolnunk kellett akkor, amikor kivándorlókká lettünk. Nem az alkotmányban biztosított jogainál fogva, nem is a törvények paragrafusai alapján, de az íratlan törvények biztosítanak számukra előnyöket.

Másodszor az angol nyelv ismeretének hiánya miatt válik a helyzet sokszor feszültté és a közeledés és bekapcsolódás terhe és kereszttel vihetetlenné. Többször történtek már próbálkozások, hogy egyes magyar szervezeteket közelebb hozzanak a kanadai szervezetekhez, de még eddig eredményesnek ezek a kísérletek nem mondhatók. Egy fél század nem volt elég az asszimilálódásra azért, mert a legegyszerűbb alapfeltételek hiányoztak ahhoz, hogy sikeressé tudják tenni az arra hivatottakat. Így elsősorban költsönösen ismerni kell a két faj közötti különbséget, egymás népét, kultúráját, történelmét, szokásait, hibáit és jótulajdonosságait. Ezt annak a népnek kell jobban munkálni, amelyiknek több segédeszköz áll rendelkezésére. Több őszinteség, több bizalom és még több szeretet szükséges ahhoz mindkét részről, hogy a bekapcsolódás eredményesebb lehessen.

Több mint tíz évvel ezelőtt megalakították a Council of Friendship nevű szervezetet abból a célból, hogy közelebb hozzák a nemzetiségi csoportokat a kanadaiakkal. Egy nemes lelkű torontói (kanadai) hölgy Mrs. P. Foster, Tiszt. Kovács F. és Hornyánszky M. festőművész voltak a kezdeményezői. Később bekapcsolódtak sokan mások, úgy kanadaiak mint más nemzetiségbeliek. Rengeteget dolgoztak a már említett cél érdekében. Nagyon sok csoportot alakítottak meg a Council of Friendship keretén belül hasonló célkitűzésekkel, eredményt is értek el, de nem a várákosnak és szükségnek arányában. Itt is az volt a hiba, hogy letértek a kitűzött útvonalról, elvesztették a legszentebb célt lelkiszemeik előtt azok a kanadai és más nemzetiségű vezetők, akik hivatva lettek volna a barátságot kimélyíteni a szeretet, megértés, őszinte jóakarat és megbecsülés szellemében. Nem egyszer nemzetiségi propagandára, más nemzetiségűek gyalázására, gyűlölségre használták fel egyesek azt a platformot, ahol csak a megértés és szeretet hangján lett volna szabad szólni. Így bizony nem hogy közelebb hozták volna a különböző nyelvi csoportokat, de még jobban eltávolították egymástól és a kanadaiaktól. A sértettek favorizálást láttak benne, annak dacára, hogy csak jóhiszeműség volt a kanadaiak részéről. Bizalmatlanságot szült, és tartózkodóvá tett sokakat.

A Keresztyén Ifjak és Nők Egyesületei (Y.M.C.A. és Y.W.C.A.) is tettek többször próbát kisebb-nagyobb eredménnyel. De talán a legeredményesebb volt a University Settlement akciója, amely a gyermekeken

közéleti férfiú is tett magántermészetű látogatást kanadai magyar honfitársaink között, akik szintén odahatottak hazaérésük után, hogy valamilyen formában eredményesebbé tétessenek a kapcsolatok a magyar haza és elszakadt gyermekei között.

Hivatalból nagyon sokat tett a két konzulátusi hivatal, ők teremtették meg a közvetlen kapcsolatokat, a különböző egyházak és szervezetekkel. Azokat minden lehetőség szerint nemcsak tanáccsal látták el, de lehetővé tették, hogy iskolai könyveket, értékes szépirodalmi, társadalomtudományi, valláserkölcsi, tanítói jellegű könyveket kaphassanak könyvtáraik kibővítésére az Óhaza kultúrkormányára részéről. Jelentéseikben informálták az illetékes hivatalokat a kanadai magyarság általános helyzetéről, hiányairól és lehetőségeiről.

A hazalátogató lelkeszi kar és a kanadai vezetők többször tettek személyes jelentést úgy az egyházi, mint világi hatóságoknak, feltárva a valóságos helyzetet, de a kapcsolatok abban a formában még sem erősödtek meg annyira, hogy minden tekintetben eredményesek is lettek volna. Sok, a kanadai magyarság által nem ismert akadálya is volt bizonyos dolgok keresztül vitelének azt nagyon jól tudjuk, de hogy sok mulasztás is történt ezirányban az is bizonyos.

A Magyarok Világszövetsége, mely céljául tűzte ki az óhazái és külföldi magyarság közötti kapcsolatok erősítését, figyelemmel kísérte azok munkáját, eredményeit és fogyatékoságát, felvette tagjai közé a külföldi magyar egyesületeket és azokon keresztül igyekezett szervezetbe tömöríteni a még szervezetlen magyarokat, nagyon sokat tett a kapcsolatok kimélyítése érdekében. Rengeteg irodalmi és sajtó terméket eszközölt ki a kanadai magyar egyesületek és egyházak részére, tanáccsal, információval és jogi képvisellel igyekezett könnyíteni a magyarság sokszor nagyon nehéz helyzetét. Nagyon sokat jelentett volna, ha már évtizedekkel korábban kezdi meg áldásos működését.

Felbecsülhetetlen szolgálatokat tett a két konferencia, melyen a kanadai magyarság képviselőiben is jelentek meg látogatóba hazatért közéleti vezető férfiak. Bizonyos, hogy egészen másként látják a kanadai magyarság helyzetét most, mint annak előtte.

Ezek a kapcsolatok soha elkötelezést politikailag nem jelentettek egyik részéről sem. Egyetlen kötelességet ró a kanadai magyarságra, semmivel sem többet és semmivel sem kevesebbet, mint amit megkövetel a magyar becsület. Tiszteletben tartani fogadott új hazánk törvényeit, szokásait, rendelkezéseit, — munkáikkal bizonyítani azt, hogy érdemes, lovasias, erkölcsös és fejlettkultúrájú nemzet gyermekei vagyunk, akik a becsület és nehéz építő munkánkért megbecsülést érdemlünk s amellet szeressük, tisztjük és amiben lehet segítsük szülőhazánkat is.

KAPCSOLATAINK AZ EGYESÜLTÁLLAMOKBELI MAGYAR SZERVEZETEKSEL.

Szinte hihetetlen, hogy a kanadai magyarságnak, illetve azok szervezett egyházainak, társadalmi szervezeteinek és intézményeinek jóformán semmi kapcsolatuk az egyesültállamokbeli magyar szervezetekkel nincs.

Hihetetlen először azért, mert egy hazának a megpróbált gyermekei vagyunk, akiknek nagyon sok tekintetben közös sorsunk van. Másodszor azért, mert a sokkal kisebbszámú kanadai magyarságnak feltétlenül szüksége lenne a szoros kapcsolatok megteremtésére. Harmadszor, hogy erre minden adottságunk meg lenne és még sem történtek komoly kísérletek erre nézve az elmúlt ötven esztendőn keresztül.

Ennek oka főképpen abban rejlik, hogy az amerikai magyarság nem igen ismeri a kanadai magyarság egyházi, társadalmi és gazdasági helyzetét, számbeli erejét, küzdelmeit, eredményeit és lehetőségeit. A kanadai magyarság pedig magabízóan egyedül is képesnek gondolta magát a problémái megoldására, holott az amerikai magyar egyházakkal és intézményekkel azok a problémák sokai könnyebben és eredményesebben lettek volna és lennének megoldhatók.

A legtöbb kudarcnak a már korábban felsoroltakon kívül egyik oka éppen az, hogy a kanadai magyarságot nagyobbára ugyanazok a sajtóorgánumok informálják, irányítják és tanítják, mint az amerikai magyarságot, s ezek nyomán a kanadai magyarság is mindent az amerikai kerékvágásban szeretne megvalósítani, holott ez a mi adottságaink mellett a lehetetlenséggel határos. Utánozzuk New Yorkot, Clevelandot, Detroitot, Buffalót és Toledot, amikor társadalmi egyesületeket szervezünk Toronto, Montreal, Hamilton vagy Windsorban és azt hisszük, mert ott hat különböző nevű egyesület működik, nekünk is kell legalább annyival rendelkezünk városként. Ugyanakkor elfelejtjük azt, hogy magában New Yorkban több magyar honfitársunk él, mint egész Kanadában. Ugyanez a helyzet az intézményeinkkel is.

Az amerikai magyar egyházak és szervezetek nem igen adtak rá módot, míg a kanadai magyarság nem kereste az alkalmat a kooperatív munka felvételére semmi féle tekintetben. Pedig ha ez meg van, a régebben szervezett amerikai egyházak, egyletek és intézmények a saját tapasztalataik nyomán nagyon sok olyan jó tanácsot adhattak volna, melyeknek birtokában a kanadai honfitársak nagyon sok tévedést elkerülhettek volna a sok csalódással együtt.

Lehet, hogy az amerikai magyarságnak nincsen szüksége ezekre a kapcsolatokra, mert azokban nem látnak semmi előnyt, de nekünk nagy

szükségünk van arra s így ha mi magunk teremtjük meg azokat, örömmel fogják elfogadni és munkálkodni azok kimélyítésén. Egy anyának a gyermekei vagyunk s így éreznünk is kell az összetartozandóság érzetét. Ha más törvényszerűségek között is élünk, meg van a lehetőségünk arra, hogy magunk mellett érezzük és tudjuk az Amerikai Magyar Egyházak, Egyletek és Intézmények erkölcsi erejét és szeretetét.

Pár évvel ezelőtt történtek kísérletek, hogy gyakorlati kapcsolatot teremtsünk az egyik legkomolyabb országos jellegű amerikai magyar egyesülettel. Hosszú hónapokig folytak a tárgyalások, de azok a nehéz gazdasági viszonyok miatt akkor nem voltak keresztül vihetőek. Reméljük azonban, hogy amikor az idő alkalmasabb lesz, meg lehet teremteni a kapcsolatot és fel lehet venni a kooperatív munkát az amerikai testvéreinkkel.

MAGYAR KÉPZŐ- ÉS ZENEMŰVÉSZEK KANADÁBAN.

"Válságos idők tétlenségre kárhoztatják a műzsákat" — tartja a latin közmondás; ezt a megállapítást igazolták a világháborús évek, majd pedig az azt követő országfeldarabolások és az ilyen baklövés folytán elmaradhatatlan gazdasági megpróbáltatások. Nem csoda, ha az efféle oktalan-ságok, egyik embernek a másikkal vagy pontosabban a nagyobb hatalomnak a kisebb nemzettel, néppel szemben tanúsított túlkapása menekülésre, legalább ideiglenes kivándorlásra kényszeríti azokat, akik békésebb életre, nyugodtabb alkotásra vágnak.

A nemzetközi nyelven beszélő, illetőleg muzikális érzékkel, rajzolási, festési készséggel megáldott művésznépnek magától értetődően kedvezőbbek külföldi érvényesülési esélyei, mint a magunkfajta átlag-munkakeresőknek. És mégis, a bevándorlási törvények rövidlátása következtében — vagy talán éppen a gyerekcipőben járó, zsenge kanadai művészi élet tengerentúli versenytől való óvása érdekében? — nagyon kevés hazánkfia találhatott otthonra Kanadába, akikre valóban ráillik a kitüntető, isteni szikrát sejtető művész elnevezés.

Az írónnal, ecsettel vagy vésővel dolgozó képzőművészek közül mindössze páran vannak fajtánkból olyanok, akik komoly elismerést érdemeltek ki kanadai műértők részéről és megalapozták jövőjüket — már amennyibe erről a kezdetleges, sőt sokszor egyenesen mostoha kanadai viszonyok között egyáltalában beszélhetünk. Montrealban ugyan él *egy* valamikor nagy keresletnek örvendő arképfestő, név szerint *C h a r l e s de B e l l e*, aki Budapesten született; őt azonban, miután teljesen elszakadt már évtizedek óta minden magyar kapcsolattól, aligha számíthatjuk többé magunk közé.

S u l y o k - P a p p J ó z s e f minden hivalkodástól mentes stúdiója ott húzódik meg a Beaux Árts főiskola árnyékában, Montreal szívében. Hiába töltött évtizedeket Sulyok-Papp az amerikai kontinensen, legkedvesebb témáit még ma is magyar földről meríti. Műtermében a szó szoros értelmében tucatszámra sorakoznak egymás mellett a nem csupán szakértő ecseteléssel, de népünk minden eredeti jellegét megértő melegséggel vászon megörökített jelenetek. Léven a történelmi Magyarország "Svájc"-ának, a Szepességnek szülötte, Sulyok-Papp József olajfestményein élethű beállításban tárul fel a szemlélő előtt a Tátra szelídebb lankáinak minden bája, üdesége. Templomba siető, ünneplőbe öltözött magyar vagy szlovák lányok, az eperjesi piacon vásárló, tere-ferelő falusiak szinte megelevenednek ennek a derűs életszemléltető művésznünk örökifjú lélekre valló alkotásain.

Z o l t v á n y i Béla szobrászművész Montreal másik nagy magyar értéke. Elgondolásainak, terveinek, kezemunkájának nyomát megtalálhatjuk nemcsak a francia-kanadai világváros, hanem Québec tartomány legnagyobb, legszebb székesegyházai közül igen sokban. Legmonumentálisabb márványoltárait, szobraikat tengerentúl kellett faragtatni, miután a kanadai ipar ilyen megrendelésekre nem rendezkedett be. A domborművei mintájára veretett érmeikkel tüntették ki évek óta a tartománybeli zene- és torna vizsgák legjelesebbjeit és nincs magyar egész Kanadában, akinek az őslakos franciák vezető köreiből jobb neve volna, mint ennek a szerény, de gerincesen magyar szobrászművésznek. Népünk jövőjébe vetett hitét jelképezi a montreali Magyarok Nagyasszonya plébániatemplom számára tervezett oltárképe, de ugyancsak ennek a tengereket járó, világot látott egykori hajóstiszt művészi rátermettségét dicséri a "Black Horse" sörfőzde országszerte látható paripa-szobrocskája — mely szintén Zsoltványi Béla kezemunkája.

H o r n y á n s k y Miklós, a kanadai magyar képzőművészek triumvirátusának harmadik, legtöbb nemzetközi sikert elért tagja Torontóban telepedett meg, miután huzamosabb ideig élt Hollandiában. Egyetlen hazánkfia Kanadában, aki mesterdiplomát szerzett a budapesti Képzőművészeti Főiskolán, mely tudvalevőleg az Óhaza legmagasabb fokú művészeti tanintézete, egyetemi jelleggel. Már 18 éves korában feltűnt tehetségével a Nemzeti Szalon 1914-es tárlatán. A világháború után a Műcsarnokban állított ki először, majd Antwerpenben rendezett műveiből nagyszerű gyűjteményes kiállítást. A flamand mesterek, különösen a grafikusok tanulmányozása során mindjobban kifejlődik Hornyánskyban a rézkarcok és kézíréselésű műnyomatok iránti előszeretet. Azóta Amerikában valóságos forradalmat idézett elő egyéni eljárásával, melynek nyitjára eddig még a legbeavatottabb szakemberek sem tudtak rájönni. Az American Federation of Art, — az Egyesült Államok e legelőkelőbb és legkényesebb ízlésű intézménye — nyolc évvel ezelőtt Hornyánszky Miklós munkáit az elsők között választotta be "50 Best Prints of the Year" néven minden nagyobb városban bemutatott vándorkiállítási gyűjteményébe és jóleső büszkeséggel állapíthatjuk meg, hogy ez a halkszavú torontói magyar művész azóta is több ízben szerepelt a legjobb amerikai grafikusok e vándorlatán. Olajfestményeit a torontói, valamint az ottawai országos galériák állították ki, Lord Newtonról, a magyar revízió első londoni parlamenti szöszőlőjáról készült arcképe pedig a Külügyi Társaság nagytermét díszíti a budapesti országházban.

Zeneművészeti téren már több követe él a magyar gondolatnak Kanadában, jóllehet a közöttük fejedelmi méltóságot betöltő K r e s z G é z a, a világhírű torontói Hart House vonósnégyes megalapítója és elsőhegedűse

a budapesti Zeneakadémia jelenlegi igazgatója Dohnányi Ernő meghívására visszaköltözött az óhazába, hogy átvegye Hubay Jenő örökét, mint a mesteriskola "dean"-je. De maradt, szerencsénkre, sorainkban több olyan magasan kiemelkedő magyar zenész, akikkel nemcsak tudásban, de népszerűségben sem igen vetekedhetik kanadai születésű vagy más nemzeti-ségű.

Viszont mindenképpen magyarnak kell számítanunk és énekművésznőink között legelső helyen emlitenünk Mme. L o u i s e C e b a l l o s - W i n t e r-t, köztiszteletben álló követünk amerikai nejét, aki magyar népdaloknak kanadai vezető körökben történt előadásával felbecsülhetetlen szolgálatokat tett és számos megértő jóakarót szerzett ügyünknek.

M á r k y Pál zongoraművész neve fogalom úgy a hangversenyélet, mint az országos rádióközvetítés terén. Játékának varázsa előtt meghajolt a kényes angolnyelvű sajtó is, melynek zenekritikusai a Liszt-iskola legreprezentánsabb képviselőjeként emlékeznek meg róla. Nem csoda, hiszen Liszt Ferenc egyik leghívebb tanítványa, hosszú időn át bizalmasa személyi titkára: Thomán István volt Márky Pál mestere a budapesti Zeneakadémián. "Montreal Lisztje" újabban mind több és több időt szentel zeneszerzésnek; eredeti hangszerelésű, ördögös billentyűző-technikát igényelő szerzeményei között melodikus gyakorló-darabokon kivált számos elbűvölő hangulatkép foglal helyet, legmonumentálisabb alkotása azonban az a szimfonikus nagyzenekar kíséretre írt zongoraverseny, melynek befejezésén most dolgozik. Úgy művészi, mint kanadai magyar szempontból kétségtelenül Márky Pál legnagyobb eddigi sikerének azt a hangversenyét kell elkönyvelnünk, amit Prince Edward Island kormányzósági palotájában, Charlottetownban VI. György király és Erzsébet királyné tiszteletére adott — saját tervezésű rádiód-zongoráján, mely úgy az uralkodópár, mint a szakértők és zenekedvelők egyöntetű elismerését érdemelte ki.

Belgium Paganinijének, néhai Ysaye-nek volt a tanítványa és egyben meghitt embere H a r i s E r v i n hegedűművész, aki mint vegyész is széleskörű elismerésre tett szert; szintén zeneértő feleségével, Csegezy Mariska táncanárnökkel Montrealba vonult vissza, miután előbb Torontóban, majd Saskatchewan tartomány egyetemének zenei tanszéke megszervezése terén, Saskatoonban szerzett érdemeket. Ugyancsak Montreal zenei kultúráját emeli G y á r f á s I b o l y k a hegedűművésznő, valamint a francia-kanadai székesfőváros legnagyobb ir katolikus katedrálisának volt éveken át karnagya a később Torontóban, jelenleg az Egyesült Államokban működő B a l o g h L a j o s orgonaművész, aki ezenkívül mestere vagy fél tucat különböző hangszernek és kitűnő énektanár, valamint karmester.

Toronto, melynek zeneakadémiáján éveken át tanítottak magyarok, ma elvesztette e jelentőségét, amennyiben a valamikor ott megtelepedett

művészeink másutt kerestek boldogulást. A klasszikus zeneszerzők hagyományait előadók helyébe eddig egyetlen népszerű művésznők léptek, akinek dicséretére váljon azonban, hogy nálánál kevesen játszanak jobban — és magyarosabban — népdalokat. **M u s z t i D é n e s** ez a művésznők, az európai híró Kemény Rezső zeneakadémiai professzor egykori tanítványa, akinek rádióelőadásait országszerte andalgó melázással hallhatták honvágytól szenvedő kivándorolt véreink.

Dr. Molnárné tiszteletes asszony mint **W a l d m a n n R ó z s a** zongoraművésznő már az óhazában is nevet vívott ki magának. Kanadában különösen Windsorban szerzett sok csodálót a magyar zenekultúrának, míg legutóbb Hamiltonba költözve, mint a város vezető zenetanárnője fejt ki úgy művészeti, mint társadalmi szempontból rendkívül becses működést.

Hamiltontól Vancouverig vagy háromezer mérföld, közel ötezer kilométer a távolság, melyet különösen a prérítartományokban nagy lélekszámú magyar szigetek tarkítanak. Mégsem találunk egyetlen zene-, még kevésbé képzőművészt ez óriási területen, aki szakértelmével, rátermettségének, lehetőségének kimagasló voltával a hangszer vagy a festővászon nemzetközi nyelvén hirdetné a kanadai lakosság előtt népünk nemes törekvéseit. Winnipeg hosszabb, Calgary rövidebb időn át büszkélkedett ugyan ilyen lehetőségekkel, sőt a "Kanadai Magyar Újság" rádióműsorai éveken át a magyar népies és mű-zene gyöngyeit sugározták szét az északi-fényes légrétegekbe — ma egyedül Vancouver hirdeti melódiáink örök szépségét.

R i m a n ó c z y J á n o s, Kanada elismerten legelső hegedűse, akinek neje szintén zeneművész, a Csendes Óceán partjáról vigasztalja, vidítja honfitársaink tízezreit a Canadian Broadcasting Corporation esti nagy programjain. A budapesti Zeneakadémia elvégzése után, egészen fiatalon érkezett meghívás útján Kanadába Rimanóczy, aki zenei Napóleonként tarsolyában hordta már akkor a marsallbotot; nálánál ifjabb magyar nem kelt át az Atlanti tengeren — mester-diplomával a zsebében; a tetejébe még Hubay Jenő osztályából! De nem is vallott szégyent játékával, zenei felkészültségével Rimanóczy, akinél magasztosabb zengésű, mélyebb értelmű hangokat nem varázsol elő hegedűjéből egyetlen kanadai művész.

Vancouver másik nagy magyar zenésze **M a h a l e k D e z s ő**, aki a kanadai gordonkás-generáció legteljesebbjeit adta az országnak. Tanítványai egymásután nyerték el a legjobb egyesült-államokbeli főiskolák ösztöndíjait, majd pedig a vezető zenekarok szólóistáivá fejlődtek. Mahalek cselló-játékában maradék nélkül fellelhetjük a magyar vonós-iskola legjellegzetesebb elemeit, mint ahogyan az angol színpadokon operaszerepekben fellépő neje, **C a r r i e M a h a l e k** szopránján sokszor hangzotak fel népdalaink a maguk egyéni szépségükben.

Nagyon sokat vesztett a kanadai magyarság Bácskai Payerle Béláné, született Putnik Lulu az Egyesült Államokba való eltávozásával. Winnipegben éveken át reprezentálta a magyar zongoraművészetet ez a nagytehetségű ünnepelt művésznőnk. Nagyon sokat áldozott a magyarságért. Mindig volt ideje és soha nem volt fáradt ha a magyar ügynek tehetett szolgálatot.

A fiatal énektehetségek egyik legkiválóbbika Székely Erzsébet, aki egy neves torontói tanárnő, Madame Luiz de Monterey énekművész növendéke. Opera énekesnőnek készül, de már eddig is hatalmas sikerei voltak. A legjobb elismeréssel vannak iránta a torontói zeneművészeti körök, akik nagy jövőt jósolnak ennek a nagytehetségű fiatal magyar leánynak. Sok dicsőséget szerzett a magyar énekművészetnek és rengeteg barátot a torontói magyarságnak. Többször fellépett és énekelt már a Canadian Grand Opera és a newyorki National Opera Társulatok Torontóban leadott darabjaiban.

Éveken át dolgozott Torontóban Hilpert József ez a speciális képességekkel rendelkező portré festőnk, aki nagy feltűnést keltett Kanadaszerte a Kereszténység című hatalmas vásznával, valamint Hepburn tartományi miniszterelnök egy szál teveszőrrel megfestett miniatűr képével.

White Lajos Kanadaszerte ismert Montrealban élő dekoráló művésznünk óriási akaraterőről tett tanúbizonyságot. Tíz éves korában került ki Amerikába, ahol először mint bánya segédmunkás majd 14 éves korában egyszerű szobafestő és mázó inas lett. Itt ismerkedett meg először a festékekkel — közelebbről az alapfestéssel. Nagy szorgalommal magánúton esti iskolában, tárlatokon és gyakorlattal képezte magát addig, amíg templomfestő nem lett. Attól kezdve felfelé ívelő volt pályafutása és ma itt Kanadában a legkeresettebb dekoráló művészek egyike. Törhetetlen jó magyar, aki büszkén vallja meg magyarságát.

Rákos Zoltán torontói honfitársunk szintén kiváló dekoráló művész, akinek nem egy munkája dicséri a magyar tehetséget különösen a keletkanadai városokban. Nagyon sok veleszületett tehetség van benne a portré festészet terén.

Trenka István honfitársunk egyik legelismertebb faszobrász Torontóban, aki a festészet és kőszobrászatban is kiváló. Jelenleg a kanadai hadseregben teljesít szolgálatot.

Nagy tehetséget árul el munkáival Penovác Vilmos ifjú torontói honfitársunk, aki különösen a vízfestés és a pasztel készítés terén keltett feltűnést.

Szabó Gusztáv a tervezés és dekorálásban elsőrangú. Egy neves torontói hirdető vállalat megbecsült tehetséges tervezője már éveken keresztül.

Oriold József kitűnő zenetanár, akinek Torontóban van zeneiskolája. Szerződéses tagja a Toronto Philharmonic Orchestrának, valamint tanára a Hambourg Conservatory of Music-nak. Nagyon sok magyar növendéke van, közöttük zeneakadémiai növendékek is, akiket ő készít elő a zenetanári pályára a hegedű szakon.

Glasser János honfitársunknak Hamiltonban van jó nevű zeneiskolája. Sok kitűnő magyar gyermek is került ki már a keze alól. Egy időben a Kis Színház tagjaival a rádión keresztül sok kellemes órát szerzett a magyarságnak.

Feldmann Kálmán orosházi születésű honfitársunk évekig volt a kiváló Farmer zeneakadémiai tanár nagytehetségű tanítványa. Nagy kár, hogy életkörülményei miatt szakszerű hegedű tanulmányait abba kellett hagynia. Nagy feltűnést és elismerést szerzett ragasztott papírból készített kitűnő hegedűjével a Nemzeti Kiállításon Torontóban. Tizenhét éves korában ezen a hegedűn kezdett tanulni. Ma Toronto egyik legjobb magyar zenekarának vezetője.

Gyulay Károly wellandi honfitársunk a cimbalomnak mestere. Többször fellépett már magyar számaival a rádión is, amikor elismerést szerzett a magyar névnek.

Ifjaink között nagyon sok tehetség van Kanadaszerte, akikről remélhetőleg nem sokára hallani fogunk a napi sajtó és a rádión keresztül, akik országos viszonylatban is tanúbizonyságot fognak tenni a magyar faj fejlett ének és zeneművészetéről. Ritka az a város Vancouvertól Halifax-ig, ahol ne találánk rendkívüli képességgel rendelkező magyar fiút vagy leányt, nem hiába muzikális nép a magyar.

Egy pár torontói ifjú, akinek a sok közül sikerült a neveiket feljegyezni: Pataky Imre nagytehetségű hegedűs, aki nagyon sok díjat, közöttük aranyérmeket és a legutóbb ösztöndíjat nyert.

Miilián Ilonka szintén ritka képességű hegedűs, bámulatbajtő, hogy szorgalmával mit tudott elérni ez a fiatal 13 éves leány pár év leforgása alatt. Igaz kitűnő a tanára is, de tehetség nélkül semmire sem mehet a tanár. Pár év múlva egy kész kis hegedűművész nő lesz, ha ezzel a szorgalommal tanúi tovább.

Szabó György játszik egy tucat hangszeren, de a hegedű és cimbalom mégis az a hangszer, ami e legközelebb van a szívéhez. Nagyon sok koncerten fellépett már, ahol mindenütt elismerést szerzett

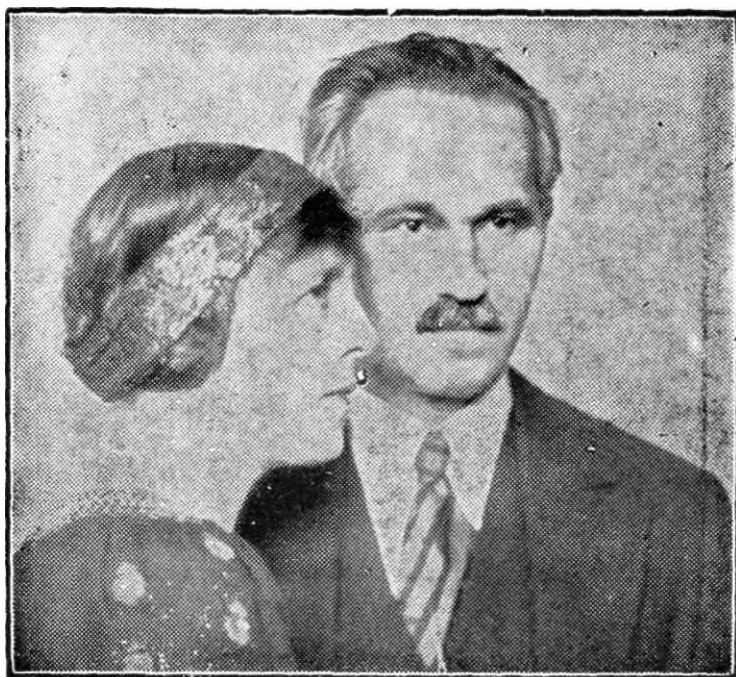
Székely Lenke, Farkas Tuci, Csók Ilonka, Weinhardt Henriette és a kis Pirigyi Evelin szintén reményre jogosító zenei tehetségek, akikről még hallani fogunk.

Csak pár hónapja alakult meg a Torontói Magyar Szimfonikus zenekar Oriold József zenetanár vezetésével. Határozottan hézagpótló a torontói

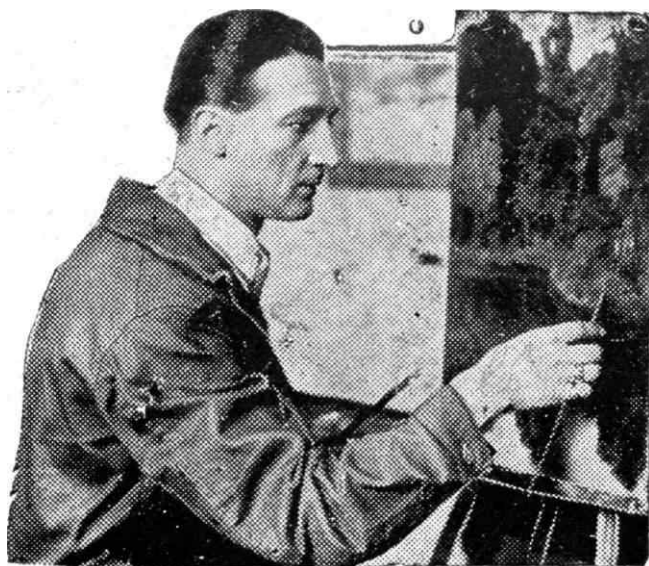
magyarság életében ez az újabb zenei próbálkozás és hisszük, hogy csak öregbíteni fogja a magyarság zenei jó hírnevét a kanadai bensülöttek előtt is.

Szigeti József világhírű hegedűművésznk.

Kresz Géza hegedűművészünk és neje

Hornyánszky Miklós neves festőművészünk. *Toronto.* 1940.

Hilpert József festőművész. Toronto.

Báró Csávossy Józsefné. Montreal

Zoltványi Béla kiváló magyar szobrászművészünk alkotása. "Magyar bevándorlók." Montreal, 1940.

Székely Erzsébet nagytehetségű magyar operaénekesnőnk. Toronto,

Gyárfás Ibolyka hegedűművésznőnk.
Montreal.

Márky Pál nagynevű zongoraművész.

Ormándy Jenő neves karnagyunk.

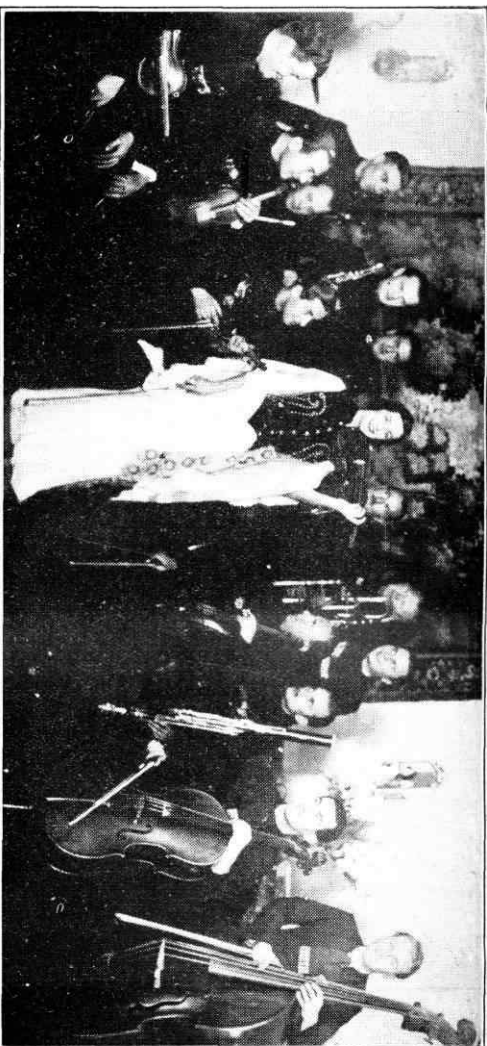

Mrs
L. Putnik
Payerle

Bácskai Payerle Béláné szül. Putnik Lulu neves
magyar zongora művésznő.

Oriold József zene tanár, Toronto.

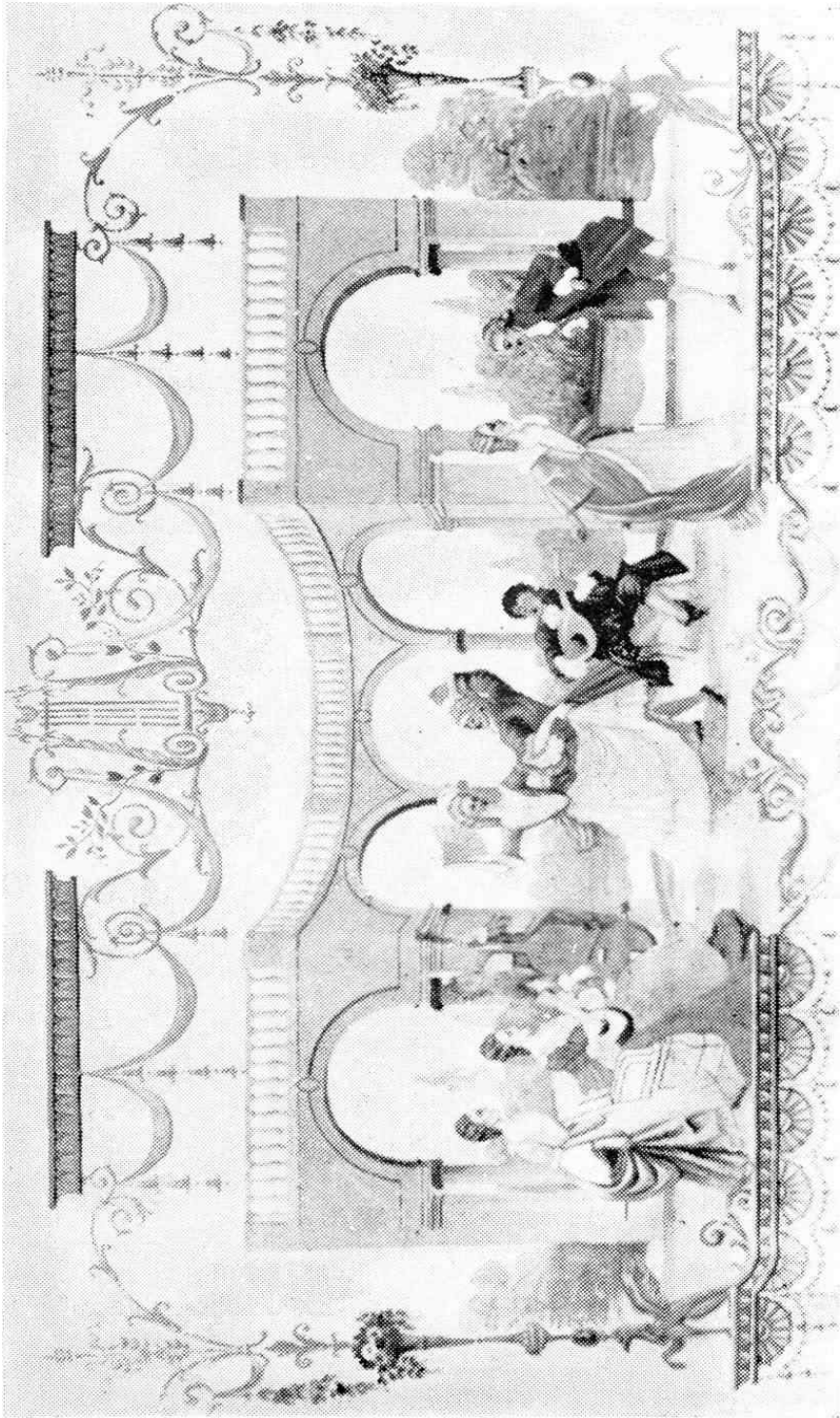
Loránd Erdős magyar hegedű művésznő vendégszolgálatára a torontói Dalton Auditorium koncertjén. Ezrek tapsoltak a magyar művészeknek.

Mohár Zoltán a torontói zenakadémián növendéke Timmins, Ont., 1940.

I. Földmann Kálmán (Orosházi) Toronto közkezdővel próbált.

White Lajos montreali magyar dekoráló művészünk tervezése és munkája a Vancouver Hotel koncert termében.

IRODALMUNK.

A kanadai magyar irodalmunk meglehetősen szegény, aminek oka valószínűleg az, hogy nem tartják kifizetőnek az azzal járó hatalmas munkát és költséget azok a tehetséges írók, akik nagyon sokat adhatnának magyar népünknek. Magyar nyelven alig-alig jelent meg valami értékes, nyomothagyó komoly munka, amire hivatkozhatnánk. Pedig határozottan vannak nagytudású komoly íróink, akik műveiket angol nyelven adják ki.

Igen nagy szükség lenne vallásostárgyú, társadalomtudományi, pedagógiai-népnevelő, szépirodalmi, gazdasági és minden más tanító tárgyú és szórakoztató irodalomra, hogy a magyarság ezirányú minden igénye kielégíthető legyen. A közel ötvenezer lelket kitevő olvasó magyarság határozottan elbírná a kiadással járó költségeit az íróknak. Bizonyítja ezen megállapítást az a tény is, hogy egy vallásos tárgyú kisebb mű, több ezer példányban kelt el magyar honfitársaink között.

Magyar honfitársaink közül Dr. Czakó Ambrónak jelent meg több társadalomtudományú munkája angol nyelven. Tudomásunk szerint több tudományos társaságnak tagja és levelezője. Elismert nagy tudású íróember.

Msgr. Dr. Sántha Pál kitűnő történetíró, akinek a Kanadai Magyar Újságban megjelenő Történelmi Útleírását nagy érdeklődéssel olvassa a kanadai magyarság.

Dr. Molnár Jenőnek szintén jelent már meg könyve az amerikai könyvpiacra és a jelenben is dolgozik egy hatalmas munkán, mely nagy érdeklődésre számíthat.

Hornyánszky Miklós festőművész az "Etching" művészetről valamint a festőművészettel kapcsolatosan nagyon sok és értékes tanulmányt írt angol nyelven.

Tiszt. Tatter Vilmosnak több társadalomtudományi és vallásostárgyú munkája jelent meg magyar nyelven. Több újságnak volt a levelezője.

Égely János fiatalon elhunyt honfitársunk az óhazában jogakadémiai növendék volt. Gyakran írt novellákat, tárcákat és karcokat az újságokba és szépirodalmi lapokba. Nagyon tehetséges és kedvelt író volt, akinek mindig örömmel fogadták cikkeit honfitársai.

KÖLTÉSZETÜNK.

Amikor magyar honfitársainkban megfogamzott a terv, hogy oda-hagyja ősei földjét, már is a szájában érezte az ízét a megváltozott, össze sem hasonlítható jobb élének, függetlenségnek és szabadságnak. Úgy gondolta, hogy semmi sem az a veszteség ami a haza földjének elhagyásával éri, ahhoz a nyereséghez, aminek osztályrészesévé válik az új hazába való megérkezésekor.

Kezdetben megérkezése után mindent a megváltozott életkörülményeknek, a nyelv nem ismerésének, környezete idegenségének igyekezett betudni. Ideig-óráig meg is nyugtatta magát, hogy majd idővel megváltozik minden, csak a kezdet nehéz. Csak amikor lassan peregtek az évek és még mindig csak nőtt benne valami megmagyarázhatatlan keserű és fájdalmas érzés annak dacára, hogy az anyagi viszonyai sokkal jobbak lettek, ismeretköre is bővült, kezdte komolyabban vizsgálni a helyzetet és mérlegelni a körülményeket amelybe került. Most már igazságosabb lett régi hazája és saját magával szemben is. Sokszor talán kifelé nem mutatta, összeszorított fogakkal nyelte befelé lelke könnyét akkor, amikor mosoly volt az arcán. Dicsérte az új életkörülményeket a bensülöttek és sokszor még a honfitársak előtt is, akkor, amikor mindig jobban és jobban nőtt benne az elkeseredettség, amikor mindig és mindig jobban fájt valami és vágyott valami után, aminek nem akart nevet adni. De mindent megmagyaráztak a titkon hullatott könnyek és megmondták a nevét is a fájdalomnak, amely minden hazájától elszakadt népnél egyforma ... a HONVÁGY.

Akár milyen nagy volt is bennünk az elkeseredés, akár milyen túrhetetlen és kényszerítő is volt a nyomorúság és szenvedés, amely kihajtotta honfitársainkat, soha sem tudjuk feledni az édes anyát, testvért, rokont, jó barátot, munkástársakat. Nem tudjuk feledni az alföldi rónát rengő búzatengerével, legelésző gulya ménésével, a nádfedeles, zsindelyes tanyai "agy falusi szülőházat, az eperfás udvart, aratást, szüretet, disznótort és lakodalmat. A csendes kis templomot, az estéli harangszót és a búcsúkat. A gazdakört, iparos otthont vagy a fényes kávéházat. A hegyvidék festői tájait és sok-sok ezer mást, ami mind hiányzik, vagy egészen más itten.

Ezek az érzések tükröződnek ki népköltőink költészetéből, amikor fájdalomukat, vágyaikat és csalódásaikat igyekeznek versbe önteni. Akármilyen kezdetlegesek és szabálytalanok is azok verstanilag, magyar szempontból nagyon értékesek, mert a hazaszeretet, a szülőföld és minden, ami azzal együttértendő — utáni határtalan vágyódás és szeretet az, ami megteremtette azokat.

Nagyon sokan vannak kanadai honfitársaink között, akik verseket írnak kisebb nagyobb sikerrel, vannak többen, akik határozottan tehetségesek és szerzeményeikkel nem egyszer találkozunk a kanadai és Egyesült Államokbeli magyar lapok hasábjain is.

A régiak közül ismertebb Izsák Gyula, akinek verses könyve is jelent meg évekkel ezelőtt "Mezei Virágok" címen. Szakács Gábor, Jakabffy Ferenc, Cupar, Sask-i honfitársunk kiváló versíró. Az ő verse díszíti e könyv bevezető részét. Tele van határtalan hazaszeretettel. L. Kiss Sándor és Karnay K. István.

Gyönyörű gondolatok versbeöntő mestere volt az évekig körünkben élő Tiszt. Kovács Ferencné, született Paál Rózsa, valamint Petényi Istvánná, az elhunyt winnipégi magyar konzul hitvese és Tiszt. Kováchy Kálmán.

Az újabbak közül kiemelkedők, Csók Ernő, Berta Lajos, Jagicza Balázs, Asztalos József, alsódraskóci Morvay Pálné, Dziallas Ernő, Gönczy Mihály, Falussy Pál és Kaucz Sándor.

Pár verset megörökítünk, hogy bepillantást engedjenek a kanadai magyar néplélekbe.

AZ ÚTTÖRŐKHÖZ **Írta: Kováchy Kálmán**

A kürtnek ajka harsogjon riadva!
Negyedszázadoknak ünnepnapja van,
A múlt jelennel, álom a valóval
Fogjon kezét ma diadalmasan!
S lobogónk láttán szív imára gyúljon!
S legyen erősebb, aki itt örül!
Újabb jövőendő mesgyéjén fogadva:
Marad magyarnak "rendületlenül."

Huszonöt évnek édes-bús zenéje
Óh, hogy ma itten nem hallgathatom!
Midőn veletek mélán elbeszélget
A meghitt róna, erdő, völgy s halom;
De ím' lelkeimmel köztetek megállok,
Mint első pásztor s úttörő barát,
Dallal köszöntni szép emlékezetben
Ez öröm-ünnep hajnalbíborát.

.. . Látjátok-é? Sírjából vén időnek
 Varázs-szavamra mint mozdul a múlt,
 Sápadt arcán mosoly rózsája nyílik,
 Hiába vénült, hasztalan fakult
 S szívünk a régi, büszke dobogással
 Veri ütemre ütemét híven,
 Csak egy fáj: hogyha elnémult örökre
 — A szülőföldben sohasem pihen.

De el ma tőlünk könnyesaló borongás!
 A szívünk itt is csak magyar marad!
 S örökre áldja ajakát a percnék,
 Mely itt csókolt rá első sugarat:
 Vándorbot s gond között választani kellett!
 Óh, mert az élet sokszor oly kemény!
 S útrakeltünk úttörő erővel,
 Hisz zord valónál jobb a szép remény.

S aki vezette Mózes, Ábrahámot:
 Új hont nekünk is Istenünk adott,
 Fásult panasznak elhagyván hazáját,
 Mely nem kínált már semmi balzsamot,
 Ott csak koporsó', itt föld várt reánk is
 S tevékeny hittelt törtünk szűz gyepet,
 Vetvén beléje tiszta búza magvát
 S mindig arattunk érdemünk felett.

Izzó munkában így repülnek évek
 S mi váltig mentünk hívó cél után,
 Mert aki éltét munkátlan' fecsérli,
 Sohasem nyílik annak Kánaán.
 A mindenségben útját futja minden
 S jaj annak, aki tétováz, megáll;
 Koszorút tép az önön homlokáról
 Mert nyugalommal testvér a halál.

Igaz haladás sarkantyúja: munka!
 S eme csatában győz is, ki akar!
 Test lélekkel karöltve dolgozott itt
 És megmutatta: mit tud a magyar!
 Pedig kővel, tuskóval küzdnénk rég

S majd csonttá fagyunk táncoló havon,
 S hány kísértő jött félúton megejtni?
 S a legnagyobb: a honfíjadalom. . .

Tanú ez ünnep: száz próbát kiálltunk;
 De nem gyúl hajnal éj nélkül soha;
 Borún ragyoghat mindig a szivárvány
 Vihartemető tünde mosolya,
 Azért hű munkás tűrve hord keresztet,
 Mert csak azon túl integet babér
 S ki jól kezdett, végezze is be híven!
 S így nyugodt szívvel áldott sírba tér.

Az est közég.. . s oly messze még a Révpart!
 Ámde delej tűnk hit marad, maga —
 S előttünk tündököl továbbra bizton,
 Még szebb reménység hívő csillaga.
 S huszonöt év vetését így aratva,
 Újabb jövőbe új magot vetünk!
 Az is kikel mind Ég áldása mellett
 S míg munka vágya fűti kebelünk.

Riadva zengjen hát a kürtnek ajka!
 Aztán imával új munkára fel!
 De most a szerszám mind veszteg maradjon!
 Míg itt ma ifjú, vénnel ünnepel!
 S múltjával is legyen jelszó: "Előre!"
 S így földön, égben édes béke vár,
 Negyedszázadnak ünepét köszöntő
 Kalásszal ékes, boldog Békevár!

Kováchy Kálmán református lelkész volt az első misszionárius a békevári magyar telepések között. Ami előre fájt neki, amitől félt s amit megénekelt, bekövetkezett. Idegen földben alussza örök álmát.

"KÖSZÖNT EGY EMBER."

Írta: VÉGVÁRI

Köszönt egy ember "Egészséggel járjon"
"Adjon Isten"... Feleltem halkan én.
Köd ült, csend ült az elhagyott tájon,
S szürke varjak egy száraz jegenyén.

Mint valami fogadás, esküvés,
A ködben úgy koppant tompán a szó,
Aztán két összedobbant szívverés
Elvált, mint óceánon két hajó.

Először látott, — utoljára tán,
Először, tán utószor láttam én.
A varjak e szürke nap hajnalán
Jajgattak a ködben a jegenyén.

A szemünk összevillant hirtelen,
A szívünk dobbant, megzajlott a vérünk,
Pedig nem történt semmi, semmi sem,
Csak jólesett, hogy magyarul beszéltünk.

KÖSZÖNTLEK BÉKE VÁR!

Békevár huszonötéves jubileumára írta:
Hordósy Iván

Békének vára, munka szent helye
Elérkezett a nagy nap, amidőn
Pihenve állsz meg, fertályszázadodban,
S mídőn szívünk logódva összedobban,
Meghajtott fejjel ím köszöntelek.

Az élet érik messze tájodon,
Gabonatőkéken vajúdik a vagy
A nap tüzel és csókot hint a földre,
Vagy áldott eső hull a szent rögökre.
S nyomában virrad-támad életünk.

Huszonöt év, verejték mindenütt,
Első kapatok szűz vágásain,
Első hajléktok vályogvakolatján,
Első kaszátok durva markolatján,
Első imátok hálás diadalján.

Huszonöt év, hogy földbeszúrta botját
Az első árva hazátlan magyar.
Csizmája volt még, s fáradt volt a lépte
Hogy jövő sorsa vonalát kimérte,
Az ismeretlen rónaságokon.

És jött a másik: Pajtás én immár
Elkóboroltam távol tájakon.
Hazulról már falat kenyér maradt
Csak nálam, a tenger messze út alatt
S üressé lett már tarisznyám, szívem.

Vizet kérek hát s darab kenyeret
S egy jó szót: Hozott az Isten!
Aztán én innen tovább nem megyek,
Békében, csendben itt megpihenek.
Váram én itt már majd felépítem.

Hozott az Isten! — szólt hozzá a társa —
 Szabolcsi vagy te, én meg mátraalji.
 De sorsunk egy, közös, bús, ős magyar
 Lelkünk, erónk is ugyanazt akar,
 Ami otthon veszett, itt majd megtaláljuk.

S csillant az ásó, koppant az eke —
 A földből lassan feltámadt a ház.
 Sárgult az élet — s amidőn a rengő
 Kalász megérett, az első drága pengő
 Kasza megadta első boldog aratásunk.

Így épült Békevár s Istennek háza
 Vasárnaponkint telibb s telibb lett
 Könyörgésivel megütött szíveknek
 S az ajkak mély hálaadást rebegtek
 Kérvén köszönvén Isten áldását.

Ím áll a vár. Az úr, a vár ura
 Te vagy benn Testvér, magyar fajomnak ága
 Mely messze sarjadt, ó be dús virága
 Magyar töből fakadt. Talán az Árva,
 Talán az Olt vagy Zagyva füzes partján.

S amíg Te itt a messze idegenben
 Új életed alapját megvetted
 A vár, a másik, népek legszebb vára,
 Az ezeréves magyar nép hazája
 Bitangjává lett semmi csőcseléknek.

Borulj le hát ma szentelt hajlékodban —
 S amint szíved háláját elrebegted
 Mondj új imát, az eddig ismeretlent
 Amit mi mindig mondunk szüntelen:
 Hogy azt a várat, melyet Istenünk
 Magyaroknak szentelt, magyarrá teremtett,
 Magyaroknak adja vissza újra minékünk!

Békének vára, munka szent helye
 Elérkezett a nagy nap, amidőn
 Pihenve állsz meg fertályszázadodban
 S midőn szívünk fogódva összedobban
 Meghajtott fejjel ím köszöntelek!

ISTEN FOGJA A KEZEMET

Írta: KARNAY K. ISTVÁN

Ekém szarva a kezembe; . .
 Fölöttem az Isten szeme;
 Reám ragyog és mosolyog, . . .
 Mert én, szántó s vető vagyok.

Amíg szántok s amíg vetek;
 Isten fogja a kezemet; . . .
 S fülembé súgja ez alatt;
 Vigyázz! . . Ki mit vet, azt arat.

Ne vess gyűlölet virágot,
 Ne vess ezer éves átkot.
 Vess tüzet! . . mely lánggal éget,
 Amely szeretetre késztet.

Vess dalt, . . és zengő éneket,
 Ne vess fájó érzéseket,
 — Ne vess soha vad virágot,
 Vess hitet és imádágot!

Égesd el a bojtorjángot, . .
 A sok gyalázatosságot.
 Legyen benned jó akarat,
 Munkád után áldás fakad.

Vess! . . s mit el vetsz, legyen szent tűz,
 — Isten szava, nagy fenségű;
 Isten szava lánggal égő,
 S meg gyógyultok a tüzetől.

. . . Amíg szántok s amíg vetek;
 Isten fogja a kezemet;
 S fülembé súgja ez alatt:
 Vigyázz! . . . Ki mit vet, azt arat.

MAGYAR VÁNDOR DALA

Írta: KARNAY K. ISTVÁN

Kisidától Nagyidáig,
Csöndestől az Adriáig,
Vándorbotom a kezembe
Egy nagy könnycsepp a szemembe.
Szívem olykor nagyot dobban,
Az álom meg nagyot koppan,
De én megyek csak előre,
Borom nem bor, nem is lőre.
Vizet is én csak úgy iszok,
Ha ároknak neki hajlok.
Megfúj a szél, innen-onnan,
Eső csapkod az arcomba.
Kutya ugat, bárány béget,
Vájjon hol lesz az ebédem? . . .
Ágyban rég nem aludtam már,
Nincsen senkim, aki rám vár.
A ruhám is már meg kopott,
Szemem csak a könnytől ragyog.
Nap, ha rám süt, majd meg éget,
Nincsen árnyék, mi meg védjen.
A varjú is reám károg, . . .
Hogy miért? . . . mert sújt az átok,
Pedig én senkit sem bántok,
Én még a fűnek sem ártok, . . .
Vándor én csak azért vagyok,
Csak azért, mert . . . magyar vagyok.

ELJEGYEZTEM MAGAM...

Írta: KARNAY K. ISTVÁN

Eljegyeztem magam a nappal,
nem nézek rá többé haraggal,
ha szemembe süt forró sugara,
úgy nézek rá mint egy rózsára.

A hold, a csillagok s cigány zene?,...
részemre már, csak egy ócska mese.
Pedig úgy szerettem mind a hármát,.. .
négyen voltunk minden, meg egy lányka.

. . . A csillagok fakók s a hold sápadt,. . .
a vén cigány is rég bele fáradt,. . .
a kis lány haja is deres már,. . .
s a szívemben is a tél muzsikál.

. . . Harang bűgása lett a zeném,
s a zúgó szél, ha sivít felém.
Imára kulcsolom gyakran kezem,
s le csukva lát, sokat a szemem.

Görbe éjszakák, fényes dáridók?. . .
Elbúcsúzom, — már nem nekem valók.
Hej, — lámpafény!. . . gyöngye a szemem,. . .
a csöndet s a magányt szeretem.

Muskátlis ablakot sem nézek. . .
szívemben is csak. . . emléket érzek,
s búcsút intek a sok virágnak,
fölöttem bús madarak szállnak.

.. Eljegyeztem magam a nappal,
nem nézek rá többé haraggal,
ha szemembe süt forró sugara,
úgy nézek rá,. . . mint egy rózsára.

ÉS CSAK EZÉRT . . .

Írta: KARNAY K. ISTVÁN

A sors úzótt nem a véred! . . .
 Nem élhettél szolga béren
 s fel vetted a vándor botot,
 mit Trianon feléd dobott.

S az agyadban nem forr a vér,
 hogy szorgalmadért ez a bér?
 Hallgatsz, mint egy ázótt veréb, . . .
 pedig, soh'sem voltál cseléd.

Nagy voltál, hős és daliás, . . .
 irigyen nézett a világ, . . .
 s most, töröppen, . . . megbújva élsz; . . .
 egykor híres, bátor vitéz.

Szeny, nem érte soha neved . . .
 mégis, . . . mindenki megvetett.
 . . . Dobnak innen, rúgnak onnan
 s te túród ezt szép nyugodtan.

Kezed sem szorul ökölbe, . . .
 nem is jársz, kelsz mennydörögve;
 Od'adod magad a sorsnak . . .
 s szóttan túród, . . . ha taposnak.

Búnöd nem volt és ma sincsen,
 hogy magyar vagy . . . csak ez minden . . .
 és csak ezért, . . . csupán ezért,
 jársz bujdosva e föld tekén.

Mindenkinek van barátja,
 csak a magyar maradt árva,
 csak mi élünk így egyedül, . . .
 még az . . . Isten sem könyörül.

NEKED ÜZENEM . . .

Írta: alsódraskóci Morvay Pálné, Trail, B. C.

Ilyenkor ködös őszi estén
 Belémsír minden régi emlék.
 Otthagyott házunk, kertünk, nótánk,
 Ilyenkor gyötör a hazavágyás.

Ilyenkor Te és Anyám üzentek,
 A régi szent órák, a régi percek,
 A régi öröm, a régi bánat,
 Az eltemetett régi vágyak.

Ilyenkor én újra régi gyermek vagyok,
 Ilyenkor én mindent csak Tinectek adok:
 A könnyet, a mosolyt, a szerető szavakat,
 Minden régi álmom, egész régi magamat.

Ilyenkor szeretnék a lelkedbe látni,
 Csak egy könnyet kérni, csak egy kicsit fájni.
 Ilyenkor szeretnék mindent elfeledni,
 S veled tett utamat, előlről kezdeni.

MEGFOGADTAD NÉKEM...

Írta: KAUCZ SÁNDOR, WINDSOR.

Megfogadtad nékem, hogy nem fogsz elhagyni,
 Énkívülem senkit soh'se fogsz szeretni,
 Te miattad én már, sok leányt elhagytam,
 Most, hogy te elhagytál, egyedül maradtam.

Szavad nem volt igaz, szerelmed sem volt hű,
 Olyan vagyok már én, mint eltört hegedű.
 Szólni sem tudok már, nem is panaszkodom,
 Letűnt boldogságom, örökké siratom.

NYÁRI EMLÉK

Írta: Dziallas Ernő, Montreal, Que.

Vadvirág illattól terhesek a tájak,
Mámoros kis méhek, én valakit várok.
Emlékim ködéből kialakul teste,
Az arca oly szelíd, vaj' milyen a lelke?

Mosolya bűbájos, kacagása zene,
Fénylő gyémántokként ragyog fel két szeme.
Érzem, hogy nem álom, teset ölt a lélek,
Boldog várakozás gyönyörében égek.

Hús habok ölében ringatódzik testem,
Puha szél cirógat, álmodik a lelkem.
Ragyogó napsugár forralja a vágyat,
Valóság lesz tudom, csak egy kicsit várat.

Övé lett szívemnek lázas dobogása,
Meg kell, hogy érezze ötöt várom mára.
Felültetem szívem arany trónusára,
Ő lesz a királynő, én pedig jobbágya.

Boldog leszek én is, nekem is lesz párom,
Többet a világot egyedül nem járom.
Drága két kis keze elúzi a gondot,
Büszke daccal bírom majd az életharcot.

Majd ha a jó Isten megáldja szerelmünk,
Anyák glóriája fénylik majd felettünk.
Gügyögő gyermekhang veri fel a házat,
Nincsen nagyobb áldás, mit ember kívánhat.

Az igaz szeretet fényes nagy csodát tett,
íme a jobbágyból egyszerre király lett.
Borulj térdre ember, az Ur nevét áldjad,
Aki meghallgatá gyarló földi vágyad.

MÁRCIUS 15. 1940-BEN

Írta: CSÓK ERNŐ

Ünnepnaja van ma a mi kis hazánknak,
A földkerekségén élő magyaroknak,
Beszéddek, énekek, szívetrázó szavak
Igaz imádság, mely magyar szívből fakad.

Március tizenöt! Múltunk dicső napja,
Magyar nemzetemnek — szabadság hajnala
Felragyogott fénylőn e kicsi országra,
A bús magyar szívek titkos kinstárába.

Egyenlőség lett az évezredes honba;
Testvérként rátalált, magyar a magyarra. . .
Felszabadult jobbágy, megszűnt a nagy iga,
Nem feledjük ezt el, mi magyarok soha. . .

Mi, vándor fiai e kicsi országnak
Szívünkbe hordozzuk ízét negyvennyolcnak.
Bár újra eljönne ama dicső napja;
Nagymúltú hazánknak a feltámadása. . .

Március tizenöt! Ez idegen honban
Ünnepelve leszel, minden magyar házban,
Mert a magyar szíve újra lángra lobban,
Minden magyar szívben. . . Márciusi láz van. . .

Túl a tengereken a bérces Kárpátok. . .
Elnyúló hegylánca búsán néz le rátok. . .
Drága testvéreim! Úgy-e Ti is vártok —
Szebb jövőt. . . Jobb sorsot. . . Márciusi álmot?

Hosszú kínos évek szenvedői vagytok. . .
Keserű csalódást hozott a sors rátok,
De bús szemetekbe reménység csillog most,
Március Idusán, hogyha rá gondoltok.

Erős hit! kitartás, nagy nemzeti álmok. . .
Újra visszajönnek, nincs turáni átok.
Ha nem lesz közöttünk, széthúzás és álnok,
Visszaszerezhetjük Nagy Magyarországot.

Apáink kivívták s mily keveset hozott,
 Negyvennyolcas idők. .. Hej, de messze vagytok!
 Hol vagytok vezérek? Hol ti dicső nagyok?
 Hogy visszanyerjétek a szent szabadságot!.. .

Nincs ki élre álljon. — óh, szegény magyarok!
 Nincs a nagy Petőfi. .. és mást nem találtok?
 Pedig sokan vagytok, ti igazi nagyok.. .
 Kik egyenlőséget. . . és -jogot akartok. . .

ROHAN AZ IDŐ FELETTÜNK...

Írta: CSÓK ERNŐ

Sebesen száll az idő felettünk,
 Minden nappal — rövidebb életünk.
 Tova száll a régi emlékekkel.. .
 Az imádott és fájó percekkel.
 Úgy múlnak az órák, napok, évek. . .
 Hogy az ember többször meg-meg ijed,
 Mi akiket a sors messze dobott. . .
 Nem lehetünk igazán boldogok.

Most itt vagyunk, életünk közepén. . .
 Egy új világ idegen mezején. ..
 Lelkünkéből a sóhaj messze száll,
 Visszavágyunk kis hazánkba már. . .
 Régen elkerültünk szülőhazánkból,
 Ide, hol mindég volt elég a bajból. . .
 És most midőn áldott kis fészünk van —
 Újra megyünk mint aki hontalan. . .

Szegény hazátlan, földönfutó népem.. .
 Ahol csak ember él a föld kerekiségén,
 Te mindenütt ott vagy; Élsz, Küzdesz és Remélsz
 Mindig abban bízol. . . Egyszer csak haza mész.
 Igen; Haza megyünk, . . . Lehet nem sokára. . .
 Ha majd a régi lesz, kis hazánk határa.
 Istenem adjad, hogy sokáig ne várjunk,
 Váljon valóra már, rég óhajtott álmunk. . .

Regina, Sask. 1938, április 8.

KÉSZÜLŐDÉS.

Írta: CSÓK ERNŐ

Még- itt vagyunk, még' el sem mentünk . . .
 Már is bánat emészti lelkünk.
 Hogy még mi lesz ... az Isten tudja,
 Még- elkészülünk — e nagy útra. . .
 Az este is, a vacsora után. . .
 Sokáig ültünk, csendben és némán. . .
 Gondolatunk, a messzeségbe járt,
 Ha látott volna az édes anyánk.

Ilyen szomorú, bús együtt-lét,
 Csak gondot ad és szenvedést . . .
 Én az ő gyenge szívét féltem. . .
 És ő titkon, remeg én értem, . . .
 Így féltegetjük az életünk,
 Nem is csoda, ha . . . megijedünk,
 "Jó házastársak szeretik egymást,
 Ez az igaz, földi boldogság" . . .

Ha egymást megértve élünk,
 És soha senkit meg nem sértünk.
 Sajnos, e nehéz napok alatt. . .
 A szívünk majdnem megszakad. . .
 Mert örökké azon töprengünk. . .
 Mi lesz velünk, hogyha elmegyünk?
 Lesz-e kenyér kis lányainknak. . .
 És lesz-e minden . . . amit itt kaptak?

Istenem add, hogy minden úgy legyen . . .
 Szívünk . . . sokáig ne szenvedjen . . .
 Hogy végre biztos révbe érjünk,
 És ott újra boldogan éljünk. . .
 Adj egészséget. . . lelkünkbe jó erényt,
 Hisz oly kegyetlen, ez a földi lét. . .
 Reménységet... és sok bizakodást. . .
 Kísérjen Jóságod. . . az életen át...

WINDSOR — 1938 AUGUSZTUS 1

Írta: Gönczy Mihály

Itt, ahol most élek, nem szól a madárdal
 Gyarak sípja jelzi, ha megjő a hajnal.
 Harmat gyöngye helyett, por száll le az éjjel,
 Mit sok járó-kelő felver napkeltével.
 Puha pázsit sincsen, kemény aszfalt járja,
 Napfény helyett kormos füst borúi a tájra.
 Pacsirta szót sem hallsz, a villamos csenget,
 S autók túlkölése veri fel a csendet.
 Jobbra-balra szemed, csak uccát, házat lát,
 Fennt az égnek csak egy kicsinyke ablakát.
 Azon át úgy véled, felhők jönnek-mennek,
 Pedig csak hulámi a nagy füst-tengernek.
 Néha egy eltévedt pillangó cikkázik,
 Bámulják is szegényt, hogy szemük káprázik.
 Hát még mikor veréb süvít át a légen;
 Ritka jószág az is ezen a vidéken.
 Olykor egy négy lábú vonszol egy szekeret,
 Csodálkozva nézik. Ló ez? vagy mi lehet?
 S legfeljebb ketrecben, láthatsz csirkét, kacsát,
 Velük tömi itt az úrinép a gyomrát.
 Farmerok truckjáról elszabadul néha,
 Egy kakas — s elbújna, hogyha lenne hova?
 Ijedten repdesve rohan jobbra-balra,
 Míg az ucca népe ordítva elfogja.
 Szépek itt a nők is, arcuk, mint a rózsa,
 Ámde nem a naptól, ott vették a "stórba".
 És az orrocskájuk, valóságos csuda,
 Talán mindegyik a liszteszsákba dugta.
 Különös zajt hallasz, fel is figyelsz rája:
 Tán lovas katonák indulnak csatába?
 Rosszul hiszed, nem egy huszárcsapat vágat:
 Nők a magassarkú cipőikben járnak.
 Tengert itt nem látni, pocsolya van elég,
 Ülni villamosra, tengeri betegség.

Ordító oroszlánt az autó képezi,
Hiába vigyázol, könnyen véred veszi.
Ha az eső esik, lapulj meg a falnál,
Nehogy a nyakadba sárkóstolót kapjál.
Legtöbb autózónak az a szenvedélye,
Szétcsapni a tócsát az ucca népére.
De azért az élet itt is vidám és szép;
Kocsmákban mulatgat esténkint a sok nép,
Nem telik kenyérre, nem telik ruhára,
Annál többet öntöz kiszáradt torkára.
Olykor nóta hangzik fel az uccák során,
Atyafiak jönnek, nem férsz el a járdán.
Ilyenkor barátom, jobb ám arrább lépni,
Részeg ember elől, okosabb kitérni.
És ha végre te is, haza térsz pihenni,
Azt hiszed de jó is, otthonokban lenni.
A nyugalmodat elvitte az ördög,
Szomszéd rádiója a füledbe zörög.
Itt ahol most vagyok ilyen ám az élet;
Senkivel e földön én mégsem cserélek,
Szép ez a Windsor itt, bár sok füstje-korma,
De mégis szereti, ki, mint én, megszokta.

ELRABOLT HAZÁNKRÓL ...

Írta: ASZTALOS JÓZSEF, TORONTO.

Szép Magyar Hazánknak sok az ellensége,
Azért lett szent teste csúnyán összetépve.
El kellett minékünk messze vándorolnunk,
Szeretett szép hazánk, mindenünk elhagynunk.

Magyar Testvéreim, itt jól tartunk össze,
Szívünket, lelkünket a szeretet kösse
A legerősebben össze egy Testvérré,
Hogy valljon mibennünk még a víz is vérré.

Régen a törökkel volt hazánk meglepve,
A magyart az osztrák se igen szerette,
Törököt kivertük, osztrákot leráztuk
Trianon is esik s vele minden átkuk.

Új ellenséginktől, kik megszállva tartják
A Magyar Végeket, Bánatot és Tátrát,
A gyönyörű Erdélyt, jó Székely népével,
Visszavesszük egyszer karunk erejével.

Csak Magyar Testvérek mutassuk meg mi is,
Hogy -a szent hazáért harcolunk mi itt is.
Amint voltak mindig hős magyar vitézek,
Ne halljon ki most se, belőlünk a lélek.

Így visszamehetünk mi még egyszer oda,
Hol anyánk ringatott a pólyás hintóba...
A nagy óceánon által csónakázunk,
Boldog magyar honnal együtt élünk, halunk!

ÉSZAKI FÉNY ...

Írta: IZSÁK GYULA

Északi fény, te szép tündér leány!
 Ki ott derengsz büszkén az ég alján,
 Éjjelén a dicső természetnek
 Nyájas szellő játszadozik veled.

Te még mindig talány vagy minékünk,
 Pedig sokat látunk és szemlélünk,
 Mennél többet gyönyörködünk benned
 Eredeted annál rejtélyesebb.

Árnya vagy te tán egy szebb világnak,
 Amelyet egy boldogabb világ ad
 A mi földünk halovány képére,
 Hogy jövőjét ott remélje benne.

Vagy jelképe vagy az elmúlásnak,
 Vagy záloga a feltámadásnak!
 Vagy valami ismeretlen erőt
 Rejtegetsz a földi szemek előtt.

Akár titkot, akár erőt rejtél,
 Az én szemem buzgón emelem fel.
 Valahányszor szárnyadat szét bontod,
 Kebeledből sugaraid ontod.

Gyönyöre vagy a nagy mindenségnek!
 Szüleménye magának az égnek;
 Jelképe egy boldogabb világnak,
 Záloga a halhatatlanságnak.

Tünemények isteni világa!
 Földieknek imádott bálványa!
 Elbámullak hosszú éjjeleken,
 Ott fenn játszik veled képzeletem.

Ugyanaz vagy odafenn az égnek,
Mint a remény nekünk embereknek.
Oly tűnékeny, elmúló valami,
Melynek párját nem tudok mondani

Mikor téged szemlélek az égen
Eszembe jut az eljátszott éden,
Szép hazámnak gyönyörű viránya
Az Alföldnek tűnő délibábja.

AZ ÉN VALLOMÁSOM ...

Írta: IZSÁK GYULA

Hiszek az Istenben! Bolond ki nem akar
őbenne sem hinni.
Mert bizonytal mondok, hogy ezt előbb-utóbb
Meg fogja siratni!

Hiszek a Krisztusban! Bolond lennék, hogyha
Nem hinnék ő benne,
Aki e világot vérén váltotta meg,
Mert nagyon szerette.

Hiszem a Szent Lelket, Mert boldog ki hiszen
A Szent Háromságban,
Mert az hamarabb jut, hamarabb érkezik
Isten országába.

Hiszem, hogy testvérek vagyunk mindannyian
Az összes emberek!
A római pápa ép olyan testvérem,
Mint a néger gyerek.

Hiszek, hiszek, hiszek a szent szeretetben,
Mi az üdvöt adja,
Ez az én vallásom, mert a többi már csak
Ennek a sallangja!

DAL A TENGERRŐL ...

Írta: IZSÁK GYULA

Hullámzik a tenger vize,
 Kellemesen zúg a habja,
 Az én szívem a tiednek
 Olyan igen régen rabja.
 Rabjává lett, még amidőn
 Legelőször megláttalak,
 Már attól a perctől fogva
 Szerettelek, imádtalak.

Megszerettem a mosolygó
 Nefejejtsszín kék szemedet,
 Melyben véltem feltalálni
 Már itt a földön a mennyet.
 Hej, de ez a két szép gyémánt,
 Éppen ez lett a gyilkosom,
 Érte kellett messze földre
 Vándorolnom, elbujdosnom.

Nem nézhettem, hogy bálványom
 Másat fogadott kegyébe,
 Más mosolygott nefejejtsszín
 Gyönyörű két szép szemébe.
 Míg engemet a csalódás
 Olthatatlan kínos lángja,
 Mint vesztett félt bekergetett
 Feledni a nagy világba!

Hullámzik a tenger vize,
 Játszik a szél a fodrával,
 Lassú hajónk sima tükrén
 Vájjon mikor halad átal?
 Úgy szeretnék általlépni
 Átugrani a korláton,
 Kikötni ama nem ismert
 Sírontúli állomáson!

SZÁMÚZÖTTNEK ÉRZEM...

Írta: JAGICZA BALÁZS, TORONTO.

Számúzóttnek érzem magam
Hazavágyom éjjel, nappal.

Kanadai arany, ezüst bányát,
Hogy ha mind, mind nékem adnák,
Nem tudnék én itt maradni. . .
Nékem innen el kell menni.

Visszasír a szívem lelke
Oda, hol én megszülettem.
Nagy Alföldön kicsi fészke
Kicsi falum az én mindenségem.

Számúzóttnek érzem magam
Odavágyom éjjel, nappal.

MAGÁNY...

Írta: JAGICZA BALÁZS, TORONTO.

Magányba vonulok, hogy ne lásson senki.
Csöndes kopogással hallom, őszi esőt esni.

Olyan árva vagyok, sirat még az ég is,
Bánatomban ágyba bújok s ott sírok majd én is.

Ha kisírtam bánatomat, könnyebb lesz a lelke,
Mélyen alszom majd utána s megpihen a testem.

VALAMI FÁJ...

Írta: JAGICZA BALÁZS, TORONTO.

Benézek a kis szobámba
Nincsen ottan senki.
Én Istenem, oly nehezen
Tudok belemenni.

HÁT ÚJRA?...

Írta: FALUSSY PÁL, TORONTO.

Hát újra világégés előtt állunk?
Őrült iramban pusztulni vágyunk?
Hát nem volt még elég, a kálváriánkból?
A szenvedő nemzetek sanyargatásából?

Kétezeréves krisztusi hitünk
Nem számít semmit a mi vezeklésünk?
Ezért váltotta meg az emberiséget,
Hogy Apokalipszis vessen neki véget?

Még mindig a vasököl számít igazságnak?
Népek milliói csupán mészárlásnak?
Mint pogány vad hordák osszuk a halált?
Csak azért mert féljük az igaz hajnalát?

Hát nem lesz már vége, a világ ámításnak?
Hogy nagyok hatalma mily sok vért kivannak?
Hát nem azért születünk e szerencsétlen földre,
Hogy üdv és békeesség jöjjön az emberre?

ELSŐ VERSEM KANADÁBAN.
Írta: BERTA LAJOS, TORONTO.

Sárgult levél hull a fákról,
Tovaszálló napsugárral elmúlik a nyár.
Vándor madár útnak indul
Lehullott a virág szirma, hervadt a határ.
Sír, zokog a szívem lelkem,
Hej' de nagyon messze estem tőled szép hazám,
Édes párom, kis családom,
Isten tudja látom-e még, édes jó anyám?!

NÁDAS KICSI HÁZUNK.. .

Írta: BERTA LAJOS, TORONTO.

Nádas kicsi házunk nagy diófás árnya,
Ott takart be anyám melengető szárnya.
Porlepett azóta ringó bölcsőm fája,
Fáj a szívem, lelkem, ha gondolok rája.
Messze elszálltak a gyermekkori évek,
Halványabb az arcom, a hajam fehérebb.

Hazamegyek anyám, Karácsony napjára,
Mézes lovat tegyél a karácsonyfára.
Együtt zeng ajkunkról bethlehemi ének,
Boldog leszek anyám, ha ott lehetek véled.
Jertek újra vissza boldog gyermekévek,
Régi jó pajtások csak beszélhetnék vélek.

Virágot ültettem anyám sírhalmára,
Búcsút mondok falum, most már utoljára.
Pihenj anyám, pihenj a drága hant alatt
Sorsüldözött fiad idegenbe szakadt.
Fájó titkos könnyét idegenben sírja,
Szegény vándor sorsát a jó Isten bírja.

HEJ, A MI KIS NÁDAS HÁZUNK...

Írta: BERTA LAJOS, TORONTO.

Hej, a mi kis nádas házunk
 Tudom, már dülledező,
 Esőverte, napégette,
 Megtépázta az idő.
 Onnét jártunk iskolába
 Fütyörészve, boldogan,
 Hatan voltunk mi testvérek
 Nem egyedül én magam.

Mikor sütött édes anyánk
 Nagy kenyeret, kis cipót,
 Fényes paloták lakója
 Olyan boldog egyse volt,
 Mint amikor mi elvittük
 Iskolába a cipót,
 Puha kenyér, lágy szőlővel
 Szilvát, almát, meg diót.

Boldog idők, gyermekévek
 Jertek vissza újra még,
 Hogy lehetnék újra gyermek
 És felettem kék az ég.
 Hogy el tudnám azt a sok bút
 És bánatot feledni,
 Ifjú szívvel, forró hévvel
 Újra tudnék szeretni.

HONVÁGY.

Írta: BERTA LAJOS, TORONTO.

Napsugaras tavasz ha kél magyar honban.
 Gondolatban hazaszállok kis falumba.
 Akácvirág, pacsirta dal, a nagy harang kondul,
 Imádság kél a szívemben, a lelkem is hazavágyik
 Könnyem csordul.

A virágok kinyílnak anyám sírján,
 A gyöngyharmat ragyog annak minden szirmán,
 Fájó emlék kél szívemben, mint a zápor hull a könnyem,
 Csak még egyszer megláthatnám szülőházam, nem hagynám
 Olyan könnyen.

MODERN LÁNYOK DALA...

Írta: BERTA LAJOS, TORONTO.

Jöjjön el ma édes, hogyha ráér,
 Tudja, hogy majd meghalok magáér
 Ha láthatom, szívem újra éled,
 Csak párosan legszebb ez az élet.
 A ligetbe szépen kísétálunk,
 Zenés kávéház előtt megállunk,
 Szép kettesben meg is vacsorázunk,
 S aztán összébújunk. . . hogy ha fázunk.
 A csókomért könnyen holdapolhat,
 A rendőr sem jön majd érte holnap.
 Esdve kérem, jöjjön el, hisz ráér. . .
 Siessen, mert meghalok magáér!

KÖNYÖRGÉS

1929.

Írta: ASZUR

A nagy mindenségnek királyi székében
Trónoló nagy Isten, Hozzád száll imánk.
Elégeld meg végre nagy-nagy szenvedésünk,
Erős kezeiddel tépd szét rabigánk!

Add vissza hazánknak búzatermő földünk,
Ásványércben gazdag hegyvidékeinket,
Add vissza a hantot, mely takarja ősünk,
Add vissza a testvért; magyar véreinket.

Tekints le széttépett, kirabolt hazánkra,
Igazságért, hitért küzdő gyermekidre,
Tekints ősi földünk megcsúfolt csonkjára,
Kinek az igazát verték a keresztre,

Nézd a magyar gyermek gyöngye kicsi testét,
Lázrózsáktól piros, bánatos kis arcát,
Alig várja szegény a napnak lementét
Hogy kipihenhesse éhség fáradalmát.

Álmában van minden, mit szülő nem adhat,
Tej, kenyér és hús is nagy bőségesen,
Csak az anyja tudja, hogy a teste sorvad,
Tehetetlen nézi, nincs aki segítsen!

Hallgasd sápadtarcú, megtörtszívű anyák
Csukló zokogás közt rebegő imáját,
Gondbarázdás arcú sokezer apának
Aggódó lelkéből feltörő jaját.

Nézd a fiatalság kétségbeesését,
Munkára kész karját elernyedten hordja,
Lázás szemeivel kutatva jövőjét
S hogy mi lesz belőle? — Nincs aki megmondja!

Tekints az erdélyi mártír magyarságra,
 Akik a hosszú rabévek után
 Igaz esküt tettek a szent Bibliára,
 Hogy őrök állanak a magyar Golgotán.

Csöndes éjszakákon, temetőkertjünkben
 Halottak sóhaja veri fel a csendet,
 Nincsen nyugodalmuk az elrabolt földben,
 S míg vissza nem adod, addig nem pihennek.

Szép hazánk testéről leszakított Bánát
 Szomorú magyarja rázza a bilincsét,
 Csak egy kérdés bántja s ez zavarja álmát,
 Mikor töröd le már börtöne kilincsét?

S ott a Felvidéken, millió magyar ajk
 Szórja a nagy átkot bűnös Trianonra,
 Nincs nekik nyugalmuk, sem éjjel sem nappal,
 Rákóczi jelére lesnek bizakodva.

A kis magyar haza vérző szívvel nézi
 Rabgyermekeinek kínos vergődését,
 Hozzád esedezik Ki a gyöngét védi,
 Halld meg magyarjaid esdő könnyörgését!

Győzzön az igazság, a Te igazságod!
 Mutasd meg a bűnös könnyörtelen hadnak,
 Hogy nem Trianonban intéztik a sorsát
 Ezeréves múltú érdemes magyarnak.

Legyen egyszer ünnep, ének. Alelluja,
 A Te benned bízó kis Magyarországon.
 Bukjon el már végre Trianonnak átka
 A feltámadt, erős Magyar Igazságon!

SPORTUNK.

A kanadai magyarság rátermettségénél és tehetségénél fogva is sokkal magasabb sport kultúrát tudna felmutatni, mint amelyet ténylegesen felmutat. Nagyon sok kiváló birkózónk, úszónk, labdarúgónk, vívónk, bakszolónk, tornászunk van Kanadában, akik az életkörülményeik miatt nem tudják reprezentálni a magyar sport kultúrát azokon a helyeken, ahol határozottan elismerést szerezhetnének a magyar névnek.

De még több azoknak a magyar honfitársaknak a száma, akik nem válhatnak tehetségekké, mert nincs meg az adottságuk, hogy kifejlődhetnének. Nagyon kevés a szervezett sport egyesületünk és még kevesebb azoknak a száma, akik képesek lennének a szervezés mellett tanítani, kiválasztani és tehetségeket nevelni a hatalmas anyagból.

A különböző egyesületeknek egyáltalában nem fontos, vagy csak másodrendű kérdés volt eddig a fiatalság ezirányú nevelése. Részben ez az oka annak, hogy a legtöbb magyar egyesületnek nincs megszerzett ifjúsága, amely állóképes lenne. Nem helyeztek nagy súlyt az ifjúság sport igényeinek kielégítésére, holott az minden áldozatot megérdemelt volna. Nagyon sok próbálkozás volt már Kanadaszerte az ifjúság testnevelése terén, de az a legtöbb esetben kudarccal végződött főképpen azért, mert az idősebbek nem tudták és sokszor nem akarták megérteni, hogy miért kell maguk elé helyezni az ifjúság érdekeit. Fontosabbnak tartották két új kártyaasztalnak a beállítását, mint segítséget nyújtani a sportolni vágyó ifjúságnak.

Természetesen sok munkát, áldozatot és kitartást igényel a különböző sport szakosztályok szervezése, fenntartása és tervszerű nevelése az aktív tagoknak. Nem elég ha megszervezzük és anyagi áldozatot hozunk érte, mert ezzel még semmit sem csináltunk. A legfontosabb munka csak ezután következik. Ne hagyjuk magára az ifjúságot. Tartsunk ki mellettük, tanítsuk, neveljük, bátorítsuk, vezessük őket és áldozatosságunkkal teremtsük meg a lehetőségét annak, hogy minden eszköz rendelkezésükre álljon, amivel felküzdhetik magukat az elsők közé.

Egyik leghathatósabb eszköze, hogy a fiatalságot magyar társadalmunk szerves tagjaivá tegyük a sport osztályok megszervezése. A szinte áthidalhatatlannak látszó űrt, amely az ifjúság és a felnőttek között tátong semmivel jobban és könnyebben nem hidalhatja át a kanadai magyarság mint a szervezeteik keretén belül lehetőséget nyújtó¹ egészséges testneveléssel.

Voltak próbálkozások az egyházak részéről is, hogy a fiatalabb ifjúságot a világ minden részén nagy eredményeket felmutató cserkész csapatok-

ba szervezze, de ez a munka sem lehetet sikeres részben a lelkeszi és tanítói kar tapasztalatlansága, másrészt a szülők közömbössége és nemtörődömsége miatt. Pedig ha ez a két munka eredményes, akkor a szülő és az egész kanadi magyar társadalom nem ott látja szórakozni a jövő reménységét, ahol ma látja legnagyobb részét. A kanadai magyar ifjúságnak nem elég a szombat esti tánc, vagy a félévenként egyszer esetleg gyakrabban rendezett színelőadások, mert ezek kimondottan csak szórakozási alkalmak — ha van is valami tanítói jellegük —, hanem a tanítás és munka után naponként van szüksége nemes szórakozásra, melynek egyik legszebb ágazata a testi kultusz ápolása — a sport.

KARDVÍVÓINK.

A már előre bocsátott okok miatt országos viszonylatban nagyon kevés eredményt tud felmutatni a kanadai magyarság. Voltak egyesek, akik kiváltak az átlagból és dicséretes eredményeket értek el, de nagy általánosságban nem értünk el nagyobb eredményt.

Városközi viszonylatban már sok esetben szereztek magyar sportolóink dicsőséget a magyar névnek. Kardvívóink kitűnő helyezést értek el a tartományi versenyeken és egy kettő közül bajnokságot is nyert. Legkiválóbb vívónk Nemes Gusztáv winniepei honfitársunk, aki évekkkel ezelőtt alakította meg az egyetlen északamerikai magyar vívó egyesületet, aki a Manitoba tartományi versenyen bajnokságot nyert. Az ő tanítványa Koródy Edi János fiatal és tehetséges sport ifjú, aki 1939-ben vándor serleget nyert a winniepei kardvívó versenyen. 1934 és 1935-ben az ifjúsági korszolyaverseny bajnoka volt. Ennek az egyesületnek a tagjai között már több nagyképeségű vívónk volt és a csapat jelenlegi tagjai is első helyezettek városközi viszonylatban.

BIRKÓZÓINK ÉS BOKSZOLÓINK.

A birkózás és bokszolás terén is meglehetősen szép eredményeket értek el honfitársaink. Sajnos csak szórványosan. Nagyon kevés helyen vették be ezeket a sportágakat annak ellenére, hogy sok arra termett magyar ifjúnk volt és van, akik megfelelő oktatás és irányítás mellett nagyságokká fejlődhetnének.

A Hungária Társadalmi Egyesület Montrealban nagyon szép eredményeket ért el különösen Bruck Zénó és Győző, valamint Harmath Sándor szakavatott irányítása mellett. Nem egyszer bámulták meg Montrealban Nyíry József, Büki József, Breitenbach Barna, Dancsák Tibor, Fábíán Ferenc, Karászy László, Kiss Zsigmond és Dancsák László képességeit.

Torontóban Szlávik Ferenc honfitársunk ragyogtatta kivételes birkózó technikáját, mellyel nagyon sok tisztelőt szerzett magyarságunknak. Évekkel ezelőtt Rubinstein Berti és Kájel Zoltán vezettek birkózó és bokszoló csoportot a torontói magyar munkás klubban, majd később jeles profi birkózókká váltak. A háború után kivándorolt magyarságnak a sport téren angol körökben való fellépése és ismertetése talán náluk is kezdődik. Jelenleg az Egyesült Államokban élnek. Györffy János, aki Winnipegről költözött Torontóba, szintén profi birkózó, aki nem egyszer képviselte a magyar nevet Toronto hatalmas sportpalotájában a Maple Leaf Gardensben. Jelenleg mint katona önkéntes szolgálatot teljesít a R.C.A.F.-ban.

Szalay István nagyképességű birkózónk a hamiltoniak büszkesége volt éveken keresztül, aki későbbben áttért a professzionista birkózásra és szerződéssel Angolországban is birkózott egy évig.

Jó nevű birkózó volt ugyancsak Hamiltonban Vogl József is, valamint egyike a legjobboknak Berkes Ignác Port Colborne-i honfitársunk, aki egy magyar és angol barátjával tragédia áldozata lett. 1939-ben haladó autójukkal a Wellandi Kanálisba csúsztak és mindhárman életüket veszítették. Berkes honfitársunk nős volt, aki itt hagyta özvegyen ifjú feleségét született Tarajos Erzsébetet. Nagy kár érte elvesztésével a kanadai magyar birkózó sportot.

Pár évvel ezelőtt a torontói Katolikus Kor tartott fenn birkózó iskolát, ahol is Fenyvessy József volt birkózó tanította az ifjúságot eredményesen.

ÚSZÁS.

Csodálatos, hogy a sportszerű úszást nem kultiválják magyar honfitársaink Kanadában. Az óhazái magyar úszóink világhíresek, több világbajnokságot is nyertek, míg itt, ahol nagyon sok lehetősége van az ifjúságnak, hogy fejlessze ezirányú képességeit mindössze egy honfitársunkról van tudomásunk, aki dicséretes eredményeket ért el. Somogyomi Papp Rezső honfitársunk már mint több gyermekes családapa a guelphi Keresztyén Ifjak Egyesületében a rövid és hosszú távúszásban több első díjat nyert. Egyik legkiválóbb úszó még ma is a hosszú távon. Sokan csodálták rendkívüli képességeit az Ontario tavon. Pár év leforgásán belül több életmentésnek a hőse is volt.

LABDARUGÓINK.

Kivándorolt magyar honfitársaink közül a legtöbben a labdarúgó sportot úzik, melynek szeretetét még az óhazából hozták magukkal. Csaknem minden nagyobb magyarlakta városban volt, vagy van labdarúgó csapat,

sőt nem egy városban a magyar ifjúság volt az, amelyik ezt a sportot bevezette és megkedveltette a kanadaiakkal is. Az utóbbi években azonban nagyon sok magyar csapat beszüntette működését annak dacára, hogy komoly eredményeket értek el, sőt nem egy helyen vezető helyet vívott ki magának a magyar csapat. Az okát főképpen abban találjuk meg, hogy a kivándorolt magyar ifjúság lassan kiöregedik ebből a sportágból, másodszor pedig a már említett oknál fogva, miszerint a magyar ifjúság nincsen helyesen szervezve, vezetve és tanítva s így nagyon nehéz két, vagy három csapatra való játékos együtt tartani és ezek utánpótlásáról gondoskodni. Egészen más lenne a helyzet, ha le nem zárják a határt az új bevándorlók elől és új erővel lehetne pótolni a régieket.

A már itt született másodgenerációs ifjúságunk előnyben részesíti a kanadaiak által rajongva szeretett labda (base ball) és jégkorong sportot. Ezekben a kanadai csapatokban nem egy magyar ifjú vívott ki magának értékes nevet.

Kitűnő labdarúgó csapataink voltak Winnipeg, Saskatoon, Kitchener, Toronto, Oshawa, Welland és Montrealban, melyek közül még ma is elismert és közkedvelt az oshawai és torontói labdarúgó csapat. Mindkettő nyert már liga bajnokságot. Mérkőzéseik nagy látogatottságnak örvendenek nemcsak a magyarság, de a kanadaiak részéről is.

JÉGKORONG SPORT.

Magyarjaink között teljesen új sportágazat a jégkorong, melyet csak ebben az évben kezdtek játszani magyar ifjaink. Mindössze egy csapatnak a megalakulásáról tudunk, de mert már van, egészen bizonyos, hogy a közeljövőben sok más helyen is követni fogják példájukat. Torontóban alakult meg egy jégkorong csapat és már fel is van véve a ligába. Több jónévű idősebb csapattal mérkőzésük is volt már és tekintve, hogy még csak a kezdet kezdetén vannak, az eredményeik kielégítőek és reményre jogosítók.

TENISZ.

Kiváló teniszjátékosa volt a kanadai magyarságnak Dr Kennedy (Kus-tyiszky) Lajos neves magyar orvos személyében Torontóban, aki évek múltán visszatért Magyarországra.

ASZTALI TENISZ.

Kanadaszerte nagy népszerűségnek örvend az asztali tenisz honfitár-

saink között. Minden nagyobb egyesületnek van pár jónevű játékos, de még idáig egyik helyen sem fejlődtek oda, hogy legalább egyetközi mérkőzéseket tarthatnának. Itt is inkább a szervezatlenség, mint a tehetség hiánya az ok.

A torontói Petőfi Ifjúsági Csoport tartott pár éven keresztül házi versenyt e sport téren, ahol is, az első tournamentben Bárcsak Jánosé lett a házi bajnok, az utána következő két évben pedig Ralbolvszky József nyerte meg a csoport kupáját. Máskülönbén két évvel ezelőtt Ralbolvszky József az ontarioi junior bajnokságot is megnyerte, a múlt évben pedig Molnár Gyula lett az ontarioi junior asztali tenisz bajnok, haladva Barna és Bellák magyar világbajnokok nyomaiban.

ATLÉTÁINK.

A közép- és felső iskolákban nagyon sok magyar ifjú kitűnt átlagon felüli eredményeivel, de mert a magyar egyesületeknek kimondott atlétáik nincsenek, mert arra különösebb súlyt nem fektetnek, ezek az ifjaink elkallódnak a nagy kanadai közösségben. Egy kiváló atlétánkról tudunk, aki jelenleg a torontói főiskolán végzi tanulmányait, akinek nevével sokat foglalkoztak a kitcheneri lapok. Sámuel Oszkár, hasonló nevű kitcheneri honfitársunk fia, aki messze felülmúlta képességeivel itt született iskolatársait. Eddig négy első, négy második, három harmadik díjat nyert, közöttük egy pár arany- és ezüst érmet, úgyszintén három ezüst serleget is. Kiváló futó és magasugró, de az atlétika más ágazataiban is elsőrangú és szép eredményeket ért el. Bár parányi gyermek korában hozták ki szülei Magyarországból, mindenütt büszkén vallja meg magyarságát.

Szintén Torontóban lakik Szabó István, alig tizenkilencéves ifjú honfitársunk, akit bátran lehet nevezni az angolul legjobban kifejezhető "All around sportman"-nek. Úszik, birkózik, bokszol, távfut, tenisszezik, a könnyű atlétika minden terén aktív; e sport szakon a Y.M.C.A.-ben csoportot is vezet, válogatott rugby játékos már éveig a Central Technical iskolából, kapusa az Ady F.C.-nek és védő játékos a az újonnan alakult Ady jégkorong csapatnak. Valóban egy igazi sport fiú.

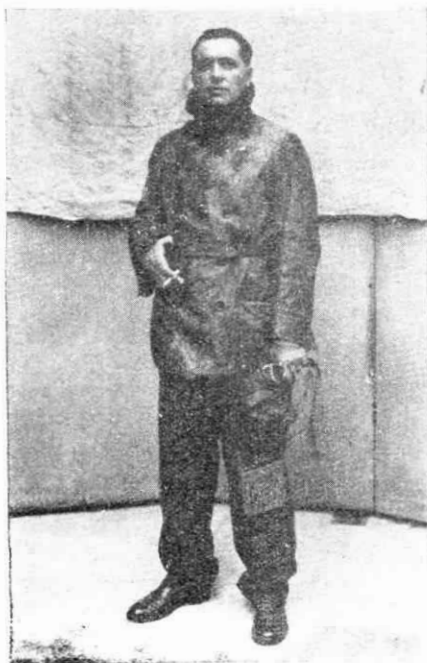
A sportágazatok kifejlődését nagyon megnehezítették a depressziós évek, mert bizony ezekben az időkben nagyon kevés volt az, amit a különböző szervezetek áldozni tudtak sportra, óriási erőfeszítéssel voltak csak képesek a fenntartás költségeit előteremteni és biztosítani a tagság kulturális és társadalmi életének feltételeit. Ez azonban nem jogcím arra, hogy a jövőben ne legyenek ezirányú kötelezettségeink ifjúságunkkal szemben, mert "megvoltunk anélkül is éveken keresztül." Sőt a múlt kényszerű és könnyelmű mulasztásait igyekeznünk kell pótolni, hogy a sport terén is elfoglalhassa méltó helyét a kanadai magyar ifjúság.

Szlávik Ferenc neves birkózó bajnokunk.
Toronto.

Szalay István neves birkózó bajnokunk.
Hamilton, Ont. 1940.

Néhai Endresz György.

A díjcsőféven sze-
replő magyar olim-
pikonink megérke-
zése Montrealba.

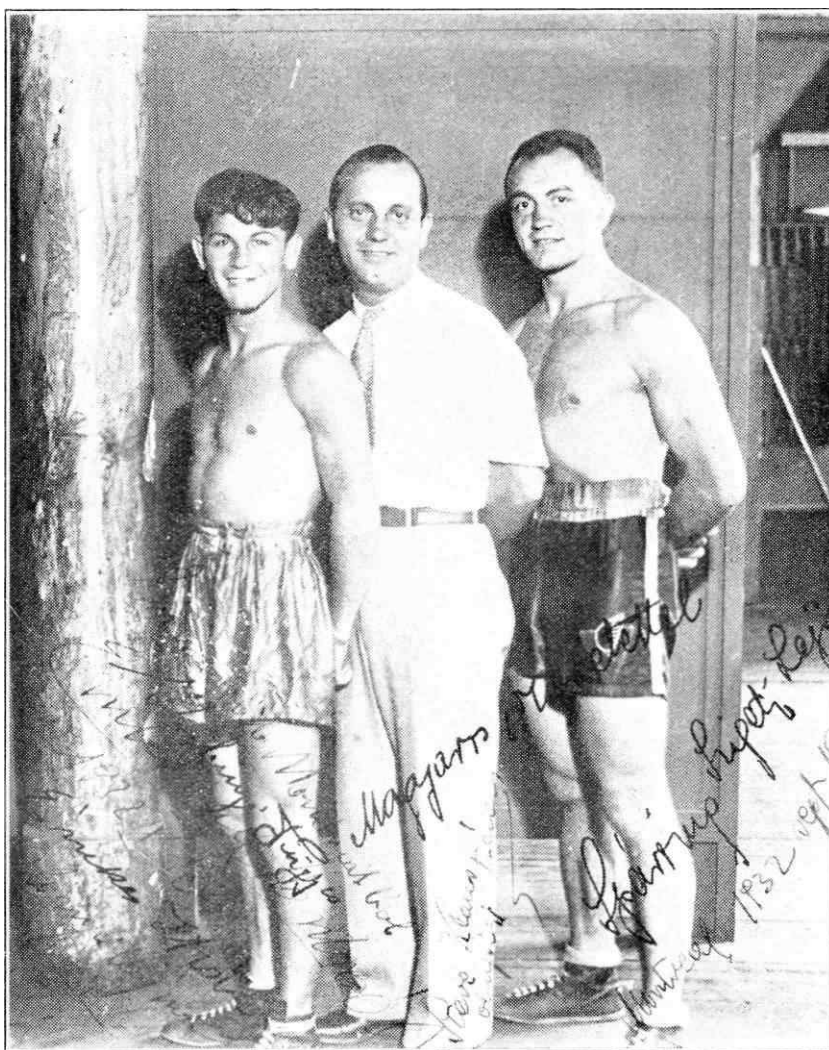

Rotter Baba és Szöllős László a páros műkoresolyázás világbajnokai kanadai vendégszereplésük alkalmával.

Orgonista Olga és Szalay Sándor műkoresolyázó bajnokaink kanadai vendégszereplésük alkalmával.

Magyar olimpiászok Montrealban. 193:

MŰKEDVELŐ SZÍNМŰVÉSZETŰNK

A kanadai magyarság társadalmi és kultúréletének legfontosabb tartozéka az amatőr színművészet. Amikor egy egyházat vagy egyesületet megszerveztek az első dolog volt annak kebelében megalakítani a színgárdát. Elsősorban azért, hogy a fiatalságot foglalkoztathassák, másodsor pedig, hogy tagjait szórakoztathassák. Itt volt a legjobb alkalom *SLZ* ifjúságot a magyar nyelvben erősíteni és megtartani, valamint az előadásokon keresztül a kapcsolatokat kiépíteni a kanadaiak és népünk között.

Ezek mellett mi sem természetesebb, mint hogy anyagi hasznot is jelentett a szervezeteknek, mert az előadások nagy látogatottságnak örvendenek. Nagyon sok egyesületnek a fennmaradását biztosította a műkedvelő ifjúság, különösen a depressziós években, amikor megszűnt az áldozatosság. A magyar műkedvelők színelőadásaira mindig előkerült valahonnan a pénz.

Kezdetben csak népszínműveket tanultak és adtak le a műkedvelők, de később sikerrel oldották meg az énekes operetteket és drámákat is. Sőt lehet mondani, hogy lassan-lassan előtérbe kerül a két utóbbi, különösen a nagyobb városok magyar kolóniáin.

Nagyon sok tehetséges műkedvelője volt és van a kanadai magyarságnak. Nem egy műkedvelő csoport érte már el azt a fejlődési folyamatot, hogy bátran felléphetnének akármelyik óhazái vidéki város színházában is. Tehetséges műkedvelőkben sohasem volt hiány, ellenben nagy baj az, hogy kevesen vannak olyanok, akik szakszerűen tanítani és rendezni tudnának darabot.

Van egy pár szín rendezőnk, akik mint hivatásos színházi rendezők is kiemelkedők lehetnének s akik rengeteg időt, fáradságot és anyagiakat áldoztak a kanadai magyar ifjúságért. Többen vannak, de nem volt rá mód, hogy mindannyiuk neve feljegyezhető lett volna s így csak azokat említjük, akikről gyakrabban hallottunk az újságok hasábjain keresztül.

Báró Csávossy Józsefné szakavatott tanítása mellett a montreali magyar ifjúság hatalmasat fejlődött a műkedvelő előadások terén. Nagyon sok magas nivójú előadást tapsolt végig a montreali közönség', amely a bárónő nagy tudását, határtalan odaadását és szeretetét dicséri.

Torontóban Breckner Sámuelné hozott rengeteg áldozatot a magyar ifjúságért. Kiforrott tehetség nemcsak a rendezés terén, amelynek szakavatott mestere, de a színjátszásban is. Rajongva szereti fajtát, a gyermekeket és az ifjúságot, amelyért fáradni és áldozni mindenkor készen van. Nagy elfoglaltsága mellett hol az egyháznál, hol a szervezeteknél látjuk

tanítani, tervezni, rendezni ezt a fáradhatatlan jó magyar asszonyt, akinek a tehetségénél és akaratánál csak a szíve jobb. Sokszor heteken keresztül az éjszakáit lepi a el, csak hogy a darab sikere biztosítva legyen. Éveken keresztül Montrealban tevékenykedett, ahol még ma is nagy szeretettel gondolnak vissza rá.

Karnay K. István Windsorban és Oshawán irányította éveken keresztül nagy hozzáértéssel és szeretettel az ifjúsági műkedvelőket. Nem egy betanított darabjával még az Egyesült Államokban is sikert arattak.

Lethbridgen Hermán István az ifjúsági színjátszásnak a lelke. Jóformán minden ráérő idejét az ifjúság nevelésével és tanításával tölti el, de meg is látszik a műkedvelőin, hogy szakavatott tanítójuk van. Az egész környéken egyike a legjobb műkedvelő gárdájuk van.

Ismertebb kiváló rendezők Calgaryban Bánffy János, Abbotsfordon Matty István, Vancouverben Domokos Györgyné, Torontóban Kosztinka Sándor, aki sok darabnak a szerepét is játszotta, Pajzos Bertalan Wellancan, Andrassy Dezsőné Sudburyban, Sámuel Oszkár, Dernoff Szilveszter és Dulovits Gottvald Kitchenerben, Rinkó Bertalanná Hamiltonban.

TANÚSÁGOS ÉLETRAJZOK.

Pár különböző életkörülmények között élő kanadai magyar honfitársunk rövid életrajza. Kijövetelük oka, csalódása, küzdelme, sikere, vagy kálváriával teljes sikertelensége. Okulhat és tanúihat belőle minden magyar honfitársunk. Kissé átdolgozva, saját leírásuk alapján íródtak meg ezek az életrajzok.

SAJTOSLAJOS,LESTOCK,SASK.

1895 július 16-ikán születtem Mándok Szabolcs megyei községben. 1922 január 31-cn nősültem meg, feleségül vettem Sajtos Juliannát, akivel megelégedett boldog házasságban élünk azóta is. A világháború előtt bevonultam katonai szolgálatra és 64 hónapig szolgáltam az osztrák-magyar hadseregben. Mint hegyi tüzér 44 hónapig harcoltam a világháború alatt a fronton, ahol is becsülettel megállottam a helyem minden alkalommal.

A háború befejezése után, az igazságtalan békekötés, amelyet Trianonban rákényszerítettek Magyarországra, nagyon sok ezer magyar testvéremmel együtt, engem is a megpróbáltatás országújtjára dobott. Akkor kezdődött meg a csalódással teljes hányt-vetett életünk. Mire a második gyermekünk megszületett, már mindent megpróbáltam amit egy jó családapa csak megpróbálhat, hogy kis családomnak kenyeret biztosíthassak, de nemcsak a jelen volt rettenetes, de a jövőnk is kilátástalannak látszott. 1926-ban nyomorúságos nehéz életünk elérte a tetőpontját s így érlelődött meg bennem az elhatározás, hogy elhagyom szeretett szülőhazámat és kivándorlok Kanadába.

1926 júliusában indultam útnak Mándokról, ahol 31 évet töltöttem életemből, otthonhagyva szeretett hitvesemet két kis gyermekünkkel Zsuzsanna és Lajossal, aki akkor még csak pár hónapos volt. Nehéz szívvel bár, de jönnöm kellett, mert a kenyér az a nagy úr és az adta ki a parancsot az indulásra.

Az Antónia hajóval július 22-én kötöttünk ki Quebecben és még aznap rá is léptem arra a földre, amely azóta második hazámnak számít s ahol ha nehéz munkával is, de becsületesen kenyeret teremthetek magamnak és családomnak is.

Természetesen itt is el kellett végeznem az élet iskoláját, még pedig rengeteg csalódással, megpróbáltatással, nélkülözésekkel és aggodalmakkal addig, amíg megtaláltam a nyugalmasabb jövőt biztosító életkörülményt.

Megérkezésem után egyenesen ide jöttem le Lestock-ra, ahol azonnal munkába is álltam napi \$1.50-ért. Csak egy pár hónapig dolgozhattam itt, mert korán beállott a tél, amikor gazdasági munkásra már nem igen van szükség. Megkezdődött a vándorlás, amely velem együtt nagyon sok honfitársamnak osztályrészül jutott abban az időben is. Lementem Albe tába, ahol a bányánál próbáltam munkát keresni. Pedig nagyon nehezen határoztam el magam, mert soha életemben bányát még nem láttam, de hajtott a kényszerűség. Nem sok idő múlva kaptam is munkát és én, aki a szabad természet ölén tanultam és szerettem dolgozni, most a föld alatt kellett megkeressem a magam és családom kenyerét.

Itt is csak három hónapig tartott a munka s azután mehettem tovább. Bejártam az albertai magyarlakta városokat, de munka nem volt sehol. Végre az erdőre vert ki a nyomorúság, ahol az erdőirtásnál és fakitermelésnél kaptam munkát. Nehéz kenyér volt annál inkább, mert egyedül voltam magyar a munkások között és az angol nyelvet még sehoggy sem beszéltem, de maradtam ameddig lehetett, mert nagy úr a muszály.

Így ment ez hosszú időn keresztül. Vándoroltam egyik helyről a másikra, hol volt munkám egy rövid ideig, hol munka nélkül tengődtem, bejártam egész Albertat és Saskatchewan, dolgoztam minden fajta munkában, nagyobbára angol helyeken, hogy az angol nyelvet könnyebben elsajátíthassam. Majd lekerültem Winnipegre, ahol sok régi magyar honfitársammal ismerkedtem meg. Innen mentem Woodridge-re a papírfa erdőre dolgozni, mely munkám hat hónapig tartott. Azután ismét visszajöttem Lestockra, majd Cupar-ra ahol munkám ugyan akadt, de minden hónapban változott a munka és a helyem is.

Ezekben az időkben mindig jobban és jobban vágyódtam már kis családom után. Nagyon terhes és nehéz volt már az egyedül lét. Volt már egy kis megtakarított pénzem s úgy határoztam, hogy vagy én megyek, vagy a családom jön, de ezt a kérdést meg kell valahogy oldani. Hosszú tépelődés után mégis úgy határoztam, hogy jöjjön a család. El is küldtem a 340 dollár költséget, hogy meg ne gondoljam a dolgot, csak amikor már úton volt a család estem kétségbe, hogy mi is lesz ha megérkeznek, mert most már nemcsak magamról, de négyünkről kell gondoskodnom akár van, akár nincs. Újból itt volt a tél és munka sehol.

Az első dolog, hogy legyen hová a fejünket lehajtani. Ha török, ha szakad tanyát kell kerítenem. Erőt vett rajtam a gazdálkodási vágy. Pénzem csak nagyon kevés volt s így az ingyenföldek után kellett nézennem. Hosszú utánjárás után végre találtam is egy elhagyott "Homestead"-ot, amelyen egy német származású új kanadás már tönkre ment és ott hagyott — azt vettem meg én. Egy elhagyatott helyen, Lestocktól délnyu-

gátra a Gordon rezervációban, tiszta bozót és erdő. Szinte félelmetes volt. Se út, se szomszéd sem lakott hely belátható területen belül.

Itt telepedtem le családommal és itt is lakunk azóta is. Szorgalmas és becsületes munkával, Istenbe vetett hittel és bizalommal, tíz év alatt nagyon szép gardaságot teremtettem az erdő helyén. Három év alatt kivágtam az erdőt és ma búzát termelek rajta. Igaz, hogy sokszor megfáztam az erdőn és sokszor meg is melegedtem, de nem a kályha mellett, hanem a nehéz munkában. Két bordám is eltört a nagy erőfeszítéssel teljes fadöntésben, de Istennek legyen hála kihevertem és haladtam mindig előbbre és előbbre.

Minden három esztendőben a gólya madár is ellátogatott hozzánk, hol egy fiút, hol egy leányt hagyott ajándékba, de a munka eredményéből jut is marad is. Sorrendbe az itt született gyermekeink nevei Sándor, Ilonka, András és Viola.

Igaza volt Petőfi Sándor költőnek, aki megéneklte: "Nagy világ az élet iskolája, melyben verejtékemből de sok el foja. Hej, de göröngyös az ember előtt az út, amíg a tiszta sivatagra jut."⁵¹

Ha minden magyar honfitársam szorgalmasan kitart a munkában, úgy Isten megáldja törekvéseit és büszkeségévé válik fogadott új hazája, Kanadának is.

KARNAY K. ISTVÁN. OSHAWA, ONT.

1996-ban Zemplén megye Battyán községben született. Mint fiatal 17 éves ifjú, szüleivel együtt kivándorolt az Egyesült Államokban, amikor is Lorain, Ohio-ban telepedtek le. Már ebben az időben is nagy szerepet játszott az egyesületi iljúsági életben, sőt mint műkedvelő színész és versíró, feltűnést keltett az ottani magyar kolónia életében.

1920-ban szüleivel együtt visszatért az óhazába, majd a rákövetkező évben megnősült. Felestül vette Nagyvád, Ung megyében Szuperák Juliskát. Annak dacára, hogy előnyös életkörülmények között éltek, még sem tudott beleilleszkedni az Amerikát járt fiatal ember az óhazái életbe s így elhatározták, hogy kivándorolnak Kanadába, tekintettel arra, hogy abban az időben már nagyon körülményes volt Amerikába visszavándorolni.

1925-ben érkeztek Kanadába, amikor is egy rövid ideig Winnipegben, majd Torontóban s végül Oshawán telepedtek le. Még abban az évben dolgozni is kezdett a vasöntödében, ahol is három évig dolgozott. 1928-ban önálló hentes és fűszerüzletet nyitott és öt évig vezette azt sikeresen. 1930-ban ismét visszament dolgozni a vasöntödébe és öt évig dolgozott megszakítás nélkül, amikor házukat eladták és leköltöztek Windsorba, ahol a

Ford műveknél kapott alkalmazást. Az életkörülmények azonban újból visszahozták régi helyére Oshawára, ahol ez évben újból üzletet nyitottak. 1932-ben a jó Isten egy fiu gyermekkel áldotta meg házasságukat, a neve Tibi — átlagon felüli zenei képességgel rendelkezik.

Karnay honfitársunk úgy Oshawán, mint Windsorban szívvel lélekkel belekapcsolódott az egyházi és egyesületi éleibe. Az egyházaknak éveken keresztül volt a vezetőségi tagja, az egyletek társadalmi és kultúréletének lelke és irányítója. A windsori Szent Antal Hitközség műkedveő gárdáját elismertté tette városközi viszonylatban is, de amellet rengeteget dolgozott önzetlenül az egyház érdekében minden téren. Sok szép és nemes megmozdulás fűződik a nevéhez windsori tartózkodása idejében.

Gyermekkora óta rajongója a költészetnek s ezt szebbnél szebb verseivel kifejezésre is juttattja. Nagyon sok verse jelent meg a kanadai és az amerikai magyar lapokban, mely mind lángoló hazaszeretetéről, idealizmusáról és szociális érzéséről beszél. Kiváló jó magyar, tisztalelkű vallásos ember és elismert versíró. — Ebben az évben ünnepelték a windsori magyarság osztatlan részvétele mellett 25 éves versírói és műkedvelői jubileumát.

BERTA LAJOS, TORONTO.

Szegény orosházi szülők gyermekeként született 1894 augusztus hó 15-én. Sok megpróbáltatáson ment keresztül már kicsi gyermekkorától, mert korán megismerte a szegénységet, annak minden szomorúságával együtt.

Nősülése után, amikor látta a mindig jobban és jobban tornyosuló nehézségeket és a kilátástalan jövőt, elhatározta, hogy kivándorol Kanadába. Természetesen mint szegény embernél, csak magáról lehetett szó, mert egy személynek a költségeit is csak a legnagyobb erőfeszítés mellett lehetett előteremteni. Feleségét született Csizmadia Etelkát és két kicsi leányát Irénkét és Gizikét otthon hagyva 1928 márciusában indult útnak és április hó 10-én érkezett Quebecbe.

Kanadába érkezése után, mint a legtöbb honfitársunk ő is felment Nyugatra, ahol különböző helyeken dolgozott. De már 1929 május elsején Torontóban kopogtatott a régi orosházi ismerősök ajtaján. Szerencséje volt, mert egy hét múlva már munkát is kapott a Torontói csak pár mérföldre lévő Concord-on a Miller-féle hatalmas műkertészetben, ahol azóta is dolgozik és megbecsült munkása a vállalatnak.

Annak dacára, hogy kis fizetésért dolgozott rendbe lett volna minden, ha a család is itt van. Emésztő vágy fogta el kis családja után. Centet

centre rakott, hogy mielőbb ismét együtt lehessenek. Az erős magyar akarat diadalmaskodott. Sok nélkülözés, álmatlan éjszaka és aggodás volt az ára, de 1930 januárjában már együtt voltak azok, akik oly nagyon szerették egymást.

Itt ismét két gyermekkel áldotta meg őket az Isten, Lajos és Nórikával. Velük együtt nőttek a gondok, de nőtt a vas szorgalom is honfitársunkban, aki termetre egyik legkisebb magyar ezen a vidéken. Kitartó és szívós munkával saját otthonot teremtett családjának, és tisztességes becsületes kenyeret mindannyiuknak.

Nagy idealista, szereti a verset. Sok versét még abban az időben írta, amikor egyedül vándorolt a kanadai országutakon, de sokat írt azóta is. Több versét meg is zenésítette s a kirándulások alkalmával együtt éneklük a magyar honfitársak. A legtöbbször kicseng a szülőföld, a kis óhazái porta és otthonhagyott kedvesek utáni vágyakozás.

MÁTYÁS FERENC,—CALGARY, ALTA.

1899 december 3-án születtem Magyarbikalon, Hunyad megyében. Amikor kitört a világháború még gyermek voltam, de az 1916-os év már engem is az olasz fronton talált, ahol fogságba kerültem és csak 1920-ban térhettem vissza hazámba. Mire visszatértem, szülőföldemen már a románok voltak az urak és mindjárt be is soroztak a román hadseregbe és akaratom ellenére be is vonultattak. De csak hat hónapig szolgáltam Erdély új gazdáit s azután teljes felszereléssel megszöktem és sikerült átjutnom a határon Magyarországra. Sok viszontagságon és veszélyen mentem keresztül a szökésem alatt, de megsegített a magyarok Istene. Ott jelentkeztem a katonai parancsnokságon és beléptem a magyar hadseregbe, majd leszerelésem után finánc lettem — később pedig a csendőr állományba léptem, ahol is hat évet szolgáltam. Csendőr szolgálati éveimben kerültem el Dombárd, Szabolcs megyébe, ahol megismerkedtem és eljegyeztem Baglyos Borbálát és leszereltem.

1927 márciusában idejöttem Kanadába és feljöttem Nyugatra, ahol először gazdaságban dolgoztam. Amikor már annyit összegyűjtöttem, hogy elég volt költségekre, azonnal kihozattam mennyasszonyomat és megesküdtünk. Ebben az időben már Saskatchewanból Albertába költöztem, ahol is Calgary-ban dolgozgattam. Nősülésem után nagyon sok megpróbáltatáson mentünk keresztül. Dolgoztam bányában, a C.P.R. vasútársaságnál, de munkám csak rövid ideig tartó volt. Végre Calgary-ban bekerültem egy kárpitos műhelybe, ahol először — tekintettel, hogy a szakmát nem ismertem, — csak sepregetnem és csomagolnom kellett. Közben

megszerettem ezt a mesterséget és bár rengeteget kellett túrnöm és szenvednem, ki is tanultam azt. Nagyon kis fizetésért kellett dolgoznom eleinte, de kitartottam, mert tudtam, hogy a kitartás fél sikert jelent. És ma már tíz éve, hogy ebben a szakmában dolgozom és Istennek legyen hála, meg is vagyunk elégedve. Szorgalmunkkal szép házat is szereztünk magunknak s amellet megbecsült állandó munkám is van, amely tisztességes és becsületes kenyeret biztosít számunkra. Van egy hét éves kis leányunk a Margitka s így megelégedetten élünk.

1929 októberében kihozattuk feleségem leány testvérét is, aki már a reakövetkező év januárjában férjhez is ment. Juhász István Gömör megye, Zubogy községből ideszármazott magyar honfitársunknak lett a felesége. Van egy kilenc éves kis leányuk s jelenleg itt élnek Rosedale-on. Őket már jobban megpróbálta a sors. Mindent megpróbáltak, hogy előnyösebb életkörülmények közé kerülhessenek, de eddig nem nagy sikerrel. Jelenleg is a munkakeresés keserveit élik. A férj Nanaimon próbál munkához jutni, míg a kis család reménykedve Rosedale-on várja a hírt, hogy sikerült-e valami. Bizony itt is keményen kell küzdeni a mindennapi kenyárért s amellet gyakran megtörténik, hogy itt is nélkülözik a magyar.

MOLNÁR MIHÁLY — HUNTINGDON, B. C.

1874 október hó 15-én születtem Szabolcs megye Tornyospálca községben. Már közel harminc éves nő ember voltam 1903-ban, amikor szóba került az Amerikába való kivándorlásunk. Egy sógorom élt már négy éve New Jerseyben, aki többször írta, hogy jöjjünk ki, mert itt nagy kereseti lehetőségek vannak. Hosszas levelezés után elhatároztuk, hogy megpróbáljuk Amerikát, természetesen először csak egyedül és ha tényleg seperni lehet a dollárt, akkor jön utánam a család is.

1903 májusában hagytam el községemet és szülőházamat és még abban a hónapban az amerikai parton kötött ki az engem szállító hajó. New Yorkból Perth Amboyba mentem, mert sógorom ehhez a városhoz közel lakott. Odavaló érkezésem és sógorommal való találkozás után, amely meglehetősen körülményesen történt meg, már másnap egy homokbányában dolgoztam, napi egy dollárért.

Sógorom időközben már levelezésben állott egy barátjával, aki Nyugat-Kanadában Saskatchewanban home steadon volt, s aki melegen hívta sógoromat, hogy ő is menjen át home stead-ra Kanadába, ahol szédületes lehetőségek vannak. Sógorom nekem is tett említést terveiről és hívott engem is, hogy induljunk és próbáljuk meg, de én először nem akartam kétélnek állani, mert találkoztam egy magyar honfitársammal, aki csak

nem régen jött onnan vissza és óvva intett, hogy Kanadába menjek. Olyan rettenetesnek írta le nékem Nyugatkanadát, hogy minden kedvem elment a helyemet megváltoztatni... Szemán sógorom azonban annyit beszélt a barátjától kapott levelek és információk hatása alatt, hogy végre igent mondtam sógoromnak.

Szemán sógorom a feleségével, egy másik magyar honfitársunk és én 1903 telén útnak indultunk Nyugatkanada felé, hogy mi is foglaljunk home steadot magunknak. Éjjel érkeztünk Whitewoodra oly rettenetes hidegben, hogy azt hittük meg kell fagynunk. Hajnali négy órakor felkeresett bennünket Pinke honfitársunk, aki a kormány embere volt és érdeklődött, hogy mit akarunk csinálni és hová akarunk menni. Elvitt a lakására, ahol felmelegedtünk és haraptunk valamit, majd délután négy órára előkerített Pinke honfitárs egy másik magyart, akinek útiránya arra vezetett, amerre mi akartunk menni. Kaposvárra tartottunk, mert Szemán sógoromnak ott lakott cca 12 mérföldre Kaposvártól egy rokona és azt szerettük volna megtalálni, mielőtt határoznánk további sorsunk felől. Szekerén indultunk el innen, amely szekéren még vagy 25 zsák őrleni való is volt, amelyet először a malomba kellett vinnie kísérő honfitársunknak. Irtózatos hideg volt, úgyannyira, hogy félútban már meg kellett állni, hogy valahol felmelegítsük magunkat, mert különben biztosan megfagytunk volna.

Hosszú és kínos vergődés után végre megérkeztünk Kaposvárra, ahol kijelölték a helyet, amely a mi home steadunk lehet. Szmerkovszky honfitársunk a telepítési hivatal embere volt, aki megmagyarázta, hogy merre is vannak azok. Ő maga nem tudott velünk jönni, hanem velünk küldötte 14 éves fiát, hogy az kísérjen el bennünket. A kijelölt home steadunk Eszterházy és Tochwood környékén volt, ahol abban az időben nem volt más mint hepe-hupás bokros, cserjés, erdős vidék, teljesen lakatlanul. Sehol egy ház, csak a hórengeteg ameddig a szem ellát. Irtózatos hidegben indultunk útnak az új otthonunk felé. Killaby-ig vonaton s onnan gyalog tovább. Több helyen gypsátrat készítettem, hogy legyen hol aludnunk. Ennivalónk nem volt más mint szalonna, kenyér, tea és cukor. Egy helyen találtunk új telepeseket, akik amikor megtudták hová igyekszünk, mutattak egy rövidebb utat, amelyen megspóroltunk 9 mérföldet. De így is azt gondoltuk, hogy sohasem érünk mi a kijelölt home steadra, abban az Isten-ítélet időben. Már rettenetesen fájtak a lábaim, amikor egy Indián Mis sióra akadtunk, ahol megállapították, hogy a lábam meg van fagyva. Másnap éppen istentisztelet volt, jött a lelkész és megengedte, hogy pár napig ott maradassunk és úgy ahogy tudjuk, hozzuk rendbe a lábamat. Hét végén mentünk tovább.

Irtózatos megpróbáltatások között, az indiánokkal való sok kellemet-

lenség és veszély között, prairie tüzeken keresztül értük el Liptont, a mi homesteadunkat. Hogy mit jelentett itt életet kezdeni azt csak azok tudják, akik megpróbálták. Napi járó földre még szomszéd sem volt. Ide hoztam ki a családomat, feleségem és két kicsi gyermekem az egyik öt, a másik három éves volt. Ezerszer megbántam már, hogy elhagytam az Egyesült Államokat és ide jöttem erre a vad nyugatra, ahol a poklok minden kínját át kellett éljem.

Először mérföldekre kellett elmennem dolgozni, hogy az élelmet megtudjam szerezni családomnak, mert semmink sem volt. Később jártam Saskatchewanban össze-vissza, egyik helyről a másikra dolgozni, hogy az állatállomány egy részét be tudjam szerezni és a földtöréshez láthassak hozzá. Dolgoztam vasúti munkán hosszú ideig, amíg annyit összekerestem, hogy ezeket mind be tudtam szerezni. Azután hozzákezdünk a földtöréséhez és a termeléshez. Évek küzdelmes munkájával, rengeteg szenvedés és nélkülözés után emberségesebb lett az életünk. Volt szép gazdaságunk, nagyszámú állatállományunk és apró jószágunk. Többször megpróbált bennünket még azután is az élet. Nem egyszer volt marhavész, amikor a fele elhullott állatainknak, ele azt is kihevertük. Sokszor félholtra fagytam és úgy találtak rám a szomszédok, mert már nem volt elég erőm hazavonzolni fagyos testemet. De Isten mégis megsegített és mindig haladtunk előbbre.

Így éltünk 1926-ig, amikor elhatároztuk, hogy eladjuk a home steadunkat. Még ennek az évnek a végén el is adtuk egy unokaöcsémnek, míg a többit elárvereztettük és tavasszal a vejemmel és családommal leköltöztünk autón Kaliforniába. Los Angelesben laktunk mindössze hat hónapig s azután ismét visszajöttünk Kanadába, de most már nem Saskatchewanba, de British Columbiában telepedtünk le. A Sumas Prairien béreltünk egy 100 aceres gazdaságot és mint elsők, három másik magyar honfitársunkkal megkezdjük a dohánytermelést. Ez volt az első kísérlet B.C.-ben a dohánytermesztéssel. A dohány mellett kalászosot és cukorrépát is termeltünk meglehetősen sikerrel. A dohányt azonban nem tudtuk megfelelően kezelni és értékesíteni s így mi feladtuk azt.

Abban az időben mindössze egy pár magyar család volt British Columbiában és pár magányos fiatal ember. Később jöttek családosok és magányosok is mind nagyobb és nagyobb számmal. Mi voltunk itt az elsők között családommal és vejemmel Matty Istvánnal az Abbotsford kerületben.

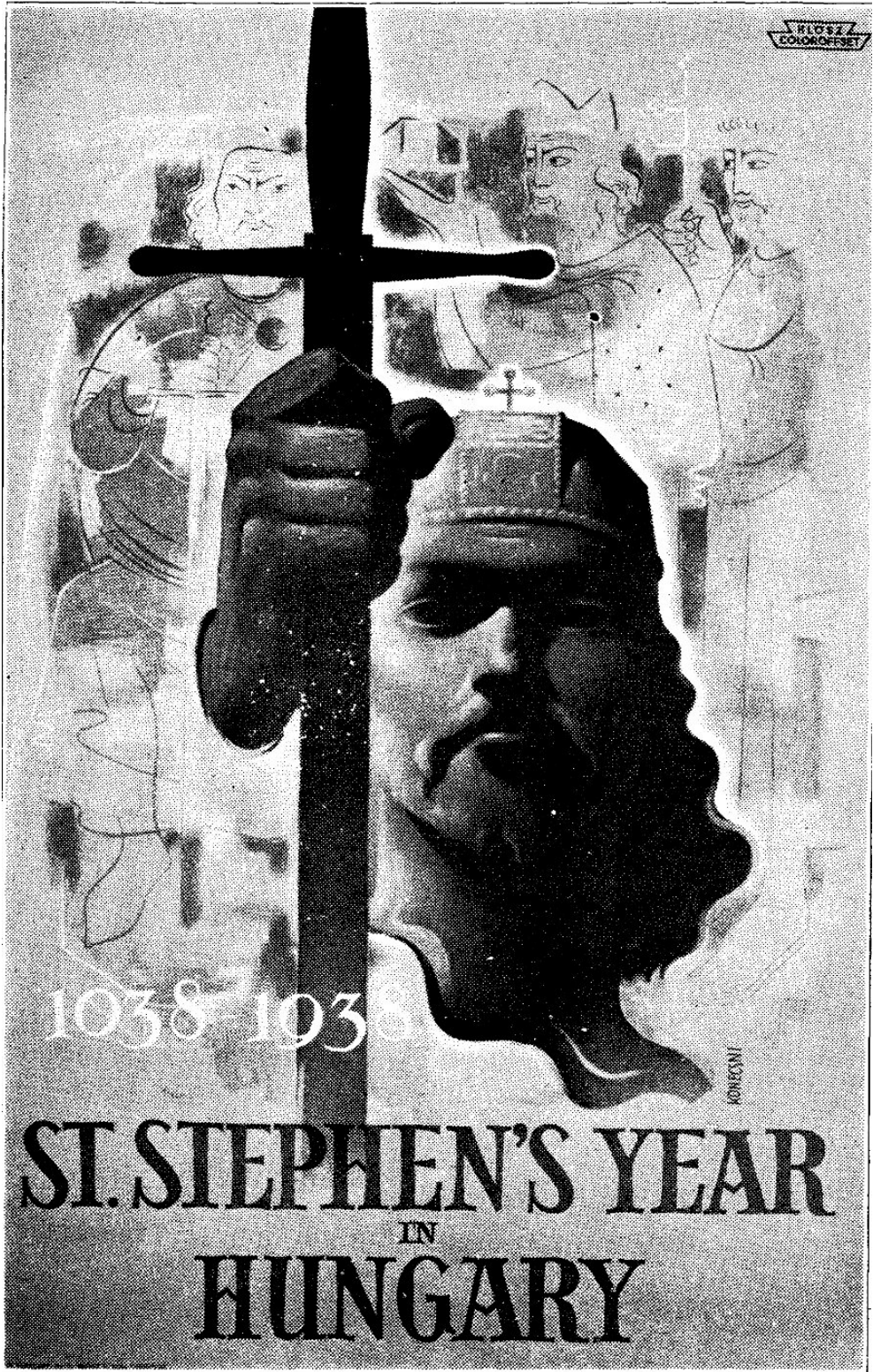
Nemsokára azután, hogy a dohánytermelést abba hagytuk, egy tejgazdaságot állítottam be, ahol 1936-ig dolgoztunk. Majd eladtuk az egészet és beköltöztünk az onnan csak pár mérföldre lévő határvárosba Huntingdonba, ahol tej csarnokot nyitottam. Amikor ide jöttünk volt több hasonló vállalat ebben a kis városban, de ma már mi látjuk el az összes

itt lakókat. Van 500 darab csirkénk is tenyészetre és tojásra s így ma már sokkal könnyebb az életünk, mint volt annak előtte. Hat gyermekünk van négy fiú és két leány. A leányok már férjnél vannak, úgyszintén egy fiunk is nős már. Egy másik fiunk még 1924-ben elment csépelni valamerre és azóta sem hallottunk felőle. Bizony nagy szomorúság ez nekünk. A két kisebbik fiú idehaza van velünk. Azonkívül 9 unokánk is van már. Lassan eljár az idő.

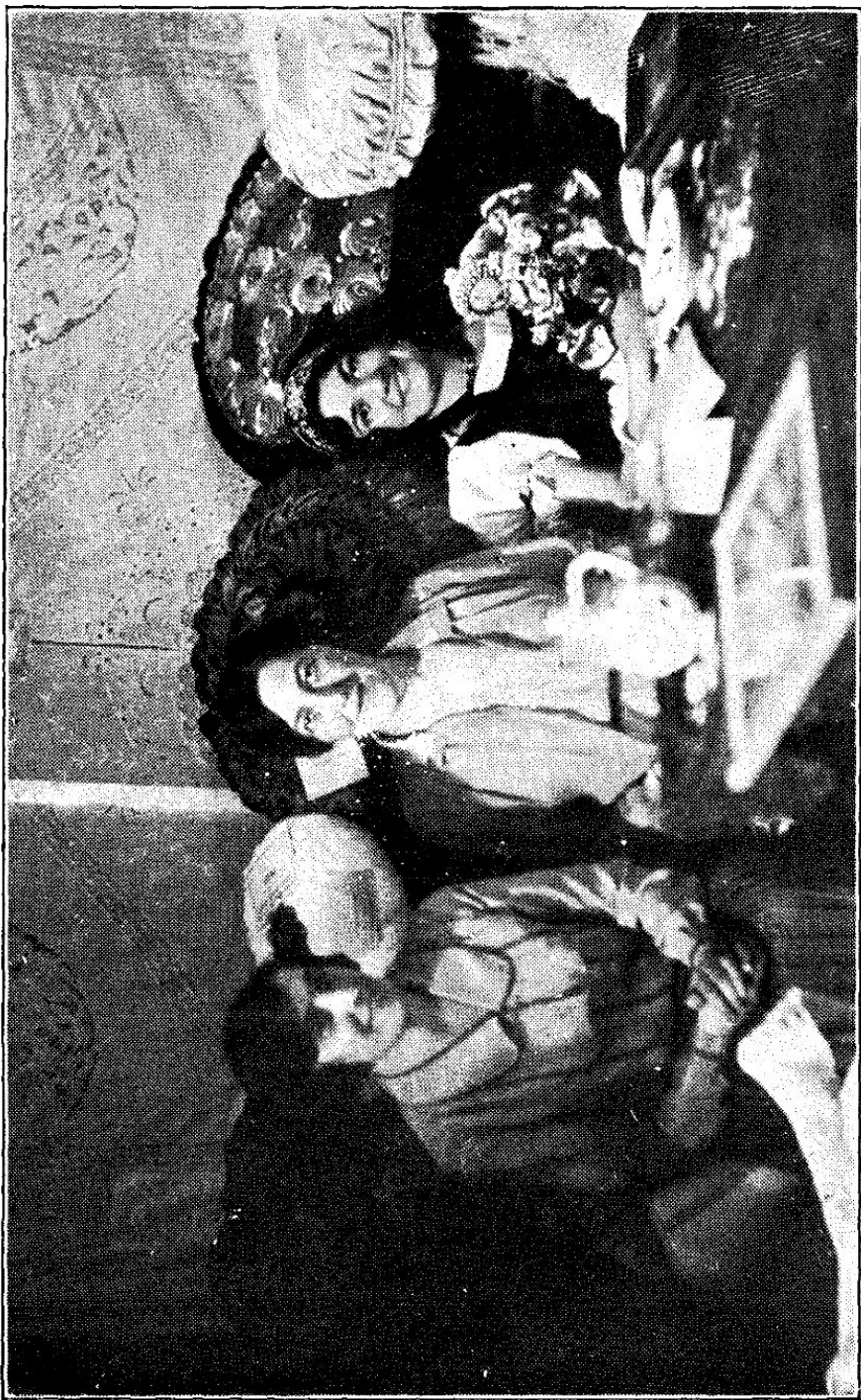
Szeretünk itt élni British Columbiában és csak azt sajnáljuk, hogy nem jöttünk tíz évvel korábban ide.

A torontói Magyar Római Katolikus Egyház jubileumi csoportképe. 1940.

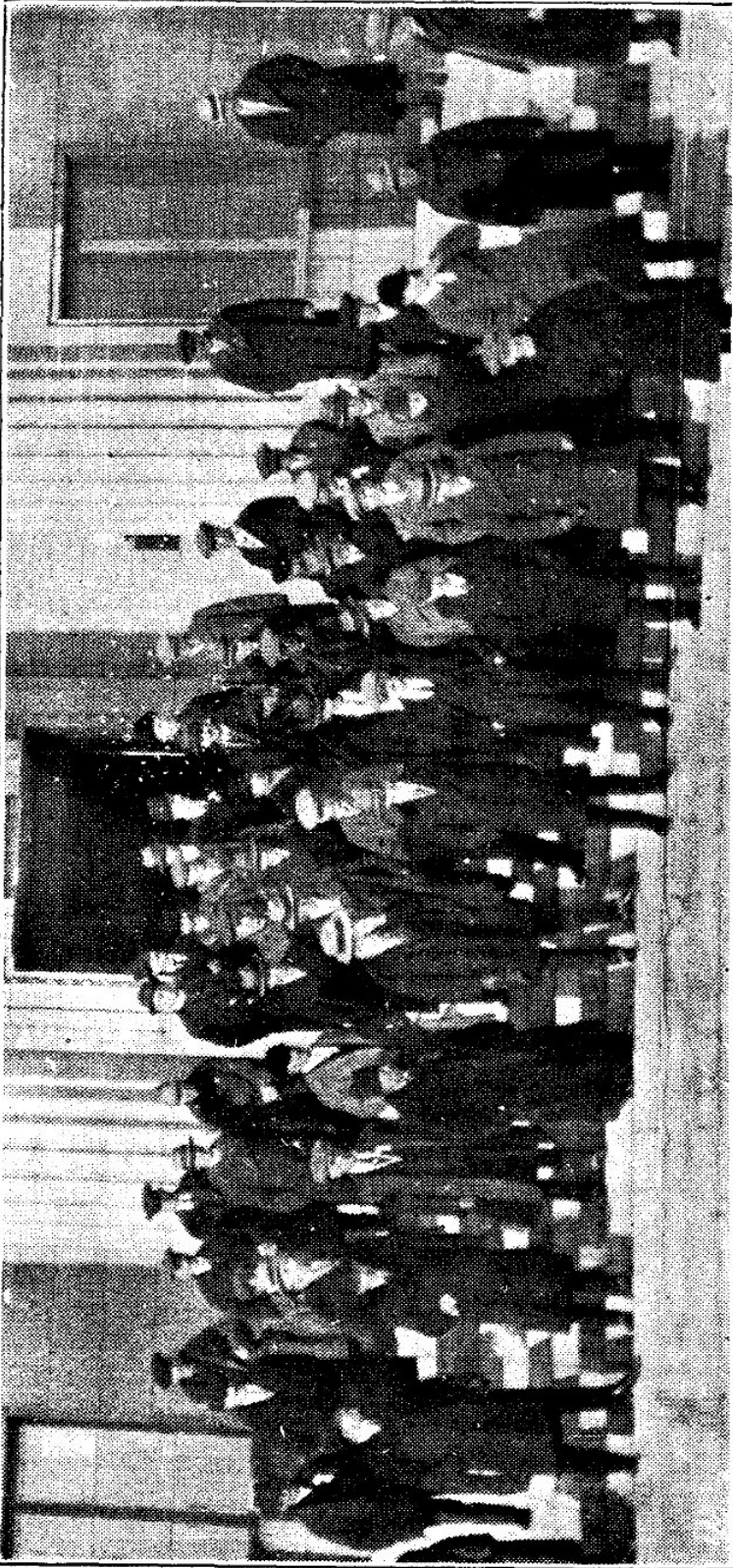
A fenti kép a magyarországi Szent István év propagálását szolgálta Kanadában 1938-ban.

A winniepei Magyar Nőszövetség gyönyörű kézimunka kiállításá.

A manitobai parlament lépcsőháza egy mágnus eszoporral Winnipeg.

A Kanadai Magyar Szövetség delegátusainak egy csoportja, Winnipeg.

Indián törzsfőnök Kanadában.

A winnipegi kitűnő labdarúgó csapat, 1928.

Magyarruhás táncospárok Kanadában. 1940.

Kanadai magyar műkedvelők népszínműben.

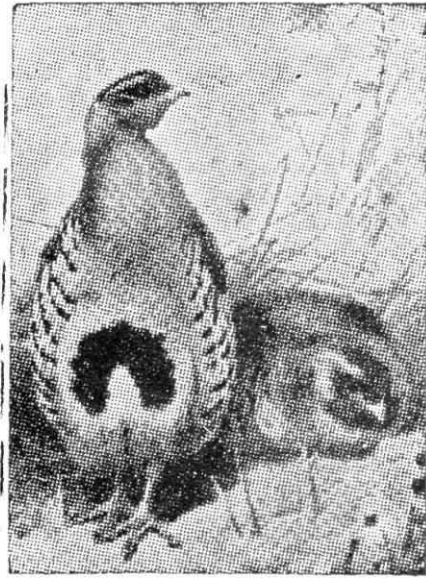
Κόσμος της Παναγίας, Αθήνα, 1914

Általunk ismeretlen kanadai magyar honfitársunk temetése.

A kanadai magyarság által készített és adományozott díszalbum fedőlapja.

Nemcsak a magyarság, de a magyar fogoly szárnyasunk is történelmet csinált Kanadában. Pár évvel ezelőtt ezrével telepített le Magyarországból Kanadába a kormányhatóság ezekből az ízés húsú madaraktól.

A Brantfordi Magyar Betegsegélyző Egylet 25 éves jubileumi felvonulása

KÉPCSARNOK

Brenoczky Mihály és neje szül. Miklós Rezsűlia Otthon első telepesei. Mindketten meghalták már.

Gönczy Lajos kaposvári első telepes honfitársunk és családja. 1886-ban érkezett Kanadába az "Eszterházy" települőkkel.

Gönczy Hona, másodszülött gyermeke Gönczy Lajos és neje kaposvári első telepes honfitársainknak. A világháború alatt ápolónő volt Kanadában. Kanadai származású férje 1940-ben Vancouverben lezuhant repülőgépével és szörnyet halt.

Gönczy Péter az első Kanadában született magyar fiú, Gönczy Lajos és neje Kaposvári első telepes honfitársaink gyermeke. A világháború alatt a kanadai hadsereggel Európában harcolt a központi hatalmak ellen. Meghalt 1938-ban.

Az első Békéváron született magyar gyermek Szakács Irma, Szakács József és neje gyermeke. Ma már férjhezett asszony, Béres Elek felesége. Ma is itt laknak a telepen.

Horgász István és neje Vezsenyi Lídia Halmok magyar telep megalapítói. Mindketten pár évvel ezelőtt haltak el.

Gál István békévári honfitársunk fiatalkori Szigeti Sándorné elhunyt öreg honfitársnőnk. Békévár, Sask.

Szigeti Sándorné elhunyt öreg honfitársnőnk. Békévár, Sask.

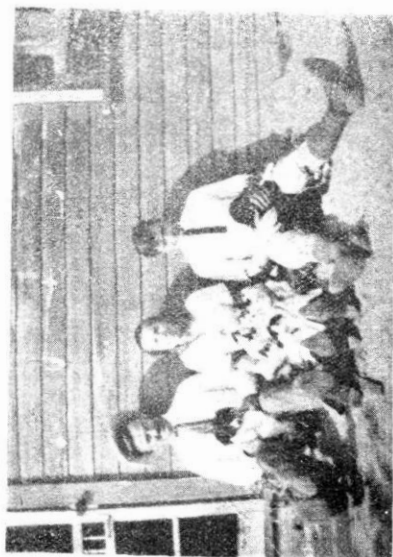
Tercpóczky András és neje régi telepes honfitársaink.

Banga Mihály és neje Stockholm Sask. Öreg magyar telepesek.

A nyugalomba vonult öreg Szakács Áron volt békevári első telepes honfitársunk vancouveri otthona kertjében.

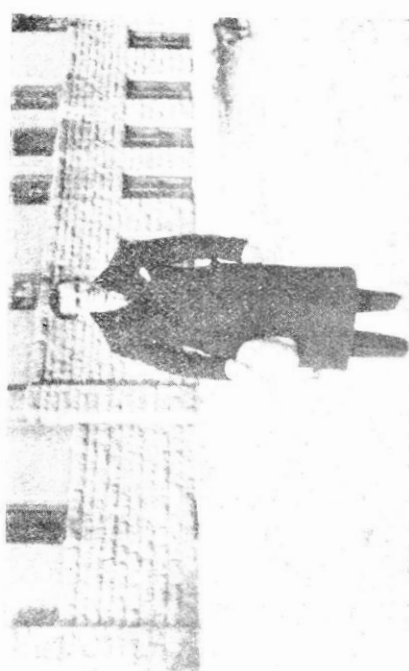
Konyha Ferenc ismert nyugatkanadai honfitársunk és családja fiatalabb éveikben Otthon-i házuknál.

Szaxon és Bodnárné Matild, Jakab és Juliával, Yorkton, Sask.

Szakács Andrásné 1927-ben elhunyt békevári honfitársnőnk és v. vizbe fulladt. A winnipegi magyarság közkedvelt tagja volt. Váratlan tragédiája megrendítette honfitársait.
Kis unokája.

Bracekó Dezső honfitársunk egy nyári kirándulás alkalmával és v. vizbe fulladt. A winnipegi magyarság közkedvelt tagja volt. Váratlan tragédiája megrendítette honfitársait.

Izsák József és neje szül. Szabó Mária elhunyt békevári első telepesek. Izsák Gyula közismert honfitársunk szülei voltak.

Szakács András 1927-ben elhunyt első telepes békevári honfitársunk.

Brehóczky Jánosné, Bodnár Józsefné, Gyuricskó Istvánné és leánya, Campbell Jánosné mint kis gyermek, aki már 4-ik generációs magyar gyermekként született.

Néhai Varga Sámuelné szül. Tischler
Juliana, Windsor, Ont.

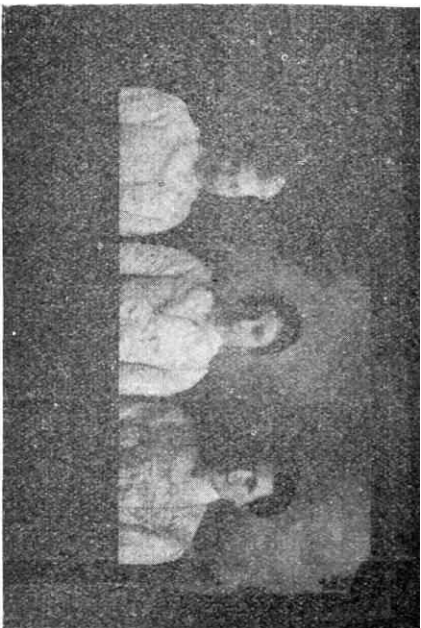
Ast János winniepegi elhunyt
honfitársunk.

Halassy Mihály elhalt honfitársunk,
Edmonton, Alta.

Néhai Papp Endre (Amae Szatmár megye)
Munkaközben egy vasúti talpfa a fejére
zuhant és halálát okozta. Calgary, Alta.

Saxon, Konyha és Bodnárné honfitársaink a régi szép magyar divat szerinti öltözetükben. Yorkton, Sask.

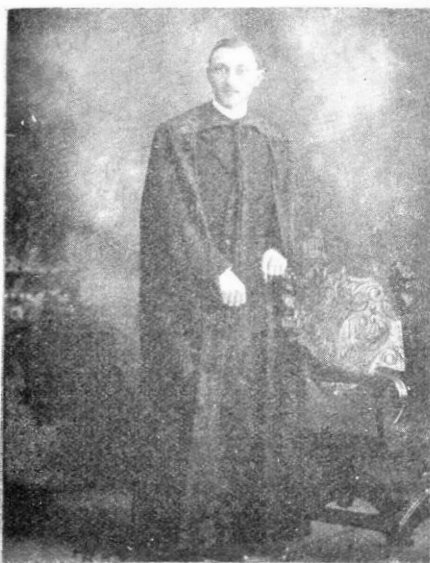
Brehókyné és 5-ik generációs dédunokája a kis Campbell leány. Saxon Hill, Sask.

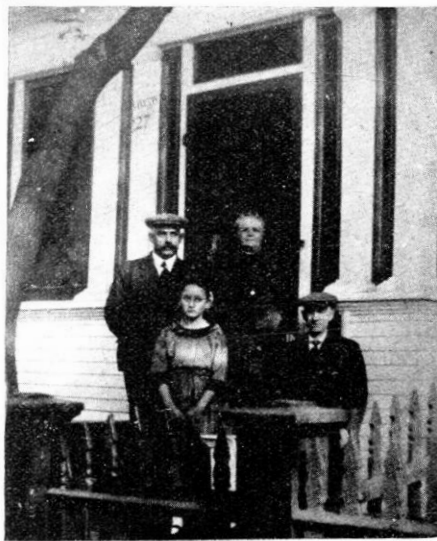
Pánczél László winnipeg-i magyar honfitársunk. Hosszú közeletti pályafutás után nyugalmába vonult.

Ft. Iványi Kázmér (Győr) 5 évig volt a Lugosi Rendháznak házfőnöke és a Római Katolikus Hitközség plébánosa. 1939-ben kanadai misszióba küldte a Rend Generálisa s azóta bejárta az ontarioi katolikus magyar telepeket s innen tervei szerint British Columbiába megy.

Tiszt. Kovácsy Lajos pioneer ref. misz-sziósnárius.

Panczel László kozismert winniepei honfitársunk családjával. Nevelt fia Pánczél János és nevelt leánya Piroska Terézcel.

Mrs Z Istvanffy

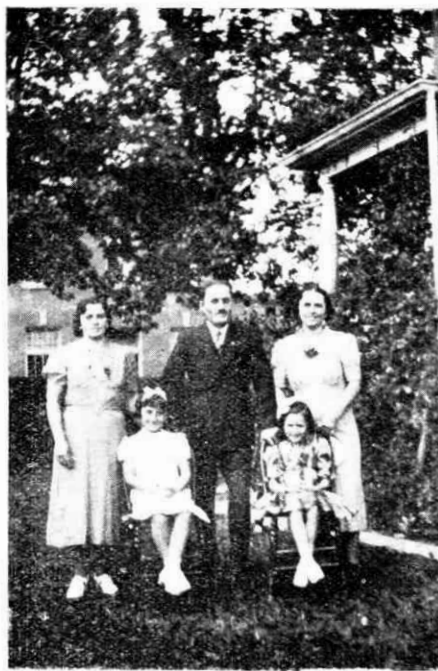
N. Istvánffy Zoltánné a winnipeg-i Magyar
Nőszövetség elnöknője.

Huhn András és családja valamint Freisinger Ferencné honfitársnőnk Winnipeg.

Komiódy Mihály és neje született Kelemen Rozália (Mezőberény - Ujmosnicza Temes megye) gyermekeikkel, Calgary Alta. 1940.

Mátyás Ferenc (Magyarbikal Hunyad m.) és neje Baglyás Borbála (Dombrád Szabolcs m.) és kis leányuk Margitka, Juhász Istvánné sógornőjük és leánya Calgary Alta.

A jövő magyar generáció: Lukács Piroska, Stampfer Juliska és Magda, Kakas Annuska, New Westminster, B.C.

Kakas János és családja New Westminster B. C.

A k's árván maradt Kakas Annuska.

Kakas Jánosné 1938 június hó 21-én elhunyt honfitársnőnk. New Westminster, B. C.

Nyisztor János, Otthon Sask. 1940.

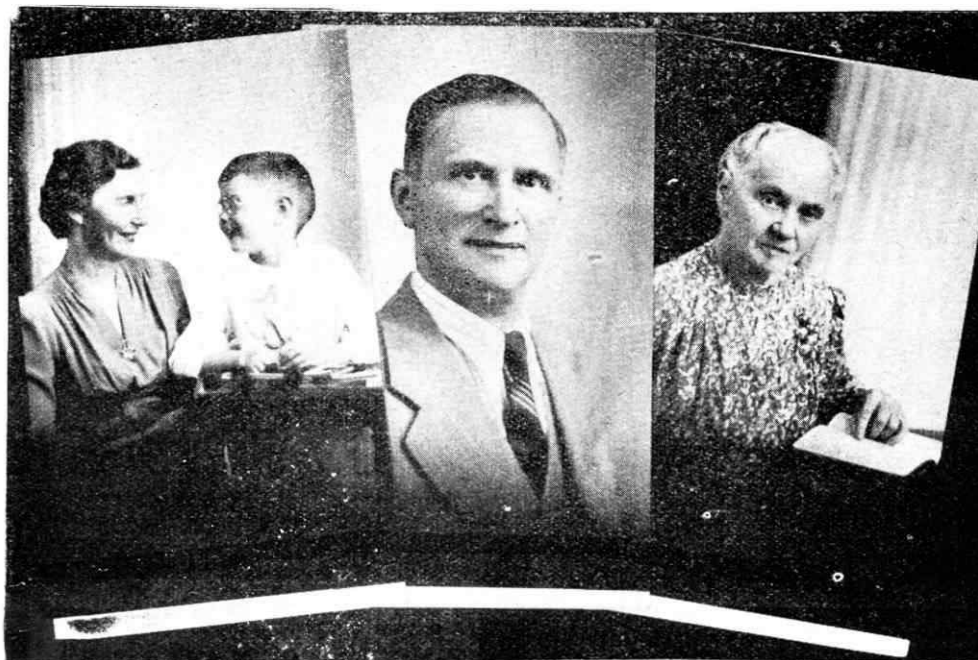
Tóth Margit Iestocki születésű másodgenerációs magyar leány, Toronto, 1940.

Strompf János (Poprád Szepes m.) Kitchener, 1940.

Takács Bertalan és neje szül. Dancsák Mária (Sátoraljaújhely) gyermekeikkel Erzsébet és Bertalannal, Delhi Ont.

Dr. Biró Károly (Budapest) neves magyar orvos, kitűnő sebész családja és édes anyja Saskatoon, Sask.

Klein Tivadar honfitársunk, az "Ady Endre" Magyar Egylet elnöke és családja, Saskatoon, Sask.

Koródy Béla a magyar közéletben sokat tevékenykedő honfitársunk nejével és gyermekeivel, Lajos, Lóla, Mariska, Margit, Edi és Boriskával. Winnipeg, Man.

Szabó László és neje szül., Gyurics Mária (Salgótarján) és fiuk István, Hamilton Ontario.

Molnár Imre és neje szül. György Gizella (Szalócz Gömör m.) és gyermekeik, Gizella, Zoltán és Imre. Timmins Ont.

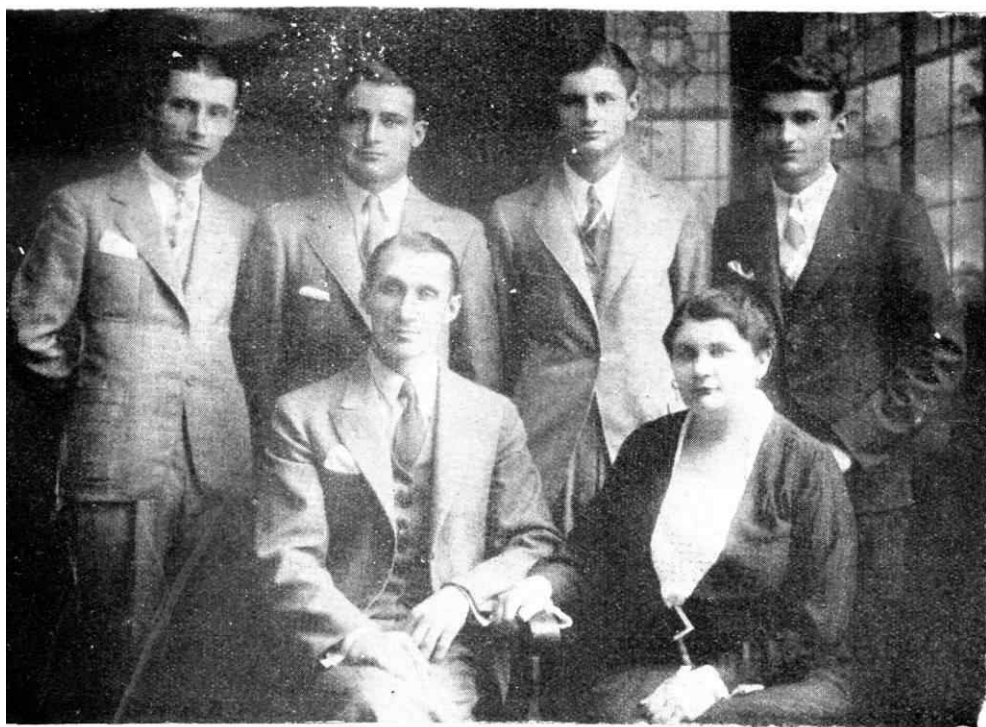
Ruzsa László és neje szül. Kerekes Mária.
(Géze Gömör m.) leányukkal Emmikével.
Timmins, Ont. 1940.

Beicht Mátyás és neje szül. Medve
Gizella (Szabadka) Timmins 1940.

Bayer Béla és neje szül. Szabó Julianna
Budapest. Toronto.

Vogl József és családja, Hamilton, Ont.

Szűcs József és neje született Tóth Katalin (Orosháza, Békés m.)
és gyermekük László. Ő volt az első Torontóban keresztelt
magyar gyermek. Toronto, 1940.

Horváth Mihály és neje szűcs Kovács Ilonka. Nagylak
Toronto.

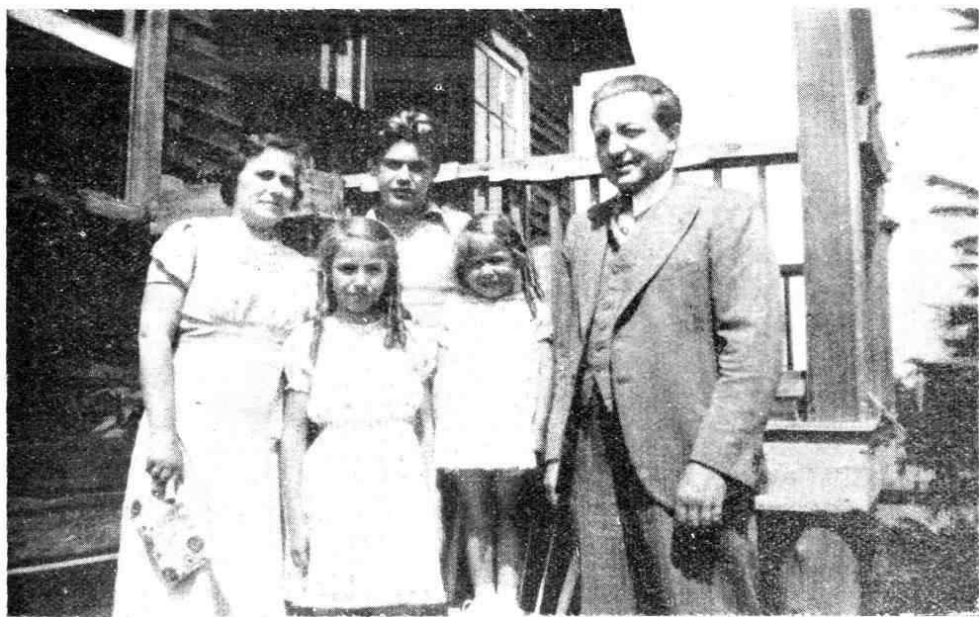
Egyed Ferenc és neje gyermekeikkel G.zike
és Aliczával. Toronto. 1940.

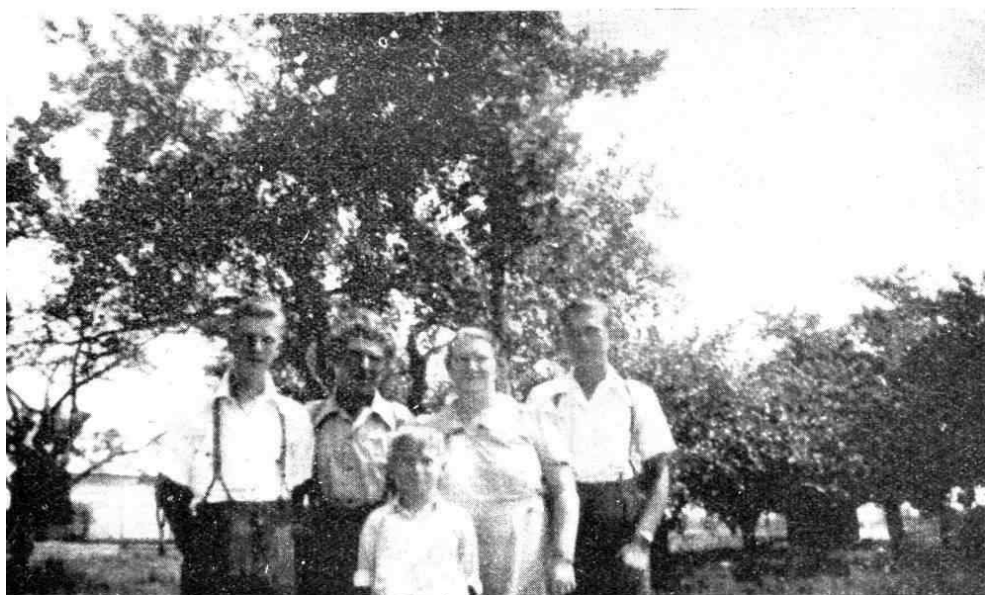
Nagyobb Lajos és családja (Híradá-
va) felesége szül. Hendrick Mária és
fia Róbert. Toronto

Pólik András és neje született Gajda Mária
(Csanádpalota Csanád megye.) Toronto.

Tóth Pál és neje született Deák Julia, Orosháza Békés m., gyermekeikkel
László, Ibolyka és Margitkával, Toronto.

Süle Mihály és neje szül. Thomay Ilonka (Orosháza, Békés m.) gyermekeikkel
Károly, Béla és Mihállyal, Toronto.

Balázs József és családja Brantford, Ont. Id. Balázs József, ifj. Balázs József és neje, Balázs Anna, Balázs Zsigmond, Burgess Betty, Balázs Olga, Dorothy, Robert, Muschina Jean és Robert dédunokák, 1940.

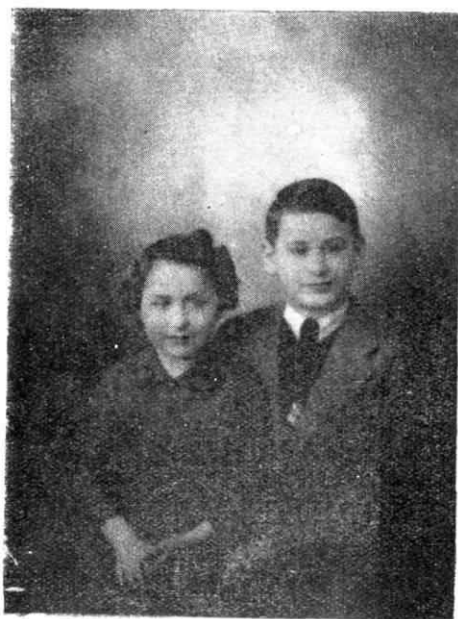
Ifj. Balázs Józsefné a jó magyar anyák mintaképe, leányával Olgával. Brantford Ont.

Néhai Balázs István honfitársunk Brantford Ont. Mint az Egyesült Államok hadseregének katonája Mexicóban halt meg.

Vladik Sándor és neje Balazsér-Gelénés Bereg megye, torontói otthonuk előtt.

Molnár István, Liece, Gömör m. Felesége szül. Kővéssz Mária és gyermekei János és Irénke, Hamilton, Ontario.

Molnár Netti (Liece Gömör m.) Autó szerencsétlenség áldozata lett. Családja az Óhazában van Deresk Gömör megyében.

Dr. Leskó István kaposvári születésű másodgenerációs kiváló magyar fogorvos. Toronto.

Rimaszombathy István (Karcag) Windsor.

Izsák Elemér békevári születésű másodgenerációs magyar ügyvéd. Toronto.

Szakács Gábor utolsó éves fogorvostanhallgató, másodgenerációs békevári születésű magyar testvérünk. Toronto. 1940.

Czier László (Csalános, Szatmár megye) és
neje született Ósvald Irma. Toronto.

Hertelendy Endre, Ujszentes, Temes megye.
Toronto.

Németh József és neje született Jassik
Annus (Tamási Tolna m.) gyermekeikkel
József és Aliczával, Hamilton, Ontario.

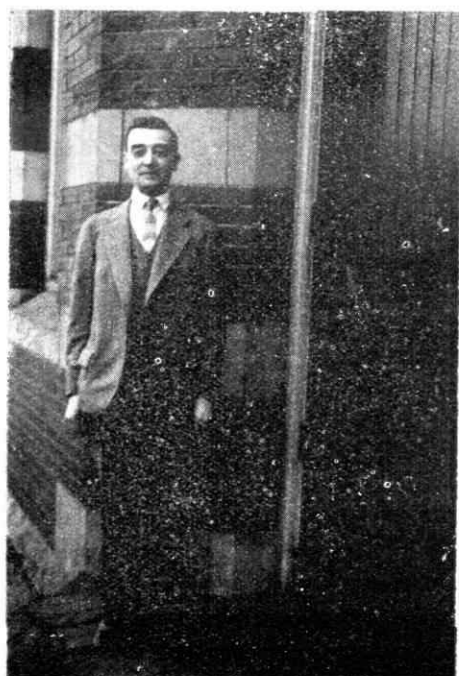
Néhai Ender János és családja, Veszprém. Felesége szül.
Zimmermann Teréz, gyerekei József és Mancika. Toronto.

Székely Antal és neje szül. Molnár Iona Újszentes, Temes m. gyermekeikkel Antal, Erzsébet, Margit és Lenkével, Toronto. A kis Lenke 6 éve mint ösztöndíjas végzi zongora tanulmányait a Zene Konzervatóriumban. Mindössze 11 éves a nagytehetségű magyar kis lány.

Gréber Géza Vencselő Szaboles m. Toronto.

Papp László (Tótkomlós Békés m.)
Toronto, 1940.

Fényes László, Érendréd Szatmár m.
Toronto.

Beck Márton Kís-Kassa, Baranya m.
Toronto.

Nyitrai Pál (Érpaták Szabolcs megye)
Timmins, Ont. 1940.

Izsák Gyula, Toronto.

Csók Ilonka és Erzsike Csók Ernő és neje gyermekei. Toronto, 1940.

Kristóf István. Toronto, 1940.

Csók Ernő (Beregdaróczi Bereg megye) kiváló amatőr költő. Toronto, 1940.

Lizák Mihály Kisvárda Szabolcs m. Toronto.

Asztalos József és neje szül. Rácz Póli.
Székely-muzsna Hadgya Udvarhely megye.
Toronto.

Megyesy Lajosné (előbb özv. Nagy Ferenc-
né, szül. Kolozsváry Zsuzsanna) Tarcal
Zemplén megye, Montreal.

Bankó Juliska, Welland, Ont. 1940.

Nagy Dezső Tarcal Zemplén m.
Toronto.

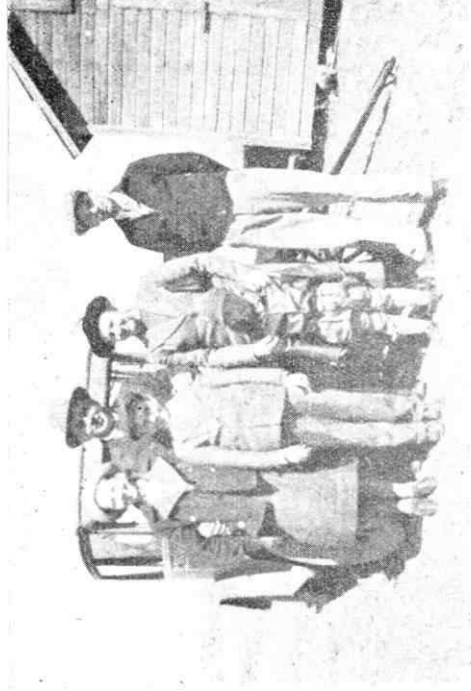
Baumann Ferenc és gyermekei Ferenc, Magda és Erzsébet. Toronto.

Buklin Gábor és neje szül. Raffay Borbála Mohol Bács-Bodrog megye gyermekeikkel Gábor, Irénke és Vincével. Toronto.

Beatrix Istvánné (Budapest) gyermekeivel — Margit, Emma, Dorothy és Jánossal, Vancouver, British Columbia.

Szakács Béni és családja, Békevár, Sask., 1940.

Bernáth János és neje szül. Szántay Mária k. s. leányuk Jolánka (családja jelenleg az Óhazában van) Toronto.

Pravda Antal és neje szül. Leitinger Erzsébet, Módos, Torontói megye, Toronto.

Daruzsák János és neje született Hornyák Erzsébet (Veszprém, Veszprém m.) és leányuk Ilonka. Toronto, 1940. Anya és leánya 1939-ben háromhónapos látogatást tettek az Óhazában.

Jagicza Balázs Dusnok, Pest m.
Toronto.

Kertész Géza és neje született Tóth Paulina (Boldogkő, Ujfalu Abaúj m.) és kis leányuk Olga, Welland.

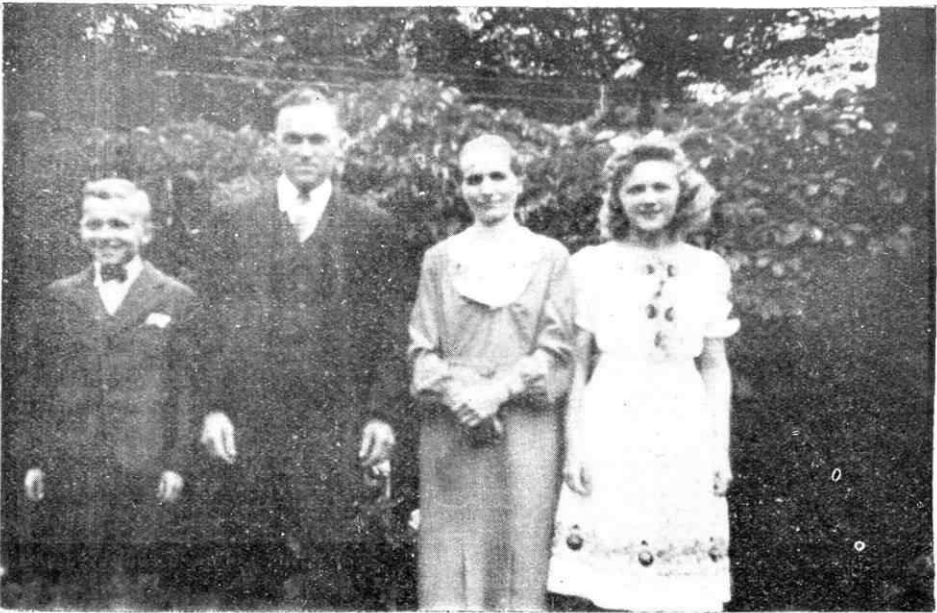
gyermkeikkel Emmuska és Erzsébettel, Toronto.

Breckner Margitka a torontói magyarság közkedvelt, tehetséges műkedvelője. 1940.

Szemerey Mariska Toronto. 1940.

Szemerey János és neje szül. Stóe Teréz (Lajoskomárom, Veszprém m.) gyermekeikkel Mariska és Jánossal. Toronto.

Korónyi István és neje szül. Szevesik Verona (Pusztaberki Nógrád-Ujlót Bars m.) gyermekeikkel Valéria és Ilonkával, Toronto.

Hornyák István és neje szül. Bakura Zsuzsanna Gálszécs,
Zemplén m., leányukkal Juliskával, Toronto.

Lánz József (Eger) Toronto, 1940.

Bagjás István (Orosháza) Toronto.

Mokánszky János és neje, Barbara, Mária és János gyermekeikkel, Noranda, Que. 1940.

Ongay Arnold tehetséges hegedűs. Ongay József és neje szül. Baráth Eszter gyermeke, Toronto, 1940.

Langauer Irónke tehetséges tornász és táncos. Langauer Dominó és neje született Horváth Manei leánya, Toronto, 1940.

Cselenyák János Nyírbátor Szabolcs m. Toronto. Családja az óhazában van.

Izsák Gyula és neje szül. Györe Ida (Botrágy Bereg m.) gyermekeikkel, Elvira, Elemér Adella, Mariska, Gyula, Matilda, Géza és Gizellával, Toronto.

Polezer Sándor és neje szül. Lőrincz Erzsébet (Gyarmat, Győr m.) gyermekeikkel Sándor, László és Izabellával, Otterville, Ontario,

Bodolló István és neje (Pelsőcz Gömör megye) Toronto, 1940.

Ádám Gyula (Nik Vas m. és neje született Tóth Erzsébet (Nyíregyháza fiukkal Gyulával. Vancouver, B.C.

Mokánszky János Noranda, 1940

Thos. Percy Arthur, Commercial and
City Information Editor.

Thos. Hilly Gyles, Assistant Super-
visor Editor.

Thos. Percy Williams and family.

KÖSZÖNET A SEGÍTŐKNEK.

Nem mulaszthatom el, hogy amikor e könyvemet a kanadai magyar honfitársak jóindulatába ajánlom, köszönetemet nyilvánítsam azoknak a magyar testvéreimnek, akik fáradtságos adatszerző tanulmányi körutamon minden tekintetben segítségemre voltak. Segítségük annál értékesebb, mert közvetve az egész kanadai magyarságot is szolgálták ugyanakkor.

Névszerint nem említem meg ezeket a honfitársaimat, mert sok százra terjedne a számuk, de külön-külön hála kötelezett vagyok velük szemben és szeretettel tartom meg őket emlékezetemben.

Külön mondok köszönetet Msgr. Dr Sántha Pál a Stockholmi Római Katolikus Egyház esperes plébánosának, Ft. Fehér Mihály montreali református lelkész, Ft. Horváth Mihály montreali római katolikus plébános, Ft. Dr. Molnár Jenő hamiltoni református lelkész, Ft. Dr. Czakó Ambró a torontói Egyesült Egyház lelkésze, Ft. Papp János László volt windsori evangélikus lelkész, Tiszt. Balla György torontói és Tiszt. Tatter Vilmos volt békevári baptista lelkészeknek, Nemes Gusztáv és Bácskai Payerle Béla a "Kanadai Magyar Újság" szerk^osztoinek, akik megírt munkájukkal és adataikkal nagyon sok szolgálatot tettek és megkönnyítették munkámat.

Hálás köszönet illeti azokat, akik lehetővé tették, hogy a "Kanadai Magyarság Története" című könyv elkészülhessen, akik szíves szeretettel kölcsönözték a szerzőnek a kiadással járó összes költségeket. Sorrendben a következők:

A Torontói Magyar Ág. Hitv. Evangélikus Egyház.

Molnár Imre és neje, Timmins, Ontario.

Czier László és neje, Toronto, Ont.

Bán József és neje, Toronto.

Horváth Mihály és neje, Toronto, Ont.

Wurscher Mihály, Toronto.

Papp László, Toronto.

Horváth József, Toronto.

Bayer Béla és neje, Toronto.

Csabay Júlia, Toronto.

**Rúza Jenő,
evangélikus lelkész**

ZÁRÓSZÓ.

Amikor a kanadai magyarság első történelmét szeretettel átadom honfitársaimnak, az az egy kérésem van, hogy fogadják azt jóindulattal. Ne tegyék azt a szigorú kritikusok mikroszkópja és bonckése alá, mert annak írója nem hivatásos történész, csak egy nagyon elfoglalt, nagy-családú és gondokkal küzdő, a kanadai magyarsággal együtt érző, hozzájuk hasonló magyar, aki amit tett, a magyar fajtája iránti nagy szeretettől indíttatva tette.

A munka összeállítása sok nehézséggel és fáradozással járt, mert több mint egy fél évszázad történelmi adatait összeszedni a kanadai magyarság nagy szétszóródottságában nem volt könnyű feladat. Sok fontos és érdekes adatot elmosott és megemésztett az idő, amelyhez hozzáadva az író fogyatékoságai, bizony fog találni az olvasó hiányosságokat is. De tart-suk szemelőtt, hogy ez is pioneer munka, amelyet készen sokkal könnyebb megbírálni, mint megemésztetni azt.

Megíratott aggódó szeretettel elsősorban a kanadai magyarság oku-lására avval a reménykedéssel, hogy ezzel a munkával is elősegíthetem a kanadai magyarság egymással való megismertetését, az egy táborba hozatalának nagy fontosságát, nemzeti öntudata növelését, az egymásra utaltságunk felismerését; de főképpen azért, hogy ne vesszen el érdemes, félszázados kanadai múltunk az utókor számára.

Megíratott azért, hogy a múlt nehéz küzdelmei és eredményei erőt adjanak a további küzdelmekhez, valamint megismerve a múlt hibáit, igye-kezzünk jövő életünkben azokat kiküszöbölni.

Megíratott, hogy az újabban bevándorolt honfitársak és a már itt született leszármazottak ismerjék meg az elődök, s apáik érdemes törté-nelmét, hogy bátran válhassak meg magyarságukat.

Megíratott, hogy ismerjék történelmünket az óhazái testvéreink is. Tudják meg azt, hogy milyen áldozatokkal kell számoljon az, aki új hazát választ magának az édes szülő haza helyett; hogy megértsék azt, miért szökik könny a szemünkbe, amikor egy-egy magyar nótának a foszlányai megütik szívünket a rádión, vagy gramafon lemezen keresztül. "Domb oldalon áll egy öreg nyárfa, nyárfa alatt édes anyám háza."

"Édesanyám, de messzire mentem,
Gyürkés fehér cipót, de rég ettem.
A búzába de rég vágtam rendet,
Azt se tudom, látom-e még kendet."

Sok mindent nem tudtak elődeink, sok mindent másképpen álmodtunk meg mi és sok mindent másképpen tudnak odahaza élő testvéreink, mint ahogy az az élő valóságban van.

Elődeink s apáink dicsőségesen megvívták az ő harcukat, mert történelmüket a becsületes munka eszközeivel, ekével, kaszával és baltával, nehéz munkájuk verejtékével, az örökkévaló Istenbe vetett hittel írták meg.

A későbbi bevándorló honfitársaink érdemes történelmét a bányák tárnái, a gyárak munkatermei, a felhőkarcolók téglái, a kanálisok áldozatai és száz és száz mérföldes országutak cementje igazolják.

Büszkék lehetünk kanadai múltunkra, mert a legnehezebb építő munkából becsülettel kivette részét népünk.

De méltók csak úgy maradhatunk múltunkhoz — ha jelenünkkel s majd jövőnkkel is bizonyosságot tudunk tenni arról, hogy megmaradhatunk dolgozó, lovagias, törvénytisztelő, becsületünkre féltékenyen vigyázó, befogadó hazánkat mindenben segítő, az elhagyott hazát szeretve tisztelő, jó magyarnak.

A jövő történelme igazolni fog bennünket — ha el nem esünk.

Vigyázz Magyar Testvérem, hogy igazolva légy!

A Szerző.

SAJTÓHIBA HELYESBÍTÉSEK

A szó értelme.

18. oldal	alúlról	a	10.	sorban	—	mint
18 "	"	a	8	sorban	—	üzletember
19 "	felülről	a	15	sorban	—	fejlődhetik
20 "	"	a	5	sorban	—	megalakították
26 "	"	a	6	sorban	—	felfelé
27 "	alúlról	a	12	sorban	—	Kálmán
31 "	felülről	a	14	sorban	—	Balázs
32 "	alúlról	a	3	sorban	—	családok
34 "	"	a	19	sorban	—	ezelőtt
35 "	felülről	a	13	sorban	—	társadalmi
40 "	alúlról	a	20	sorban	—	Mihály
42 "	felülről	az	1	sorban	—	ajtóór
54 "	felülről	a	18	sorban	—	Lajos helyett László
54 "	alúlról	a	15	sorban	—	János helyett Lajos
54 "	"	a	16	sorban	—	Lajos helyett Kálmán
62 "	"	a	20	sorban	—	összmagyarsága
75 "	felülről	a	17	sorban	—	Szabó György neves közéleti magyar irodatulajdonos
106 "	"	a	4	sorban	—	fejlesztése
115 "	"	a	18	sorban	—	templomtól
117 "	"	a	12	sorban	—	színdarabot
117 "	"	a	15	sorban	—	felnőttek
160 "	alúlról	a	12	sorban	—	egyházhoz

164	”	felső kép alatt	a	2	sorban	—	Nagyobb Lajos	
168	”	alúlról	a	7	sorban	—	United Lutheran Church	
169	”	a felső kép aláírásából kimaradt Thomay János gondnok neve.						
172	”	alúlról	az	1	sorban	—	ebben	
173	”	felülről	a	16	sorban	—	hivatalból	
261	”	”	a	11	sorban	—	meggyűlladt	
290	”	alúlról	a	7	sorban	—	visszatér	
306	”	felülről	a	4	sorban	—	amelybe	
334	”	alúlról	a	12	sorban	—	kicszerélődött	
335	”	”	a	12	sorban	—	rövidebb	
340	”	a főcímben					Baptisták	
368	”	felülről	a	19	sorban	—	Sándor helyett Károly	
401	”	”	a	3	sorban	—	életének	
430	”	”	a	4	sorban	—	boxolónk	
465	”	balfelső kép					Konyha Ferenc	

TARTALOMJEGYZÉK

ELŐSZÓ	6
A MAGYAR KIVÁNDORLÁS ELŐZMÉNYEI	10
AZ ELSŐ BEVÁNDORLÓK	12
ÚTTÖRŐ ÉLET NYUGATON	14
TELEPEK ALAPÍTÁSA	15
ALBERTA	17
BRITISH COLUMBIA	38
MANITOBA	50
SASKATCHEWAN	82
A MARITIME TARTOMÁNYOK.....	152
NEW BRUNSWICK	152
NOVA SCOTIA	153
ONTARIO	154
QUÉBEC	283
MAGYAR KÜLKÉPVISELETEINK KANADÁBAN	323
A MONTREALI M. KIR. FŐKONZULÁTUS	327
A WINNIPEGI M. KIR. KONZULÁTUS.....	330
A KANADAI MAGYAR EGYHÁZAK.....	333
A KANADAI MAGYAR BAPTISTÁK.....	340
A KANADAI MAGYAR ISKOLÁK	356
KANADAI MAGYAR EGYESÜLETEK	359
A KANADAI MAGYAR SAJTÓ	362
INTÉZMÉNYEINK	372
BRANTFORDI MAGYAR BETEGSEGÉLYZŐ EGYLET	372

A FÜGGETLEN BETEGSEGÉLYZŐ SZÖVETSÉG	373
A MAGYAR EV. EGYHÁZ SZERVEZÉSE KANADA FÖLDJÉN	375
A MAGYAR TELEPESEK BEKAPCSOLÓDÁSA KANADA EGYHÁZI, TÁRSADALMI ÉS KULTUR ÉLETÉBE	380
KAPCSOLATAINK AZ ÓHAZÁVAL	383
KAPCSOLATAINK AZ EGYESÜLTÁLLAMOKBELI MAGYAR SZERVEZETEKKEL	385
MAGYAR KÉPZŐ- ÉS ZENEMŰVÉSZEK KANADÁBAN.....	387
IRODALMUNK	400
KÖLTÉSZETÜNK	401
SPORTUNK	430
MŰKEDVELŐ SZINMŰVÉSZETÜNK.....	439
TANÚSÁGOS ÉLETRAJZOK	441
KÉPCSARNOK	462
KÖSZÖNET.....	504
ZÁRÓSZÓ	505
SAJTÓHIBÁK HELYESBÍTÉSE	507

PRINTED BY: C. K. Publishing Co., TORONTO, ONTARIO, CANADA